חלקת מחוקק

סו (א) אסור להתייחד עם הכלה. בב"ח כתב שהרמב"ם דקדק בלשונו ולא כ' שיש איסור בדבר רק שכתב וצריך לכתוב כתוב' קודם כניסת' לחופה ואח"כ יתי' מותר באשתו משמע שלכתחלה צריך לעשות כך שלא יבוא לידי איסור אבל איסור ממש לא שמענו ב"ח ד: (ב) ויש מקילין ומתירין להתייחד · א' מן הטעמים שכתב הר"ן שהיא לא תשמע לו מפני שהיא יודעת שהיא קלה בעיניו להוציאה ע"כ טוב להודיע לה זה אם מתייחד עמה בלא כתובה: (ג) והבעל נותן שכר הסופר. מפני שהיא טובה שלו שע"י הכתובה מותר לו לבא עליה ובגמ' אמרו אפילו הבעל ת"ח: (ד) לייחד לה כתובה במעות. כלומר בין שיתן לה המעות לידה שתשכיב בבית אביה או בבית חמיה כדאיתא בגמרא בתקנות שמעון בן שטח שיהא כותב לה כל נכסי אחראין לכתובתך כדי שלא יאמר לה בכעסו טולי כתובתך וצאי: (ה) או שיעידו עליו עדים ויקנו מידו. דכיון דכתס קנין לכתיבה עומד תלך אצל עדים ויכתבו לה כתובה דהא לא צריך לאמלוכי ביה כך הוא פשט דברי הרמב"ם לפי הנוסחא שלנו כמו שהבין הב"י והמ"מ דהא כתב בהדי' אחד הכותב הכתוב' בשטר ואחד שהעידו עליו עדים וקנו מידו הרי דבחדא מחתינהו ומה שדקדק הרב בב"ח מדברי הרמב"ם עד שיכתב לו פנאי לכתוב ולא כתב לכתוב או לקנות ש"מ דקנין לא מיני רק בעשת הדחק ...

בית שמואל

סו א אסור להתייחד עם הכלה. הרמב"ם לא כתב אסור להתייחד אלא כתב צריך לשמוע משמע לכתחלה יש לעשות כן אבל איסור ליכא ב"ח: ב ויש מקילין · הר"ן כתב הטעם שהיא לא תשמע לו מפני שהיא יודעת שהסי' קלה בעיניו להוציאה כתב בח"מ ע"כ טוב להודיע לה את זאת אם מתיחד עמה בלא כתוב': ג והבעל נותן שכר הסופר. מפני שהוא טובה שלו שע"י הכתוב' מותר לבא עליה וכ"ש איתא אפילו אם הוא ת"ח נותן הוא שכר הסופר: ד וי"א דאין לסמוך אעדים. הנה המגיד והב"י מפרשים דברי הרמב"ם דקנין מהני אפילו לכתחי' אפילו אם יהיה לו פנאי לכתוב כתובה אבל התפסת מטלטלין לא מהני אלא כשלא הי' לו פנאי הטעם הוא משום אם מתפיס מטלטלין הוא עובר על תקנת חז"ל שתקנו כל הנכסים משועבדים לה לכתובה אבל אם קנה קנין אינו עובר על תקנת חז"ל כי קנין לכתיבה עומד ...

הלכות כתובות

סו כמה דיני כתובה ובו יג סעיפים:

א א (א) [א] א א) אסור להתייחד עם א) הכלה קודם שיכתוב לה כתובה ב (ב) ב) (ויש מקילין ומתירין ב) להתייחד בלא כתובה ובלבד שלא יבעול) (הר"ן ריש כתובות) ג (ג) [ב] ג והבעל נותן שכר ג) הסופר ואפי אם ירצה (ד) לייחד לה כתובתה במעות ג) או בשאר מטלטלין אין ד) שומעין לו אלא צריך שיכתוב לה שטר על עצמו בדמי הכתובה ויהיו כל נכסיו משועבדים לה (ה) ג ד) או שיעידו עליו עדים ויקנו מידו שהוא חייב לה מנה או מאתים: הגה ד [ג] ה) וי"א דאין לסמוך אעדים (א) (ו) רק בשעת ה) הדחק ומיד שיש לו פנאי לכתוב צריך לכתוב כ"ש דאין לסמוך עלייהו לכתחילה (כן מבואר מלשון הטור וב"י מהרי"ק שורש ס"ד ומרדכי ריש כתובות) וכן ראוי להורות ה ו) שמעמיד לה ערב ו) קבלן בעד כתובתה (ז) ז) והתנה שהוא יהא פטור ממנה אסור עד שיהא משעבד עליו שלא תהא קלה בעיניו להוציאה (ב"י בשם הרשב"א בתשו') ו (ח) ח) וע' בחושן המשפט סימן ס' אם יוכל לשעבד עצמו בכתובתה בנכסים שלא באו לעולם ט) ואין לעדים לחתום הכתובה ז אלא לאחר שקבל החתן (כ) קנין לפניהם ז) (דברי הרב) (ט) ויש מקומות שמקילין בזה (מרדכי פ"ב דגיטין) י) וכן שיש עדים חותמים על הכתובות שקראו תחת החופה אע"פ שהם לא שמעו הקריאה יא) אע"פ דלא שפיר עבדי אין לשנות מנהגן בלא להוציא לעז על כתובות הראשונות (טור זרוע):

ב ד אם אינו יכול לכתוב לה כתובה כגון בשבת (י) או ששכח לכתבה יכול ליתן לה כמטלטלין (יא) כנגד כתובת ח (יב) יב) ויקבל עליו אחריו אם יאבדו או יוזלו ואז מותר לבעול עד שיהי' לו פנאי לכתוב (ואז כותב לה מיד) (טור):

ג ה אם כתב לה כתובה ונאבדה יג) או שמחלה לו ט (יג) יד) (ודוקא) שכתבה לו התקבלתי ח) כתובתי י (יד) צריך א] לכתוב אחרת בעיקר ט) הכתובה ו שאסור לאדם לשהות עם אשתו שעה אחת בלא כתובה: הגה טו) עיר שכבשוהו כרכום או שגלו מן העיר ואבדו הנשים הכתובות שלהם צריכים לחדש נשותיהם כתובתיהם (טו) אע"פ שיש לומר שמא ימצאו אח"כ כתובתיהם או יחזרו להם מ"מ מאחר שהכתובות בחזקת אבודות (טז) צריכין כתובות אחרות טז) ואם אינו ידוע סך הכתובות אם ישארו קצת אזלינן בתרייהו ואם לאו דנין על פי זקני העיר ולפי המנהג העשיר לפי עשרו והעני לפי עניו (ב"י בשם תשובות הגאונים) יז) וכשנאבדה הכתובה וכא לכתוב לה כתובה אחרת צריך לכתוב לה כתובה (ג) גדולה כראשונה (מהרי"ק שורש קט"ז) יז) יא ועי' לקמן סי' י) קע"ז (יז) דבמקום שאין מגרשין רק מרצון האשה א"צ לכתוב כתובה (ד) א"כ בזמן הזה במדינות אלו שאין מגרשין בעל כרחה של אשה משום חרם ר"ג וכמו שיתבאר לקמן סי' קי"ט (יח) היה אפשר להקל בכתיבת הכתובה אבל אין המנהג כן ואין לשנות (כל זה ד"ע):

ד ו יח) בנאבדה אי ידעו סהדי זמנא קמא כתבי ההוא זמנא יט) ואי לא ידעי כתבי מהשתא כ) ובמוחלת אין כותבין ז אלא מזמן של עכשיו:

ה (יט) ס אם מכרה כתובת' לבעל' צריך לכתוב לה כתוב' אחרת (כ) ס כא) אבל אם מכרה כתובתה לאחר א"צ לכתוב לה כתובה אחרת:

ביאור הגר"א

הגהות דקי"א

שי למורא

חכמת שלמה

באר היטב

פתחי תשובה

עוד מקודש

ו *) כמה שיעור הכתובה לבתולה י ק"ק (ס) ולאלמנ' יא) מנה (כא) כב) ושל זו וזו יב כסף מדינה נמצא כתובו' בתולה הם ל"ז דרהם וחצי כסף צרוף וכתובת אלמנה מחציתם שהם י"ח דרהם וג' רביעים כסף צרוף: הגה (כב) כב) פ' בי"ד סי' רל"ד וסי' ש"ה ערך המטבע הנקראת דרהם וכ"ז לדעת קצת הפוסקים דסבירא להו שכתובת בתולה אינה רק זוזי דרבנן (הרי"ף והרמב"ם והר"ן והר"ס) שמאתים של בתולה עולין ששה סלעים ורביע (כג) ויש מי שמספר כתובת בתולה יג י' זהובי' ואלמנה חמשה זהובים (מהרי"ל בשם אגודה) כג) אבל לדעת ל יש פוסקים מאתים של בתולה ומנה של אלמנה (כד) משערים יד בזוזי דאורייתא (כה) כד) והוא ח' פעמים יב) יותר וכתבו כה) דלכן נהגו לכתוב בכתובה דחזי ליכי מדאורייתא (ר"ת) (כו) וי"א דכותבין דחזי ליכי סתמא (הגהות מיי' פ"י דאישות) (כו) כז) והמנהג לכתוב לבתול' דחזי ליכי מדאורייתא אבל לא לאלמנ' וכ"ז במקום שאין מנהג טו אבל במקום שיש מנהג מה שנוהגין הולכין אחר המנהג וכמו שיתבאר לקמן:

חלקת מחוקק

בשמה הוי כמשהה אשת' בלא כתובה : (כא) ושל זו וזו כסף מדינה . לשון הרמב"ם פי' מה"א דין ה' ולא תקנו אותם מן הכסף הטהור אלא מכסף מדינה שהוא ז' חלקים נחושת וא' כסף נמצ' שמאתי' זוז אינם רק כ"ה זוז מכסף טהור וכל זוז הוא דרה"ם וחצי ומשקל כל זוז הוא ל"ו שעורות נמצא שיעור כתובה כסף טהור משקל כ"ה פעמים ל"ו שעורות שהוא ב' אלפים וארבע מאות שעורות : (כב) עיין בי"ד סי' רל"ד וסימן ש"ה . לפי החשבון שכתב בי"ד סימן ש"ה דס' סלעים של פדיון הבן עולים לב' זהובי' כו' נמצא דדינר הוא המטבע שנקרא דרייא"ר וה' סלעים הוא ך' דינר שהם ך' דרייא"ר שהם שני זהובי' נמצא כתובה שהוא כ"ה דינר הוא שני זהו' וחצי זהב שהם א' שוק ליטווים : (כג) ויש מי שמספר כתובת בתולה עשרה זהובי' . לפי חשבון זה יהיה פדיון הבן שמונה זהובים דהא הכתובה היא כ"ה דינר ועולה עשרה זהובים ואם כן פדיון הבן שהוא ה' סלעי' שהם כ' דינר יהי' ח' זהובים ודינר יהי' לפ"ז יב"ג פולים והתימ' על הרב מהרמ"א למה לא הביא דיעה זו בי"ד סימן ש"ה שכתב פדיון הבן הוא ב' זהובים פולנים והו"ל לכתוב שי"א שהוא ח' זהובים והנה עיינתי בתשובת מהרי"ל סי' פ' ובאגוד' כתבו מה שנוהגים לעשות תנאי' לפחות מן הכתוב' משום דר"ת פי' דזקוק כסף הוא מנה ושני זקוקים כסף הוא מאתים נמצא כשכותבין לבתול' י' זהובים ולאלמנ' ה' זהובים הרי לא פחתו מכ"ל כי בזמנם זקוק כסף שוה חמשה זהובים ושני זקוקים שוים עשרה זהוב' וידוע שר"ת ס"ל דכתובת בתול' דאורייתא א"כ גרול ואלי בזמן ר"ת פי' דינר של כסף ומאה דינר הוא חמש' זהובים (ועיין בפסקי מהרא"י סי' ק"ד) א"כ לפי זה יהי' בפדיון הבן די בחמישית זקוק ושוה זהב אחד ופ"כ לא הביא דעתו בי"ד סי' ש"ה כי הוא קולא גדול' בזמן הזה שגדול ואלי הוא נחושת אבל ראיתי בדברי הריב"ש סי' ס"ו וסי' כ"ג כי כל דינר הוא ג' ארגינין נמצא בכ"ה דינר כתובת בתול' הוא ע"ה ארגינין וע"ז ארגינין הם אוקיא אחת נמצא ס"ד ארגינין הם ד' אוקיות נשאר עוד י"א ארגינין הם חצי אוקי' וג' ארגינין ס"ה ד' אוקיות וחצי אוקיי"א וג' ארגינין ובהג"ה מרדכי כ' כי משקל המעה י"ו שעורות נמצא הדינר שם מעה הוא ל"ו שעורות ומשקל הסלע שהוא ד' דינר שס"ו שעורות ושקלנו דוק"ם חדש ממטבע וויניליא הוא מ"ח שעורות שהוא ג' מעות א"כ כתיבת הבתיל' שהוא מאתים דינר צורי וכל דינר הוא ב' דוק"ט מטבע הנ"ל נמצא כתובת אשה ת' דוק"ם של כסף ממטבע וויניליא' הנ"ל והנ' לכאור' חשבון זה עולי' ג"כ יותר מחשבון של הרב מהרמ"א בי"ד סי' ש"ס אך דרך כלל אין לדקדק כאשר אין כל המשקלות שוים ואין כל המטבעות כסף צרוף רק דרך כלל למאן דס"ל כתוב' מדרבנן אזי' רק כ"ה דינר כסף צרוף שהם משקל ב' אלפים ת' שעורות ומאחר שכתבו האחרונים שפדיון הבן צריך כ' דינר כסף צרוף שהם משקל אלף תתק"ך שעורות וכבר שקלו הם ועולה למשקל ה' לו"ט ובזמנם הי' שוה ב' זהוב רייני"ש וקצת כתבו שהוא ה' לו"ט וקווינט או ה' לו"ט ורביעית לו"ט רק שכתבו שהלו"ט שבמדינ' זו הם קטנים ע"כ אין לסמוך על הלו"ט ועל המשכנות רק לפדיון הבן כסף צרוף השוקל אלף תתק"ך שעורות ולכתובה כהאי' יתן משקל ל"ב אלפים ת' שעורות ועיין בס' מעדני מלך במס' בכורות דרס"ם ע"א מ"ש בזה וכלל דבריו שצריך לפדיון הבן ה' לוט כסף נקי למשקל סרה"ג והוא יותר משלש' רייניש שאליר כי כל ר"ס הוא א' לוט ואלי לוט וא' פשוט ואלי פשוט ותשיעית מאלי פשוט וכל לוט הוא ד' קווינט וכל קווינט הוא ד' פשיטים ופ"ש שהאריך בזה : (כד) משערים בזוזי דאורייתא' דעת ר"ת הוא דכתוב' דאורייתא' פ"כ צריך ליתן לה מאתים דינר צורי והוא עדי"מ אם כ' דינר של פדיון הבן עולים לערך ה' לוט נמצא מאתים דינר עולים לחמשים לוט כסף צרוף דהיינו עשרים זהובים רייניש בזמנם ודעת הרא"ש אף שכתוב' דרבנן מ"מ צריך ליתן כסף צורי מאתים דינר ודעת הרמב"ן להיפך אף שכתובה דאורייתא מ"מ כסף אינה דאורייתא רק כתורה אמר' יתנו לה מוהר ולא נתנה קצבה ומאחר שאין הכסף קצוב בתור' הנה הוא כסף מדינה דהיינו כ"ה דינר כסף צורי שעולים למאתים כסף מדינה : (כה) והוא שמנה פעמים יותר לכאור' יש מקום לטעות מאחר שכ' למעל' כתובת בתול' עשרה זהוב כשיטא דרבנן נמצא כתוב' דאורייתא שמונים זהובים אבל כבר כתבתי כי חשבון עשרה זהוב או שכ' ע"ם דעת ר"ת ששני זקוקים כסף הוא מאתים דאורייתא וסי' שוה בזמנם עשרה זהוב וזולא בזה ולמאן דס"ל כתובה מדרבנן וא"כ יוצא בכ"ה דינר כסף שהוא ב' זהובים וחצי רייניש וא"כ כשכותב לה י' זהובי' ששיטא דאין כאן בפילא זוזת דהא נותן לה על חד ארבע אבל שיהי' עשר' זהובים הך כתובה דרבנן שהם כ"ה דינר כסף דממילא הי' צריך לפדיון הבן שמנה זהובים זה לא עלה על הדעת כלל : (כו) והמנהג לכתוב לבתול' וכו' . נראה אף דהלכה' קי"ל כמ"ד כתוב' דרבנן דהא רוב הפוסקים ס"ל הכי וכפרט שהבעל מוחזק וכמו שפסק הכ"י מ"מ מאחר שהמנהג לכתוב לבתול' מדאורייתא הכוול' היא כמ"ש הרא"ש

בית שמואל

כל ימיו אין צריך לכתוב לה כתובה ומדמה הרב ה"ה לפי הר"ג אינו יכול לגרשה בעל כרחה אין צ"ך לכתוב לה כתובה וי"ל איסור דאורייתא שאני : יב כסף מדינה היינו חז"ל סמכו על סמך הקרא כמוהר הבתולות ליתן לה חמשים סלעים של מדינה כנגד חמשים סלעים של מוהר הבתולות וכסף קלוב של תורה של צורי הוא ושל דרבנן הוא כסף מדינה היינו שמיני' של צורי ועולה ששה סלעים ורביע' של צורי להני פוסקים דס"ל דנותנה כסף מדינה ועיין בי"ד שם מפורש בפרישה ובע"ז שיעור חמשה סלעים של פדיון הבן ומשם תלמד לכאן : יג י' זהובים עיין תשובת מהרי"ל סימן פ' כתב כן בשם ר"ת דס"ל כתובה דאורייתא וס"ל בני מנה היינו שני מרק כסף מנה היינו זקוק כסף שקורין מרק ובימיו הי' כל מרק בעד חמשה ז' והיס'ומיהו הרב רמ"א לא הביא דעה זו אלא לשיטת הפוסקים דסבירא להו כתובה דרבנן אז הביא דעה זו להקל הכל למ"ד כתובה דאורייתא לא המכינן ע"ז . ומה שכ' בסמוך לפוסקים דס"ל כתיב' דאורייתא הוא שמונה פעמים יותר לא קאי על חשבון זה דהא לפי חשבון שכתב בי"ד לא הוי אלא עשרים זהובים רייניז' אלא ארישא קאי שכתב דעולה ששה סלעים ורביעי' ולפוסקים אלו עולה חמשים סלעים ועיין בח"מ : יד בזוזי דאורייתא . משמע הכתיבה דרבנן אלא משערים בזוזי דאורייתא' וכן הוא לשיטת כל הפוסקים סבירא להו כתובת בתולה דרבנן וכן פסק הבית יוסף ובד"מ אלא ר"ת ור"י סוברים כתובת בתולה דאורייתא מה שכותבין דחזי ליכי מדאורייתא כתב הרא"ש היינו מטבע של צורי שהיא דאורייתא דחז"ל תקנו לה מטבע של דאורייתא' . ולכאור' נראה פ"כ צ"ל כן דהא בש"ס איתא למ"ד כתובה דאורייתא אין נאמן לו' פ"ס מנאתי וכמה שכתב במרדכי והג"מ ואנן קי"ל דנאמן לומר פ"ס מנאתי אלא פ"כ מה שכותבין דחזי ליכי מדאורייתא לא קאי אלא על המטבע ולא כפרישה שכ' כתובה דאוריי' ומה שהקשה אי קאי על המטבע למה אין כותבים כן באלמנ' לק"מ כי בי"ל לא תקנו חז"ל כסף צורי כי אף לר"ת ור"י דס"ל כתובת בתולה דאורייתא מ"מ כתוב' אלמנה מדרבנן כמ"ש בש"ס דף י' וכן הוא להרא"ש לא תקנו מטבע דאוריי' באלמנ' וכג"מ סוף כתובו' דס"ל באלמנ' תקנו ג"כ מטבע של צורי דעת ב] יחידאי הוא ודברי הג"ה מ"ש באלמנה מספרי' בזוזי דאורייתא היינו דעת הג"מ ולא נסנו כוותי' אלא עיקר ככל פוסקים באלמנה לא משערי' בזוזי דאורי' אף לפי המנהג שנוהגין באלמנה חצי הסך של בתולה מ"מ לא שייך לכתוב דחזי ליכי מדאורייתא כי חז"ל לא תקנו זאת . כתב בב"ח למ"ד כתובה דאורייתא אז גובין מן בינוני' ואכ"ל דהא כתבו תוס' אפילו לר"מ דס"ל כתובה דאורייתא מ"מ מה דס"ל לר"מ דגובין מבינוני' לאו מטעם כתובה דאורייתא אלא משום אינא ס"ל לר"מ כן לפי זה אף למאן דאמר כתובה דאורייתא י"ל דגובין מזיבורית מיהו עכשיו שכותבין בספר ארג גובין מעידית כן כתב בהג"מ וכן כתב ב"ח והיינו דווקא כשגובין מן קרקע אז שייך לומר מן עידית אבל כשגובין מן מטלטלין קי"ל כל מילי עידית הוא כמה שאיתא בש"ס ועיין תשובות מהר"מ ב"כ : טו אבל במקום שיש מנהג . ב"ח כ"כ מה שכתב במדינות עולין מאתים זקוקים היינו מאתים מרק וכל מרק הוא שני זהובים לכן גובין במדינות עולין ארבעה מאות זהובים ובמדינות ליטא מרק פס"ג וגובין ת"ק זהובים ובאלמנה גובין חצי כך של בתולה ושיעור זה הוא עם סך כתובה שלה והכל נכלל בזה · ובדרים' כתב דשיעור כתובה אין נכלל בסך זה וס"ל זקוק היינו מח"ג עולה ש"ך זהובים וכתובה ס"ל עולה שמונים זהובים היינו לפי שהבין שמנה פעמים יותר היינו שמונים זהובים נמצא עולה ארבע מאות זהובים וכבר כתבתי מה שכתב הרב בהג"ה שמנה פעמים יותר לא קאי על שיעור עשרה זהובים ובח"מ כתב נמי דאין נכלל סך הכתוב' תוך מאתים זקוקים והביא ראיה מריב"ש ומדברי הג"ה בסמוך דאין הכתובה בכלל ויש לדחות וי"ל בוודאי אין הכתובה בכלל אלא ב"ח כהב דמנהג עולין כך הוא שכוללים הכתובה בסך מאתים זקוקים לכן גובין ארבע מאות זהובים או ת"ק זהובי' ולכאורה נראה דאין גובין סך זה במטבע של נחושת אלא במטבע של כסף היינו כל זקוק ב' זהובים של כסף דהא כותבים כסף צרוף . והם במדינות אשכנז כותבין מאה ליטרין כתב בתשובת מהרי"ו סימן י"ד שהם מאה זקוקים דליטרא הוא זקוק ובימיו היה שוה זקוק ששה זהובים עולה שש מאות זהובים וכתב לא שמעתי להגבות לאשה יותר מכח מאות ליטרין משמע דנכלל בסך זה הכתובה לכך אין גובין יותר . כתב בס"ז אם בעת כתיב' הכתובה היה מעות קלים ואח"כ הוסיפו על המטבע דקי"ל בהלואה אם לוה משום ריבית היה צריך לשלם ממטבע שניה אלא משום איסור ריבית אינו משלם מטבע חדשה אם הוסיפו יותר מחומש אפ"ג דקי"ל אם נפחה הלואה במקום א' והולא בש"מ במקום

באר הגולה

כתובה ללוקח י משנה כתובות דף י' ע"ב כ כדעת הרי"ף והרמב"ם שם וכל הג' ונים הביאם הטור דבדברי כתובה דרבנן תיקנוה כרב נחמן אמר שמואל כסיבות שם ע"א ולא תקנו אלא מהמטבע שסי' באומן הימים שבע' חלקים נחושת וא' כסף וזו כסף מדינה ל ר"ם וג"ל דכתובה בתולה דאורייתא והרא"ש כתב שם כתובה דרבנן ותיקנו סלעים דצורי הא וכמ"ש שטור בשמם

פתחי תשובה

ס מה"א דין י' מ"ש בזה : (ה) ולאלמנה מנה. כ' בס' דגו"ל מרבבה וז"ל והמפת' בתול' ונשאת כשהיא כתובת' עיין בטור סי' קע"ז וברמב"ם פ"א מהלכות נער' ה' ג' ובמל"מ שם ונלענ"ד דכל זה בשהיא נער' אבל בוגרת שנתפתתה ודאי גם לרמב"ם ובטור אין כתובה' אלא מנה אף שנשאה הבועל עצמו עכ"ל ודבריו אלו נאמרו ונכנו בספרו שו"ת כ"ב הנייכה סי' ל"ג ביתר ביאור ע"ש ויובא לקמן סי' קע"ז סק"ג ע"ש . (ועיין בשו"ת ח"ס כופר ס"ם קלג שכ' וז"ל ולענין נוסח' דנוסחא מפורש' עלמו הייתי נוהג לכתוב מאתים ע"פ ל' סטפר סי' קע"ז עד שמלאתי בס' דגמ"ר שכ' דהיינו בנערה אבל לא בבוגרת דא"ן לה אלא מנה וכיון הורה זקן וכן דפוי ע"כ"ל . ושם בסי' קכ"ה הודות אחת שילדה אחר החופה בקרוב והוא והיא מודים שמימנו נתעברה כא שן שאין ספק מ"ום מיקם חבירו ונתעורר רב א' על ש"כתב בכתוב' מאתים כבתול' ובס' דגמ"ר כתב דאם היא בוגרת אין לה אלא מנה (וא"כ אפשר הכתוב' כפ"ל) והוא ז"ל השיב אמת נכון הדב"ר אע"ג דהכן ר"פ אע"פ שאם רלה להוסיף מוסיף ודעת הר"ן שם שי"ול לכלול התוספות בכלום א' עם הכתוב' כ הם ולא כמרדכי מ"מ מודה הר"ן דלא מלי למכתב דחזי ליכי מדאורייתא כו וגם הא ודאי שד"רי דגמ"ר הנ"ל נכונים אחד דבוגרם שאין לה קנס ובכגה כי בעיל' רחמ"נה מחלה מדעם' גם הרמב"ם מודה דאין לה אלא מנה ומ"מ בכ"ד אין שום ראם דנ"ל דכל זה במפתה בוגרם דעלמא ובתא' אח"כ אבל במשודם שלו וכבר נכתב ביני"ם אנשים נחרם ו גם כהונג שלב' סמוך ונטוח שתכבא לו ואדעתא דהכי אפקרה נפשה לגבי דידי' יהוא ישאנה ויהי' כתובה' ממנו מאתים ימוהר הבתולות בודאי לא מחל אלא אדעתא דהכי כו' ואפי' אם יסתפק אדם לומר שאם הבועל הזה אינו רול' לכתוב יאתים לא ניכל לכופו אבל עכ"פ אם כ' לה מ תים דחזי ליכי אין ניקים ונז' דלא חזי לה ממנו כי בודאי חזי ורלוי ומרוייב לכתוב כן עכ"ד ע"ש) ומ"ש הבה"ע בשם הר"ס מינץ מי שכנס בתול' ונשאת לו כ' עמ"ש לקמן סי' קמ"ג סק"ו ביאור דברי הר"ס מינץ

דג"ל מרבבה

*) (מחבר) והמפתה בתול' ונשאת בכח היא כ"תובת' עיין בטור סי' קע"ז וברמב"ם פ"א מהל' נערה הל' ג' ועיין בס"ל שם ונלע"ד דכל זה כשהיתה נערה אבל בוגרת שנתפתתה ודאי גם להרמב"ם ולהטור אין כתיבתה אלא מנה אף שנשאת הבועל עצמו :

הגהות רעק"א

ב] ב"ש אות י"ד דעת יחידאי הוא . כ"כ גם תוס' כתובות ק"ו ד"ה אמר אביי ס"ל כהג"מ :

שי למורה

פ"ו בהג"ה משערים בזוזי דאורייתא . כ"כ עב"ש בהסב דבאלמנה לא תקנו מטבע של צורי ודעת הגמ"ר ס ק כתובות יחידאה הוא ודבריו תמוהים ובמח"כ לא נזכר בתוס' כתובות דף ק"ז ד"ה אמר ולע"ג גם מ"ש לר ות דברי הב"ח לא הזכיר דברי הגמ"ר שהביא בעלמו דהם מבואר בהב"ח : שם אבל במקום שיש מנהג. כ"כ עב"ש ס"ק ט"ו ושי"ש בשם הט"ז ישם

באר היטב

ומדמה הרב רמ"א דה"ס לפי הר"ג א"י לגרש' בעל כרח' א"צ לכתוב לה כתוב' ויש לומר איסור דאורייתא שאני ח"מ ב"ש : יא) מנה . מי שכנס בתולה ונשאת לו אין לה כתובה מינו אלא מנה . הר"ס מינץ וע' סימן קע"ז : יב) יותר . ועי' זה בח"מ וב"ש : נידונית

ביאור הגר"א

סס א' : כב) ושל זו כו' דאורי' נקדושין י"א ובב"ק לו ובכורות נ' כל כסף כו' ושל דבריהם כו' וכתוב' דרבנן כמ"ק די הכי' כסובות קי"ב ב' וכמ"ש שם בגמ' לאוקי מדרבנ"ג הרי"ף שם ואמרי' שב י' א' הר"נ כו' רבנן היקנו כו' וקי"ל כר"נ נדיני ויבמות פ"ט מ"ט הך כו לה רבנן כו' ובכתובות גם הוליל והקל' חכמים כו' וכן ר"י דכ' וב' בזיני ים כמ"ב נפ' רכזקין יג) וכפ"ק דב"ק יד) וס"מ ואו ר' בכתובה ק"י ב' ולפלוני א"ק ורשב"ג אי אמרי' מרולי כהונ' והכוני' בעלמא כמ"ק כמ"ם בפ"ח דב"ב טו) ובכפ"ב דבכורות טו) מרולי כהוב' כו' ובפ"ו ובכורות יז) ולא כ' לה כתוב' כו' שהוא סתמי ב"ד ול"ק שהוא דאורייתא וכ"ד כל הגאונים ור"ח פ' כרשב"ג כן פ' הר"ס וכן מ"ש הרי"ף ממ"ש ללסוקי כו' ליתא דהרב' לאפוקי מלינו דהלכתא כוותייהו נגמין פ"ס ב' ובברכות יד ב' ובכתובות פ"ט ב' וס"מ ועוד דמחלוקם במהני' וכהם במהני' הוא וקי"ל כ"מ שנה רשב"ג במתני' כו' ונבר פי' הר"ן ור"ף אזיל לשיטתו כמ"ש בפ' נ"פ וליסא להאי כללא כו' ועוד הביאו ולא מטעמי' וכמ"ש בכתובות כ"ו ב' קסבר ר"מ כו' וקי"ל כר"מ וכבר סירן ור"ן ומ"מ ורמרו דבזר אין הכ' כר"מ וא"ל הלכה דר"א קאמר וליה לא כ"ל ומבוכ' דכתובה י' א' ד"ה מ"מ כו' וכר"נ מ"ש ונבגמ"ר כוף כהובו' אבל הרמב"ן ורשב"א ומ"מ והר"ן וש"פ הסכימו לפסק הגאונים. וכוא פלוגתא בירושלמי פ"ח הל' ב' יוכא בשם שמואל בבקל פקודם ר' בא בר זבינא אמר מטבע יולא מסניהא מקיים לר' בא כ"ו רמב כלעים של בן כו' וולן בשקל הקודש במנה לורי ולא הכי בהוכם לשה עמהן אי"ר אבין ביום להדו כתובם לשה לא מלוכה ומפס' מכיון דהכינן הלוכה והמפס' כמאן דהכי כתובם אשה עמהן כו' ר' חנינא ור' יוחנן תרווייהון אמרין מטבע יולא רב"ל אמר מטבע יולא ר' יעקב בר אחי ר' אימי רשב"ל בשם ר' נסיא' מטבע יולא אלו כלא כפי' סוס' והרא"ש שכ' שאין חולק נדבר דאף למ"ד כתוב' דרבנן מ"מ השיעור לכ"ע דאורייתא ופייעתא לפסק הגאונים שם' כפ"ק דמטבע יולא וכהנך אמוראי כולהו וסתמא דל יחידאה ומ"ש תוס' דהל' כרשב"ג במתכסיכו כבר כ' הרי"ף דליתא לראי' כללא וכ"ש במקום ואמוראי פ' דלא כוותיה ואמר בם בירוש' דאף ר' יוחנן ס"ל דאורייתא שם ומ"ש הגאונים בכסף מטבע היולא באוסי' שמה וכן אמר בם סלעים שנדיוטות מכניכים ירושלמיות כו' וכ"מ במהני' סוף כתובות מדיע' סייעו שאין רשאי לעבוד כזה דר"ש דאמר על פסוקה כו' בכבף מדיע' אמרו ופורים הר"א : כא) זה אינו מכהב' בהדורות ול"מ : כב) עבי"ד כו' ויש מי כו'. ממש"ם בי"ד כ"כ מהרי"ל בשם ר"ת דמנה הוא זקוק וכ"ימם ר"ה דכל הור' מ"מעריך לכו וב' והיא מיקל יותר מהגלוכים דלהגאונים מנה הוא זקוק וב' שלישי זקוק ועמ"ש בי"ד פי' פ"ס שבימי הר"בוכים הי' זקוק ג' זהו' ועי"ן כלעיב בל הור' הוא זקוק ובימי מהרי"ל הי' הזקוק חמשה זהובים ועפ"ז כ' שלדברי ר"ת כתוב' דאורייתא עשר' זהובים אבל לפ' דכתוב' דרבנן הוא זהוב ור יעי לבתול' אבל לדעת הגאונים בימי הרי"ל ב' זהו' וב' גדולי' ואלי אבל בימי מהר"ו והר' כוא ב' זהו' ואלי לדעת הגאוני' ולדעת ר"ת הוא זהו' ואלי ולפיכך דברי הרב סמוהין נסתרי הא' שכ' דעת ר"ת בכלן שהוא על הכ' דכתוב' דאורייתא שכ' שכ' שיעור שהי' בימי מהרי"ל והל"ל לשיעור שהי' בזמנו כמ"ש בי"ד והיא י"ב זהובים לדעת ר"ם ועוד שכ' ויש מי כו' דמ' דאיירו הולק על הגאונים וכבר כ' בש"ע והרב בכמ' מקומות כדברי הגאונים וכ"כ כל הפוסקים ונרא' שאף ר"ת אינו חולק על הגאונים שכבר שקלו הגאוני' אלא דס"ל לר"ה בהזקוק שהי' בימי הגמ' הי' יותר גדול כי אנו רואין שהמ:קל מסמעט והולך ודאי אין לזוז מדברי הגאונים והכלל כי בזמן שהי' הזקוק ב' זהובים הי' הדינר א' גדול כי ט"ו סלעים הוא זקוק ובזמן מהרי"ו והר' שהדינר הוא ב' גדולים והכולל נכל חשבון הזהוב הוא שלשים גדולים בכל המדינות ובזמנינו שזקוק שלים הוא כמו זקוק ואלי שלש שהוא חלק י"ב והוא בזה לערך הבעים זהובים בזמנינו ה כ הדינר הוא זהוב ואלי פרוש' כמו פרופה ואלי וחמש' סלעים הוא לערך ב' זהו' פולים : כג) אבל לדעה כו' ר"ל רפי' אי אמרי' כתוב' דרבנן מ"מ השיעור יוא בדאורייתא ורא"' מדלא איפלגו ס"ק ורשב"ג אלא אי נמעוה אי' או קטוטקיא אבל במטבע עלמ' הן סוין וכסוגם אליבי' לכ"ע דרבנן כמ"ש בפ"ק בס ואמרי' שסי"ב ב' כיון דחזו דקפרטיקכו' הלמא חד שיעורא הוא עם בכהול' ועסיכ' דב"ק ל"ו ב' ד"ם ושל כר' ובבכורות נ' ד"ס כל כו' והג"מ שם והרא"ש פ"א ולרא"יה ברורה ממ"ש בכתובות לם ב' יצא כסף כו' ועכהו' דב"ק פ"ח כ' קד"ש נפילא אלא ד"ס פ"ט ב' מ' כבברא דאסור' וכבר דחו להו סוס' שם ד"ה לא כו'. עכה"נ בשם הרא"ש ועסוכ' דכתובות קג ס' ד"ה אכר כו' וכתובה נמי כו' וכן מנה כו' : כד) והוא ח"פ כו' . נב"ק לו ב' וש"מ : כה) דלכן נהגו כו' . ר"ל אף למ"ד כתובה מדרבנן ואף לאלמנה ודלא כתוס' דכתובות י' א' ורא"יה ממ"ש ב"ק פ"ט ב' מכתובה דאורייתא וע' הר"ם לא כו' : כו) ויש אומרים כו' . פ' רא"ש פ"ח ספי"ט : כז) והמנהג כו' . סוף פרטא רא"ש

ז מ אם ירצה להוסיף ע"ז מוסיף כח) וזה התוס' שמוסיף (כז) יש דברים שדינו בהם כעיקר הכתובה (כח) ויש דברים שהוא חלוק בהם מעיקר הכתובה כדלקמן :

הגה מז כט) וא"צ לפרש עיקר הכתובה בפני עצמה והתוספת בפני עצמו אלא (כט) כולל הכל ביחד אם ירצה (הר"ן ריש אע"פ והמ"מ פ"י וריב"ש סי' ס"ס) ל) וי"א וסבירא להו דצריך לכתוב הכתובה כמנהג המדינה בפני עצמה והתוספת בפני עצמו וכן נוהגין ואם יש משפחה שנוהגים נתוספת א"צ לכתוב כל א' בפני עצמו (מרדכי פ"ק דכתובות) כתובה של בה ודין נדוניא דהנעלת ליה מאה דינרין והוסיף לה מן דיליה כך וכך (לא אין עיקר כתובה בכלל וצריך לכלם לה בפני עצמו עד שיהי' כתיב ויהיבנא ליכי יז (לב) מוהר בתוליכי כסף זוזי אלף דאז התיקר כתובה בכלל (ריב"ש סי' ס"ה):

ח נ לא) יש מי שאומר יח (לג) שאין צריך קנין בשעת הנישואין כמה שנותן לב) (לד) (ויש חולקים) :

ט ס לג) כל הפוחת משיעור הכתוב' בעילתו בעילת זנות יט ע לא מבעיא אם כתבה לו אח"כ התקבלתי ממך הכתובה או מקצתה (לה) דאז אין לה לדעת קצת פ פוסקים אלא אפי' התנה בשעת קידושין שלא יהא לה כתובה או שפיחתה משיעורה אע"פ שתנאו בטל נ ויש לה כתובה משלם אפי הכי בעילתו בעילת זנות כיון שהיא סבורה שאין לה לא סמכה דעתה :

י ק אם יש משפחו' שנוהגים לכתוב בכתובתן יותר משיעור חכמים אין למחות בידם י לד) ולא עוד אלא אפילו אחד מבני המשפחה ההוא שלא כתב כתובה לאשתו מגבינן לה בתנאי בית דין לפי מה שרגילין לכתוב ש לפיכך אשה שאבדה כתובתה ידקדקו בכתובות קרובותיה כפי מה שנהגו לכתוב בני המשפח' גובין לה כ (לו) לה) ואפי' כתב לה דחזי ליכי אפ"ה גבית כמנהג משפחתה (כ"י בשם הר"ן שכ"כ בשם התוס') לו) ת ואם כתובות נשי משפחתו יתירות מכתובות נשי משפחתה עולה עמו ואינה יורדת :

יא א לז) **הנושא אשה סתם כותב לפי המנהג וכן היא שפסקה להכנים נותנת כפי מנהג המדינה:** הגה לח) ומה שהאשה מכנסת לבעלה הן מעות (לז) הן בגדים **כא** ומקבלן עליו והן באחריותו נקרא יג) נדוניא בכל מקום (לט) ואינה נגבית אלא עם הכתובה **כב** (מ) אבל לשאר דברים אין דינו ככתובה (לח) (מא) וכמו שיתבאר לקמן **כג** (מב) [ד] ויש מקומות שהחתן מוסיף לה בנדונייתא (ו) וכותב יד) יותר ממה שקיבל והולכין בזה אחר המנהג (כל הנ"ל בטור) (מג) טו) ומן הסתם אחריות הנדוניא עליו (לט) כנצ"ב (מד) אבל (מ) אם ירצה להניח לה ברשותה ובלא לקבל אחריות עליהם הרשות בידו וע"ל ריש סי' ל"ג וק' עוד מאלו הדינים (מה) כשהאב קיים ומביא בהו כותבים ודין הנדוניא דהנעלת ליה מבי אביה וכשאין האב קיים (ז) כותבים **כד** מבי טז) נשא (מרדכי פרק נ"ע בשם ר"ח) מיהו אם שינה לית לן בה (תשו' ר"ש משנ ז) בכתובות גרושה **כה** (מא) כותבין יז) (ח) מתרכתא כדי שידעו שהיא גרושה ואסורה לכהנים (מפסקי מהרא"י סי' כ') ג **ובשבאה לגבות כתובתה מגבין לה כ"ה שבכתובתה לפי מנהג המדינה:** הגה (מו) ואם היא אומרת שהוסיף לה יותר מן המנהג צריכה להביא ראייה כדבריה (מז) אבל אם יש בידה שטר כתובה באינה מקוים או שא' מן העדים פסול **כו** (מב) אע"פ שמראה התנאים שביניהם שהוצרך להוסיף לה אינה גובות אלא כמנהג (פסקי מהרא"י סי' פ"ט) וע"ל סי' ק' סעיף ל' ג **ובכל אלו הדברים וכיוצא בהן [ה] מנהג המדינה הוא עיקר ועל פיו דנין** (מח) **והוא שיהיה אותו (מג) המנהג פשט בכל** יח) **המדינה:** הגה (מט) מיהו אם רוצה להתנות ולפחות לאשתו מן המנהג (מד) הרשות בידו (מהרי"ל סי' ע"ו) ובלבד שלא יפחות ממה שתקנו רבנן (נ) וכ"ל דוקא שהתנה כן בשעה שעשו השידוכים אבל אם עשו שידוכים סתם ונשעבדו עצמן בקנסות צריך לכתוב כפי המנהג ולא יוכל לשנות (דברי הרב וכן משמע במהרי"ל) (נא) ויש מקומות שנוהגים לכתוב כל הכתובות בשוה אפילו לא הכניסה לו כלום (מה) ואם ירצה מוסיף לה ואם ירצה לפחות לה היא כותבת לו כך וכך קבלתי על כתובתי וכן נוהגין במדינות אלו:

יב ד **נשא אשה ממקום אחר על דעת שתדור עמו במקומו (מו) הולכים כז אחר** (מנהג) יט) **מקומו:**

חלקת מחוקק

דבשאר משפחות אין צומפין לסס: (לז) **הן בגדים ומקבלן עליו.** כלומר שסמין לו הבגדים בכדן והוא מקבלן בסך מסוים וזה הוא נדוניא ונכסי צאן ברזל אבל בגדי כלה שאין שמין לו הם נקראים נכסי מלוג כמבואר לקמן סי' פ"ז: (לח) וכמו שיתבאר לקמן. עיין לקמן סי' ק' ספי' כ': (לט) כנכסי צאן ברזל. נראה להגיה וכן נכסי צאן ברזל וכמ"ש לקמן סי' פ"ה ספי' כ' נכסי צאן ברזל הם הכ"ו:א דהגעלת ליה: (מ) אם ירצה להניח לה ברשותה. כלו' שיניח אותה ברשות כדין נכסי מלוג שיאכל פירות ויהיה הכל באחריו' שלה השבחה וההפסד כ"כ הריב"ש סימן ק"ן: (מא) כותבין מתרכת'. בכתבי מהרא"י סי' ל"ו שם כתב נראה דאת אפילו היא גרושה מן הראשון ומן השני אלמנה אין כותבין רק מתרכתא מפני תקנ' הכהנים וארמלתא למהי אתיא וכן אם היתה שבויה ומכ"ש בעולה צריך לכתוב בשביל כהנים ואם היה מחזיר גרושתו ראיתי בספר ים של שלמה שיכתוב מתרכת' הדרי לנבאי וכתב הפסס בשם ראבי"ה שלא תגבה שתי כתובות שפ"ד כתוב' ראשונה החזירה: (מב) אעפ"י שמראה התנאים שביניהם. עיין בכתבי מהרא"י סי' פ"ט שם כתב בנכתב התנאים לא היה קנין ומשמע דאם היה קנין היה גובה בכתב התנאים עיין בח"מ סי' רמ"ה פסק בשם מהרי"ו דקנין אתן לא מהני והכותב לאשת בשעת השידוכין לפסות לה כתובה אפילו בקנין לא מהני דהוי קנין אתן ומ"ש הרב מהרא"י בסי' הנ"ל שהאשה כן שהכתובה נכתבת ונחתמת בקנין ובצווי הבעל והא לא מהני מידי וכו' (ר"ל מאחר שהמפסה שהיה שלא היה בכתובה רק ע"א כשר והשני פסול ע"ש וכמו שהפסיק הרב סה בהג"ה) והא דקנין לא כפי עדים שיהו בקנין מן המוכה להזוכה אבל קנין כה"ג וכו' דברים אלו תמוהים מה חילוק יש בין שאר קנין לקנין זה שנעשה ביום הנשואין שהוא משעבד נכסיו לכתובה גדולה וכבר כתב הרב ב"י סימן זה שדבריו מגומגמים: (מג) המנהג פשט בכל המדינה. שעכשיו הוקבע המנהג בכל המדינה להוסיף שליש בכ"ח: (מד) הרשות בידו. ה"ה אם היא רוצה להתנות להוסיף על המנהג גם כן הרשות בידה רק משום סיפא נקט שלא יפחות לה משיעור כתוב' שתקנו חכמים כדי שלא תהא בעילת זנות: (מה) ואם ירצה מוסיף לה. כלומר כותב לה תוספות כתובה בפני עצמה בשטר אחר ואם ירצה לפחות היא כותבת לו שוכר עד שיעור כתובתה כפי תקנת חכמים: (מו) הולכין אחר מנהג מקומו. לפי זה פתה שמדינות ליטא ופולין חלוקין במנהג שבליטא נותנין לבתולה ת"ק זהובים ובפולין ת' זהובים אין הולכין
אסר

בית שמואל

לה דחזי ליכי. סד"א דלא חזבה דלא חזי לה מדינה וכ"כ תוספו' לא כתב קמ"ל מאחר שנהגו כן הוי לדידהו כעין תקנה: **כא** ומקבלן עליו. כלו' שסמין לו הבגדים בכדן והוא מקבלן בסך מסוים יז: ה"ה נדוניא ונצ"ב אבל בגדי כלה שאין שמין לו הם נקראי' נ"מ כ"מ כ"ש בסי' פ"ז: **כב** אבל לשאר דברי' לקמן סי' ק' כתבתי דין זה באריכות: **כג** ויש מקומות שהחתן מוסיף. והיכא שאין מנהג אז דנין ע"פ דין כמה שכתב בש"ס בכספי' ובסחור' מוסיפים שליש הואיל ויכול להרויח בהם ומנהג שלנו כתב ב"ח דמוסיפין שליש מלבד ובכלל זה נכלל מאתים זקוקים שכותבים בכתובה. והוספה זו נוהגים בק"ק קראקא חוץ מלבושים ותכשיטי' השייכים לגופה וכן כותבין בפירוש ואם לא נכתב שמין לה המלבושי' ואם בא אחד מעיר אחרת ואין רוצה להוסיף אינו רשאי לשנו' דכל הנושא ומשתעבד את עצמו בסתם דעתו על פי המנהג: מיהו משמע בב"ח במלבושי' יכול לעכב ועיין תשובות ש"י ס' מ"ס. ובזה אין חילוק בין אלמנה לבתולה. ונדוניא הוא חוב גמור וכתב בפרישה דעל שכתב בד"מ דאין כותבין אגב בכתובה שא"כ לא יוכל הבעל למכור שום דבר ממטלטלין וצריך לומר דלא כ"כ כי אם אעיקר כתובה וכ"ש אתוספות כתובה אבל בנדוניא למה תגרע מאחר ב"ח פ"כ ותוספות בל"ש נראה דינו כמו הנדוניא ואכתוב עוד לקמן מזה בס"ד: **כד** מבי נשא. אף על גב דקיימא לן כל יומאי ח ליו נקראים בית אביו כמה שכתב בי"ד סימן רמ"ז מכל מקום נקרא' נמי בי נשא וכותבים כדי שידעו שהיא יתומה דנ"מ לענין אם מתה תוך שנה הראשונה כמה שכתב בסימן קי"ח: **כה** כותבין מתרכת' אפי' אם היא גרושה והלמנה כותבים מתרכתא להודיע דהיא אסורה לכהן ואם היא בעולה כותבין בעולת' ואם היא שבויה כותבין שבויה ואם היה מחזיר גרושתו כתב מהרש"ל דכותבי' מתרכת' הדרי לנבאי שלא תגבה בי כתובות וע' תשובת הר"ם מינץ אם היא נתגרשה ואח"כ נתאלמנ' כותבין מתרכתא מקדמת דנא: **כו** אע"פ שמראה התנאים דקי"ל קנין אתן לא מהני לכן אפילו אם היה קנין בתנאים לא מהני: **כז** אחר מנהג מקומו. וכן הוא לדידן במנהג פולין וליטא שכתבתי לעיל ואם הגבילו זמן שילכו לדור למקום אחר ומת קודם הזמן כתב הח"מ צ"ע אם הולכים אחר אותו מקום ולכאורה נראה דהולכין אחר אותו מקום
שהיו

באר הגולה

א שם בשם הרמב"ם בס פ"ג ב שם ושם ג שם ושם ד מ' הרשב"א מהוס' וכ"כ ריב"ש ... מח:זא דהוי כקיבלא לנהרדעי כתובו כ"ד

ביאור הגר"א

א' וש"א: לז) הכניסה אשה כו'. וכשבאה לגבות כו' בכל אלו וכו'. כ' הרמב"ם והרשב"א במהני' כ"ו כ' ועי' דרשב"א קאי אכולה מהני' וכמ"ש ב ירוש וב"ב הר"ן ורשב"א כו' אשום ואלכפים קי' והכי איתא בתוספתא הרי"ף מקו. שנהגו שלא לפרוע כו' ואפשר דס"ק ל"ש ארשב"א אלא דרבנן איירי בעיר חדשה כו' פ' הנחונים וז"ל ברשב"א וכ"פ הרי"ף וש"פ וג"פ ע' דב"מ מקום שנהגו לבטול כו': לח) ... ערש"י ברפ"ז ... ד"ה יכניסה לו עבדי מלוג ... לט) ... נכבים כו'. כמ"ש שם פ"ח א' ולפיר"ח היינו נדונייתא ועשו' שם ד"ה וכיוצא כו' ושם פ' ב' ד"ה נכסים כ' וד"ה יורשי' כו' י]: מ) אבל לשאר כו'. ר"ל יע"פ שכן כתובה וכמ"ש ח שם כ... ד"ה שאין כו' ושם מ"ז כ' מ"מ וש"ד כו' ועי' ש רפ"ה כ"ח פי"ש"י הוס' כו' ונדוניא כפי דמיקרי כ' ונה כו: מא) וכמ"ש לקמן בסי' ק' ס"ב בהג"ה ע"ש: מב) וים מקומות כו'. מתני' הנ"ל כ"ו ה"ב וז"ש והולכין כו'. ונ"ל: מג) ומן הס כו'. כמ"ש ברש"י רפ"ז דיגמום כנ"ל וכ"מ במתני' דכתובות יכ"ל ק"ו א' וערש"י שם ד"ה הוא פוסק כנגדן כו' כ]: מד) אבל אם כו' זהו בכ"ל כ' וערש"י ביבמות שם ד': מה) כשהאב קיים כו'. וז"ש בפ"ח דב"ב ובפ"ב דשבת ודי נכח תוס' בשם ר"ח אבל ר"ש חולק ע' יו וכתב דנפ' נהרא דשבת קרי כחייו בי נשי וכן לאחר מיתה נקי' אביה וע' וכ' דשבת כ"ג ב' ד"ה דבי כו' ותוס' דקד' שי, ה' ו' ד"ה ע"מ כו' וש"מ וז"ש מיהו אם כו': מו) ואם היא כו'. ע"פ מ"ט דכתובות פ"ט ר' ופשוט דהמע"ה: מז) אבל אם כו' לע"פ כו'. כמ"ש בח"מ סי' מ"ה ולעיל סי' נ"ח דקנין שבשעת התנאים וינו כלום דק"ן אתן דוא ואח"כ בשעת הנשואין לא היה קנין אלא בפני עדים אלו יעי"ל כ"ח: מח) ו' וא שיהיה כו'. דטעם דמנהג' דכל דכיב אדעתא דמנהגא כמ"ש כרי"ף ברפ"ז דיגמום וכן צריך יהי' ידוע המנהג ההיא יכ"ל: מט) מיהו אם כו'. כמש"ל דלא אמרו אלא כל הפוחת יכ' לה וכ"ל: נ) וכ"ל כו'. ע"ל פ"ב בהג"ה: נא) ויש

שי למורה

(כי"א בהג"ה מבי נשא) ע"ב ע' קידושין דף כד דנפל לה מבי נשא וע' ברש"י ותוס' שם:

באר היטב

יג) נדוניא. כלומר שסמין לו הבגדים בכדן והוא מקבלן בסך מסוי' וזה הוא נדוני' ונצ"ב. אבל בגדי כלה שאין שמין לו הם נקראי' נ"מ כמ"ש סי' פ"ז: יד) יותר וכו'. והיכא שאין מנהג אז דנין ע"פ דין כמ"ש בש"ס בכספי' ובסחור' מוסיפ' שליש הואיל ויכול להרויח בהם. ומנהג שלנו כתב ב"ח דמוסיפין שליש מלבד. ובכלל זה נכלל מאתים זקוקים שכותבין בכתוב'. והוספ' זו נוהגין בק"ק קראקא חוץ ממלבושיה ותכשיטי' השייכים לגופ' וכך כותבין בפי' ואם לא נכתב שמין לה המלבושי' ואם בא אחד מעיר אחרת ואינו ר"ל להוסיף אינו רשאי לשנות דכל הנוש' ומשתעבד א"ע בסת' מיהו משמע בב"ח במלבושי' יוכל לעכב. ובז' אין חילוק בין אלמנה לבתולה. והוספות בל"ש הוי כמו נדוני' ב"ש: טו) ומן הסת' אחריות הנדוני' עליו והן וכו': טז) נשא. ע' בי"ד סי' רי"ו ס"ד בהג"ה וע' תוס' דשבת דף נ"ב וכו'. ותוס' דקדושין דף ס' ע"א בד"ה ע"מ וכו' ותוס' דב"ב דף יו"ד ע"א ד"ה למימרא דבי נשיא וכו' ובה"י י"ד סי' ר"ו: יז) מתרכת'. ואם היא אלמנה כותבין ארמלתא ואם היא בעולה כותבין בעולתא. ואם היא שבויה כותבין שבויה. ואם הוא מחזיר גרושתו כתב מהרש"ל דכותבין מתרכת' הדרי לנבאי שלא תגבה ב' כתובות. ואם היא גרושה ואלמנ' כותבין מתרכתא להודיע דהיא אסורה לכהן מהרא"י סי' ל"ו. והר"ם מינץ סי' ק"ט כ' דאם היא גרוש' מב' כותבין מתרכת'. ואם היא גרוש' וא' כותבין מתרכת' מקדמת דנא וע' כנה"ג דף ל"ג ל"ד: יח) המדינ'. שעכשיו הוקבע המנהג במדינתנו להוסיף שליש כמש"ל: יט) מקומו. ואין חילוק בין אם התנאי שתלך נגיד אחר ז' ימי משתה עמו או שתלך אחר ג' או ג' שני'. מיהו לא מה גם קוד' שהוליכ' ימדינהו צ"ע למעשה אם נותן לה כפי מנהג המקו' שנשא' שם ח"מ. וב"ש כ' דהולכין אחר אותו מקום שהיו דעתם
לדור

פתחי תשובה

[illegible]

טורי זהב

בס"ק ו [ד] ויש מקומות שהחתן מוסיף כו' אין זה פ"ש בכתובה והוסיף לה מן דידיה ... [illegible] ... [ה] מנהג המדינה הוא עיקר כו' ... [illegible]

מקדש מעט

[illegible]

עד

[illegible]

יג כח (מז) ה נב) במקום שאין רגילים כ) לחתום בכתובה אלא הראויים להעיד לא יחתום מי שאינו יודע לקרות:

הגה כט (מח) נג) ולכן אם האריך שבא כא) נגרע ואמר אח״כ [ו] שלא הבין מה שהיה כתוב בתנאים או בכתובה אינו נאמן דודאי העדים לא חתמו מה שלא העידו בפניו תקלה על פה (תשו' הרשב״א סי' תרכ״ט):

סז דין כתובת אלמנה וחש״ו היא או הוא וגר שנתגייר ובו יא סעיפים:

א א בתולה שנתאלמנה או נתגרשה א (א) או נחלצה מן האירוסין ונשאת כתובתה מאתים ויש לה טענת בתולים:

ב ב נתאלמנה או נתגרשה (ב) או נחלצה מן הנשואין כגון שנכנסה לחופה הרי היא בחזקת בעולה ואין לה אלא מנה ואין עליה טענת בתולים ב (ג) א) אפי' [א] יש לה עדים שלא נסתרה עם ה) הראשון:

בית שמואל

שהיו דעת' לדור ועל מנהג אותו מקום התחייב את עצמו: כח מקום שאין רגילין לחתום. אבל יש מקומות נוהגים פסולים חותמים לכבוד ושני עדים חותמים בראש השיטה וע״פ מקיימים הכתובה ובאותן מקומות יכולי' לחתום אף על פי שא״י לקרות דלא גרע מפסולין: כט ולכן ע״ה שבא לגרש כלומר מאחר מי שא״י לקרות נקרא פסול אם כן בוודאי לא חתמו עד שקראו תחילה לפני החתן ועיין בח״מ סימן מ״ה וצריך לומר שהיה כתוב יותר מתיקון חז״ל דאל״כ הא קיימא לן דיש לה כתובה אפי' לא כתב לה:

סז א נחלצה. כתבו תוספות לרבותא נקט אע״ג דלא מחוסרת מסירה לחופה דהא אי בעי מייכס אותה בע״כ מ״מ יש לה כתובה מאתים וכסיפא כשנחלצה מן הנשואין נקט איידי דרישא: ב הפילו יש לה עדים אף על גב דקי״ל כנסה בחזקת בתולה והיא בעולה אין לה כתובה מכ״ש כאן דאיכא עדים כתבו תוס' דאינו סומך על העדים מאחר דנשאת סבר לשבחה אומרים כן מיהו בש״ס איכא תרי לישנא איכא דמתני על מתני' דכנסה לחופ' ולא נבעלה אבל הוי' דאיכא עדי' ולא נסתרה אז אמרי' דכנסה בחזקת בתולה ואין לה כתובה והרי״ף והרמב״ם לא הביאו אלא מתני' וכן הרמב״ם פי״א לא כתב אפי' יש עדי' משמע אם איכ' עדים הפסיד' הכתובה. ובש״ם איתא וליחוש שמא זנתה תחתיו ואוקמי' כשקדש ובעל לאלתר ופי' התו' דקאי הקושיא על רב אשי דס״ל בעלמ' כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כתובה כלל וזו יש לה מנה א״כ יבא לידי איסור שלא יבא לב״ד ואוקמי' שקידש ובעל לאלתר ופוסקי' סתמו וכתבו סתם ולא כתבו דאיירי בשקידש ובעל לאלתר צ״ל דלא ס״ל סי' הו' וכן משמע מפירש״י:

חלקת מחוקק

אחר מקום הנשואין רק אחר מקום הדירה שאם היה תנאי ביניהם שאחר זמן מוגבל תלך למדינתו אז נותן לה כתובה כפי מנהג מדינתו ואין חילוק בין אם התנאי שתלך מיד אחר ז' ימי המשתה פמו או שתלך אחר ב' או ג' שנים מיהו נראה אם מת שם קודם שהוליכה למדינתו שנותן לה כפי מנהג המקום שנושאה שם ול״ע למעשה: (מז) במקום שאין רגילין לחתום. אבל יש מקומות שנוהגין שפסולין חותמין לכבוד ושני עדים חותמין בראש שיטה וע״פ מקיימים הכתוב' ובאותן מקומות יכולין לחתום אע״פ שאין יודעים לקרות דלא גרע משאר פסולין כל זמן ששני עדים כשרים חותמין בתחילה: (מח) ולכן ע״ה שבא לג״ש. כלומר מאחר שמי שאינו יודע לקרות פסול מקרי א״כ בודאי לא חתמו עד שקראו תחלה בפני החתן והגידו לו מה שכתב ובמקום שרגילין לחתום פסולין מ״מ חזקה על העדים הראשונים שהכסה מתקיים העדות שהעו כהוגן ועיין בח״מ סי' מ״ה ספי' ה':

סז (א) או נחלצה מן האירוסין לרבותא נקט אלו' דאע״ג דשומר' יבם לא מחוסרת מסירה לחופה דהא אי בעי מייכס אותה בע״כ ואפ״ה לאו בחזקת בתולה היא כ״כ התוספות: (ב) או נחלצה מן הנשואין כדי נסב חלוצה דמיד שנתאלמנה אין לה אלא מנה אף קודם שנחלצה ומשום נחלצ' לא יפה כחה משאר אלמנה ועיין ברי״ן: (ג) אפי' יש לה עדים. הטעם כתבו התוספות שאינו סומך על דברי העדים וסברי דלשבחה אומר כן והרמב״ם כתב אעפ״י שהיא בתולה הואיל וחזקת הנשואי' שהבעל לא תקנו לה אלא מנה והרי היא כבעולה לכל דבר והא דמשמע בגמ' (בכתובות דף י״ב ע״א) כשלא

באר הגולה

ע״א ח טור בשם פסו' אביו הרא״ש כרשב״א בכריי' גטין דף יט ע״ב דספק רבא הלכתא כוותי' שם א משנה כתובות דף י' ע״ב ב משנה שם דף י״א ע״א ג ברייתא שם ע״ב ד משנה

ביאור הגר״א

מקוימות כו'. עטו״ר: נב) במקום כו'. עהג״ה ודוקא במקום כו' אבל במקום שנוהגין לחתום הרבה קרובים ורחוקים ושני עדים כשרים חותמין בראש השיטה ומהם מקיימין אין קפידא בשאר וכמ״ש בגטין י״ח ב' א״ר יוחנן שנים כו' ה״כ כגון כו': נג) ולכן כו' כמ״ש בפ״ב דכתובות וש״מ בחזקה אין העדים חותמין כו' וכן בפ״ד וכמ״ש בח״מ סי' מ״ה וש״מ וע״ש סי' ס״א ס״ג:

סז א) אפי' יש כו'. עכ״ש:

שי למורה

סי״ג בהג״ה ואמר אח״כ שלא הבין וכו'. כ״כ עחו״מ סי' ס״א מחודש ע״ז בבי״ו ובש״ע שם סי״ג וביהג״ה תו״מ ס״ק אד בהגה ב״י אית ח: סי' סז (ס״ב) ואין לה אלא מנה. כ״כ ע' כתובות צ״ח דר״ל ס״ל מסירה לחופה אין לה אלא מנה ובתוס' ד״ה ושמואל דחפשר דשמואל פליג ע״ז ודוק:

חכמת שלמה

סי' סז (ס״ב) נתאלמנה או נתגרשה וכו' הרי היא בחזקת בעולה ואין לה אלא מנה וכו' אבל הב״י כתב אם מ״מ לא ס״ל שקידש ובעל לאלתר משום דלא ס״ל כפי' התוס' רק כפרש״י ע״ש ונראה להבין טעמם משום שהתוס' לא כתבו כן רק לפי״מ בפירשו דאף ש״ש עדים שלא נסתרה ולא נבעלה כתובתה מנה משום שסובר שלשבחה אומר כן ואינו סומך על דברי העדים ולפ״ז בפיר יש להקשות דיבכור כיון דאין לה רק מנה א״כ מחזקינן כודאי בעולה ואין אנו סומכין על דברי העדים אבל לפי

באר היטב

כח) לחתום וכו'. אבל יש מקומות נוהגים פסולי' חותמי' לכבוד ושני עדים חותמי' בראש השיטה וע״פ מקיימין הכתובה. ובאותן מקומות יכולין לחתום אע״פ שא״י לקרות דלא גרע מפסולין: כט) נגרש. כלומר מאחר מי שא״י לקרות נקר' פסול א״כ בודאי לא חתמו עד שקראו תחל' לפני החתן ועי' בש״ע ח״מ סי' מ״ה. וצריך לומר שהי' כתוב יותר מתיקון חז״ל דאל״כ הא קיי״ל דיש לה כתוב' אפי' לא כתב לה:

סז א) הראשון. דאינו סומך על העדים מאחר דנשאת. סבר לשבחה אומרי' כן. ואם נשאת אחר שפירסה נדה ומת קודם שהטהר יש לה טענות בתולים דלא מחזקינן ליה

פודי זהב

כותבין ח״ץ ממלבושים ותכשיטים השייכים לגוף ומשום שאין כסף וזהב בכלל אם לא שחוכר בפי': [ו]שלא הבין כו' הרשב״א כ' בזה שהר״ם השיב דשומעין לו ות״א אומר דאין שומעין ולי תמוה מאד מה בכך והא אף לא נכתב הכתוב' כלל יש לה כתוב' מחמת תנאי ב״ד לפמ״ש רמ״א בסי' ק' סעיף ה' ומ״ש ההיא דסי' שאח״ז בגר שנתגייר עם אשתו יש לה אע״פ שלא נכתב כלל דודאי תנאי ב״ד מועיל אפי' לפי שלא ידע התנאי ב״ד וצ״ע בענין כתוב' דקי״ל בפ״ק דכתובות אשה בזיבורית הי' נ״ל דעכשיו שכותבין מכל שפר .רג מסילא גבי מעדיות אלא שהב״י מביא בסי' זה בשם תשו' הרשב״א שאלה זה שנהגו לכתוב בכתוב' מגליסא על כתפאי אם ת״א דוקא או שיפרי דשפרי. תשובה אם אינו נהוג וזה כתבו ק״וב הוא בעיני היא דוקא כיון שכתב מה שלא הורגלו בה אחרים אבל כיון שהורגלו בה הכל לכתוב כן מסתברא דשופרא דשפרי הוא שאין בדרתו בכל הכתובות איהו יש לחלק דשאני התם שאין הדעת נ תנת להשים ערומים כמ״ש משא״כ הכא א״א דעכ״פ יש לדקדק נהי דשופרי דשפרי הוא מ״מ אמאי לא ניזל בתרה והא קי״ל בח״מ סי' ס״ב דאפי' לי תיזופות שנהגו לכתב אפי' אפי' לא נכתב הוה .נכתב ע״כ נראה כוונת רשב״א דודאי אולי' בתרי' אלא שאומרים שמע לם לא נתכוין שיהי' כמשמעו אלא גוזמא קאמר שיהי' לה פרעון מכל מה שתמכר וא״כ ה״נ י״ל כן ולאו גרוע ביותר כ:לע״ד. אח״ן ראיתי סוף כתובות בהגהות מרדכי וז״ל ובימיהם לא נ.קן עדיין שפר א״נ דא״כ אפי' עידית גבי ואולי בימי שמעון בן שטח נתקן זה עכ״ל: שאלה בא' שנשא אשה ואו המטבע קיים שקורין לגג נע״ם ואח״כ נפסלו ועשו מטבע חדשה באופן ש:כ״מ הי' בממ.ע א' מן החדשי כ:ו א' של ישינים והנה אותו שנשא אשתו בעת הראשון עשה לה כתוב' עם התוס' שליש כנהוג בינינו כם זכר בא״ע סי' ס״ה שעול' לסך ג' אלפים והנה עכשיו יש חילוק איך יגבו הכתוב עם התוס': תשובה לכאור נרא' היינו דתני' דס״ם שני דייני גזירות נשא אשה בא״י שאינם שקולות כ״כ כמו במדינת קפוטקיא ונירשה בקפוטקיא נותן לה מטעות א״י נשא אשה בקפוטקיא ונירשה בא״י נותן לה מטעות א״י רשב״ג אומר מטעות קפוטקיא ופליגי בזה ת״ק סבר כתוב' דרבנן ס״ה אע״פ שבשאר חובות הולכין בכל נוני אחר מקום השעבוד אם נכתב מקום השעבוד בשט״ח כמבואר שם מ״ם בכתוב' שהיא דרבנן הקילו שיד תאזה על התחתוני' והולכין אחר הפחות הן אם מקום הנשואין הוא הפחות בכ״ם נותן לה הפחות אם לא הוזכר' המטבע בפי' בכתוב' ורשב״ג סבר דכתוב' דאורייתא ס״ה הוי דינו כשאר שט״ח שהולכין אחר מקום השעבוד :כבר הזכיר הטור א״ע בי' ס״ו דרוב הגאונים ס״ל כת״ק וכתוב' דרבנן שמילא לפ״ז גם בזה שהוסיפו על הזוזים ג״כ הולכין אחר השעבוד וא״צ לתת לה כתובה ותוספת רק כשע' הנשואין כי על המטבע ההיא עשה לה דוקא כתובה ותוספת אכן כי דייקת משכחת איפכא דהרי איתא בפ' הגוזל קמא הובא בי״ד סי' קס א הפלו' לחבירו על המטבע והוסיפו עליה נותן לו מטבע היוצא ופרכינן והא קא שבח לענין נסכא ופירש״י והא הוי ריבי' דמקבל מפי מטה שהלוהו ומשנינן דרב פפא עבד עובדא עד״י כתמניא פי' דאם יש במטבע החדש' תוספות ח״מש על היש' נותן לו החדש' אבל אם יש מפי מחומש לא דהוי ריבית וכן פסקו כל הפוסקים משמע דאי לאו משום איסור ריבית הי' ראוי לפסוק דנותן לו מטבע היוצא וכ״כ בס' התרומות ז״ל אם נפסל' והוסיפו על השני אם איח לי' אורחא לטיול למישן נותן לו מהנפסל ואי לית לי' אורחא למישן צריך ליתן לו מן השני אך לדקדק מפני איסור הריבית כו' שהכת מני' דבמקום שאין רבית כגון נותן מתנה לחבירו ומבטיח ליתן לו לזמן פ' מאה זהו' והוסיפו על המטבע צריך ליתן לו מאה זהו' רשעת פרעון והטעם נ״אה ברור דאינו שייך ל מר בזה לילך אחר שעת השעבוד דהא בשעת הפרעון צריך שיהי' על הספית שם של מאה זהו' ומה יועיל לנו שיהי' על מטעות שם של מאה זהו' בשעת השעבוד הרי הבטיח על הפרעון שהי' בעת ההיא מאה זהו' וז מוכח דהא בהלוא' משום הא לכין אחר השעבוד בב״מ כמ״ש בחו״מ סי' ע״ד ואפ״ה בהוספ' אי לאו משום ריבית הי' צריך לתת לו מהחדש אע״כ כמ״ש דדוקא בב' מקומות דיש עכ״פ שם של מאה זהו' על המטעות בשעת הפרעון דהיינו במקום האחר והוא יש לו דרך לילך לשם ע״כ שפיר קא״ל הרי לך מאה זהו' משא״כ בהוסיפו על המטבע דע״שיו אין לה שם של מאה זהו' כלל ודוא התנ' בדבר וא״ל לפמ״ש דעכ״פ צריך לתת לו ממטבע הישן אם נפ״ת יותר מחומש כמ״ש בי״ד סי' קס״ה ולמה לא נאמר דיתן לו מטבע החדש דהרי אין כאן ריבית אין זה קו' כלל דבאמת מצינו בס' התרומ' .ער מ״ו שזכרנו לעיל וז״ל אך הראב״ד חולק ואמר דלענין פחתא ליפא למיחש אפי' נפחת שיעור גדול שלא קפ״ו כתו' הרי לפניך דאפי' לבעל התרומות אבל בפחות אין הפרש וסברא רחוקה שזה ישתכר וזה יפסיד הקרן שלו ע״כ שלא יפסיד הקרן שלו וס״ה אף אם לפי חמ:כ:ות של התנאי שהתנ' עמו לתת לו ממבע היוצא הי' ראוי לפוסרו בממבע החדש' שנפחת מ״מ אין ראוי שיפסיד מקרנו אבל בהוסיפו על הכמבע לעולם ראוי לתת ממבע החדש אי ליכא משום ריבית נבצא דבנדון דידן דהיינו הכתובה של האשה לפי הראוי לה לעיקר כתוב' לבתול' מאתים ולאלמנ' מנה וראיה יש לנו לומר שיתן לה ממבע החדש ובתוספת שליש שהוסיף לה הי' ראוי לומר לתת ממבע חדש' שהרי אין כאן ריבית דהא בלא״ה מוסיף לה שליש הנדוניא שנותנת לו ובהדיא פירש״י פ' אלו מציאות במשנ' דאם נותנת לו כספים מוסיף לה שליש דהיינו הכניס' לו אלף כותב לה ט״ו מאות והטעם שהוא ירויח בפעית והוסיף לה בשביל הרוחים שיהא לו ולא חיישינן לריבית ה״נ באם יתן ממבע החדש' לא נחוש לריבית אלא דאיתא במרדכי פ״ק אלו מציאות וז״ל שאין דעת דאיש שרוצ' ליטא וליתן כו' פי' הרב ר״ש בר ברוך פ״הו לא הוי ריבית כיון שאם הי' מגרש מיד הוי צריך לתת לה תוספת שליש אבל כ' אדם שהמלוה בריבית לא היה נותן אא״כ יקדים לו הזמן והוי אגר נטר ליה עכ״ל ונרא' ביאור דבר זה אף ע״ג דגם בשאר הלואה בריבית הוי ריבית אע״ג שמשלם לו מיד קרן וריבית מ״מ עיקר ההלוא' נעשית לזמן ובשביל זה נותן לו הריבית משא״כ בתוס' שליש שחייבו אותו חכמים להוסיף תיכף שמכנים ואף אם לא תפיב בעיניו ויגרשנה תכף אף שלא נשא ונתן בטעות הנדוניא עדיין מ״מ חל עליו חובת התוס' על פי חכמים כמ״ש מהרי״ק סי' פ״א שהתום' שליש אינו משום הרצוי של בעלה אלא משום מצות חכמים היא עליו תיכף שמכניסה ונמצא לפי זה שהתוספת לא התירו בו ריבית אלא משום שאם מגרש' אפי' תכף חל עליו התוספות משא״כ בענין שיתן לה ממבע החדש' ודאי אין חוב עליו לומר אם גירש' תיכף אחר הנשואין ודאי לא היה צריך לתת לה כ״א ממבע הישנה שהרי אף לא הי' שם כ״א ממבע הישנ' רק שאח״כ בהתגנות וגם נתהיה שינוי במטבע ואין חילוק בין אם זמן רב אחר הנשואין או יומים מ״מ לא שייך לומר תכף חל עליו חיוב זה א״כ הוי בכלל שאר הלואות לענין ריבית ואיסור יש בדבר אם יתן ממטבע החדש דבבר וכן פסקו בא״ע סי' ס״ו דנכסי צ״ב היינו תנדוניא היא כשאר חוב אלא דלכאורה י״ל דמ״מ לענין ריבית אינו כשאר חוב מטעם דחכמים עצמם צוו להוסיף שליש אלא דכבר בארנו דלענין מטבע החדש הוי עליה שם ריבית וע״כ העול' בידינו הלכה למעשה דעיקר כתוב' שלה דהיינו מאתים של בתול' ומנה של האלמנ' צריך לשלם במעות טובים היוצאים בשעת פרעון הכתובה דהיינו מאות וזהו' מעהרי״ש לבתולה ומאתים זהו' מעריי״ש לאלמנ בנהוג במדינות מעריי״ן ומה שקיבל עליו בסך שלשת אלפים דהיינו שחשבו כותבי תוספת כתובה את הנדוניא עם השליש הוספ' עפ״י תקנת חכמי המשנה זה לא יהי' נחשב רק במעות לנג נעלם כמה שידוע ערך השיעור של לנג נעלם לפי ערך המעות שנתחדש אח״כ לכל וקני ארץ המדינ' של מעהרין וכן פסקו בנב:ית תוס' כתובה הנ״ל באם יצטרך לזה שינכו מכל הכתוב' עם תוס' כתוב' שיעור ד' מאות שיהי' מטעות טוב והמותר יחשוב הכל לפי המעות לנג נעלם. שוב ראית' שיז תק:' במדינת מעהרין נעשית אח' שנתהו' מטעות החדש לש״ם החובות בדרך זה שיחשוב מטעות לנג נעלם כזה הוא בטעות מ ב וכן יתן לו רק שיוסיף עוד שליש לא אזלינן בתקנה זו בגביית כתוב' כי לא נתקנ' אלא להלואות אבל בגביית כתוב' הוה דינה כמתנה ודינה לשלם ממעות טוב רק חשבון הנדוניא שהוא צ״ב עם התוספת שליש שהוסיף לה הוי כמו שאר חוב וא״כ גם בזה צריך שיוסיף שליש על פ״עון הלנג נעלם כמו שאר חובות וכל דבר שזכרתי שליש ד:עיל היינו דוקא בתו' שיש שכל חתן מוסיף מצד ה״ין שמבואר במשנ' הביאו בי״בסי' ס״ו בספר א״ע. ע״כ הוי כמו הנדוניא עצמה שהיא כחוב דע״מא ושייך בו ריבית וכמו שבאר.ו דהנדוניא הוי כשאר חוב וכן תוספת שליש כיון תוס' שליש לא מצד רצון הבעל רק מכח חיוב שתקנו חכמי המשנ' משא״כ בשעת תוספת שארם מוסיף לאשתו מצד שמצא' חן בעיניו מוסיף לה איזה סך אותו התו' הוי כמו מתנה בעלמא והיא ניגבת כולו' במעות טוב היוצא בשעת פרעון אבל נדון דידן לעיל שנעשה בסך שלשת אלפים שהוא מצד הוספת שליש כתקנת חכמים דינו ברור כמ״ש שיהי' נחשב עפ״י מעות לנג נעלם עם תוספת שליש על הפרעון כתקנת מדינות מעהרין בשאר פירעון חובות כנלע״ד ברור כשמש ושוב ראית תשובת חכם א' בזה שפסק ג״כ הכי בעיקר הדין מטעמו ונימוקו שראיתי הנם שדבריו וראיותיו לא ישוו בעיני מ״מ יפה כיון לענין הדין דין אמת כמו שכתבנו. נאום דוד הוא הקטן הלוי:

סי' סז דין כתובת אלמנה וחרש שוטה וקטן היא או הוא וגר שנתגייר:

סז [א] אפי' יש לה עדים כו' בתוס' מבואר שם מאחר שהיו נשואין אמרינן דלשבח' אומרים כן ובגמרא פרכינן ונחוש שמא תחתיו זינתה ובין לפירש״י ובין לפר״י שם הוה רק שיא על רב אשי שם אלא דלפרש״י מקשה דאמאי אמרו במשנה דאם נכנסה לחופה דאין לה טענת בתולים א״כ לא יבא לב״ד כלל ולא יחקרו עליה וא״כ יש ספק שמא אסורה לו משא״כ בשאר מקומות עכ״פ יבא לב״ד ויהיה חקירה עכ״פ משא״כ כאן ולר״י פריך כיון שזו יש לה כתובה מנה והיא עדיפא משאר בתולה ונמצאת בעולה דאין לה אפי' מנה א״כ יבא לידי איסור שזה סבור שהב״ד חושבי' אותה לבעולה ולא יבא לב״ד כלל ומשני שם רב שרביא בשקידש ובעל לאלתר דודאי לא זינתה תחתיו (משמע בלא בעל לאלתר יש לו טענת בתולים כמו בשאר בתול' ונמצאת בעולה) וא״כ ק' על הטור וכן שאר פוסקים שלא הביאו הך דרב שרביא דהא הוא קאי בשיטת רב אשי כפי הפרושים שזכרנו ואנן קי״ל כרב אשי דכנס' בחזקת בתול' ונמצאת בע לה אין לה כלל ולמה פסקו סתם דבתולה מן הנשואין יש לה כתוב' מנה ונ״ל דהפוסקים לא ס״ל כרש״י ותו' אלא ס״ל דהך מקשן דפריך וניחוש לשמא תחתיו וזנת' פריך דוקא על רבה דאמר שם כנס' בחזקת בתול' והיא בעולה יש לה מנה אע״ג דמעילם לא הוי' לה חופה עם איזה בעל ממילא ודאי וזנת' ע״ז פריך למה יהי' לה מנה דאיסור תחתיו וזינתה ואפי' איסור יש עליה ממאיסורא לא פריך שמא תחתיו וזנת' דיש כאן ספק ספקא כדאמרי' שם בגמרא דף ט' ספק תחתיו ספק לא תחתיו ואת״ל תחתיו יש ספק שמא באונס ומ תרת לישראל אבל אממון פריך שפיר דלא מהני ספק ספקא להוציא ממון וראיה דאפי' רוב לא מהני גבי ממון להוציא כדאי בפ' המוכר פירות דלא אזלינן בממונא בתר רובא ע״כ פריך דלמה יהי' לה מנה וע״ז משני רב שרביא דבעל לאלתר מ״ה יש לה מנה לכנסה בחזקת כו' ויש ראיה מובא לפי' ז: דלעיל דף נ״ו ע״ב כתבו התוס' ד״ה אי למיתב כו' מקשה על מ״ש דלמיתב כתוב' נאמן להפסיד כתובתה הא יש כאן ס״ס כו' יא״ל דס״ם לא מהני בממון להוציא דהא איכא למ״ד יש לה מנה אלמא דבאותו מנה דיש ס״ם מהני להוציא ותירצו שם דלא הוה שם ס״ם כו' ובאמת דוחק הוא שם דבריהם ולא ס״ל להפוסקים דבר זה אלא ודאי יש שם ס״ם ואפ״ה לא מהני ס״ם לדוציא ממון ומה דקשיא להו לאותו מ״ד ד״ש לה מנה משמע דס״ם מהני אין זה כלום דבאמת בגמ' מקשה קושיא זו דניחוש שמא תחתיו וזינתה ולא מהני לגבי ממון ס״ם והוצרך רב שרביא לתרץ דלא הוה ספק כלל כיון שבעל לאלתר וע״כ יש לה מנה לרבה ויודע אני שאיני כדאי לחלוק אפי' על תלמידי התו' ח״ו מ״מ דבר זה תורה היא וללמוד אני צריך דסתירה גדולה יש לי בדבריהם דלדבריהם קשיא שמואל ארשמואל דלפי דבריהם דכאן ס״ל לשמואל דס״ם מהני אפי' להוציא ממון דהא שמואל הוא אומר שם דנאמן להפסידה והוצרכו התוס' לומר דלא הוי ס ס אבל אי איכא ס״ם מהני והא בריש המוכר פירות אמרינן דלשמואל לא אזלי' בממונא בתר רובא אלא דוקא באיסורא הרי דאפי' ברובא דהוא דאורייתא כדאיתא פ״ק דחולין אפ״ה בממונא לא אזלינן בתרי' ק״ו לס״ם וא״ב למה ניזל בתר ס״ם להוציא ממון ויש ראיה דרוב עדיף מס״ם דהתוספות פ״ק דכתובות דף ט' ד״ה ואב״א וז״ל ואור״י דהא רובא ברצון אינו רוב נמור אלא מדרבנן הלכך במקום ס״ם שרי כו' משמע דאי הוי רוב גמור הוה עדיף מס״ם וע״כ יש כאן ק' ותו דהא חזקה עדיפא מס״ם כנזכר בדברינו בי״ד כי' ק' ורוב עדיף כחזקה כדאיתא בהרבה מקומות בגמ' וא״כ לשמואל דאמר כאן דהאיסר פתח פתוח נאמן להפסיד' כתובת' ודאי ס״ל דאין ס״ם מועיל בממון ומ״ה לא קשה להם אמאי דאמרי' שם לדברי ר' אלעזר דנאמן להפסיד' כתוב' דאין שם פלוגתא בין ר' אלעזר לשמואל כמ״ש שם התו' עצמם בד״ה נאמן להפסיד כו' כלל העולה מדברינו דלא הוצרך רב שרביא להעמיד שבעל לאלתר אלא לרבה דס״ל בתול' ונמצאת בעול' יש לה מנה דק' עליו הא ס״ם לא מהני בממון אבל לסאי דקי״ל כרבא דבתול' והיא בעול' לית לה כלל לא הוצרכנו לאוקימתא דרב שרביא אלא באמת אין לה כלל אע״פ שיש ס״ם אלא דוקא באם היתה בתופה

עזר מקודש

רק בהדפסה שאין בה מנהג לגבי שייך לגופ' כי רק לגבי התוספ' מנהג דכל המדינות דכאן שוה בזה. משא״כ גבי שייך לגופ' וכמ״ש הב״ש ז״ל שם בשם הב״ח ובתשו״ת פ״י ז״ל שם כתב בשם פוסקים ע״ש שלא אזלינן בזה כי אם אחר מנהג כל המדינ' ע״ש וגם שמדינ' בזה היא ג״כ עיר גדול' כדמלינו כל' חז״ל על כל זה כשרים אין לדונם לזה אחר העיר כיון שאין מנהג קבוע לגבי שייך לגופה: אחד כתב שטר לאשתו על סך ס' זהובים חוץ כהוצת כפולה שהי' לה והי' כתוב בו שהנבה בזמן שמנבה הכתוב' ולא הי' כמו בו אודיה שקיבל מתנה סך כנ״ל רק כתם חוד' שחייב סך זה לפרעו בזמן גביית הכתוב' חוץ לסך הכתוב' ואחר שני שנים נכ: לה תוספת כתוב' על סך הנ״ך עוד סך מר״ם זהובים ס״ה א״ף אין שייך לגופ' כהוגן לכתוב נוסח תוספות כתוב' שבלשון הרגום שכס:לה שבעה ובפחל' לא כתב כיסה זה רק כנוסח קנין סודר על הודא' כעין מנלים ומשמע דהיינו כ׳ י שלא יהי' בזה לד פסחון פה וטעות לומר שממילא שייך לגופ' וא חוץ להסך גרא' שגם שחייבו כתוב בלשון כתוב' על כל זה דינו בזה כההיא בחה״ע סי״ד דסי' ק' כאה״ע סי' יעו״ש שהוא רק שיהי' ברירה לגבות כפי שטר א' מזמן הראשון או כפי זמן שני בשטר שני ובפרט שהי' כתוב בו שהוא ככל שטרות יכתובות ותוספות כו' שמזה משמע שהוא כמו כתוב' ממש ובפרט שהמכות לזה כן שהטול אלף חוץ שייך לגופה והי' המ:מעות שכולל בזה גם השטר מודים ואם נאמר שבכה כך יש לוהר ג״כ שככה בעם כסיכם הכתוב' שעל אלף שכוונתו לכלול בזה גם השטר אודיסה ומ״מ ללע״ע קלם ומלך שמכוע' פי' פ״ר: כתו״ם בעצם שחול ז״ל ...ד כתוב שגם שלא דלה לקבל קנין סודר על תוספת כתוב' גוף: גבי מנהג המדינ' שכלו פי' קנין סודר ע״ע ופרי מקום נותר שפרי זה כפם לם ממנם כיון שהוא ג״לם דעמו שאינגו רופי' ליתן לה קנין סודר על תוספת כתוב' אך נראה' שיכולה לטעון כי לכך נשאת לו על' שהבטחה שתוכל לברר שנתנ' כל כך נדוניא ומטול מעולה כפ' שמנהג ונ״מ לל״ע בזה כי כפי הנרא' אשה איני' יודעת הלכה זו ומה שנשאת סוף הוראה שמחלם' לו וגם בשו״ם הביא בסמוך שמחיל' בלב איכה מועלם כי אם כשים אומדנא דמוכח מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו ומסתבר כן וכאן אין מיכל ביש לומר שיודעת הלכה:

סעיף יא (שאינו יודע לקרות) גם שבאה״ע ס״י ס״ו בטוש״ע כתב שבעל כל פנים שני עדים צריך להיות חותמים על הכתוב' שיהי' יודעים לקרותה מ״מ נכון מה שנהוג כרי״ב הקהלות ק' של מדינות אלו שרק שני העותמין על הכתובות במדינות אלו אחד מהם אינו יודע לקרות כלל ולפעמי' גם החזן עיניו כהו מלקרות ואינו יכול לקרות כמו שהשמש אינו יכו שהרי כיון שקורין הכתוב' בציבור תחת החופ' שייך בזה אימתא כמו בדיינין ום פר עליו כמפור״ש בסימן מ״ה בחו״מ והרי כיול שהוא מלאכת דעבידא לגלויי אין בזה לד פיסול דאורייתא וכמ״ש שם הסמ״ע ז״ל יוסכם לכל יבדיעבד אין בזה שום לד פיסול גם מדרבנן לכ״ע גם להש ך ז״ל שהחמיר שם בקראו שנים דעלמא לפני העדים וכמ״ש כן שם ה:ורו״ם ז״ל אך לכתחי' ג״ן מוכרח לסמוך את עליו על הקריא' בציבור גם שם בסי' מ״ה מבואר שהמנהג בכזה מכלל חכם גם בבהיכנם מה שיש בו חשש עד מפי עד וכיון שע״פ מנהג סומכים את עליהם על קריאת המו״ל בכתובות ובכל כתבים שבעיר אין עוד משש פסחון שם בזה גם לכתחל' בכל כתבים ושטרות שכ״ו: בחזן ושמש ושייך בזה ג״כ אימתא של הזמ״ל מלך שנותן לו שכר מכל שטרות פסן וכבר דיעום כל פעלי הפעלות על פדים מיודעים גם מיודעים שיש פסינם יודעים לקרות ומכרו וקבעו ומפכשי גוונם

ג (ד) ד הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותה מבת ג' שנים ויום אחד כתובתה ק"ק ויש לה טענת בתולי' ה ב) ומבת ג' שנים ויום א' ומעל' כתובתן מנה ואין לה טענת בתולים :

ד ו קטנה פחותה מבת ג' שנים ויום אחד שנבעלה אפי' בא עליה גדול כתובתה ר' וקטן פחות מבן ט' ויום אחד שבא על הגדולה כתובתה ר' ודוקא שלא הסיר בתוליה ז אבל אם הסיר בתוליה ג אין לה אלא מנה :

ה ח מוכת עץ כתובתה מנה ואפילו לא הכיר בה וכנסה ע"מ שהיא בתולה שלימה אבל כנסה בחזקת בתולה (ה) ונמצאת בעולה ד אפילו מנה ג) אין לה :

ו ט ג) בתולה שהיא בוגרת ד) או י סומא כתובתה ר' (ו) וכן ה איילונית ה) אם הכיר בה כתובתה ר' :

ז (ז) ו כ השוטה לא תקנו לה נישואין כלל :

ח ל החרשת אע"פ שיש לה נישואין מדבריהם (א) ז לא תקנו לה כתובה ו) ולא מזונות ולא תנאי מתנאי כתובה (ח) ז) ואם כנס החרשת ונתפקחת או שוטה ונשתפית יש לה כתובה ח) ותנאי כתובה ט) וכתובתה מנה :

ט נשא חרשת או שוטה (ט) וכתב לה מאה מנה * כתובת' קיימת מפני שרצה להזיק נכסיו :

י מ חרש או שוטה שנשאו נשים אע"פ שנתפקח החרש ונשתפה השוטה אין לשניהם עליהם כלום רצו לקיימה אחר שהבריאו יש להן כתובה י וכתובתן מנה ס ואם ב"ד הם שהשיאו החרש (י) וכתבו לה כתוב' על נכסיו נוטל כל מה שכתבו לה ב"ד י) אבל פ השוט' אין ב"ד משיאין אותו :

יא פ קטן יא) אפ' מבן ט' שנים ומעלה ח (י) שהשיאו ג) אביו אין לה כתובה ט ואם בא עליה אחר שהגדיל (ג) ד) יש לה (יא) עיקר כתובה י יב) ל מאתים לבתולה מנה לאלמנה ק יג) אבל תוספ' שכתב לה בקטנותו אין לה יד) (ואפי' השיאוה ב"ד) טו) ואפי' העיקר אינ' גובה מכח שטר הכתוב' אלא מתנאי בית דין לפיכך אינו גובה י אלא מבני חרי יא [ב] ולא ממשעבדי (יב) שנמכרו בקטנותו ש וכן הדין

חלקת מחוקק

כשלא בפל נאלתר אחר קידושין ולא נמלא לה בתולים יש לה טענת בתולים היינו שראוי לבא לבית דין ולחקור שמא תחתיו זינתה אבל להפסיד אותה מנה אינו יכול כי אין ספרי שבחזקת בעולה כנסה וכאלו היה לה תנאי עמו אף שלא תמלאני בתולה תתן לי מנה ועיין בדברי הרב הב"ח ובב"ח : (ד) הגיורת עיין בב"ח מ"ש על זה : (ה) ונמלאת בעולה אפי' מנה אין לה . בד"מ כתב וכ"ש שאין לה תוספ' וכן הוא בהגהות אלפסי ודבריהם תמוהים בעיני מה כ"ש הוא. בגמרא בכתובו' דף ק' ע"ב תני הממאנת והשניה והאיילונית אין להם כתובה וקאמר עלה בגמרא דף ק"א ע"א אמר שמואל לא שנו אלא מנה מאתים אבל תוספות יש להן תניא נמי הכי נשים שאמרו אין להן כתובה כגון הממאנת וכו' אין להם מנה מאתי' אבל תוספות יש להן נשים שאמרו חכמי' יוצאות שלא בכתובה כגון עוברת על דת ומברותיה אין להם תוספות וכ"ש מנה מאתים הרי להדיא ליסך שמנה ומאתים הוא כ"ש מתוספות אבל זה מלינו שמנה ומאתים אין לה ותוס' יש לה בלא הכיר בה (כדלקמן סימן קט"ז סעיף א') ואם כן מנ"ל לפסוק בכנסה בחזקת בתולה ונמלא' בעולה דאין לה תוספות דהא רב ששת בכתובות דף י"א ע"ב בעי למימר דאם כנסה בחזקת בתולה ונמלאת בעולה דמקח טעות לא לגמרי משמע ויש לה כתובה מנה נהי דרבא פליג עליה שם וס"ל דמקח טעו' לגמרי משמע מ"מ למה תגרע מאלמנה לכ"ג בלא הכיר בה הוי גם כן מקח טעות ואין לה כתובה ואפ"ה יש לה תוספות ומ"מ לקמן בסימן ס"ח סעיף א' והוא מועתק מדברי הרמב"ם משמע בשיש ראיה או שהיא מודה שנטמאה אין לה אפי' תוספות ואם כן צריך לחלק בין הטעתו דהכא ללא הכיר בה דסימן קי"ז גבי חייבי לאוין ועיין לקמן סימן ס"ח ס"ק י"ג כתבתי טוב ורתיה לזה : (ו) וכן איילונית אם הכיר בה

בית שמואל

מהרש"ל דלא ס"ל כהי' תו' ועיין ב"ח : ג אין לה אלא מנה משמע מנה יש לה אפי' לא הכיר בה לא הוי מקח טעות אע"ג דלא דמי למוכת עץ דהא כזו אתעביד מעשה אדם ובמו"ע איתא בש"ס הטעם דאית לה מנה משום דלא אתעביד בה מעשה אדם ל"ל לפי המסקנ' תליא מלתא בקפיד' כמ"ש בתו' וקטן אין קפיד' כ"כ : ד אפי' מנה אין לה משום דהוי מקח טעות וכתב בד"מ מכ"ש דאין לה תוספות כתוב' וכ"כ בש"ג ועיין סימן קי"ו וקי"ז דינים אלו שם כתבתי בשם המגיד כל שהיא ידעה ולא הגיד' לו אין לה ת"כ דהוי לה נגלו' לו אפ"ג בחייבי לאוין אמרי' דיש לה כתובה דסבר' דמפייס לה מ"מ כל עיקר שכותב לה ת"כ מחמת חיבת ביאה כתב לה והיא ידעה מזה אין לה כתובה ויש לדמות לבעלת מום ועי' בח"מ : ה איילוני' אם הכיר בה . ואם לא הכיר בה אין לה כתוב' ויש לה ת"כ והטעם מבואר לקמן סי' קי"ו ע"ש מ"ש : ו השוטה לא תקנו לה נישואין · כמ"ש בסי' מ"ד ומ"ה כתב המגיד אם כנס שוטה ונשתפי' צריך לקדשה מחדש ולכתוב לה כתובה לכן לא כ' הרמב"ם סי"ב בכנס שוטה ונשתפי' דיש לה כתובה אם רוצה לקיימה ובטור משמע אף בשוטה א"צ קידושין מחדש לכן כתב גם בשוטה ונשתפי' יש

בגדלותי מכח תנאי ב"ד ול"ל לפירוש אע"ג מחמת תנאי ב"ד אין לה אלא מנה דהא משהגדיל היא בעול' מ"מ אמרי' הואיל הכתוב' על מאתים בידה הוי כאלו נשאת השתא והיא בתול' ויש לה ר' מחמת תנאי ב"ד ולא חיישי' שמא תערוף משועבדי' שמכר בקטנותו מח.ת תנאי ב"ד כי אז צריכי' היא לברר אימת היה' נשואה לו ועדים אלו יעידו שהיה קטן מיהו ברמז' כ' הטור סתם דלא גביא ממשועבדי' ולכאורה נראה לכתחלה קורעים הכתוב' שלה וכותבין כתוב' על מאתים אלא אלו דינים איירי שאירע כך שלא כ' לה כתובה אחרת א"א בהג"מ קדושין דף הרס"ג לא משמע כן וכן פסק בתשובו' מהרי"ו סי' ק' דא"ל לכתוב לה כתוב' אחרת ופ' ב"ח : יב אלא מנה לדעת הרמב"ם הנה לד"ע המגיד שם איירי בעת שכנס' כותית היתה יותר מג' שנים והז היא בחזקת בעול' מ"מ ס"ל להרמב"ם דאין לה אלא מנה משום בעת הכינוסין כמי אין לה אלא מנה ומה שכתב לה מאתים הוי כתו' כתוב' לס"ז אין חילוק בין קטן לגר כי כגר שנשא אשה כשהיא פחותה מג"ש נמי יש לה כתובה מאתים ומדברי המחבר משמע דלא ס"ל כהמגיד ולדעת תו' והרא"ש לכאורה קשה למה בגיורת יש לה ר' כא היא בחזקת בעולה אם כן הוי כתוספת כתובה . ואפשר אף על גב דקיימ' לן בגיורת דאין לה כתובה מאתים מחשש שמא זנתה מ"מ אם כתב לה מאתים לא הוי כת"כ כי לאו כודאי זנתה וכא"מ כתב הרמב"ם איירי שלא כתב כתובה ולא משמע כן ברמב"ם דאם כן למה בקטן יש לה מאתי' אלא עכשיו היא בעולה ולא שייך הסבר' שכתבתי בסמוך גם בפריש' לפי חילוק שלו איירי הרמב"ם בקטן כשכתב לה ומשמע הרמב"ם והטור דאיירי בגר שנתגייר עם אשתו ש"מ שכ' לה הכתובה בעת כותיו' ולא כיש מי שאומר שהביא בש"ג אם כתב לארמי' אין הכתובה כלום אלא איירי בעכו"ם שנשא בת ישראל והש"ג ס"ל דאיירי כשכ' לארמית אבל עכו"ם שנשא בת ישראל וכ' לה כתובה אין הכתובה כלום גם משמע מדבריו דס"ל כתובה הראשונה קיימת לס"ז כל הפוסקים שהבאתי חולקים עליו:

הדין בגר שנתגיירה אשתו עמו ואין ביניהם טז) [ג] אלא שבזו אין כתובתה יב (יג) אלא מנה לדעת ה הרמב"ם:

סח כיצד טענת בתולים ומתי נאסרה ומפסדת כתובתה ובו י סעיפים:

א א כל בתול' שכתובת' ק"ק (א) יש לה טענת בתולי וכל שכתובתה מנה או שלא תקנו לה כתובה אין לה טענת בתולים א ב וכל המתייחד עם ארוסתו קודם נשואין אין לה טענת בתולים:

ב ג א) אם מנהג המקום להעמיד עדים למשמש שלא ינהגו מנהג רמאות ב (ב) ואירע הדבר שלא העמידו עדים אינו יכול לטע ן ב) טענת בתולים:

ג ד ב סימנים יש לבת לה האחד דמים שותתים ממנה בסוף ביאה ראשונה והשני דוחק שנמצא בה בביאה ראשונה בשעת תשמיש טענת דמים ישנה בין בקטנה ג בין בגדולה ה אבל טענת ד פתח פתוח אינ' טענה בבוגרת:

ד ו טען ואמר לא מצאתיה בתולה והיא אומרת ה לא בא עלי ועדיין אני בתולה ו (ג) [א] בודקין אותה [ב] (ע"פ סכים של א) יין) (טור) ז (ד) ג) ז או מתייחד עמה בפני עדים וחוזר ובועל:

ה טען טענת דמים ח (ה) ס אם (א) היתה ממשפחת דורקטי (פי' דור קטוע כלומר משפחה של עקרים שפל ידה הדור קטוע מגנים) הרי זו בחזקתה ואם לאו בודקין אות' ט ס שמא חולי גדול יש בה שיבש לחלוחית האברים או שהיתה כתענית ברעב ומכניסין אותה למרחץ ומרטיבין אותה ומאכילין ומשקין אותה עד שתבעל שנית ונראה אם תוציא דם ואם אין שם חולי ולא רעב וכיוצא בו י הרי זו נ טענה:

ו י טען טענת פתח פתוח אומרי לו (שמא) הטית ד) או לא בעלת בנחת ולפיכך לא הרגשת ברוחק אם אמר לא כי אלא פתח פתוח מצאתי הרי זו כ טענה אם לא בגרה עדיין ל ה) וי"א שאפי' לא בגרה [ג] אינו יכול לטעון טענת פתח פתוח

חלקת מחוקק

נדחק בב"ח ורול' להגיה בטור בש"ע ע"ש : (יג) אלא מנה לדעת הרמב"ם כלו' אבל מדברי התו' והרא"ש משמע דגר וקטן דינם שוה (הביאם הב"ש סי' זה) ול"נ דלא פליגי דהת' והרא"ש מיירי בעכו"ם שכ' לאשתו כתוב' מאתים וכמו שכ' רש"י ונתגיירו יחדיו וקיימה ע"מ כן קיימה שהסי' כתחל' נשואין והא הוא כ' לה מאתי' אבל הרמב"ם מיירי בקיימה סתם ולא כ' לה כתובה ונכרית או אין לה אלא מנה דכל נכרי' בחזקת בעול':

סח (א) יש לה טענת בתולי' כלומר ואם לא היה לה בתולים הוי מקח טעות ואין לה כלום כמו שיתבאר בסמוך בסעיף ס"א : (ב) ואירע הדבר שלא העמידו עדים . דחיישינן שמא בגרם שלו הערים שלא יעמידו עדים כדי שיטעון טענת בתולי' אבל במקום שאין מעמידין עדים אין כאן ריעות' ונאמן הוא לטעון טענת בתולים מכח חוקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה : (ג) בודקין אותה ע"פ חביו' של יין . הרמב"ם בפי"א מה"א סתם וכתב בודקין אותה ולא פי' במה כ' המ"מ דלאו דוקא בדיקה זו הנזכרת בגמרא ...

ביאור הגר"א

שי למורא

עזר מקודש

חכמת שלמה

פתחי תשובה

טורי זהב

סי' סח. כיצד טענת בתולים ומתי נאסרה ומפסדת כתובתה

חלקת מחוקק

דמילתא נקט ומעשה שהי׳ (שטעני כך) ודלא כב״ח : (ו) אם מצאה דם. אע״ג דמדינא עד שתחיה המכ׳ חולין בדם בתולי׳ וא״כ מאי ראיה הוא הדם בלא נבעלה מקודם די״ל דכל זמן שיש דם עדיין אין פתוח לגמרי שרא׳ דחיקה קרי לה כנמרא ופ״כ כל זמן שיש דם א נו יכול לטעון פ״פ דודאי טועה או כסה : (ז) אבל בחור לא ואדרבה מלקין אותו ואפי׳ לדעת הרמב״ם שאינו מחלק בין בחור לנשוי וס״ל דאף בחור מהימן מ״מ ראוי לו לקותו כאשר פסה ר״נ (כתובות דף י׳) דהא הוא חשוד על הזנות מאחר שבקי בפ״פ : (ח) אם הוא כהן הרי היא אסורה. נראה׳ בזמן הזה שמקדשין בשעת חופה ומיד תיך ז׳ ימי המשת׳ בועל בעילת מצו׳ ואין הכלה מתיחד׳ עם שום אדם ותמיד יש עמה שושבינין ונשים ובתולות קטנות וגדולות אינו מצוי בתוכ׳ בתוך זה הזמן גם החתן בעצמו יכול להעיד על זה ומסתמא כשלא נמצא לה בתולים ודאי זינתה קודם הקידושין כשהיתה פנויה ותולין במצוי ואז י״ל דלא נאסרה על בעלה כהן : (ט) אשת ישראל מותרת לו. אבל הכתובה יכול להפסידה אף באשת ישראל דליכ׳ כאן אלא חדא ספיקא שמא תחתיו נאנסה אבל אם נבעלה מקודם לכן הרי כנסה בחזקת בתולה ואין לה כלום אם לא בטוענת ברי נאנסתי תחתיך שאז אינה מפסדת כתובת׳ כמבואר בסמוך ספיף ט׳ : (י) וי״א הא דנ סרה באשת ישראל. נראה דה״ה באשת כהן אם מתרצת עצמ׳ ואומרת בקודם אירוסין נבעלה והוא רוצה לקיימה וליתן לה מנה נ״כ אינה נאסרת לפ״נ דליכא רק חדא ספיק׳ מאחר שהיא טוענת ברי אע״ג דב׳ פת אירוסין הירסה בחזקת בתולה וכ״כ הג״מ פ״ח מהא״ב : (יא) עדיין קטנה אינה נאסרת. דסיהוי קטנה אונס הוא ואין נהקשות א״כ אף כשהיא גדולה לסניו וקבלה קידושין פחות מבת ג׳ הכתי איכא תרי ספיק׳ שמא באונס ולת״ל ברצון שמא קודם שנעשית גדולה עיין במ״מ ס״ג מה׳

בית שמואל

דם בר״ן מבואר אף לסי פוסקים דוקא לענין ממון מהני אם מצא דם אבל לענין איסור לא מהני די״ש לחוש שמא הביאה דם או שמא דם מן הלדדי׳ הוא וכן י״ל הרמב״ן והרשב״א שהביא המגיד ס״ל נ״כ די״א אלו לא איירי אלא לענין ממון והקשה כח״מ וז״ל אע״ג דמדינא עד שתחיה המכה תולין בדם בתולים וא״כ מאי ראיה הוא הדם שלא נבעלה מקודם די״ל דכל זמן שיש דם עדיין אין כתח פתוח ופרצה דחוק׳ קרי לה נגמרה. והט״ז הקשה נ״כ קושיא זו והביא בל״ע וכבר כתבתי ס״ז ישוב הגון לעיל וא״ל להכי סוסקים א״כ טענת פ״פ אימת מהכת׳ לה דאי לא מצא דם למה ליה טענת פ״פ ת״ל הוי טענת דם וי״ל משכחת במשפח׳ דורקט׳ וכ״כ בפרישה ורש״י שפי׳ בש״נ את הלומ׳ פ״פ והיא אומרת ממשפח׳ דורקטי ס״ל כשיטה זו ועי׳ בש״ס דף ל״ו לפי׳ תו׳ חרשת ושוטה הן בחזקת מ״ע ואין ספנה עליהן אבל לפרש״י לאו בחזקת מ״ע הן אלא אמרי׳ אם היתה ספקה היתי׳ טוענת משהרסתני נאנסתי לס״ז לענין איסור היכא דליכ׳ ס״ס תליא בפלוגתא דאית׳ בסמוך : יב אבל בחור לא. כן הוא דעת הרי״ף והרא״ש וכן לתירוץ ר״א לפרש״י ותו׳ וכ״פ בש״ג: יג אם הוא כהן. הכלל הוא כהאי׳ כלל אלא ספק א׳ אזלינן לחומר׳ באיסור דאורייתא׳ לכן באשת ישראל איכא ס״ס שמא באונס ושמא קודם שנתארסה אבל אשת כהן או קיבל אביה הקידושין קודם שהיתה בלס׳ שנים ליכא אלא ספק א׳ ואסורה. וא״ל הא אכתי יש ס״ס שמא מ״ע ושמא אחד מטעונות הנ״ל משום מ״ע לא שכיח א״כ אם היתה מ״ע אין לה נאמי לטעון וא״ל שמא באונס ושמא ברצון כשהיתה קטנה ופיתוי קטנה קי״ל דמוהרת וי״ל דהכל ספק אחד הוא כי פיתוי בקטנה הוי כאונס והא דנאסרה מחמת הטעונה פ״פ אע״ג דקי״ל אין אשה נאסרת לבעל׳ אלא בשני עדים או בקינוי וסתירה כבר הקשה בש״ם ריש כתובות קושי׳ זו ותי׳ פ״פ הוי כשני עדים ובמרדכי איתא וקי״ל אין אשה נאסרת לבעלה אלא בקינוי וסתירה וכו׳ ורבוותי חיבית הוא וקיימ׳ לן ולא כב״ח שהבין בהי׳ ר״ת וקשה לי וכתב מה שכתב ולי״ד. וכתב בח״מ בזה״ז מקדשים תחת החופה ואין מייחדים שום אדם עם הכלה אז אם נמצא שאינה בתולה מותרת לבעלה כי בודאי זינתה קודם החופ׳ : יד מותרת לו. אבל אין לה כתובה משום לענין כתובה ליכא אלא חדא ספיק׳ שמא תחתיו נאנסה אבל אם נבעלה מקודם לכן הרי כנסה בחזקת בתולה ואין לה כלום וכ״כ בח״מ נשמע אם היה ס״ס לא היתה מפסדת הכתובה ומכ׳ ס״ס להוציא ממון וכן מבואר בהו׳ בשיטה זו וכן כ׳ לעיל בשם תשו׳ בן לב ורש״ך. וע״ז בסי׳ ס״ז חולק ע״ז : טו וי״א הא דנאסרה וכו׳. כן הוא דעת ר׳ יונה והרא״ש והרמב״ן והרשב״א וכ״פ בש״ג ומבואר במגיד פ״ח הא״ב וכש״נ אף באשת כהן אם אומרת נאנסתי קודם האירוסין מותרת לו וכן אמרה מ״מ אני וכן היכא דאיכא למימר שמא הטה מוהרת לו. בר״ן : טז דוקא כשאינה מתרצת עצמה. אלא כתב׳ אוהו אז הוא נאמן וכן בשותקת. והיכא דאיכא ס״ס מותרת אפילו בשותקת : יז אבל אמרה נאנסתי נאמנת. וכאן אין צריך לומר מגו דאף אם היה מגו מ״מ כל שמכחיש אותה בברי שויא

שולחן ערוך

פתוח יא (ו) אם מצאה דם (ג) ו) וי״א דטענת פתח פתוח לא יוכל לטעון רק נשוי **יב** (ז) אבל בחור לא ואדרבה מלקין אותו כשטוען כך דמאשר שלא היה נשוי מתחילה אינו בקי בכך מ (טור) :

ז ג **בשאמרו שנאמנו על הבתולים טענ׳** (ג) **יג** (ח) [ד] **אם הוא כהן** (ד) **הרי היא** (ה) **אסורה** ג) **עליו ואם היא** (ט) [ה] **אשת ישראל** (ו) **יד מותרת** ג) **לו אא״כ קיבל בה אביה קידושין פחות מג׳ שנים ויום אחד** : הגה **טו** (י) (ז) וי״א הא דנאסרה באשת ישראל **טז** דוקא כשאינה מתרצת עצמה **יז** אבל אמרה (ס) נאנסתי נאמנת ס (טור) ח) וי״א עוד דדוקא שהיא גדולה לפנינו אבל אם היא (יא) עדיין קטנה אינה נאסרת (כ י בשם רש״י וכ״כ מדברי הר״ן) ט) ועי״ל סימן קע״ח סעיף ג׳ :

אף

באר הגולה

וכו׳ מ כדמשני רב אחאי שם וכפירשו הרי״ף והרא״ש שם כ ממימרא דר׳ אלעזר וכדמפרש בגמרא שם דף ט׳ ע״א ס בשם ר׳ יונה וכ״כ הר״ן מהי״ר שנ ד פ הרמב״ם שם בשם כל הגאונים והביאו הטור וכ״כ הרי ף

ביאור הגר״א

ו) וי״א דטענת כו׳. גמרא שם וכפירש״י והרמב״ם והש״ע המציאו משום דס״ל כפירוש הסכי שבתום׳ שם ד״ה מברכתא כו׳ : ז) וי״א הא כו׳. הרא״ש בשם הרי״ף והר״ן ומ״מ בשם הרמב״ן והרשב״א וש״ב דקיימא ן ברי ושמא ברי ד ף כמש״ש י״ב ב׳ לענין ממונא ושם י״ב א׳ לענין איסורא ושם ב׳ הפי׳ בעובר דל״ל יזק׳ דכבורות ואפי׳ו גרוב פסולין וכ׳ ה יעב״א ו.ר״ן דהכי היא בירושל׳ מעהה אין טענת בתולים כר״ג וכו״א אלא כר״י חזר ואמר יש טענת בתולים כר״ג וכר״א בשותקת ופ״ה במדברם בתומים ילא והכדו כו׳ ור״. משום דברי וברי הוא : ח) וי״א עוד כו׳. רש״י ע׳ א׳ ד״ה פתוחה כו׳ וכמ״ש ביבמות ל״ג ב׳ וס״א ג׳ ובירושלמי בפ״ב דסוטה א״ר זעירא בשם ר׳ אחא בשם ר׳ יוחנן קטנ׳ שזינה׳ אין בה רצון ליאסר על בעלה : ט) וע״ל כו׳

שי למורה

ס״ז אם הוא כהן. נ״ב עח״מ ס״ק ח׳ מה שכ׳ בזה ועיין בב״י לעיל סי׳ ו׳ ובט״ז שם ס״ק י״ב וע׳ בשטמ״ק כתובות בדף ט׳ ב׳ ד״ה ספק האחיו שפירש דגם בזמן הש״ס אין לספק ש דאי לא זנה. לאחר שכתבתי ע״ש ויגריו המיהים שא״כ ל״ש ספק האחו ככל ובתשובה האר׳תי בזה ולכ״מ :

חכמת שלמה

סימן סח סעיף ז׳ בהג״ה וי״א הא דנ׳ סרה באשת ישראל דוקא כשאינה מתרצת עצמ׳ אבל אמר ברכבתי וכו׳ נ״ב עיין בחי ורי מידורת ד׳סימן פ״א בתשובתו למדינת אונגארין מ: שפל לא שם בזה ומה שהלקתי שם כין כי ז. כרלי אונס ע״ש ודו״ק :

באר היטב

סח א) יין . ולי׳ אנו בקיאין בשום נדיקם ח״מ : ב) עליו . ובזמן הזה מקדשים תחת החופ׳ ואין מייחדים שום אדם עם הכלה אז אם נמצ׳ שאינ׳ בתול׳ מותרת לבעל׳ כי בודאי זינת׳ קודם החופ׳ : ג) לו. אבל אין לה כת ב׳ דלענין כתוב׳ ליכא אלא חדא ספיק׳ שמא תחתיו נאנסה אבל אם נבעלה קודם לכן הרי כנ ז׳ בחזקת בתול׳ ואין לה כלו׳ ח״מ. וכתב ב״ש מזה נשמע אם הי׳ ס״ס לא היתה מפסדת הכתוב׳ ומהני ס״ס להוציא ממון . וט״ז חולק ע״ש . וע׳ כנה״ג :

בשו״ת

פתחי תשובה

[illegible]

דברי המגיה

ומשני רב שרביא בשקידש ובעל לאלתר פ״ס שכל שאינו לאלתר אע״פ שוטן שם ך היא חיישי׳ שמא זינתה תחתיו וצ״ע ליישב זה :

בב״ש מתרץ מה שהקש׳ הפ״ז והחס״ח על פ״ש בש״ע אם מצא ם איני יכול לטעון פתח פתוח הא תנינן הדם בתולים עד שתחיה המכה א״כ קשה שמא זינתה מקודם ועדיין יש לה דם שבת ותרץ הב״ש דודאי אם בעיל ואח״כ מצא דם נב בשאר בעילות תלינן בדם בתולים כי דם נדה לא פ״פ אבל בדלא ידעינן אם נבעלה מקודם רק מכח טענתו פ״פ בזה אמרי׳ אם מצא דם ודאי הוא משקר בטענת ואעפ״כ לא אמרי׳ ודברים אלו קשה להולמן דהא אף בנאבד המפה אי מש פתח דורקטי נוכל לוסר דהוא משקר או טעה מטעם חזקה אין אדם טו״ח בסעוד׳ ומפסיד׳ א״כ ס״ש כאן דלא ניסא נ״כ דלא משקר ד״תו [ד] אם הוא כהן בו׳ טו״ח ז״ל ב׳ בגמ׳ דף ח׳ אמרי׳ בשוקן טענת בתולים נאמן לאוסר׳ עליו והקשה חוק׳ הנ״ל והאי דם הוא מכה שנשאר׳ מדם דבתולים שזינת׳ כי עדיין לא היתה המכה וע׳ בחס״ח ע״כ

זהב

בסרדכי דהא אין נאסרת לבעלי׳ אלא על עסקי קינוי וסתירה או עד שיראה כדרך המנאפים אבל ראה שנתייחדה עם הניי קי״ל אין איסור ן על היחוד כו׳ עכ״ל ולא תירץ כלום אפשר לתרץ קו׳ הראשונ׳ כו׳ עכ״ל טו״ת ז״ל ותמה׳ דהקו׳ זו שהוב ר בשם המרדכי היא קו׳ בגמ׳ פ״ק דכתובות דף ט׳ על ר״א שאמר פ״פ מצאתי נאמן לאוסר׳ עליו ומי סר ר״א דכי והא אמר ר״א אין אשה נאסרת על בעלה אלא על עסקי קינוי וסתירה כו׳ ומשני שם דסיטן ע״פ הוא כשני עדים דמי ופרש״י שהרי דבר בר ר לו בנבעל׳ עכ״ל ובמרדכי יש בל׳ ות ור״א אומר הוא נאמן לשוויה חתיכא דאיסורא וקי״ל אין אשה נאסר׳ על בעלה אלא על עסקי קינוי וסתירה או עד שיראו כדרך המנאפים אבל אם ראה שנתייחד׳ עם הניי וקי״ל אין איסור ן על היחיד כו׳ עכ״ל ודרך ק״ל כסבור טו״ח ז״ל דהוא ר״ת וקשה לי וזה אינו שהוא ר״ת וקיימא לן ואין כאן קו׳ ואף שיש באיזת ניסחא כתוב בפי׳ וקשה לי פ״ם היא טעות סמה שהי׳ כתוב וקי״ל באמת אין וזה כל׳ אלא מבקי דינים ביתב במרדכי והיינו מה שמקשי׳ בגמ׳ ומתרץ וז״ם : [ה] אשת ישראל דשם יש פ״ס ספק תחתיו ואת״ג תחתיו שמא באונס

ח י) אף כשאמרו שטענתו על הבתולים טענה יח אינה מפסדת [ו] אלא עיקר כתוב' יט (יב) [ז] אבל התוספו' יש לה (יג) יא) אא״כ [ח] נודע בראיה ברורה כ שהיתה בעולה או שהודי' לו שהיא בעול' קודם שה.ת.ארס והטעתו (יד) יב) לפיכך יש לו להשביע' כא בנקיטת חפץ כדין כל הנשבעים ונוטלים ואח״כ תגבה התוספות יג) ויש לה להחרים סתם על מי שטען עליה שקר :

ט פ בשטען שלא מצאה בתולה אם אמרה כב מוכת עץ אני נאמנת יד) ותחזור כתובתה למנה נ טו) ויש לו להחרים סתם שלא בא עליה איש כג ק ואם אמרה מ'שארסתני נאנסתי הרי זו נאמנת וכתובת' ר' כמו שהיתה ואם טען שמא עד שלא ארסתיך נאנסת או שמא אחר שארסתיך נבעלת ברצונך (ס) הרי זו א] מחרים סתם על מי שטוען שקר כדי לחייבו ממון טז) (כל מי שטוען טענת בתולים שנכנסו טענה (י) (טו) כד אם רוצה לקיימה אח״כ כותב לה כתובה מנה ר (טור) : עד

בית שמואל

טוי״ח על נשאו אחיכ' דאסורה : יח אינה מפסדת אלא עיקר כתוב' ומבואר בש״ס ברש״י והר״ן ובמרדכי אם היתה הכתובה .דאורייתא לא היה נאמן להפסיד את הכתוב' אלא הו״יל דתקנת חכמים הכתוב' נאמן הם אמרו והם אמרו דנאמן להפסיד הכתוב' מטעם חזקה אין אדם טורח בסעוד' ומפסידה ואם היה שונא אותה לא היה פושה סעודה ואם לא טרח בסעודה אינו נאמן כמ״ש בהר״ן והמגיד והיינו דוקא כשטוען פ״ם מלאתי אז אינו יוכל לברר ואינו נאמן אלא מטעם אין אדם טורח בסעודה אז בעינן שטרח בסעוד' אבל אם טוען טענת דמים א״צ חזקה זו כי יכול לברר מ״ס נאמן הוא אפי' לא טרח בסעודה אלא מרמב״ם והטור לכאורה לא משמע כן אלא אפי' בטענת דמים אינו נאמן ואסבר לפי מנהג שלנו דאין משמשין ויש חשש שמא איכד הדם מ״ס בעינן אפי' בטענת דמים חזקה אין אדם טורח בסעודה : יט אבל התו' כתובה יש לה דהא הפסס הוא משום הם אמרו והם אמרו לכן כל מה שהוא מתיקון חז״ל נאמן להפסיד אבל ת״כ מתנה הוא ואינו נאמן להפסיד

וכתב הר״ן והמגיד י״א דוקא בפ״ס יש לחלק בין כתוב' לת״כ אבל בטענת דמים נאמן להפסיד אפי' בת״כ וכתבו לרמב״ם אין חילוק בין טענת פ״ס לטענת דמים ומ״ש בסמוך שהיר אף בטענת דמים לרמב״ם בעינן כטעם הם אמרו והם אמרו מטעם אין אדם טורח בסעודה. ולכאורה נרא' מרמב״ם דוקא כשהיא מכחשתו אז יש חילוק בין כתובה לת״כ אבל אם שתקה

באור הגולה

ביאור הגר״א

טורי זהב

הגהות רעק״א

חלקת מחוקק

פתחי תשובה

חלקת מחוקק

אם יתרלו נושאה מחדש : טז אם נסתרה מיד · כלומר מיד אחר טיחוד לריך לטען ופ' בטור שמחלק בין אם הב"ד מלוי לו מיד :

סט (א) אפילו לא נכתבו . לשון הרמב"ם והט"ר כל אלו הדברים אפילו לא נכתבו בכתובה או אפי' לא כתבו כתובה כלל אלא נשא סתם זכתה האשה בכל עשרה דברים והוא כארבעה : (ב) אלו הן העשר' דברים. אע"פ שמונה והולך י' דברים אינם כולם באשה אחת שאם מת הוא בחיים אין כאן קבורה דהא יורשים קוברים אותה וגם אין כאן כתובת בנין דכרין והם מתה היא בחייו אין כאן חיוב כתובה וגם אין שייך שתהיה ניזונת מנכסיו ויושבת בביתו כל זמן אלמנות' אלא ודאי לגדדין קתני : (ג) מזונתה וכסותה ועונתה . לדעת הרמב"ם כל השלשה הן מן התורה וע' במ"מ שחילק בין מזונות לכסות והרא"ש פי' שני דייני גזירות כתב דמזונות הן מדרבנן ודעת הר"ן בפרק נערה (ד' תק"ה ע"ב בסופו) דאף כסות מדרבנן וכדעת הרמב"ן כו' וקרא לעונה הוא דאתי ע"ש : (ד) איני ניזונית ואיני עושה שומעין לה . וכתב המ"מ בשם המפרשים שלא אמרו אלא שיכולה להספיק עלמה ממלאכה שמרוחת בה כטווה כלמר ושאינה לוריך כבית אבל טוחנת ואופה ומבשלת ועושה כל לרכי

סט במה מתחייב האדם לאשתו ובניו ובו ז' סעיפים :

[Beit Shmuel (preceding siman, end):] ... ירא"ש חזקה אין אדם טורח בסעודה ... כה אם נסתרה וכתו' ובמרדכי דף קי"ח ... נסתרה עמו או דאיירי כשיש עדים ... עמו אם אמר שלא בא עליה יכול לשויה ...

י ס עד מתי יש לו לטעון טענת בתולים כה(טז) אם נסתר' ח (עמו) מיד אם לא נסתרה אפי' לאחר שלשים יום :

א א א) כשנושא אדם אשה מתחייב לה בעשרה דברים וזוכה בה בד' דברים (א) [א] ב) אפי' לא נכתבו :

ב (ב) אלו הן הי' דברים א (ג) ג מזונותיה ג וכסותה (א) ועונתה ד ועיקר כתובתה ורפואתה ולפדותה אם נשבית ה וקבורתה ולהיות ו נזונת מנכסיו ויושבת בביתו אחר מותו כל זמן אלמנותה ז ולהיות בנותיו ניזונות אחר מותו עד שיתארסו ס ולהיות בניה הזכרים ממנו יורשים כתובתה יותר על חלקם בירושה שעם אחיהם :

ג אלו הם הד' ט מעש' י ידיה ומציאת' ופירותיה ג) וירושת':

ד כ [ב] ד) מעש' ידיה כנגד מזונותיה לפיכך אם אמרה (ד) איני ניזונית (א) ואיני ג) עושה [ג] שומעין לה:

הגה ב וע"ל סי' פ' ה) י"א דכל אשה האומרת איני ניזונית ואיני עושה נתבטלה התקנה ג (ה) ואינה יכולה לחזור בה ולו' אני ניזונית ואני עושה (כ"י בשם הר"ן שכ"כ בשם הרמ"ה) (ו) ו) ויש חולקין (הרי"ו כ' ג') וכל שאינה ניזונית אין לה כסות דהוא בכלל המזונות (שם בהר"ן) ל ז) **אבל הבעל שאמר איני זנך ואיני נוטל מעשה ידיך אין שומעין לו ד** (ז) אבל יכול לומר לאי מעשה ידיך במזונותיך ומה שאינו מספיק (נ) ג) אשלים לך (הר"ן פרק הדר) :

ה מ ח) אם היא אומרת איני נותנת לך פירות ואיני חפצה שתפדני אם אשבה אין שומעין לה (ח) כדי שלא תתערב בין הכותים ט) וכן בירושה וקבורה אין אסד מהם יכול לומר איני קובר ואיני יורש (ט) אלא קובר ויורש נ (ר"ן פ' נערה) :

ו י) התנה הבעל שלא יתחייב בא' מהדברים שהוא חייב בהם או שהתנית האשה שלא יזכה הבעל בא' מהדברי' שהוא זוכה בהם התנאי קיים חוץ מג' דברים שאין התנאי מועיל בהם ואלו הם ה (י) [ד] ס (ג) ד) עונתה ו (יא) פ ועיקר כתובתה פ יא) וירושתה :

בית שמואל

מיזוק לדבריהם כשל תורה והתנאי בטל כ"כ המגיד אע"ג לר"מ התנאי בטל מ"מ ס דס"ל כתובה דאורייתא מ"מ אנן קי"ל כוותיה ולא מטעמיה והר"ן כ' חז"ל עשאו חיזוק יותר משל תורה. ובזה מיושב דלא תקשה דהא שארה וכסותה מדאורייתא והתנאי קיים אלא מה שהוא תיקון חז"ל עשאו חיזוק יותר לפי"ז להני פוסקים דס"ל שארה וכסותה מדרבנן כמ"ש לעיל אז התנאי בטל וע' סי' ל"ב מ"ש:

ע א אבל כשאינה אוכל' עמו וכו'. לדעת רמ"א בסמוך נ"ל דאינה א כל' עמו היינו דהיא מרוצה ומ"מ י"ל לא נתרצתי אח"כ שיתן לי כמנהג בית אבי אפי' אם עשירי' בעלי שבמשפחתה אין נוהגים כן י"ל לא נתרצתי וב"כ ב"ח מיהו בטור כ' צריך להנהיג' כדרך שהית' נוהג' בבי' אביה שהרי ברשותו הוא ליתן לה מזונו' והיא תאכל לבד' משמע אם לא הי' ברשותו אלא היא נתרצ' לזו תו אי לו' לא נתרצתי אח"כ שיתן לי כמנהג בית אבי וע' בתו' גם ובהר"ן לתירוץ הרשון כתבו אפילו דברים שכל בני משפחתה רגילים בהם והיא נגלגה עמו לא הוי מחילה וכשהיא תאכל לבדה צריך ליתן לה וי"ל אף לתירוץ הב' שכתבו לא נדחה סברא זו: ב כמה מזונו' וכו' כאן אינו מחלק אם בני משפחתה רגילים בהם לבין אם אין רגילים בהם מבואר בסעיף א' איירי בית לו אז יש לא ק כהכ"ל אבל כאן איירי כשהוא עני אין מחלקים בזה: ומ"מ חייב ליתן לה לחם ב' סעודו' וכו' דין זה נלמד ממתני' המשר' את אשתו ע"י שליש נמצא דאיירי כשאינה אוכל' עמו ואפשר אם היא אוכל' עמו מתגלגלת עמו אף בפחות משיעור זה ובלבד שיתן לה לחם וכן משמע בסמוך דאיירי דהיא אינה אוכלת עמו דהא כ' דנותן לה מעט יין לשתות והיינו כשהוא אינו עמה וכן משמע מהרא"ש: ג לחם שתי סעודו' היינו פ"כ שבוע ס"ו סעודו' בכל יום ב' סעודות וביום ו' ס"א ובשב' ג"ס וכמו"ש ס"א ובשב' נותנים לה בכל סעוד' לחם ובשר ופב"ח: ד ומעט יין לשתו'. כיינו כאוקימת' דשמואל דאמר אם רגילה ביין כרכה מ"מ כשהוא אינו עמה נותנים לה מעט יין ואם היא רגילה בפני בעלי' לשתו' מעט יין אין נותני' לה כלל כשהוא אינו עמה מיהו הר"ף והרא"ש והטור יש להם שיט' אחרת בזה וס"ל רגילה נותני' לה אפי' שלא בפני בעלה כל מה שרגיל': ה ואם היתה מניק' בה"ם ס"פ אפ"ם אית' מניק' מוסיפי' לה יין וקאי על מתני' דלא תנא דנותנין לה יין ונ"ל מתני' איירי ברגיל' בפני בעלה מעט אז אין נותני' לה יין כלל שלא בפני בעל' ומ"מ אם היא מניקה לא חיישי' לתאו' תשמיש כיון דצריכה ליין וכה"מ כ' דאין נותני' לה יותר מכוס א' דהא אמרי' בה"ם שני כוסו' נוול לאשה ולמ"ש אין ראיה מזה דהם איירי בשאר אשה ומניקה בעי כיון דצריכ' ליין אין חוששי' לתאו' זנות: ו מעה כסף לצרכ'. כלו' לשאר צרכי קטנים לכיבוד ולמרחץ ע' סי' פ': ז אפי' לחם. משמע אם יש לו יכול' ליתן לה לחם אין כופין אותו ליתן גם בשביל לפתן ושאר א] דברי': ח להשכיר עצמו כשועל פ' כח"מ שכתב דחייב להשכיר את עצמו ליתן לה מזו' לפי כבוד' דהא

אבן העזר

ז ז זה שאמרנו שאין תנאי מועיל להסתלק מיר שתה היינו (יב) במתנה עמה אחר שנשאה יב) או קודם שאירסה ק אבל במתנה עמה בעודה ה) ארוסה מהני (וע"ל סי' נ"ב יג) שמרו רז"ל אין לך כשרה בנשים אלא אשה שעושה רצון בעלה) (הגהות מיי' פט"ו בשם תנא דבי אליהו):

ע דין חיוב מזונות אשתו ובניו ואם חייב להשכיר עצמו ובו יב סעיפים:

א א כיצד חייב במזונותיה א) אוכלת ושותה ממה שהוא אוכל ושותה ואם כל בני משפחתה [א] רגילים בגדולות צריך להנהיגה כן (א) אם אין כולם [ב] רגילים בגדולות אינו חייב להנהיגה בכך כשאוכלת עמו: אבל כשאינה אוכלת א) עמו צריך להנהיגה כדרך שהית' נוהגת בבית אביה ב (טור):

ב ג בעל שרצה ליתן לאשתו מזונותיה דראוים לה ותהיה אוכלת ושותה לעצמ' הרשות בידו ד ב, ובלבד שיאכל עמה בליל שבת ג) (וי"א וסבירא להו דלא יוכל לומר שהיא תאכל לבדה אא"כ קבלה עליה מרצונה (טור בשם הירושלמי ובשם הרא"ש וב"י בשם רוב ה הפוסקים) וכן נ"ל:

ג ב (ג) ו וכמה מזונות פוסקים לאשה ג לחם ד) שתי ג) סעודות בכל יום ופרפרות לאכול בה הפת ושמן לאכילה ולהדלקת הנר ד (ד) ומעט יין לשתות ז אם היה מנהג המקום שישתו הנשים יין ה (ה) ואם היא'. מניקה נותני' לה יין ח (טור) ט ובשבת (ו) שלשה סעודות ה) ובשר או דגים י ונותן לה בכל שבת ו (ז) מעה כסף לצרכי' ו) (ונותנין לה (ח) עץ לבשל ד) מאכלה) (הר"ן פ' אע"פ) כ בד א בעני שבישראל אבל אם הי' עשיר הכל לפי עשרו (א) למנחה * והותירה מאלו המזונות הוא של בעל ל (טור) מ ז) (ג) ואם היה עני ביותר ואינו יכול ליתן לה ז (ט) אפי' ה) לחם שהיא צריכה (י) [ג] כופין אותו להוציא:

הגה ותפסה כתובה עליו חוב עד שיתלא ויתן (טור בשם הרמב"ם) ח) (ג) וי"א שאין כופין אותו להוציא מאחר שאין לו (ר"י בשם כ ר"ת) מי שאין לו

חלקת מחוקק

וכר"ן: (יב) במתנה עמה אחר שנשאה. הטעם דכה אם אומר איני רוצה לירש את אבא דודאי לא אמר כלו' ואפי' קנו מידו לפי שאין אדם יכול להסתלק ממה שהוא ראוי לירש מנכסיו אבל בעודה ארוס' שאינו ראוי לירש עדיין ואגידה ביה קלת מועיל סילוק אבל קודם אירוסין אין לה שייכות עמו:

ע (א) אם אין כולם רגילים בגדולות. כלומר שאף בני משפחתה אין נוהגים בגדולות אלא העשירים שבהם אבל מי שיש לו עושר כמו בעלה אינו נוהג בגדולות וא"כ אף שאביה היה עשיר גדול בגדולות מ"מ כלא ידעה שבעלה אינו כך עשיר ושנרה וקבלה להיות עמו כמו שהוא נוהג לפי ערכו ולא שייך לומר היא יורדת עמו דאין זו ירידה כיון שגם בני משפחתה שיש להם עושר כמו בעלה מתנהגים כמו בעלה ולא מיקרי ירידה אלא אם בעלה אינו מתנהג לפי ממון שיש לו: (ב) אבל כשאינ' אוכלת עמו. דין זה כתב הטור אליבא דהרמב"ם דס"ל דיכול הבעל לומר לה לא תאכל עמי רק בליל שבת אף שהיא אינה מרוצה לזה וכמבואר בסעי' שאחר זה אבל לפי דעת הירושלמי וכמו שהכריע הרב מהרמ"א בהגה"ה דאין ביד הבעל להכריח' שתאכל לבדה אא"כ קבלה עליה א"כ אין צורך לדין זה צריך לומר דהרב הגיה דין זה ע"פ הנוהגין כהרמב"ם: (ג) וכמה מזונות פוסקים לאשה. מסתם הל' משמע ומסידור בעל המחבר דקאי אסעיף שקודם לו באשה האוכלת לעצמה אבל אם אוכלת עמו והוא עני ואין לו שום לפתן רק פת חריבה היינו דקאמר נרישא אוכלת ושותה ממה שהוא אוכל ושותה אבל מסידור לשון הרמב"ם לא משמע כן אלא מיירי באוכלי עמו דאף שהוא אוכל פת חריבה יכבד אשתו יותר מגופו וצריך ליתן לה לפתן ושמן וש"ר דברים פ"ם: (ד) ומעט יין לשתות. פ' בר"ן בתמה על הרי"ף למה השמיט הא דאמרו בגמ' רגילי' לת' ב' כוסות בפני בעל' פוסקין לה שלא בפני בעל' כוס אחד והם רגיל' בכך בעל' בכוס א' או שלא בפני בעלה אין נותנין לה כל עיקר כי היין מרגיל לתאו' ופ"כ כ' הרמב"ם נותני' לה מעט יין וכו' משמע קצת וגם הרמב"ם מיירי באשה האוכל' בפני עצמה: (ה) אם היתה מניקה כו' כלומר כהנין לה מעט יין בכל מקום שהיין יפה לחלב רבל יותר מכום אחד אין נותנין דהא אמרינן בכתובות (דס"ה ע"א) ששני כוסות הם ניול לאשה: (ו) ג' סעודות בשר. ברמב"ם גרס ובשר ועי' בב"ח: (ז) מעה כסף לצרכי'. כלומר לשאר צרכיה הקטנים כגון לכיבוד ולמרחץ בשביל מעה כסף זו נותנת לו מותר מעשה ידיה ויכול' הבה לומר איני נוטל מעה כסף והיני נותנת מותר אבל הבעל לא יכול לומר כן וכן פסק לקמן סי' פ': (ח) עץ לבשל מאכלי. פי' כלי אכיל' כגון קדירה וקערה ושאר דברים וכמ"ש לקמן סי' ע"ג: (ט) אפי' לחם שהיא צריכ'. משמע הא אם יכול ליתן לה לחם רק שאין יכול ליתן לה ליפתן ושמן ושאר דברי' מ"מ אין כופין להוציא בשבילם: (י) כופין אותו להוציא והא דאמרינן בגמרא האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא משמע דמיירי כיש

באר היטב

בלא קנין אבל בקנין אין אחר קנין כלום עמ"ש סי' כ"ב ס"ק ס"ו: ה) ארוסה. וכן אם התנה עמה בעודה ארוס' שלא תהי' שעבוד כתובה על קרקעות מהני רשד"ם חא"ח סי' רכ"ה:

ע א) עמו וכו'. ע' ב"ש. התינעת מבעל' שיתן לה מזונות ומאכלי' טובים כאותן ג' או ד' שבועות שהן אחר הליד' שדרך הנשים לשכב במטה מעת הליד' ד' שבועות ולשכור לה משרת' כדרך הנשים שלנו והבעל אינו רוצה כייפינן ליה רשד"ם בתשובה סי' ע"ה: אדם שרוצה ללאת מעי' ו לדור בארץ אחרת בשביל שאינו מתפרנס בעירו ואשתו אינה רוצה אינו חייב בשאר כות ועו' הרשד"ך ח"ב סי' ל"ו ופ' סי' ע"ה. הנשבע שלא יתן שאר כסות לאשתו. אם שבועתו חל עליו להרמב"ם דס"ל שהם מדאורייתא אין השבועה חל עליו ולדעת הרמב"ן דס"ל שהם מדרבנן שבוע' חל עליו. והרא"ש בתשובה כלל ח' סי' ז' והביאו הטור בסי' קנ"ד כ' שלא חל עליו השבוע'. וע' הרדב"ז ח"א סי' ק"ן: ב) סעודות דהיינו כל שבוע ס"ו סעודו'. בכל יום ב' סעודות וביום ו' ס"א. ובשב' ג"ס ובמ"ש ס"א. ובשבת נותנין לה בכל סעוד' לחם ובשר ע' ב"ח. ואיירי כשאינ' אוכלת עמו והוא עני מ"מ חייב ליתן לה לחם ב"ס אבל אם הי' אוכלת עמו מתגלגלת עמו אף בפחות משיעור זה ובלבד שיתן לה לחם ב"ס. וה"ה לא כ"כ ע"ש: ג) מניקה. כלומ' נות לה מעט יין בכל מקו' שהיין יפה לחלב אבל יותר מכוס א' אין נותנין ח"מ. וב"ש כ' דמניק' שאני ונותנין לה יותר מכום א' ע"ש: ד) מאכל'. פ"ה כלי אכילה: ה) לחם. משמע אם יש לו יכולת ליתן

פתחי תשובה

[illegible]

תשובה

[illegible]

טורי זהב

[illegible]

עוד

[illegible]

מקורש

[illegible]

חלקת מחוקק

ב״ש לו ולא נקט רבותי׳ דאפי׳ אין לו יוציא י״ל דנקט יש לו לאפוקי מדשמואל דס״ל ב״ש לו דכופין לזון ולא לסוציא: (יא) אלא חד יומא כלו׳ ולא אמרי׳ דישכיר לעצמו מזון ל׳ יום כמו גבי ב״ח: (יב) דחייב להשכיר עצמו כפועל נראה דמאחר דמספר כתובה נלמד ש״י ואכא אפלא ואוקיר א״כ הא ב״ש לו ליתן לה מזונות כל. נוס חייב להשכיר עצמו ליתן לה מזונות לפי כבודה דהא כתב אנא אפלא ואוקיר: (יג) הרשות ביד האשה. אין הלשון מדוקדק דאין הברירה ביד האשה וזה לשון הרשב״א אם יספיקו הפירות לשיכנס תזון אשתו עמו מן הפירות ואם לא יספיקו צריכין ב״ד לכוף הבעל למכור למזון או יגבו לה ב״ד מזונות מאותן קרקעות אע״פ שאין מספיקין לכדי כתובה: (יד) ואח״כ נשתטי׳. אבל היתה שוטה בשעת נשואין לא תקנו לה נישואין לשוטה אבל אם אח״כ נשתטית חייב לזונה ולרפאותה ואינו פטור אלא במגרש וזו שנשתטית אינו רשאי לגרשה ואעפ״י שאינה בת מלאכה חייב לזונה: (טו) שכ׳ להיפך אין כאן סתירה כ] דלקמן כ׳ שאינו חייב...

שולחן ערוך

מזונות (יא) אלא חד יומא חייב לזון מיני׳ את אשתו או למיכל בהדה (טור בשם הרמ ה) ט) וי״א עוד (ד) (יב) [ד] דחייב ח להשכיר עצמו ו) כפועל ולזון אשתו (טור בשם ר׳ אליה ומוהר״ס בשם רבו׳ שבצרפת) י) הי׳ לו קרקעות (יג) הרשות ביד האש׳ ליקח מזונותיה מפירות הקרקעות או מגוף הקרקעות (ה) או צריך למוכרן (רשב״א סימן תח ז) :

ד ס יא׳ הנושא אשה ט (יד) ואח״ב ז) (ו) נשתטית חייב לזונה ולרפאה י (ע״ל סי׳ קי״ט סעיף ו׳ (טו) [ה] (ז) שכתב ח) להיפך) :

ה יא (טז) ס יב) מי שהלך למדינת ט) הים ובאה אשתו לבית דין לתבוע מזונות ג׳ חדשים הראשונים מיום הליכתו אין פוסקים לה בהם מזונו׳ שחזקה אין אדם מניח ביתו ריקן : הגה יג) אבל אם בחקה יותר ותבעה אח״כ אין פוסקין לה יב למפרע רק מיום התביעה (יז) אפי׳ החמירו הב״ד את הדין (הר״ן פרק שני דייני גזירות) וי״א דאם נפרד ממנה בקטטה ורולה לענין פוסקין לה לאלתר דודאי הניח ביתו ריקן (מרדכי ריש דייני גזירות) יד) מכאן ואילך יג (יח) ס טו) אפי׳ אין כתובתה בידה יד פוסקים לה י) מזונו׳ טז) [ו] ג אבל מו (יט) אין נותנים לה בכה יח) שתתקשט ק ואם היו לו נכסים ב״ד יורדים לנכסיו ומוכר ם למזונותיה יז) אפילו לא שמעו בו שׁמת טז (כ) י ואין מחשבים עמה על מעשׂ׳ יג) ידיה עד שיבא בעלה אם מצא שעשׂת יח) הרי אלו שלה ס וכן אם לא עמד בדין יז (כא) אלא מכר לעצמ׳ יג) למזונו מכרה קיים יט ואינ׳ צריכה הכר זה יח כ) ולא שבועה (כב) כא) עד יד) שיבא בעל׳ ויטעון כב) או עד שתבא לגבות כתובתה אחר מותו מ.לגלין עלי שלא מכרה אלא למזונו׳ שהיא צריכ׳ להם: מי

בית שמואל

דהא כ׳ לה ואנא אפלא ואוקיר : ט ואח״כ נשתטית אבל אם היתה שוטה בשעת הנישואין לא תקנו חז״ל נשואין לשוטה אבל אם נשתטי׳ אחר הנשואין אז אינו בסור מאחר אלא כשמגרש אותה וזו א״י לגרש לכן חייב ליתן לה מזונו׳ כ״כ בתשובת הרשב״א. ואם היתה שוטה בשעת הנישואין וכ׳ לה כתובה נראה דחייב לה כל תנאי כתובה ועיין סימן ס״ו : י ועיין סימן קי״ט שם כתבתי דאיירי כאן בשוט׳ דא״י לשמור את גיטה אז א״י לגרש אות׳ מדאורייי: יא מי שהלך למ״י. ה״ה הלך למקום קרוב והיה בדעתו לחזור לביתו ונשתקע שם פוסקים לה מיד כ״כ הריטב״א ובד״מ וב״ח כתבו דהמרדכי ס״ל ע״ז דהא כ׳ כמ׳ מדינת הים לאו דוקא הכינו דהמ׳ קאי על דין זה וס״ל על הריטב״א וליתא אלא המ׳ קאי על מתני׳ שכ׳ מי שהלך למ״י ועמד א׳ ופרנס את אשתו וכזה כתב מ״י ל״ד שוב מלאתי בגדולי תרומה כמ״ש בכלל ס״ה : יב למפרע. אע״ג אלמנה אית לה מזונו׳ למפרע כל שלא שהתה שלש׳ שנים כמ״ש בסי׳ צ״ג מ״מ בא״א לא אמרי׳ כן כ״כ הרמב״ן והר״ן ר״ס אלמנה ...

ו ס מי שנשתטה או נתחרש [ז] פוסקין לאשתו תכשיטין (ומפרנסין את אשתו מנכסיו):

ז א כג) מי שהלך למדינת הים והפקיד כלים ביד אחר או השאילם לו יש מוציאים מיד הנפקד למזונות אשתו:
הגה כד) אפי' לוה הבעל שלא ליתן (כ"כ ר"י בתשובות הובאה במרדכי פרק שני דייני גזירות) כה) ואם החזיר הנפקד לבעל אסר שתבעתו האשה לדין חייב לשלם לה (שם במרדכי) כו) וכשמוציאין מן הנפקד (כג) אין מוציאין ב רק [ח] לששה (טו) חדשים אפי' אם ירצה הנפקד אין מעכבין ממונו של בעל יותר (שם) כא כז) ואין מוציאין (כד) מנכסים שהם ביד (טז) אחרים כל זמן שיש כאן בני ה.רין (ב"י בשם תשו' הרשב"א) ג כח) אבל מיד השואל אין מוציאין [ט] עד שיגיע (כה) סוף זמן שאלתו:

ח ג הלך בעלה כב (כו) ולותה ואכלה חייב יז) לשלם:
הגה כט) המלוה תובע לאשה והיא תובעת לבעלה [י] ל) ואם אין האשה כאן כב תובע לבעל (הר"ן פ"ב דייני גזירות) כד (כז) לא) מיהו אם מחלה האשה יח) לבעל אין למלוה כלום (מרדכי פ' יש נוחלין) לב) פסקו לה הב"ד מזונות ולוו לאחר לפרנסה ולגבות מנכסי בעלה אם מת הבעל אין לו עליה כלום לג) אבל אם אמרו סתם להלוות לה אם מת הבעל או אין לו לשלם (כח) ונפל לה יט) ירושה ממקום אחר צריכה היא לשלם (כן משמע בתשובת הרשב"א הביאה הב"י) ד (ח) עמד אחד מדעת עצמו כה (ס) וזנה כ) משלו כו [יא] אין הבעל חייב לשלם כא) לו והרי זה איבד מעותיו:
הגה (כט) לד) ואין חילוק בין אביה לאחר שפרנסה כז לה) (י) מיהו אם (ל) היו חייבים כב) לבעל ופרנסו אשתו מנכין לו מחובו (כל זה

בית שמואל

כנון דמ"י פולה זהוב א' ולותה פוד זהוב א' והוא פופן אם לא הלוה לה היתה מספקת בזהוב אחד עפנתו טענה וכן אם לא עשתה כלל ולותה י"ל אם לא הלוה לה היתה פושה מלאכה וא"ל לשלם למלוה אבל להוליא מידה מחמת טענה זו לא משמע שם הלום: יט מוליאים מיד הנפקד. דקי"ל אין מוליאין מן משועבדים למזון האשה לכן אין מוליאים מיד השואל עד כלות זמן השאלה כי תוך הזמן הוי כמשועבדים אבל פקדון דינו כב"ח ומוליאים מן הנפקד אפילו אם יש לו אחר ב"ח: כ רק לששה חדשים. ואין נותני' הממו' לידה רק מעכבים המעות ביד הנפקד או ביד אחר וזנין אותה מן המעות וע' סי' ל"ג: כא ואין מוליאים מנכסים שהם ביד אחרים. היינו כשיש לה טענה על הנכסים איירי וכן משמע בתשובת הרשב"א שהביא הב"י בסי' זה וע' בש"ך בח"מ סי' ס"ו: כב ולותה. כתב הרא"ש והמרד' והג"א והטור דוק' אם לותה בעדים וכתב בב"ח אפילו אם לא אמרה שלותה לצורך מזונות ועכשיו אמרה למזונות לותה חייב לשלם: כג תובע לבעל. ומוליא ממנו מדין דר"נ דבעל חייב לאשה והיא חייבת לזה מיהו מקור דין זה אינו מפורש מכ"ל דין זה ובח"ס סי' ס"ו לא כתב מזה כלום ומה שמליין דין זה בשם הר"ן לא מלינו בדבריו מזה אע"ג שכתב בשם הרא"ש דס"ל המלוה תובע לבעל ולא לאשה וכתב כשאין הבעל בכאן תובע לאש' אין ראיה לדין דכאן דש"ס דהאש' היא הלו' מיהו מהרש"ל ביש"ש ס' שור שנגח פסק כן כשהלו' אינו כאן מוליאין מדר"נ: כד מיהו אם מחלה. בח"מ הקש' פ"ז מאחר שהבעל משועבד מדר"נ איך היא יכול' למחול אע"ג כמה פוסקים ס"ל דיכול' למחול מ"מ קשה דהא בח"מ שם פסק המחבר דא"י למחול. ונרא' דלק"מ דאיירי הכא דהי' לה לשלם ומתנ' דאז יכול' למחול ועכשיו היא אינ' בכאן א"י המלו' לתבוע לבעל אע"ג סמר' דכתב דין זה דיכול' למחול ס"ל אפי' הכ' דמשועבד מדר"נ יכול' למחול ואכן לא ס"ל כותיה מ"מ הרב רמ"א הביא דבריו לדידן דקי"ל כפלמא א"י למחול מ"מ אם הי' לה לשלם אז יכול' למחול והיינו מ"ש ואם אין האש' בכאן תובע לבעל ש"מ דאיירי אם היה' בכאן הי' יכול להוליא ממנ' כי יש לה לשלם וע' בח"ש שם בסי' הנ"ל מ"ש בזה ס"ק י"ב ובתשו' רש"ך ס"ב פסק אם מחל הלוה אחר משועבד מדר"נ י"ל קים לי כהני פוסקים דיכול למח"ל: כה וזנה משלו. ואין חילוק בין אם זן אות' כתם ובין אם זן אות' לשם מזונו' הבעל לא כהרשב"א: כו אין הבעל ח"ב לשלם ול"ד ליורד לשד' של חבירו שלא ברשות דלריך לשלם ש"ס דהא תועלת לחברו אבל כאן לא בא לו שום תועלת אלא מסלק לו נזק. וע' בתו' והרא"ש ושאר פוסקים. וע' בתו' בנימין דף ס"ו והבאתי בסי' קמ"א ולכאורי' ל' דין זה תליא בשני תרולי' של תו' לתירון אחד שם אשר הר"ן מסכים נפש' בליאו וחייב לשלם אלא לענין מדיר לא הוי בלוחו וכתב בעל התרומו' ש"פר ס"ה האומר כל הזן אינו מפסיד ועמד אחד ופרנס אות' אבד מעותיו משום דהוא אינו שלוחו כמ"ש בפרק המדיר כשמדיר אות' יעמיד פרנס והיינו שיאמר כל הזן אינו מפסיד וע"כ לאו שלוחו הוא וכן אם אמר לחנוני כרגיל אללו פלוני נדר הנא' ממני ואי"ו מה אעש' לו ונתן לו החנוני א"ל לשלם לו. ובי"ד סי' רכ"א וסי' רל"ט אשתמש' להאחרוני' דברי הב"ח: כז מיהו אם היו חייבים לבעל. ל"ד חייבי' ה"ה אם לקח מנכסי הבעל ופרנס אשתו אע"ג דלא הודיע לבעל אחלי'

חלקת מחוקק

לא נתבאר בדברי הרמב"ם מה הוא הטעם' שיפסון בעלה די"ל דוק' אם פופן הנחתי לך לרכי או אמרתי לך להי מעשה ידיך במזונותיך והי' מספיק הו קבלת עליך הפסד זה יכול לטעון אבל אם טוען אמת לא הנחתי לך לרכי ולא דברתי עמך לאי מעשה ידיך רק את הי' ראוי לך לעשו' מלאכ' ותשבע לי שלא היה מזדמן לך מלאכה או נאמר מאחר שאין זה אלא גרם בפ"מ' דקי"ל מזוני עיקר אף שלכתחלה אין לו ליתן לה מזונו' עד שתקיים תקנת חכמים ותפשה מה שמוטל עליה לעשות מ"מ לא עשתה ומכרה מנכסיו על לורך מזונותיה בהפסיד הבעל ואין מוליאין מידה מה שמכרה ואכלי' וכן הוא פשט לשון הר"ן שאם לא מלא שום דבר ממעש' ידיה הפסיד וכ"ש בעל התרומו' בשם הרמב"ן לותה ואכלה ולא עשתה אע"ג דפסקה מוליאין ממנו פב"י שהביא סימן זה ס"ק ס"ז אבל מדברי הרא"ש משמע שטענתו טענה וע' בסמוך סעיף י' בהגה וע' בתשו' הרשב"א שהעתיק הב"י בסי' ה"ס: (כג) אין מוליאין רק לששה חדשים ומ"מ אין נותנין לידה כל הממון רק מעכבין הממון ביד הנפקד או ביד אחר ומפרנסין וזנין אותה מן המעות וע' לקמן סימן ל"ג סעיף ל' כמה מוכרין למזונו' קרקע או מטלטלין: (כד) מנכסים שהם ביד אחרים משמע מ.לשון משמע דקאי על מה דסמוך שאם יש לבעל פקדון ביד אחר וכלים בביתו אין מוליאין מן הנפקד כל זמן שיש בני חורין בביתו ומיהו הרשב"א בתשו' שהבי' בב"י סי' זה לא כ"כ אלא בא' שהחזיק בקרקע הבעל והיא רלתה להולי' הקרקע מידו ומשמעו' הלשון שהמחזיק הי' לו טענה על הקרקע ופ"ז השיב הרשב"א כ"ז שיש נכסים בני חורין לא רגבה ותולי' מן המחזיק אבל מי שיש לו מעות מופקדים ביד אחר ויש לו ג"כ מטלטלין בביתו נרא' דמעו' הפקדון הם בני חורין כמו המטלטלין שבביתו מאחר שאין לנפקד שום טענה על הפקדון וכל היכא דאיתנהו ברשותא דמריה איתנהו: (כה) סוף זמן שאלתו. דכל משך זמן השאל' נקראו משועבדים לשואל ואין מוליאין למזון האשה מנכסים משועבדים: (כו) ולותה ואכל' חייב לשלם בטור כ' אם לותה בעדים משמע אבל שלא בעדים יכול הבעל לו' איני מאמין שלות' וכ"כ הרא"ש אם לות' בעדים וכ"כ במרדכי ועב"י שכ' בשם בעל התרומו' אע"פ שלא אמרה בשני עדים בפי' אני לוה לצורך מזונות וגם המלו' לא אמר למזונותי' אני מלו' לה כיון דבשעת תביע' הודאתי' היא דלמזונותי' לותה והוא מודה דלא הניח לה מזונו' ה"ז נפרע ממנו דהא לא תנן אלא לותה ואכלה הלו' ולא תנן לותה לצורך מזונו': (כז) מיהו אם מחל' האש' לבעל' פסק זה תמוה דמאחר דהבעל משועבד למלו' מדר' נתן וכמ"ש ואם אין האש' כאן תובע לבעל והוא מדברי הר"ן וכ"כ במרדכי בשם ראבי"ה דאין להמלו' דין ודברים עם הבעל מדר' נתן דלא אתברר אי הלכ' כר' נתן משמע בהדי' דלדידן דאתברר דהלכ' כר"נ נתן מוליאין מן הבעל וכדעת הר"ן ואם כן מאחר דקי"ל כדר' נתן דאין הלו' יכול למחו' למלו' שלו ולא לברויח לו זמן כמבואר בח"מ סי' ס"ו ס"ה וא"כ איך תוכל האש' למחול לבעלי מאחר שהבעל משועבד למלו' שלה ואף שנמלא כך במ' פרק יש נוחלין סי' תקל"ז נרא' דאסור לפרש דברי המ' דלא קאי על ויש שדנין וכו' דסמוך ליה אלא חוזר על ראש דבריו שכ' שאין יכול לתבוע מן הבעל כל זמן שהיא אינ' תובעת את בעל' אמנם יכול וכו' ופ"ז כתב ואם מחל' לבעל' אז הפסיד המלו' ושוב אין יכולת בידה לתבוע אותו וכבר כ' המ' בכתובו' דרפוס מרסי בידי' אי הל' כר"נ אבל לאותן שדנין כר' נתן ודאי דלא מועיל מחילה וכ"כ המ' בס' שני דכתובו' דף תקל"ח וראיתי בקילור פסקי המ' השמיט דין זה דאם מחל' משמע שהי' מפרש דברי המ' כמו שפירשתי ואין לחלק בין חוב דפלמא לחוב דמזונות אשה בסוף מדרבנן פ"כ בכל יכולה למחול זה אינו חדא דהא הרמב"ם ושאר פוסקים פסקו דמזונות הוי דאורייי' (כמבואר לעיל סימן ס"ט סק"ג) ועוד דלמה כתב המ' דלא אתברר אי הל' כר"נ הא אף אי הל' כפלמ' כר"נ איכ' לפלוני הכי אלא ודאי שאין חילוק בין חוב מזונות לחוב דפלמ' ועוד היאך כ' המ' בססיסות דמחילה מהכי הי' לו לחלק ולומר אע"ג דבפלמ' מחילה ל"מ כמו שסי' בס"ב דכתובות הכא שאני אלא ודאי כמו שפירשתי דברי המ' עיקר: (כח) ונפל לה ירושה ממקום אחר לאו דוקא רק מעשה שהיה כך היה ומכ"ש אם יש לה נכסים פתה בשעת הלואה דנפרע ממנה: (כט) ואין חילוק בין אביה לאחר משום דבירושלמי איכ' פלוגת' וסבר ר' חגי דלא אמר חנן איבד מעותיו אלא אחר אבל אב נוגה ואנן קי"ל כר"י דפליג עליה וסבר למזונות בין אב בין אחר אינו נוגה לקבורה בין אב ובין אחר נוגה וע' בדברי סמ"מ סייד מה"א מ"ש בשם הרשב"א ות' במרדכי פ' ב' דכתובות מ"ש בשם מהר"מ: (ל) היו חייבים לבעל. לאו דוקא חייבים ה"ה אם לקחו מנכסי הבעל ופרנסו אשתו ואף על גב שלא הודיעו

באר הגולה

כמו שמפו בו שמש לשמואל א מימרא דמר עוקבא וכו' שם דף מח ע"א ב הרשב"א בתשו' ב שם בשבו' ומפרש שם דדמאי לנכסים משועבדים באין מוליאין מהם מזונות ג מברייתא כילד אמרו מאחרם כו' שם דף קז ע"ב ומתיבעי דר"א מר' יוחנן אלמנה לכ"ג וכו' יבמות דף ע"ה ע"א ד משנה בתובות סוף דק"ז וכחנן דהפסיקא הלכתא כוותיה דהניח מעותיו על ק"ל

ביאור הגר"א

דנשבעת לחנן בסוף ה"ה בטעם שבועה כתובה מגלגלין לאפוקי לבני כה"ג דתיכף נשבעה ועמוס' ל"ח א' בד"ה מזכרם: כג) מי שהלך כו'. כנ"ל בס"ה דיורדין לנכסיו כו': כד) אפי' לוה כו'. דלאו כל היכנו וכמש"ש מ"ח א' מ"ש כי אמר דבשלי כו' דוקא משום דנפלי כו' וע"ל סי' פ"ט ס"ב: כה) ואם החזיר כו'. עבח"מ סי' סו ס"ה ואם החר כו': כו) וכשמוליאין כמ"ש כו'. ל"ז א' באלמנה: כז) ואין מוליאין כו' עח"מ וכ"ש: כח) אבל מיד כו'. דאף הוא עלמו אין י"ל ליקח ממנו כמ"ש בקדושין מז וש"מ וה"ה במכורה אללו עד הזמן אמרי' ר"פ הניזקין אין מוליאין כו': כט) המלוה כו'. רש"י קז ב' במתני' ד"ה חנן כו' וכן ש"ס: ל) ואם אין כו'. מדר' נתן כמו בשאין נכסים כמ"ש בח"מ שם וכר"ן כאן ודוקא אם אין האשה כאן או אין לאשה נכסים אבל בלא"ה לא כמש"ש ס"ב וכ"כ יש"ש שם דאינו שם הוא כאין לו נכסים: לא) מיהו כו' הוא תמוה ועבח"מ סי' סו ס"ה ועח"מ: לב) פסקו כו'. דעיקר שעבודו על הבעל וגדולה מזו אמרי' כ"ז א' ארמלתא דזבין כו': לג) אבל אם כו'. עיקר חיובו עליה לא דמטעם זה לא הניח על קרן לבי כמ"ש רש"י בכ"ל ועח"מ: לד) ואין חילוק כו'. בירו' פ"ב ורפ"ב מי שהלך כו' על קרן הלכי א"ר חגי ולא אמרו שלא האב הא אחר אינו גובה רבי יוסי אמר בין אב בין אחר אינו גובה וכתב הר"ן ומרדכי והג"מ וש"פ כיון דפלוגתא מספיקא לא מפקינן ממונא: לה) מיהו אם כו'. דדוקא משלו אמרי' הניח כו' ואפי' בגרב לא אמרי' הניח

פתחי תשובה

איירי דז"ר ליתן כתובתה. וע' בתשובות יד אפרים סי' ע"ז דמ' תשו' הרשב"א שהביא בד"מ מבואר דאף באומר הרי גיטך וכתובתך ל"מ כיון שאינו יכול לגרשה ע"ש. וע' בה ו' חוט השני סי' ל"ב שכ' על נדון דידיה וז"ל ואין לפטור אותו מטעם שנשתטית שכתב הרמב"ם פי' מה"א בלי חייב לא בשכ"ו כבר נפסקה הלכ' מפי גדולי האחרונים כהרא"ש שהשיג עליו וכן דעת הרשב"א בתשו' שחייב לה בכל. ועוד אפשר שבזה גם הר"ם מודה כי שגעון כזה הבא מחמת חולי ועודנה בחליה מוחזקים הם להתרפאות ואין א' מכי א' אשר א' יכול להרפא והר"ם לא פליג אלא היכא שהיא בריאה ומשתגעת שהשגעון ההוא ברוב פעמים הוא נלחי ואינו מוחזק להתרפא וה עכ"ל: (ח) עמד א' כו'. ע' בתשו' הרמ"ע מפאנו סי' פע: (ט) וזנה משלו. עבה"ט וע' בתשו' חוט השני סי' ל"ב דה"ה אם עמד א' ופדה אשת חבירו מן השביה אין הבעל חייב לשלם ע"ש: (י) מיהו אם היו חייבים לבעל. מסקנת הפוסקים משמע דאפי' אם החוב לא הגיע עדיין זמן פרעון ול"ע:

שי למורה

פ"ה אין הבעל חייב לשלם. ב"ב עב"ש ס"ק כו ודבריו מהוככים קלת ועב"ש לקמן סי' קמ"א ס"ק כו ועיין נדרים דף ל"ח והרדב"ז ח"ב סי' סקל"ח ובדי' כ"ח ובמקי' בה' נדרים ורמב"ן בנדרים דף ל"ח גבי סורס גם ברומאו ופמ' תמורה דף ב' ב' ד"ה קסבי ודוק:

עזר מקודש

עוכר בכל אלין. אך מ"מ יש כמה ליורים שנמכר ע"י מלוה ל"מ ובפרט שאר וכסות ומשמע שא"ל למכור א"ע עבדות מאת ולגבי פר פה בכבוד מושל להסביר וכן פוח כחולי כחורה על הפתחים שא"ל לאלא כבוד' ליש אומרים הנ"ל ולבע"ע היטב:

באר היטב

תשבע לי שלא הזדמן לך מלאכ' לאו טענ' היא. אבל מדברי הרא"ש משמע אף בכה"ג טענתו טענ' פ' ב"ש: טו) חדשים. ומ"מ אין נותנין לידה כל הממון רק מעכבין המעות ביד הנפקד או ביד אחר ומפרנסין וזנין אות' מן המעות וע"ל סי' ל"ג: טז) אחרים. היינו כשיש להם טענ' על הנכסים ב"ש וע' בש"ך ח"מ סי' ס"ו: יז) לשלם. דוקא אם לותה בעדים: יח) מיהו אם מחל' האש' לבעל'. האחרונים תמהו מאחר דהבעל משועבד מדר"נ היך היא יכול' למחול פ' מ"ש הב"ש. יט) ירוש'. ל"ד דה"ה אם יש לה נכסים פתה בשעת הלוא' דנפרע ממנ' ח"מ: כ) משלו. ואין חילוק בין אם זנה אות' סתם ובין אם זנה אות' לשם מזונות הבעל ב"ש. ואין חילוק בין מזונות לרפואות בין שיש לה קלב' בין שאין לה ק ב' ומלבושי' ושכר דיר' הרמ"ע מפאנו סי' פ"ע: כא) לו. וכן האש' אינ' חייבת לפרוע מה שהלוו לבעל' ופרנסו אות' הר"מ אלשיך סימן פ"ו. ומ"ש הב"ש כאן. שדיתי ביה נרגא לקמן סי' קמ"א ס"ק י"ג פ"ש: כב) לבעל. ל"ד חייבים אלא ה"ה אם לקח מנכסי הבעל ופרנס אשתו אע"ג דלא הודיע לבעל תחל' דלא אמרו דהניח מעותיו על קרן הלבי אלא היכא דפרנס משלו. הגהת מרדכי. וכתב רשד"ס חא"ה סימן קכ"ג ובכתובה

טורי זהב

[ז] פוסקין לאשתו תכשיטין אע"ג דאין כאן בעל הראוי להתקשט לפניו מ"מ אין דומה למי שהלך לפ"ה שלפני זה דשם יצא לדעת וזה הניח לה פזונות שמילא לא ניחא לו אלא שהב"ד נותנין לה סבת תנאי ב"ד ואין בכלל תנאי ב"ד אלא מזונות ולא קישוט משא"כ בנשתט' שנותנין לה מזונות דהוי כמו שיצא שלא לדעת ואמרי' מסתמא ניחא לי' אי הוה בר דעת ע"כ גם בקישוט אמרי' כן ובה"ג מחלק בנס' לענין מזון כנותיו: [ח] רק לששה חדשים. פ' בפ"א וכשכלו ו' חדשים יחזור ויתן לו' חדשים וזה נלמד מפזון בפ' אלמנ' ניזונית אמר אסימר הלכתא מוכרת לו' חדשים: [ט] סוף זמן שאלתו דעד אותו זמן הל"ל משועבדים לשו"ל: [י] ואם אין האש' כו'. בר"ן שם כתב דעיקר שיעבוד המלו' לא על הבעל אלא על האשה והיא תובעת להבעל א"נ שאין לאש' נכסים יכול לתבוע לבעל מדר' נתן עכ"ל ואם כן אינו יודע מ"ש רמ"א באם אין האשה כאן אם יש לה נכסים ואז לא שייך לדר' נתן כמ"ש בח"מ סי' פ"ו אין יכול לתבוע הבעל אלא ימתין עד שתבוא האשה ויתבענה ואם אין לה נכסים אף אם יש האשה כאן הבעל חייב מדר"נ והמרדכי פ' יש נוחלין בסופו כתב וז"ל וביבמות פרש"י אשה שלותה ואכלה ובעלה הלך למ"ה אין דמלוה יכול לתבוע דמצי אמר ליה לאו בעל דברים דידי את ואם יאסר הלא אתה חייב לזונה יכול לומ' הלא היא אינה תובעת בפני כלום אכנם יכולה האשה לתבוע את בעלה כדי שיפרע את שלותה ויש שדנין שמוציאין מבעל ונותנין למלוה כדר' נתן ואם מחלה לבעל' אז הפסיד המלוה עכ"ל משמע דאפי' מי שס"ל כר' נתן מהני מחילה לבעלה וכך הם דברי רמ"א כאן והיינו ב"ח דאי ב"ר"נ שייך מחילה אבל ק"ל מובא הא מפקינן בסי' פ"ו בח"מ כר"ן דל"מ מחילה ש"ש וש"ש כאן דמהני מחילה ונראה להרץ עפמ"ש התו' פ"ב דכתובות גבי האומר שטר אמנה הוא חב לאחרים אינו נאמן ומקשין התום' ולהסני' בסינו דמצי מחיל כמו במוכר שפ"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול ותירצו דאינו רוצה למחלו כי אינו רוצה להפסיד החוב לנכרי כי הוא כוכר שהלוה יפרע לו ועוד תירצו דשאני במוכר שפ"ח שאין קניני של לוקח אלא מדרבנן אבל בנושה לחבירו מעות חייב לו מה"ת ויכול להוציא מן הלוה ובמרדכי פ"ב דכתובות לא הביא תירוצא קמא ופשט"ה ניחא כאן דחיוב מזונ ת אשתו אינה אלא תקנת דרבנן תחת מעשה ידיה משו"ה יכולה למחול:

ואו יב לי' למחול ואין האשה כאן לכן אין יכול לתבוע לבעל והיינו מ"ש ואם אין האשה באנש"ם דאם היתה כאן מחויבת לשלם בעצמה כי יש לה לשלם עכ"ל ודבריו תמוהים דביש לה נכסים ל"ש לדר"ן וצריך להמתין עד שתבא האשה ואף בלא מחלה לבעלה אינו יוכל לתבוע לבעל כן מקשה הט"ז על רמ"א שכתב ואם אין האשה כאן כו' ממ"נ אם יש לה נכסים אף שאינה כאן א"י לתבוע לבעל וצריך שימתין עד ביאתה ואם אין לה נכסים אף שהוא בכאן חייב הבעל מדר"נ ודלא כמ"ש הוא והיינו מ"ש ואם אין האשה כאן כו' ובח"מ כתב מ"ש המרדכי ואם מחלה או הפסיד הבעל ע"ש וא"נ דהרא כמ"ש בלא מחלה נמי אינו יכול לתבוע להבעל ואם מתה האשה הפסיד המלוה כמ"ש המרדכי בפ' י"נ סי' ע"ד ועוד למה עירב המרדכי דברי הסבורין כר"נ בין דברי דלא סבירא להו כר"נ וכתב מחלה האשה אחר שכתב יש שדנין כר"נ ולא כ' זה לשלו' למאן דלא ס"ל כר"נ אלא מחוורתא כדברי הס"ן דכאן הוא מדרבנן לכן מהני מחילה אף למאן דס"ל לדר"נ ומ"ש החס"ח ואין לחלק בין חוב לפזונות אשה שהוא מדרבנן וע"כ בכל יכול למחול ו"א חדא דהרמב"ם ושאר פוסקים ס"ל דמזונות הוי דאורייתא כו' עכ"ל אין זה קו' דהרי הרמב"ן והרא"ש והר"ן והסמ"ג והכמה פוסקים ס"ל דהם מדרבנן ובודאי המרדכי ס"ל נ"כ שהם דרבנן כי היכא דלא תקשה אדברי המרדכי קושיא הנ"ל שזכרנו ומ"ש ועוד למה כתב המרדכי דלא אתבאר אי הלכה כר"נ הא אפי' אי הלכה בעלמא כר"נ איכא לפלוני הכי כו' לק"מ דהמרדכי כתב זה בפ' שני דייני גזירות כנ"ל לענין שאינו יכול לתבוע הבעל כיון דלא אתברר דהלכה כר"נ לפיכך אם מתה האשה הוא מוציא מידו אבל אי היה בורא' הלכה כר"ן לא הי' מחלק בין מדרבנן או דאורייתא כי פנ"ל לחלק בלתי שום ראיה אבל באם מחלה האשה .זה יש לחלק בין מזונות שהוא מדרבנן לדאורייתא דאל"כ יקשה פה שהקשו התוס' פ"ב דכתובות גבי האומר שטר אמנה הוא חב לאחרים דאינו נאמן בכמו דמצי מחיל ומ"ש הם כר שפ"ח דמצי מחיל ומוכרח לחלק בין דאורייתא לדרבנן והמרדכי מביא תירוץ זה בפ"ב דכתובות אם כן ה"ה כאן בםחלה האשה יש לחלק כן אבל בלא מחלה פנ"ל לחלק בין דאורייתא לדרבנן אי הלכה כר"נ ומ"ש ועוד הי' לו לחלק ולומר אע"ג דבעלמא לא מהני הכא שאני כו' גם זה אינו כלום דהמרדכי סמך עצמו על מ"ש בפרק ב' דכתובות דיש חילוק בין דאורייתא לדרבנן כמו קושיא הנ"ל לכן כתב כאן סתם דמהני מחילתה וממילא יובן הואיל שהם מדרבנן פהני מחילה כאן כמו במוכר שטר חוב דמהני מחילה כיון שהוא דרבנן עכד"ח [יא] חייב לשלם אע"פ שלא

דברי המגיה כתב ב"ש ס"ק כ"ד מיהו אם מחלה בח"מ הקשה ע"ז בח"מ סי' פ"ו פסקי' היכא דמוציאין מדר"ן אינו יכול לפחול אם כן גם כאן לפה מהני מחילתה ונראה דלק"ם דאיירי הכא שהי' לה לשלם

הגהות מרדכי דכתובות) לו) ואם הניח עמד (לא) ופרנס בתו עם אחתו אפ"ה א"צ לשלם לו (יא) בח רק מזונות שלו ולא של בתו (ת"ה סי' ש"ן) לז) לא לוותה בט רק (לב) מכרה נכסיה כג) ופרנסה עצמה אין לה עליו כלום ומעשה ידיה שלה (הר"ן ריש דייני גזירות) :

ט ס הבעל שאמר לאשתו בשעה שהלך טלי מעשה ידיך למזונותיך ל (לג) ושתקה (יג) אין לה כד) מזונות :

י ו לט) הרי שעמדה בדין ופסקו לה מזונות (לד) ומכרו ב"ד ונתנו לה או שמכרה היא לעצמה ובא הבעל לא (לה) ואמר הנחתי לה כה) מזונות (לו) הרי זו נשבעת ם) בנקיטת ז כו) חפץ שלא הניח לה ס אם לא מא) תבעה ולא מכרה אלא (לותה או) שהתה עד שבא הוא ואמר הנחתי לך מזונות והיא אומרת (לז) לא הנחת אלא לויתי מזה ונתפרנסתי נשבע שבועת היסת שהניח לה כז) ונפטר וישאר החוב עליה מב) [יב] (אבל אין האיש נאמן לומר (לח) שנתן לה על העתיד) (הר"ן ריש אלמנה ניזונית) ואם מכרה מטלטלין ואמרה למזונות מכרתי והוא טוען ואומר מזונותיך הנחתי ס נשבעת שבועת היסת שלא הניח: הגה לב מג) טען ואמר כח) היה לה להוציא מעשה ידיה במזונותיה אם לותה בלא ב"ד מד) והיא בעלת מלאכה שמעשה ידיה מספיקים לה לדברים גדולים אע"פ שאינן מספיקין לדברים קטנים לג (לט) טענתו טענה אבל אם פסקו לה ב"ד (ם) צריכין שיספיקו מעשה ידים לכל דבר (הכל בטור) :

יא י מה) הרי שלא תבעה ולא לותה ולא מכרה אלא דחקה עצמה ביום ובלילה ועשתה ואכלה (מא) אין לה כלום כ מו) ואם עשתה והותירה הכל שלה:

חלקת מחוקק

הודיעו לבעל תחלה דלא אמרו רק היכי דפרנס משלו אז אמרי' הניח מעותיו
על קרן הצבי ועיין בהגהו' מרדכי : (לא) ופרנס בתו עם אחתו . עיין
בתרומ' הדשן סי' ש"ן שכתב (דין זה על ראובן שפרנס חתנו ובתו על שלחנו
שתי שנים יותר על קצבת הזמן שהגביל לתת להם המזונות אחר החתונה
ומת' בת ראובן ותבע מחתנו שיפרע לו
המזונו' וכתב שהדין עם ראובן ודמיא
לאחר דלא קיימא לאגרא דצריך הדר בו
להעלו' שכר ואי גבר' דעביד למיגר הוא
הוי זה נהנה וזה חסר וכל שכן בנדון דידן
הוה נהנה וזה חסר מתם הוא שהרי
ראובן היה צריך הוצאות לשלחנו בשביל
שמעון ואשתו וכו' ואין לחלק דודאי
אומדנ' דדעתא היא דודאי בחנם האכיל
לחתנו ולבתו דאי הוי שקיל דמים הוי
זלות' נראה דאין לחלק הכי מדע' הכרם
ולא אומדנא דמוכח הוא כלל דלית ליה
שום זלותא אם אינו נותן את שלו בחנם
וקצת ראיה דאין לחלק מהא דאיתי' פרק
שני דייני גזרו' מי שהלך למדינת הים
ועמד א' ופרנס את אשתו הניח מעותיו
על קרן הצבי וכתב במרדכי איכא
מ"ד דקסבר דוקא אחר אבל אב שפרנס
את בתו חייב הבעל לשלם וכו' מ"מ
אית לן למימר כמי איפכא דלרבותא
נקט אחר ולא מבעיא אב דמסתמא
למחילה יהיב לה ומיירי בעשיר דהוי
זלותא שיטול דמים מפרנסת בתו
אלא אף אחר נמי הניח מעותיו על קרן
הצבי וכו' אלא ע"כ לא אמרינן כלל
דמשום זלותא כי האי גוונא מוחל על חסרון כיס שלו אמנם מסיק התם
מורי"ם דל"ש אחר ל"ש אב לעולם הניח מעותיו על קרן הצבי ולפי זה בנדון
דידן אף אם נתחייב החתן לפרוע דמי מזונו' שלו לא נתחייב לפרוע דמי
מזונו' אשתו ואפשר יש לחלק לפי סברת ר"ת ור"ח דמוקי הא דפורע חובו
דוקא במזונו' אשתו כדאיתא בהרא"ש פרק שני דייני גזירות ע"ש עכ"ל)
דמשמע הא ע"פ דעת הפוסקים דהא דפורע חובו מיירי בכל חובות אין
לחלק בין מזונו' אשתו למזונות שלו וחייב לשלם גם מזונות אשתו וא"כ מאחר
שכבר פסק הרב בח"מ סי' כ"ח כדעת הרי"ף והרמב"ם ושאר פוסקים
דהיה דפורע חובו מיירי בכל חובות למה העתיק כאן דין זה של ת"ה שהנוי
ע"פ דעת ר"ת ור"ח ובאמת קשה לי על דעת ת"ה למה כתב ואפשר יש
לחלק לפי סברת ר"ת וכו' הא גם לכל הפוסקים יש לחלק וכמו שכתבו התו'
בכתובו' דף ק"ז ע"ב ודף ק"ח ע"א בד"ה חנן אומר וכו' ושאר פוסקים לחלק
בין עושה לו טובה כגון יורד לתוך שדה חבירו שלא ברשו' או נותן לו דירה
דמחויב לשלם לו מה שההנהו ובין מלוה מן החוב הדומ' למבריח ארי ואע"ג
דמהכ' אותו לא מחייב מידי ועיין בר"ן ובמ"מ פי"ב מה"א דין י"ט מ"ש
על דברי הרשב"א גם מסבר' יש לחלק בין המפרנס איש ואשתו ביחד
ובין המפרנס אשתו לבדה ע"כ למעש' צריך עיון דין זה ומ"מ לאו דוק' כתב
המפרנס בתו וחתנו ה"ה באחר המפרנס איש ואשתו ואפשר לפרש דברי ת"ה
דס"ק ואפשר יש לחלק לפי סבר' ר"ת ור"ח וכו' דודאי לפי דעת שאר פוסקים
דס"ל דבכל פורע חוב איירי א"כ ה"ה הכא פטור ממזונו' אשתו דלא עדיף
משאר חוב אבל לפי דעת ר"ת דס"ל דבשאר חובו' חייב לשלם רק במזונות
אשתו לבד פטור משום שאם לא הי' מפרנסה היתה מלאכת הנה סברא זו
שייכא דוק' כשמפרנס האשה לבד' אבל כשמפרנס שניהם יחד והבעל לא אמר
לה שתתפרנס ממעש' ידיה ודאי כוונתו היה שתהיה כמוהו ואם הוא ישלם
בעד מזונותיו ישלם גם בעדה ולפי פי' זה קשה על מהר"ק כ"ץ שפסק בח"מ
סי' קכ"ח כדעת ר"ת (וממילא לפי פי' הנ"ל כדעת הת"ה מחוייב לשלו' ג"כ
עבור מזונו' אשתו כנ"ל) וכה"ם רמ"ו הועתק ג"כ דין זה של הת"ה דאין חייב
לשלם בעד מזונו' אשתו ולא הגיה מהר"ק כ"ץ כלום על דין זה ותמה משום
דלא כתב בת"ה דין זה רק דרך להסבר ס"ל לסמ"ע דלאו למעש' כ"כ ומ"מ
מה שהכריע בסמ"ע בסי' קכ"ח כדע' ר"ת נגד דעת הרי"ף והרמב"ם והמ"מ
והר"ן ושאר פוסקים ובפרט להוציא ממון הוא תמוה : (לב) מכרה נכסיה
ופרנסה עצמה וכו' · נראה דמיירי דהאשה היא בת מלאכ' ואם היתה מלאכתה
היו מספיקין מעשה ידיה אבל בשני רעבון דלא ספקה מ"י דאמרי' בגמרא
דאז אין לו לומר צאי מעשה ידיך במזונותיך מכ"ש כשאינה בת מלאכ' כלל
למה תפסיד נכסיה שמכרה מאחר שאין לו שום טענה עליה ואיך יאמר צאי מעש' ידיך במזונותיך והיא אינה בת מלאכ' כלל או שאין מספיקין מעש' ידים
אפי' לאלו המזוני' שוב ראיתי בדברי הר"ן פרק אלמנ' ניזוני' כתב בשם הרמב"ן אפילו מכרה כ"מ וכו' והר"ן כתב שדינו צ"ע ע"ש דף תקכ"ה ע"א ועיין לקמן
ס"ק ל"ז: (לג) ושתקה אין לה מזונו' · ששתיקת' היא קבלה אבל אם מחת' ואמרה איני רוצה וכאין מספיקין מעשה ידיה למזונותיה רשאי למחות דהא
ק"ל מזוני עיקר וכמו שנתבאר בסי' שלפני זה סעיף ד' : (לד) ומכרו ב"ד וכו' או שמכרה היא וכו' דלאו בהדא מחתא מחתינהו דב"ד המוכרים אפי'
מטלטלין צריכה לישבע בסוף שבוע' המשנה אבל אם היא מכרה א"צ נשבעת שבוע' המשנה אלא כשמכרה דוק' מקרקעי או מטלטלין הידועין שלא היתה
יכולה לכפור בהם אבל מכרה מטלטלין שהיתה יכולה לכפור בהם אין עליה אלא היסת : (לה) ואמר הנחתי לה מזונו' · ה"ה אם טען אמרתי לה צאי
מעש' ידיך במזונותיך ושתקה : (לו) הרי זו נשבעת בנק"ח עיין בטור שכתב דעת רש"י והרא"ש ושכן הסכים הרי"ף שהבעל שטוען ברי נאמן בשבוע' להוצי'
מה שפסקו לה ב"ד : (לז) לא הנחת אלא לויתי מזה . ה"ה אם טוענ' מכרתי נכסיי ולא הייתי יכולה לעשו' מלאכה וכבר כתבתי לעיל ס"ק ל"ב בדעת
הרמב"ן אם מכרה נכסי מלוג שלה הפסידה שדרכן של נשים לגלגל עם בעליהן ולפייסן והר"ן הניח זה בצ"ע : (לח) שנתן לה על העתיד . דמאחר דעדיין
לא הגיע זמן המזונות אין אדם נאמן לומר פרעתי תוך הזמן : (לט) טענתו טענה . זה הוא דעת הרא"ש שאם הבעל טוען היה לך לעשות אע"פ
שאינה מספקת רק לדברים גדולים הי' לה לדחוק ולצמצם אבל המ"מ כתב שנרא' מדברי הרמב"ם שאפי' בלותה בלא ב"ד אין מחשבין עמה על מעשה
ידיה א"א פורע הקפותיה וכן הסכים הרמב"ן ז"ל וכ"כ בעל התרומות בשם הרמב"ן אם שתק ולותה ואכלה ולא עשתה אע"ג דהפסק' מוציאים ממנו וכ"כ
הר"ן על דברי הרמב"ם בלותה ואכלה אם עשתה יטול ואם לא עשתה הפסיד והתימ' על הרב מהרמ"א שכאן העתיק דברי הרא"ש כאלו אין חולק עליו
והנך רואה שאין דבריו מוסכמים ולעיל כשהעתיקו דברי הרמב"ם בסעיף כ"ח לא הגי' כלום : (מ) צריכין שיספיקו מעשה ידיה . גם זה דעת הרא"ש
כשהב"ד פוסקין לה מזונו' מדקדקין על מעשה ידיה ואין פוסקין לה מזונו' רק מה שצריכה יתר על מ"י אבל לעיל בסעיף ה' העתיק דברי הרמב"ם שאין
מחשבין עמה על מעשה ידיה וכתב הר"ן שכן הסכימו הרמב"ן והרשב"א ושכן דעת הרי"ף בתשובה ועיין בר"ן שהאריך בזה ושכתב שיש להם ראיה בגמרא
ושיש לדחות הראיה וסיים אף ע"פ שהדברים מראין כן אין לנו כח לחלוק על אבות העולם ותימה על הרב מהרמ"א שהעתיק כאן דברי הרא"ש כאלו אין
חולק עליו : (מא) אין לה כלום . כלומר שאינה יכולה לתבעו בעד מותר מעשה ידיה דכל כגון זה ויתרה לגבי בעלה רק שלכתחלה תקנת חכמים
שנותן

בית שמואל

מחלה דלא אמרו דהניח מעותיו על קרן צבי אלא היכי דפרנס משלו: בח רק
מזונו' שלו . והא דצריך לשלם בעד מזונות שלו אע"ג דזן אותה בחנם ולא
אמר לו דישלם לו מדמה בת"ה דין זה לאומר לחבירו אכול עמי דחייב לשלם
לו ה"ה כשנתן לו מזונות בחנם חייב לשלם ודומה לאומר שכור את כדי
דצריך לשלם לו ועי' בח"מ ס"ס שס"ג שם
פסק האומר דור עמי פטור לשלם . וכ'
לפ"ז ה"ה האומר אכול עמי גם כן פטור
לשלם לו. וכה"ם רמ"ו פסק האומר אכול
עמי חייב לשלם לו הוא־ לדין מ"ש ס"ס
שס"ג דפטור לשלם אם אמר דור עמי
וכ"כ ב"ח שם דהוי ספיקא דדינא ואין
מוציאים מיד המוחזק אם כן בדין דכאן
גם כן אין מוציאים מיד חתנו · ודוחק
לחלק בין אם אומר אכול עמי לזן בשתוקה
מיהו נ' עיקר דצריך לשלם לו דהא
כתבו הרשב"א והר"ן והמגיד פי"ב הזן או
המשנה לחבירו פתח חוזר ומשלם ממנו
ולא אמרינן במתנה יהיב ליה וכ"ה הרב
רמ"א בי"ד סימן רנ"ג ובח"מ סימן רס"ד
וכן הוא בב"י סימן קס"ו וכ"ה בט"ז
שם וכן כאן בדין זה מוציאים ממנו :
בט רק מכרה . כתב הר"ן בפרק
אלמנה ניזונת ריש דף תקנ"ו ור"פ שני
דייני והמגיד הספ"ח ובב"י סימן ל"ג
דהרמב"ן ס"ל אם מכרה נכסים אמרינן
מסתמא מחלה דדרך הנשים הוא לגלגל
עם בעליהן לפי זה אפי' אם א"י
לעשות שום מלאכה מ"מ א"צ להחזיר
לה כי מסתמא מחלה לו והר"ן הניח דין
זה בצ"ע מיהו אם אמרה בפני עדים דאין דעתה לוותר דינה כלותה :
ל ושתק' · כבר כתבתי בסי' ס"ט בשם רש"י וכנ"י והמרדכי דא"צ צאי מ"י
למזונו' אפי' אם ספקה לה א"כ כשהיא מרוצ' וכ"כ דס"ל להרמב"ן כן וכ'
במגיד פי"ב וכן כ' דהרא"ש והטור ס"ל כן וכן אית' בהגהת שפר ס"ה בשם
הרמב"ן דכתב אם מכריז שלא ילוה לה שום אדם הוי כאלו אמר לה צאי מ"י
ונתרצית והא דהקש' תו' בסוגי' זו אם היא קטנ' ימרו לה הב"ד צאי מ"י
למזונות אין לדייק דייל לה בע"כ צאי דייל דכוונת תו' הוא ימרו לה הב"ד
שמא תתרצ' ואם לא תתרצה תדע דצריכ' ליתן ליד הב"ד מ"י . אע"ג דק"ל
כשאומר צאי מ"י יכול להדיר' מהכא' כמ"ש בטור בסי' ע"ב וכ"ד סי' רל"ה
היינו שאמר מרצונ' צאי תו יכול להדירה אע"ג דאין מספיק לה לדברים
קטנים וכן נ"ל לדעת רש"י דכ' להדי' ר"פ שני דייני דא"צ בע"כ צאי מ"י
וכר"פ המדיר מבואר כשאמר צאי מ"י יכול להדירה: לא ואמר הנחתי לה
מזונות . ה"ה אם טען אמרתי צאי מ"י במזונותיך ושתק' וכמגיד הבי' גירס'
דגורסים כן בש"ס וכן הרא"ש הביא פירוש זה ומה שהקש' לשיטת הרא"ש
לפי פי' זה ע' בגדולי תרומ' כלל ס"ה וכלל' הוא לשיטת הרמב"ם כל שמכרי'
היא תשבע שבועת המשנ' היינו בנק"ח ואם לותה וכאה להוצי' ממנו ישבע
הוא שבועת היסת דהא הוא כופר בכל וא"ל מברייי' דתני' אם אמר פסקתי
לה מזונות נאמן דכ' הרי"ף נאמן בשבוע' ולא מצינו שבועת היסת עד שתיקן
ר"נ וי"ל לפעמים אף לדיני' דמתני' ישבע היסת כמ"ש בפרש"י במתני' ר"פ
כל הנשבעים גם י"ל לפי דינא דברייי' באמת הוא פטור בלא שבועה אלא
לדידן דתיקן ר"נ שבועת היסת כתב הרי"ף נאמן בשבוע' וא"ל למה תשבע
היא בנק"ח אם מכרה כבר שלא היה כופר בכל . ואפשר כיון שמכר' קרקע
דקיימ' בחזקתו אע"ג דכבר מכר' הוי כאלו בא' להוצי' ממנו מ"ה תשבע
בנק"ח . לפ"ז אם מכר' מטלטלין אפי' מטלטלין ידועים א"צ לישבע בנק"ח
אלא שבועת היסת וכ"כ בנ"ח אלא המגיד כ' דוק' אם מכר' מטלטלין שאין
ידועים דאית לה מגו תשבע היסת אבל אם מכרה מטלטלין ידועים תשבע
בנקיטת חפץ וצריך ישוב לפ"ז למה תשבע בנק"ח כיון שהיא כופר בכל גם
נשמע מדברי המגיד אם הב"ד מכרו מטלטלין אז הוי מטלטלין ידועים צריכים
שבועה בנק"ח: לב טען ואמר וכו' כלומר מה שסתם ופסק סעיף ח' כשלותה
חייב לשלם היינו כשלא טען הוא אז אין הב"ד פותחים פתח' זו אבל אם הוא
טוען טענתו טענ' : לג טענתו טענ' . כיון דמספיק לדברים גדולים היתה
דוחקת ומצמצמת קודם שתבוא לפני הב"ד אבל אם באת לפני הב"ד
גלתה דעתה דאין רצונה להתפרנס בצער ובדוחק ועיין בסמוך מ"ש :
מספה

באר היטב

ובשבוע' שנשבע המפרנס כ"ה הולי' ואם תובע דבר ושיעור חוץ מן השור' לאו כל כמיניה
ואינו נאמן אפי' בשבוע' וע' במהרא"י מזרחי ח"ב סי' למ"ד : כג) ופרנס' . דמסתמא'
מחל' דדרך הנשים הוא לגלגל עם בעליהן כ"כ הרמב"ן · לפ"ז אפילו אם א"י לעשות
שום מלאכ' מ"מ א"צ להחזיר לה כי מסתמ' מחל' לו . והר"ן הניח דין זה בצ"ע מיהו
אם אמרה בפני עדים דאין דעתה לותר דינה כלות' ב"ש : כד) מזונות. ואפילו אם
ספקה לה מעש' ידיה למזונותי' א"י לו' לה צאי מ"י למזונותיך אא"כ כשהיא מרוצ' או
שתק' דהוי קבלה ב"ש . כה) מזונות . ה"ה אם טוען אמרתי צאי מ"י במזונותך
ושתק' : כו) בנק"ח . היינו אם מכרו הב"ד אפי' מטלטלין צריכ' לישבע שבוע' בנק"ח .
אבל אם היא מכר' אינה נשבעת בנק"ח אלא כשמכר' דוק' קרקע או מטלטלין הידועים
שלא היתה יכול' לכפור בהם אבל מכר' מטלטלין שהית' יכול' לכפור בהם אין עלי'
אלא שבועת היס' ע' ב"ש : כז) ונפטר · ל"ד נשבע ונפטר אלא אפי' הפקיד פקדון
ביד הזן את אשתו נשבע ונוטל פקדונו רשב"א סי' תתס"ד : כח) הי' לה וכו' . ר"ל

באר הגולה

שם בגמ' דק"ט ע"א פ ובאור מסוגיא
שם דף קו ע"א אבל אם מיחה ואמרה
איני רוצה לא כל הימנו כמש"ל בס"ש
ס"ד ו מברייתא שם מה שפסקו פסקו
ז שם וכפי פירושה במשנה שנשבע בסוף
כו' כלו' כשיבא הבעל לטעון כנגדו כו
ושבועת המשנ' ידוע ם ים בנקיטת חפץ
ח מברייתא שם ואם לא כו' נאמן וכפי
פי' שם וכ"כ רי"ף בדין כופר בכל
ט במגו דהיסת יכולה לכפור בהן ולא
היתה נשבעת אלא היסת י מברייתא שם
אמר צאי מעש' ידיך במזונותיך שם כ
ס"ה שם ב"ש הרמב"ן והרשב"א שכל
שאינו נותן מזונות זכתה היא

ביאור הגר"א

כמ"ש בב"ב קמ"ח ב' : לו) ואם אביה
כו'. עמ"ש ח"מ רמ"ו : לז) לא לווה
כו'. כנ"ל ק"ח מש"ש יצאו מעש ידים
כו' לפיר' פסני : לח) הבעל כו' .
ממש"ש חיישינן ש' א אמר לה כו' וע"כ
ל"ש אלא דלא חיישינן להכי אבל בודאי
אמר ל"ש : לט) הרי שעמדה כו' הוא
מש"ש קדמו כו' שא"י לומר יצאו כו'
וש"ס שא"י לומר פסקתי לה מזונות
וכמ"ש במשנ' שנשבע בסוף אלמנה היא
כאמר' וז"ש ה"ג נשבעת : מ) בנק"ח.
דשבוע' המשנ' בנק"ח כמ"ש בח"מ סי'
פ"ז וש"מ ודוקא בקרקעו' דבחזקתו הוא
וה"ה: כמ' נשבע וכ"ש משא"כ במטלטלין
דהי' מוחזק' ה"ה כמו כל כופר הכל
וז"ש ואם מכר' המטלטלין כו': מא) ואם
לא תבע' כו'. זהו מש"ש ואם לא ואמר
פסקתי כו' ככ"ל ק"ה : מב) אבל אין
האיש כו'. כמ"ש בב"ב ה' ב' דבתוך זמנו
אינו נאמן ול"ש דהא אמרינן שם חיישינן
שמא לרדי אשפתי' כה] מג) טען כו' .
כשיטת הרא"ש הנ"ל : מד) והיא בעל'
כו' גמרא שם : מה) הרי שלא כו' .
זהו מש"ש יצאו מעש' ידי' כו': מו) ואם
עשת' כו'. כמ"ש ס' הע"פ דכל שאינה
ניזונת מעש' ידיה ומותר שלה וע"ש
בפלוגתא דרב ור"ה בר אהבה ושם
במשנ' ק"ד ב' ואם אינו נותן לה מעה
כסף כו' ועי' ר"ם י"א :

טורי זהב

אסר בפירוש במזונותיה אלא הלוה
סתם. ב"י בשם בעל התרומות ;
[יב] אבל אין האיש נאמן לומר
שנתן לה על העתיד בי' לענין
מזונות שעדיין לפנינו ;

פתחי תשובה

(יא) רק מזונות שלו. עבה"ט מ"ש מיהו
נראה עיקר דהאומר אכול עמי
צריך לשלם לו וכן כאן בדין זה מוציאים
ממנו. ועמ"ש בזה בפ"ת לח"מ סי' רמ"ו
סי"ז : (יב) אין לה מזונות. עבה"ט
ועמ"ש לעיל סי' ס"ט ס"ק ב' וע' עוד
בס' ב"מ כאן :

עזר מקודש

סעיף ח בהגה (מבכין לו מרובו) לודי'
הזן אשתו של חברו שלא מדעתו
שהכ"ים לו בידו משל הבעל מכח עבור
המזונות נראה שהכ"אשה נסעה מבית
בעלה למקום א' והיא נסע' משם למקו'
אחר בלי רשותו ... לכתו' בהנע' דהנכרי
הוא מלך שעבודה דר' כהן שהבעל
משועבד למזונו'ה והכה"ג שאין שעבוד
על הבעל גם לפי ברכת הבית וכבכ"ש
ז"ל שם סס"י הרי ממילא לא בייך בזה
שעבודה דר' כהן וגם כשנסעה והי' לה
הוכח עיכוב בדרך לבחורה היה מקום
לו' הוכחה רח' כח פטריה ולא הוכחה
דידה יחייב אהרינא וכבש"כ ז"ל הו"מ
סי' כהו"ל שבשהוא אוכם הרגיל דהי"ל
לאסנויי ולאסוקי דעתי' ה"ז ג"כ בכלל
שליחו' שבלה בהדרך ולא נפקע נ'
חיוב מזונות ועי"ז אין להוציא
דידיה וצלע"ע :

חכמת שלמה

דס"ל דאם זנה פסס ... על דעת' דיד'
לכך ה"כ כאמ"ו הב"ד פסס להלוות
ה הוי כמי הכוונה על ד' דאם
דיד' לכך לריכ' היא לשלם. אבל להר"ן
דס"ל דבכם: ולא הו"ל ככפי' אז לא
הוי ע"ד דיד' רק על דעת הבעל כן ס"ל
בלווי הב"ד להלוות לה פסס כמי הוי
הכוונה רק ע"ד הבעל לא ע"ד ידה
כיון שלא הי' לה אז נכסים א"י לגבות
ממנה אח"כ ולמה פסס מ"א בזה
כדעת הרשב"א מיהו כד דייקינן אם
דהרי משמע מהר"ן דאם הוי ידע זה
שלו' הדין דהיא יכול' לתבוע מן הבעל
והוא ממנ' הי' עודה להרשב"א דמן
הכסס פי' כוונתו אדעתא דידה רק כי
דלאו כולהו איכשי דינא גמירי בזה אח"כ
היכה תלוי אבל הב"ד ודאי יודעין הדין
דיכול לתבוע ממנ' והיא מהבעל' לכך
אוד' להרשב"א דהכסס הוי ע"ד דיד' לכך
ספקיב בזה להרשב"א דבלווי הב"ד כמי
הכוונה על דעתא דידה ויכול לפרע
ממנ'. ובזה א"ש מה דדייק הרמ"א וכו'
ונפל' לה ירושה דלכאור' מה כ"מ אם
נפלו לה אח"כ או הי' לה מכבר כ"מ
והו"ל פסס יכול לפרוע ממנ' וממילא
נדע דמיירי כים לה נכסי' דאל"כ ממה
יפרע. אך לפמ"ש דזה עיקר הרבותא
דאם הי' לה נכסים מכבר אף בנתן לה
פסס שלא ע"פ ב"ד ולא עודם על אם
כמי יכול לפרוע ממנ' כזה מוד' הר"ן
לכך קמ"ל אף בלא הי' אז לה נכסים
כלל דאז בכסס אינם לא אמרי' דאדעתא
דיד' נתכוין רק ע"ד הבעל. אבל בב"ד
שליוו להלוות פסס הם יודעין הדין ו אף
בזה אמרי' אדעתא דידה נתכוונו כן
נראה נכון וברור לפענ"ד. שוב הגיע
לידי ספר הפלאה ראיתי שגם הוא
מרגיש במקצת דברינו יעו"ש ודו"ק :

באר הגולה

מעשה ידיה ל הריטב"א בתשובה אי אפשי לזון וכו' שם דף קב ע"א : א מימרא דרבי עולא רבה וכו' כתובות דף סה ע"ב כ טור בשם הר"ם מרוטנבורג וכ"כ אביו הרא"ש שם בפ"ד דכתובות ב מימרא דר' אילעי וכו' באושא התקינו וכו' שם וכ"כ הפוס' שם ד מעובדא דלקמיה דרב יהודה שם ה מעובדא דלקמיה דרב חסדא שם ו תקנת הגמ' מעובדא דרב דכפייה לרב נתן וכו' ז מברייתא שם דף מ"ח ע"א וכפרש"י שם ח מימרא דרב חסדא אמר מר עוקבא וכו' שם ובפירש"י שם וכ"כ הטור ט הרא"ש בכלל יז סי' ז והריב"ש בתשו' סי' מא י הריב"ש שם דהאל"כ אפשר שנתעברה מאחר דהי היכא דאפקרה נפשה לגביה אפקרה

שולחן ערוך

יב ל האשה שיצאה מבית בעלה והלכה לבית אחר (מב) אם באה לד מחמת כט) טענה שהיא בשכונה שיוציאו עליה שם רע וכיוצא בזה חייב לזונה שם אם תבעה מזונות מז) אבל אם לא תבעה מחלה על מזונות דלשעבר : הגה וה"ה אם היתה לה קטטה עם בעלה ולא מחדר לה עמו והמניעה ממנו ולותה למזונות צריך לשלם אבל אם המניעה ממנה א"צ לשלם (מח) דאין האיש חייב במזונות אשתו לה (מג) אלא כשהיא ל) עמו (מרדכי פ"ב דייני גזירות וכ"כ הב"י בשם הריטב"א) ודוקא שבעלה בעיר אבל אין בעלה בעיר אין נפקותא אם הלכה לבית אביה ואם משום מלאכות הבית (מט) אם הית' ס"ל' פשיטא דחייב דחול' לאו בת מלאכ' היא ואם אינ' חול' (מד) מנכה לה ממזונותיה כפי מה שצריך לשכור מי שעושה לו המלאכות קטנות שבבית אבל אינה מפסדת משום זה מזונותיה רק מחמת מעשה ידיה אם בת מלאכה היא (כל זה בב"י סי' ע"ז בשם תשו' הרשב"א) נ) ובמקום שחייב לה מזונות אע"פ שבעלה הכריז שלא ילוה לה אדם והוא בעיר ילא הנעתו בדין ולותה חייב לשלם דלאו כל כמיניה לו (מה) והוא דלא ספקה במעשה ידיה (תשובת הרשב"א סי' תנ"ב) :

עא שחייב לזון בניו ובנותיו כשהם קטנים ובו ד סעיפים :

א א (א) א חייב אדם (א) לזון בניו א) (ב) ובנותיו עד שיהיו בני שש ב א) אפי' יש להם נכסים שנפלו להם מבית אבי אמם ג ומשם ואילך ב זנן [ב] ב) כתקנת ג) חכמים עד שיגדלו ד ואם לא רצה גוערין בו [ג] ומכלימין אותו ופוצרין בו ה ואם לא רצה מכריזין עליו בצבור ואומרי' פלוני אכזרי הוא ואינו רוצה לזון בניו והרי הוא פחות מעוף טמא שהוא זן אפרוחיו ואין כופין אותו לזונן ו בד"א כשאינו אמוד אבל אם היה אמוד שיש לו ממון הראוי ליתן צדקה המספקת להם ג מוציאים ממנו בעל כרחו משום צדקה וזנין אותם עד ג) שיגדלו : הגה ודוקא לענין מזונות הבנים ד (ב) ג)[ד] אבל לא כופין להשיא ד) בנותיו ד) ואע"פ שמצוה ליתן לבתו נדוניא רצויה מ"מ לא כייפינן ליה אלא מה שירצה יתן רק שישיאן (הגהות מרדכי דקידושין וכ"כ תא"ו נתיב כ"ג) :

ב ו מי שהלך למדינת הים והניח בניו כאן מוכרים מנכסיו לפרנסה ה עד שיהיו בני שש ו (ג) אבל מבני שש ומעלה אין זנין (ג) אותם ה) מנכסיו : הגה ז ה) וי"א היינו דוקא שלא התחיל לזונן לאחר שש אבל התחיל לזונן ניזונין מנכסיו (ד) דודאי ניחא ליה ו) בהכי (מרדכי פ' נערה בשם ר"י) ו) וי"א (ה) אם אמוד זנין אותן בכל ענין משום צדקה (כך משמע בטור) :

ג ס מי שנשתטה מפרנסים מנכסיו בניו ובנותיו (ו) [ה] ז) אפי' הן יתרין על שש עד שיגדלו :

ד ס הבא על הפנויה וילדה ממנו ח (ז) ח) (ד) י אם הוא מודה שהולד ממנו חייב לזונו :

דין

בית שמואל

לד מחמת טענה . היינו דברי הדברים אבל בדברים בעלמא אינה נאמנת : לה אלא כשהיא עמו ואפי' למאן דס"ל הבעל יכול להשרות אשתו ע"י שליש מ"מ היא אינה יכולה להשרות אותו אע"ג דהיא אינה מורדת מתשמיש ורצונה לבוא אליו בעת תשמיש מ"מ היא משועבד לעמוד לפניו תמיד ולשמש לו ולאכול עמו ע"ש וכשהלך ממנו אין לה מזונות אפי' לפי ברכת הבית : לו והוא דלא ספקה . דאם ספקה הוי כאומר לאי מ"י במזונתך ונתרצה כ"כ הב"ח שער ס"ס בשם הרמב"ן כלומר כיון שספקה בעת הכרוז כודאי נתרצה את עצמה וכמ"ש לעיל ולשיטת הרא"ש אם הספקה אפי' לא הכריז יכול לומר היה לה לצמצם :

עא א חייב אדם לזון . אפילו אינו אמוד וכ"כ בש"ז ואין זנין אותם לפי עשרו כמ"ש בסימן ע"ג לענין כסות וחייב לזון אותם אפילו אם אמם מתה ולא כר"ן ואם האב מת והניח בנים קטנים וגדולים חולקים בשוה וא"צ לפרוש להם מזונות עד שיהיו בני שש כי חיוב זה לזון אותם עד שיהיו בני שש אינו מוטל אלא על אביהן כל ימי חייו א] ולא לאחר מותו וע' תשו' מהר"ם מלובלין סי' ע"ס : ב זן כתקנת חכמים היינו כשאין להם ממון אבל אם יש להם ממון אין שום חיוב עליו וכ"כ ב"ח : ג מוציאים ממנו וכו' עד שיגדלו בדרישה הקשה למה כ' דחייב ליתן להם עד שיגדלו הא אפי' אחר שיגדלו חייב לזון אותם בתורת צדקה לא יהא אלא קרוב אחר וכמ"ש ביו"ד סי' רנ"א ותירץ עד שיגדלו מסתמא חייב לזון אותם כי עד שיגדלו מסתמ' אין בידם להתפרנס את עצמן אבל אחר שיגדלו אפשר שיתפרנסו את עצמן ממי' וכ"ח בק"א בב"א דברי דרישה והקש' עליו ול"ד וע"ש והרי"ו משמע אחר שיגדלו חייב לזון אותם בתורת צדק' כשאר קרוביו אבל עד שיגדלו יש להם יתרון יותר משאר קרוביו וע' ביו"ד שם מבואר דיורדי' לנכסיו לגבות והיינו בפניו דוק' כן ה"נ דוק' בפניו יורדים לנכסיו ולגבות שלא בפניו יתב' בסמוך : ד אבל לא כופין להשיא עיין בהג"מ מבואר דכופין אותו להשיאן אבל אין כופין אותו כמה נדוניא שיתן לכן דאין חיוב עליו רק להשיאן ועיקור נכסים לא תקנו חז"ל כשהוא חי ובתשו' רש"ך ס"ב סי' קכ"א כ' דכופין לסיוע לנדן קרוביו וע' במהרי"ק שורש קמ"ח : ה עד שיהיו בני שש . כתב בדרישה דחייב לזון אותם אפי' תוך ג"ח הראשונים שהלך אע"ג דאשה אין נותנין מזונות ג"ח הראשונים שאני הכא דאפשר לזון ממי' לפי' אם יש להם מדידהו ואפשר לזון אותם משלהם אין זנין אותם ג"ח הראשונים ולכאורה לא משמע כן בש"ס דהא משמע מל' הש"ס דודאי אין אדם מניח ביתו ריקם ומניח מזונות על ג"ח ואין ספק בדבר א"כ אפי' ליתומים נ"כ אין נותנים להם תוך ג"ח הראשונים גם משמע דאשה אין נותנים לה מזונות תוך ג"ח אפי' אם היא אינה בת מלאכה ואם הם יותר משש אין חייב לזון אותם אפי' הם חולה וגרע טפי מקטן פחות מבן שש מ"מ אין חיוב עליו כיון שהם יותר משש הב"מ : ו אבל מבני שש ולמעלה וכו' יש בזה ג' שיטות לרמב"ם אם הלך מדעתו למ"י אין זנין אותם בהם יותר משש אפי' אם הוא אמוד דס"ל דאין יורדים לנכסיו שלא בפניו ליטול ממנו לצדקה ואם הוא נשתטה כ' הרמב"ם סוף ה' נחלות דנותנין צדקה מנכסיו לכן זנין את בניו מנכסיו כשהוא אמוד בתורת צדקה ואם הוא אינו אמוד י"ל דלא ניחא ליה כן הוא לשיט' הרמב"ם לפי מ"ש הר"ן והמגיד והטור ס"ל כשהלך מדעתו כרמב"ם ואם הוא נשתטה ס"ל דאמרי' מסתמ' ניח' ליה לזון לבניו לפי' אם הוא אינו אמוד ונראה דהמחבר נמי ס"ל כן לכן כ' בסעיף זה מי שהלך למ"י אין זנין וכו' משמע אפילו אם הוא אמוד ובסעיף ג' כתב אם הוא נשתטה מפרנסים לבניו משמע אפי' אם הוא אינו אמוד והר"ן ס"ל אם הוא נשתטה כהטור ואם הלך מדעתו ס"ל אם הוא אמוד נחתינן לנכסיו ליטול ממנו לצדקה והיינו הי"א שהביא בהג"ה. ומה שמליין וכן משמע מהטור לית' אלא דברי הר"ן הוא מיהו רוב פוסקים ס"ל אפי' ליתן מזונות לבניו אין יורדים לנכסיו שלא בפניו גם הר"ן לא החליט את זאת לירד לנכסיו לכן נראה עיקר אפי' אם הוא אמוד אין זנין לבניו שלא בפניו : ז וי"א היינו דוק' וכו' כן הוא במרדכי מיהו תו' פ"ק נערה כתבו דר"י חולק על סבר' זו וס"ל כל הסוגי' איירי דוק' כשהיה נתן להם מזונות קודם לכן אז אמרי' אם הוא נשתטה מסתמ' ניח' ליה ליתן להם מזונות כיון שזנה אותם תמיד אבל אם הלך למ"י לדעת ולא צוה ליתן להם מזונות לא ניחא ליה אע"פ שנתן להם מזונות קודם לכן וע' בח"מ : ח אם הוא מודה אבל אם הוא אינו מודה אפילו אם הוא

טוען

חלקת מחוקק

בנותן לה מעה כסף אבל הוא אינו יכול להוצי' מעל' כמוהר שכל שאינו נותן לה מזונו' זכתה היא במעש' ידיה ואפי' דרך שחיקה ועיין בח"מ וע' לקמן סי' ע' סעיף י"ח : (מב) אם באה מחמת טענ' . כלו' ובירר שדברי' כנים שיש לחוש לטענתה : (מג) אלא כשהיא עמו . ואפי' למאן דס"ל שהבעל יכול להשרות אשתו ע"י שליש מודה דהי' אינה יכולה להשרות אותו כן אע"פ שאינה מורדת מתשמיש כי בעת שפונה רוצה לבא אליו כי היא משועבדת לעמוד תמיד לפניו ולשמש אותו ולאכול עמו על שולחנו וכשהלך ממנו אין לה מזונות אפי' לפי ברכת הבית : (מד) מנכה לה ממזונותיה . היינו לכתחלה אבל אם לא עשתה מלאכה ולותה לצורך מזונותיה כבר כתבתי לעיל שדעת הרמב"ם והרבה פוסקים שמשלם מה שלותה ואינו מנכה לה מה שלא עשתה מלאכה : (מה) והוא דלא ספקה אבל מעשה ידיה מספיקין והוא הכריז שלא ילוה לה אדם הוי כאומר לאי מעשה ידיך במזונותיך דרשאי :

עא (א) חייב אדם לזון . ויורדין לנכסיו אם אין רוצה לזון את' ברצונו ולא נתבאר אם די שנותן להם במזונות כל דהו או שצריך לזון אותם כמו שהוא זן את אשתו והם עולין עמו ועי' בר"ן שכ' שמדין מזונות אמן נגעו בהם היה משמע קצת שצריך לזון אותם במזונות שנותן לאמם אבל להרא"ש בדין הבא על הפנויה ס"ס זה שאע"פ שאינו חייב במזונות שלה חייב הוא במזונות בנו הנולד ממנה משמע קצת שאין הבן נגרר אחר אמו ועי' בסימן ע"ג ס"ז גבי כסות היה מזונות ועיין לקמן סי' קי"ד ס"ז ועיין בתשו' הרב מהר"ם מלובלין סי' ע"ס אם חיוב זה נוהג גם כן לאחר מיתה שעושין הקטנים שקודם חלוקי' יתנו להם מזונות עד שש ואחר כך יחלוקו הנכסים בשוה : (ב) אבל לא כופין להשיא בנותיו וכו' . הלי' מגומג' והכוונה דאין כופין על פרנסה כמו שכופין על צדקה אבל כופין שיתן לה בעל ואם ימצא מי שיקח אותה ערומה הרשות בידו ואם לא ימצא מי שיקח אותה בחנם יתן לה פרנסה בצמצום כדי שיקח אותה מי שירצה אבל מצוה הוא ליתן כדן הראוי כדי לזווגה להגון לה וכבר כתבתי מזה לעיל בסי' נ"ח : (ג) אבל מבני שש ומעלה . לא ביאר בדבריו אם דוקא במי שאינו אמוד ואע"ג דגם בפניו אין יורדין לנכסיו רק מכלימין ומכריזין עליו ה"א דשלא בפניו עדיף טפי דמסתמא אמרי' אם הי' כאן לא הוי גרע מעוף טמא וכל זמן שלא נשמע בפי' שאינו רוצה לזון מחזקינן ליה בחזקת רחמן קמ"ל דלא יורדין לנכסיו אבל באמוד יורדין לנכסיו בתורת צדקה אף שלא בפניו אבל הרמב"ם כתב להדיא ס' י"ב מה"א אע"פ שהוא אמוד משום דגמ' בכתובות דף ק"ז ע"א אמרו מי שהלך למדה"י ב"ד יורדין לנכסיו וזנין לאשתו אבל לא בניו ובנותיו ולא דבר אחר מאי ד"א רב חסדא אמר תכשיט רב יוסף אמר צדקה ולכ"ע צדקה לא ובתכשיט פליגי וכבר כתב הרמב"ם דאין נותנין לה תכשיט וכ"ש צדקה : (ד) דודאי ניחא ליה בהכי . התו' פ' נערה דף מ"ח בד"ה ולא שאני לך כתבו בשם ר"י דמיירי דקודם שהלך למדה"ם היו ניזונים בניו ובנותיו משלו אפ"ה אין זנין אותם מנכסיו דאל"כ אף בנשתטה אין זנין בניו אם הוא לא היה מפרנסם וכן הוא בספר אגודה וכ"כ התו' דף ק"ז ע"א בשם ר' שמשון בד"ה מאי צדקה דמיירי דבניו היו סמוכין על שלחנו ואפ"ה אין זנין בניו הואיל ויצא לדעת ובמרדכי פרק נערה דף תקל"ט ע"ב כתב בתחלה מי שהלך למדה"ם וכו' ב"ד זנין ומפרנסין לאשתו אבל לא לבניו פי' ר"י דהכוא מוקמה לה בפ' בתרא בגלא היה משרה (פי' אפטרופס) בניו ובנותיו מתחלה לזונם שאם היה משרה מתחלה בניו ובנותיו נותנין מנכסיו כיון דניח' ליה וכו' וי"מ דאדרבה דהכי' מי שהלך למדה"ם מתחלה היו סמוכים על שלחנו וכו' אפ"ה אין זנין והמעיין בתו' הנ"ל שכתבתי ובספר אגודה ירא' שהו' ט"ס במרדכי ובתחלה צריך להיות י"מ כו' ולבסוף צ"ל פי' ר"י דאדרבה וכו' כמו שהו' בתו' וכמו בפי' ר' שמשון הנ"ל והרב המחבר פסק בשם ר"י כפי אשר מצא בדברי המרדכי ולא שת לבו דדעת ר"י הוא להיפך במסקנ' : (ה) אם אמוד זנין אותן בכל ענין זה הוא דעת הר"ן אך הרב לא כתלים דעהו ועיין בס בדף תס"ו ובדף תס"ז ועיין בב"ח סוף הלכות נחלות : (ו) אפי' הן יתרין על שש . מדעתו וכתב ולא כתנה והו' שיהיה אמוד משמע שדעתו לפסוק דלא כהרמב"ם רק כהטור והר"ן שהסכימו בנשתט' דזנין אותם אף בלא אמוד דמסתמ' ניח' ליה שיזונו אותם דהא מי שאינו זן אותם מגונה ביותר ודוקא בהלך למדה"ם אין זנין אותם מפני שהיה לו לצוות : (ז) אם הוא מודה שהולד ממנו . אבל אם אינו מודה אע"פ שהי' טופל' ברי והו' טוען שמא גם אחרים באו עליך הא קי"ל מנה לי בידך והלה אמר איני

יודע

ביאור הגר"א

סז) אבל אם לא כו' . ממש"ש ל"ן אלמנה שתבעה כו' דוקא אלמנה אבל אשת איש אפי' שנה א' דאלמנה מש"ס דאפשר למיסגא מדידה כגון מלילתה משא"כ באשת איש דכל נכסיה לבעלה ואפי' מכרה נכסי מלוג שלה בטובה הנאה ולא הבעה הפסידה כנ"ל הכ"א בהגה הרמב"ן והריטב"א והר"ן שם : סח) דאין האיש חייב כו'. כ' הריטב"א שם דכן איתא בתוספתא הדברים רבה : סט) אם היתה כו' . ע"ש ס"ג ב' : נ) ובמקום כו'. כנ"ל :

עא א) אפי' יש כו' . הרא"ש פ"ד סי' : ב) כתקנת חכמים . ל"ע : ג) אבל לא כו'. ר"ל ליתן כמש"ו מ"מ כו' רק שישיאן ר"ל דלזה כופין וכן מבואר שם : ד) ואע"פ כו'. שם כ"ב ב' קדושין ל"ב : ה) וי"א כו'. עתוס' שם ד"ה ולא שאני כו' וכ"כ במרדכי סי' רכ"ח : ו) וי"א אם כו'. הר"ן ע"ש שכ' קרוב לומר כו' אבל ברמב"ם פי"ב כ' אפי' אמיד וכמ' דהאמיד לא כפינן ליה אלא משום צדקה ולא מחייבינן ליה בלא ק' כה"ג כמש"ש ועמ"ש בסי' ע ס"ו : ז) אפי' הן כו'. כמש"ש מ"ש כו'. ולא שאני כו' : ח) אם הוא כו'. אבל בלא"ה אע"ג שידוע שבא עליה כמ"ש ביבמות ס"ט ב' מדאפקר' נפש' כו' אע"ג דהכא לאחרים אסורה כ"ש כאן דשוה לכל ואע"ג שהיא טוענת ברי בעוברו' ממנו ה"ל כמנה בידך והלה אומר א"י שפטור וכמ"ש בכהונה יב ב' ע"ש ואפי' באשתו אם אמר ממזר הוא ואינו בני נאמן כמש"ל סי' ד' כ"ט ועב"ש :

פתחי תשובה

(א) לזון בניו ובנותיו . ע' בת' חות יאיר סי' ק"ח שכ' דבני בנים אינם כבנים לענין זה וכ"ש בני בנות רק מדין צדק' מחוייב ליתן להם (ע' ביו"ד סי' רנ"א) ואם יש כאן אבי האם ואחי האב החיוב מוטל יותר על אחי האב שענין המזונו' תולים יותר בירוש' ואחי' מדאמרי' פ' החולץ וליספעי' ליה ליורשי' ולא קאמר לקרובים ע"ש : (ב) ובנותיו. עבה"ט ומ"ש וחייב לזון אותם אפי' אם אמם מתה ע' בזה בי"ל"מ פ"ב מה"א דין יד ובהגה שם: (ג) אותם מנכסיו. עבה"ט. וע' בת' בית מאיר שכ' דמ"מ שו דין מלמד לבניו מנכסיו אפי' אינו אמוד ע"ש: (ד) אם הוא מודה. עמ"ש לקמן סי' קע"ז סק"ח :

הגהות רעק"א

א] סי' עא ב"ש אות א' ולא אחר מותו כ"ב וכ"כ להדי' בתשו' מהריב"ל ח"ב סי' כ:

באר היטב

מה שפסק בספרי ח' בשלות' חייב לשלם היינו כשלא טען הוא אז אין הב"ד פותחין טענ' זו אבל אם הוא טען טענתו טענ' : כט) טענ' . אבל בדברים בעלמא אינה נאמנת : ל) עמו . אפי' למאן דס"ל דהבעל יכול להשרות אשתו ע"י שליש כמש"ל סי' ע' מכל מקום היא א"י להשרות אותו וכשהולך אין לה מזונות אפי' לפי ברכת הבית. האחרוני' :

עא א) ובנותיו . אפי' אינו אמוד ואין זנין אותם לפי עשרו כמ"ש סי' ע"ג סעיף ו' לענין כסות . וחייב לזון אותם אפי' אם אמם מתה . ואם האב מת והניח בנים קטנים וגדולים חולקים בשוה וא"צ לפרוש להם מזונות עד שיהיו בני שש כי חיוב זה לזון אותם עד שיהיו בני שש אינו מוטל אלא על אביהן כל ימי חייו ולא אחר מותו . מהר"ם מלובלין סי' ע"ס . ומהריב"ל ח"ב סי' כ . ומהר"י ווייל בלקוטיו סי' י"א כתב היכא דאין לו לתינוק חייבין היורשים לזונו . ואם א"י חייבת במזונות בניה הקטנים מהר"י ווייל שם : ב) חכמים . היינו כשאין להם ממון אבל אם יש להם ממון אין שום חיוב עליו ב"ח ב"ש : ג) שיגדלו . בדרישה הקש' למה עד שיגדלו הא אפי' אחר שיגדלו חייב לזון אותם בתורת צדק' לא יהא אלא קרוב אחר כמ"ש ביו"ד סי' רנ"א ע' ב"ש בה"י וכנה"ג דף ל"ז ע"א סעיף ה' : ד) בנותיו . הל' מגומגם והכוונ' דכופין אותו להשיאן אבל אין כופין אותו כמה נדוניא שיתן להם דאין עליו חיוב רק להשיאן ועיקור נכסיו לא תקנו חז"ל כשהוא חי. בתשובת רש"ך ח"ב סי' קכ"א כ' דכופין לסיוע לנדן קרוביו וע' במהרי"ק שורש קמ"ח : ה) מנכסיו . אפי' הוא אמוד אין זנין לבניו שלא בפניו ח"מ ב"ש : ו) בהכי . מיהו תוס' פ' נער' דמ"ח בד"ה ולא שאני לך וכו'

כתבו

טורי זהב

סי' עא שחייב לזון בניו ובנותיו כשהם קטנים :

עא [א] חייב אדם לזון. אפי' אינו אמוד : [ב] כתקנת חכמים כטור כתב כיון דתקנת חכמים [היא] וכו' בפו נותיהם כו' קשה מאי ראיה היא דלמא תקנת חכמים היתה כך דוקא באין להם להתפרנס. וי"ל דתקנת חכמים באשתו הוי פשיטא אפי' בי"ש לה להתפרנס דבשטר כתובה כתב סתם ואנא אפלח כו' בלא תנאי ע"כ בפרנסת הבנים נ"כ כן דחד תקנה להם ופשוט דגם מלבושין הוין בכלל : [ג] ומכלימין אותו מבואר ברש"י פ' נערה שש"ץ מכריז ע"ז האיש כמ"ש כאן : [ד] אבל לא כופין להשיא אבל מצוה עכ"פ יש כמ"ש בסי' א' דבגמ' איתא המשיא בניו סמוך לפרקן עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך : [ה] אפי' הן יתירין על שש ושאני בההיא דסעיף ב' דיצא לדעת ולא פקד מהם שמע מינה דלא ניחא לי' לזונן משא"כ כאן אנן אזלי' בתר אומדנא דשאר בני אדם :

חלקת מחוקק

יודע סטור דחזק' דממונא פדיף ואע"ם שהיא נאמני' להכשיר הולד אינה נאמנ' להוליא ממון פ' בתשובת הריב"ש סי' מ"א :

עג (א) בימות הגשמי' ובימו' החמה. במשנה תנן (כתובו' דף ס"ד ע"ב) אינו נותן לה חדשים בימות החמ' והשחקים בימות הגשמים ופרש"י חדשי' קשים לה בימות החמה לפי שהן חמין ויפין לה בימות הגשמי' ע"כ הקדים בימות הגשמים לימות החמה לומר שיקנה לה תמיד כנגד חדש תחיל' ימות הגשמים ובסוף מסיים והשחקים שהן מותר הבלאי' הן שלה להתכסות בימי נדות' והיא גמרא פרוכ' (שם דף ס"ה ע"ב) מותר בלאות לאשה ולא ידעתי א] למה הושמט כאן : (ב) ליטב בזויות ביתה . ואפ"ה נותן לה רדיד דהא צריכה לילך לבית האבל ולבית המשת' : (ג) כל דברי' הללו נותן לפי עשרו · לשון הרמב"ם ואפי' היה ראוי לקנות לה כלי משי ורקמ' וכלי זהב כופין אותו ונותן וכלומר אף ע"ם שהיא אביה עני מ"מ עולה עמו וחייב ליתן לה לפי עשרו : (ד) וע"ל סי' ע' ספיף ג' . כלומר דלעיל כתב הר"ת חולק וס"ל דאין כופין להוליא כשאין לו גבי מזונות וה"ה כאן גבי כסות : (ה) עד בני שש חייב ליתן להם כסות . נרא' דה"ה ביותר משש אם לא רצה לכסות גוערין בו ומכריזין עליו דכסות ומזונות דין אחד להם דשניה' לרכי הגוף הם וכן אם הוא אמוד כופין אותו על הכסות כמו שכופין על המזון : (ו) כפי צרכן בלבד . דדוקא גבי אשתו דרשינן מקרא דעולה עמו וחייב לכבדה יותר מגופו אבל בניו אם נותן להם כדי צרכן ההכרחי יוצא בזה : (ז) מי שמשכן כסות אשתו. פי' שלוה דמים עליהם דאז יש בו משום תקנת השוק אבל אם ככר לוה דמים ואח"כ נתן לו בגדי אשתו למשכון אם המלו' מודה שלא ברשות אשתו עשה צריך להחזיר לה כדין גנב ופרע בחובו (כמבואר בח"ה סי' שנ"ו ספיף ו') ולקמן סי' ל' ספיף י"ד יתבארו דינים אלו והחילוק שיש בין כסות אשתו שעשה לה לכסות אשתו שהכניסה לו אביה :

עד (א) הדירה שלא תתקשט . הנה בטור בסי' ע"ב כתב דין המדיר אשתו מליהנות לו או שלא תטעום דינים דשייכי לענין מזונות אשר נתבארו בסי' ע' וכאן בסי' זה סידר דינים השייכים לענין כסות וכלים והליכת בית אביה דינים אשר נתבארו בסי' הקודם לזה וגם הרמב"ם סידר כל א' בפרק השייך לו עיין בסי"ב ובסי"ג מה"א ודין המדיר מתשמיש יתבאר בסי' ע"ז בדין סונה והמדיר ממלאכ' לקמן סי' פ' בדין מעש' ידיה: (ב) ותלאו בתשמיש. דבלאו הכי אם אומר לה הריני אוסר לך שלא תתקשט או שלא תעש' דבר פלוני ודאי אין בדבריו כלום שאין אדם יכול לאסור על חברו שום דבר וה"ה לאשתו וכן הוא בי"ד סוף סימן רכ"ה : (ג) באמר קונם הנאת תשמישך עלי כו' · אבל אם אמר קונם הנאת תשמישי עליך לא מתסרא דהא משועבד לה ועיין לקמן בסי' ע"ו ספיף י' : (ד) שאמר קונם הנאת תשמישך עלי . ואם לא תלאו בתשמיש אלא מדירה מליהנות לו בהוא הנאת מזונות אם תתקשטי אזי תתקשט ותאכל שלשים יום בהנאת מזונות כמבואר לעיל בטור סי' ע"ב וביו"ד סי' רל"ה סעי' ב' : (ה) תתקשט מיד . כלומר אם תרצה תתקשט וממילא תיאסר בתשמיש ויקיים ז' ימים כדין המדיר אשתו מתשמיש כמבואר לקמן סי' ע"ו בסעיף ט' ואם לא יתיר נדרו תוך ז' יוציא ויתן כתובה ואם היא רוצה לקיים דבריו ושלא להתקשט הרשות בידה ולקמן סי' קנ"ד מבואר דכל היכא דהאמרו יוציא כתם אין כופין בשוטים ועיין שם בסעיף כ"א : (ו) בעניות שנה א' יקיים . בין שהירש שנה א' בין בהדירה סתם צריך להמתין שנה ה' לבמוחל כה בות דף ע"א ע"ב דק"ל כוותי' והא דתנן בכתובו' גריש פירקין דף ע' ע"א בעניות שלא נתן קצב' דהיינו בכתם יוציא מיד מיירי לשמואל בנדר' היא וקיים לה כוא דאי בהדיר' הוא ימתין עד שימצא פתח לנדרו לשמואל תוסס' דף ע"א בד"ה בעניות שלא נתן קצב' : (ז) יותר מכן יתיר נדרו וכו' . וכא דלא אמרינן לאחר שנה תתקשט והאסר בתשמיש לבעלה ויקיים ז' ימים אפשר לומר דלא ס"ל לבית הלל במשנה (בכתובו' דף ס"א ע"א) דמי במדיר אשתו מתשמיש במטה תמתין ז' ימים הלא כדי שלא להוציא מיד דאולי ימצא בהם לנדרו תוך ז' אבל זה שלא מצא כתח תוך שנה אין נותנין לו זמן יותר ועי' בתוספו' גריש המדיר דף ע"ב ד"ה ה"נ כיון דמשועבד לה לא כ"כ דכתבו שם דלשמואל דאמר אפי' בכתם ימתין שמא ימצא פתח לנדרו לא הוה ליה למימר יתר מיכן יוציא ויתן כתובה הלא להר שלשים תהנה ותאסר לבית הלל בבת אחת ע"כ ועי' בדברי הרמב"ם פי"ג מה"א דין י"ב ודין י"ג במדיר אשתו שלא תלך לבית אביה שיש לה זמן חודש אחד ככהן בעיר אחת או רגל אחד כשהן בעיר אחרת שאין נותנין לה זמן יותר לומר שאח"כ תהנה ותיאסר כמ"ש בדין י"ג במדיר אשתו שלא תלך לבית האבל או לבית המשתה או יתיר נדרו או יוציא ויתן כתובה וכמו שפי' כמ"מ וז"ל ר"ל תוך זמן שלשים יום סידוע למעלה פי"ב שממתינין לבעל עכ"ל ויש לדרות דגם במדיר שלא תלך לבית אביה נותנין לה זמן כל החודש השני ומ"ש הרמב"ם בפרק הנ"ל בדין א' המדיר את אשתו שלא התקשט וכו' בעניו' שנה אחת יקיים יתר על כן יתיר נדרו אפשר לומר דכוונתו שלאחר שנה נותנין לו עוד זמן שלשים יום להתרת הנדר וכמו שפי' המ"מ

אבן העזר עב עג עד הלכות כתובות

עב דין המדיר את אשתו מליהנות ובו סעיף אחד :

א המדיר את אשתו מליהנות לו או שלא תטעום אחד מכל המינים או שנדרה היא וקיים לה הוא [א] עיין בי"ד סימן רל"ח סעיף ג' :

עג שחייב בכסות ומדור וכלי בית לאשתו ובו ט סעיפים :

א א כסותה כיצד חייב ליתן לה בגדים הראויים לה א (א) א) בימות הגשמים ובימות א) החמה ב) בפחות שלובשת כל אשה בעלת בית שבאותו המדינה ג) ואם באותו מקום אין דרך לצאת אשה לשוק עד שיהא עליה רדיד החופה את כל גופה ג נותן לה רדיד הפחות שבכל הרדידין ד) (ואשה לא תרגיל עלמה ללאת הרבה שאין יופי לאשה אלא (ב) ליטב בזויות ביתה) (טור) ה) ג ובכלל הכסות שהוא חייב ליתן לה כלי בית ו) ומדור יושבת בו ומה הם כלי בית

ב ד מטה מוצעת ומפץ [פי' מין מסללא] או מחצלת לישב עליה וכלי אכילה ושתיה כגון ה קדירה וקערה וחבית ופך ונר וכוס ובקבוק וכיוצא בהן :

ב ו המדור ששוכר לה בית של ד' אמות על ד' אמות ז ותהי' רחבה חוצה לו ויהיה לו בית הכסא חוץ ממנו :

ג ס ז) ומחייבין אותו ליתן לה תכשיטים כגון בגדי צבעוני' להקיף על ראשה ופדחתה * פוך [פי' כחול שחור] ושרק [פי' למר גפנים שלובעים אותו בחריע ומעבירין אותו על פני כלות שמתראים אדומות * סרוק] וכיוצא בהן :

ד ס בד"א בעני שבישראל אבל בעשיר (ג) כל דברים הללו נותן לפי עשרו :

ה י ח) אם קצרה ידו ליתן לה אפי' בעני שבישראל כופין אותו להוציא: ותהיה הכתובה חוב עליו עד שיעשיר [טור] ג (ד) (וע"ל סימן ע' סעיף ג') :

ו ט) כ בניו ובנותיו ד (ה) עד בני ג) שש חייב ליתן להם כסות וכלי תשמיש ומדור ואינו נותן להם כפי עשרו אלא ה (ו) כפי צרכן ד) בלבד :

ז ל כל מי שיש לו עליו מזונות בין בחייו בין אחר מותו יש לו כסות וכלי בית ומדור וכל שב ד מוכרים למזונות מוכרים ה) לכסות וכלי ביתו ומדורו :

ח מ דין הבעל עם אשתו בטענת הכסות והכלים ושכר המדור כדינם בטענת המזונות אם אמר הוא נתתי והיא אומרת לא נתן :

ט (ז) נ י) (א) מי שמשכן כסו' אשתו ו אינה יכול' להוציא מידו בלא כלום [וע"ל ס"נ] :

עד המדיר אשתו מכמה דברים ובו יב סעיפים

א (א) א א) הדירה שלא תתקשט א (ב) [א] ותלאו בתשמיש (ג) (ד) שאמר קונם הנאת תשמישך עלי אם תתקשטי (ה) תתקשט מיד ותאסר בתשמיש [ב] ויקיי' ז' [ג] ימים ואז יוציא ויתן כתובה כ וי"א [ד] שאם הדירה שלא תתקשט (ו) ג בעניות שנה אחת יקיים ב (ז) ב) יותר מכן

בית שמואל

סופן כרי וסיא טופן שמא הוא סטור דקי"ל כאומר מנה לי בידך והלה אומר א"י אין מוציאי' מידו אע"ג דהיא נאמני' להכשיר הולד מ"מ אינ' נאמנת להוצי' ממון והוא א"ל שבוע' כמ"ש לעיל וע' תשובת ריב"ש סי' מ"א וע' סי' ד' :

עג א בימות הגשמים ובימות החמ' כלומר נותן לה חדשים בימו' הגשמים כי החדשים קשים לה בימות החמה ויפים לה בימות הגשמים והשחקים שהם מותר הבלאות הן שלה להתכסות בהם בימי נדותה שם : **ב** מטה מוצעת אע"ג לענין סידור ב"ח אין נותנין לה מטה מ"מ כאן נותנין לה משום דהאשה ניתן לו לחיים ולא לצער : **ג** עיין סי' ע' שם הביא דעת ר"ת דס"ל אין כופין להוצי' כשאין לו מזן לזון אותה כן ה"נ אין כופין אותו להוציא בשביל כסות : **ד** עד בני שש. ואף אחר שש מעלירים בו ואם הוא אמוד כופין אותו כמו גבי מזונות ח"מ : **ה** כפי צרכן . ולא לפי כבודו כי דוקי' לאשתו נותנין לפ"כ משום דדרשי' מקר' דעולה עמו וחייב לכבד' אבל לבניו א"צ ליתן אלא כדי צרכן : **ו** א"י להוצי' כתב הרשב"א חדא מאן לימא לן דלא נתנה לו רשות למשכן ועוד דא"כ' כאן תקנות השוק וכ"מ מהני טעמים אם כבר לוה ואח"כ נתן בגדים למשכון דאז לא שייך תקנת השוק כמ"ש בח"ה סימן ש"מ וע' סימן ד' :

עד א ותלאו בתשמיש דאם לא תלאו בתשמיש א"י לאסור עליה שלא תתקשט או שאר דברים מה שרוצה לאסור עליה אא"כ שתלאו בתשמיש ואם תלאו בהנאתו ואמר הנאתי עליך אם תתקשט תליא בפלוגת' המבואר בסי' ע"ב בטור לשיטות כמה פוסקים אין אל כלל כיון דחייב ליתן לה מזונות אא"כ שאמר לאו מ"י למזונותך ומספיק לדברים גדולים אז חל האיסור ותתקשט מיד ותאסר בהנאה ויקיים אותה ל' יום והרמב"ם כ' ספי"ב אפי' אם אמר סתם יאסור הנאתי עליך הוי כאלו אמר לאו מ"י למזונותיך : **א** ותלאו בתשמיש אז לדעת כמה פוסקים הלכה כת"ק דס"ל קישוט אין שיעור דא"א לה בלי קישוט אפי' יום א' לכן תתקשט מיד והרמב"ם ס"ל פניה יכול' להיות שנה בלי קישוט והיינו הי"א שהביא לסי' אם נדרה על שנה וקיים לה לא אמרי' מסני סני לה כמ"ש בסמוך כל שיכולה להיות בלא זה לא אמרינן מסני סני ואם נדרה יותר משנה וקיים לה אז אמרינן מסני סני לה וצריך לגרש אותה מיד : **ב** יותר מכאן היינו אם אמר קונם הנאת תשמישך עלי ואם תתקשט

באר הגולה

[illegible]

ביאור הגר"א

[illegible]

הגהות רעק"א

א] סי' עג ח"מ ס"א למה הושמט כאן. כ"כ ע' לקמן סי' ל"ח בח"מ סק"ד :

באר היטב

כתב הר"י חולק וס"ל דסבר' זו מהני דוקא בכתמ' אבל אם הלך למד"ס לדעת ולא רוצה ליתן להם מזונות לא ניחא ליה אפי' נתן להם מזונות קודם לכן ע' ח"מ :

עג א) החמ' . כלומר נותן לה חדשים בימות הגשמים והשחקים הם שלה להתכסות בהם בימי נדותה ע"ש : ב) עפסי' ע' . דשם הביא דעת ר"ת דס"ל דאין כופין להוצי' כשאין לו מזון לזון אות' . ה"נ אין כופין אותו להוצי' בשביל כסות · ח"מ ב"ש : ג) שם.

וה"ה אף אחר שש מעלירים בו . ואם הוא אמוד כופין אותו כמו גבי מזונות ח"מ ב"ש : ד) בלבד . ולא לפי כבודו כי דוקא באשתו נותנים לפי כבודו אבל לא לבניו : ה) לכסות . כי היכא דאמר לה לאו מ"י במזונותיך מהני . אף אם אמר לה לאו מ"י בכסותך מהני הרדב"ז ח"א סי' ק"ו :

בלבוש

שי למורה

סי' עג (ס"א) וחייב ליתן לה בגדים עפ"ש וטור דגם מנעלים בכלל מלבושים ועפ"ש אח"ז בעל ב"ח סי' קכ"ד שלא הביאו מכאן וע' בתשובת יד שאול סי' ר"מ :

פתחי תשובה

(א) מי שמשכן. עב"ש כאן ולקמן סי' ל' כ"ק מט וכ"ב וע' בס' ב"מ שהאריך בזה ומסיק וז"ל היוצא לנו מזה לענ"ד בבגדים שהכניסה וכן בבגדי חול שעשה אין לדיין אלא מה שעיניו רואות לכן יש לומר גבי בעלה אחזוקי אינשי בגנבי כו' ולא אפשר דשייך גבי תקנות השוק אבל לפעמים הוא אדם שהמכמהא להיפך וגם ממש דומה לגנב מפורסם דל"ג. גביה ס"ה. וכ"ז אם מכר או השכין לצורך פרנסה אבל אם עשה כדי להוציא בקוביא לענ"ד כ"ע מודו בזה אפי' בבגדי שבת שעת"ד כן נמי והקנה לה שלא יהא לו רשות בזה וטעם אחזוקי בגנבי נמי ל"ש באדם כזה וטעם מ"ה הוא לפי רלות עיני הדיין ואם יראה לדיין שידע המלוה שנעשה בלי ידיעתה יוכל לה ליאם בלא כלום עכ"ל ע"ש :

טורי זהב

עב [א] סי' עב. דין המדיר אשתו מליהנות לו סי' זה נתבאר בי"ד סי' רל"ה רק יש דוכיר מ"ש רבינו הטור אבל לא יאסר לו להדיא לך ותזון אותה כו' וקשה לסה לא אמר דאין לוסר לו אם תזון לא תפסיד דאסור כיון שאומר כן ליחיד כמ"ש בי"ד סי' רל"ח לא כתב הטור באמת האי אבל כו' מה שוכר כאן ונראה דל"ם קאמר כמ"ש אמר אם תזון לא תפסיד דאסר בפי' שהוא יחזיר וישלם לו דפשיטא דאסור אלא אפי' אמר לך ותזון דלא אפי' מהתשלומין אפ"ה אסור ואמירת אם תזון לא תפסיד נלמד לאיסור מדיוק דדיקא ל' רבי' דהיינו כל הזן כו' סותר הא לשון יחיד אסור :

עד [א] סי' עד. המדיר אשתו מכמה דברים ותלאו בתשמיש דאל"כ אין הנדר חל דאין הבעל יכול לאסור שום דבר על אשתו מידי דלא שייך אוסר את שלו עליה כמו במדיר אשתו שלא תהנה ממנו : [ב] יקיים ז' ימים דהו כאוסר תשמיש שלא לחוד עליו : [ג] ז' ימים שדרך אשה להיות ז' ימים בימי נדותה ויתן לה שיעור זה שתשהה אצלו אולי ובנדר' היא והוא קיים מה יש לה עוד להמתין אי ניחא לה למשקל כתובתה פותי ק לא תבקש

פתח לנדרה אבל נודר הוא יתן שמא ימצא פתח לנדרו : [ד] ויש אומרים שאם הדירה פי' ותלאו בתשמיש דאל"ב אין יכול לאסור הקישוט שלה וזה היש אומרים הוא הרמב"ם שמביא הטור ל' הפסק' כך הוא בעניות ב"ז שלא נתן קצבה בעשירות ל' יום פי' דהאוסר קישוט אשתו הוי דינו אם אוסר לה נתינת קצבה עד יב"ח ואם יותר יוציא וכן אם אומר סתם יוציא אחר יב"ח כשאול ודיעה ראשונ' היא הרא"ש דפסק דבסתם יוציא מיד ויתן כתובה וע' בי"ד סי' רל"ח בדברינו נבאר פרטי הדינים בזה :

דברי המגיה

(ס"ב) נדרה היא כו'. כתב ב"ש בסק"ד והפ"ז כתב דהרמב"ם ס"ל דהיא נתנה אצבע ב"ש ואינו נראה דא"כ למה יתן לה הכתוב' עכ"ל ול"נ דדברי הפ"ז נכונים דהכי איתא בנ"ז שם דף ע"א האשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה ולא הפר לה ר"מ ור"י אומרים היא נתנה אצבע ב"ש לפיכך אם רצה הבעל להפר יפר ואם אמר אי אפשי באשה נדרנית תצא בלא כתובה ר"י ור"א אומרים הוא נתן אצבע ב"ש לפיכך אם רצה להפר יפיר ואם אמר אי אפשי באשה נדרנית יוציא ויתן כתובה וכתב הר"ן הביאו ב"ירפירשו הפוסקים אם אמר אי אפשי באשה נדרנית ומשום הכי לא הפר יוציא ויתן כתובה

מתקשט יותר מעשה הוי כחלו נדרה מתשמיש ותמתין רק ז' ימים ולא תמרי' שתמתין שנה וז' ימים תפ"נ כתו' משמע שתמתין טיפור בקיטוע ותח"כ תמתין טיפור התשמיש כמ"ש בסמוך מ"מ כטור לא ס"ל כן וכן סמכר לא ששק כן דהא כ' בסמוך אם נדרה שלא תלך לבית חכיס יותר ממדם ותלתו מכן יתיר נדרו או יוציא ויתן כתובה ובעשירות ל' יום יקיים יותר מכן יתיר את נדרו או יוציא ויתן כתובה :

ב ג (ח) ד נדרה היא שלא תתקשט או שאמרה ד קונם תשמישך עלי אם אתקשט ושמע ולא הפר לה ה יוציא ויתן כתובה * (ועיין פוד מילוקי דיוים סלגו ביורה דעה סימן רל"ה) :

ג (ט) [ה] ו אסר הבעל כלי שכניו עליו או כליו על שכניו כדי שלא תשאילם ולא תשאל מהן או שאמרה היא קונם תשמישך עלי אם אשאל משכני כלים או אשאילם מכלי ושמע וקיים לה ו יוציא מיד ויתן כתובה ואם אמר הוא קונם תשמישך עלי אם תשאל מהם כלים או תשאילי א"א לה שלא תשאל מהם ולא תשאילם (י) הרי היא נאסרה מיד ויוציא לאחר ז' ימים ויתן כתובה ו ואם היא אסרה כלי שכיניה עליה כדי שלא תשאל מהם (יא) או שאסרה על עצמה כלי בעלה שלא תוכל להשאילם כדי שלא יחזיקו להם טובה או שנדרה ז (יב) שלא לארוג בגדים נאים לבניו והוא אינו יכול להפר שאין זה מדברים שבינו לבינה ואסורה ליארוג ולשאול ולהשאיל כלים תצא בלא כתובה מפני ח שמשיאתו שם רע בשכיניו :

ד ז נדרה שלא תלך לבית אביה ותלאתו בתשמיש שאמר, קונם תשמישך עלי ט אם אלך לבית אבי שאם לא תלאתו בתשמיש אלא אמרה קונם בית אבי עלי אינו יכול להפר אלא כיון שתלאתו בתשמיש יכול להפר (יג) וכיון ששמע ולא הפר ט יוציא מיד ויתן כתובה (יד) ואם הוא אומר קונם תשמישך עלי (טו) אם תלכי לבית אביך י ס יות, מחדש אם הוא דר עמה בעיר או ג) יותר מרגל אם הוא דר עמה בעיר אחרת (טז) יקיי' ז' ימים ואז יוציא ויתן כתובה : ה י נדרה היא ואמר יא קונם הנאת תשמישך עלי אם אלך לבית האבל או לבית המשתה ושמע ולא הפר יוציא מיד ויתן כתובה :

ו ג ואם הדיר הוא שאמר קונם הנאת תשמישך עלי אם תלכי יוציא לאחר ז' ימי, ויתן כתוב' ל ואם מוען הדרתיה בשביל בני אדם פרוצים המצוים שם מ אם הוחזקו שם נאמן ואם לאו אינו נאמן :

ז (יז) ג הדיר שלא תלך למרחץ בכרכי, שבת ובכפרי, ב' שבתו' שלא תנעל מנעל בכפרים ג' ימי, ובכרכים מעת מכן יתיר נדרו או יוציא ויתן כתובה ובעשירות ל' יום יקיים יותר מכן יתיר את נדרו או יוציא ויתן כתובה :

ב ג (ח) ד נדרה היא שלא תתקשט או שאמרה ד קונם תשמישך עלי אם אתקשט ושמע ולא הפר לה ה יוציא ויתן כתובה * (ועיין פוד מילוקי דיוים סלגו ביורה דעה סימן רל"ה) :

ג (ט) [ה] ו אסר הבעל כלי שכניו עליו או כליו על שכניו כדי שלא תשאילם ולא תשאל מהן או שאמרה היא קונם תשמישך עלי אם אשאל משכני כלים או אשאילם מכלי ושמע וקיים לה ו יוציא מיד ויתן כתובה ואם אמר הוא קונם תשמישך עלי אם תשאל מהם כלים או תשאילי א"א לה שלא תשאל מהם ולא תשאילם (י) הרי היא נאסרה מיד ויוציא לאחר ז' ימים ויתן כתובה ו ואם היא אסרה כלי שכיניה עליה כדי שלא תשאל מהם (יא) או שאסרה על עצמה כלי בעלה שלא תוכל להשאילם כדי שלא יחזיקו להם טובה או שנדרה ז (יב) שלא לארוג בגדים נאים לבניו והוא אינו יכול להפר שאין זה מדברים שבינו לבינה ואסורה ליארוג ולשאול ולהשאיל כלים תצא בלא כתובה מפני ח שמשיאתו שם רע בשכיניו :

ד ז נדרה שלא תלך לבית אביה ותלאתו בתשמיש שאמר, קונם תשמישך עלי ט אם אלך לבית אבי שאם לא תלאתו בתשמיש אלא אמרה קונם בית אבי עלי אינו יכול להפר אלא כיון שתלאתו בתשמיש יכול להפר (יג) וכיון ששמע ולא הפר ט יוציא מיד ויתן כתובה (יד) ואם הוא אומר קונם תשמישך עלי (טו) אם תלכי לבית אביך י ס יות, מחדש אם הוא דר עמה בעיר או ג) יותר מרגל אם הוא דר עמה בעיר אחרת (טז) יקיי' ז' ימים ואז יוציא ויתן כתובה : ה י נדרה היא ואמר יא קונם הנאת תשמישך עלי אם אלך לבית האבל או לבית המשתה ושמע ולא הפר יוציא מיד ויתן כתובה :

ו ג ואם הדיר הוא שאמר קונם הנאת תשמישך עלי אם תלכי יוציא לאחר ז' ימי, ויתן כתוב' ל ואם מוען הדרתיה בשביל בני אדם פרוצים המצוים שם מ אם הוחזקו שם נאמן ואם לאו אינו נאמן :

ז (יז) ג הדיר שלא תלך למרחץ בכרכי, שבת ובכפרי, ב' שבתו' שלא תנעל מנעל בכפרים ג' ימי, ובכרכים מעת

מורי זהב

רק דתרסב"ם לא פירש כן ופ"ח ס"ל דאין כופין אותו לגרש ע"ש ולפ"ז נוכל לומר דהם"ן ס"ל דגם הרסב"ם ס"ל כפי' הר ן שפום דאפר אי אפשי באש' נדרנית פש"ה לא הפר לה והא דס"ל לרסב"ם דאין כופין אותו להוצ א' פשום דס"ל כתנא דהיא נתנה אצבע ב"ש ואפ"ב ס"ל דיתן לה בת בת דלפי הפי' הנזכר לא איתא בגמ' רק ב' חלוקות : ם רצה להפר יפר ואם אפר א' אפשי באשה נדרנית ופש"ה אינו סיפר לה לר"ם ור"י תצא בלא כתוב' אבל חלוק' שלישית דאם אפר אפשי בה לא נזכר בגמ' ובודאי לר"ם ור"י דס"ל היא נתנה אצבע ב"ש תשב תחתיו ולא תאכל פאותו הפיק כי הוא לא חיב סידי אבל לרי' ולר"א דס"ל הוא נתן אצבע ב"ש נוכל לופר דדוקא באם אפר אי א-שי באשה נדרנית וס"ח אינו סיפר לה הוא דאפרי' יוציא ויתן כת'ב' סיד דספני הוא דפני לה כיון שא-פר א"א ואינו רוצה להפר לה אבל אם אופר אפשי בת לא אפרי' ספני הוא דפני לה דהוא לא אחייב סידי והיא נתנה אב"ש יכוה פחולקים הפוסקים והרסב"ם דלפוסקים אפרי' באופר אפשי בה דהוא נותן אב"ש ופפ"י פני לה יוציא בע"כ ויתן כתוב' והרסב"ם ס"ל באם אופר אפשי בה לא אפר' ספני פני אלא ס"ל כתנ' דס"ל חיא נתנ' אב"ש ולפיכך אם רוצה תשב תחתיו ולא תאכל כו' אבל באופר א"א באש' נדרנית ופש"ה לא הפר כופין אותו להוציא סיד פשום דספני פני לה ובוה לק"ם נם קו' החם"ח והב"ש אפו לא ידקי' דאיש יכול לגרש אשתו בע"כ כו' ע"ש ולפפ"ש סיירי פתני' נפי באופר א"א באשה נדרנית ויוציא בעל ברתו עכר"ה : [ח] אפר הבעל כלי שכניו פי' הת"ס כשהוא סד ר ולא תלה בתשמיש דאל"כ אפאי יוציא סיד תאפר בתשמיש ויקיים ז' ימים אלא שאפר דנאת כלי עליו וע' בדבריגו ביו"ד פי' רל"ה לתרץ סה שהקשה

ביאור הגר"א

מכן כו'. היינו אבה ז"ל ימים וכן מ"ם בפ"ד יקיים ז' ימים היינו מודם ז"ל ימים וכן בכל ר"פי' ובפ"ם פוסק ומ"כ ל"ל כן דהה שמואל פוקי למפני' בכתם ו"פ"ם מכן אלפים יום ואבה ובגל ודלא בכ"ם: ג) יופר מרגל

שי למורה

ו' עד (פ"ג) אפר כלי שכיניו עליו וכו'. ב"ב ע' בפ"ק יח ז"ל פרפ"ם בפם וכ' אבדה אלא השאל בגדו' ובטור פ"ב וכ' וכו' ונראה דכו"ע נדולה כוונו דוה דבבר נודע פלונהפם בפ"ם יו"ד ס' ר"ם בנדר שלפרו כל' אבוע' ושבוע' שלפרו בל' נדר דהרפ"ם ס"ל דפהני פעפם יד והרפ"ם והטור כ"ל דלפ"ם כלל ע"פם בם ' ר"ן פ"ב ל"ם דהרפ"ם לפיעפו דנדר בל' שבועה פהני פעפם יד ולכך בנדרה בל' אלא פפיל חף דהיה ל' שבועה חל פעפם יד אפל הפור לפיעפו דל"פ פעפם יד ולכך הוקרך לפרש אפקרה עליו כלי בעלה ופ"פ ודוק היפב :

לעת יב יתר על כן ס (יתיר את נדרו או) יוצא ויתן כתוב':

ח ע הדירה ואמר לה קונם תשמישך עלי אם תלכי לבית המרחץ בכרכים יותר משבת אחת ובכפרים יותר מב' שבתות או אם תנעלי מנעל בכפרים יותר מג' ימי' ובכרכים יותר מעת לעת [ו] ימתין ז' ימי' ואח"כ יוצא ויתן כתובה:

ט פ ד) האומר לאשתו אין רצוני שיבואו לביתי אביך ואמך ואחיך ואחיותך שומעין לו ותהיה היא הולכת להם כשאירע להם דבר ותלך לבית אביה פעם אחת בחדש ובכל רגל ולא יכנסו הם לה אלא אם אירע לה דבר כגון חולי או לידה:

י צ וכן היא שאמר' אין רצוני שיבואו לבי' * (א) אביך ואמך אחיך ואחיותך ואיני שוכנת עמהם בחצר אחד מפני שמריעין לי ומצירין לי שומעין לה: הגה ודוקא שנראה בב"ד שיש ממש בדבריה שהם מרעין לה וגורמין קטטה בינה לבעלה אבל בלא"ה אין שומעין לה דהא המדור אינה שלה רק של בעלה (המ"מ פי"ג דאישות) ונוהגין להושיב עמהם איש או אשה נאמנים ותדור עמהם עד שיתברר ע"י מי נתגלגל הריב א] והקטטה:

יא ק האיש שאמר איני דר במבוי זה מפני שבני אדם רעים או פרוצים או כותים בשכונתי ואני מתירא מהם שומעין לו ואע"פ שלא הוחזקו בפריצות ואפילו היה המדור שלה מוציאין אותה ממנו:

יב ר וכן היא שאמרה כן אע"פ שהוא אומר איני מקפיד עליהם שומעים לה (אים המכה את אשתו או היא מקללתו ע' דינו לקמן):

עה חילוק הארצות לענין נישואין ודיני ארץ ישראל ובו ה סעיפים:

א א ג' [א] א) ארצות בא"י חלוקו' זו מזו לענין נשואין יה ד' ועבר הירדן והגליל ב וכל הישוב הוא ארצות כגון ארץ כנען וארץ מצרים וארץ תימן א (א) ב) (שמלוקים א) בלשונם) (מוהר"ם סי' קי"ז) ג ג) שמי שהוא ארץ מהארצו' ב (ב) ונשא אשה בארץ ג) אחרת (א) כופין אות' ויוצא' עמו לארצו או תצא א] (ג) בלא כתובה ג ובלא תוספת שעל מנת כן נשא' אע"פ שלא פירש ד ד) אבל אינו יכול להוציאה מעיר לכרך או להיפך בגליל א' (ד) אע"פ שהתנה עמה להוציאה מגליל ליהודה (הר"ן פ"ב דייני גזירו' וכן כל כיוצא בזה) ד אבל הנושא אשה באח' מהארצו' והוא מאנשי אותה הארץ אינו יכול להוציאה (ב) ה לארץ אחרת אבל מוציאה ו ממדינה ו) ב] למדינה ומכפר לכפר באותם הארצות (ה) ואינו יכול להוציאה ממדינה ה לכפר ומכפר ו למדינה:

חלקת מחוקק

עה (א) כמ"ליקים בלשונם. אע"פ שמסתמ' יהודה וגליל ועבר הירדן היו מדברים בלשון הקודש אפשר היה שינוי בלשונם כדאמרינן בעירובין גלילאה דלא דייקו לישני' וזה לשון הד"מ אם תאמר שלפזיי"א ורייגו"ס ופרנקי"ן מקרי חילוק ארצות א"כ איך יתכן שא"י שהית' ת' פרסה על ת' פרס' לא היה בו רק ג' ארצות עכ"ל ולפי"ז לאו בשינוי ל' לחוד תלי' דמסתמא בלפזיי"א ורייגו"ס יש קצת שינוי ל' אלא בגודל המדינה תלוי ול"פ למעש' בזמן הזה מה נקרא ארץ אחרת והריב"ש בסי' קפ"ז כ' למלכו' אחרת אין יכול לכוף אשתו אבל באותה מלכות עלמה מוליאין: (ב) ונש' אשה בארץ אחרת כופין אותה הר"מ מרוטנבורג בסי' לירושלמי (הביאו הב"י סימן זה) כתב כיון דהנשואין היו בגליל אין כופין אותה לילך אחריו ליהודה ובטור כתב בדברי הר"מ הנ"ל אם הוא מיהודה וקדשה בגליל אפילו לא נשאה בגליל אלא בעבר הירדן צריכ' לילך אחריו ליהוד' דמשמע דמכ"ש אם נשאה בגליל וכד"מ הניח בטור אפילו לא נשאה ביהודה נמצ' דהר"מ הנ"ל חולק על הרמב"ם והרי"ף דס"ל דאם נשא אשה במדינה אחרת צריכה לילך אחריו ובב"ח נדחק לייסב לחלק בין אם רוצה מיד אחר הנשואין לילך למקומו או אם נתעכב שם במקומה אחר שנשאה והר"ן כתב כופין אותה לצאת כלומר אע"פ שהו.גד מכשיו בגליל ולמעש' א"ל להאריך כי ראוי לפסוק כשיטת ל' הרי"ף והרמב"ם והר"ן וסמ"ע וריב"ש: (ג) בלא כתובה ובלא תוספות וכ"מ ונ"ל אם נכנסו או נאבדו יתבאר בסעיף ד': (ד) אעפ"י שהתנה עמה וכו'. לשון הר"ן ובגליל אין כופין אותה לצאת כלומר אע"פ שהוא מיהודה ויכול להוציאה מכרך שבגליל לעיר שביהוד' אם היה מושבו ביהוד' בעיר לא כל הימנו שיאמר לה כיון שאני יכול להוציאך מכרך של גליל לעיר שביהוד' כ"ש שאני יכול לכופך להוציאך מכרך שבגליל לעיר שבגליל אלא בעבר הירדן צריכ' לילך אחריו ליהודה דמשמע דאכל שכן אם נשאה בגליל דליתא אלא למה שנתרצית בלבד נתרצית יש להסתפק אם יכול להוציאה בגליל למקום השוה או אם רוצה להניחה במקומי' והיא אומרת על מנת כן נשאתיך שתוליכני למקומך ואן מקומך היה עלי הוי כאלו הי' לי תנאי עמך שתוליכני למקומך אי נא' שהברירה בידו ומאי דאמרן שע"מ כן נשאה היינו שתהי' הברירה בידו לא שיהי' מוכרח להוליא' למקומו: (ה) ואינו יכול להוציאה ממדינה לכפר היינו כשהיו שניהם דרים במדינה אבל אם הוא דר במדינ' ונשא אשה בכפר צריכה

בית שמואל

אע"ג דמשועבד לה מ"מ שם הנדר שייך בלי תשמיש משא"כ שלא תלך לבית אביה לא שייך הנדר בלי איסור תשמיש הוי כאלו נדרה מתשמיש ובט"ז כתב שם הטעם משום איסור הנא' יכול לאסור ולעמוד פרנס ול"ד דהא תו' כתבו זאת למקשן דהקש' וכיון דמשועבד לה איך מצי למדיר וע"ז הקשו אף שא"י למדיר מחמת פרנס מ"מ חל מחמת איסור תשמיש. בדרישה מכניס זאת בקושי' שלו. גם סברת הדרישה דוחק. וא"ל הטור ס"ל כהמקשן של תוס' שהביאו בשם ר"י שתירץ קושיא של תו' בפ"א אם כן י"ל כשתולה זה בזה לא אמרי' דימתין שני זמנים דהא אף לתירוץ ר"י קשה למה לי לתרץ קושי' תו' דהא לסברת הטור לק"מ כי מתני' איירי נמי בנודר סתם או אין להמתין אלא ז' ימים אע"כ לא ס"ל כסברת הטור וע' ב"ח בק"א ול"ד כלל ואם אמר יאסר עלי תשמיש מעכשיו אם תלכי לבית אביך או אפי' אם אמר רק חדש אחד הוי כאלו נדרה מתשמיש כי בתנאי לא חזרי עתו' ריש המדיר ואם היא נדרה יאסר עלי הנאת תשמיש מעכשיו אם אלך לבית אבי חדש א' נ"מ אם אמרי' מספי סגי כיון פ"ס הדין הסירה בתשמיש אע"ג דאסר לה שלא להלוך:

יא קונם הנאת תשמישך עלי יוציא מיד. היינו מטעם מספי סגי אותה וע' ב"י סי' רנ"ד שם ספק דבעל יכול להפר אם נדרה שלא תלך לבית אבל וק' אם כן אפי' לא תלתה בתשמיש יכול להפר ואם לא היפר תלא מיד וע"ש בט"ז מ"ש בזה וכו' דקושיא זו ל"ק אלא לסברת הט"ז דס"ל בכל נדר אמרי' מספי סגי אפי' לא תלאו בתשמיש שפיר קשה קושי' זו אבל לדעת הפרישה לק"מ כי איירי בנדרה עולמית או א"ל נגרסה כיון אחר הגט עדיין אסורה ומספי סגי לא אמרי' כשלא תלאו בתשמיש וש"ך כתב שם כדעת הפרישה והקשה קושי' זו ותירץ בדוחק וה"ל לייסב בטוב כמ"ש:

יב יתר על כן יתיר את נדרו או יוציא כצ"ל. וכן הגי' בח"מ ובש"פ קטני' ד"א הגי' ג"כ כהנ"ל וכן הוא ברמב"ם וסי' המגיד דאיירי כל נדרים אלו שתלאה בהנאתו ומ"ש ויתיר את נדרו היינו ימתין כדי שיעור התרת נדרו מיהו על המחבר קשה מה מחדש בסעיף אחר זה ועב"ח מ"ש וסי' דאיירי באומר קונם כלי על שהכי אם תלכי למרחץ ולכאו' קשה למה מגרש מיד ולא ימתין עד שיעור שתכולה להיות בלי מרחץ ונ"ל דס"ל כשם אם מדיר שלא תלכי יותר מחודש לבית אביה בתנאי איסור תשמיש אמרינן דהוי כאלו מדיר רק מתשמיש ותמתין רק ז' ימים כן הוא כאן כיון שמדיר מהנאת כלים אם תלכי למרחץ יותר משיעור מרחץ הוי כאלו מדיר מהנאת כלים ותלא מיד. כ' בח"מ אם מדיר אות' דבר שהוא לטובתה כגון שהדיר קונס הנאת תשמיש עלי אם לא תתקשט והיא אינה רוצה א"י לכופה והנדר חל והוא אין לו דין מורד והיא אינה מורדת ולאחר ששה חדשים יוציא ויתן הכתובה כמ"ש בסי' פ"ז:

עה א שחלוקים בלשונם. עיין בריב"ש סי' קפ"ז מבואר כל שהוא מלכות אחרת אין מוליאין מכמע אפי' אינן חלוקי' בלשונם מ"מ הוי ארץ אחרת ודוחק לומר דריב"ש חולק על מהר"מ אלא נ"ל מ"ש מהר"מ שחלוקי' בלשו' וכו' היינו כשהכל תחת מלכו' אחת. וז"ל מהר"מ אין נקרא חילוק ארצות אלא כשנפרדו בלשונם וא"ת שלפזיי"א ורייגו"ס מקרי חלוקת ארצות א"כ איך יתכן שא"י היתה ת' פרסה על ת' פרסה ולא היה בו רק ג' ארצות נראה שלפזיי"א ורייגוס הם חלוקים בלשונם וה"ק א"ת שלפזיי"א ורייגוס מקרי חילוק ארצו' בלא חלוקי לשו' איך יתכן א"י לא הוי אלא ג' ארצו' אלא ודאי הכל תלי' בחילוק לשונם: ב ונשא אשה בארץ אחרת. הנה יש בזה ג' שיטות לדעת הרי"ף ורמב"ם פי"ג והר"ן והריב"ש לא הביאו לפסק הלכה אלא כתוספ' וס"ל דאין חילוק בין אירס לבין נשא לפולם כשהוא ממדינה א' ואירס או נשא במדינה אחרת צריכה לילך עמו וכופין אותה ואם לא תלך אחריו דינה כמורדת. ולשיטת הר"מ מתרץ התוספתא והירושלמי ליס וס"ל לחלק בין אירס לבין נשא היינו אם אירס במדינה אחרת צריכה לילך עמו למדינה שלו ואם נשא במקום מולדת' אין כופין אותה לילך אחריו כבר תמהו כל האחרונים על הטור מ"ש מדברי הר"מ אם הוא מיהודה וקידש בגליל אפי' לא נשא בגליל צריכה לילך אחריו משמע בנשא בגליל צריכה נ"כ לילך עמו וניחא וכד"מ מגי' וכ' דהגירסא היא אפי' לא נשא ביהודה ולדעתו שרלה לבגים יותר טוב לגבי' אם במקום אפי' וכן הוא בש"ג וב"ח מחלק בין אם לא בשה גם לאחר הנשואין לבין אם שהה שם לאחר הנשואין ולא משמע כן מל' הרא"ש והטור. ואפשר לומר דכוו' הטור אליבא דמהר"מ הכלל הוא אם נשא במקום מולדתה אז אין כופין אות' לילך אחריו למדינה שלו אבל אם היה הנישואין בארץ שאינו מדינת מולדתו ואינו מדינת מולדת' צריכ' לילך אחריו ואם קידש אותה במדינה שאינו מולדת' אז אפי' היה הנישואין במדינת מולדתה צריכה לילך אחריו כיון שהקדושין היה במקום שאינ' מולדתה והית' צריכ' לילך אחריו אז אמרינן דנשואין היו מכחמת על חיוב זה והיינו שכתב הטור אם הוא מיהודה וקידש בגליל היינו שהיא אינה מגליל אפי' לא נשא' בגליל אלא הנישואין היו בארץ מולדתה צריכה לילך אחריו. והא דלא תירץ הר"מ בקילור דהתוספת' איירי כשהיא מארץ אחרת ולא מגליל והירושלמי איירי כשהיא מגליל אז א"ל לילך אחריו משום דתנא כאן אירס וכאן נשא ש"מ באירס לבד אפי' אם היא בארץ מולדת' צריכ' לילך אחריו ושיטה שלישית הוא שיטת ר"ת ויתבאר בסמוך: ג ובלא תוס' פי' הג"מ פלונת' ר"ח ור"ת בדוכתא דתנא יוצא' בלא כתובה אם אין לה תוס' ועיין ב"ח סוף סעיף ד': ד אבל א"י להוציא' וכו'. כלומר אע"ג מגליל ליהודה יכול לכופה אפי' מכרך לעיר כיון שהיא צריכה ללאת אחריו מ"מ בגליל א"י להוציא' מעיר לכרך או לישוב ומשמע אם הוא רוצה יכול לקבוע דירתו שם בגליל אע"ג דהוא מיהודה כיון לשיטה זו אין בוס כשיה עליו אלא הוא יכול לכוף אותה לילך אחריו אבל הוא יכול לדור שם בגליל ולהוציא' אות' מעיר לעיר ובסמוך כתבתי אף לשיטת ר"ת א"י לכוף אותה בכה"ג: ה לארץ אחרת. אפי' לארץ

באר הגולה

ע"א ע"ב ח נלע"ד כיון דקבלה עליה שהם הוי כאלו אמרה לעולם אבל אם פ רשה דברי' לאיזה זמן דינה כדין אם אמר הוא קונם וכו' וכדמפורש בסוף הסעיף ע כדעת הרמב"ם שם בפי"ג וכלוקיאה דאביי שם דקיפא את"ן לכהנ' ור' יהודה היא והוא פסק כת"ק דלא מחלק בין כהנ' לישראלי' י כור ומבואר במ"ש לעיל סעיף ב' ובסעיף ד' כ ג"ז שם ומבואר ג"מ לעיל ל שם במשנה מ כדמפרש רב אשי שם דף עב ע"א כ ל' הרמב"ם שם מהירושלמי שם ס כן היא שם ברמב"ם ע מבואר כמ"ש לעיל פ ג"ז שם וכ' ה"ה שהדברים פשוטים הם וכ"כ מן הגאוני' ז"ל צ ג"ז שם וכ"כ הרי"ף בתשובה (* בנוסח הרמב"ם שיכנסו אללי וכן העתיק הטור ק שם ר שם א משנה כתובות דק"י ע"א ב הרמב"ם בפי"ג מה' אישות וכתב ה"ה שזה פשוט ג שם מהתוספת' והביאו הרי"ף שם ד שם מהמשנה וכדמפרש בתוספת' ה כדמפרש בעמא שם בגמרא ע"כ דבכרך שכיחי כל מילי ו שם כדאמר ר"י בר

ביאור הגר"א

כאביי ודלא כר' יהודה: ד) האומר לאשתו כו'. עד סוף הסי' הריב"ש ונלמד כ"ז מת"ש ור"ס... עוטן משום ד"א כו' וכ"ש כה"ג וכ"ש הרמב"ם שאין כופין את האדם שיכנסו אחרים ברשותו וכן בטענתה למד ממש"ש...

באר היטב

פתחי תשובה

הגהות רעק"א

טורי זהב

עה [א] שלש ארצות כו'...

נריכה לילך אחריו לא יצא אלא מ... היו שניסס מארץ אחת. דעת ר"ת ה... מיירי בכניסת כאיש מתי תוכל לכו... ידה על כעליול וכוא מחויב לילך ...

לקנות כל נרכו וחסרון דאין כס גנות ופרדסי' כי סכל ... קרבי' כתים זס לזה וסיינו דוקא כשסנישואין סיס במקומו ... מקום שוס אבל ודאי אס סנישואין סי' במדינ' זו במקום ... ונו לעירו אפי' מכרך לעיר ואפשר בכס"ג אף לדעת סר"מ

הגה ז (ו) ד) וי"א דאם היו שניהם מארץ ז) אחת (ע) ונשא' בארץ אחרת היא יכולה לכוף אותו לילך עמה לארצה אפי' מכפר למדינה או להיפך (טור בשם ר"ת) אבל אם שניה' מארץ אחת ונשאה באות' הארץ אין א' מהם כופה לשני להוציאו ממדינ' לכפר או להיפך אבל ממדינ' למדינה או מכפר לכפר האשה יכול' להכריחו שילך עמה למקומ' הואיל והם שוים (ג ז שם) ה) היה דר עמה בעירו ולא אתדר שם ונסע עמה לעירה (ח) דרך מקרה ולא איתדר ליה ח יכול לחזור ס) ולהוציאה (ריב"ש סי' מ"ס) ו) י"א (נ) אם לא יוכל להחיות ולפרנס עצמו כופין אשתו שתלך עמו (ט) למקום שירצה (ת"ה סי' תי"ו) ט ס) וי"ס (ב"י וכן משמע בריב"ש סי' פ"א) ז) מי שהוא מדיל' אחת י (י) ויש לו שם אשה ונשא אחרת במדינה אחרת נריכה לילך עמו לעירו דודאי נשאה לשוב לביתו (ב"י בשם הרשב"ן) (וע' לקמן סימן קנ"ד סעיף ס' עוד מדינים אלו):

ב ז בשמוציא' ממדינ' למדינ' ומכפר לכפר באותה הארץ אינו יכול להוציאה (יא) מנוה יפה לנוה י) הרע ח) ס ולא מרע ליפה ט) ס וכן לא יוציאנ' ממקום שרובו ישראל למקום שרובו יא) עכו"ם יא (יב) ובכל מקום מוציאין ממקו' שרובו יב) כותים למקום שרובו ישראל: הגה יב (יג) י ואינו יכול להוציאה ממקום שהמושל רע (הגהות מיימוני פי"ג דאישות) יא) כל מקום שיכול להוציאה ממקומה יג היינו לאחר שכנסה ונשאה (יד) אבל קודם נישואין לא יכול להוציאה (ד) וצריך לכנסה במקומה אם לא התנה בפי' עם האשה יב) אבל אם התנה (טו) עם אמה (ה) לאו יד) כלום הוא (ריב"ש סי' קע"ז) מיהו אם יש אמתלאות ושעמים טו) לדבריו האשה נריכה לילך אחריו (תשובת מיימוני לנשים סימן כ"ח):

...פי' בידו לקבוע דירתו בא"ז' מקו' שהוא לכואף שהי' דר ... ולא איתדר לי' יכול להוליה' משם ולקבוע דירתו בא"זה ... חולקים. בריב"ש סי' פ"א מבואר אין בספק שאין כא"ש ... ללכת עמו על ספק מעיר לעיר בזה לא נסתפק אדם ... קור דירתו ולקבוע במקום מיוחד אז דינו מבואר בש"ם ... חקה לו הפרנסה ורוצה לילך ממקומו ולקבוע במקום ... "ש דא"י וכ"ב בח"מ. וכתב כשאין לו מקום לקבוע ... ר לעיר אף הת"ה מודה דא"י. ולדעת הריב"ש נ"ל אף ... מאן דבעי לי' בהאי מתא וכו' אלמא סרחוי לנא' ממקומו ... ך פלה עובה אבל א"י לכופו ע"ז: י ויש לו שם אשה ... לשיטת ר"ת הדין כן אע"ג דלא מצינו כן להדי' אליבי' ... מסבר' עלמו בכס"ג לכ"ע רק לדעת ר"ת נריכה לילך

גם על זה כנר' בסי' פ"א ובסי' ס... לא היה יכול להוליכה למקום שהי' ... וחכמה אף שדחקה לו הפרנסה שם בכר... לו שם אשה. המעיין בב"י בתשובת ה... בכרשב"ן כדי נסבה דהא בלאו הכי ... לילך אחריו אפילו מנוה יפה לנוה ... עמה שתלך אחריו ותשובה זו שהשיב ה... הריב"ש סי' קע"ז והריב"ש פסק שהדין ... ולא ידעתי למה העתיק תשובת הר... נריכה לילך למדינת בעלה ואם הס... נריך לילך אחריה מודה היכי דיש לו ... הרשב"ן כתב דין שלו אליבא דשאר ס...

ג י בר"א מח"ל לח"ל או מא"י לא"י אבל מח"ל (טו) לא"י [ב] כופין יד) יד (אותה) לעלות ג אפי' טו מנוה יפה לנוה הרע ל יג) ואפי' ממקום שרובו ישראל למקום שרובו כותים טז (יז) ואין מוציאין מא"י לח"ל ואפי' מנוה הרע מ לנוה הטוב ואפי' ממקו' שרובו כותי' למקו' שרובו ישראל:

ד י אמר האיש לעלות לא"י והיא אינ' רוצה יז (יח) תצא בלא כתובה: הגה טו) (יט) אבל נכסי מלוג שלה יז) ונ"ל אקיימים נוטלת יח טז) ואם אינם קיימים אם הוא הפסידן נ"ל ם א"נ לשלם וכ"מ צריך לשלם ואם נגנבו או נאבדו כ"מ לית לה ונ"ל צריך לשלם (במרדכי סוף כתובות בשם מוהר"ם) והא דכתובה אין לה דוקא שנכאר בא"י יט אבל אם הוא חוזר יס) לסוף כמה שנים (ב) להתיישב בח"ל צריך לשלם לה או ליורשיה את הכתובה (ג"ז שם):

פ אמרה היא לעלות והוא אינו רוצה יוציא ויתן כתובה וה"ה לכל מקום בא"י לירושלים שהכל מעלין לא"י ואין הכל מוציאין משם. הכל מעלין לירושלי' ואין הכל מוציאין משם:

ה כ פ יז) יש מי שאומר דהא דכופין לעלות לא"י היינו בדאיפשר (ו) בלא יט) סכנה הלכך בסוף המערבה עד נוא אמון אין כופין לעלות ומנוא אמון ולמעלה כופין לעלות דרך יבשה וגם דרך ים בימות החמה אם אין שם לסטים:

עו חיוב עונה ובו יג סעיפים:

א א עונתה כיצד כל איש (א) חייב א) בעונה כפי כחו וכפי מלאכתו א (א) ב והטיילים עונתם (ג) בבל ג) לילה:

חלקת מחוקק

אמה מדעת היתומ' מרצונה קודם הקידושין וסיא סודה בזה הדין עמו ועיין בתשוב' הרשב"ץ שהביא הב"י שחולק בדין זה: (טז) לא"י כופין אותה לעלות. ברמב"ם ובטור לא נזכר אותה דהא גם אותו כופין לעלות: (יז) ואין מוציאין מא"י לח"ל. כדי נסבה דהא אפילו מעלין ומשי תיתי דמוציאין ובגמר' קאמר [דף ק"י ע"ב בכתובו'] ואין הכל מוציאין לאתויי עבד שברח מח"ל לא"י ועיין בתוספות מ"ש על סיפא הכל מעלין לירושלים ואין מוציאין: (יח) תצא בלא כתובה. לאו דוקא כאן בדין זה שאינה רוצה לעלו' לא"י אלא בכל מקום שיכול להוציא והיא אינה רוצה לצאת תצא בלא כתובה וכמ"ש בס"א תצא בלא כתובה ובלא תוספ': (יט) אבל נ"מ שלה ונ"ל וכו'. מה שפסק דאם איתנהו נוטלתן הוא פשוט דאפי' זונה לא הפסידה נאותי"ס הקיימין (כתובו' דף ק"א ע"ב) וכן מה שפסק נכ"מ פטור בגניבה וחייב בפשיעו' יד ימא אבל מה שפסק בנל"ב דאם הוא הפסידן א"נ לשלם ובנגנבו צריך לשלם זה הוא דבר תמוה והמעיין בתשובת מהר"ם במרדכי בסוף כתובו' דף תקפ"ז ע"א ירא' שדעתו לדמות אשה זו שאינה רוצ' לעלו' לא"י למורד' על בעלה ומורד' על בעלה דיינין לה כדינא דמתיבתא כדכתב הרי"ף בס' אעפ"י דמאי דבלה לגמרי ולא חזי לאשתמושי ביה כדמעיקר' וכ"ש מאי דאגנב או אתנס משלם לה בעל מדידיה כדתנן אם מתו מתו לו ובכ"מ אי אתאבדו לגמרי לא מסקינן מיניה דבעל כלום וא"כ איך פסק כאן הפך המושכל ושלא כדין המורד' ולדעת מהר"ם בתשובה הא דפסקו כדינ' דמתיבתא דבכ"מ אי אבדו לגמרי לא מסקינן מיניה דבעל כלו' היינו בלא שלא בהן יד בלא כדין אבל אם שלא בהן יד יותר סברא לשלם בכ"מ מבנל"ב וכדאיתא בגמרא (כתובו' דף פ"א ע"א) כ"מ דבירושת' קיימא אית לה וכ"כ בתו' דף כב"ל כד"ה אלימא אממאנת וכו': (ב) להתיישב בח"ל. ובזה לא נירשה עדיין ומת בח"ל תגבה ממנו כתובת' ותו' ואם מתה גם היא קודם שגבתה יורשיה גובין במקומ' אבל אם נירשה מיד כשהלך לא"י אף שחזר אח"כ לח"ל נראה דאין לה עליו כלום אחר גירושין וגם נראה אם רצה להוציא' מעיר לעיר והיא אינה רוצה לצאת שדינה ג"כ שתצא בלא כתובה ואם קודם שגירשה חזר לעירו אפ"ה הפסידה הכתובה ואינה דומה להליכת א"י דהתם מאחר שהוא מאם בא"י קודם מותו ונתיישב בח"ל א"כ לא הפסידה כתובתה מאחר שלא גירשה עדיין אבל בהליכה ממקום למקום מיד בח"ל עובה רצונו בזה הפסידה כתובתה ומה לה בכך שהוא אח"כ חוזר למקומו:

עו (א) והטיילים עונתן בכל לילה. הטור מפרש אדם בטל שאין לו מלאכה

בית שמואל

צריך לדחוק ולתרץ בע"א כמ"ש במרדכי ובהרא"ש ושאר פוסקים: יד אותה. ברמב"ם ובטור לית' תיבת אות' דהא כופין אותו נ"כ: טו מנוה יפה לנוה הרע אע"ג לנוה יפה כמי איכא ריפותא דבודק מ"מ כאן דאיירי דניח' להו מנוה יפה כתב דכופין לעלות מנוה יפה: מז ואין מוציאין. כדי נסבה דהא מעלין ומ"מ מוציא' ובש"ס מתרץ לאתויי עבד ח"מ: יז תצא בלא כתוב' אבל נ"מ שלה וכו'. ה"ה בכל מקום אשר הוא יכול להוציאה והיא אינה רוצ' הדין כן: יח ואם אינם קיימים וכו'. ע' במרדכי סוף כתובו' שם כ' במורדת האומרת מאוס עלי נפי דינא דמתיבת' צריך הבעל לשלם לה נל"ב ונ"מ א"נ לשלם כמ"ש בהרי"ף ובכל הפוסקים ובש"ס מצינו הכבר' להיפוך ס"פ אלמנ' נזונית ומהרן דינ' דמתיבתא איירי בנגנב ונאבד אז נל"ב באחריותו הם צריך לשלם ונ"מ אינו חייב באחריותו פטור אבל אם כלו מחמת השימוש שלו אז בנל"ב פטור ובנ"מ חייב. וכשאינה רוצה לעלות לא"י מדמה לפי דיל דמתיבת' מ"מ פסק כאן אם הוא הפסידן היינו ע"י שימוש שלו נל"ב א"נ לשלם כי רשאי להשתמש ונ"מ חייב לשלם ואם נגנבו הוא להיפוך וע' בח"מ מאריך בזה ובזה יש ליישב קושית ב"ח שסותר מ"ש במרדכי בשם הר"מ למ"ש הרא"ש בסוגיא בשם הר"מ דדינה כאיילונית. דכוונתיה כאיילונית מה שאיירי בש"ס ס"פ אלמנה נזונת דקשה שם אסכ' מנפי' נל"ב לית לה ונ"מ אית לה היינו כשנכנסת ע"י שימוש אז דינה כאיילונית: יט אבל אם הוא חוזר וכו'. לכאור' ל' הטעם משום דאז נתברר דאינו אלא רמאות מה שעלה לא"י לפ"ז אפי' אם גרשה כבר ולא נתן לה הכתובה צריך לשלם לה או ליורשיה הכתובה וכן הדין אם עקר מעיר לעיר וחזר אח"כ וח"מ כתב אם כבר גירש אותה א"נ לשלם לה הכתובה גם כתב בעקר מעיר לעיר פטור כשלא רצתה לילך עמו ולא עשתה רצונו אפי' אם חזר אח"כ אלא כשחזר מא"י אז הועיל ואם בא"י חייב ג] ליתן לה הכתובה: ב יש מי שאומר. פ' כת' ובהרא"ש בזה"ז אין כופין אותו אלא אותה ולענין אם בזה"ז מצוה לעלות לא"י ע' בתו' ס"פ כתובות כתבו משם רבינו חיים דאין מצוה בזה"ז ובהרא"ש ואגודה וטור משמע דיש מצוה אף בזה"ז וע' פרישה:

עו א והטיילים עונתם בכל לילה. היינו אדם בטל שאין לו מלאכה והוא בריא והרמב"ם כ' דוקא כשהוא פטור ממסי' והטור השמיט את זאת וכל זה איירי כשאינו ת"ח אבל ת"ח אף שאין מוטל עליו שום מלאכ' והוא בריא ואינו נותנם מ"מ הטור' מתיש כחו ומ"ש בש"ס כגון רב שמואל בר שילת לדוגמ' נקיט כגון

באר הימב

רשד"ם חא"ה סי' קנ"ה והר"ם גלאנטי סי' מ"ד ומהריט"ט ח"א סי' מ"ז וכנה"ג סי' זה: טו) אותה. ברמב"ם וטור ליתא תיבת אותה דהא כופין אותו נ"כ. התנה בפירוש שאינו יוכל להוציאה אפי' לא"י אינו יוכל להוציאה לא"י. אבל אם לא התנה בפירוש רק שנשבע שלא להוציאה ממקומה יוכל להוציאה לא"י הר"ם גלאנטי סי' מ"ד כנה"ג דף ל"מ ע"ב: יז) ונל"ב וכו'. ה"ה בכל מקום אשר הוא יוכל להוציאה והיא אינ' רוצה הדין כן. אחרונים: יח) לסוף. הטעם משום דאז נראה דאינו אלא רמאות מה שעלה לא"י. לפ"ז אפי' אם גירשה כבר ולא נתן לה כתובה צריך לשלם לה או ליורשיה. וכן הדין אם עקר מעיר לעיר וחזר אח"כ. ב"ש. אבל ח"מ כתב אם כבר גירש אותה א"צ לשלם לה הכתובה. גם כתב בעקר מעיר לעיר פטור כשלא רצתה לילך עמו ולא עשתה רצונו אפי' אם חזר אח"כ ולא גירשה עדיין אלא כשחזר מא"י אז הועיל ומתה בא"י חייב ליתן לה הכתובה כשלא גירשה עדיין אבל אם כבר גירש אותה ומתה אפי' חזר מא"י א"צ לשלם ע"ש: יט) סכנה. ולענין אם בזמן הזה מצוה לעלות לא"י עיין תוס' כתובות דכתבו בשם ר"ח כהן דאין מצוה בזמן הזה. ובהרא"ש ואגודה והטור משמע דיש מצוה אף בזמן הזה וכנה"ג מאריך בזה והביא הרבה דיעות מחולקים אם יש מצוה לעלות או לא ע"ש. וכיון דאיכא פלוגתא דרבוות' מי יוכל לכפות מי שאינו רוצה לעלות וחייב ליתן לה כתובתה ועיין פרישה:

עו א) בעונה. ואע"ג דהערא' הוי כביאה לכל דבר. למצות קיום עונה לא מקרי ביאה הרדב"ז ח"א סי' קי"ח: ג) לילה. היינו אדם בטל שאין לו מלאכה והוא בריא ומעונג ואינו פורע מס ואינו הולך בדרך. טור. והרמב"ם לא כתב תנאי זה שאינו פורע מס ע' מ"מ. והב"ש כ' והרמב"ם כ' דוקא כשהוא פטור ממס והטור השמיט אם

באר הגולה

ביאור הגר"א

פתחי תשובה

באר היטב

עזר

מק ודש

(טור והרא"ש) י וכן יש לה למונעו לצאת ממלאכה שעונתה קרובה למלאכה שעונתה רחוקה ח ח) כגון חמר שבקש להעשות ט) גמל או גמל להעשות מלח י ות"ח יוצאין לת"ת שלא ברשות נשותיהם ט (ט) ב' וג' שנים י) וכן טייל שנעשה ת"ח י אין אשתו (ד) יכול' לעכב יא(י) ד) ואם נותנ' לו רשות ת"ח יכול לילך בכל מה שתתן לו רשו' (טור בשם הראב"ד):

ו ל האשה שרשת את יפ) בעלה אחר (ה) שנשאת שימנע פ] עונתה ה"ז מותר ה) בר"א שקיים מצות פריה ורביה אבל אם לא קיים חייב לבעול בכל עונה עד שיקיים:

ז מ נושא אדם כמה נשים אפי' מאה בין בבת אחת בין בזו אחר זו יב (יא) ואין אשתו יכולה לעכב (יב) ו) והוא שיהי' יכול ליתן שאר כסות ועונה כראוי לכל אחת ואחת ואינו יכול לכוף אותן (יג) לדור בחצר אחד אלא כל אחת לעצמה ז) וכמה היא (ו) עונתן י לפי מנין כיצד (יד) פועל שהיו לו ב' נשי' יש לזו עונה אחת בשב' ויש לזו עונה אחת בשבת הי' לו ד' נשים נמצא עונת כל אחת מהן פ"א בב' שבתות וכןאם הי' מלח ויש לו ד' נשי' תהי' עונת כל אחת מהן פ"א בב' שנים ס לפיכך צוו חכמים יד (טו) שלא ישא אדם יותר על ד' נשים אע"פ שיש לו ממון הרב' כדי שתגיע להן עונה פעם אחת בחדש:

ח פ בר"א במקו' שנודגים לישא שתים ושלש נשים ח) אבל במקום שנהגו שלא לישא אלא אשה אחת אינו רשאי לישא אשה על אשתו שלא ברשות' וכ"ש אם התנ' בכתובת' שלא ישא אשה אחרת עליה (וע"ל סי' א'):

ט פ המדיר את אשתו מתשמיש המטה בין שהדירה סתם או ז' ימים או יותר טו (טז) (ז) יקיים ז' ימים ואח"כ יוציא ויתן יג) כתובתה (יז) [א] ג ט) אפי' הוא מלח שעונתו לששה חדשים:

י ק וכיצד מדירה שאמר הנאת תשמישך אסור עלי אבל אם אמר הנאת תשמישי עליך ד או נשבע שלא לשמש עמה אינו חל י) מיהו (ח) אם נדר יד) ברשותה הנדר חל טז יא) ומותר להתייחד טו) עמה אע"ג דאסור לשמש עמה (הג"מ פ"ד דאישות) (וע' בי"ד סימן רל"ד סעיף ס"ז):

יא ש יב) אסור לאד' למנוע מאשתו עונתה יג) ואם מנע' כדי טז) לצערה עובר בלא תעשה דעונתה לא יגרע ואם חלה או תשש כחו ואינו יכול לבעול יז (יח) יכתין ששה יז) חדשים עד שיבריא שאין לך עונה גדולה מזו ואח"כ או יטול ממנה רשות יד) או יוציא ויתן כתובה:

יב (יט) ת טו) האש' שנדרה נדר של עינוי נפש או מדברים שבינו לבינה שיכול להפר יח ואמר לה אני מיפר לך

ע"מ שתאמרי לפלו' מה שדברנו יחד בדברים של שחוק שאדם מדבר על עסקי תשמיש או ע"מ (שתתעפך לאסר התשמיש ולא תתעבר ה או פל מנת) (טור) שתעשה מעשה שוטים ג כגון שתמלא י' כדי מים ותערם לאשפה וכיוצא באלו יוציא מיד ויתן יח) כתובה :

יג יט (כ) ג האומר אי אפשי אלא אני בבגדי והיא בבגדה יוציא ויתן כתובה טז) וכ"ש אם אינו נזקק לה כלל יז) וכן היא אומרת אי אפשי אלא אני בבגדי והוא בבגדו תלא בלא כתובה (כ"י בשם הריטב"א) :

עז דיני מורד ומורדת או אומרת מאיס עלי ובו ה ס :

א א המורד על אשתו ואמר (א) הריני זן ומפרנס א אבל איני בא א) עליה מפני ששנאתיה ב מוסיפין לה על ג) כתובתה ג (ב) ג (א) משקל ליו ג) שעורים של כסף בכל שבוע ד וישב ולא ד) ישמש א) כל זמן שתרצה היא לישב ואע"פ שכתובתה הולכת ונוספת הרי הוא עובר בל"ת שנא' לא יגרע ג ואם היא רוצה ה כופין אותו מיד ה) להוציא וליתן כתובה ו ב) י"א (ג) (ג) דאם רוצה לגרש מיד וליתן לה הכתובה אין ו) מוסיפין לה על כתובתה (כך משמע מדברי הרמב"ם פרק י"ד דאישות) ול"כ דאף בלאו דלא יגרע אינו עובר :

ב [א] ו ג) האשה שמנע' בעלה ז) מתשמיש היא הנקראת מורדת ה ושואלין אותה מפני מה מרדה אם אמרה מאסתיהו

בית שמואל

כתובה פ' בהג"מ : יט האומר א"א אלא בבגדי כו' ב"ח מדייק מל' הריטב"א שכתב יוליא ויתן כתובה משמע דהוא אינו מורד כשאומר א"א אלא בבגדי וכן היא נ"כ אינה מורדת ויש לדחות וי"ל הריטב"א לשני' דש"ס נקיט וכש"ס מלינו באומר איני זן ואיני מפרנס יוליא ויתן כתובה אע"ג דהוא מורד כמ"ש בש"ס דף ס"ג אליבא' דר"י וכן כ' בח"מ. אלא מיהו י"ל דין זה תלוי בפלוגתא דאית' בש"ס אם שארה דכתיב באורייתא פירושו קירוב בשר או אם פירושו מזונות ולרמב"ם ושאר פוסקים דסבירא להו דפירושו מזונות יש לומר משום קירוב בשר לאו מורד הוא והריטב"א אסבר דס"ל דפירושו הוא קירוב בשר :

עז א אבל איני בא עליה לדעת כמה פוסקים מורד מתשמיש הוי מורד אבל מורד ממזונות לא הוי מורד אלא כופין אותו ליתן לה מזונות או לגרש אותה וכן כשהיא מורדת ממלאכה אינה מורדת אלא כופין אותה כמ"ש בסימן פ' אלא בתו' כתבו דין זה תליא בפלוגת' אם י"ל איני ניזונית ואיני עושה לכן לפסק הלכה דקי"ל היא י"ל איני ניזונית ואיני עושה לא הוי מורדת אבל הוא א"י לומר איני זנך הוי מורד וכ"כ הרא"ש והטור. מיהו לא הוי מורד כשאומר טול מ"י במזונתך ומספיק לה. וב"ח פוסק כשיטת הפוסקים מורדת דוקא מתשמיש : ב מוסיפים לה על כתובתה דהיינו נפשה חוב עליו ואין נותנים לה לאלתר. כר"ן : ג משקל ל"ו שעורות היינו נ' דינרים דתנא במתני' שהם דינרים של דבריהם והוא שמינית שבלורי וע"ס ס"ו והוספה זו היינו חצי דינר על כל יום ובשבת לא מוסיפים משום דמחזי כשכר שבת משא"כ במורדת דפוחתים מן ג כתובה פוחתים אף על שבת. ש"ס : ד וישב ולא ישמש ואין כופין אותו לשמש דהיסור הוא דכתיב בלא דעת נפש לא טוב דלריכי' דעתו ודעתה אבל באמת אם שימש ע"י כפיה מ"מ הוא מורד כמ"ש בסמוך בשם הרא"ש : ה כופין אותו מיד להוליא. כ"כ הטור משמע דאין נותנים לו ז' ימים אפ"ג במדיר ממהינין ז' ימים כמ"ש בסי' ע"ד משום מדיר הי' עפי עת כעלו ממורד וכ"כ בפרישה וכאן לכ"ע כופין אותו לגרש אותה כמ"ש בתו' וברא"ש · וא"ל לדעת רמ"א דכ' לקמן דאין כופין אותה לקבל גט תוך יב"ח מחמת תקנת ר"ג ולמה כופין אותו והסבר בם יש גבול לדבר עד יב"ח שהוי · מיהו ברא"ש בסוגיא זו דין ל"ס כ' אף במוכע תשמיש אין כופין אותו לגרש כדאי' בירוש' דאין כופין אלא לפסולות ומכ"ש בשהיא מוכעת לעלמ' דאין כופין אותו . אלא שם דין ל"ב ובש"ס במדיר כ' דכופין אותו באומר איני זן ואיני מפרנס וא"ל מ"ש בדין ל"ס כוונתו בירוש' איח' דאין כופין אותו אף דלא קי"ל כן אלא בש"ס שלנו מ"מ נשמע בבהיא מוכעת לעלמה דאין כופין אותו ובאמת ס"ל להרא"ש דכופין אותו וע' ב"ח ספיק ס"ו מ"ש בזה : ו וי"א דאם רוצה לגרש מיד לכאורה תמוה מה ראיה מדברי הרמב"ם דפסק כן לדינא דש"ס פסיק' יכול לגרש בפ"כ אבל בזה"ז דאיכא חרם ר"נ דא"י לגרש בע"כ י"ל דדינו כמורד אף אם ירלה לסלק הכתובה וכן הקשה בח"מ והסבר מדכת' הרמב"ם ופסק אם רוצה לגרש וליתן הכתובה אין דינו כמורך ולא חילק בין זווג הראשון דקי"ל דאסור לגרשה אא"כ מלא בה דבר ערוה כמ"ש בסי' קי"ס ש"מ אפ"ג דאסור לגרשה לכתחלה מ"מ אינו כמורד ואין מוסיפי' על הכתובה מזה נשמע אף לדידן דאיכ' חר"ג מ"מ לא הוי מורד ואינו עובר בלאו . וכ"מ בש"ג אף בזה"ז אינו מורד כשרול' לגרש וליתן הכתובה וע' תשו' מהר"א מזרחי סי' ל' שם פסק דא"ל ליתן לה מזונות כיון שהוא אנוס בתקנת ר"ג ומדמה למ"ש ריש כתובות הם כניס זמן כנישואין וא"י לכנוס מחמת תקנות חז"ל פטור ליתן לה מזונות ומה שהקשה בח"מ על ראיה זו שאני התם דעדיין לא כנסה ככר הקשה בתשו' מהר"א בן שמון סי' כ"ה קושי' זו ופסק שם הבעל י"ל קים לי [א] כמהר"א מזרחי גם ב"ח פסק כוותיה מיהו מתשו' הרא"ש כלל מ"ב ותשו' מהרי"ק שורש ק"ז ולקמן ס"ס קי"ז משמע דהוא חייב ליתן לה מזונות וכסות מיהו נראה דאין כופין אותו לשמש עמה . וע' בהרי"ף והרא"ש ושאר פוסקים כתבו כל הכי דכופין אותה כן ע"פ הדין כן ע"פ התקנה אם מתה קודם שגירש יורש אותה דלא סקפה ירושה הבעל אלא בגרושין גמורים דלכאורה משמע מזה גם אם הוא מורד יורש אותה וכ"פ בתשו' מהרא"ס שם ובש"ג כ' היכא שהוא מורד או מדיר את אשתו אינו יורש אותה וכ"כ בד"מ ובש"ע לקמן סי' ל'. וע' בב"ח מה שמחלק בין אם היא מאוסה לו לבין אם אמר

חלקת מחוקק

של פיוני נפש וכו'. הרב המחבר נמשך כאן אחר לשון הטור שמפרש המשנה הכיסנית פרק המדיר דקפ"א ע"כ א"ל ע"מ שתאמרי לפלוני מה שאמרת לי או מה שאמרתי לך לא מיירי במדירה מהנאתו ע"מ שתאמרי לפלוני אלא מיירי בזה האופן שהיא נדרה נדר שיבול לספר והוא מפר לה ע"מ שתאמר לפלוני ולדעת המחבר והטור כ"ש אם לא הפר לה כלל נ"כ יוליא ויתן כתובתה רק קמ"ל שאינו יכול לו' ותימא היא הדברים שהתנה עמה בתאמרי לפלוני או ותיפכד היא הדברים שאמר לה לעשות וכמו שהקשו בגמרא שם על הסיא מתניתין אמר לה ע"מ שתאמרי וכו' ותימ' ותיפכד והנה דין זה לא ילדק לדברי הרמב"ם דלפולם בנדרה היא והוא קיים לה או לא הפר אין כופין אותו להוליא כפשט לשון הברייתא שם דף פ"א פ"א גבי אשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה ולא הפר לה אם אמר אי אפשי באשה נדרנית יוליא ויתן כתובה דמשמע דאם אמר אפשי באשה נדרנית אין כופין אותו ולא פליגי תנאי התם אלא לענין כתובה אבל כ"ע מודו דאם ירלה לקיים הרשות בידו וע"כ מפרש הרמב"ם מתני' כפשוטו במדירה מהנאתו אם לא תאמר לפלוני וכו' ואה"נ דימתין ל' יום אולי ימלא פתח לנדרו וכמ"ש המ"מ סי"נ מה"א גבי הדיר' שלא תשאיל שלא אמרו יוליא לאלתר ומכאן משמע דכל נדרי פיוני נפש דברים שבינו לבינה אם לא הסר יוליא ויתן כתובה דאל"כ מאי מזיק לה שהפר לה ע"מ שתאמר לא יהא לא הסר לה כלל : (ב) האומר אי אפשי וכו' וכ"ש אם אינו נזקק וכו' משמע לשון זה משמע דאם אינו נזקק כלל ואומר אי אפשי אלא בבגדי' דין אחד להם ודין מורד אית ליה וכן היא דין מורד' אית לה לכל דבר דכא ילפי' לה משארה זה קירוב בשר שלא ינהיג בה מנהג פרסיי' וכאלו לא קיים עונה כלל ולא ידעתי מ"ש הב"ח דלפנין קריא' בשם קורין אות' מורד' ולא שידונו בה דין בתלמוד כמורד' כלל ולא ידעתי מי הכריחו לזה ופשוט בפיני כל שלא מתנהג עמה ע"פ הדין למעט מן כעונות או בשאר דברי' מורד מקרי וכן היא שאינה עושה לו רלונו מורדת מקרי מה לי כולא מה לי פלגא :

עז (א) הריני זן ומפרנס וכו'. זה הוא ל' הרמב"ם בפ' י"ד מה"א דינט"ו וכ' כמ"מ דהכא דמורדת בהכא ק"ל דאיכה אלא מתשמיש הרב הוגא (כתובות דף ס"ג) אבל באומרת איני עושה מלאכ' אין לה דין מורדת דלא כופין אותה בשוטי' או מונע ממנ' מזונות או מוכרין כתובתה בעובה הנאה כדי שיהכור עליה עבד או שפחה לשמשו כך איש המורד אינו אלא מתשמיש דהיפ' דמתני' שם דתני' המורד על אשתו וכו' דומי' ורישא' דתני' המורדת על בעלה אבל אם מונע ממנ' מזונות כופין אותו להוליא לרב או כופין אותו לזון לשמואל ואין כאן דין מורד להוסיף על הכתובה אבל הטור כתב שגם במורד ממזונות נקרא מורד כמו מורד מתשמיש ומוסיפין לה על כתובת' אם תרלה להמתין וכ"כ הרא"ש דהכי' לרב כונא דהכר דמורדת ממלאכ' לא הוי מורדת אבל איש המורד מלוונה נקר' מורד ופ' בב"ח שכ' שהרא"ש יחיד בדין זה נגד שאר פוסקי' : (ב) משקל ל"ו שעורות של כסף. כבר כתבתי בסי' ס"ס כלפי החשבון שכתבו האחרוני' דינר כסף שהו' ל"ו שעורו' הוא רביעית לוט ולפי חשבון זה ל"ב שעורות הוא שליש מרביעית לוט שהוא חלק י"ב מלוט וד' שעורות הנותרי' הוא חלק ט' מזה : (ג) דאם רוצה לגרש מיד וכו' הנה לדינא דגמר' דבר זה פשוט דהבעל מגרש בע"כ ומאי איכא' דיפטור על לאו דלא יגרע ואדרב' כמשמע עם אבתו ודעתו לגרשה פובר משום אל תחרוש על רעך רעה וגו' כדאי' לקמן סי' קי"ט אך עתה אחר שתיקן ר"ג שלא נגרש אשה אלא מדעת' היה הסבר לומר להוסיף לה על כתובתה אם מונע ממנה עונתה מאחר שאין יכולת בידו לגרשה בע"כ וראיתי בב"ח שכ' שגם בזמן הזה אם רולה לגרש אין מוסיפין לה על כתובת' ולא עוד אלא אף מה זונותיה פטור והבי' ראי' מתשו' הרב המזרחי סי' ל' שפסק ג"כ שפטור ממזונותיה והבי' ראי' לדבריו מריש כתובות דקתני התם הגיע זמן ולא נשאו אוכלת משלו וכו' ס"ד אי דמעכבו אינהו אמאי אוכלי' משלו וכו' ע"כ"ל ולפ"ז תקנת ר"ג לא היתה רק שלא לגרשה בע"כ כדי ליש' אחרת אבל למנוע ממנה שאר כסות ועונה בע"כ עד שתתרל' ותתפייס לקבל גט הרשו' בידו ובאמת אלבד שיש לפקפק על עיקר דברי הרב המזרחי דראייתו אינו ראיה דאין לדמות סוף דינה לתחילת דינה ואדרבה יוכיח דבתחלת נשואין אלא' אינו מעלה לה מזונות

באר הגולה

ע"כ ע"א והרמב"ם כתב וכן אם הדירה שתהי' פועלת בעת תשמיש בלא ספ"כר ב שם אוקימתא שניה במתניתא סבא וכו' ובתיבן אמת כ"כ הרי"ף בסיבן כהלכות ה"ה ג מימרא דר"ה שם דף מח ע"א ופירש הריטב"א לעפ"י רעותה כן ללניעות א לשון הרמ"ס פי"ד מה' אישות ממשנה כתובות דף סג ע"כ ובגמרא בם לדידן דקי"ל מורדת מתשמיש אף מורד היא מתשמיש ב והוא שיעור ג' דינרין כסף מדינה בהם שמיכים מדינ' צורי וכמ"ש לעיל סיין ס"ו סעיף ו' וכחכמים ג ה"ה שם מדברי רבינו ד מש' וגמרא דכתובות שם וכרב הונא וכ"פ הרי"ף ה מימרא

ביאור הגר"א

טז) וכ"ש כו' מפניסין סוף נדרים : יז) וכן כו'. כמ"ש :

עז א) כ"ז שתרלה. כמ"ש למטה ר"ס היא רולה כו' וכמ"ש בב"ס הקודם וכ"ש אם אינו כו' : ב) י"א דאם כו'. היכא דמי מורדת אתר' כו' הרי"ף ועוד ממ"ש דאם כו'. עח"מ : ג) האשה כו' דכוניין כר"ח ממש"ש ה"ל רחב"י לשמואל כדה כו' ועוד ממש"ש א"ל רחב"י לשמואל מה בין מורד כו' הרא"ש והר"ן בשם י רחב"ד כ"ס המסקנא בירושלמי דאמר שם הכא אסמר ז' והכא אסמר ג' אר י בר חנינא ע"י שהוא חייב לה ז' הוא פוחת לה ז' וע"י שחייבת לו ג' מוסיף לה ג' וחזיל לשיטתו דכ"ל ממלאכה ופריך רבנא עלמך בא"ל ע"מ באין לך עלי שאר כסות ועונה וסהלו קיים כלומר חייב לה ואדחי האי טעמא וחזרו לו' נשכר ר' יוחנן מפני שלערו של איש כו' כמ"ש בגמ' דידן. הר"ן והריטב"א :

פתחי תשובה

(א) משקל ל"ו שעורים. עי' באר הגולה ועי' בס' קרבן נתנאל [illegible]

הגהות רעק"א

[illegible]

שי למורה

[illegible]

חכמת שלמה

[illegible]

באר היטב

עז א) עליו. זהו דעת הרמב"ם דס"ל מורד מתשמיש הוי מורד אבל מורד ממזונות לא הוי מורד דלא כופין אותו ליתן לה מזונות או לגרש אותה אבל הטור והרא"ש ס"ל דמורד ממזונות נמי הוי מורד. והב"ח כתב דהלכה דוקא מתשמיש הוי מורד ע"ש : ב) כתובתה. היינו נעשה חוב עליו ואין נותנים לה לאלתר. הר"ן : ג) שעורים. עיין ח"מ : ד) ישמש. דאין כופין אותו לשמש דכתיב בלא דעת נפש לא טוב דלריכים דעתו ודעתה. ואפי' אם שימש ע"י כפיה מ"מ הוי מורד. ב"ש : ה) להוליא. דאין נותנין לו זמן עיין ב"ש : ו) מוסיפין. כתב כנה"ג נ"ל דוקא במקום שלא בזלו עליהם חרם ר"ג אבל במקום שנוהגין חר"ג אף שומעין לו דיש לבוש שמא [illegible]

בש"ג כתב אם הוא חולי הראוי לרפואה לריכה להמתין עד שיתרפ' ועיין תומת ישרים סי' ס"ו : יח) כהונה. וגם התוספת כתובה. ובכל אלו דלריך ליתן לה כתובה היינו כתובה ות"כ :

רולה לגרשה וידע שאינו יכול לגרשה ומורד על אשתו כדי לגרשה ע"ש דף ק' ע"א. וכ"כ הח"מ. אבל ב"ש ס"ל אף לדידן דאיכא חר"ג כשרולה לגרש וליתן לה כתובה לא הוי מורד. וכ"כ הב"ח. ועיין תשובת מהר"א מזרחי סי' ל"ו דכ' לה כתובה ולגרשה. א"ל ליתן לה מזונות כיון שהוא אנוס בתקנת ר"ג וכו' חולק עליו. ובתשו' מהר"א בן שמון סי' כ"ה פסק דהבעל י"ל קים לי כמהר"א מזרחי. גם ב"ח פסק כמהר"א מזרחי. מיהו מתשובת הרא"ש כלל מ"ב משמע דהוא חייב ליתן לה מזונות וכסות. מיהו נראה דאין כופין אותו לשמש עמה. אם מתה בעודו במרדו אין בעלה יורשה ש"ג ב"ש ועיין סי' ל' ספיף ה' שמחלק בין אם היא מאיסה לו לבין אם אמר בכונה אותה ולמטר אותה [illegible]

מורי זהב

[illegible]

עזר מקודש

[illegible]

מאסתיהו ואיני יכול' להבעל לו מרעתי ד) ודוקא (ד) שמבקשת גם בלא כתובה אבל אם אומרת יתן לי גט וכתובתי חיישינן שמא נתנה עיניה באחר ויש לה דין מורדת דבעינא ומצערנא לי' (ב"י בשם תשו' הר"ן ונקפירש"י בגמרא) (ה) ז ו ה) אם רצה הבעל ס) לגרשה ו) אין לה כתובה כלל ח ז ז) ותטול (ג) בלאותיה ס) הקיימים בין מנכסים שהכניסה לבעלה ונתחייב באחריותן בין נ"מ שלא נתחייב באחריותן ט ואינה נוטלת משל בעלה כלום י) ואפי' מנעל שברגליה ומטפחת שבראשה שלקחם לה פושטת ונותנת (ו) וכל מה שנתן לה מתנה מחזרת אותו י ח) (וי"א (ז) דאף יא) מנכסי צאן ברזל אינה נוטלת אלא מה שתפסה (ח) ט) וי"א יא דאפי' נ"מ יב) אינה נוטלת אלא מה שתפסה) (ב"י בשם תשובת הר"ן שכ"כ בשם הרשב"א) ס ואם מרדה מתחת בעלה כדי לצערו ואמרה הריני מצער אותו

חלקת מחוקק

מזונות ואחר הנשואין צריך לזונה בימי חליה מ"מ נראה דאפשר לומר דאף הרב לא אמרה רק לענין מזונות דאפשר דיכול לומר איני זן ואיני נוטל מעשה ידיך מאחר שאני מוכן לגרשך אך עונתה לא יגרע ע' בתשו' הרא"ש כלל מ"ג כ' וז"ל הגאון רבינו ז"ל תיקן להשוות כח האשה לאיש כמו שהאיש אינו מוציא אלא לרצונו וכו' וכמה שהאיש כופין אותו להוציא אף האשה כופין אותה לקבל גט ואם תמאן לקבל ימנע ממנה שאר כסות ועונה וכו' משמע להדי' במקום שאין כופין באיש אין כופין באשה וצריך לקיים לה שאר כסות ועונה וגם מוסיפין על הכתובה כמו באשה המורדת וכן משמע מתשו' מהרי"ק סימן ק"ז שכל עלמו לא כתב שם אלא מאחר שיש לה מום אף שמחל פעם אחד אין בידינו לכופו להיות עמה ולהוליד ממנה בני שנואה מאחר דאפשר למר דבהכה"ג לא תיקן הגאון עליה שלא לגרשה בע"כ כיון שהוא בא מחמת טענה ונמאסת בעיניו מחמת מום וכמו שהאריך שם הב' באשר נשים שבודאי תיקן הגאון עליה נרא' שם שיש לכופו משום ביטול פ"ו וגם באשה שיש לה מום נרא' שם שצריך ליתן לה שאר כסות דמאחר שמחל לה פ"א ונתחייב לה בכתוב' למה לא יתחייב לה בתנאי כתוב' ורק בעונ' שהוא צער דגופה אפשר לומר דלא מחיל אינש לעולם אף שמחל פעם אחד. ע"כ נראה למעשה שאין לסמוך על הרב בב"ח וע' לקמן סי' ע"ע ס"ק ג' מ"ש בשם מהרש"ל וכל שאין לו טענה מבוררת למה מאוס' בעיניו דין מורד יש לו ומוסיפין לה על כתובת' ומחויב ליתן לה שאר וכסות מה שבידו לקיים וגם על דברי הרב מהרמ"א יש לתמו' דכתב דמשמע מדברי הרמב"ם אם רוצה לגרש אין לו דין מורד ומה לו לדקדק מדברי הרמב"ם הנה מי לא ידע זה שהאש' מתגרשת שלא לרצונה וכבר כ' מהרי"ק בסי' הנ"ל שהרמב"ם לא הזכיר תקנת ר"ג שלא נתפשט' בארצו ומה משמיענו בזה שהמגרש אשתו אינו נקר' מורד ואינו עובר בלאו : (ד) שמבקשת גם בלא כתובה. כלו' ששואלת גט סתם ומכ"ש אם אמרה בהדי' שמוחלת הכתוב' : (ה) אם רצה הבעל לגרשה. ודלא כדעת רשב"ם והרמב"ם דבטענת מאיס עלי כופין אותו לגרש וע' במ"מ פי"ד מה"א דין ח' מ"ש על דברי הרמב"ם דאין נוהגין כמותו ואף אם נשאה בגט של כפיה הלא ועיין בדברי האחרונים מזה : (ו) וכל מה שנתן לה מתנה מחזרת · ואם צריכה להחזיר כסף הקידושין כחזר' אחר הנישואין עיין מ"ש לעיל סימן כ"ב סעיף ה' ובתשובת מהרי"ו סימן ך' בדין המורדת פסק להדי' דא"צ להחזיר טבעת קידושין מפני שלא יאמרו כו' : (ז) דאף מנכסי צ"ב אינ' נוטלת אלא מה שתפסה . עיין בתשובת הר"ן סי' כ"ב דבמתנות נדוני' לא מהני תפיס' דאין מועיל רק בבלאות שהם שבח בית אביה : (ח) וי"א דאף נ"מ אינה נוטלת אלא מה שתפס'. הנה הרשב"א כ' להדי' הביא' הרב הב"י דנ"מ דידה לא הפסיד' וכ"כ המ"מ ונ"מ לא הפסיד' כלל אלא נוטלת מה שהוא קיים וסיים בדבריו כך הפל' דינים אלו הרשב"א וכן אחר זה במורדת ממש כ' ג"כ אף בנכ"ב לא מהני תפיס' אבל בנ"מ לא הפסיד' כלום אלא אפי' מה שיש ביד הבעל מוציאין מידו וכן הוא דעת רבינו וא"כ לא ידעתי מי הם הי"א שכ' הרב שאף נ"מ אינה נוטלת בלא תפיס' וגם בב"ח ראיתי שכ' בשם הר"ן בתשוב' דלדעת הרשב"א והרמב"ן והאחרונים אף בנ"מ צריכ' תפיסה והוא הפך מ"ש המ"מ בשם הרשב"א ולא ראיתי בתשו' הר"ן שיזכיר דין נ"מ גם בסוף הסי' בדיני מאיס עלי שכ' הרב בב"ח בקצר' בחלוק' דאשונה כתב ואף נכ"מ שלה אין לה כלום אלא מה שתפס' היא או אביה כדעת הרשב"א והרמב"ן והדברים הם תמוהים בעיני גם בתשובת מהרי"ו כ' כל מה שהיא מוחזקת בנדוניית' ובכל מה שהכניס' עמה לחופה וכו' וכל תכשיטי' וכו' כל מה שחשב' הם נ"ב ע"כ כתב שהיא מוחזקת אבל נ"מ אין צורך לשום תפיס' וכמ"ש בשם המ"מ דאפי' מה שהוא ביד הבעל מוציאין מידו :

ולא

בית שמואל

אמר בעיני' אותה ומצער אותה : ז אם רצה הבעל לגרשה אבל אין כופין אותו ולא כדעת הרמב"ם והרשב"א ע' במגיד פי"ד ה"א : ח ותטול בלאותיה . יש בסוגי' זו ד' שיטות להרמב"ם שיטה א' ולהרא"ש למ"ש הטור בשמו שיטה שניה ולרמב"ן ורשב"א שיטה ג' ולהר"ן שיטה ד' להרמב"ם הסוגי' כלתיה דרב זביד איירי במורדת והיא כשאומרת בעינא ליה ומצערנא' ומפורש בש"ס נכ"ב אם תפסה אין מוציאין ממנה ואם לא תפסה לא זכתה וכתב הריב"ש הבעל א"צ תפיסה וכל שהיא לא תפסה הוי כאלו תפס הוא וכ"מ אפי' לא תפסה זכתה כמ"ש המגיד וס"ל דמכריזין ד' שבתות בכל יום ומתרה בה ב"ד קודם הכרזה ואחר הכרזה ואחר כך נמלכין הב"ד . ומשמע מיד אחר ד' שבועות אין לה כתובה ומ"מ אין נותנין הגט עד יב"ח ובמאיס עלי מגרשי' מיד וס"ל דכופין אותו וחלקו עליו כל הפוסקים . ובנכ"ב ונ"מ כל מה שבעין נוטלת אפי' לא תפסה . ולשיטת הרא"ש שני דינים אלו שוים אלו אחר תקנה בתרא בש"ס בשניהם משהין יב"ח ואין חילוק ביניהם אלא במורדת בעינא ליה מכריזין עליה ואחר יב"ח מפסדת הכתוב' ואחר ת"כ וקודם לכן אית לה כתוב' ות"כ חוץ מזונות ומעשה ידיה שלה ובשניהם נ"מ שלה אפי' לא תפסה וכן קרקע נכ"ב שלה אלא מטלטלין של נכ"ב אין לה אא"כ תפסה . ולרמב"ן ורשב"א מורדת בעינא ליה ומצער' אין שום תקנה רק מה שמבואר בש"ס דמפסדת אחר הכרזה ד' שבועות ונכ"ב לא מהני תפיס' שלה ונ"מ א"צ תפיסה וכלתיה דר"ז איירי במורדת מ"ע או משהין יב"ח ובתוך הזמן אינה מפסדת כלום אלא לית לה מזונות ואחר יב"ח מפסדת כתובת' ות"כ ונכ"ב אם תפסה אין מוציאין מידה ונ"מ א"צ תפיסה ואין מכריזים עליה כשאומרת מ"ע ולשיטת הר"ן במ"ע יש לה אפי' הכתובה ונכ"ב ונ"מ אפי' לא תפסה משהין הגט יב"ח וכלתיה דר"ז איירי במורדת בעינ' ליה ואז צריכה תפיס' בנכ"ב ואחר ארבעה שבועות והכרזה מפסדת כתובת' אפי' אם החזיר' לא מהני אלא חז"ל תקנו שלא יגרש אותה עד יב"ח ועני' תפיס' ע' בסי' ל"ג תפיסת מפתח לא מהני וכן תפיס' ע"י שליח וכח"מ השיג על ב"ח ופסק אף אם אביה תפס הוי כאלו תפס השליח א"כ כשעדיין לא בא לידי חתנו ומונח אצל אביה ומבואר בת' הר"ן דוקא אם תפסה דבר ממה שהכניס' לו אז מהני התפיס' אבל תפיסת דבר אחר לא מהני ומעות של נדוני' הוי כאלו תפסה דבר אחר כי בעצו' לא שייך שבח בית אביה ולא כב"ח והיינו לדיל' דש"ס או אף לדידן כאומרת בעינ' ומצער' כמ"ש ס"ס ופ' כהג"מ מדמה דין זה לדיני' המבוארי' בסי' ל"ג אם מתה בתו דא"צ ליתן הנדוני' כי לא הכניס' ליתן הנדוני' א"א כשתהיה בתו כן ה"נ כשבתו אומרת מ"ע א"צ לסלק הנדוני' לפ"ז אם עדיין מונח בידה או ביד אבי' מעות ליתן לו ונרא' אע"ג שם בהג"מ כ' דין זה במורדת האומר' מ"ע מ"מ לפי הטעם שלא הבטיח האב ליתן הנדוני' אלא כשתהי' בתו לפ"ז אפי' מורדת בעי' ליה א"צ ליתן הנדוני' כשהלא ממנו ואם הנדוני' מונח ביד השליש תלוי בדינים אשר מבוארים בסימן נ"ג : ט ואינה נוטלת משל בעל כלום. ברי"ו סי' ל' מבואר הסבלונות ששלח לה וכן מתנות שניתן מחמת אביו או קרוביו בשעת הנישואין או אח"כ צריכה להחזיר וטבעת קידושין ע' סי' ל' וע' תשובת ש"י סי' מ"ג ועניין מתנות עסי' ק"ח : י וי"א אף נכ"ב היינו שיטות הרא"ש ורמב"ן ורשב"א דפוסק' כלתיה דר"ז איירי במ"ע ולהמסקנ' בנכ"ב צריכה תפיס' בנ"מ א"צ תפיסה: יא דאפי' נ"מ וכו' כבר תמה ע"ז כח"מ דלא מצינו דיעה זו כמ"ש כל השיטות ולכ"ע הא דבעינן תפיסה דוקא בנכ"ב ובנ"מ א"צ תפיסה אלא בתשו' הר"ל בן חביב סימן ל"ז דף כ"ע רע"ב הביא עוד שיטה אחרת דס"ל באומרת מ"ע מהני תפיסה דוקא בנ"מ ובנכ"ב לא מהני תפיסה וכלתיה דר"ז איירי במ"ע ומהני תפיס' בנ"מ עוד ק' על הרב רמ"א שהבי' כאן דעת הפוסקי' לענין תפיס' נכ"ב ונ"מ לא הבי' דעת הרא"ש ורמב"ן ורשב"א דמשהינן הגט יב"ח

ובתוך

באר הגולה

דאמימר שם ע"ב ו כדעת הרמב"ן והרשב"א דאין כופין ליתן גט אלא באותן מקומות שהזכירו חכמים כפייה כמ"ש ה"ז שם וכ"כ הטור בשם ר"ת ואביו הרא"ש ז שם ברמב"ם וכא"כ ז דאמרי שם בגמרא ח כאמימר

ביאור הגר"א

ד) ודוקא כו'. עדש"י ד"ה אבל כו'. וכמ"ש ביבמות קי"ז א' הבו לי כתובתי כו' וכנ"ל סי' יז ס"ב ועברא"ש ריש כלל מג : ה) אם רצה כו'. עתוס' שם ד"ה אבל כו' דלא כהרשב"ם והרמב"ם וכ"כ הרא"ש והרשב"א ור"ן והריטב"א מכח אותן ראיות שהביאו התוס' שם ואע"ג שתוס' כתבו שיש דוחין כו' כבר כתבו הם שאין באותן דחיות ממש יעו"ש וכן כל המפרשים והביאו עוד ראיה ממ"ש בפ"ב דנדרים ואלו שכופין ועוד להוציא מוכח שאין כו' הא בלא"ה אע"ג שמאיס עליה אין כופין בירושלמי ר"פ אע"פ רוצה הוא ליתן כמה שלא יחזור בה ויכולה היא ולא כן תנא האיש אינו מוציא אלא לרצונו ועיקר לי' והיא מגרש לה (ליקוט) וממ"ש בספ"ג דיבמות ואם נתכוונה לכך כו' אע"ג דע"כ מאיס לה. הריב"ש בשם הרמב"ם בסי' בכא : ו) אין לה כו'. ערש"י שם ד"ה לא כייפינן כו' ורבוט : ז) ותטול כו' כפי' דמ"ש כלתי' דר"ז כו' עד סוף הסוגיא הכל מורדת כמ"ש מרדה כו' ומ"ש ומשהי' לה אגיטא היינו אחר שמכריזין ד' שבתות משהי' ג"כ יב"ח ואין לה כתובה אחר ד' שבתות תיכף אבל במאיס לא משהינן כלל ומתגרשת תיכף והפסיד' תיכף הכל כתובה ותו' כו' וכמ"ש הפכה דוקא במורדת אבל באומרת מ"ע ל"ג מזינתה דנוטלת בלאותיה הקיימין כמ"ש ק"א א' ודינ' כממאנת ש"ב דאיתנהו אידי ואידי שקל' וליתנהו אידי ואידי לא שקל' ומשל בעלה אינה נוטלת כלום כמ"ש כ"ד א' כי אקני לה אדעתא כו' ואף באלמנה ה"ה בכלל כתובתה כמ"ש שמין כו' וכאן כ"ל כתובה וז"ש ואפי' מנעל כו' ואמר וכל מה כו' כנ"ל כי אקרי כ' וכ"כ הרמב"ם שלא נתן לה ע"מ שתלא וכ"כ הרי"ף והר"ן בשם הגאונים וכ"כ הרא"ש וכמ"ש בנ"ב קמו ב' הדר' בה כו' דאדעתא דהכי לא מחל ונתן אבל במורדת בנכ"ב דאיתנהו בעינייהו אינה נוטלת אא"כ תפסה וזהו לבד חלוק ממ"ע ובשאר נכסים שוה למ"ע וכנ"ל דמכ"ש בלאותיה היינו נכ"ב אבל נ"מ לא הפסידה אם הוא בעין ובירוש' על מתני' מהו לפחות מן פ"א פורנין די.ה ופי' מנדוניא כמעניניה מן הדא רי"א לעולם הי' פוחת כו' לא אמרו אלא ירושה דבר שאינו מל י ר"ל דל"פ אלא בנ"מ וה"ה בירושה שכבר כפלו לה דהיינו נ"מ פליגי הר"א אפי' לפחות מפר' פורנין דידה יפרוש אלמא דוקא מנדוניא דידה אבל בנ"מ לא כה"ק וה"ה לאחר תקנת רבותינו וז"ש אפי' כתובתיך ק' מנ' כו' אבל הנ"מ לא והר"ן פי' מפר' פורנין היינו נ"מ ור"מ מודה שלאחר תקנת רב אינו נ"מ היא שלה ועברון וריב"ש וריטב"א. והרמב"ן ורשב"א מפ' דכל מ"ש מכלתיה דר"ז ואילך הכל במ"ע כפירש"י וכמ"ש משהינן כו' הכל במאיס עלי ואינה מפסדת הכתובה עד יב"ח ובתוך יב"ח אין מכריזין ולא פוחתין מכתובתה ואם בירש נותן כתובתה משלם וכן אם חזרה בה לא הפסידה כלום ולאחר יב"ח הפסידה עיקר כתובה ותוס' כמ"ש בר"פ אע"פ כ"מ למורדת וכן כל מה שנתן לה כנ"ל ונ"ב אם תפסה נוטלת ונ"מ לא הפסידה ונוטלת מה שהוא קיים אבל במורד' מכריזין ד' שבתות ונמלכין ואח"כ מגרשין מיד ומפסדת אחר ד' שבתות הכל כנ"ל ואפי' נכ"ב ונ"מ ספיקה וכנ"ל דמש"ש מכלתיה דר"ז לא קאי אלא אמ"ע אבל נ"מ נוטלת אף בלא תפיסה כנ"ל ועמ"מ פי"ד מה"א הל' ח' וט' והרא"ש פי' ג"כ סוגי' דכלתיה דר"ז במאיס עלי אלא שס' דכיון במ"ע משהינן יב"ח כ"ש במורדת ולפ"ז לא הפסידה הכתובה עד יב"ח בין במורדת בין במ"ע ואין חילוק ביניהם אלא בהכרזה ד' שבתות שהוא דוקא במורדת וכ' הטור בה"ה בנכסים שוין דין מורדת ומ"ע שתפיסה דוקא בנכ"ב הקיימים ונ"מ הקיימים לעולם נוטלת וכתובה ותוס' ומתנה לעולם נ"ל כנ"ל והר"ן כ' דקאי אמורד' אבל במ"ע לא הפסידה כלום אפי' הכתובה לפיכך לא דברו בזה בג' כלום שהיא כשאר הנשים ואין נזקקין ב"ד בדבר ויכופנה הבעל בכל כפיות שיוכל ואם רוצה יגרשנה וכן פי' הריטב"א אבל כתב הריטב"א אבל לא מלינו לא' מרבותינו שפי' כך אבל כולם כ' דקנסי' לה כו' ודאי נפקעת פי' זה ונמלא ג' שיטות שיטת הרמב"ם והוא שם בש"ע כלשונו דקאי אמורדת ושיטת הרשב"א דקאי אמ"ע ושיטת הטור דקאי לשניהם וז"ש כאן הרמב"ם אם רצה כו' אם רצה כו' כשיטתו דמפסדת תיכף וא"צ יב"ח וא"צ תפיסה: ח) וי"א דאף כו'. הוא שיטת הרשב"א והרא"ש אבל דברי הם דין דלא הזכו. יב"ח לשיטתם ם) וי"א דאפי' כו' הוא תמוה מאוד דליתא לכל השיטות

באר היטב

היא טוענת בטונה האמורה בתורת הטיילין בכל יום וכו' לא כייפינן לה שאינה שבויה חרב להזדקק לו בכל שעה מהרי"ט ח"א סי' ה': ח) לגרשה. אבל אין כופין אותו · דלא כהרמב"ם והרשב"א. ואף אם נשאת בגט של כפיה הלא ועיין כנה"ג דף ק"א ע"א: ט) הקיימים. בסוגי' זו יש ד' שיטות . להרמב"ם הסוגי' כלתא דרב זביד איירי במורדת. כשאומרת בעינא ליה ומצערנא ומפורש בש"ס נל"ב אם תפסה אין מוציאין ממנה ואם לא תפסה לא זכתה. וכתב הריב"ש הבעל א"צ תפיסה וכל שהיא לא תפסה הוי כאלו תפס הוא. ונ"מ שלה אפילו לא תפסה זכתה. ומכריזין ד' שבתות בכל יום ומתרה בה ב"ד קודם הכרזה ואחר הכרזה ואח"כ נמלכין הב"ד . ומיד אחר ד' שבועות אין לה כתובה ואין נותנין הגט עד יב"ח . ובמאיס עלי מגרשין מיד וכופין אותו . וכל הפוסקים חלקו עליו בזה כמש"ל ונל"ב ונ"מ כל מה שבעין נוטלת אפילו לא תפסה ולהרא"ש שיטה אחרת דהיינו בשניהם משהין יב"ח ואין חילוק ביניהם אלא במורדת בעינא ליה וכו' מכריזין עליה ואחר יב"ח מפסדת הכתובה ושאר ת"כ וקודם לכן אית לה כתובה ות"כ חוץ מזונות ומ"י שלה . ובשניהם נ"מ שלה אפילו לא תפסה וכן קרקע נל"ב שלה אלא מטלטלין של נל"ב אין לה אלא א"כ תפסה . ולהרמב"ן ולהרשב"א שיטה ג' . מורדת בעינ' ליה וכו' אין שום תקנה רק מה שמבואר בש"ס דמפסד' אחר הכרזה ד' שבועות. ונל"ב לא מהני תפיסה שלה. ונ"מ א"צ תפיסה . וכלתא דר"ז איירי במורדת מאיס עלי או משהין יב"ח . ובתוך הזמן אינה מפסדת כלום אלא לית לה מזונות ואחר יב"ח מפסדת כתובה ות"כ . ונל"ב אם תפסה אין מוציאין מידה . ונ"מ א"צ תפיסה ואין מכריזין עליה כשאומרת מאיס עלי . והר"ן שיטה ד' במאיס עלי יש לה אפילו הכתובה ונל"ב ונ"מ אפילו לא תפסה ומשהין הגט יב"ח . וכלתא דר"ז איירי במורדת בעינ' ליה וכו' ואז צריכה תפיסה בנל"ב ואחר ד' שבועות והכרזה מפסדת כתובתה אפילו אם החזירה לא מהני אלא חז"ל תקנו שלא יגרש אותה עד יב"ח . ועני' תפיסה עי' בסי' נ"ג . תפיסת מפתח לא מהני . וכן תפיסה ע"י שליח . ובח"מ השיג על הב"ח ופסק אף אם אביה תפס הוי כאלו תפסה השליח א"כ כשעדיין לא בא לידי חתנו ומונח אצל אביה . ומבואר בתשו' הר"ן דוקא אם תפסה דבר ממה שהכניסה לו אז מהני התפיסה אבל תפיסת דבר אחר לא מהני . ומעות של נדוני' הוי כאלו תפסה דבר אחר . וכנה"ג דף ק"א ע"ב העלה אם תפסה האשה אעפ"י שלא תפסה הנכסים עצמן אלא שתפסה כנגדם מנכסי הבעל אין מוציאין מידה . עוד כתב שם אפילו תפס הבעל נכסיה אם תפסה האשה כנגדם מנכסי הבעל מוציאין מידו ע"ש . ועיין ס"ק כ"ח מש"ש ואם אביה אפי' מורדת בעינ' ליה ומצער' א"צ ליתן הנדוניא כשהלא ממנו . ואם הנדוני' ביד שליש עיין סי' נ"ג ועיין ב"ש : י) כלום . במהרי"ו ווייל סי' כ"ף מבואר סבלונות ששלח לה וכן מתנות שניתן לה מחמת אביו או קרוביו בשעת נשואין או אח"כ צריכה להחזיר · רצל כל מה שהכניסה עמה לחופה דהיינו נדוני' וכל תכשיטיה אשר הכניסה לחופה העומדים בעין אשר נתן לה אביה וגם כל אשר עומד בעין מאשר לה בשעת החופ' וטבעת קידושין מפני שלא יאמרו וכו' זכתה ע"ש . ועיין הרמב"ם ח"א סי' מ"א . והר"א ששון סי' קע"ז ומקור ברוך סי' י"ז ורדב"ס חא"ה סי' קל"ס . והרמ"ע מפאנו סי' נ"ה . וכנה"ג דף ק"ע ע"א סעיף ל"ח . מתנות ומאכלים של בעל אפי' אם תפסה ואין בידה שיעור כל השומא שהכניסה לו אינה יכולה לעכבם בעד מה שחסר מנדונייתה מקור ברוך סי' י"ס . וכנה"ג כתב עליו ואיני יודע למה ע"ש . מתנות שנתנה היא לו בזמן השידוכין . אם הם בידה אין מוציאין מידה. מקור ברוך סי' י"ז . אשה שגנבתה נדוני' שלה בחיי בעלה באמתלאה גדולה והלכה לבית אביה ושוב מת בעלה ואין היורשים רוצים ליתן לה כתובה ותוס' ובאים עליה בטענ' מורדת אין לה דין מורדת להפסידה כתובתה הרמ"ע מפאנו סי' כ"ה . אשה שלא הביאה כלום מבית אביה והבעל עשה לה כתובה סך ידוע ולא פירשו מהו תוס' ומהו עיקר כתובה ואמרה מאיס עלי ותפסה כדי כתובתה שורת הדין דשמין כמה ראוי לתת לה מוהר כשאר בני משפחתה או משפחת בעלה וכמה ראוי לתת לה סבלונות בזמן שרואה את הכלה כפי כבוד בני משפחתה וכותבין לה זה בתורת נדוני' והשאר עיקר כתובה ותוס' ולגבי זה הועיל תפיסתה ולא לגבי השאר הרדב"ז ח"א סי' רס"ב : יא) נל"ב . היינו שיטות הרא"ש ורמב"ן ורשב"א דפוסקת דכלתי' דר"ז איירי במאיס עלי ולהמסקנא נל"ב צריכה תפיסה . ונ"מ א"צ תפיסה: יב) אינה נוטלת וכו' . כבר תמהו ע"ז דאין פלוגתא ביניהם אלא בנל"ב אם צריך תפיסה ויב"ח אם צריך דלהרמב"ם

פתחי תשובה

עדות ברורה בדבר אלא שהיא רגלים לדבר קלה וכשכמי דהבעל יכול למנוע ממנה שארה כסותה עד שתקבל גט ובזה יש לסמוך על דעת הרא"ש והר"א ששון עכ"ד וע' עוד בס' גט מקושר בכב"ר אות ר"ח מענין זה. וע' בס' משכיות יעקב סי' עז מ"ש בזה : י"/ בלאותי' הקיימים. עבס"ש מ"ש וענין תפיסה ע' בסי' לג כו' וע' בתשו' נו"ב ע- סח מ"ש

טורי זהב

ירצה בר' וכ' ב"י דמלשון זה משמע שמלבד הכרזות ד' פעמים תקן שלא יתן לה גט עד יב"ח וכך הם דברי הרמב"ם עכ"ל וכ"כ כאן בש"ע בסעיף ב' והב"י הביא אחר זה בשם הסניד ז"ל וכל מה שהזכירו בגמ' לאסקי באומרת מאים עלי וזהו דינ' אינ' מפסד' כלום עד יב"ח ובתוך יב"ח אין מכריזין עלי' ו"א פוחתין מכתובת' כלום ובזה היא חלוק' ממורד' כו' עכ"ל ובסי' זה לפני זה הביא הב"י בשם הרא"ש על תקנת יב"ח וז"ל תקנ' וו

עזר מקודש

בזה ומ"מ נראה שלי' איהו הוא לאו דוקא וא"א להוליא בגי פלוגתא דרבוותא אך עכ"פ צריך לסלק הכתובה ובני נשהמים עלינו נ"ב שמעמידו דבריהם בזה על סילוק הכתובה ואולי יש חלק שגם ע"פ רוב חייה סלוים בהכתובה כיון שאין בה דעת לבטול ולחזור על מפסחים מ"א"כ בכייהה וגם אם העמידו דבריהם בזה על סילוק הכתובה דוקא יש ללדד בזה אם עי"ן יחול חיוב שאר כסות ועונה מהסוה"ק או רק מדרבנן כי יש מקום לומר שכיון שהוא מעוכב מלגרש סיתי מהי סיתי ממילא מוטל עליו ג' חיובים הנ"ל מהספיה"ק כיון שהעכבה ממנו ובשנאה בלב מה שא"א לבעלה גם"ס אופן אולי הוא פטור מעונה. גם יש ל..מפסק אם גם כל המופסנים ס.ופס ועייך לגופה בנהוג ג"ע גורם חיוב שאר פי' במופנים הנ"ל ובעם ל.ע"ג בכ"ה

חכמת שלמה

סי' עז ס"ב בהגה אבל אם אומרת יתן לי גט וכתובתי חיישינן שמא נתנה עיניה באחר וכו'. ל"כ קש: מן מסוף' בגיטין דפ"ד ד"ה בדידה קיימא שכתבו וקשה לר"י הרי בדידה קיימא שתאמר מאוס עלי וכפינן לי' וכו' וקשה לי מה בכך שתאמר מאוס עלי הרי כאן מוכח דעושיה כן כדי להנשא לאותו פ' שהוכנה עמו וא"כ אין לך עיניה נותנה באחר גדול מזה וכן קשה על הרמ"א שכתב וא"כ בשם מוהר"ם דמחרימין על זה אולי למדותו וא"כ האיך הטעון מאוס עלי אולי בתמם אינו מאוס בעיניה והרי מחרימין ע"ז וביותר תמוה דהכי דנשמע לה אם הטעון מאוס עלי וביכוף אותו לגרש הרי אם בתמת יודעת בנפשה שאינו מאוס לה א"כ יהיה גט מעושה שלא כדין ופגע בעל ופליך פי' בידה ונ"מ בזה ותוקף

אותו בכך מפני שעשה לי כך וכך או מפני שקללני או מפני שעשה עמי מריבה וכיוצא בדברים אלו י) ט שולחין לה מב"ד ואומרים לה הוי יודעת שאם את עומדת במרדך אפי' כתובתיך ק' מנה הפסדת אותם ואח"כ מכריזין עליה בבתי כנסיות ובתי מדרשות י בכל יום ד' שבתות זו אחר זו יא) וי"א דא"צ להכריז בכל יום אלא ד' שבתות ממש (הר"ן והגהות מיימוני וכן משמע לשון הטור) וכן נ"ל עיקר ואומרים פלונית מרדה על בעלה ואחר ההכרזה שולחין לה ב"ד פעם שנית אם את עומדת במרדך הפסדת כתובתיך אם עמדה במרדה (ט) ולא חזרה יב כ יב) נמלכין יג) בה יג יג) ותאבד יד) כתובתה ולא יהיה לה כתובה כלל (י) ל יד) ואין נותנים לה גט עד י"ב חדש טו) ואין לה מזונות כל י"ב חדש יד (יא) ואפי' (ד) טו) היא מעוברת (כ"י בשם תשו' הרשב"א) (טז) ומעשה ידיה שלה (יב) יז) אבל נוטל טז) פירות (טור) מ יח) ואם מתה קודם הגט טו בעלה יורשה יט) וחייב בפדיונה טז יט) וקבורתה (טור) כ) ולאחר י"ב חדש יז (יג) אין לבעל עליה יט) כלום וכן היא עליו מאחר שאבדה הכתובה אין לה כל תנאי כתובה מאחר שיוכל לגרשה בלא כתובה והוא מעכבה מרצונו (דברי הרב וכן משמע במהרי"ל סי' כ') כבסדר הזה עושין לה אם מרדה כדי לצערו כא) ולאחר י"ב חדש לא מהני חזרתה אלא אבדה כתובתה כב) ואם רוצה לקיימה צריך לכתוב לה כתובה אחרת (יד) אבל תוך י"ב חדש יכולה לחזור בה ויש לה כתובה ואם מת תוך י"ב חדש יש לה כתובה מן היורשים (כל זה בהר"ן ופ' אע"פ) ואם רוצה לגרשה תוך י"ב חדש יח נותן לה נ"ב שלה כ) וכתובתה וכל מה שכתב לה

בית שמואל

וכתיך י"ב חודש צריך ליתן לה הכתובה והמחבר פוסק כפשטו' אם רוצ' לגרש א"צ ליתן לה הכתובה ועפנת מ"מ עיין תשו' מהרי"ו בן ששון סי' קפ"ו אם אמרה בשאר לבון ולא מ"מ: יב נמלכין בה היינו הב"ד בעצמ' מתרי' בה קודם הפסק כ"כ הר"ן ולדעתו אם חזרה פוחתים מכתובת' ז' דינרים על כל שבוע שעמדה במרדה כי הי' דלא אתיא לאפרומי והגמנייי' לא משמע כן וכן בהג"ה בסמוך ונ"ל כיון שמכריזין עליה לא חיישי' לערמה: יג ותאבד כתובתה. כן הוא שיטת הרמב"ם מיד אחר ד' שבתות אין לה כתובה אלא מבקשין ממנו שלא יגרש אותה מיד דגנאי לבנות ישראל שמגרשי' אותן בעליהן מפני קטטה כמ"ש המגיד וכ"כ הסמ"ג בשם ר"ת וכן הוא שיטות הרמב"ן והרשב"א כמ"ש לעיל וכ"כ הר"ן וכ"ה הש"ג ולשיטת הרא"ש אינה מפסדת כלום עד יב"ח ובסמוך פסק בהג"ה כהרא"ש ותמוה הוא איך פסק נגד כל הפוסקים הללו גם בהרא"ש אין מוכרח זאת אלא הטור כתב כן בשמו. ומ"ש בסמוך בהג"ה בשם תשו' הרשב"א אם מגרש תוך יב"ח צריך ליתן לה הכתובה ונ"ל לא כתב כן במורדת זו אלא במ"ע: יד ואפי' היא מעוברת כלו' שאינו חייב במזונ' מפני העובר שבמעיה אבל כשתלד אינה חייבת להניק הולד ועי' בגוף התשובה: טו בעלה יורשה. אע"ג להמחבר אבדה כתובתה אחר הכרזה מ"מ יורש אותה וכן הוא לדעת רמ"א כשהוא אחר יב"ח וכן הוא מוסכם לכל הדיעות אפי' במקום שכופין אותו לגרשה מ"מ יורש אותה כשמתה קודם הגט כמ"ש בהרי"ף ושאר פוסקים בדיני דמתיבתא ופ' בהגה"ה בסמוך והא דיורש אותה אע"ג דהוא ספור מכל החיובי' מ"מ היא שמרדה מפסדת אבל הוא אינו מפסיד לפ"ז נראה דהוא אוכל הפירות אף אחר יב"ח וכ"כ בתשובת הרלב"ח בשם הרשב"א מיהו בד"מ כ' דהרא"ש ס"ל אחר יב"ח אינו אוכל הפירות וכן מדייק בתשוב' הב"ל מדברי הרא"ש מיהו לפ"ז קשה מאחר דהוא מפסיד זכותו לענין פירות למה יורש אותה ואם הרא"ש ס"ל ירושת הבעל מדאורייתא הוי שפיר לחלק ביניהם: טז וקבורתה. כ' הרא"ש קודם י"ב חדש חייב בקבורתה כיון שהוא חייב ליתן לה הכתובה. משמע אחר יב"ח פטור מקבורת' דהא פטור מכתובה וכ"כ בד"מ לשיטת הרמב"ם אחר ד' שבועות הדין כן כתב ב"ח הא דפטור מקבורה משום קבורה תקנו חז"ל תחת נ"ב ולא תחת נ"מ וכאן ספק הוא אם זכתה בנ"ב וי"ל דאין לה נ"ב מ"מ הוא פטור מקבור' מיהו נראה אם כבר תפסה נ"ב או זכתה בנ"ב ואחר מותה הוא יורש אותה חייב בקבורה ולא כמשמעו' בב"ח: יז אין לבעל עלי' כלום. משמע דאינו אוכל פירות אבל יורש אותה כמ"ש. ונראה לדעת הרשב"א דאוכל פירות השיט' יכול למחות לה שלא תמכור כלום אלא לשיטת הרא"ש דאינו אוכל פירות והוי כאלו אין אישות ביניהם אלא יורש אותה בתורת קרוב א"י למחות וכ"כ בתשובת רלב"ח דף ס' אלא בתשו' מהרי"ו סי' כ' פסק לכ"ע יכול למחו' וכ"ה בסמוך בהגה ובדיעבד אם מכרה נ"מ אם יכול לבטל המכר וכשאמרי' מ"מ או כל שעה יכול לגרשה ואין לה כתובה ודינה כל שעה כמו מורדת בעינ' ליה אחר יב"ח. ושם לדעת הרמב"ם זכתה בנ"ב בלא תפיסה א"כ בודאי חייב בקבורה ולדעת הרמב"ן והרשב"א איירי הש"ס במורדת מ"מ וספיקא הוא אם זכתה בנ"ב א"כ הוי ס"ס שמא הלכתא כרמב"ם וזכתה בלא תפיסה ואת"ל הלכ' כרמב"ן שמא זכתה נ"ב אף לדינא דש"ס לפ"ז חייב בקבור' כי בש"ס מוציאים ממון מיד המוחזק: יח נותן לה נ"ב שלה היינו דוקא לשיטת הרא"ש אבל לשיטת הפוסקים מפסדת מיד אחר ד' שבועות · ומה שכתב אבל לא מה

*) שכתב לה עי' בטור סי' ס"ה לא משמע כן אלא דוק' כשאין לה כתובה או אין לה מתנות וכבר כתבתי ר"ס אפי' אם משמע שמה עפ"י כפים יש לה דין מורדת

חלקת מחוקק

(ט) ולא חזרה נמלכין בה ותאבד כתובתה הר"ן פי' כלו' דלא סגי במה שהב"ד מתרין בה ע"י שלוחם אלא הב"ד בעצמם נמלכין בה קודם שיפסקו הדין להפסידה כתובתה ומשמע דאם חזרה בה לא הפסידה כלום וכתב הר"ן דף תל"ו ע"ב וכ"ת אתיא לאערומי דמרדה ג' שבתו' ובד' הדרה בה וכן לעולם ליתי' דאפשר דכל שעברו עליה ד' שבתות של הכרזה בין הפעמים כולם הפסידה כתובתה ואחרים אומרים דכתיך ד' שבתו' פוחתין ז' ז' ומ"ה לא אתיי' לאערומי אבל אינה מפסדת כתובת' בבת אחת אלא בד' שבתו' רצופים: (י) ואין נותנין לה גט עד י"ב חודש. כתב המ"מ משהין אותה י"ב חודש ומבקשין ממנו שלא לגרשה תוך זה הזמן מפני שגנאי הוא לבנות ישראל שמתגרשו' מבעליהן מפני קטטה ושמא תוך זמן זה מרצין זה את זה ותשאר עם בעלה משמע דאם רוצה דוקא לגרש' מגרשה בלא כתובה רק שמבקשין אותו שלא לעשות ועיין בר"ן ודעת הרשב"א דלא הוזכרה שהייה בגמרא רק לאומרת מאיס עלי ועיין בתשובה בב"י אבל במורדת ממש מיד לאחר ד' שבתו' והמלכה שנית הפסידה הכל ואם ירצה לגרשה מגרשה מיד ואין מבקשין אותו כלל אבל דעת הרא"ש והטור דכל י"ב חודש אם ירצה הבעל לגרש לא אבדה כתובתה אפי' במאיס עלי שמוחלת לו הכתובה לא הוי מחילתה מחילה כל י"ב חודש ומכ"ש במורדי' ממש שאינה ראויה להתגרש מיד שודאי נותנין לה ג"כ זמן י"ב חודש אחר הכרז' ד' שבתו': (יא) ואפי' היא מעוברת כלו' שאינו חייב במזונותי' מפני העובר שבמעי' אבל לכשתלד אינה חייב' להניק הולד עיין בגוף התשוב': (יב) אבל נוטל פירות וכו' וחייב בפדיונה וקבורתה. זה הוא דעת הרא"ש והטור דלא הפסידה כל י"ב חודש רק מזונו' לבד אבל כתובה אית לה וכמ"ש לפני זה ס"ק ט' וא"כ אית לה ג"כ תנאי כתובה ופרקונה וגם חייב בקבורת' מאחר שאינו יכול לגרשה בלא כתוב' ונדונייא אבל לדעת הרמב"ם כמו שפי' המ"מ והרשב"א שאין לה כתובה כלל כל י"ב חודש א"כ גם תנאי כתובה בטל א"כ אין לו פירות ואינו חייב בפרקו' ובקבורת' מאחר שאין לה כתובה ומיהו אפשר מאחר שהוא יורשה חייב ג"כ בקבורת' ובב"ח כתב מאחר דאמרי' בגמ' דקבורתה תחת כתובתה ומפורש בגמרא ברש"י וכתו' דף נ"ג דנדוניא שהיא נ"ב הוא מיקרי כתובתה וא"כ מאחר שהפסידה הנדוניא רק מה שתפסה בלבד א"כ יאמר הבעל דאף דמכח ספק' דדינ' אין להוציא מה שתפסה מ"מ שמא מדינ' אבדה כל הנדוני' וא"כ אין אני חייב בקבורתה ולפי זה אינו יורש מה שתפסה מאחר שאינו רוצה לקברה: (יג) אין לבעל עליה כלום. כלו' דאינו אוכל פירותיה אבל מ"מ יורשה וגם היא א"י רשאי לבזבז וליתן מתנה לשום אדם ולא למחול השטר חוב זכר כמבואר בתשובת מהרי"ו סי' ד' ובד"מ כתב שאין הבעל חייב בקבורתה אחר י"ב חודש אע"פ שיורשה ככר כתבתי דלדעת הרמב"ם ושאר מפרשים גם תוך י"ב חודש הדין כך: (יד) אבל תוך י"ב חודש יכולה לחזור בה. אין להקשו' א"כ אתיא לאערומי ותלעבר אותו עד סוף י"ב חודש ואח"כ תחזור בה וע"כ כתב הר"ן דאין יכולה לחזור דיי"ל דמאחר דמבייש' אותה בהכרזות ד' שבתו' לא אתי' לאערים: דנומן

באר הגולה

בם ט בברייתא שם רבותינו חזרו ונמנו וכו' ודלא כמשנ"י י כפי' רבינו ומה דאמר רבא דיקא נמי היינו דצריך זמן כו' הא אע"ג שמכריזין בכל יום אלא אי אמרה בשוקי' וברחובות מכריזין בכליר מהאי סני ה"ה כ מימרא דרבא אמר רב ששת שם ל ממסקנת הגמ' שם דף סד ע"ב דס"ל דקאי למורדת דאומרת בעינא ליה ולצערא ליה מ וכ"כ הרי"ף ופשוט הוא שאין הירושה

ביאור הגר"א

דוקא במורדת ולהרשב"א דוקא במ"ע ולהרא"ש וטור בשניהם אבל בשאר אין חילוק ביניה' ואף שהרלב"ח הביא ביט' אחר' דהלפי' דר"ז דספי' מיירי במ"מ אבל בנל"ב לא מהני ספיק' ודאי בטל' דעתו נגד כל המפרשים הרמב"ן ורמב"ם ורשב"א ור"נ וריטב"א וריב"ש ורא"ש וטור וכל הגאונים וכל המפרשי' ועוד מאי אפי' כ"מ: י) שולחין כו'. שם פעמים שולחין כו': יא) וי"א כו'. ערש"י והוס' שם ד"ה דוקא כו' וכ"ד כל הפוסקים: יב) נמלכין בה כו'. ל"ג מש"ש ואיפו כמאן כו' עד דאיתמר וה"נ אמר רבא הל"ש הלכ' כו' ושיטות אחרות יש בזה רש"י ושיטת ר"ם ועפו"ש שם ד"ה ואיכו ושיטה אחרת לראב"ד הביאו הר"נ ושאר מפרשים והמחוורת היא שיטת ר"ם לפי גירסת הגמ': יג) ותאבד כו'. אבל להרא"ש וטור אינה מפסדת אלא אחר יב"ח אבל קודם אינה מפסדת מהכתוב' כלום: יד) ואין נותנים כו'. א"ל להרשב"א מגרשה מיד: טו) ואין לה מזונות כו'. גמ' שם: טז) ומעשה כו'. כיון דל"ל מזוני כמש"ש מ"ז ב' וש"מ: יז) אבל כו'. הרא"ש שם סוף פל"ד ע"ש: יח) ואם מתה כו'. הרי"ף שם ע"ש: יט) וחייב כו' הרא"ש שם: כ) ולאחר יב"ח כו'. וקאי אפירות ופרקונה וקבורה' וז"ש מאחר שיכול כו' אבל מ"מ ירושתה לא מיפקע ועבד"מ סק"ח: כא) ולאחר יב"ח כו' אבל כו'. דבשביל זה משהין יב"ח וזהו לשיטת הרא"ש וז"ש ו"ס מת כו' ואם רוצה כו' אבל לדעת הרמב"ם מפסדת אחר ד' שבועות הכל כנ"ל ולדעת הרשב"א הדין זה במ"ע וכמ"ש במ"מ אבל דברי הרב תמוהין:

דגול מרבבה

*) (ב"ש) כך הי' להב"ש הגרסא בב"י בשם הרשב"א הל' אבל לא מה שנתן לה:

פתחי תשובה

כזה: (ד) ואפי' היא מעוברת עבה"ט ע"ש דאינה חייבת להניק הולד והוא מדברי הח"מ וב"ש ועיין בהגהת יד אפרים שהעתיק ע"ז דלשיטת הר"ן שהובא בב"ש לקמן סי' פ' ס"ק כ"ח (ובבה"ט שם סק"כ) דגם באומרת איני ניזונת ואיני עושה בהנק' א"כ הנקה לאו מחמת מזונו' הוא ונתחייב להניק גם כאן ומ"ש הח"מ והב"ש כן בשם תשו' הרשב"א ל"ע דהרשב"א שם כוונתו לאחר גירושין ע"ש מ"ש בזה. ו' מ"ש הב"ש שם דבמקום פלוגתא היא פטורה א"כ אין נ"מ כ"כ לדינא אם לא היכא שהוא מוחזק בנכסים שיהא יכול לעכב מנכסיה שכר הנקה וכן היכא שכבר הניק' הולד עד שמכיר' וכמו שנכתוב בסי' פ' שם ע"ש:

עזר מקודש

סעיף ב' (מכריזין עלי) גם שמורדים צריך להיות כרוזים וי"ב חודש גבי' הי' ליה ממונו שהכניס מהפליט יש לומר ליתן אליו היכא היטב והיינו כמה שעודף על שיעור כתובתה והכאי כתובה מזונות וכתות ליה לה ע"י זה אינה יכולה לעכב עליו ממונו רק אם היא מעוברת או ספק מעוברת יש לומר שמעכבה נוכח על כתובתה שיעור שכר הנקת ב' בנים:

באר

הרב ח"מ וב"ש וכנה"ג דף ק"ב ע"א סעיף כ"ט דלא נ"ינו דיעה זו כמש"ל כל השיטות ולכ"ע דבנ"מ א"ל הפיסה. האומרת איני רוצה בו. שנאתיו. לא נקרא עוד בעלי. הוי כמאיס עלי הר"א ששון סי' קפ"ו. יש להסתפק אי בעינן שתאמר מאיס עלי מחמת בעילה או לא הר"א ששון שם. ועי' ס"ק ל"ב מש"ש. הלכה לבית אביה ואמר לה שתבא אל ביתו וביא אינה רוצה לבוא אחריו ואומרת לו שאם רוצה שיבא הוא אחריה הוי מורדת וכ"ש אם היתה מגלה דעתה קודם לכן שהיא מאוס בעיניה ושלא היה' יכולה לראותו ושיתן לה גט כנה"ג דף ק"ב ע"א סעיף ל"ד: יג) בה. היינו הב"ד בעצמם מתרין בה קודם שיפסקו הדין להפסידה כתובתה אבל לא ע"י שלוחם. ואם חזרה בה לא הפסידה כלום. והר"ן כתב דאם חזרה פוחתין מכתובתה ז' דינרים על כל שבוע שעמדה במרדה עיין ח"מ ב"ש. אם רואין ב"ד שהדבר תלוי אמה או קרובים מניחין אותה בנות מי שירצה לב"ד אולי תחזור עם בעלה בשד"ם מח"מ סי' ש"י. יד) כתובת'. מיד אחר ד' שבועות אין לה כתובה אלא שמבקשין ממנו שלא יגרש אותה מיד אלא עד יב"ח דגנאי לבנות ישראל וכו' כ"ה לשיטת הרמב"ם והרמב"ן ורשב"א כמש"ל. אבל לשיטת הרא"ש אינה מפסדת כלום עד יב"ח כמש"ל: טו) מעוברת. כלומר שאינו חייב במזונות מפני העובר שבמעיה אבל כשתלד אינה חייבת להניק הולד: טז) פירות. ואחר יב"ח אינו אוכל הפירות עיין ח"מ ב"ש: יז) יורשה. אפי' אחר

היטב

יב"ח עיין ב"ש. כתב מהרי"ו וויל סי' כ' גם שטר חצי חלק זכר זכות הבעל ישאר בתקפו ובגבורתו ואין לה כח נקרעו ולא לבטלו ולא למחול עליו ע"ש. אפי' מה שמכרה ונתנה יורש הבעל כנה"ג דף ק' ע"ב סל"א. והב"ש ס"ק י"ז כתב. אם מכרה נ"מ אם יוכל לבטל המכר. ולכ"ע יוכל לכתחלה למחות שלא תמכר כלום מהרי"ו וויל סי' כ' וכ"ה בסמוך בהג"ה: יח) וקבורת'. היינו כל זמן שהוא חייב ליתן לה הכתובה חייב בקבורתה אם מתה תוך הזמן הזה. אבל אחר יב"ח להרא"ש או אחר ד' שבועות להרמב"ם אם מתה אין חייב בקבורתה כיון דהוא פטור מן הכתובה. מיהו אם תפסה נ"ב או זכתה בנ"ב ואחר מותה הוא יורש אותה חייב בקבור' אפי' אחר יב"ח או ד' שבועות ב"ש: יט) כלום. היינו דאינו אוכל פירות אבל יורש אותה כמ"ש וכשאמרה מאיס עלי או כל שעה יוכל לגרשה ואין לה כתובה. ממילא דינה כל שעה כמו מורדת בעינא לי' ולצערי' אחר יב"ח. ושם לדעת הרמב"ם זכתה בנ"ב בלא תפיסה א"כ בודאי חייב בקבור'. ולדעת הרמב"ן והרשב"א איירי הסוגי' דכלתי' דר"ז באומרת מאיס עלי וספיק' הוא אם זכתה היא בנ"ב א"כ הלכה כרמב"ן שמא זכתה נ"ב אף לדינא דש"ס לפ"ז חייב בקבורה כי בש"ס מוציאין ממון מיד המוחזק ב"ש: כ) וכתובתה. היינו להרא"ש אבל לשאר פוסקים מפסדת מיד אחר ד' שבועות. ועיין מה שכתב וז"ל ומ"ש אבל לא מה שכתב לה עיין בטור סימן ס"ה לא משמע כן אלא דוקא וכו'. לא ידעתי הא לפנינו כתב

טורי זהב

נעשית בימי האמוראי' אחרונים כאשר ראו כי גבהו בנות ישראל ודעתם וזחה עליהם וכאשר הי' להם כעס עם בעליהם היתה אומר' לא בעינא ליה והבעל מגרש' מיד כיון שנפרעתו מכתוב' ושוב היו מתחרטו' תקנו שתשה' שנה ואם יגרשנ' בתוך השנ' שלא תהא מחילתה מחילה כו' עכ"ל וכ"כ עוד ב"י אח"כ בשמו וז"ל אבל הכא במענת מאיס עלי אין כופין אות' בכפיי' הכרוז של בתי כנסיות לפי שאנוס' הי' אבל מצהין אות' יב"ח כו' וא"כ ודאי הי"ת למענת בעינא לי' ומצערנ' ליה וכבר כ' הטור לקמן סי' זה מסקנת הרא"ש כר"ם שאין חילוק בלום אלא דיניהם שוין ומה דמשמע לב"י מלי הוסיפו לתק' אינ' דקדוק כלל דאדרבא דטור נזהר בזה שלא נטעה לומר כמ"ש בגמ' ומשהינן לה יב"ח ולא אמר חזרו ונמנו כמ"ש קודם לזה רבותינו חזרו ונמנו כו' דהיינו הפלכ' ד' שבתות אלא ודאי דזה שייך לתקנ' דחזרו ונמנו והכל א' ותרוויהו בעינן ע"כ וכי שאינו כן אלא תקנ' אחרית' היא וכמו שבתחי' עשו תקנ' בהמלכה ד' שבתות ובטלו דין המשנ' ת"נ בזה שהי' גם בדרך זה שביטלו תקנה האמצעית דהיינו ההמלכה ד"ש ותקנו יב"ח מ"ה כתב הטור תחל' ושוב תקנו כו' ואח"כ ב' ושוב הוסיפו לתקן וכו' כלומר דלא היתה הוספ' אלא לענין שראו לתקן עוד אבל לא לענין עצם התקנה. וראי' לזה שברמזים ב' הטור ח"ל ובתר הכי תקנו בין בעינא ומצערנא בין בטענ' מאיס (כו' משמע) דלא בעינן הפלכ' ד' שבתות כמ"ש שם לפני זה בהדיא בטענת מאיס ה"נ בטענת בעינא ומצערנא. ומו"ח ז"ל הבין נ"כ כפי' ב"י דבעינן יב"ח וגם הפלכה ד"ש וע"כ הקשה היאך השוה הטור טענת מאיס לבעינא ומצערנא הא בטענת מאיס לא צריך הפלכ' ד"ש ובטענת בעינא ומצערנא בעינן דבר זה וע"כ נכנס בדוחקים בדברי הטור ועשאו כאלו לא הי' דברי הטור על נכון ח"ו והאמת כאשר זכרנו דודאי שוים הם ובתרווייהו לא בעינן אלא יב"ח לחוד כנ"ל ברור ומשום דעת הרא"ש והטור ועכשיו נבאר בס"ד דברי הרמב"ם והטור שזכרנו קודם לזה דאיתא בגמ' ת"ד מורדת א"ר וביד דאמר בעינא ליה ומצער' ליה אבל אמרה מאיס עלי לא כפינן לה דלא כפינן לה להיות עמו אלא כופין אותו לגרש' תיכף שאינ' כשבויה ובזה החילוק שבין טענת מאיס לבעינא ומצערנא ור"ת הקש' על זה והיכי שאין כופין הבעל גם במאיס ומפרש מלתא דרב זביד הכי דעיקר החילוק בין הטענות הו' דאומרת בעינא ומצערנא פירושו גם כן שרוצ' להתגרש אלא שיתן לה כתוב' ועל כן אמרה בעי"א ליה ואיני רוצה להתגרש בלא כתוב' ומצערא ליה עד שיגרש ליתן לה כתוב' אבל אמרה מאיס עלי ולא בעינא ליה לא הוא ולא כתוב' לא כפינן לה שתחזור בה מחמת שנא' שלא תועיל מחילת' דהוה מחיל' בטעות דאנב צערה אמרה כן ומתוך כך לא יעל' על לבו לגרש' פירוש שאין שם מורדת אלא כשהיא רוצה שיתן לה גט וכתוב' בזה פותחין לכתובת' אבל באומרת מאיס והיא רוצה גט בלא כתוב' אין עליה שם מורדת ודאי ישמע לה וכ"ת הא פשיטא היא לזה תירצו דקא משמע לן דבחיל' נמורה היא. ומשילא לא יגרשנ' מעצמו ומזה לא דברו חכמים וא"צ שם שהיי' עבור זה ולפי התקנ' הנ' דהיינו מ"ש ומשהינן לה יב"ח אמרינן באמת דאפי' בטענת מאיס בעינן שהיי' יב"ח משום הכי כ' הטור והאי תקנתא פי' דשהיית יב"ח איתא בין באומ"ת בעינא ומצערנא לי' והיא מבקשת להתגרש בין באומרת מאיס עליו ומבקשת שיגרשנ' מיד בלא כתוב' ע"כ"ל הרי דאף בטענת מצערנא ליה היא מבקשת גם אלא לא מיד כלו' אלא עד שיתן לה כתוב' בתרווייהו צריכ' שתהיה שנים עשר חודש ותו לא מידי וכמו שכתבתי לפני זה: ובפרישה כתב במ"ש הטור ומבקש' שיגרשנ' מיד ר"ל אפי' הכי תקנו שאסור לגרשה תוך יב"ח אפי' שניהם רוצין כו' אבל א"ל דמ"ש רו"ל דאפי' הכי אין כופין לגרש תוך יב"ח דא"כ אפי' לאחר יב"ח נמי אין כופין דדוקא אם ירצה יגרשנ' קאמר עכ"ל ותמהתי על הרב איך פלאו לבו לפרש שיש איסור לגרש אפי' מרצון שניהם דהא לא עדיפא משאר כל הנשים דבעליהם מגרש' אפי' בע"כ של אשה ובאן במאיס יגרע כחו שאפי' בהסכמות שניהם יהי' איסור אין זה אלא דברי ת הו אלא משום דיכול לגרש כשהיא מסכמת בלא כתוב' וכאן צריך שיהיה יב"ח מחמת שרוצ' לגרש בלא כתוב' ואמרו חכמינו ז"ל שאין מועיל הסכמ' ותוכל לחזור לתבוע הכתוב' דמחיל' בטעות היא כמו שזכרנו בסמוך ואם רוצה ליתן הכתוב' ודאי בכ"מ יוכל לגרש אפי' בע"כ של אשה וכל הכפיות של אשה שהוזכר' כאן היינו לגרש בלא כתוב' ובזה מתורץ מה שהקשיתי דברי הר"ן אהדדי בענין עוניה נתנ' באחר מ"ש בפרק אע"פ עם דבריו בתשוב' דמ"ש הר"ן בפרק אע"פ דשייך לומר כן אפי' תפסה היינו לענין שהיא רוצה לכפותו שיתן גם בע"ב בוה ודאי אמרינן עוניה נתנ' באחר אפי' אם מפסדת הכתוב' אבל מה שכ' הר"ן בתשוב' דיש חילוק בין מבקשת כתוב' בטענת מאיס היינו לענין שהיא רוצ' לענגו עד שיתן לה כתוב' ויגרשנ' בזה אמרי' עיני' נתנ' באחר כיון שמבקשת הכתוב' אבל כשאינ' מבקשת כתוב' שפיר תוכל לענגו בטענת מאיס ולא הויא מורדת ולא אמרינן עיני' נתנ' באחר כיון שאינ' מבקשת על ו שום כפר כנ"ל נכון והשתא נבאר דברי הרמב"ם והטור שזכרנו לעיל דו"ל הטור כ' הרמב"ם כתבו הגאונים שיש מנהגו' אחרות במורדות ולא פשטו המנהגות ברוב ישראל ע"ב אין ראוי לדון אלא כדין התלמוד אבל רי"ף כ' האידנא דייני במתיבת' כד אתי' ואמר' לא בעינא לה לאי גברא ליתיב לה ניפא לאלתר ואי תפס' כו' עכ"ל ונרא' לי דהרמב"ם חולק עם הרי"ף בפי' דייני מתיבת' דהרי"ף מפרש מ"ש יהבינ' לה ניפא לאלתר פירושו שאנו כופין אותו לגרש מצד התקנ' באמר' מאיס עלי במ"ש הרי"ף בהדי' ולר"ה כל מאי דכפינן לאפוקי בין מעיקר דינא כדתנן ואלו שכופין אותו להוציא בין מעיקר תקנת' כו' הרא' שהבין תקנ' דמתיבת' שכפינן ליה לניתב גיפא וכן לפר הר"ן מדברי הרי"ף לענין התקנ' חנ"ל אבל חאו' ע"ב לא

לה (נ"י בשם תשו' הרשב"א) **יט כג** וי"א (טו) דבזמן הזה שאין נושאין ב' נשים לא מחייבינן לה י"ב חדש אם רוצה לגרשה ואם אינה רוצה מתירין לו לישא אחרת (מרדכי סוף אע"פ בשם ראבי"ן) (טז) ויש חולקין [ב] שאין להתיר לו לישא כג) אחרת (שם בהגהה ותשו' הרשב"א סי' תת"ס ומהרי"ק שורש ס"ג) וכן עיקר כ [ב] (ה) ודוקא בנשואה אבל ארוסה המורדת על בעלה ואינה רוצה להכנס לו יגרשנה בעל כרחה או ישא אחרת ומתירין לו (שם) כ וכ"ל דוקא תוך י"ב חדש אבל לאחר י"ב חדש אם הוא רוצה לגרש צריכה לקבל ממנו בעל כרחה או מתירין לו לישא אחרת דאין כח ביד האשה לעגנו לעולם וכן נראה להורות (יז) [ג] וי"א דאפי' תוך י"ב חדש אם עבר ונשא אחרת מחמת מרידתה **כא** אין כופין כג) לגרש (מהרי"ק שורש כ"ט)

ס ואפי' היתה נדה או חולה שאינה ראויה לתשמיש כד) ואין חילוק בין התחילה למרוד **כב** (יח) קודם חליה או אח"כ (הר"ן פרק אע"פ וכן משמע במרדכי בשם ע ראבי"ה והגהות אלפסי) ויש חולקין (שם בשם פ מוהר"ס) **כג** (יט) כה) **ואפי' היה בעלה** כד) **מלח שעונתו לששה חדשים ואפי' יש לו אשה אחרת** כו) **וכן ארוסה שהגיע זמנה לינשא כד (כ) ומרדה כדי** כה) **לצערו ולא נשאת הרי זו מורדת מתשמיש כה (כא) כז) פ וי"א שגם** כו) **[ד] יבמה שלא רצתה להתייבם כדי לצערו כסדר הזה עושין לה :**

ג י כח) המורדת הזאת כשהיא יוצאת אחר י"ב חדש בלא כתובה (כב) תחזיר כל דבר שהוא של בעל כט) (ו) אבל נכסים שהכניסה לו ובלאותי' הקיימים כו (כג) אם תפסה אינמוציאין כז) **מידה ואפלא תפסה איננותנין לה** ל) (וקרקעו' של צאן ברזל היא נוטלת) ש (טור) **וכן כל מה שנאבד מנכסיה** כט) **שקבל הבעל אחריותן עליו אינו משלם לה כלום :**

חלקת מחוקק

(טו) דבזמן הזה שאין נושאין ב' נשים. כלו' דוקא בזמן התלמוד משהינן לה י"ב חודש כי אין לו היזק בזה שהרי יכול לישא אחרת אבל בזמן הזה איך תעגן אותו י"ב חודש אלא מגרשה אחר ד' שבתות וכרבותינו דבריית' כתובו' דף ס"ג ע"ב דקתני רבותינו חזרו ונמנו שיהיו מכריזין עליה ד' שבתות זו אחר זו וכו' ואפשר אף תוך ד' שבתות אם רוצה ליתן לה כתובה ולגרש אין מוחין אותו מאחר שאין לו בלא אשה אפי' עונה אחת ואם אינה רוצה לקבל גט מתירין לו לישא אשה אחרת : (טז) ויש חולקין שאין להתיר לו. נראה דעל זה חולקין לישא אחרת וכמו שכ' מהרי"ק שאם כ..ר לו כמורדת אפי' תקדים תכשילו יאמר שהיא מורדת כי יתן עיניו באשה אחרת אבל להשהות אותו בע"כ י"ב חודש בלא ס"ו על זה לא נמצא חולק ומכ"ש אם רוצה ליתן לה כתובה מחוייבת לקבל הגט אפי' לדעת הרא"ש דאיך תמנע ממנו עונה בע"כ איך כהם יפה מכחו והוא אין בידו למנוע עונה רק שבת א' ואם חלה רק ו' חדשים כמבואר לעיל סי' ע"ו ואיך תצער אותו י"ב חודש ולא ידעתי כחילוק שכ' הרב בהג"ה זו אחר זה בין תוך

באר היטב

דס"ל מצות יבום קודם ע"ל סי' קס"ה : כז) מידה. וזו דעת הרמב"ם. ולהרמב"ן והרשב"א לא מהני תפיסה' בנל"ב כמש"ל : כח) מנכסי' וכו' אינו משלם לה כלום. הוא שפת יתר השתא כבן קיימין כל שלא תפסן האש' אין לה מה שאבד מנכסי' לא כ"ש ומתרץ הכנה"ג דהולך הרמב"ם להשמיענו וכן כל מה שאבד וכו'. להורות דאפילו היא הפסה כנגדן מנכסי הבעל אינו משלם לה ומוציאין מידה. לפ"ז צריכים אנו לומר דבשהן קיימים אפי' תפסה הבעל אם הפסה הא' כנגדה מנכסי הבעל מוציאין מידה דאל"כ אדשמעינן הרנ"ב מידוש זה בנאבדו ישמיענו כ"כ כשהם קיימים דאם תפסה הבעל מנכסי' והיא הכסה כנגדם מנכסי הבעל מוציאין מידה מה שתפסה' מנכסי הבעל וכ"ש

טורי זהב

בטיני' ליה כמי מהני תפיסה: **כו** דכל זה באינה נותנת אמתלא כו' לעיל קאי על סעיף ב' שכ' דין מ"ע וכתב כאן דלעיל איירי באומרת מ"ע בלא אמתלא מבורר' אבל אם נותנ' אמתלא מבוררת וניכרת לב"ד שהוא אמת וראוי לה למאוס אותו אז פ"ז תקנו הגאונים שלא לדון דין הש"ס אלא הבעל צריך להחזיר לה כל הנדן ויש בזה ג' חלוקי דינים. א' טענה מבוררת. ב' טענת שקר. ג' טוענת באינה מבוררת ומקור דינים אלו מבואר בהר"ף ושאר פוסקים דיני דמתיבת' דמוציאי' ממנו כ"מ ונ"ל ויהבינן לה הרי דין א' והכה"ג וכרי"ו איתא ובטענ' שאינה מבורר' אם תפסה אין מוציאים הרי דין ב' וכמ' ובתשו' מהר"מ אי' כשאנוס שקר יהבינן להבעל הכל אפי' מה שהכניסה היא והיינו לפי' הרב רמ"א מוציאים ממנה ונותנים להבעל וכן משמע בתשו' רי"ו הרי דין ג' וא"ל למה בטענ' שקר מוציאין ממנה ובטענת בטינ' ליה אין מוציאים ממנה י"ל דאין לדמות זה לזה דאסבר כשאומרת מ"ע ומשקרת גרע טפי. ובח"מ כ' דין זה אזל לשיטת הרשב"א דס"ל אם היא אומרת בטינ' ליה מוציאים ממנה ונותנים לו. ונראה נ"מ לא הפסידה אסי' בטענת שקר וכן משמע בת"ה סי' ר"ך ועיין סי' קס"ה מ"ש במורד' שם. וב"ח מדייק מתשובת מהר"מ דדינא דמתיבתא לא איירי לענין ממון נדוני' ולא זכתה אא"כ תפס' ובח"מ השיג עליו ועיקר כח"מ וכ' בע"ז כא דמוציאים ממנו דוקא בזמן הגם הבל אם אינו רוצה לגרשה ואכן לא כפינן ליה אין מוציאים ממנו כלום אא"כ שתפס' וכן משמע בת'. ודיל' דמתיבת' דוקא במ"ע ולא במורדת בטינ' לי' כדמשמע בהרי"ף ובהרא"ש ובמלחמות ה' ובתשובת רשב"א סי' תת"מ וכ"כ בתשובת רלב"ח שם ובתשובת בן ששון מסופק בזה וליתא וטעם תקנה זו מבואר בפוסקים כדי שלא יל"ו בנות ישראל לתרבות רעה מ"ה תקנו שישלם נל"ב. וכבר כתבתי בסי' ע"ה בשם המ' דאיירי כאן מה שבלו מחמת שלא משמר כראוי או נגנב או נאבד מ"ה בנ"מ פטור ובנל"ב צריך לשלם אבל אם שלח בהם יד...

מחלוקי' בינייהו ולדע' הרשב"א דס"ל דהסיא דאיתמר בגמר' (דף ס"ג ע"ב בכתובו') בכלתיה דרב זביד לחלק בין תפסה או לא היינו במאיס עלי אבל במורד' דבעינ' ליה לא מהני תפיסה בנכסי צאן ברזל וא"כ תימ' על הרב מהרמ"א שלא הזכיר כאן החלוקה השייכת בדעת הרשב"א במורדת דבעינ' ליה דלא מהני תפיסה בנל"ב כמו שהזכיר החלוקה הראשונה בדעת הרשב"א לעיל בסעיף ב' בהג"ה בהאמרה מאסתיהו דמהני תפיסה בנל"ב ואף שאפשר לומר דדעת הרב דהדין עם המוחזק דהאשה תאמר קים לי כהרמב"ם דמהני תפיסה ולעיל אם לא תפסה האשה יכול הבעל לו' ק"ס לי כהרשב"א מ"מ קשה למה פסק דקרקע של נ"ב היא נוטלתן הא לדע' הרשב"א לא מהני תפיס' במטלטלין וה"ה קרקע והוא נוטל כל נ"ב וא"כ מנ"ל דסקרקע בחזקתה דילמ' היא בחזק' הבעל דיכול לומר קים לי כהרשב"א ועוד אכתוב מזה בסמוך גבי דינא דמתיבתא:

סעיף לא) וכל זה בנכסי צאן ברזל אבל **(כד)** נכסי מלוג שלא ברשותה הם והיא נוטלתן (טור) **(כה)** [ה] **לב)** וי"א כו דכל זה באינה נותנת (ז) **כט)** אמתלא וטעם לדבריה למה אומרת מאיס עלי אבל בנותנת אמתלא לדבריה כגון שאומרת שאינו הולך בדרך ישרה ומכלה ממונו וכיוצא בזה אז דיינינן לה כדינא שתקנו הגאונים (טור בשם מהר"ם מרוטנבורג) [ו] ונקרא דינא דמתיבתא שהבעל צריך להחזיר לה כל מה שהכניסה לו בנדונייתה דהיינו צאן ברזל אם הם בעין וראויין למלאכתם **ל)** הראשונה נוטלת הכל כמו שהוא ואם אינם ראוין למלאכתם הראשונה וכ"ש אם נגנבו או נאבדו צריך הבעל לשלם הכל וכ"מ שלה אם הם בעינן דבר הבא מכחה נוטלתן אבל אם כלו לגמרי אין הבעל צריך לשלם (דינא דמתיבתא טור בשם הרי"ף) **לג)** אבל כל מה שנתן לה או כתב לה אינה נוטלת כלום ואפי' תפסה צריכה להחזיר (מרדכי פ' אע"פ) **לד)** ואין כופין **נ]** אותו לגרש ולא אותה להיות אצלו (גם זה בטור בתשו' מוהר"ס) **לה)** ואם אשה שלא כהוגן (ח) שקדשה [ז] ברמאות ובתחבולות כופין אותו לגרש (הרא"ש כלל נ"ה) **לו)** וי"א עוד דמפילין חרם (טור בשם מוהר"ס) אם בני אדם למרוד למרוד או שעושה כן משוכתם וקסם או להוציא ממנו ממנו אז אפי' מה שתפסה מנכסיו נוטלתו ומחזירין לבעל (מרדכי פ' אע"פ) **(כו) לז)** ואין חילוק בין אם תפסה או לא אלא **כח** בטוענת מאיס והיא' נותנת אמתלא לא) מבוררת לדבריה אבל מ"מ נותנת אמתלא ואינבזה לב) רמאות והב"ד יתנו בזה לפי ראות עיניהם (מהרי"ו סי' ז') **(ח)** ויכולין להשביע אותה על כך שהיא טוענת באמת מאיס עלי (שם) וכן ראוי להורות וכל זמן שלא כתן גם אין לו כפייה וכניסה עליה אבל מ"מ **כט (כז)** אין לה ליתן תשלום לאחרים ויכול למסות בה ואם מתה יורשה (ב"י שם) **ל (כח) לח)** אפי' במקום שכופין אותו **לג)** לגרש במורדת אם מתה קודם שגרשה יורש אותה דאין ירושתה נפקעת אלא בגירושין

טור

(טור בשם גאון) לא (כט) לט) (ס) אם אביה תפס לד) מנדוניא שהכניס' לבעל' מהני כאלו תפסה היא בעצמה (מרדכי בשם תשובת מוהר"ס פ' אע"פ ובהגהות בשם תשובת מוהר"ס) מ) הבגדים שהכניסה הכלה (ל) אין להם לה) דין נ"ב ואין נ"ב אלא השומא שמכנס' האש' לבעל' (טור בשם הרא"ש):

ד ח סא) איש ואשתו שבאו לב"ד הוא אומר זו מורדת מתשמיש והיא אומרת לא כי אלא כדרך כל הארץ אני עמו וכן אם טענה היא ואמר' שהוא מורד מתשמיש והוא אומר לא כי אלא כדרך כל הארץ אני לו) עמה לב (לא) סב) מחרימין תחלה על מי שהוא מורד ולא יודה בב"ד ואח"כ אם לא הודו אומרים להם התייחדו בפני עדים נתייחדו ועדיין הם טוענים ו מבקשים מן הנטען (לב) מג) ועושין פשרה כפי כח הדיין:

ה לג (לג) ג ארוס' שאינ' לז) רוצה לינשא בטענ' מאיס עלי אין אביה חייב ליתן לו מה שפסק ליתן לו בנדונייתא: חיוב

חלקת מחוקק

במקום שכופין אותו לגרש היינו במקומות שנוהגין פ"ס הפוסקים דסביר' להו דבמאיס עלי כופין לגרש כמ"ש לעיל ס"ק ה' אבל אם פשה שלא כהוגן וקדשה ברמאו' דפסק לפני זה בסמוך בשם תשובי' הרא"ש דכופין אותו לגרש כ' דאם מתה קודם שגירשה אין יורש אותה דלענין ממון ודאי אמרי' הוא פשה שלא כהוגן ואיך יהיה חוטא נשכר ופ' בתשו' הרא"ש ומיהו אדוס' אין בעלה יורש' ונשואי' רמאו' לא שכיח ואי"כ בחנם העתיק הרב דין זה מאחר שאין אנו נוהגי' לכוף לגרש במורד' וכמ"ש כל האחרונים ואפשר שיש עוד הרבה דברים שמודה הרא"ש שכופין לגרש כמבואר לקמן סי' קנ"ד וא"כ נ"מ שם פ"כ כי הרב אף דאין נ"מ במורד': (כט) אם אביה תפס מנדוני' וכו' · פלי זה משמע אפי' בלא הנדוניא ככר ליד הבעל מהני תפיס' ש"מ כמו דמהני תפיסה דידה ולא הוי כתופס לב"ח במקום שהב לאחרים דהוא חב לבעל בתפיס' זו משום דיד אביה כידה דמי אבל בגוף כתובה כ' וכיון שאביה מוחזק מן הנדן דהנפלת ליה שנתחייב לחתנו מהני כאלו היא עצמה תפסה ל' זה משמע שהב' עדיין לא נתן הנדן ונשאר חייב נכחתן אבל תפיסה אפשר דלא מהני דהוי כתופס לב"ח דכיון דנשאת אין לאביה רשות בה וכן משמע בהגהות מרדכי בתשו' מהר"ס דגם שהב שייך תופס לב"ח רק מפסס אחר זוכה שהב: (ל) אין להם דין נ"ב. דמאחר דלא שמו הבגדים לחתן בכנן שלו אין להם רק דין נ"מ ופ' לקמן סימן ל' סעיף י"ד וסי' פ"ס סעיף כ': (לא) מחרימין תחלה · כ' דהרבות ביד ב"ד להשביע הנטען כפי ראות עיניהם וכמ"ש בסמוך לפני זה בהגה בדין מאיס עלי ופ' בקונטרס אחרון שהקשה למה לא נאמין לה בדבר שהוא ידוע ולכתוב כזה לקמן א"ה: (לב) ועושין פשרה כפי כח הדיין. וסיים הרמב"ם אבל לבעול לפני עדים א"א שאסור לבעול לפני כל בריה משמע דאסור אפי' באופן שהם נראים ואינם רואים: (לג) ארוסה שאינה רוצה לינשא וכו'. כ"כ הטור לקמן סימן קנ"ד סעיף י"ח ונתן טעם שלא פסק לו אלא ע"מ שתכנס' לו והיא אינה ברשותו לכונס' שתכנס' לו ומשמע שאינו חייב ליתן אבל אם כבר נתן אין יכול לתבוע בשביל כתו וכמ"ש למעלה סעיף קטן כ"ס:

בית שמואל

ברמאו' ונשא אותה ברמאו' כופין אותו שיגרש אותה ואם מתה קודם הגט אינו יורש אותה: לא אם אביה תפס ככר כתבתי ר"ס דלא מהני תפיס' של האב אלא כשעדיין לא בא הנדוני' ליד החתן אז א"צ ליתן להחתן: לב מחרימין תחלה ובפרישה הקשה ממ"ש בסי' קנ"ד בטעל' אין לו גבורת אנשים היא נאמנ' משום דהוי' יודע אם היא משקר' א"י להפיו ותירץ שם היא נאמנת לאו לענין ממון אלא דצריך להוצי' ובתשו' רש"ך ס"ג סי' ס"ב תירץ דוקא טענת גבור' אנשים נאמנ' דא"י להפיז לספון כן וחזק' א"י להפיז טעמ' כזו מסייע לה מיהו בסי' ס"ס כתבתי בשם המגיד*) לפי' בטענת ממון אמרי' דא"י להפיז: לג ארוסה שאינה רוצה כו' הנה אם היא מכררת הטענה בשיטה אין אביה חייב דלא גרע מנשואין דמוציאין מהבעל נ"ב מכ"ש דאינו חייב ליתן לו אלא נ"ל דאיירי דא"י לברר הטענה אז בנשואין אם תפסה אין מוציאין מידה ותפס' אביה לא מהני וכאן שעדיין הנדוני' ביד אביה אין אביה חייב ליתן לו וה"ה אם היא נשואה והנדוני' עדיין ביד אביה דאינו חייב ליתן לו ואפי' אם נתן ש"ח ליד החתן אינו חייב לשלם לו כי דינים אלו דומי' לדינים המבוארים בסי' נ"ן במתה בתו ואפי' אם אומר בעינא ליה ומלפר' הדין כן כמ"ש שם מיהו אם נתן ממרכ"י כנהוג במדינת פולין דלא נזכר בו מי הוא המלוה אז הוי כאלו המעות ביד החתן חייב לשלם לו כ"כ בט"ז שם. ואם השליש הנדוני' כתבתי גם כן שם ומדינים אלו נשמע מכ"ש לשדוכים שלנו אם היא ממאן אין אביה חייב ליתן לו מה שפסק:

באר הגולה

בדיני המורדת ח שם ממשנה השמים כיני לבינך וכו' נדרים כ' ע"ב וכדמפרש לה בירו' כאומרת כמה דשמי' רחוקין מן ארעא כן ההוא גברא רחוק מן אהתים א ממה שסבינו שם במשנה יעשו דרך בקשה ואע"פ שבירו' פי' יעשו סעודה וכו' ס"ל שהזכירו אחד מדרכי הפשרה והפיוס שהיה ע"י סעודה ועיקר הכונה שיהפשרו ביניהם ·איזה דרך שיהי' ה"ה שם וקיים שם הרמב"ם אבל לבעול בפני בני אדם א"א וכו' כמ"ש לעיל סי' כ"ה סעי' כ' ב שלא פסק לה אלא ע"מ שתכנסה כמש"ל סי'

ביאור הגר"א

דכי יפין כו' בין כו': לם) אם אביה עח"מ וב"ש: מ) הבגדים כו' דכל שלא שמה לו הוי נ"מ וכמ"ש ברפ"ן דיבמות ואפי' בגדים שרוצ' לבעל ולא שמה לו הוי נ"מ כמ"ש בכהונם עם כ' אר"כ עיילה כו' וערש"י שם: מא) איש ואשתו כו'. עבה"ג ואע"ג שלפי הגמ' דידן פי' המשנה שאינו יורד כאן א"מ דין הירו' אמת. ע"מ: מב) מחרימין כו' סוף הקנה הגאונים ע"כ טענת ספק כמ"ש בחושן משפט. ע"מ: מג) ועושין

פתחי תשובה

אינס יש ל:ס"ם אם יש לפייסו בדיבור כ ף ואם לא יאות אני נברר אחר כס לכיפו ל רבה עכ"ל ומעשה אומר אני הכה ... ולא גילה מומו ומאיסותו כזי דלא ככוף לגרש ע"מ גם לא נעזור לו להוציא שלו מיד אביה עד שירלה לגרש מרלונו הטוב עכ"ד ע"ש: (ס) ואם אביה תפס מנדוניא. עבה"ט וע' כתומי' בקילור ס"כ אות קכ' שחולק על הח"מ יב"ש ומלדיק דברי הרמ"א ע"ש:

דגול מרבבה

*) (ב"ש) ע"ש שם ס"ק לב מ חו אפס"כ לא קשה מידי דשהיא להחז ק פה שבידה אבל להוציא הכתיבוז ש ב"ל סוחוק שפיר ת"רץ הפרישה:

באר היטב

זה מאחר שאין אנו נוהגין לגרש במורדת כמ"ש כל האחרונים. ח"מ: לד) מנדוניא. כתב הב"ש ככר כתבתי דלא מהני תפיסה של האב אלא כשעדיין לא בא הנדוניא ליד החתן אז א"צ ליתן להחתן וכ"כ הח"מ עיין ס"ק ע': לה) דין נ"ב. דמאחר דלא שמו הבגדים להחתן בכנן שלו אין להם רק דין נ"מ: לו) עמה. וה"ה אם השיבה לא כי הוא המורד הר"ס מפראגי ח"א סימן רס"ז: לז) רולה וכו'. הנה אם היא מבררת הטענה בשיטה אין אביה חייב דלא גרע מנשואה דמוציאין מן הבעל נ"ב מכ"ש דאינו חייב ליתן לו אלא נ"ל דאיירי דא"י לברר הטענה אז בנשואה אם תפסה אין מוציאין מידה ותפיסת אביה לא מהני וכאן שעדיין ביד אביה אין אביה חייב ליתן לו וה"ה אם היא נשואה והנדוניא ביד אביה פדיין דאינו חייב ליתן לו ואפילו אם נתן בע"ח ליד החתן אינו חייב לשלם כי דינים אלו דומים לדינים המבוארים בסי' נ"ג במתה בתו. ואפילו אם אומרת בעינא לי' ומלפרי' הדין כן. ומיהו אם נתן ממרנ"י כנהוג במדינת פולין דלא נזכר בו מי הוא המלוה אז הוי כאלו המעות ביד החתן וחייב לשלם לי ע"ז שם סימן נ"ג. ואם השליש הנדוניא ע' סימן נ"ג. ועיין מהר"י ווייל סי' פ"ס. ומדינים אלו נשמע מכ"ש לשדוכים שלנו אם היא ממאן אין אביה חייב ליתן לו מה שפסק. ב"ש:

עיר מקודש

אחד ומכ"ש בהוא פעם שני ויש אומרים דבג' פעמים הויא חזקה ויש לומדים בשיטה שמתחלה יהיב דעתיה ע"ז תמיד וגם ערבות קשים להועיל לבני עיגון ועכ"פ כיון שהיא מוחזקת א"א להוליא ממנה ביזה לכ"ע· (ע' ב"ש בנוח) מ"ש בתה"ש סי' פז בדיני מורדת שלריך להיות תפיסתה ע"י עלמה ולא ע"י שליח ילא ע"י לביה נראה שהטעם הוא דלד דהו"ל כתופס לב"ח במקום שחב לאחרים. ומלד זה הרי פשיטא שכשהגיעו המעות או המטלטלין אח"כ ליד האשה לא גרע בה תפיסתה מאלו הי' תפיסה מתחלה ע"י עלמה וכדמוכח מהפ"ס דהוה בעי לתימר דמליאה היא כתופס לב"ח במקום שחב לאחרים ומ"מ משכחת המליאה ליד מי שזוכה בשבילו זכה. גם מבואר בטור"ס סי' ד' דגם בתפיסת ע"י דייני עכו"ס. כשבא אח"כ לידו אין בו שום איסור גם לכתחלה כי עביד איניש דינא לנפשיה במה שברור לו שמגיע לו. ולזה במה שהתפ סה היא מלד ספק שמא יש לה אמתלא נכונה הרי ודאי אלו היו יודעים הבד"ל שא' כונד באשתו היו תופסים ממנו ובכה"ג מוחר לתפוס גם ע"י עכו"ס כמ"ש בטור"מ ז"ל שם וכיון שתופס בדין ואין בו משום לא תגזול טוב אין בזה ג"כ חיוב בהבלים. וגם שלי תפיסה ביה"ק קאי אמתלא אוחזו בידו כמ"ש ותתפשהו כו' ולתפוס בשני תלוחות עכ"ז בל' ברוים הרי ל' תפיסה קאי אכל זמן שהוא תחת ידי התופס. ואולי כן יואל בל' חז"ל או בכג"ך באיזה מקום. ועכ"פ להלכה ודאי דאזלינן בתר השתא לכ"ע ·

חלקת מחוקק

באשר ראיתי הרב בנ"ח כתב בסוף הסי' בדין מאיס עלי בקולר ששה סעיפים ולע"ד יש בג' סעיפים הראשונים ובסעיף ו' כמה דברים שאינם מודקים ע"כ אכתוב הנלע"ד והרואה יבחר:

אמר בן המחבר הנה כדי שתבין הדבר על בוריו וכונו הלגתי לסניף את קילור פסקי הרב הב"ח מדין מאים של ששה סעיפים הנ"ל ורשמתי בתוך ששה סעיפים האלו באותיות א' ב' בכל מקום ומקום אשר ס"מ ת"ו הרב המחבר ז"ל מורה באלבע בדברי השגתו בו' סעיפים של פסקי הרב הב"ח בכדי להקל על המעיין שימלא בלי טורח ויגיעה וה' ינללנו מכל שגיאה:

דין מאים עלי בקצרה מהרב בעל הב"ח:

א אם טוענ' מאים עלי ואינה נותנת אמתל' וטעם לדברי' אבדה הכל אפילו לא תפס הבעל אלא הוא ביד שליש אלא דמה שתפסה היא בידה או (א) אביה תפס בשבילה מכל מה שהכניס' לא מפקינן מידה (ב) ומעות נדוניא שהפסה אפי' אין הדינרין בעין אלא מאי דאתא ממתחייהו הוי נמי תפיסה ואף (ג) מנ"מ שלה אין לה כלום אלא מה שתפסה היא לו אביה כדעת הרשב"א והרמב"ן אבל בתים וקרקעות במוחזקת הוא כאלו תפסה מטלטלין בידה דמי וכל זה אפי' אין רואין שום ערמה בדבר אפ"ה הפסיד' את הכל כיון שאינה נותנת אמתלא לדברי' דיינינן לה כדין התלמוד וה"ה בנותנת אמתלא לדבריה ואין הדעת מקבלת כלל שתכוי כך תהא ממאיסה בו א"נ אפילו נותנת אמתלא מקובלת אלא שאינה טוענת בבירור שיודעת היא שכך הוא האמת כגון שטוענת מאים עלי מפני שאומרים עליו שהוא רועה זונות או שאינו הולך בדרך ישרה ואין שם מי שיעיד בדבר זה אלא קול בעלמא הוי ליה כאלו לא נתנה אמתלא כלל לדבריה ודיינינן לה כהך דינא דאמרן:

בא ם נותנת אמתלא לדבריה וטענ' הנרא' לחכמי המקום למה הוא מאים עליה ברלון היתה נשאר' תחתיו לולא זה הדבר שטוענת ואומר' שמאים עלה והיא (ד) טוענת בברי שכך הוא אעפ"י שאינה יכולה לברר כלל אפי' ע"י ע"א א"נ אינה טוענת בברי אלא ע"פ ע"א שמעיד כך וכך עליו בפני ב"ד והיא טוענת שמאמינה לדברי העד ומפני כך מאים הוא עליה אז יש להשביעה או להחרים עליה כפי ראות עיני ב"ד לפי טענותי' שאמת הוא דמאים הוא עליה כמו שטענ' כי יש לחוש פן קרוביה השיאוה ולמדוה לטעון מאים עלי או שמא נתנה עיניה באחר או שמא יש לה כעס וקטטה עם הבעל שעל כן בגדה בבעל נעורי' וטוענת מאים עלי מטעם כך וכך אע"פ שאינו מאים עלי' וכן אפי' איכא שני עדים המעידים על הבעל כך וכך או ידוע ומפורסם שהוא שותה ושכור בכל יום ורועה זונות וכיוצא בזה שהדעת מקבלת שראוי הוא שיהי' מאים עלי' מטעם כך וכך לפ"ס יש להחרים שבאמת טוענת מאים עלי כי יש לחוש פן קרוביה השיאו' וכו' דהרב' רקים ופוחזין שרויין נשותיהם עמהם בשלום ואין מוסיפים עליהם דאיתם' בכל דהו ניחא לה ואז לאחר השבוע' או החרם דיינינן לה בדינא דמתיבתא דנותנין לה כל מה שהכניס' לו ואפילו מה שתפסה הוא מוליאין מידו כגון בגדי' ומלבושיה והכשיטי' שהם בעין או מיא דאתי מממתיהו ואפי' נפחתו דמיהם הרבה אין משלם הפחת ובלבד שיהיו ראויין להשתמש בהן מעין מלאכתן הראשונ' אבל אם אין ראויין כו' חייב לשלם כל דמיהן וכל שכן אם נגנבו או נאבדו דברשותי' קיימי וכל זה בנ"ב אבל בנ"מ אם ישנן בעין או מאי דאתי ממתחייהו שקלא לה ואם כלו נגמרי לא מחייב בעל לשלומי (ה) ומעות נדוניא אין להוליא מתחת יד הבעל כל עיקר:

בית שמואל

דין מורד ומורדת בקצרה

המורד על אשתו מוסיפים לה על כתובת' ג' דינרין לכל שבוע להיות לה חוב עליו וס"ל מורד לרוב פוסקים דוקא מתשמיש הוי מורד אבל אם אינו רוצה ליתן לה מזונות אינו מורד אלא כופין אותו ליתן לה מזונות אלא הו' והרא"ש והטור ס"ל אם אינו רוצה ליתן לה מזונות הוי מורד ואפי' אם נותן לה מזונות ע"י כפיה דינו כמורד כ"כ הרא"ש ואם היא רוצה כופין אותו לגרש כ"כ תוס' והרא"ש ואם הוא רוצה לגרש' ולסלק לה הכתוב' אינו כמורד להוסיף לה על הכתוב' אפי' אחר תקנות ר"ג דא"י לגרש בע"כ מ"מ אינו כמורד ומזונות וכסות י"א דהוא פטור וי"א דחייב אבל אין כופין אותו לשמש עמה כיון לפ"ד מאוסה בעיניו:

מורדת האומרת בעינ' ליה ומצער' עד שיתן לי הכתוב' או שאמר' מאים עלי ותובע' הכתוב' בזה ליתא דינא דמתיבתא אלא דיני' דש"ס והיינו דוקא כשמורד' מתשמיש אבל מורדת ממלאכ' לא הוי מורדת אלא כופין אותה והיינו דינה דמתהרים בה שהפסיד' הכתוב' ואחר כן מכריזים עליה ד' שבתות שהיא מורדת ואח"כ מתרין עוד בה ואח"כ אומרים לה הב"ד שתפסיד הכתוב' ואם אח"כ חזרה י"א שמוכים לה ע"כ שבוע שעמדה במרד' ז' דינרים אפי' אם חזרה תוך ד' שבועות הראשונים וי"א דאין מוכין לה ואם לא חזרה ועומדת במרד' ס"ל להרמב"ם ורמב"ן והרשב"א והר"ן שתפסיד תיד הכתוב' אחר התראות הנ"ל. אלא מבקשים ממנו שלא יגרש אותה עד יב"ח והטור כתב דלא תפסיד הכתוב' עד אחר יב"ח והיא עומדת במרדה אבל אין לה מזונות תוך יב"ח ות"י שייכים לה וחייב בקבור' תוך יב"ח והוא אוכל פירות נכסים וחייב בפרקונ' ואחר יב"ח אין לה כתובה ותנאי כתוב' ואינו חייב בקבור' דהא קבורה החת נ"ב ולא תחת נ"מ והיא אין לה נ"ב אח"כ תפסה מיהו אם תפסה נ"ב ומתה אז הוא יורש ממנה נ"ב שהפס' חייב בקבור' כיון שכבר תפסה היא שלה והוא יורש אותה כנ"ל ולא כמשמעות בב"ח גם אינו חייב בפרקונ' ופירות י"א שהוא אוכל פירות ואינו מפסיד זכותו וי"א דאין לו הפירות. מיהו לכ"ע יורש אותה ואם תרלה למכור מנכסים שלה לא ליתן במתנ' אחר יב"ח י"א דא"י למחות לה. תשוב' רלב"ח. וי"א שיכול למחות וכ"פ בהגה ול"ת שלה אפילו תפס הוא לריך לחזור לה ונ"ב ס"ל להפוסקים אם תפסה אין מוליאים מידה ואם לא תפסה היא אפילו הוא נ"כ לא תפס זכה הבעל ותפס' שלה נ"ל שתפס' בעלמ' לא ע"י שליח ואביה דינו כשליח ודוקא שתפס' נ"ב מה שהכניס' היא אז שייך שנה בית אביה אבל מעות נדוני' לא מהני תפיס' כ"כ הר"ן ואם הנדוני' עדיין ביד אביה פטור ליתן לבעל' אפילו אם נתן ש"ח על הממון אח"כ שנתן ממרנ"י כנהוג במדינות פולין שאין נזכר בו שם המלו' אז הוי כגבוי. ס"ז ואם הנדוני' ביד השליש דינו כמ"ש בסי' נ"ן וכל מה שהוא של בעלה אז לריכה להחזיר לו אפילו מתנות שנתנו לו קרוביו בעת הנשואין וע' סי' ל' הדין בכבעת של קדושין אם רולה יכול לגרש' בע"כ תוך יב"ח בזה"ז ולדעת הטור לריך ליתן לה הכתוב' אבל אין מתירין לו לישא אחרת תוך יב"ח ואחר יב"ח יכול לגרשה בע"כ בלא כתוב' ואם א"א לגרשה מתירים לו לישא אחרת ואם עבר וכנס תוך יב"ח אשה אחרת א"צ לגרש אותה:

מורדת

השגות הרב המחבר חלקת מחוקק על פסק הב"ח

(א) מ"ש בסעיף א' או אביה תפס בשבילה מכל מה שהכניס' לא מפקינן מידה ככר כתבתי לעיל ס"ק כ"ס שאף שהרב בהב"ח פסק כן אין הדבר מוכרח די"ל דהתם מיירי שאביה מוחזק דהיינו ה' חייב שהנדן עדיין לחתנו והמעיין בהגהות מרדכי בתשובת מהר"ס שם משמע דאב הוי כאחר ואין בידו לתפוס לבתו במקום שחב לחתנו רק מטעמים אחרים כתב שהדין עם האב:

(ב) מ"ש עוד בסעיף הנ"ל ומעות נדוניא שתפסה אפי' וכו' הוי נמי תפיסה ככר כתבתי ספיק קטן ז' שהר"ן בתשובה סימן כ"ב כתב דתפיסה לא מהני רק בנלאות שהגוף שלה משום שבת בית אביה אבל ממון הנדן אין מועיל בו תפיסה מדין התלמוד אם לא מכח דינא דמתיבתא וכאן אין אמתלא לדבריו:

(ג) מ"ש עוד בסעיף הנ"ל ואף מנ"מ שלה אין לה כלום וכו' כדעת הרשב"א והרמב"ן ככר כתבתי ס"ק מ' שאדרבה דהרשב"א כתב להפך ואין צורך תפיסה בנ"מ אפילו במורד' דנפקי' ליה מכ"ש במאים עלי:

(ד) מ"ש בסעיף ב' והיא טוענת בברי שכך הוא אע"פ שאינ' יכולה לברר כלל ובריותו לאחר השבועה או החרם דיינין לה בדינא דמתיבתא דנותנין לה כל מה שהכניס' לו ואפי' מה שתפסה הוא מוליאין מידו וכו' קשה דאיך תוכל להוליא ממנו במה שטוענ' ברי אם הוא טוען להפך ברי ששקר הוא ומאחר שאינה יכולה לברר דבריה איך נאמין לה ומהר"ם בהגהות מרדכי בדף תקמ"ח פ"ב כתב בזה הלשון אין בטענת מורדת ממש עד שתתן אמתלא נראית וניכרת לטובי העיר וחכמיה וכו' משמע דלאו בדידה תליא מילתא רק לחכמי העיר הדבר מסור ולא לה לדא"כ כל אשה תוכל לומר מום שנסתר ותטעון ברי וכ"כ התוס' בכתובות פרק אע"פ דף ס"ג ע"ב בד"ה אבל אמרה מאים עלי וכו' דאף לדין התלמוד לא מלי למטען מאים עלי אלא היכא דאיכא רגלים לדבר מש"ה דלאו מפיה אנו חיים ואף שהרב בב"ח בחבורו בריש ס"ק י"ן רצה ליישב שההוס' לא כתבו זה אלא לדעת י"מ שהביאו התוספת שם בד"ה הנ"ל שכופין אותו להוליאה כשאמרה מאים עלי פ"כ כתבו דאין כופין אלא בדאיכא רגלים לדבר מ"כ"ל אבל בהג"ם מרדכי שהבאתי לעיל משמע שדעת התוספת כן לקושט' דדינא אף לדידן דהא מהר"ם

פסקינן

מורדת שאומרת מאיס עלי לא בעינ' ליה ולא הכתוב' נחלק לג' דינים : **א** אפי' היו דרים יחדיו כמה שנים ויש להם בנים וכה"ג היא אומרת מאיס עלי ואומרת טענה ברורה ומבר' דבריה טענת' פטנה אף על גב שסבלה כמה שנים . תשוב' מהר"ס . ובזה דנין דינא דמתיבת' כאשר מבואר בהרי"ף ובשאר פוסקים ויש לה נ"מ ונל"ב אפילו אם תפס הוא צריך להחזיר לה ומה שכלה מן נל"ב מחמת שלא שמר כראוי או נגנב ונאבד חייב לשלם ונ"מ פטור ואם כלה מחמת שנשתמש בהם שלא כדינו או בנל"ב פטור ונ"מ חייב וצריך להחזיר לה אפילו מצות נדוני' כן משמע מכל הפוסקים ולא כב"ח . אבל א"צ להחזיר את שלה עד בשעת הגט אבל קודם הגט א"צ להחזיר אא"כ שתפס' היא אין מוציאים מידה ואם מתה קודם הגט יורש אותה וחייב בקבורה דהא נל"ב שלה הוא והוא יורש מתנה וקודם שגירש וכ"א יושב לבדו משמע דאין זה על זה שום תנאי כתובה אלא אם מתה יורש אותה . ומ"מ יכול למחות לה שלא תמכור ואל תתן במתנה כלום מנכסי' דהא הוא יורש אותה וכל זה איירי כשנבררה טענה שלה למה הוא מאיס לה ואם א"י לברר ע"פ עדים הוי טענה שאינ' ברורה כמ"ש בסמוך . ח"מ . ואם היא חולה ע' ברמב"ם ובטור רס"ל : **ב** אם נראה דטענת' שקר הוא מוציאים מתנה נל"ב ונותנים לו אבל נ"מ אפי' אם תפס הוא מוציאין ממנו ונותנים לה . ובשאר דינים נראה דדינה כמו מורדת בעינ' ליה ומצער' : **ג** אם א"י לברר דבריה ע"פ עדים או הוי טענה שאינה ברורה דהיינו אם אין נראה רמאות או יכול לגרש אותה מיד בלא כתובה . ונ"מ נותנים לה אפי' אם תפס הוא . ונל"ב אם תפסה היא זכתה . ודין הפיסה כתבתי בסמוך אלא בזו מהני תפיסת מצות כי לפי דבריה הוא מאיס עליה ואית לה דינא דמתיבת' לפי דבריה א"כ שייך לה מצות נדוני' . ואם מתה פטור מקבורה דהא קבורה תחת נל"ב ונל"ב אין לה אם לא תפסה מיהו אם תפסה כבר חייב בקבור' כמ"ש לעיל מיהו י"ל אפילו אם לא תפסה חייב בקבור' משום דהוי ס"ס בדבר משום לשיטת הרמב"ם משמע אפילו לא בררה דבריה זכתה נל"ב אפילו לא תפסה . ואף לשאר פוסקים עדיין הוי ספק דש"ס אם נכסי צאן ברזל שייכים לה אם כן הוי ס"ס לזכות אותה וכבר כתבתי לדעת תוס' וכמה פוסקים מוציאים ממון בספק ספיקא . והפירות מי שתופס זכה דהא לפ"ד מאיס לה ויש לה דינא דמתיבת' :

ג אם הב"ד רואין פרמה בדבר כגון שהתחיל' להתקוטט עמו ע"ד מלבושי' ותכשיטי' ואחר כך בגוא' לפני ב"ד טוענ' מאיס עלי ונותנת אמתלא המקובל' וטוענ' בברי א"כ כגון שהנשואין היו לפי שהי' עשיר ונתנ' עיניה בממון וכשירד מנכסיו באה ואמר' מאיס עלי ונותנת אמתלא המקובל' וטוענ' בברי א"כ כגון ראובן שהשיא בתו הבתול' לאלמן בא בשנים ולא הית' נוהגת עמו באהב' ובאחו' ואמר' בפני עדים שיותר הית' חפיל' בבחור ושלא טוב עשה אביה שהשיא' לאלמן ואח"כ בגוא' לפני ב"ד טוענה מאיס עלי וכו' בכל אלה וכיוצא באלה דאיכא ערמה ויש לחוש שעיניה נתנ' באחר או שהוא מתוך רוגז וכעס דיינינן (ו) לה בדין התלמוד כמפורש בסעיף הראשון :

ד אם לאחר כמה שנים ויש לה בנים עמו באה לבית דין וטוענ' מאיס עלי מטעם אמתלא כך וכך המקובל' ונרא' לחכמי העיר והבעל טוען שעיני' נתנ' באחר והא ראיי' שעד עתה היתה שרוייה עמו באהב' ובחבה אין בטענת הבעל ממש וכך הי' בתשוב' בין תשובות מהר"ס שנדפסו בק"ק פראג בסי' תתקמ"ו וז"ל ואע"ג שיש לה בנים ממנו שתאמר עד עכשיו הייתי יכולה לקבל אבל עכשיו לא מלינא לקבל עכ"ל והלכך לאחר שתשבע או הטלת חרם דיינינן לה כדינא דמתיבת' כמפורש בסעי' ג' :

ה טענת מאיס עלי אינה אלא באומר' מאיס עלי מטעם כך וכך המקובל לעיני חכמי העיר ומבקשת שיגרשנ' מיד בלא כתוב' דאמר' לא הוא ולא כתובתו בעינא אי נמי טוענ' מאיס עלי יגרשני ואינה מזכרת כתובה אבל אמרה מאיס עלי יגרשני ויתן לי כתובתי חיישינן דלמא עיני' נתנה באחר ודינה כדין מורד' דאמר' בעינא לי' ומצער' ליה :

ו כתב בש"ע בסעיף ג' (ז) בדין מורדת דאמר' בעינא ליה ומצערנ' ליה המורד' הזאת וכו' עד אינו משלם לה כלום עכ"ל וכתב על זה בהגה"ה וי"א דכל זה באינ' נותנת אמתלא וטעם לדבריה למה אומרת מאיס עלי וכו' עכ"ל נראה דס"ל דבאינ' נותנת אמתלא וכו' דינה כדין מורדת דאמר' בעינא ליה ומצערנא ליה וכך הבין הרב בעל הגה"ה זו מתשובת מהר"ס שבמרדכי ס"פ אע"פ שכתב אבל כל היכא דאמר' מאיס עלי והדברים מוכיחין שאין כן וכו' יהבינן ליה כולה לדידי' וכו' כדין מורדת וכו' והבין דר"ל כדין מורדת דקאמר' בעינא ליה ומצערנא ליה וליתא אלא ר"ל כדין מורדת לדין התלמוד דאמרה מאיס עלי ולא בדינא דמתיבתא' שעל דבר זה לא תקנו דייני דמתיבתא שום תקנה וכמו שמבואר בדברי מהר"ס שהביא הרא"ש וכתבו גם רבינו :

השגות הרב המחבר חלקת מחוקק על פסקי הב"ח

(ה) **מ"ש** עוד בסעיף הנ"ל ומצות נדוני' אין להוציא מיד הבעל כל עיקר הנה פשט לשון הרי"ף משמע דדינא דמתיבתא לשלם לה כל מה שהכניס' לו או להחזיר לה מה שמשמש למלאכתו הראשונ' (כמ"ש לעיל ס"ק כ"ו) וכן הוא בתשובת הרא"ש כלל מ"ג סימן א' שקרן הנדוניא יחזירו לה ולא הריוח אם לא הרויח שלה עד שעת הנשואין כמבואר בגוף התשוב' וכ"כ בתשובת מהר"ח במרדכי בסוף כתובות דף תקמ"ז ע"ב דדינא ד מיבתא הוא כאלו הי' מוליאה מדעתה כו' צריך לשלם לה נל"ב כל מה שהכניס' לו השתא נמי תקינו רבנן סבוראי הכי במורדת וכ"כ בהגה"ה מרדכי אם הדוניא ביד לצי הבת וכו' דהא אפילו באו ליד בעל יש ליתן לה כ"ש וכו' והסיב' שנדחק הרב בב"ח בזה לחלק בין תפות לבגדים משום שהי' קשה לו תשובת מהר"ס במרדכי דף תקמ"ט ע"ב בסופו וז"ל סוף דבר נדוני' דהנפלת ליה אי תפסה ליה לא מפקינן מינה לרשות הבעל דמשמע אי לא תפסה לא יהבינן לה כבר נתבאר בד"מ דהתם מיירי שאין בידה לברר דבריה רק שהי' טוענת בברי ע"כ צריכה תפיסה וכן הי' עובדא דהתם' מהרי"ו שלא יכלה לברר טענותיה ע"כ פסק הרב דמה שתפסה לא מפקינן מינה ופ"כ כתב מהר"ס במרדכי נדוניא דהנפלת ליה לא מפקינן מינה לרשות הבעל כלומר אף שאין לה בירור גמור על אמתלא שלה מ"מ מאחר שהי' מוחזקת אין מוליאין מידה אבל אם יש לה בירור גמור מוליאין מיד הבעל הנדוניא וכל מה שהכניסה לו :

(ו) **מ"ש** עוד בסעיף ג' אם הב"ד רואין ערמה בדבר וכו' דיינינן לה בדין התלמוד כמפורש בסעיף א' קשה איך יהי' דין התלמוד אם הב"ד רואין בערמה יש בידה ולעולם אין מאום עליה רק שהוכחה לנפרו או שעיניה נתנה באחר ואיך יתנו חכמי התלמוד יד לפרוצות וכן כתב מהר"ס בתשובה שבמרדכי דף תקמ"ח ע"ב בסוף פרק אף על פי וז"ל אבל כל היכא דאמרה מאיס עלי והדברים מוכיחין שאינו כן אלא מחמת כעס שהי' לה עם בעלה או מחמת שתאבי' ואמה ירגיזו' לקטט' ויאלפו' שתשקר לומר מאיס עלי והינו כן יהבינן לי' כולי' לדידי' בין מה שהכניס הוא בין מה שהכניס' היא וליה לה מזונות כדין מורדת וכו' הרי להדיא דבכה"ג שמה שהכניס הוא לא מהני' לה תפיסה כן לגבי מה שהכניס' היא לא מהני תפיסה וכמו שכתוב מילתא בטעמא שם (ועיין לעיל סעיף קטן כ"ה מה שכתוב גם כן מזה) :

(ז) **מ"ש** עוד בסעיף ו' וז"ל כתב בשלחן ערוך בסעיף ג' בדין מורדת דאמר' בעינ' ליה ומצערנא ליה המורדת הזאת וכו' עכ"ל נראה דס"ל דבאינ' נותנת אמתלא וכו' דינה כדין מורדת דאמרה בעינ' ליה ומצערנ' ליה וכו' וליתא וכו' עכ"ל ובאמת יפה כוון הרב מהרמ"א כמ"ש מור"ם בתשוב' הנ"ל שהעתקתי בסעיף שלפני זה וליה לה מזונות כדין מורדת היינו כדין מורדת דעלמא דרוצה לצער אותו לא כמו שאמר הרב בב"ח דפירושו כדין מורדת דמאיס עלי לדין התלמוד דמשני תפיסה אפילו במוכח שהקרובים אלפוה וחלילה שדין התלמוד יהי' כן :

באר הגולה

א נ"א מ משנה כתובות דנ"א ע"א ב טור וכתב הב"י שזה פשוט שאחרי תקנה זו לטובתה נתקנה ג הרמב"ם בפי"ד מה' אישות מברי הא אם דכ"ב ע"ב וכרשב"ג וכשמעתא דמתני' גיטין דף מה ע"א וכ"פ הרי"ף שם ופי' דמי' הוא שממין אותה כשפחה הנמכרת בשוק ולא לם : ושר ה לה ה"ה שם ד וכ"פ ג"כ בי"ד סי' רנ"ב ה בם י בריית שם וכת"ק ו נשם הרא"ש ונפי'

עח חיוב פריונה ובו ח סעיפים :

א פריונה כיצד (א) נשבית חייב [א] לפרותה **א)** ואינו יכול לומר לה הרי גיטך וכתובתיך ופדי את עצמך **א** (**א**) **ב)** ואפי' אם יאמר איני [א] פורק ולא אטול פירות אין שומעין לו אלא חייב לפרותה :

ב ב (ב) ג אין מחייבים את ג) הבעל לפדות את אשתו יותר על דמיה אלא כמו שהיא שוה כשאר השבויות [א] ג) וי"א דאשתו כגופו דמי ד) ויכול לפדותה בכל אשר לו ד (טור והרא"ש בשם הרמ"ה הובא בב"י) :

ג ה ה) היו דמיה יותר על כדי כתובתה ואמר הריני מגרש' ותלך ותפדה את עצמה אין שומעין לו אלא כופין אותו ופודה אותה. **ג** אפי' היו דמיה עד י' בכתובתה (ג) ואפי' אין לו אלא כדי פריונה בר"א בפעם ראשונה אבל אם פראה ונשבית פעם שנייה (ד) ורצה לגרשה מגרשה ונותן לה כתובתה והיא תפדה את עצמה :

ד ו) (אבל בלא"ה אינו חייב לפדותה בפעם שניה) ו (ב"י) :

בית שמואל

עח א ואפי' אם יאמר איני פודך וכו' כלומר אפי' אם אמר קודם הנשואין איני פודך ואפי' שניהם נתרלו לזה ל"מ כי היכא דלא לסמע בין העכו"ם כמ"ש בתוס' ושאר פוסקים : **ב** אין מחייבים היינו דעת הרי"ף והרמב"ם דפסקו כרשב"ג דאין פודין את השבוי' יותר מכדי דמיהם לפ"ז אסור לפדותה יותר מכדי דמיהם והא דכ' בלי' אין מחייבים משום דאתי לאשמעי' בכדי דמיה חייב לפדות וכן מ"ש בכה"ג אשתו כגופו יכול לפדות היינו חייב לפדות כי מאחר דאין איסור בדבר מחויב הוא לפדות . ועיין בי"ד סי' רנ"ב שם איתא כשהכניס בשביה קודם לפדות נראה אפי' יותר מכדי דמיה היא קודם אע"ג יותר מכדי דמיה אין היתר לפדות אלא הואיל היא כגופו והוא גם כן בשביה מ"מ הואיל שמוטל עליו לפדותה חייב אפילו יותר מכדי דמיה : **ג** אפי' היו דמיה עד י' בכתובתה כן הוא לכל הפוסקים אלא בש"ג פסק כרשב"ג וכדי דמיה היינו כפי שראוי למכור בשוק לשפחה : **ד** אבל בלאו הכי כ"כ הב"י לדעת הרמב"ם ויותר מסתבר לרמב"ם אם אינו רוצה לגרש חייב לפדותה אפילו בפעם השני וכ"כ הדרישה וב"ח · מיהו בפסק גל הרב בהג"ה בסיר משום דס"ל כרשב"ג בלאו הכי לא כתב כך וכ"כ הרב מהרמ"א בהג"ה. ולי נרא' כמו שכתבתי וכן

חלקת מחוקק

עח (א) ואפי' אם יאמר איני פודך וכו' כלומר אפי' אומר כן בתחלת הנשואין ולעיל סי' ס"ט סעיף ה' נתבאר שגם לא אין שומעים לו' דאף אם שניהם מסכימין לזה דב"ד מוחין בהם כדי שלא תטמע בין העכותים : (**ב**) אין מחייבין הבעל וכו' משמע הא אם רצה לפדות' אין מוחין בידו וא"כ הי' לו לכתוב דיין"א דמחויב לפדות' בכל מה שיוכל אך באמת קשה למה כ' אין מחייבין הבעל הא לבעל דסה זו דפסק כרשב"ג כתובות דף נ"ב ע"ב אסור לפדותה מפני תיקון העולם יותר מכדי דמיה לרשב"ג דס"ל הכי שם ובסרם למה שפסק הרמב"ם כמ"ד בגיטין סוף השולח דס"ל דלא לינרשו וליתי טפי ע"כ אין פודין יותר מכדי דמיה ועי' בי"ד סימן רנ"ב: (**ג**) ואפילו אין לו אלא כדי פריונה בי"ד סימן רנ"ב מבואר דאף אם גם הוא שבוי אשתו קודמת לו אם לא במקום שרגילין במשכב זכור ועי' בהגהות מרדכי דכתובות : (**ד**) ורצה לגרשה מגרשה . יש לדקדק מאי אתא לאשמועינן וכי עד השתא לא ידעינן שהרשות ביד האיש לגרש אשתו ומאי תיתי שלא יתן לה כתובה כשיגרשנה בלאו הכי כופין אותו לפדותה פעם שניה מ"מ הוכל לו' לו או תפדני או תגרשני והתן לי כתובתי ואחד משתים צריך לקיי' לה ע"כ היה ל' דדעת הרמב"ם דאף

ראיתי

באר היטב

עח א) פודך . כלומר אפילו אם אמר קודם הנשואין איני פודך ואפי' שניהם נתרלו זה לזה לא מהני כי היכא דלא לטמע בין העכו"ם ח"מ ב"ש . פדאה הבירו משלם לו דמי פדיונה ודוקא בכדי דמיה אבל ביותר מכדי דמיה לא . רש"ל ביש של שלמה פ"ו דין ע"ו : **ג)** הבעל וכו'. נ"ד אלא אפי' אסור לפדות יותר מכדי דמיהם. ומ"ש בהג"ה אשתו כגופו ויוכל לפדות וכו' היינו חייב לפדות מאחר שאין איסור בדבר מחויב הוא לפדות ב"ש . וע' בי"ד סי' רנ"ב דגם איתא כשהניהם בשביה היא קודם לפדות נראה אפי'

הגהות רעק"א

א] סי' עח ס"א חייב לפדותה. נ"ב אם הוא ע"י פשיעתה שקנתה בגניבות. ע' סמו' מעיל לדקה סי' עו :

חכמת שלמה

סי' עח (סעיף א) פדיונה כילד נשבית חייב לפדותה. נ"ב

ביאור הגר"א

פסרה. כ"י פ"י מע"ם יפשו כו' וע"ם אומרים להם ההייחדו כו' זהו מ"ם בירו' כם והכי' והר"ן שם יעש' סעודה כו' ופ"ל להרמב"ם דהכי קאמר קודם לזה יעשה סעודה ויפיים ואח"כ יעשה דרך בקשה:

עח א) ואי"ל כו'. שם במתני' א] : **ב)** ואפי' אם כו'. ירו' שם בעל שאמר א"א לא לאכול ולא לפרוק אין שומעין לו והביאו תוס' בב"ב מם ב' כד"ם יכולה כו'. ע"ם וע"ל סי' סט כ"ה בהגה ב] : **ג)** וי"א כו'. כס"ק שם ועמו' שם ג] ד"ה והיו כו' ובגטין מ"ם א' ד"ה דלא כו': **ד)** ויוכל כו'. וחייב לפדותה בכל אשר לו וכ"ה בטור: **ה)** היו דמיה כו'. כס"ק לגי' הרי"ף והרא"ש ומ"ם דגרסי דברי ר' הל' כרבי דקסם מפני' כוותי' נשבים חייב לפדותה מ' בכ"ע. הרא"ש שם : **ו)** אבל בלא"ה כו'. עתוס' שם ד"ה ולם כו' וכן

פתחי תשובה

(א) נשבית חייב לפדותה. ע' בס' בית מאיר שכ' שראה אגרת אהוס מב"ד גלוני ק"ק פ"פ דמיין שכהבו דדוקא לם נשבית ממילא אבל אם נשבית בשביל שגנבה אין מחייב כלל הבעל לפדותה כו' והוא ז"ל הולק ודעהו דאפי' נשבית מכח גרמת כלה בעניל שגנבה מ"מ חייב לפדותה וכן נבי רפואה אף אם אכלה בפשיעה' דברים המזיקים לחלותה עד שהלתה מ"מ חייב ברפואת' ע"ש. סימה שלא זכר דברי הסמ"ע כהוכ"ם ל"א שכרב בהדיא בשם הריטב"א ז"ל דהא דקרבי לקחה חייב ברפואתה להכי נקט לקחה ולא קתני חלתה לאשמועי' דלם חלתה בפשיעתם אינו חייב לרפאותה ע"ש. גם בה"ג מעיל לדקה סי' עו מבואר שלא כדברי הב"מ הנ"ל ושם נשאל בנידון דהוגן שנפה אלמנה במעון וקרה מקרה שגנב א' הודה שגנב זה ל' שנה נחושם ומכר לאשה הנ"ל והוא זמן תיופה שהם שמעון נעלה הראשון והיתה או נו"כ בתוך הבית והנה היא כלואה בבית האסורים וההכרח לר' לם נפשם להוציא הולאות מרובות וק כות לשהררה וטען ראובן אחרי שזה נעשה בבית בעלה הא' שההפסק' כעבק זה לכונתו א"כ מוטל על נכסי בעלה הא' להוציא' מבית כלא ועוד טען שאין החיוב עליו לפדותה כיון שלא בא השביה באונס רק בגרמה לעצמה וגם כי עשתה קודם שנשאה כו' והב"ב לענין טענה הא' לחייב יורשי בעלה הא' אין בטענתו ממש לא מבעיא מדין פדיה ודאי פטורים היורשים דחיוב פדיה אינו אלא על הבעל עלמו (כדלקמן ס"ח) אלא גם מדין שותף ומשעסק ג"כ פטורים ואע"ג שכ' הרמ"א בח"מ סי' קמו בי"ב בשותף שקנה גניבה והלך עם חבירו ונא א"כ עלילה ההפסד לאמצע מאחר שנסרלה למעשיו כו' הנה בכ"ד מסתמא לא נתרלה הבעל למעשיה מה שקנתה מן הגנב אף בלקח מה שהרויה זהו קנין המילא דמה שקנתה אשה קנה בעלה ואין זה דומה כלל לשותף שלקח חלק כבינ"ב.ואף אם היה אמר שבעל' נכרי' וידע שלקח' מן הגנב היא איכה כאמנת בזה כנגד היורשין להוציא מידן ולפי' בכוע' אינם לריכים ואם הרמר שבעלי' כי' שקר בלא לקח' מעולכסו שלא ידעה שהדברים היו גנובין מכ"ש שפטורים היורשין ולפי' שוספין בעלמא פטורים בכה"ג לאחר שחלקו כמבואר בח"מ שם אכן אם טוענה נגד היורשים שגם הם בעלמם יודעים שבגל' הי' מרוב' למעשיה ליקח מן הגנב היו מהוייבים בשוע' לפי דעת רמ"א הנ"ל אך דינו של הרמ"א בזה לע"ג כו'(עמ"ש בפ"ת לח"מ שם)ואמנם טענה הב' של ראובן בעל' הב' לפטור עלמו מחיוב פרקונ' הואיל ופ"א נרמה לנ"לח' הדין עמו דלא תיקנו חז"ל דהבעל חייב לפדות' אלא לם נשבית באונס כהכם בביה אבל לא אם פשעה בנכסם דהא"כ כ"א שיהי' לה כעם עם בעל' תפיל עלמה לגייבות ומחייבת בעל' בכל יום כמי שהפסו חז"ל בעבד נקדושין ע ע"ב כו' וא"כ אם אתם ידבר שקנה'בס.יע' פע ר בע"ה מלפדות' ההמת היוב בירקו.' וא"כ לר' ובעיא אם לא ידע בעל' הב' בפעה שנשאת בקנת' מן הגנב ויש עליה עלילות דברים דפשיטא דפטור כו' אלא אפי' ידע הבעל מזה קודם שנשא' לא אמרי' דה"ל להסנות כיון אוכפא דלא שכיח' הי' דלא אביק ודעבי' שיבא לידי גלוי אחרי שנ הקע כמו ל' שנה כו' ולכן בכ"ד פשיטא עד כדי כהונה' שהוליא עליה גובה מכסים דהיינו בעת שהבא לגבות כהונ' יכול לנכות לה כל מה שהוליא עליה ואף אם מעון שהעליל' הי' שקר והיא בכלל נשבית באונס מ"מ אינה יכול' להוליא מינו פדיונ' שהוא כנגד דמי כתובה' בבידו ולא דמי למ"ש בח"מ סי' עה ס"ט בטוען א"י אם פרעתיך דחייב דש"ה שבא הספק קודם שהוליא עלי' ולכהנו מחייביםאוהו ל הוליא ע"ם כהובה'כו' ואמנם אסילו ההולאות יותר מכדי כל כתובה' אם רלאים להעיל על הלכור או לפחות שיהמיינו נכים עם הבעל ויו.ם ביניהם כ"ל דפביע' דהלכור נקראים מוחזקים נגדם וכיון בעכ"פ מחויבים לכדותה והוא בכלל לר' העמוד על דם רעיך יכולים לו' להם אתם מחוייבים בפדיון זה עכ"פ ודמיא להא דאמרי' (ב"ב כד ע"ב)ספק אם האילן קודם יקון ואינו משלם וגם למה דאמרי' ביבמות ל"ט כו' ואפי' אם הא מר היא גרי בפשעה בענין ביפטור בעלה מלפדות' מ"מ יכולים לומ' קנויה עבו על הלבור מיהו בנים קרוביה שהם כיחידים לגביה ראאי הבעל לטעון עמהם קודם שיוליא עליה ומן הראוי מה שיוליא יותר מכך כתו.סם לשעריך

טורי זהב

עח [א] וי"א דאשתו כו' פלונתא זו איתא באשר"י פרק נערה בב"י מביאה וז"ל ומשמע כל שבוין יש איסור יותר פדיתן ואפילו אשתו נמי פסק הרמ"ה כת"ק דהלכה כרבים ומתניתין דגיטין איירי בשאר שבוין אבל אשתו כגופו דמי וכמו שאדם יוכל לפדות עצמו בכל ממונו וקשה על רמ"א שכתב ויוכל לפדותה כו' ומשמע דעכ"פ ליכא חיובא ויש לומר דה"ק כיון שיש לו רשות מפילא נכנס בכלל

חלקת מחוקק

ראיתי אחר כך בב"ח: (ה) יורדין לנכסיו ומוכרין בהכרזה. ואע"ג דקי"ל כל רגע שמאחר לפדות השבויה כאלו שופך דמים כמבואר בי"ד סי' רנ"ב אפ"ה מוכרין בהכרזה דלא מיעטו בגמ' מן הכרזה רק שלשה דברים כרגא מזוני וקבורה ומ"מ קשה למה יגרע מלוה רבה כזו מג' דברים הנ"ל: (ו) ונשבית אחר שהדירה אבל נשבית ולבסוף הדירה אתי לאפרומי (להדירה כדי להפטר מן הפדיון כדאית' בגמר' כתובו' דף נ"ב ע"א) ואפי' נדרה היא אחר שנשבית וקיים הוא לה כיון דקי"ל הוא נתן אצבע בין שיני' ג"כ שייך פרמה וכן הוא בב"ח: (ז) מחזירה לו לאשה וכו' ואם רצה אחר כך וכו' נראה דקמ"ל דלא תימי' הואיל ורוצה לגרשה א"צ לטפל בה רק שולח לה גט וכתוב' למקו' שנשבית קמ"ל דצריך להחזיר' פ"ס לביתו דלא גרע אשת ישראל מאש' כהן דצריך להחזירה למדינת': (ח) כדרך שנתבאר סי' ז' לעיל אמרי' בסי"א בסג"ה בנחבשה ע"י נשות דיי"א דאסורה אפי' לבעלה ישראל וכן אמרו בגמרא כתובות דף נ"א ע"ב דגנובי לסטים היי' כשבויות ומוקי לה בבן נצר [פרש"י לסטים היה ולכד עיירות ומלך עליהם ונעשה ראש ליסטים ובדידיה תנן שבויי מלכות אינן כשבויות ואסורו' לבעליהן דסברה מינסב קא נסיב לה ונבעלה ברצון] וכן אמרו שם גבי נשי דנבג' נבב שבקינהו גנבי ללכת לבעליהן ואינון אזלן מנכסייהו אל הגנבים ודאי אסורין ומאחר שאין יכול לקיים בה ואותביניך לי לאתתו אין חייב לפדותה וכ' דוקא אשת ישראל אבל אשת כהן שזינתה ברצון אחר שנשבית מאחר שכבר נאסרה עליו בשעת שביה ויכול לקיים בה תנאי כתובה ואהדריניך למדינתך חייב לפדותה: (ט) אסור' על בעלה מחייבי לאוין ...

בית שמואל

והר"ש ס"ל דאינו חייב לפדותה בפעם שני: ה המדיר את אשתו וכו' אפי' אשת כהן דיכול לקיים התנאי ואהדריניך למדינתך מ"מ אינו חייב לפדותה כיון דאסורה לו מחמת דבר אחר ולא מחמת השבי' כמ"ש בסמוך ודוקא דנשבית אחר שהדירה אבל אם היה מדיר אותה אחר שנשבית חייב לפדותה דאתי לאפרומי. ע"ש. וכן אם נדרה היא בעת שהיתה בשביה וקיים הוא לה חייב לפדות' דקי"ל כשהוא מקיים הנדר הוא נותן אצבע בין שיניה כמ"ש בסי' ע"ד לכן חייב לפדותה כן נראה פשוט וכ"כ ב"ח ולא כש"ג: ו שהוא חייב בגללו לגרשה. יש לדייק מלשון הרמב"ם דוקא אם קודם שנשבית היה חייב לגרשה אבל אם יש לו זמן להתיר חייב לפדותה: ז כדרך שנתבאר בסי' ז' הנה בסוגיא זו דף נ"א מבואר לרש"י כשנשבית ביד השר דהיא הסבורה שישא אותה לאשה אז היא אסורה לבעלה כי נבעלת לו ברצון ואז אינו חייב לפדותה וכ' ב"ח היינו דוקא כשידוע דנבעלה לו אבל אם אי' אמרי' דלא בא עליה אלא אמרינן דשבה אותה כדי למוכרה או כדי לפדותה דרוצן הכי עבדי. מיהו אע"ג דהוא כתב דין זה בפשיטות נ"פ למעשה אם תו"כן לקול' דהא בסי' זה מבואר דחיישינן שמא נבעלה והר"ן ס"ל כל שאין לה מציל אפי' אם נשבית לשר מותר' לבעלה דאפי' אם בא עליה הוא נבעלה באונס אלא היכ' דאפשר לה לצווח ולא צ' חה אז רגלים לדבר דהיא מרוצה אבל במקו' דאין לה מציל מה היה לה לצווח וריו"ן הכי' בכי דיפות הללו ולא הכריע ביניהם וב"ח פסק כהר"ן ונ"פ וכ' ב"ח היכ' דאיכ' שני עדים דשבאי לקח אותה לאשה והכינו מדברי הגמ' שאיכ' חסילה שיסדו אות' אז כודאי נבעלת לו ברצון ואסורה לבעלה ואין חייב לפדות' ומותר ליש' אשה אחרת וא"צ לזכות לה גט וא"צ ליחד לה הכתובה ...

ד ז ז) מי שנשבית אשתו והוא במדינת הים ב"ד (ה) יורדי' לנכסיו ומוכרין ס בהכרזה ופודין אותה כדרך שהבעל פודה (אם הוא ואשתו בשביה עיין ביו"ד סי' רנ"ב):

ה ה ט המדיר את אשתו נדר ו שהוא חייב בגללו ג) לגרשה וליתן כתובתה (ו) ונשבית ח) אחר (ב) שהדירה ד) אינו חייב לפדותה שמשעה שהדירה נתחייב לגרש' וליתן לה כתובתה:

ו י כהן שנשבי' אשתו אע פ שנאסר' עליו הואיל ומקודם היתה מותרת לו פודה ומחזירה לבית אביה אפי' היה בעיר אחרת מיטפל לה עד שמחזירה למדינתה ומגרשה ונותן לה כל כתובתה ואם היה בעלה ישראל שהשבויה מותרת לו (ז) מחזירה לו לאשה כמו שהיתה ואם רצה אח"כ מגרשה ונותן לה כתובתה ט) (שבויה שנאסרה אף לבעלה ישראל [ב] שחוששין שמא נבעלה ברצון ז (ח) כדרך שנתבאר ה) סימן ז' אין בעלה חייב לפדותה (הר"ן פ' נערה ור"י נכ"ג)* :

ז כ האשה שהיתה (ט) אסורה ח על בעלה מחייבי לאוין ונשבית אינו חייב לפדותה אלא נותן לה כתובתה והיתה תפדה את עצמה (י) ט י) (ומשלם לה הפירות ו) שאכל מנכסיה) (הר"ן פרק אלמנה ניזונית):

ח ל אין חיוב פריונה עליו אלא בחייו אבל אלמנתו אינה נפדית מנכסיו אפילו נשבית בחייו ולא הספיק לפדותה עד שמת (יא) י מ אין היורשים חייבין ז) לפדותה (יב) יא נ יא) ואפי' היא זקוקה ליבם אלא נפדית משל עצמה או תטול כתובתה ותפדה את עצמה:

עט חיוב רפואתה ובו ג סעיפים:

א א רפואתה ביצד (א) לקתה חייב לרפאותה בין (א) א רפוא' שיש לה א) קצבה א) בין רפואה שאין לה קצבה ג אבל אלמנתו אינה מתרפאת מנכסיו ב אלא ברפואה שאין לה ג) קצבה [א] שהוא דומה למזונות: רצו

...

ב ג רצו היורשין לקצוב עם הרופא כדי שיהיה לה קצבה ויפטרו ממנה הרשות בידם:

ג (ב) ד אם ראה הבעל שהחולי ג) ארוך יכול לומר לה הרי כתובתיך מונחת או רפאי עצמך מכתובתיך (ג) נ או הריני ד) מגרשך ונותן כתובה ד ה ב) ואין ראוי לעשות ה) כן מפני דרך ארץ:

פ מעשה ידיה שהיא חייבת לבעלה ודיני מניקה ושאינה רוצה לעשות מלאכה ובו יח סעיפים:

א *) (א) א מעשה ידיה א) לבעל כיצד ב הכל כמנהג המדינ' מקום שדרכן לארוג אורגת לרקום רוקמת לטוות צמר או פשתים טווה א א) ואם לא היה דרך נשי העיר לעשות כל המלאכות האלו אינו כופה (א) ג ב) אלא לטוות ג) הצמר בלבד ב ד ד) רחקה עצמ' (ב) ועשתה ג) יותר מהראוי לה המותר לבעל: הגה ג (ג) ה) ודוקא שנותן לה מעה ג) כסף כל שבוע כמו שנתבאר לעיל סימן ס' (ד) ו) ויכולה אשה לומר איני נוטלת מעה כסף ואיני נותן המותר ז) אבל הבעל לא יוכל לומר כך (טור בשם הרמ"ה וכ"כ הר"ן פרק אע"פ וכ"כ הכלאות פרשת משפטים):

ב ח) (ה) ה היה לו ממון הרבה אפי' היה לה כמה שפחות ד אינה יושבת ז) לבטלה (ו) בלא מלאכה שהבטלה מביאה לידי זימה אבל אין כופין אותה לעשות מלאכה כל היום כולו אלא לפי רוב הממון ממעטת במלאכה:

ג ה (ז) י) ו המדיר את אשתו (א) שלא תעשה ה) מלאכה (ח) יוציא ויתן כתובה שהבטלה מביאה לידי זימה:

ד (ט) ז וכן כל אשה רוחצת לבעלה פניו ידיו ורגליו ומוזגת לו את הכוס ומצעת לו את המטה ו (י) יא) (וי"א דמחוייב' להציע (נ) כל מטות ו) הבית) (המ"מ פכ"א והר"ן פרק אע"פ) (יא) ס יב) ועומדת ומשמשת בפני בעלה כגון שתתן לו מים או כלי או שתטול מלפניו וכיוצא בדברים אלו ס אבל אינה עומדת ומשמשת בפני אביו או בפני בנו (יב) יג) וי"א דוקא באינן סמוכין על שלחן בעלה (ב"י בשם הר"ן פ' אע"פ):

מלאכת

בית שמואל

רש"ל סי' מ"ה: ג או הריני מגרשך ואם אינו רוצה לגרשה ולא לרפאותה כופין אותו וכל מה שלותה לצורך הרפואות חייב לשלם. ס"ג: ד ואין ראוי לעשות כן. כ' המגיד והר"ן דאיתא בספרי אם היתה חולה ימתין לה עד שתתרפא וכתבו הראב"ד והרשב"א מתני' דהכלא דתנא דרשאי לו' הרי גיטך וכתובתך ורפאי את עצמך איירי כשאינה מוטל' על ערש דוי והספרי איירי כשהיא מוטלת על ע"ד אבל הרמב"ם והרא"ש והטור לא ס"ל חילוק זה בין מוטלת על ע"ד לבין שאינה מוטלת על המטה אלא ס"ל הדרשה של הספרי אינו אלא אסמכתא. כתב מהרש"ל בזה"ז אפי' חולי ארוך אפי' אינה מוטלת על ע"ד א"י לגרשה בע"כ מיהו יש לדייק ממתני' ומן הפוסקים דכתבו בסתם דרשאי לומר הרי גיטך וכתובתך ורפאי את עצ"ך אפי' בזיווג הראשון דאסו"ר לגרשה אפ"ה אם היא חולי יכול לגרשה לפ"ז ה"ה בזה"ז דאיכא חר"ג י"ל דיכול לגרשה כמ"ש ר"ס ע"ז:

פ א ואם לא הי' דרך נשי העיר לעשות כל המלאכות משמע דאין עושין שום מלאכה ויושבים בטל אפילו בנות משפחה ג"כ יושבים בטל יכול הוא לכוף אותה שלא תשב בטל ותעשה מלאכה בצמר ומתני' דתנא עושה בצמר ולא בפשתן איירי נמי בכה"ג דיושבים בטל אבל אם דרכן לעשות בפשתן כופין אותה שתעשה פשתן ומגירסת הרמב"ם משמע אם אין להן מלאכה מיוחד אלא קצתן עושים מלאכה אחת וקצתן עושים מלאכה אחרת כופין אותה על צמר ולא על פשתן: ב דחקה עצמה וכו'. הן שעשתה בלילה הן שעשתה ב' וג' מלאכות בפעם אחת הכל נקרא מחמת דחק לשיטת הרי"ף והרמב"ם וי"א אם עשתה ב' וג' מלאכות בפעם אחת לא זכה הבעל ואם עשתה בלילה זכה הבעל וי"א הכל לעצמה וכתב ב"ח מנהג שלנו שאין מוציאין מידה דמי מלאכה בפי' דחק. כתבו תוס' בכתובות דף נ"ט וביבמות דף ל"ג וכת' מה ששייך לה לוקחים בהם קרקע והוא אוכל פירות: ג ודוקא שנותן לה מעה כסף לאו אדחק' קאי אלא בכל אשה תקנו חז"ל המותר מ"י תחת מעה הכסף שנותן לה בכל שבוע להוצאות קטנים: ד אינה יושבי' לבטלה אפי' אומרת איני ניזונ' ואיני עושה חייבת לעשות דבטלה מביאה לידי זימה ופי' בר"ן שם מבית פלוגתא בזה אם מעשה ידיה לעצמה כיון דאינה חייבת לעשו' אלא כדי שלא תבו' לידי זנות והר"ן סביר' ליה דמ"י לבעלה דאל"כ מי יעגיח עליה לפי זה י"ל אפילו אם הוא עשיר גדול דאינה חייבת לעשות וגם אמרה איני ניזונת ואיני עושה מכל מקום חייבת לעשות ומעשה ידיה לבעלה ואפשר באמרה איני ניזונ' ואיני עושה לא חייבינן שלא תעשה כיון דאין לה מזונות ממנו לז מסתמא תעשה מלאכה לטובתה ואז מ"י לעלמה: ה המדיר את אשתו אפי' התיר לה שחוק מ"מ יש חשש זנות כן הוא לשיטת תוס' והרי"ף והרמב"ם ומה שפליג הרא"ש אינו אלא לדחות הרא"י אבל לדינא י"ל דס"ל כמי כוותיה והא שיכול להדירה איירי שתלה בתשמיש לפ"ז מ"ש יולי' היינו אחר שיעור המפורש לעיל סי' ע"ד ואם היא נדרה שלא תעשה מלאכה ואינה חייבת לעשות אלא משום חשש זנות א] י"ל דא"י להפר כיון דאינה חייבת לעשו' מלאכה וליכא עינוי נפש ולא דבר שבינו לבינה וזמן הדרה אין מפורש בש"ס ועיין במגיד: ו וי"א דמחויבת להציע כל המטות. לכאורה תמוה מנ"ל דעשירות מחוייבת להציע כל המטות ובח"מ כ' דהג"ה זו שייך לסעיף ו' מיהו בסמוך מ"ש וי"א דוקא באינן סמוכים על שלחנו ג"כ ק' מנ"ל דעשירות חייבת לשמש לאנשים דסמוכות ע"ש לכן נראה דרמ"א כ"כ לשיטת הרמב"ם דס"ל מלעת המטה דתני במתני' וברייתא הכל א' היא וה"ק בברייתא אע"ג דתני במתני' כשהיא מכנסת לו נ' שפחות אינה מלעת מ"מ אמרו חז"ל אחר המתני' דמלעת וכ"כ המגיד ובמתני' מה דתנא מלעת המט' איירי דחייבים למלעת כל המטות אפי' לסמוכים ע"ש כמ"ש הר"ן והמגיד א"כ לפי התקנה אחר המתני' חייבת למלעת כל המטות אפי' עשירה דהכניס' נ' שפחות. ויש להביא ראיה לזה מש"ס דהא הקשה שם אם הכניסה שתי שפחות אינה מבשלת הא שארה עבדה והיינו

חלקת מחוקק

אותה כל זמן בתלטרך גם כן מקרי רפואה שיש לה קצבה : (ב) אם ראה הבעל שהחולי ארוך. אבל לו' דאורח' דמלתא נקט וה"ה בחולי שאינו ארוך ג] וההיא דספרי אינו אלא אסמכתא מפני דרך ארץ ופי' בת"מ ובכ"מ: (ג) או הריני מגרשך וכו'. החילוק שבין הדיון לרפואה מבואר דבהדיון כבר נתחייב בשעת שביה והרפואה כל יומא זמניה סוא ע"כ מותר לגרש תוך ימי חליה וככר כתב מהרש"ל הובא בב"ח דבזמן הזה שאין מגרשין בע"כ מחויב לרפאו' אותה ואינו מועיל מה שמוכן ליתן לה כתובה ולגרשה ועמ"ש לעיל סימן ע"ז על מ"ש בב"ח בשם הרב מהרר"א מזרחי דאף בזמן הזה אם רוצה לגרש וליתן לה כתובתה אין לה עליו כלום :

פ (א) אלא לטוות הצמר בלבד. שהעשתן מזיק את הפה והפשת"ס וכטוי' היא המלאכה המיוחדת לנשים שנא' וכל אשה חכמת לב וגו'. לשון הרמב"ם ואע"ג דאמרו בגמרא בכתובות דף ס"א ע"ב שאין כל פשתן מזיק רק כיתנ' רומאה תירץ הב"י דכיון דאין כיתנ' רומאה ידוע לנו כל כיתנ' מספקא לן בכיתנ' רומאה והוי קול' לאשה שלא לחייבה בשום כיתנ' ואפשר דס"ל להרמב"ם מדספיק ותני בגמרא שם בצמר אין בפשתים לא משמע לכל מין פשתן אין כופין משום דיש פשתן שמזיק אחד ע"כ לא חילקו חכמים ואמרו אין כופין רק בצמר ולא בפשתן דמאן מפיס ודלא כדברי התוס' שם בד"ה וה"מ בכיתנ' רומאה ע"ש: (ב) ועשתה יותר מהראוי לה. דעת המ"מ אפילו שעשתה בשעה שבני אדם ישנים מכ"ש עשתה הרבה מלאכות ביחד שלא ע"י הדחק ופי' בטור הביא דעות בזה מחלוקת ר"ת ורב האי והרא"ש לא הכריע ותוכל האשה לו' קים לי כמ"ד לעצמה וכתב הרב בב"ח שכן נוהגים במדינות אלו שלא להוציא מיד האשה שום העדפה שעל ידי הדחק: (ג) ודוקא שנותן לה מעה כסף. לאו אדחק' פלוגה קאי אלא אעדפה מותר מעשי ידיה לא זכה הבעל במותר אלא בנותן לה מעה כסף : (ד) ויכולה אשה לו' וכו' כתב הר"ן ברור הוא שאם במעש' ידיה דשכיחי יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה כ"ש במותר דלא שכיח : (ה) היה לו ולה ממון הרבה וכו'. כן הגירסא ברמב"ם : (ו) בלא מלאכה שהבטלה מביאה לידי זמה. ואינו מועיל במה שמשחקת בכלבים קטנים וכיוצא בזה (דאף דברי שחוק אלה תועיל שלא תבא לידי שעמום כל זמן שלא תשב בטל לגמרי והוא דעת רשב"ג במתני' דף נ"ט ע"ב מ"מ מבי' לידי זימה והוא דעת ת"ק שם במתני' וזהו שאמרו שם דף ס"א ע"ב איכא בינייהו בין ת"ק ובין ר' שמעון ב"ג דמשחקת בכלבים קטני' דשעמום ליכ' וזימה איכא ועוד אכתוב מזה בסעיף שאח"ז וציין בר"ן די"א דמאחר דהמלאכה א"כ מצד החיוב רק שלא תשב בטל מלאכתה דידה הוא והרשב"א חולק ע"ש : (ז) המדיר את אשתו שלא תעשה מלאכה. כבר כתבתי בסי' ע"ד סק"ב שאין ביד הבעל לאסור על אשתו ולומר לה לא תעשה זה ואם אמר כן אין בדבריו כלום אלא א"כ תלה בתשמיש או בדברים אחרים וכ' המ"מ לא נזכר בגמרא כמה יהיה זמן ההדרה ורחוק מן הדעת שאם הדיר' יום אחד או שנים שתבא לידי זימה : (ח) יוציא ויתן כתובה וכו'. במשנ' בכתובות דף נ"ט ע"ב אמרו שהבטלה מבי' לידי שעמום וא"כ לא יוציא אא"כ הדירה שתלך בטל לגמרי אפי' לטייל בכלבים קטנים וכתב הרי"ף וכבר איפסק' הילכת' כר' אליעזר דחייש לזימה כלומר ואינו מועיל במה שמשחקת בכלבים קטנים דוקא מלאכה ממש בעינן והרא"ש כ' שאין ראיה כ"כ דאיכא למימר במאי דפליגי רבי אליעזר ורשב"ג הלכה כרשב"ג ובקיצור פסקי הרא"ש פסק כרשב"ג ועי' לקמן בטור סי' ס"ה מבי' מחלוקת הרי"ף והרא"ש : (ט) וכן כל אשה רוחצ' וכו'. לעיל סעיף ב' כתב שאפי' היה לו ולה ממון הרבה ושאר הרבה א"פ צריכ' להתעסק קצת במלאכה שהבטל' מביאה לידי זימה וכתב כאן עוד ד' דברים צריכה כל אשה לעשות אפי' עשירה : (י) וי"א דמחוייבת להציע כל המטות. לא מצאתי מי שכתב דעשיר' צריכה להציע כל מטות דאינה מחוייבת רק להציע לו שהוא דבר חבה אבל בעניה יש אומרי' שצריכה להציע כל המטות ולהטריח עצמה בהפוך כרים וכסתו' ורמב"ם בפרק כ"א מה"א דין נ' השמיט דין זה וכתב סתם כל אשה רוחצת וכו' ומלצת לו המטה משמע דמפרש להצעת המט' דמתני' נ"כ כלעת מטתו ופ"כ תמה עליו הר"ן בדף תל"ס ע"א הס' לו לנרבו' בעניים עכ"ל (כלו' שעניה מחוייבת להציע כל המטות) ולהפך בכרים וכסתות אבל בעשיר' בתלא צריכה להציע כל המטות הוא דבר תימה וכי זו היא ישיבת קתדר' שאמרו במשנה דף נ"ט ע"ב מי שהכניסה לו ארבע שפחות יושב' בקתדרא וכ"כ הרב מהרמ"א בעצמו בהג"ה לקמן בסעיף ח' דאינה מלעת רק מטתו וה"א זה הי' ראוי להיות מקומו בספי' ו' דחשיב שם שש מלאכות שהעניות חייבו' לבעליהן : (יא) ועומדת ומשמשת בפני בעלה כגון וכו', כתב המגיד משנה בפכ"א מה"א דק"ו הוא מהלעת המט' ואע"ג דלכאור' גמרא ערוכה היא בכתובות דף ס"א ע"ב דקתני אין כופה לא לעמוד לפני אביו ולא לפני בנו ...

באר הגולה

ביאור הגר"א

פתחי תשובה

הגהות רעק"א

חכמת שלמה

באר היטב

דגול מרבבה *) (סחבר) ואותן הנשים שהם כאגות סוחר והם מפרנסים את בעליהן אם יש לבעלי' של זו זכות במעשי ידיה ובכל מה שהיא מרווחת עיין במשנ' למלך ריש פכ"א מ"א אישות :

אבן העזר פ הלכות כתובות

ה ז י מלאכות אלו עושה אותן (ג) היא ז) בעצמה ואפילו היו לה כמה שפחות אין עושין מלאכות אלו לבעל אלא אשתו (ויש מחלוקת בהלכה המסה ועיין למטה סעיף ס'):

ו כ יד) יש מלאכות שהאשה עושה לבעלה בזמן שהם עניים ואלו הם ס) ח (יג) * מטחנת ואופה ומכבסת ומבשלת ומניקה את בנה ונותנת תבן ט (יד) ל לפני בהמתו אבל לא [א] לפני בקרו:

הגה טו) את בנה (טו) אינה מחוייבת להניק בשכר וליתן לו השכר וכן בנו מאשה אחרת אינה מחוייבת להניק (הר"ן פרק אע"פ):

ז מ הכניסה לו שפחה אחת י (טז) ג או נכסים שראוי לקנות ס) מהן שפחה אחת (יז) ס או שהיה לו ממון (ג) כדי י) לקנות ממנו שפחה אחת אינה מטחנת ולא אופה ולא מכבסת טז) ולא נותנת תבן לפני בהמתו:

ח פ הכניסה לו שתי שפחות (י) או נכסים הראוים לקנות מהם שתי שפחות או שהיו לו שתי שפחות או שהיה ראוי לקנות שתי שפחות אינה מבשלת ואינה מניקה את בנה: הגה יז) הכניסה לו שלשה שפחות או ממון או שיש לו ממון שיכול לקנות או לשכור (יח) אינה עושה המטות רק מטתו (הר"ן בשם י"מ) יח) וי"א דאף מטתו אינה עושה רק בפריסת סדינין ומסדרת לו מטתו שהוא דרך חיבה (יט) וכל אשה שעושה זה אפי' יש לה כמה שפחות (טור):

ט[ב] פ היא אומרת ראוי הוא לקנות או לשכור שפחה והוא אומר שאינו ראוי יא (כ) (ה) עליה להביא יח) ראיה:

י יב ל יט) כל אלו המלאכות אין מחייבים אותה אא"כ יהיה דרך (ו) יג) משפחתו ומשפחתה לעשותן:

יא ק כל זמן שהיא מניקה את בנה פוחתין לה ממעשה ידיה יג ומוסיפין לה על מזונותיה ר יין ודברים שיפים לחלב כ) לא הוסיפו לה יד (כא) צריכה לאכול יג) משלה אם יש לה (טור):

יב פסקו לה מזונות הראויים לה והרי היא מתאוה לאכול יותר או לאכול מאכלות אחרות כא) ש יש מי שאומר שאין הבעל יכול לעכב מפני סכנת הולד טו (כב) שצער גופה יד) קודם ת ויש מי שאומר שיכול לעכב:

יג כב) א ילדה תאומים אין כופין אותה להניק שניהם אלא מניקה א' ושוכר הבעל מניקה לשני טז (כג) [ג] כג) וי"א דמניקה (ז) טו) שניהם [טור בשם ב הרא"ש]:

יד כד) ג הרי שרצתה להניק בן חבירתה יז (כד) עם בנה (ס) הבעל טז) מעכב יח (כה) ואפי' בנה מאיש יז) אחר הוא יכול לעכב ד [טור]:

טו ה כה) כל אשה שתמנע מלעשות מלאכה ממלאכות שהיא חייבת לעשותן כופין אותה לעשות:

הגה

חלקת מחוקק

שלפני זה דכל הסמוכים על שלחן בעל' צריכה לעשות מלאכות אלו: (יד) לפני בהמתו המיוחדת לו למרכבתו אבל לא לפני בקר כמות שלו ורש"י גריס כדף ס"א ע"ב לפני בקרו שאין לבוש אחר רכיפ' אבל לא לפני בהמתו סס סוס וחמור שהם להוטים אחר רכיפה לשון אחר כותב' לפני בקרו נקבות בהמתו זכרים: (טו) אינה מחוייבת להניקו. ולקמן סעיף י"ד מבואר שאם היא רוצה להניק בן אחר הבעל מעכב עליה: (טז) או נכסים שראוי לקנו' מהן שפח' אחת. כלומר שהכניסה לו נדוניא רבה שיש כדאי למביאה נדוניא כזו לקנות לה שפחה א': (יז) ה"ג ברמב"ם או שהיה לה שפחה א' או שהיה לה ממון כדי לקנות וכו' וכן נ"ל כאן וכן הוא בסעיף שאח"ז גבי שתי שפחות: (יח) אי"ל מלעת המטות רק מטתו. כבר כתבתי ס"ק י דלדעת הרמב"ם אף בעניים אין מחויבת להציע רק מטתו ולא שאר מטות והר"ן תמה עליו שהיה לו להרבות בעניים: (יט) וכל אשה עושה זה. כבר נתבאר זה בסעיף ה' בדברי המחבר דכל מילי דחיבה אין עושה אלא אשתו ולא ידעתי למה חזר הרב מהרמ"א וכתב דין זה וגם למה כתב בדין זה בלבד ולא בכל הד' דברים שנזכרו בסעיף ד': (כ) עליה להביא ראיה. הרמב"ם מסיים בפרק כ"א מהלכות אישות דין ט"ז ואין כאן מקום לשבוע' וכתב המ"מ לפי שהיא אינה תובע' ממנו ממון שחייב לה שנאמר ישבע היסת ליפטר אלא שבאה לפטור משעבודי' ואינה נפטרי' אלא בראי' ובב"ח כתב שאינו מבין דבריו למה יפטר משבועת היסת ודעתו שכאן בש"ע השמיט בכוון סוף דברי הרמב"ם מפני שאין פועלים כהלכ' ואין דבריו ברורים מכ"ש שאינם מוכרחים כי שבועת היסת תקנה היא ואם הי' כאן פסק שבוע' בכל יום תשביע בעל' שתאמר היום נתעשר וקשה לחלוק על דברי הרמב"ם והמ"מ בלא ראיה וגם הראב"ד לא השיגו. עיין בסמוך ס"ק כ"ח: (כא) לאכול משלה אם יש לה. ומ"מ נראה דהבעל צריך לשלם לה מה שהוציא מנכסי' על הולד: (כב) שצער גופה קודם ויש מי שאומר כו'. אם נולד ספק סכנה ולה אין סכנה רק צער מהי תיתי דמכח צערה תסכן הולד ואם גם לה סכנה לא ידעתי מי שחולק ע"ז דחייה קודמין כודאי: (כג) וי"א דמניק' שניהם. בב"ח כתב דאין הל' כהרא"ש דרבים חולקים עליו ואפשר שגם הרב מהרמ"א לא העתיק דברי הרא"ש לחייב אותה להניק שניהם דודאי תוכל לומר קים לי כהרי"ף ושאר פוסקים אלא דרך ארץ היא שכל אשה שיכולה להניק תניק שניהם וע"כ לא כ' שמחוייב' להניק שניהם שאין זה חיוב רק ראוי לה לעשות כן אם יכולה לצאת ידי כל הפוסקים: (כד) עם בנה הבעל מעכב משמע אם מת בנה אין הבעל מעכב עליה להניק בן אחרת אבל בירושל' אמרו סתם (הביאו המ"מ בסכ"א מה"א) אין האיש כופה את אשתו להניק בנו של חבירו ולא האשה כופ' את בעלה שתניק בנה של חברת' משמע דסיפא דומיא דרישא אף שאין לה בן: (כה) ואפילו בנה מאיש אחר אע"ג דאסור לישא מינק' של חבירו פ' בכ"י ובד"מ כ' דמשכחת לה אם רגסס [illegible]

בית שמואל

[illegible] וסיינו מלפת מטה ותיגאה כא הכניס' שפחה במקומה ותירץ קמי ארחי ופרחי מאן טרח משמע דהיא חייבת הלפות המטה לפני אורחי ופרחי ודוחק לו' דס"ק מאן טרח לפני ארחי ופרחי אלא השפח' היא משרתת קמי ארחי ופרחי והיא מלעת רק מטתו ומז' כ.מד נמי דעומדת ומשמש' לפני כל הסמוכי' ע"ש דנלמד מן הלעות המט' כמ"ש הר"ן: ז מלאכות אלו עושה משמע דמחייבים לעשות וכן משמע מתו' דף ס"ג וכן הוא דעת הטו' והב"ח ולא כרש"י שכ' עלה שוכה היא שתעש' מלאכות אלו ובטור משמע דס"ל כרש"י: ח מטחנת. היינו יושבת ברחים ומשמר' קמח או מחמרת אחר בהמתו או ברחי' של יד ומהכס' כתב בהגמ"י ובהג"א בהי דידן אין דרכן לכבס וכן אין דרכן לטחון: ט לפני בהמתו. כאן אי' גירסא מוחלפת ופ' ברש"י ובהרי"ף ובתוס' אי' גירסא לפני בהמתו ולא לפני בקרו ואפשר דאיירי כשהכניס' לו נדוניא וכ"כ הר"ן: י או נכסים היינו שהכנים' לו נדוניא או אם מלמלמת משלו הוי כאלו הכניס' כ"כ תוס': יא עלי' להביא ראיה כיון שהיא חייבת במלאכות אי' לפטור אלא בראיה וכתב הרמב"ם אין כאן מקום שבועה וב"ח כתב דהיא יכולה להשביעו אחר שפטרה מלאכ' יכולה לומר כן] השבע לי שאין לך כדי לקנות שפחה ואפשר גם הרמב"ם ס"ל כן ומ"ש אין כאן מקום שבועה היינו כשתרצ' לפטור את עצמה מן המלאכות אין כאן מקום שבועה אלא היא חייבת לעשות מיהו אח"כ יכולה להשביעו: יב כל אלו המלאכות וכו' ל"ד כל המלאכות דהא היא חייבת לעשות כלמר אפי' כשהבי משפחת' אין עושים וכן חייבת למזוג הכוס וכיוצא בזה אפילו אם בני משפחת' אין עושות אלא המלאכות המפורשים במתניתין קאמר אם בני משפחת' אין עושים היא גם כן פטורה לעשות: יג ומוסיפים לה על מזונותיה בטור כתב מוסיפים ונותנים יין וכו' משמע דמוסיפים לה מזונות מלד עלמה אפי' מאכלים שאין מוסיפים חלב אבל ל' המחבר משמע דאין מוסיפים לה רק מה שיפה לחלב: יד צריכ' לאכול משלה כתב בח"מ דהבעל צריך לשלם לה מה שהוציאה משלה והראב"ד וש"ר פוסקים ס"ל דאיירי הסוגיא אם נתן הילד למניק' צריכה לאכול משלה לטובת הילד מש"מע אפי' אם שכרה בשכר קצוב חייב' לאכול הרבה משלה לטובת הילד: טו שצער גופה קודם כ"כ הרמב"ם וכתב בח"מ אם מגיע מזה לולד ספק סכנה ולה אין סכנה אלא צער מהי תיתי דמכח צערה תסכן הולד ואם גם לה סכנ' לא ידעתי מי שחולק ע"ז דחייה קודמים בודאי ואפשר לומר אע"ג דמגיע לולד ספק סכנה מ"מ מותרת לאכול כמה שהי' בש"ס נדרים דף פ' כבסית' וחיי אחרים כבסי' קודם אע"ג דאינו אלא צער מיהו שם רבי יוסי ס"ל כן ורבנן פליגי ע"ז וס"ל חיי אחרים קודם ומנ"ל לרמב"ם לפסוק כר"י: טז וי"א דמניק' שניהם בדינים אלו היכא דאיכא פלוגתא היא פטורה וע' בהרא"ש ר"פ מציאת האשה: יז עם בנה הבעל מעכב כן כ' הרמב"ם ומשמע אם אין לה בן אין הבעל מעכב לה וכן מדויק בהר"ן וכ"כ רש"י היא אומר' להניק שומעים לה משום נער דידה דחלב כרב' כדדי' מלספר לפ"ז אם רצונה להניק בן חברתה ואין לה ולד אין הבעל יכול לעכב ולא כח"מ: יח ואפי' בנה מאיש אחר כ' הבי"י [illegible]

[illegible]

ביאור הגר"א

[illegible]

פתחי תשובה

[illegible]

הגהות רעק"א

[illegible]

שי למורה

[illegible]

באר היטב

[illegible]

טורי זהב

[illegible]

דברי המדה

[illegible]

כתבו דמשכחת לה כגון דסיח מיקח הולך יותר מכד"ח וחז מיתרת להכשה : יט וכן כ"כ משמעי' כלו' ומיו זכה חותה חו משמע' חותה : כ וכל זה כתומרת חיני פוסה : ויזוזית חז לפשמים שומעין לה ונותנים לה מזונות וכופין חותה כשאר כפיות אבל אם אומר' חיני ניזונית חז אין פוסין לה פוס כפי' ואפי אם היא מיקה אין בידו לפכב חותה ומיקה דמוסיפים לה מזונות כמ"ש בסמוך ואומרת איני ניזונית ואיני פושה גרחה חותה פוסקה בפניל הקהל : ג"כ אין מוסיפים לה : כא גריכה לפשות הרין ס"ל דגריכ' לפשות כל גרכי כניפ ס"פ נח ד"ה ואפי' ואשר מלאכות ואייבת להקיק חלח דאינה פושה גאמר וכתב הרשב"ח דמפכב אן הכתובה כנגד שכר מי שישמשנו בחותן מלאכות חו שוכר פליה ממקום אחר הא יתר מכאן לא ע"ל ותוספות ורא"ש כתבו כשאמרה איני ניזונית ואיני פושה פטורה מכל מלאכות ופקורה להקיק חלא איבא כמזונא הכום והרחמא פניו והלפת המפה. וכבר כתבתי במקום פלונתא היא פמירה . וי"ל לשיטת הר"ן הא אין לה לזון חת עלמה יכול הבעל לכוף חותה שתפשה כדי מזונות של מיקה. נפ גרא' חלו נ' דכרים של חיבה מזונת הכום וכו' אין כופין חותה בכפיות דהא תוס' כתבו חלו נ' דכרים מיבת לפשות ומ"מ כתבו לף למ"ד דס"ל מורדת ממלאכה הוי מורדת לא קאמר חלא הא שמפורש במתני' חבל הא היא מורדת מחלו נ' מלאכות לאו מורדת היא כן י"ל לפניו כפי' נמי אין כופין חותה אפ"נ דיש לדחות הא זהא מ"מ פיקר הוא דאין כופין חותה בכפיות דהא כבר כתבתי בשם רש"י דס"ל דאינו אלא פלה טובה שתפשה אלו נ' מלאכות וכן ס"ל רעיר : כב מושיבין אשה ביניהם . ולא אקו שהיא תשבע היא ב"ב בכל עת ואשה יכי' פסק שבועה ואין שלוש בניהו ופ"כ החמינו לאשה פיושבת ביניהם אע"ג דאשה פשולה לשאר עדות. מ"מ : כג בעת שעשתי מלאכות וכו' . פירוש ואפי' פ' הכותב לא כתבו בעת המלאכי אלא אפי' בלא בעת המלאכי אם שברה פטורה וכרמב"ם וכרא"ש פ' : כד אין מ"י שלו וכן הדין אם פוסק לזון את אשתו וכן אם אפר אינו יכול לזון את אשתו ואפי' בדבר שאינו מזונות אלא פרנסה כגון שכר חדמים ואפי' בדבר שאינו מזונות אלא פרנסה כגון שכר חדמים ואפי' בדבר שאינו מזונות אלא פרנסה כגון שכר חדמים (כ"ו לדעת הרמב"ם וכ"כ הר"ן) וכמו שכתבתי לעיל סי' ס"ם כח) וי"ל דאפילו בחומרת חיני ניזונית ואיני פושה גא (כז) גריכה לפשות (ב) גרכי כ) הניח ולזה כופין חותה אע"פ שחינה ניזונית (נ"ו כ"ו לדעת הרמב"ם לחד פיקוח) :

טז ו טיון הוא שאינה עושה והיא אומרת שאינה נמנעת מלעשותן כב (כח) מושיבין אשה ביניהם או שכנים : יז ז כט) האשה ששברה כלים כג (כט) בעת שעשתה (ס) כפ) מלאכותיה בתוך ביתה פטורה :

יח ל) ס מי שהתנה עם אשתו שלא יתחייב במזונותיה וכן היא לא תתחייב לו במעשה ידיה אם אחר כך רצה ונתחייב הוא לתת לה ס [במתנה] מזונותיה כד (ל) אין מעשה ידיה כה) שלו : הגה לא) חפה שפחקה ולא חנפה מזונות ולא חפה כסף מן הכחם חפשה ידיה עם המותר עלה (לא) ולא חמרינן שחפלה עפשה ידיה (הר ן פ' חע"פ) לב) אבל חה ש"ו מפיק לה בה (לב) אין הבעל לריך לשלם לה דודאי חפלה חפשה שהלכה חנית בעלה חנא קפשה וחינה רולה לשוב לביתו עד שיקוח לה בעלה לף בעלה לף הפפידה חפשה זה מזונותיה דפושה ממנו לשוב חחר שילפה בלא רשותו וחינו חרלה לה פניס וחפ הוא יכא אלא חינה חוכנתו חכלום חבל פ"פ חינה רולה לבא חלנו עד שיפרע חה שלוחה פבדה חזונותיה דהוי כחוכדת (לג) דכל חוכדת פבדה חית לה וכל חפשה יש לה חזונות כן (לד) חע"פ שחין כחובתה בידה חלא בפי' חינו חלא פלה טובה שהתפשה בה כדי שלא יחזיר פניו ממנה (לה) ולריך ליפנע פפלה שפלה לו (כל זה כתוכת הרפב"ח הובחה בכ"י פ' מ"ן) :

פא המקדיש פעשה ידי אשתו ובו ב פעיפים :

א ס המקדיש פעש' ידי אשתו א (א) [א] הרי זו (ב) עושה ס) ואוכלת ב והמותר ג) חולין א) ד אפר לה ג יקדשו ידיך

לו' קיס לי כהחום : (כח) מושיבין חפה ביניהם . ולא חקנו שהיא תשבע היפה ד"ה כל בל פת וחפה יבי' פסק שבועה ואין שלוש בניהו על טענתו ד"ה כל בל פת וכל שפה יבי' פסק שבועה ואין שלוש בניה ופ"כ החמינו לאשה פיושבת ביניהם אע"ג דאשה פשולה לשאר עדות. מ"מ : כט בעת שעשתי מלאכות וכו' . פירוש ואפי' פ' הכותב לא כתבו בעת המלאכי אלא אפי' בלא בעת המלאכי אם שברה פטורה וכרמב"ם וכרא"ש פ' : כד אין מ"י שלו וכן הדין אם פוסק לזון את אשתו וכן אם אפר אינו יכול לזון את אשתו אפי' בדבר שאינו מזונות אלא פרנסה כגון שכר חדמים ואפי' בדבר שאינו מזונות אלא פרנסה כגון שכר חדמים (כ"ו לדעת הרמב"ם וכ"כ הר"ן) וכמו שכתבתי לעיל סי' ס"ם כח) וי"ל דאפילו בחומרת חיני ניזונית ואיני פושה גא (כז) גריכה לפשות (ב) גרכי כ) הניח ולזה כופין חותה אע"פ שחינה ניזונית (נ"ו כ"ו לדעת הרמב"ם לחד פיקוח) :

טז ו טיון הוא שאינה עושה והיא אומרת שאינה נמנעת מלעשותן כב (כח) מושיבין אשה ביניהם או שכנים : יז ז כט) האשה ששברה כלים כג (כט) בעת שעשתה (ס) כפ) מלאכותיה בתוך ביתה פטורה :

יח ל) ס מי שהתנה עם אשתו שלא יתחייב במזונותיה וכן היא לא תתחייב לו במעשה ידיה אם אחר כך רצה ונתחייב הוא לתת לה ס [במתנה] מזונותיה כד (ל) אין מעשה ידיה כה) שלו : הגה לא) חפה שפחקה ולא חנפה מזונות ולא חפה כסף מן הכחם חפשה ידיה עם המותר עלה (לא) ולא חמרינן שחפלה עפשה ידיה (הר ן פ' חע"פ) לב) אבל חה ש"ו מפיק לה בה (לב) אין הבעל לריך לשלם לה דודאי חפלה חפשה שהלכה חנית בעלה חנא קפשה וחינה רולה לשוב לביתו עד שיקוח לה בעלה לף בעלה לף הפפידה חפשה זה מזונותיה דפושה ממנו לשוב חחר שילפה בלא רשותו וחינו חרלה לה פניס וחפ הוא יכא אלא חינה חוכנתו חכלום חבל פ"פ חינה רולה לבא חלנו עד שיפרע חה שלוחה פבדה חזונותיה דהוי כחוכדת (לג) דכל חוכדת פבדה חית לה וכל חפשה יש לה חזונות כן (לד) חע"פ שחין כחובתה בידה חלא בפי' חינו חלא פלה טובה שהתפשה בה כדי שלא יחזיר פניו ממנה (לה) ולריך ליפנע פפלה שפלה לו (כל זה כתוכת הרפב"ח הובחה בכ"י פ' מ"ן) :

פא המקדיש מעשה ידי אשתו ובו ב סעיפים :

א ס המקדיש מעש' ידי אשתו א (א) [א] הרי זו (ב) עושה ס) ואוכלת ב והמותר ג) חולין א) ד אמר לה ג יקדשו ידיך

ביאור הגר"א

לף כו' ופי' הר"י ו"ם חלא כופה כשוטים לו פחינו זה פ' כ"ד מוכרן לו ישכותכם כתובת כלתה כדי שיפכור עליה עבד פ' שפחה שפשו חו ישמפים חופה וכך חמר הגחון ז"ל בכ"ל הר"ן ובל"ל דחינו כופה כלל דפח"ק דמריקנ"ע כ' כופה ומיקנו ופפ ע"כ פ' ובלח פחרוב כו' וכירו' חפי' הכל פה לו חלה פפחום כופה לעשות כו' והכיחו הב"ח פפ כפ' נ"ב בד"ה פרב"י כו' ז"ל בהגה"ה וחינו כו' וכן כו' : כו) וי"ל כו' הרפב"ם וכתו כל כפיה כא"ם כפ"ם המדיר ופרא"ש פולק עליו וכתב פפולם לף פפפני יפור לכפים כשוטים חלא פפפני פפפפע לה לרכיש כו' ופי' מ"ש פפ : כז) וכ"ז כו'. ע' הום' פנ ח' ד"ה דרב פוכח כו' : כח) וי"ל כו' כפום' פפ ובל"ל דקפכר כו' ע"ם וכ"ה"ם ופפ כפום, וחי הוא פחרינן דכי חפרה כו' וכ"ם הר"י ופ' כזה קופים הום, כפ ח"ד"ה הכל כו' לכל הום, חזלי לפיקפ"ד כלל דלא פפקי הכל הפוכ' ר"ל וכהב לכל חין נרחה כו' ומדברי הרב פפפע כך ר' הר"י : כפ) ה"פפ כו'. ירושלפי והביחו הום, פפ פו ב' נד"ה ר' ח"פזר כו' והרי"ף פפ : ל) פי פהתה כו' כפו הפוקק לכם לפפפו ופ"ם כתו' והביחו הרפ"ם רפ"ל כתב לזון כן חפפו לו פפ חפפו כו' לח יחפר לפה ל"ה חפפו פלחה ואני זן חפכם חלא הן ופ"כ ופפלם לפן פזונות וכן ה"ב ניזן כחיה חוכלת כאכחי ד"ד חלא בפפיקהו פפ : לא) חפה פבפקה כו' כתכתי כו' ופה חינו נוחן כו' וכ' הר"ן לחו לניפרע פיכול הבעל לוכר חינו נוחן פפה כפף ויהח הפוכר פלה כיה פבתב ופ"ו פ' כפ"ק ופ"ה חלא ה"ק פחם פתקק ה"ו ולח פבפה חפם כך לברכה ועפהה פוסר ה"ה לעלפה ואין הבעל י"ל ויכרה וכ' הרפב"ן דה"ה לפזונות ופעשה ידיה חלא רבופא קפ"ל דחכ"ו כפעה כך פח"ל כ"ב לח חפרינן ויפרה ועי"ל ק"ו פ' פפ"ח בהגה"ט : לב) חבל פה כו' פ"ם"ם בפעיף י"ב :

פא ב) ח"ל יקדבו כו'. כפ"ם עפ ח' כחופר כו' וה"ה לפחני' ופ"כ נ"ם פ"ב חלא דחינו נעשה כחופר כו'

פתחי תשובה

חין לה בן כו' ופח"מ כ' כו' ולכחורה פפך הפדר דהב"ח הביח הח"מ והפלים דלא כוותי' פ"ם חך לחפח יפה פעה זה פ"ב"ח בדחי הח"מ בחחרוכה כי דברי הח"מ נרחין וגפ כפ' ב"מ הפלה דהעיקר כדעת הח"מ דהבעל פעכב ופה דנקט הכח בפ"ע עם בכה ... וח לפירוש דעם בכה חף ב"קרחי יוכל לעכב חבל בקניעות ל"ף בחין לה בן יוכל לעכב. ופכוחר"עוד כפ דביולדה פחם בכה ורוחים לביה"ן פכרפה פשך יפים פזפים בבית העל החלב חין הבעל יכול לעכב דאם פחגל עכב ו לערה פרובה : (ח) לירכי הבית. : בה"ם ב"ם בפם ב"פ פפקום פלונתא היא פפורה ופשפע דחוק פפעם קים לי. ולפ"ז נלע"ד היכא שבכר ה יקה הולד עד שפירים כיון דבבל הדעות היא פרוכה להפיקו פפני בכתם הולד כדלקפן פי' פב ס"ם חלא בלדעם הום, והרח"י : פחויב הבעל ליתן לה שכר ח"כ יכול הבעל לוחר בהיפך קים לי כהר"ן דהיא פחויבת להקיק בלא שכר ודוקא לזה פליגו בגפ' ב"כ כד ע"ב ע"ם ופ"ם : (ט) פ"חכוחיה. עבה"ט ועי' בחחרי"ם ח"ח פי' ל' פ"ם בזה :

שי למורה

פעיף יו החפה ששברה כלים ב"ב ב"ע במערם לו פפרחם ששברו כלים חם חייבים חם לא לחפשר לחף בזה שייך פעם היבועלפי דלא יפי' פלוש בחיך הבים לעולם חו דלפח דוקא בחפחו עפו כן ובפדושה ישכורים חום יפיר הפיר בזה וחינו פ"ו :

באר היטב

פולך יותר פכ"ד פודם וחז פוסרת להנשח : יח) חותה . כלומר חינו חה חותה חו פשפחין לותה ב"ם : יפ) בידה . ואפילו חם היח פיקה חין בידו לעכב חום, וחז פ"ל ליתן חום, ששוסיפין למיקי, ב"ם : כ) הניח . הר"ן ס"ל דלריכ' לפשות כל גרכי הניח פוסה ושאר פלאכות ואייבת להקיק חלא דאינה פושה גאמר . וחום, ורא"ש כתבו כשאמר' חיני ניזונית ואיני פוש' פפור' פכל פלאכות ופפור' פלהקיק חלא פייבת פפזונות הכום והרחלת פניו והלפת המפה . וכ' ב"ח בפקום פלונתא היא פפורה . וג' דברים חלו היינו פזונת הכום והרחל' פניו והלפת המפה חין כופין חותה בכפיות פ'

סי' פא [א] הרי זו עושי ואוכלת שאין ההקדש חל שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם והפור פי' פה שהיא עושה פותר על השיעור שקצבו חכמים כפ"ש לעיל ס

ידיך לעושיהן (נ) הרי כל מעשה ידיה קדש ד ב) וי"א דאינו קדש (ד) דהרי היא יכולה לומר איני ג) ניזונית ואיני עושה (הר"ן ג כרך אע"פ וכן משמע לשון הטור):

ב ה (ה) ד האשה שאמרה יקדשו ידי לעושיהן ג) או שנדרה שלא יהנה מכעשה ידיה אינו נאסר במעשה ידיה מפני שידיה משועבדים לו אבל (ו) צריך הוא להפר לה ו שמא ו) יגרשנה ותהיה אסורה לחזור לו:

פב נדרה שלא להניק ודין מניקה שנתגרשה ובו ח"ס:

א א (א) א נדרה (א) שלא א) להניק את בנה [א] כופין אותה ומניקתו ב עד שיהיה בן כ"ד חדש אחד הזכר וא' הנקבה:

ב ג היא אומרת אני אניק את בני והוא [ב] אינו רוצה ב (ב) שומעין לה:

ג ד היתה ענייה שחייבת להניק את בנה והוא עשיר שראוי לו שלא תניק אשתו אם רצתה שוכר מניקה או קונה שפחה (ג) מפני שעולה עמו ואינה יורדת:

ד ה היא אומרת ראוי לשכור או לקנות שפחה והוא אומר איני ראוי ג (ד) [ג] עליה להביא ג) ראיה:

ה ו האשה שנתגרשה אין כופין אותה להניק את בנה אלא אם רצתה א) ז נותן לה שכרה ומניקתו ב) ואם לא רצתה נותנת לו את בנו והוא מיטפל בו ג) ח בד"א שלא הניקה אותו [ד] עד שהכירה ד ט אבל אם ג) הכירה ד) (ואינו רוצה להניק אחרת) (טור) (ה) אפי' הוא י סומא אין מפרישין אותה מפני סכנת הולד אלא כופין אותה ומניקתו (ג) עד כ"ד חדש:

הגה

אשתו דכאומר יקדשו ידיך אפילו מעשה ידי אשתו קדוש: ... ידים קודש היינו בנותן לה מזונות ומעה כסף דאז כל ... שלו ויכול להקדישן אבל באינו נותן לה או בהיא אומרת איני ... מעה כסף אינו יכול להקדיש דבר שאינו שלו: (ד) דהרי ... כלומר דאע"ג דאמר ... דף נ"ח ע"ב לא תי' ... מותר הקדש משום ... דשלב"ל אלא כפס' כאומר ... היינו למאן דס"ל דיכול ... ואי' יכולה להשמט ... הם שלו ויכול להקדישן ... דאין יכול לכופה ומתי ... איני ניזונית א"כ אף ... הידים שלו ואין יכול ... אמר בהדיא יקדשו ... כתובו' בסימן ל"ה ... הרמב"ם מ"מ לאו להכי ... ומכיא ראי' לקרקע נכסי ... להלכות כ' הר"ן שלא ... הרמב"ם וגם משמעות ... הרמב"ם דגבי בעל לא ... כלל רק גבי אשה: ... יקדשו ידי כו' ותהי' ... דעת הר"ן דתרוייהו ... קונם שאני פוס' לפיך ... פוס' יהי' קונם לפיך ... מליהנות לו מאחר ... שעדיין לא נפסית ... דהוי דשלב"ל וכן ... קדש יקדשו ידי לעושיהן ... נס לאחר גירושין

אמר שדה זו לכשאקחנ' תקדיש דלא קדש' משום דאין בידה ... פלמ' פ"כ נ"ל דלא הקדיש' הידים לאחר גירושין לכל ... סתם שאינו אלא אחרי' לבעלה לבדה שהוא דומה ... לו פדיון (כגון שיעבד שורו לבעל חוב וחזר והקדישו ... כיד סמלו' ונובה חובו ממקום אחר) והוי ראוי לחול מיד ... שעבודה דבעל בפודי' תחתיו ולאחר גירושין חל הקונם אף ... ופ' כ"ד סימן רל"ד כתב שם הב"י דמיירי שאומרת בזה ... שיהן על פיך כלו' שידים יהיו אסורים על פיו כהקדש אבל ... כן דבקונם לחוד סגי לאסור דשלב"ל מאחר שאין לו ... יקדשו ידי לעושיהן הוי קדושת הגוף שידי' כפשו הקדש וחל ... לכשתתגרש ואז מעשה ידיה אסורות על כל העולם ... כשם אם אמר הבעל לאשה יקדשו ידיך לעושיהן דהוי ... קונם מעשה ידיך נמי חל אף קודש שעשת' המלאכה ... דהא להרמב"ם בקונם לחוד נאסר דשלב"ל: (ו) צריך ... יגרשה' ואע"ם שאין הנדר חל אלא לאחר גירושין אפ"ה ... הר"ן פ' כחום' והר"ן למה נקט שמא יגרשה' הא בלא גירושין ... מבעלה ע"י שתאמר איני ניזונית ואיני עוש' וא"כ דמיא ... דקדש' מיד הי"ה יחול הקונם מיד וע"ש:

הפי' אם יאמר יקדשו ידיך אין הקדש חל דהא היא יכול' לו' איני ניזונית ואיני עוש' אבל כשניזונית ממנו אע"ג דיכול' לומר בכל יום איני ניזונית ואיני עוש' מ"מ כיון דהשתא היא ניזוני' ממנו ומ"י משועבדים לו חל ההקדש וא"י לומר תו איני ניזוני' ואיני עוש' ופ' תוס' ד"ה מאי לאו ומהם נשמע לדידן כשאמר יקדשו ידיך וכן הוא כוונת ב"ח. וה"ה אם אמר קונם מ"י נמי חל אפי' קודם שעשת' המלאכ' כי לרמב"ם חל קונם על דשלב"ל כמ"ש בסמוך כ"כ בח"מ: ד וי"א דאינו קדש. כן הוא דעת הר"ן וסבירא לי' אפילו אם אמר יקדשו ידיך לא מהני ומפרש הסוגי' מאי לאו בניזונ' היינו ניזונ' ממש ומ"מ אליב' דר"מ אין קדוש אע"ג דס"ל אדם מקדיש דשלב"ל היינו ע"כ משום דכל שעה יכולה לו' איני ניזונ' ואיני עוש' א"כ לדידן נמי אפי' אם נותן לה מזונות ואומר יקדשו ידיך נמי אינו קדוש: ה האש' שאמר' יקדשו ידי לעושיהן או שנדר' שלא יהנה וכו'. כאן סתם כדעת הרמב"ם דס"ל אם אמרה קונם חל אפי' על דשלב"ל וכן הוא דעת הגמ' גם קונם מפקיע' מידי השיעבוד. והא דמ"י אין אסורים מיד משום דאלמוה חז"ל שיעבוד הבעל ולאחר הגט חל האיסור וכן אם אמר' יקדשו ידי אע"ג הידים משועבדים לו ובש"ס דהקד' הא משעבד' ליה ואין חל הקדש היינו לפי הס"ד דאין הקדש מוציא מידי שיעבוד אבל לפי המסקנא דהקדש מוציא מידי שיעבוד חל הקדש אע"ג דהידים משועבדים לו אלא קודם הגט לא חל משום דאלמוה שיעבוד הבעל

דאין חל מיד אבל אחר הגט חל אע"ג בעת שהקדש' היו הידים משועבדים לו כ"כ בכ"מ פי"ב ה' נזירים. גם י"ל דהא דהקדש הא משעבדה ליה אזלי אליבא דר"ל דס"ל דא"י לומר איני ניזוני' כמ"ש בתוס' אבל למאי דקי"ל דיי"ל איני ניזוני' חל הקדש כיון דיכולה לו' בכל עת איני ניזוני' ואיני עושה. אע"ג דרמב"ם ס"ל דהו' יכול להקדיש מעשה ידי' כשנותן לה מזונות ולא אמרינן דאינו חל כיון שהיא י"ל בכל עת איני ניזוני' כו' מ"מ כשהוא מקדיש חל הקדש מטעם דהיא יכולה לו' איני ניזונת וכו'. מיהו לדעת הרא"ש והר"ן נ"ל דוקא בלשון קונם ולהקדיש הידים וכ"ם בי"ד ס"ס רל"ד בהג"ה וא"י למה לא הגיה כאן ואם היא אינה ניזונת ממנו ואמרה יקדשו ידי אז מ"י מיד אסורים הג"ה. ולמ"ד הפדסה ע"י דחק שלה הוא והוא אוכל פירות אם אמרה יקדשו ידי לכ"ע צריך להפר דאל"כ חל הקדש מיד על הפדסה כיון דאין לו אלא הפירו' לא אלמוה חז"ל שיעבוד שלו. תוספות: ו שמא יגרשנה והא דלא קאמר הטעם שמא תאמר איני ניזונת משום דלא שכיח הוס'. והא דהבעל מיפר אע"ג דלא חל מיד ואין אסור לו מ"מ אזלינן אחר שעת הנדר גם כיון ע"פ הדין הי' ראוי לחול מיד אלא חז"ל אלמוה שיעבוד דידי' היינו לטובתו עשאו זאת ולא לריעותא כ"כ הר"ן. והא דלא אמרינן כשנדרה ואסרה תשמיש דצריך להפר משום שמא יגרשנה ותהי' אסורה עליו עיין בי"ד שם:

פב א נדר' שלא להניק את בנה כופין אותה. היינו שאסר' את הנקה עליו אז אין הנדר חל דהא היא חייבת להניק כשהיא ענייה ולא הכניס' לו שתי שפחות אבל אם היא הכניס' לו שתי שפחות אין חייבת להניק חל הנדר ואם אסרה הנאת הנק' עלי' חל הנדר אפילו אם היא עניה ואם אמרה איני ניזונ' ואיני עושה תליא בפלוגת' שהבאתי בסי' פ' ואם הבעל אינו רוצה לזון אותה דאז הברירה בידה לכוף אותו שיתן לה מזונו' או שיגרש א"כ נראה כיון דבינו לבינה א"כ חייבת לעשות שום מלאכ' וא"כ חייבת להניק. ואם אמר' הנאת הנקה עלי על הנדר כמ"ש והו' לא היפר והי' יכול להפר כרח' דאז אין שום חיוב עליה כיון שהו' לא היפר קי"ל הוא נותן אלבע בין שיניה והוא חייב שכר הנקה אע"ג דאוקמי שם אליבא דב"ה היא נתנה אלבע ב"ש לא קיימ' לן כן לפי המסקנ' אע"ג דבהג"א כ' היא נתנה אלבע ב"ש משום דהו' פיסק בכמה מקומות כמ"ד היא נתנ' אלבע ב"ש וכן פסק כשאומרת הנאת

באר היטב

פתחי תשובה

תשובה

ט"ז

ביאור הגר"א

עזר מקודש

חכמת שלמה

זהב

טורי

סימן פב [א] כופין אות' כו'

הגה ה) והוא נותן לה שכר הנקה (טור) ו) וי"א דאפי' אשה אחרת שהניקה ולד עד שמכירה כופין אותה ומניקה אותו בשכר מפני סכנת הולד (הגהות אלפסי פ' אע"פ) ז) וי"א הא דגרושה אינה מחוייבת להניק אם אינו מכירה היינו כשמוצא מינקת אחרת ויש לו להשכיר ה אבל (ו) אם אין לו (ג) כופה ד) אותה ומניקתו (ר"י) ו אבל אם המכירה כבר עלמה לאחרים ואותו ולד מכירה אין דוחין אותו ולד מפני בנה אלא ב"ד משכירין לבנה מניקה אחרת (הרא"ש כלל י"ד):

ו כ ח) הגרושה אין לה מזונות ט) אע"פ שהיא מניקה את בנה ל אבל נותן לה יותר על שכרה (ז) דברים שהקטן צריך להם מכסות ומאכל ומשקה וסיכה וכיוצא בזה אבל המעוברת אין לה כלום:

ז י) שלמו חדשיו ונמלתו אם רצתה המגורשת שיהיה בנה אצלה ז (ח) אין מפרישין אותו ממנה עד (ד) שיהיה בן שש שנים גמורות אלא כופין את אביו ונותן לו מזונות והוא אצל אמו יא) ואחר ו' שנים ח יש לאב לומר (ה) אם אינו ה) אצלי (ט) לא אתן לו מזונות ט מ והבת אצל אמה לעולם יב) ואפי' לאחר ו' כיצד נ הי' האב ראוי לצדקה מוציאין ממנו הראוי לה בעל כרחו וזנין אותה והיא אצל אמה ואפי נשאת האם לאחר בתה אצלה ואביה זן אותה משום צדקה עד שימות האב ויתזון אח"כ מנכסיו בתנאי כתובתה והיא אצל אמה: הגה יג) והוא שנראה לב"ד שטוב לבת להיות עם אמה אבל אם נראה להם שטוב לה יותר לישב עם בית אביה י (ו) אין האם (י) יכולה ז) לכוף שתהיה עמה (ר"מ פדוואה סי' נ"ג) עתה האם יא (יא) (ז) אין אם אמה ס) יכולה לכוף שיהיו הבנים עמה (ב"י בשם הרשב"ץ):

ח ס יד) אם לא רצתה האם שיהיו בניה עמה אחר שנגמלתן אחד זכרים וא' נקבות הרשות בידה ונותנת אותם לאביהם (יב) או משלכת אותם לקהל אם אין להם אב והם מטפלים בהם אחד זכרים ואחד נקבות:

פג חבלת אשת איש למי הוא ובו ב סעיפים:

א פ א) החובל באשת איש א(א)ב) השבת ב (ב) והריפוי פ) לבעלה ג (ג) והצער שלה נ ג) והבשת ד) והנזק ה) אם בגלוי הוא ו) כגון שחבל בפניה ובצוארה או בידה וזרועותיה

באר הגולה · ביאור הגר"א · הגהות רעק"א · בית שמואל · חלקת מחוקק · באר היטב · פתחי תשובה · זהב · טורי · חכמת · שלמה

חלקת מחוקק

ויקח בדמי הלפר קרקע והוא אוכל פירות ככל כ״ג שלה או לגמרי הוא שלה ואין לו אפי׳ פירות ופ׳ בר״ן שכתב דאפי׳ לת״ק דכשת׳ וסנמה שלה אפ״ה הוא אוכל פירות: (ד) ולא על חלקה. דמאחר דאית ליה פירות בחלקה אינה יכולה לספקיע זכותו: (ה) אינו יכול לתבוע חלקה. פ׳ בב״ח שכ׳ דאף על חלקו לריך הרשאה ואם הי׳ ידוע חלקו וחלקה בשעת תביעה א״ל הרשאה אף על חלקה דמיגו דנחית אחלקו נחית אחלקה ואין דבריו מוכרחים וע׳ בתשו׳ הרא״ש כלל מ׳: (ו) חייב לשלם לה מיד כל הנזק. ע׳ בר״ן מ״ש ע״ז כלל דבריו שע״פ הדין יש לו פירות בחלקו׳ וחלקו אינו משלם כאלו חבל בה אחר והגאונים תקנו שלא יאכל פירות מחלק׳ אבל חלקו אינו משלם ודעת הרמב״ם שהגאונים קנסוה לגמרי שלא יהא חוט׳ נשכר ליקח חלק ממה שחבל בה ובודאי אף דר״י בן בתירה ות״ק פליגי ברים מציאות האשה דף ס״ה ע״ב במתני׳ בזה מודה ריב״ב שהכל שלה דהא לא נלטער בלערה וכן הוא במ״מ בשם הרשב״א ולא ידעתי למה הכריע בב״ח נגד דברי הרמב״ם ודברי הרמב״ם ברורי׳ בטעמם: (ז) שהמבייש בדברים פטור.

בית שמואל

דינו כל״מ והוא אוכל פירות ולקמן סי׳ פ״ה סעיף ז׳ משמע דאינו אוכל פירות: ד של בעל נותנים מיד וכו׳ ואם מתה קודם שנבתה אינו יורש חלקה דהוי ראוי עיין תוס׳ והרא״ש פ״ג דף קכ״ה: ה א״י לתבוע חלקה היינו כשנבה כבר חלקו אבל אם לא גבה אמרי׳ אגב שתובע חלקו תובע נ״כ חלקה וא״ל למה לא יתבע חלקה מ״ש מהא שכ׳ הת״ה מעות אשתו א״ל הרשאה כמ״ש לקמן סימן פ״ה וי״ל ש״ה דעדיין לא בא לידה ולא הי׳ לה שום זכות בזה הממון כ״כ בפרישה ופ׳ ב״ח: ו אבל הבעל שחבל וכו׳ כ״כ הרמב״ם ורבים חולקים על הרמב״ם ופ׳ בהרא״ש ובהשגות הראב״ד והר״ן וס״ל דאין נותן לה אלא חלקה ופ׳ בהמגיד מ״ש לדעת הרמב״ם ולכאור׳ נראה שהא״ל אף לדעת הרמב״ם השבת שלו הוא א״כ אם חיסר לה אבר דפוס׳ בו מלאכ׳ אין משלם כל הנזק דהא נזק הוא מה שפחת׳ בלא אותו אבר ושמין מה ששוה אבר ההוא יותר

וזרועותיה השליש שלה ושני שלישים לבעל ואם בסתר הוא הנזק השליש לבעל וב׳ שלישים לאשה ד של בעל נותנין לו ג) מיד ושל אשה ילקח בהם קרקע והבעל אוכל פירות ואינה יכולה למחול לא על חלקו (ד) ולא על חלקה ואם מחלה אינה מחילה [א] ומ״מ ה (ה) אינו יכול לתבוע ג) חלקה אלא בהרשאה ז) בד״א כשחבלו בה אחרים ו אבל הבעל שחבל באשתו (ו) ג חייב לשלם לה מיד כל הנזק וכל הבשת והצער הכל שלה ואין לבעל בהם פירות ז ואם רצתה ליתן דמים לאחר נותנת והבעל מרפא אותה כדרך שמרפא כל חוליה: הגה ח ח) חירף אותה שום אדם בדברים ט) אפ״ה (ז) שהמבייש בדברים פטור אם פייסוה בממון (ד״מ) (ח) אם חרפוה ד) בגלוי לו ב׳ חלקים ולה חלק א׳ ואם בסתר לה ב׳ חלקים ולו חלק א׳ (טור):

ב ט (ט) י המזיק את אשתו בתשמיש המטה חייב בנזקיה:

פד דין מציאת האשה ובו סעיף אחד:

א א (א) [א] א מציאת האשה (ב) לבעלה ג ואם היא ספק מגורשת מציאתה לעצמה:

פה דיני נכסי מלוג וצאן ברזל ובו יט סעיפים:

א א פירותי׳ כיצד תקנו שיאכל פירו׳ נכסי אשתו א א תחת פריונה שחייבוהו לפרותה ג א) ואם אמר איני חפץ בפירותיה ולא אפרה [א] אין שומעין א) לו ד ב) וכן אם אמרה היא איני חפצה בתקנה זו ב (א) אין שומעין לה:

ב ג (ב) ה נכסי צאן ברזל ג) הם הנדוניא דהנעלת ליה ד נגדים או ב) בהמה ועבדים ומקבל עליו אחריות (טור) אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו ד) וכן אם פחתו או נגנבו או אבדו הכל לו (נ) ונ מ ה) הם נכסים שאין ג) באחריותו (ב״ז סור) אם מתו או הותירו או פחתו או נגנבו או נאבדו הכל לה (ד) שאין לבעל בהן אלא אכילת פירות ה [ב] ו ו) ואם פשע הבעל [נ] בנכסי מלוג ונאבדו פטור מפני שהיא עמו במלאכתו והוי פשיעה בבעלים: הגה ע״ל סי׳ פ״ז סעיף ג׳ כתבתי (ה) דין ו בגדי אשה אם מקרי נ״ב או נ״מ (ו) ז) השדה שהכנל שם לה בכתובתה דינו כנ״ב (פסו׳ רא״ש) (וע״ל סי׳ נ׳ סעיף ס ז):

ג ז ו יש מי שאומר ד) דנכסי צאן ברזל אינו חייב באחריותן אא״כ

אא"כ שמו אותם עליו בדמים קצובים ז או שקיבל אחריותן בפירוש ס ויש מי שאומר שמאחר שכתבן בכתובה נתחייב באחריותם אע"פ שלא שמו אותם ולא נתחייב באחריותם (ז) והראשון עיקר :

ד ס בעל הבא לדון עם אחר על נכסי אשתו צריך הרשאה ח (ח) ואם יש פירות ה) בקרקע (ט) מתוך שיש לו לדון על הפירות שהם שלו דן על העיקר ואינו צריך הרשאה מאשתו שאם אין לה קרקע אין לו פירות: הגה ט) ודוקא לדון אבל (י) לעשות פשרה צריך הרשאה (ריב"ש סי' תל ו) בא לדון י) (יא) על מעות מזומנים של אשתו אינו צריך הרשאה דהוי כאלו היו פירות בקרקע (ת"ה סי' י"ג וע' בח"מ סי' קנ"ב) :

ה ט י השאיל האש' לאחר ו) פרה של נכסי מלוג ונשאל בעלה עמה לא הוי שאלה בבעלים דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי (יב) (עיין בח"מ סמ ו) :

ו כ אשה ששאלה פרה (יג) ואח"כ נשאת ומתה הבעל אע"פ שהוא משתמש בה כל ימי שאילת' פטור (יד) יא) אפי' ל פשע ט מפני שהוא י כלוקח יב) והאש' חייבת לשלם כשיהי' לה ממון יא ואם הודיע' את בעלה שהיא שאולה ה ז נכנס תחתיה :

ז מ יג) באו לידה (נכסים) אחר שנשאת בין שבאו לידה בירוש' יב (טו) יד) או שניתנו לה במתנ' יג) (טז) טו) או שחבלו ז) בה ונתנו לה חלק' בבושתה ופגמה נקראים ס) נכסי מלוג והרי הם כאותם שהכניס' לו ולא קבלם באחריו' (יז) אבל אם מכרה כתובת' ונדוניתא יד אותם הדמים נ אין הבעל אוכל פירותיהם ס טז) וכן אם נתנה מתנתה לאחר קודם שנשאת כדי להבריח מבעלה אע"פ שאין מתנתה מתנה אין הבעל אוכל פירות ע וכן הבעל שנתן מתנה א] לאשתו בין קרקע בין מטלטלין [ד] קנתה ואין הבעל אוכל פירות (יח) פ יז) ומיהו טו (יט) אינה יכול' למכור מה ס) שנתן לה ולא ליתנו לאחר אלא ישאר בידה יח) ואם תמות ירשנה טז יט) והפירות שיוצאין לה י) ממנה דינם כשאר נכסי מלוג וימכרו וילקחו בהם קרקע והוא אוכל פירות :

ח ל בד"א שאינו אוכל פירות המתנה כשנתן לה אחר שנשאת (כ) אבל אם נתן לה יז בעודה יא) ארוסה כיון שנשאת זכה במתנ' זו כשאר נכסי מלוג ואוכל פירותי' (כא) ואם יח מן הנישואין נתאלמנה או נתגרשה שלא מחמת מרדה נוטלת מתנה זו חוץ מכתובתה :

ביאור הגר"א

דגול מרבבה

הגהות רעק"א

שו לסודה

חכמת שלמה

עזר מקודש

באר היטב

נתאלמנ' מן האירוסין לית לה שלא כתב אלא פ"מ לכונס' : (כב) גלוים וידועים לבעל קנתה ואינו יכול לטעון אע"פ שהיו גלוים לא הייתי יכול להוצי' מידה כי אמרה שלי הם ע"כ מכרתי לה קרקע כדי שאני אהי' מוחזק במצות דאין זה חזקה דמאחר שנתנ' לו המעות בפני עדים ושטר מכיר' בידה והיא מבררת שהמעות היו גלוים וידועים לו א"כ היא נקראת מוחזקת בקרקע : (כג) ואותן המעות שנראו ילקח וכו' אע"ג דגבי לוה מן האשה שהם כ' בסימן שאח"ז ריש סעיף ב' דאין לה עליו כלום משמע דאפילו במעות שאינם טמונים וגדול' מזה משמע בדברי הרמב"ם סוף פ"ב ממלו' שכל מעות שביד האשה הם בחזקת בעל' אלא אם הביא' ראיה שהם מנדוני' ת' וכתב המ"מ שם שכן דעת הרמב"ן והכ' בסכ"ב מה"א כתב שאם נמצאו מעות או מטלטלין ביד האש' נאמנת לומר מתנ' נתנו לי כמ"ש בסמוך סעי"ב וכן הוא בירוש' וא"כ צכ"ל מ"ש פ"ב ממלו' שכל מעות שביד האש' הם בחזקת בעל' היינו כשהאש' הלוותן לבעל' ואז אינה נאמנת לומר שלי היו אבל כ"ז שהם בידה נאמנת לומר שלי הם ואפילו אינם בידה רק נתנתן לבעל ע"י שתקנ' ... ואפילו מעות טמונים לא אבדה זכות' אבל בהלוא' אבדה אפילו במעות שאינם טמונים שלא הי' לה להלוות לו אלא ליקח בהן קרקע כל זה הוא דעת הרמב"ם ע"פ פירושו של המ"מ: (כד) וי"א דאם טוען ברי שהמעות שלו · היינו במעות טמונים עדיף ברי שלו אבל במעות שאינם טמונים ברי דידה עדיף ודעת המפרשים שהבי' המ"מ הוא להשוות מכר להלוא' ובשניהם במעות טמונים ברי דידה עדיף ואם אינו טוען ברי או במצות שאינם טמונים אפילו טוען ברי היא נאמנת אבל לדעת הרמב"ם גבי מכר לא מהני ברי דידי' אפילו במצות טמונים וגבי הלוא' א"צ לטענת ברי רק משתגא הם בחזקתו עד שתבי' ראיה: (כה) עליה לסבי' ראיה. דכ"ז שלא בררה דמעות גלוים היו כאלו לא נתקיים השטר דמי וקרקע בחזקת בעלי' עומדת והשטר יש בו ריעות' והמוציא מחבירו עליו הראי' : (כו) נתן לה אחד מתנה וכו'. הרב המחבר העתיק ל' הרמב"ם בפ"ג מה' זכיה ומתנ' דפסק כשמואל פרק בתר' דנדרים דף פ"ח ע"ב דאפי' לא יחד דבר פרטי אלא אמר ע"מ שאין לבעליך רשות בהן ומה שתרצ' עשי לא קנה יתהון בעל אבל בל' א' לחודיה כגון שאמר ע"מ שאין לבעליך רשות בהן או מה שתרצי עשי קנה יתהון בעל אבל לרב דפליג שם אדשמואל צריך דוקא שמיחד המתנ' לדבר פרטי לאכיל' או לשתי' וכיול' והנה הרמב"ם כ' מתחל' דברי רב שנתן לה לדבר פרטי ע"מ שתלבשי או ע"מ שתשתי דזה פשיט' דמהני ...

ט יט ק כ) המוכר קרקע לאשתו אם היו יג) המעו' שלקח' בהם את הקרקע מהבעל כ (כב) גלוים יג) וידועים לבעל קנתה והבעל אוכל פירות אותו קרקע ואם היו המעות טמונים ד לא קנת' שהבעל אומר לא מכרתי אלא כדי להראות המעות שטמנ' (כג) ואותם המעות שנראו ילקח בהם קרקע והבעל אוכל פירות : הגה כא) (כד) כא ס וי"א דאם טוען יד) ברי שהמעות שלו הרי הם שלו לגמרי (וכן משמע מלשון הטור) :

י ח נ] אם הוא אומר טמונים היו והיא אומרת לא היו כב (כה) [ה] עליה להביא ראי' :

יא כג (כו) כב) ס נתן לה אחד טו) מתנה ע"מ שאין לבעל' רשות בה קנה הבעל (א) והרי הוא כשאר נ"מ אא"כ התנה הנותן בגוף המתנ' שיהי' לכך ולכך כגון שיאמר לה הרי המעות נתונים לך ע"מ שתלבשי בהם או על מנת שתעשי מה שתרצי בלא רשות טז) הבעל : הגה כג) נתן לה אביה מתנה והתנה באחד מדרכים אלו ואח"כ מת אביה והיא יורשה אותו (ב) נתבטלה המתנה וזכה בה ג] הבעל כבשאר נכסי מלוג (תשובת הרמב"ן סימן ק"ן) :

יב [ו] ג כד) נמצאו ביד האיש' מעות או מטלטלין והיא אומרת כד מתנ' נתנו לי (כז) והוא אומר כה ממעשה ידיך הם ושלי הם נאמנת ד כה) וילקח יז) בהם קרקע והוא אוכל פירות כו) ויש לו להחרים על מי שטוען שקר כז) ואם אמרה ע"מ כן נתנו לי שלא יהא לבעלי רשות בהם אלא שאעשה בהם מה שארצ' בו (כח) ה עלי להביא יח) ראי': הגה (כט) כח) וי"א הא דאי' נאמנת כז דוקא במעות טמוני' אבל במעות

מן האירוסין אין לה שלא כ' לה אלא ע"ד לכונס' ומ"ש שלא מחמת מרדה משום דאי מחמת מרדה הפסיד' כתובת' ולית לה מתנות ועי' סימן פ"ז : יט המוכר קרקע עיין בהג"ה במקום שאין קונין בכסף לבד ונתני' כסף ואח"כ נתן היא שטר קנתה : כ גלוים וידועי' הנה הרמב"ם ספ"ב ה"מ אינו מחלק בלוה מאשתו בין מעות גלוים לטמונים אלא ס"ל בלוה לעולם המעות שלו וכתב המגיד הטעם במכר לה קרקע אז אמרי' שמעות נחזקת' דהא נתנה המעות לשם מכר לכן המעות בחזקת' כ"מ אבל בהלואה יצא המעות מחזקת' מחזיקים שהמעות שלו הם לגמרי ומשמע מהמגיד שם אפי' לא טען הוא ברי וכ"כ הב"י והסמ"ע בח"מ סי' קכ"ז ועי' סימן פ"ז : כא וי"א דאם טוען ברי וכו' כן הוא שיטת תוס' והרא"ש והרשב"א דמכר והלוא' ותקף מידה שוים במעות טמונים נאמן לו' דהם שלו וכ' הר"י והרשב"א דוקא כשטוען ברי אבל אם טוען שמא והיא טוענת ברי מחזיקים המעות בתורת כ"מ ועי' בטור ובהמגיד ואינה נאמנת לו' דנתנו לה ע"מ שאין לבעלי רשות בהם לכן אפי' בשמא עכ"פ המכר בטל דהא אם המעות בידה היתה נאמנת לו' דנתנו לה ע"מ שאין לו רשות א"כ י"ל דכוונתו שיחזיק במעות ולא תהי' תו נאמן לומר שאין לו רשות בהם ואף למ"ש בהג"ה סעיף י"ג במעות טמונים אינה נאמנת לו' שאין לו רשות בהם מ"מ לא הי' לו מן המעות שום הנא' א"כ י"ל לגלויי זוזי בעי ואם היא ג"כ לא אמרה ברי אין מוציאין ממנו חדושי הרמב"ן ומשמע מתוס' אם ידוע דיש לה מעו' אע"ג דאין ידוע שאינבא לה המעו' דינו כמעות גלוים דאל"כ איך הקשו על ר"ש במעות גלוי' יאמר דכוונתו להוציא המעות איך הוא רוצה להוציא אם ידוע דאחרי' נתנו לה ע"מ שאין לו רשות בהם והכ"י כ' מעות גלוים היינו שידוע דנתנו לה מעות ע"מ שאין לו רשות בהם : כב עליה להביא ראיה · דכל זמן שלא בררה דמעות גלוים הוי כאלו לא נתקיים השטר וקרקע בחזקת בעלה עומדת והשטר יש בו ריעותא והמוציא מחבירו עליו הראי' : כג נתן לה אחד · הנה בנדרים פליגי רב ושמואל ויש בזה ג' שיטות הר"ש בשם ר"ת הגאון כ' הלכה כשמואל אפי' אמר סתם ע"מ שאין לבעל רשות מהני וכן הוא דעת הרמב"ן וכן אם אמר מה שתרצה עשה לבד נמי מהני וכ"כ הר"ן לשיטה זו ותוס' פ"ק דקידושין דף כ"ד בשם ר"ת פסקו הלכה כרב דצריך לו' דוקא ע"מ שאין לבעל רשות אלא מה שאתה נותן בסיך או בכה"ג דמיחד שום דבר אבל אם אמר בתם ע"מ וכו' מה שתרצה עשה לא מהני וכן הוא ברא"ד והרא"ש והמ' והרמב"ם פ"ג ה"ז פסק כשמואל וס"ל אף לשמואל צריך שיאמר ע"מ שאין לבעלה רשות ...

כמעות שאינן טמונים נאמנת לומר שלי הם (רפ"י והרא"ש סי' פ"ו) **כח** (ל) ודוקא כשאינה נושאת ונותנת (נ) תוך יט) הבית (ב"י בשם הרשב"א וע"ל סי' ס"ו) **כט**) וי"א דאם לא ראו ממון בידה **כט** ויש לה מגו לו' שאין לה או שהחזירה לו (לא) נאמנת בכל ענין כ) (תשובת מוהר"ם סי' רפ"א ועיין בח"מ סי' ס"ב) (לב) ו ל) ואם אמרה ל אתה נתת לי כא) במתנ' נשבעת שבועת היסת שנתנ' לה הבעל ואינו אוכל פירותיהם :

יג ז לא) נכסי מלוג הבעל אוכל פירות לב) ואם הם דבר שאינו עוש' פירות ימכר וילקח בו דבר שעוש' פירות לג) ואם הוא אומר כך וכך ילקח בהם והיא אומרת איני לוקחת בהם אלא כך וכך (לג) לוקחים דבר לב שפירותיו כג) מרובים ויציאת' מעוטה לד) בין שהי' הדבר כרצונו או כרצונ' לה) ס ואין קונין [ז] דבר שאין גזעו מחליף ס ואם נפל לה דבר שאין גזעו מחליף אע"פ שלא ישאר קצת מהקרן א"צ למוכרו כגון שהכניס' לו עז לחלב' רחל לגיזת' דקל לפירותיו לו) אע"פ שאין לה לג אלא פירות אלו בלבד הרי זה אוכל והולך עד שתכל' הקרן י וכן אם הכניס' לו כלי בתורת נכסי מלוג הרי זה ישתמש בהם ולוב"ש ומציע ומכסה עד שיכלה הקרן וכשיגרש אינו חייב לשלם הבליות של נכסי מלוג :

יד כ לז) נפלו לה עבדים אע"פ שהם זקנים (לד) [ח] לא ימכור מפני שהם שבח בית אביה ל נפלו לה זתים וגפנים לח) ולא היו לה בגוף הקרקע שהאילנות בה כלום מ לט) אם עושין כדי טיפולן לד לא ימכרו מפני שבח בית אביה נ מ) ואם לאו הרי אלו ימכרו לעצים וילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות :

טו ס נפלו לה (לה) פירות המחוברים לקרקע הרי אלו של בעל (לו) ע מא) אפי' לה הגיע זמנן ליקצר תולשם מהקרקע שלה וימכרו וילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות : הגה זה אינו דכל הפירות הנלקטים ממחיו הם שלו לגמרי (לז) ואפשר דטעות נפל בספרים וכך ראוי להיות תלושין מן הקרקע הרי הם שלה ובנא אפשריתי היא וכן הוא ברמב"ם פרק כ"ב דאישות :

טז (לח) ל עבדי נכסי מלוג ובהמות נ"מ הבעל לו חייב במזונותיהם ובכל צרכיהם והם עושים לו והוא אוכל פירותיה' מב) לפיכך לז (לט) ק ולד שפחת מלוג לבעל ולד

בית שמואל

ואינו אוכל הפירות וזה דאית' בש"ס דאוכל פירות איירי כשאינ' עושקת בו נש י"ל כשקנת' קרקע וכתב שטר על שמה תו אין לה מינו של פלוני הוא וכן אינה נאמנת לומר שאין לו רשות דאינה נאמנת אלא במינו של פלוני הם: כח ודוקא כשאינה נושאת. קאי גם על הרי"ש כשהיא נושאת אינה נאמנת לומר במתנ' ניתן לי רק הם לגמרי של בעל ועי' בתשו' הרשב"א שהביא הב"י ועי' בב"מ. וכשהו' מפקיד אצלה הוי כנושאת כמ"ש בהרא"ש וטור סימן ס"ו ועי' בח"ה סימן ס"ב. ומבואר בתוספות שם בנושאת אינה נאמנת לומר שלי הם או של פלוני אפי' אם מת הבעל ואין מי שטוען נגדו כנגד' כמ"ש באונות ושטרות היוצאים על שמה והם איירי במת בעלה ויתומים טוענים שמא כמ"ש בתשו' רשב"א שהביא הב"י סי' ס"ו. מיהו בנושאת ואומרת אתה נתת לי במתנ' יש לומר דנאמנת מטעם דא"י להעיז לפי סברת המגיד בסמוך: כט ויש לה מגו וכו' נאמנת בכל ענין. ואפי' בנושאת בתוך הבית ואפשר אף לשיטת הרמב"ם דס"ל חוקה מה שביד האשה בחזקת נ"מ הוא מ"מ נאמנת אפ"ג דהוי מינו במקום חזק' מ"מ א"צ דמ חזיקים בתורת נ"מ עכ"פ היא תוס סת ומינו במקום חזקה תכצי' דלא תפסע' היא ואין מוציאים מידה כמ"ש בסמוך והרב רמ"א כתב דין זה בשם תשובת מהר"מ כמ"ש בד"מ ולכאורה קשה איך למד מתשובת מהר"מ דין זה הא שם הי' עובדא דאמרי' אתה נתת לי והוה העזה ומנ"ל דנאמנת בשלא אמרה אתה נתת לי וי"ל שם לא הי' שייך העזה דאיירי שם כמרדה בו אז בודאי מעיזה בפניו. ובתשו' הרשב"א שהבי' הב"י סס"ו נ"כ מבואר דין זה אלא בתשו' מהר"מ מבו"ר אפי' בנושאת נאמנת במינו מיהו מתוספת בסוגיא זו משמע דא"ל נאמנת בנושאת אפ"ג דיש לה מינו דהא כתבו בנושאת שהפקידו פקדון אינה נאמנת לומר שלי הוא או של פלוני והתם יש לה מינו דיכול' ליתן לפלוני כמ"ש בתוס' שם ועי' בח"ס ס"ס ס"ב כתב בכנ"ה שם

חלקת מחוקק

פולס. וכ' הרא"ש בשם בה"ג דאם מתה האם קודם שמתה הולד נעשה הולד קרן של האשה במקום האם ולא ידעתי למה הושמט דין זה כאן ודין הבעל שלא זכו אותו לבעל אפי' כפל דולד שהוא שלו הושמט כאן משום דאין בעל נוהג עכשיו דאין דנין דיני קנסות ומ"מ יש כ"מ גם האידנא אם תפס' זכתה ואין הבעל מוצי' מידה : (מ) וליטול ולד השפח'. אבל ולד הבהמ' אין זה שבח בית אביה : (מא) ומקדים לו המעו' אין שומעין לו. משום דהמעות יאכל בשנ' אחת ולא יהא רווח ביתא לשנים הבאות : (מב) ועוש' סחור' במעות ש"ד. אבל אם נפלו לה כספים והוא רוצ' לעשות סח ר' בהם ולא ליקח קרקע אין שומעין לו דהקרן צריך להיות קיים לאשה כ"כ הרשב"א : (מג) או כ"מ שלה. פ' בח"מ ואם גובה הכ"א מפירות של נ"מ לכתוב' אינו גובה דהא אפי' למכור לשנים מרובות אינו יכול משום רווח ביתו מכ"ש לשלם לב"ח ועי' בתשובת המבי"ט ס"י : (מד) לשני' מרובות מכור. משמע קצת דלכתחלה יכולי' האשה למחות רק אם מכר בדיעבד מכור מספק שכתב רב האי והובא בטור : (מה) שיהיו משמשין אותו בבית אשה אחרת. הרב המחבר לטעמי' אזל שפי' בב"י דוקא לשמש אותו ולא אותה אבל מדברי הטור והמ"מ לא משמע הכי רק שמיירי שייחד שפחה אחת לשימושה של האשה האחרת לדברי הרמב"ם מותר אפי' בבית אחר רק כשהוא שלו ולדברי רש"י והרא"ש דוקא כשהכניסן לביתה ...

בית שמואל

להרי"ף לאשה ולתוס' והרא"ש לבעל אע"ג סרי דסרי לא תקנו חז"ל לבעל כאן הוא פרי מפרי מגיס' זכה הבעל משא"כ פרי מפרי דאתי מעלמא עוד כתב הרא"ש אם מר"ה האם בעוד הולד קיים הולד ממלא מקום אמו וחוזר להיו' קרן: לח ילד השפחה. כ"כ הרמב"ם ורש"י משמע ולד נ"מ לא שייך שב"א כ"כ בח"מ והטור ס"ס פ"ט כ' גם ולד בהמות נותנת דמים ונוטלת מיהו הריב"ש סי' כ"א כ' לסדי' דוקא ולד שפחות לוקח' משום שב"א ולא ולד בהמות גם נשמע מהרי"ף אם הבעל מוכר הפירות ולקח קרקע או הקרקע שייך לה ואין לו אלא הפירות כי הפירות לא תקנו חז"ל אלא לריוח ביתו ולא לקנות קרקע : לט אם הב"א גובה פ' תשוב' מהרי"ו סי' ע"א דרשאי לתפוס מעות נדוני' אם הם בפין לצורך מזונות שלה. וכתב בח"מ ואם גובה הב"א מפירות של נ"מ לכתוב' אינו גובה דהא אפי' למכור לשנים מרובות א"י משום ריוח ביתא וכבר כתבתי כן בשם בפה"ת : מ ומכרו לפירות. מה שמדייק בח"מ דוקא דיעבד אם מכר מכיר' קיימת אבל לכתחילה יכול' היא למחות ליתא כמה שמסיים הטור ט"ב למכור יותר לפירות : מא משמשים אותו בטור והמגיד משמע לרמב"ם יכול ליחד השפח' לאשתו אחרת לשמש אות' בבית אחרת וכן משמע מהרי"ף לפ"ז ה"ה דיכול למכור קצת מפירות ולהרא"ש אינו רשאי אבל לשמש אותו י"ל לכ"ע רשאי ונלמוד וכה"ג דפירות שלו הוא השימוש יכול להשתמש בו אפי' בבית של אשתו אחרת רשב"ץ :

שולחן ערוך

בהמת מלוג לבעל י ואם נירשה ורצת' האשה לתת דמים (מ) וליטול לח ולד השפחה מפני שבח בית אביה שומעין לה :

יז ס אם רצה הבעל למכור קרקע של נכסי מלוג לאחר שיקח פירותיו לשנים מרובות (מא) ומקדים לו המעות אין שומעין לו מג) אבל יכול למכור הפירות בכל שנה אחר שליקטן ח מד) וכן אם ימכור הפירות לשנים מרובות (מב) ועושה סחור' במעות שפיר דמי לט (אם כ"מ גובה מנדונייה כג) הגהה (מג) או נ"מ שלה ע' בח"ה סל"ו) :

יח ע יש מי שאומר שאם הקרקע רחוק מ ומכרו (ד) כד) לפירות (מד) לשנים מרובות מכור :

יט פ יש לבעל לכוף מה) מקצת עבדי אשתו ואמהותיה (מה) שיהיו מא משמשים אותו בבית אשה כה) אחרת שנשא מו) בין שהיו עבדי מלוג בין שהיו עבדי צ"ב מז) אבל אינו יכול להוליכם לעיר אחרת שלא מדעת אשתו: הגה מח) אבל א"י להכריחם שישמשו לאשתו האסרת בבית אחר (ב"י וכן משמע לשון ג הרמב"ם) וי"א דאם הם תכשיטים שאינן ראוין לה שיכול ליתנם לאחרת דלא הכניסה לו כדי שיבלו ויפסדו ולא ישתמש בהם אדם (ב"י בשם הרשב"ץ) :

פו שלא לקבל פקדונות מנשים ועבדים וקטנים ובו ב"ס :

א א (א) [א] א אין מקבלין פקדון מאשת איש ב ואם קבל [ב] יחזיר א) לאשה ג א) (ואם אמרה (ב) של פלוני הם נאמנת ג) כ (טור) ד ב) הלכה האשה למדינת הים ובא הבעל ותבע מן הנפקד ואומר שאשתו גנבה ממנו ה (ג) לא יתנם לו עד שתבא האשה או תמות כן נ"ל) ג ג) ואם אמרה בשעת מיתתה של פלוני הם אם נאמנת לו יעשה כדבריה ואם לאו יתן ד ליורשיה (ד) ד) (וכן אם מתה ולא [ג] אמרה כלום) (טור) ו (ה) ה ה) ויש מי שאומר שאם היא נושאת ונותנת בתוך הבית אינה נאמנת לומר של פלוני ג) הם : הגה (ו) ו) מיהו כל זמן שהיא חיה ז יחזיר ד) לאשה (טור) ח ז) מיהו אם החזיר לבעל (ז) פטור ה) הנפקד אפילו אינה נושאת ונותנת תוך הבית (מרדכי פרק חזקת הבתים) :

כ"מ אפי' בסופן כרי באינס טמונים הכל מודים להרמב"ם וכמו שנתבאר בסימן שלפני זה סעיף ט' : (ח) הבעל שלוה מן האשה · כבר כתבתי בסי' שלפני זה ס"ק כ"ג דדעת הרמב"ם דמאחר דהנותן לבעלה ולא קנתה כהן קרקע יצאו מחזקתה והכדה זכותה אפי' במעות שאינם טמונים ומשמע ודאי דלדעת הרמב"ם תקיפה לא מהני אפי' במעות טמונים דאפי' בקנתה ממנו במעות טמונים שיכול לומר לנגוויי זוזי בעיל' אפי' הכי לא יצאו מחזקת נ"מ ומכ"ש תקף בע"כ וטי"א שכתב הרב אחר זה לחלק בין מעות טמונים לאינם טמונים אין זה פי' רק היא דעה אחרת בחולקת על הרמב"ם ומחלקת אף ...

ב (ח) ו הבעל שלוה מהאשה ואחר כך גירשה ט אין לה עליו ו) כלום: הגה ח) וכ"ש אם לא גירשה ז (ד"ע) י וי"א דוקא [ד] אם היו המעות ז) טמונים כשלוה ממנה אבל לא היו המעות טמונים ולוה ממנה יא צריך לשלם יב (ט) אפילו לאחר שגירשה (טור) וה"ה אם תקפם מידה דמאחר שלא היו המעות טמונים (י) נאמנת לומר ס) יג (יא) שלי או של פלוני הם (סברת הרב) יד (יב) מיהו אם [ה] נושאת ונותנת תוך הבית ס) או שהבעל מאמינה על שלו אינה נאמנת (טור) (וע' לעיל סי' פ"ה סעיף י"ב) ט) לוה ממנה בשטר טו היא אומרת לא היו המעות טמונים והוא אומר טמונים היו (יג) עליה להביא ראיה י) או פטור לשלם (נ"י פרק חזקת הבתים) טז וע' בח"ה סי' ס"ב אשה שהיו שטרות יוצאין על שמה מה דינן י) אשה שמכרה או משכנה מטלטלין יז אם הקונה או המלוה אינו יודע שהם של יא) בעל (יד) א"צ להחזיר אליו אפי' רוצ' הבעל להחזיר לו דמיו (א) וטוען שהיא גנבן לו (הגהות מיימוני פכ"ב דאישות) יא) וי"א דאם היא נושאת ונותנת תוך הבית הבעל נאמן יח (טו) וצריך להחזיר לו בלא יב) דמים (ר"י נכ"ג) וכ"ל דוקא בשאין דרכה למשכן או למכור בלא רשות בעלה יט אבל אם דרכה יג) בכך (טז) מה שעשתה עשוי וכן נ"ל (וע"ל סי' ג) :

פו שאין חזקה בנכסי אשת איש ובו ב סעיפים :

א א אין לאיש חזקה בנ"מ של אשתו שאכלם שני חזקה א (א) ב אע"פ שהתנה עמה שאין לו פירות בנכסיה ב וכן ג אין (ב) א) לאשה חזקה בנכסי בעלה ע"י שאכלתם שני חזקה: הגה א) ודוקא בחזקה כזו (ג) [א] אבל בחזקת נזיקין כגון פתיחת חלונות וכדומה לזה יש לאיש חזקה בנכסי אשתו וה"ה לאשה על בעלה (ר"י במישרים נכ"ג ד ס"ז ג וע' בח"מ סי' ב) קמ"פ) :

ביאור הגר"א

פתחי תשובה

שי למורה

חכמת שלמה

באר היטב

טורי זהב

ב ה מי שהחזיק בנכסי אשת איש ד (ד) (א) לא עלתה לו ג) חזקה אא״כ (ה) החזיק בהם שלשה שנים אחר מות בעלה (ועיין בס״ה סימן קמ״ט) :

פח כל היוצאת מתחת בעלה במיתה או בגט או במיאון נוטלת נכסים ובו יב סעיפים :

א א א) האשה שיוצאה מתחת יד בעל׳ בין במיתה בין בגירושין א (א) ב) נוטלת כל נכסיה בלא שבועה בין נכסי מלוג בין נכסי צ״ב ג) אע״פ שאינ׳ נוטלת כתובתה (בשהיא אלמנה) (טור) אלא בשבוע׳ נכסיה [א] נוטלת בלא שבוע׳ ג ונ״מ נוטלתן כמו שהם ד) אפילו בלו הרב׳ ואין ראוי לעשות בהם מעין מלאכתן ראשונ׳ ב (ב) ה) ואם אבדו א) לגמרי אינו משלם לה ואם הוקרו הוקרו לה (ועיין לקמן סי׳ צ״ג סעיף ח׳ אם יכולה לתבוע בחיי בעלה) :

ב נכסי צאן ברזל שהם נקראים נדוניא ג ו) מן הדין אם פחתו צריך לשלם כל הפחת אע״פ שראויים למלאכתן ראשונ׳ ד אבל נהגו שכל זמן שראוי׳ לעשו׳ מעין א]מלאכתן ראשונ׳ אפי׳ הם בלויין הרב׳ נוטלתן כמו שהן ז) ואם לא היו עושין מעין מלאכתן ראשונ׳ חייב לשלם דמיהם ששמו עליו בשעת הנישואין ח) ואם הוקרו (ג) אינ׳ נוטלתן אלא בשומא ג) ראשונ׳ של שעת הנישואין (ד) ה ט ׳ בר״א במקום שנוהגין לכתוב בכתוב׳ הכנים לו כלי פלוני בסך כך וכך וכלי פלוני בכך כך וכך [ב] אבל במקום שאין כותבין בכתוב׳ שום כלי בפרטית אלא כוללי׳ הכל וכותבין הכניס׳ לו בבגדי׳ ותכשיטים סך כך וכך מעות הרי סך אותו המעות חוב עליו ואפי׳ היו הנכסים חדשים חוזרים לשום אותם כמו ששוים עכשיו ואם פחתו פחתו ג) לו ואם הותירו הותירו לו ואין חוששים לשומא ראשונ׳ כלל :

ג ו אם היא אוכרת כלי אני נוטלת והוא אומר דמים אני נותן ד (ה) ד) שומעין ג] לה י) והוא שיהיו עושין ה מעין מלאכתן ו (ו) והי״ה לולדות של שפחה ובהמ׳ של ה) נ״מ ולא עוד אלא אפי הכניסה לו שני כלים או שתי שפחות בתורת נכסי צ״ב ושמו אותם עליו באלף זוז והוקרו ועמדו באלפים נוטלת אחד באלף שלה והשני אם רצתה לתת דמיו ולנטלו [ג] משום שבח בית אביה שומעין לה :

ד ס יא) אם האשה אינה רוצה בליה אע״פ שיש לבעל מעות (ז) יכול לכלקה בבליה ס יב) והוא שיהיו עושין מעין מלאכתן :

ה ז י אם (ח) הקדישו היורשין אחר מות אביהם נכסי צאן ברזל או שפירשו אותו על המת בענין שנאסר בהנאה נותנין לה דמיו :

ו ח ׳ יג) הכניסה לו קרקע ובשיוצא׳ יש בו פירות מחוברי׳ (ט) נוטלתו עם ו) פירותיו ט ׳ יד) אפי׳ הגיע זמנן ליקצר

חלקת מחוקק

נזקין וכו׳ בח״מ סי׳ קמ״ט כתב הרב דין זה בשם י״א משום שאינו מוסכם דהא לדעת הרמב״ם אפי׳ חפר וקלקל הקרקע אין להיש חזקה מכ״ש שאת החלוקות שאינה דיכולה האשה לומר לא מחאתי ...

(ד) לא עלתה לו חזקה. בטור כ׳ אפילו אם כתב לה אין לי דין ודברים בנכסיך כיון שמתה הוא יורשה משמע לכאורה אם סילק עצמו גם מירושת׳ יש חזקה בנכסי א״א דאין לה לסמוך על בעלה: (ה) החזיק בהם ג׳ שנים אחר מות בעלה. אפילו אם התחיל להחזיק בהן בחיי בעלה וטען בפני מכרת לבעליך והוא מכרם לי הוי חזקה וכו׳ כ״כ הטור ואם טוען אתה מכרת לי הקרקע בחיי בעליך יתבאר לקמן סימן צ׳ :

פח (א) נוטלת כל נכסיה בלא שבועה כ״כ הרמב״ם פי״ח מהל׳ אישו׳ וכתב המ״מ ביאור דבריו כשהנכסים הם בעין אבל ודאי אם נאבדו ובאה לגבות מן היתומים צריכ׳ היא לישבע ואם מתה בלא שבועה ודאי אין יורשים נוטלי׳ כלום דלא עדיף מחוב דעלמא וכ״כ הריב״ש סימן קס״ט דאף דאין המטלטלין שהביאה בנדוני׳ בעין אלא אף אם נמכרו ולקחו אחרים כדמיהן כיון שאם לא מתה היתה נוטלת אותן בלא שבועה וע״ש וע׳ לקמן ריש סי׳ צ״ו : (ב) ואם אבדו לגמרי אינו משלם לה ככר נתבאר לעיל ריש ס״ה אפי׳ אם פשע הבעל בהם שהוא דהוי שמירה בבעלים : (ג) אינה נוטלתן אלא בשומא ראשונה. כלומר והריוח הוא לה דמאחר דהמנהג הוא שאין הבעל משלם הפחת אע״ג דמדינא אם פחתו פחתו לו א״כ גם אם הותירו לא הותירו לו רק לה דלמה תלקה האשה בחסר ויתר וע׳ בתשו׳ הריב״ש סימן נ״ח וסימן ק׳ : (ד) בד״א במקום שנהגו וכו׳. עיין בתשו׳ הרב ב״י ושם האריך להביא ראיות להוכיח זה : (ה) שומעין לה והוא שיהיו עושין מעין מלאכתן. דעדיין שבח בית אביה קיים ונוטלת אותן כפי שומא של עכשיו לפי הדין והבעל משלם לה הפחת אם אין עושין מעין מלאכתן אין כאן שבח בית אביה ומשמע אף אם תמחול הפחת ורוצה ליקח אותן כמות שהן אפ״ה הדין עמו כך משמע מדברי הריב״ש פ׳ בסי׳ כ״א וסי׳ ק׳ : (ו) והי״ה לולדות של שפחות ובהמות כ״מ. כלו׳ אף על פי שבעודה תחתיו כל הולדות שלו מ״מ אם בשעת מיתה וגירושין יש ביד הבעל ולד השפחה שלה ...

בית שמואל

ד לא עלתה לו חזק׳ אא״כ החזיק׳ וטוען בפני מכרת לבעלך והוא מכר לי אז כ״זמן כמינו אתה מכר׳ לי אפי׳ : תחיל להחזיק בחיי בעל׳ טח״מ ומדייק בח״מ מדכתבו תוס׳ והטור הפ׳ אם כ׳ דין ודברי׳ וכו׳ כיון שאם מתה הוא יורש׳ משמע אם הוא סילק את עצמו מירוש׳ ומפירות מחזיקי׳ בנכסי׳ שלה דאז אין לו שום הנאה ואינו מוחה ולכאורה א] קשה לפ״ז למה לא אוקמי שם הא דתניא אכל אשה צריכה למחות איירי בכה״ג דהבעל סילק את עצמו אף מירושה והחזיק אחר ומדלא תירץ כן ש״מ אף בכה״ג אין מחזיקין וכן משמע מתשו׳ רשב״א שהבי׳ הב״י בסימן קמ״ט בח״מ דכתב הבעל הוא כאפוטרופוס שלה מ״ה היא סומכת עליו משמע להדי׳ אפי׳ אם אין לו שום הנאה סומכת עליו ותוס׳ הנ״ל דכתבו כיון שאם מתה וכו׳ י״ל דה״י לסלק מירושה מ״מ כתבו הטעם דיש לו הנאה דיורש אותה אבל באמת אפי׳ אם אין לו הנאה נמי אין מחזיקים :

פח א נוטלת כל נכסיה בלא שבועה כמגיד פי״ח דין ס׳ סי׳ דברי הרמב״ם דאיירי דוקא כשהם בעין אבל אם נאבדו צריכה שבועה וכן א״ת׳ לקמן ...

ליקצור *תלשן הבעל קודם הגירושין הרי הם שלו אפי' לא הגיע זמנם ליקצר :

ז ס הוציא הוצאות על(י)נ"מ של אשתו י וגר"ש' בין שהוציא מעט יא ז) ואכל פירות הרבה (יא) בין שהוציא הרבה ואכל פירות מעט י אפי' גרוגרות אחת דרך כבוד כדרך איש בביתו ס או שאכל יב דינר אפי' שלא דרך כבוד ואפי' לא לקח בפירות כמה שהוציא (יב) פ אלא חבילה אחת יג ס של זמורות מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל הוציא ולא אכל או שאכל פחו'מכשיעור שמין כמה השביחו ושואלין אותו כמה הוציא פ אם השבח יותר על ההוצא' יד (יג) ישבע בנקיטת חפץ כמה הוציא ונוטל ההוצא' ואם ההוצאה יתיר' על השבח טו אין לו מההוצא' אלא כשיעור השבח ובשבוע' י וה"ה למי שנפלו לה נכסי' במקום רחוק (יד) והוציא עליהם טז הוצאות להביאם ולקח בהם קרקע ואכל מהפירות (טו) כשיעור או פחות פ ואם לא אכל אלא מהקרן ישבע כמה הוציא (טו) ויטול עד כדי י השבח טו) והא דנוטל בשבועה דוקא כשאין האשה מכחישתו יז (יז) שבלט) מכחישתו לא (מרדכי פ' האשה שנפלו) :

ח (יח) ס נפלו לה נכסים במקום י) אחר והלך אחריהם והוציא הוצאות כרובות ורביאן ונירש' אפי' לקח מהם והוציא אין זה כאוכל מהשבח שנדון בו מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל שהרי מהקרן לקח אלא ישבע כמה הוציא ויטול עד כדי השבח דהיינו ששמין אלו המעות כמה שוין כאן יותר ממה שהיו שוין במקום שהיו תחלה :

ט ח טז) בד א במגרש מדעתו אבל אם היא יח מורדת (יט) בין יח) אכל בין לא אכל ישבע כמה הוציא ויטול ואם השבח יתר על ההוצא' נוטל ההוצא' ואם הוצא' יתיר' על השבח נוטל את השבח :

י ס המוציא הוצאות על נכסי מלוג של אשתו קטנ' יט (כ) ומיאנה בו רואין כמה אכל וכמה הוציא וכמה השבי"ח ושמין לו באריס כ שהרי ברשות יג) ירד כ יז) ואם הוא רוצ' ליטול הוצא' שיעור שבח שומעין לו ואם הוציא קימעא ואכל הרב' מה שאכל אכל :

יא ג המוציא הוצאות על נ"מ של אשתו ומת יש מי שאומר שאם נתברר שהוציא ולא אכל יגבו היתומים מה שנתברר שהוציא ואם לא נתברר י ככה הוציא כא (כא) [ד] לא יטלו היתומים יג) כלום :

יב ס בעל שהוריד אריסין בנכסי אשתו ואח"כ גירש' אם הבעל עצמו אריס נסתלק הבעל נסתלקו שלא ו ירדו אלא על דעת הבעל כב (כב) ושמין להם וידם על יד) התחתונ' ואם אין הבעל אריס על דעת הקרקע ירדו ושמין להם כאריס : הגה יח) וי"א דהיינו דוקא כשידעו שהשדה של אשה אבל אם לא היו יודעים שהאריסין שהוא של אשה (כג) נוטלין אריסותיהן בכל ענין (כך משמע מלשון הטור וכן הוא בהגה"ה) :

פט חיוב קבורת אשתו ובו ד סעיפים :

א א מתה האשה בחיי הבעל (א) א חייב (א) א] לקוברה וליטפל בכל צרכי קבורת' ג א) (ג) ובכלל זה האבן שנותנים על הקבר ג ב) וכן חייב לעשות לה מספד וקינים (א) ד כדרך כל המדינ' ג) ואם דרכם להספיד בחלילין (ב) ה לא יפחו' משני חלילין *ומקוננ' אפי' עני שבישראל ד) ואם הי' עשיר הכל לפי כבודו ואם הי' כבוד' יותר מכבודו קוברים אות' לפי כבוד' שעול' עמו ואינ' יורדת:

ב ה) ולא רצה לקובר׳ ב ועמד אחר וקבר׳ ב״ד ג מוציאין ג) מבעל׳ ונותנין לזה:

ג ז היה בעל׳ במדינ׳ אחרת ב״ד יורדין לנכסיו (ג) ו) ומוכרין ד ס בלא ג) הכרזה וקוברין אותה ז) לפי ממון הבעל ולפי כבודו או לפי כבודה:

ד ט אלמנה אינ׳ נקברת מנכסי בעל׳ אלא ה (ד) יורשי כתובת׳ חייבין ו) בקבורת׳ ואם מתה קודם שנשבעה שבועת אלמנה ח) י [א] יש מי שאומר שיורשי בעלה חייבין בקבורתה ו (ה) כ (ג) ולא הודו לו:

צ דין הבעל יורש את אשתו ומה הוא שאינו יורש ודין מכירת האיש בנכסיו המשועבדים לאשתו וטענה נחת רוח עשיתי לבעלי ובו כ סעיפים:

א א ה א) הבעל יורש את אשתו ה) (א) בין ב י נכסי ג) מלוג בין נכסי צאן ברזל ג בד״א במוחזק ב) אבל לא בראוי כגון ירושה שראוי לירש ומתה בחייו ג) מורישה אינו עומד במקום׳ לירש: הגה ג) ספר שלי זכר שנוהגין בו האידנא שכותב האב לבתו ליטול בירושתו כחלק חצי זכר ואם תלך הבת בלא ג זרע ד) קיימא יתבטל השטר ומתה הבת בחיי אביה והניחה זרע קיימא (ב) ומת הזרע ואח״כ מת אבי׳ ד (ג) (א) הבעל יורש כח (ג) אותו ה) השטר מכח זרעו שיירש אמו ה [א] והוא יורש זרעו (מהרי״ו סי׳ ס״ז) * כתבו לו מורישיה קרקע מחיים (ג) (ד) ופירות לאחר מיתה

חלקת מחוקק

אינו מספיד וכן הוא בירושלמי לשון המ״מ: (ב) לא יפחות משני חלילין עיין בתוס׳ מה שהקשו למה לא קתני לא יפחות מדרך העולם: (ג) ומוכרין בלא הכרזה. ויש מי שהוסיף שאף הלוה לצורך קבור׳ מוכרין בלא אכרזת׳ שלשים יום כדי שלא תנוול דלת בפני גומלי חסדים המלוים לדברים כאלו וכן ראוי כיוצא בזה לעשות לשון המ״מ:

(ד) יורשי כתובתה חייבין בקבורת׳ מל׳ זה משמע אם היא פניה ואין לה כלום להורים אין חייבים בקבורת׳ רק נקברת מן הצדק׳ ופי׳ בתוס׳ ר״פ אלמנה ניזונית ד״ה ואין חייבים בקבורת׳ משמע אפילו לא הניח אלא מטלטלין ואין הכתובה נגבית מהם לדיל דגמר׳ אפ״ה יורשיה הראוים לירש ממנה אלו הי׳ לה כתובה חייבים בקבורתה וכ״כ הראב״ד בהשגות יורשי נדונית׳ וכ״מ שלה קוברין אותה ואע״פ שלא ירשו כלום ויש לדחות וכמו שהכתוב אחר זה מצאתי בתשו׳ מהרי״ל סימן ס״ד מי שפסק להכניס׳ פרומה מי לא חייב בקבורתה אלא לא פלוג רבנן בתקנת׳ וכו׳ ע״ש: (ה) ולא הודו לו׳ זה לשון הראב״ד בהשגותיו דעתא קליסת׳ קא חזינא הכא וכי משני שלא נשבעת קרא ליורשי הבעל יורשי כתובת׳ והלא הם אומרים שכבר נפרעה מכתובה ונטלה צררי והורישי׳ ליורשי׳ אלא ודאי יורשי נדונית׳ וכ״מ שלה קוברים אותה ואפשי׳ שלא ירשו כלום עכ״ל ואפשר לפרש דבריו דה״ק דאף שלא תפסה צררי ולא ירשו כלום מן הכתובה מ״מ הנדוני׳ וכ״מ שלה לזה לא צריכה שבופה וא״כ יורשים יורשים הנדוני׳ וכ״מ עכ״פ וא״כ למה לא יקברוה ואם כן כל שהי׳ פנייה ולא היה לה נדוני׳ וכ״מ אינם חייבים לקוברה רק היא נקברת מן הצדקה אבל לא משמע כן בתשובת מהרי״ל סימן ס״ד (וכמ״ש בספיף הקודם):

צ (א) בין כ״מ בין נצ״ב · אפילו אותן נכסים שלא הי׳ לבעל בהן אכילת פירות כמבואר לעיל סימן פ״ה אפ״ה יורש אותן: (ב) ומת הזרע ואח״כ מת אביה. אע״ג דאומדן דעת׳ הוא שאבי הבת לא היתה כוונתו על זרע קיימא שימות בחייו רק כוונתו הי׳ שיבא ממונו לבתו או לזרעה לא לבעל׳ כזמן שאין לבתו זרע ממנו מ״מ מאחר שהוד׳ חייב להבת לא אמרינן אומדנ׳ בהודא׳ מ״כ נראה דטוב לכתוב אם תמות בתי בלא זרע קיימא אחר מיתתי ואז צריך שיהי׳ הזרע קיים אחרי מיתת האב וכן ראיתי נוהגין לכתוב כתה: (ג) הבעל יורש כח אותו השטר דדוק׳ באשתו אינו נוטל בראוי אבל את זרעו יורש אף שלא בא עדיין ליד זרעו מ״מ השטר הי׳ של זרעו והוא יורש השטר: (ד) ופירות לאחר מיתה. אע״פ שמתה בחיי מורישה

בית שמואל

דהא ארוסה לית לה קבור׳ כן כתבו תוס׳ דף מ״ו ולא תחת כ״מ כמ״ש בסימן פ״ז ואם בני משפחת׳ אין מספידים כלל ובני משפחתו מספידים לזכרים ויש פותחים לנקבות אל יפחות לה כן כתבו תוס׳ אפילו אם שניהם רוצים שלא ירש הנדוניי ולא יקבר אותה אין שומעים להם שם. כתב בתשו׳ מהרי״ל בעל חייב בקבור׳ אפילו אם כנס אותה פרומ׳ דלא פלוג חז״ל וכן נשמע ממ״ש תוס׳ ר״ס אלמנה ניזונת ופ׳ בסמוך: ב ועמד אחר. כ״ש הרמב״ם ספי״ד אע״ג אם עמד אחד ופרנס לאשת חבירו קי״ל דהניח מעותיו על קרן הצבי כמ״ש בס״ם ולעיל סי׳ ס׳ שאני קבורה כדי שלא תתבז׳ לכן חייב לשלם מיהו בירושלמי פליג בזה אם עמד א׳ וקברה אם מוליאים מהבעל והרשב״א והר״ן פסקו דלא כרמב״ם וכתבו מספיק׳ אין מוליאים מהבעל אם קבר אחר: ג מוליאין מבעלה. אפילו אם היה הבעל בעיר ולא נמלך בו ועמד אחד וקבר אותה מוליאי׳ ממנו ד״מ ואם קברה מלדקה ואח״כ נודע דיש לבעלה ממון מוליאי׳ מהבעל אפילו למ״ד אם קבר אחר אין מוליאי׳ מהבעל מ״מ אם קברה מלדק׳ מוליאי׳ ממנו ד״מ בשם הג״מ ובסימן קי״ח מבואר מי ומי חייב ליתן לסיוע הקבור׳ גם אם היא חייבת בקבורת בעלה: ד בלא הכרזה. וכן אם א׳ הלוה לצורך קבורה מוכרים בלא הכרזה לשלם לו תוס׳ דף פ׳ ומגיד ספ״ד: ה יורשי כתובתה. תוס׳ ר״פ אלמנ׳ ניזונת כד״ה ואין חייבים בקבורתה משמע אפילו לא הניח אלא מטלטלין ולדינא דש״ס אין הכתובה נגבת מן מטלטלין אפילו הכי יורשים הראוים לירש ממנה אם הי׳ לה כתובה חייבים בקבורת׳ ונ״ל הטעם משום לא פלוג לס״ז אפילו לא הניח כלום מ״מ חייבים בקבור׳ ומזה נשמע דהבעל פ״מ חייב בקבור׳ אפילו לא יורש כלום ומ״ש תוס׳ שם שהבעל אינו חייב בקבור׳ כשלא יורש נ״ל דכוונתם כשאין לו דין ירושה אבל אם הוא ראוי לירש אפילו לא ירש חייב בקבור׳ וכ״מ מראב״ד דאמרינן לא פלוג מיהו מרמב״ם משמע דס״ל כשלא ירש אינו חייב בקבור׳ דאי ס״ל ל״ס א״כ אם מתה בלא שבוע׳ למה היורשים אינם חייבים לקבור אותה אלא ודאי ס״ל כשלא ירש הבעל אז היורשים אינם חייבים בקבורה: ו ולא הודו לו הראב״ד והר״ן השיגו עליו ונרא׳ גם תוס׳ הנ״ל חולקים עליו דהא כתבו אם הניח מטלטלין מחוייבים לקובר׳ אע״ג דאינה גובה הכתובה ואין יורשים ממנה מ״מ חייבים לקובר׳ מכ״ש כשלא נשבעת די״ל שמא כבר לקחה הכתובה דחייבים לקברה:

צ א הבעל יורש את אשתו. הרמב״ם פ״א ה״ג פסק ירושת הבעל מד״ס והראב״ד והרשב״א ס״ל שהוא מדאורייתא ע״ש במגיד ובכ״מ ועי׳ ס״ז שם מבואר כשמכר אותם לבעל או לשלוחו יורש אותם: ב כ״מ. אפילו מה שהוא אינו אוכל הפירות כמ״ש בסימן פ״ה: ג זרע קיימ׳. עי׳ ל״ג וסי׳ קי״ח מה הוא זרע קיימ׳: ד הבעל יורש דהשט׳ אין יורש אותה אלא יורש הזרע אע״ג דאיכי אומדנ׳ דלא הי׳ כוונתו על זרע קיימ׳ שימות לא אמרינן אומדנ׳ בהודא׳. שם בתשוב׳. מיהו קשה מ״ש מנדוני׳ דקי״ל אפילו אם נתן ש״ח ומתה בתו א״ל לבלם משום אומדנ׳ דכוונתו הי׳ שתהנה בתו כמ״ש בסי׳ נ״ג ולמה לא אמרינן כאן ג״כ אומדנ׳ וכתב בח״מ טוב לכתוב אם תמות בתי בלא זרע קיימ׳ אחר מיתתי אז צריך שיהי׳ הזרע קיים אחר מיתת האב: ה והוא יורש זרעו. אבל בשביל מלות אשתו אינו זוכה אע״ג דקי״ל שטח״ז הוא חוב משום דהוי מלוה קודם הנשואין. ופ׳ בח״ס סי׳ רס״ה שם מבואר שטח״ז הוא חוב גמור לכן א״י האב להתנות שום דבר אחר שכבר חייב חוב זה אע״ג דיכול להתנות ולעשות בין היורשים שלו מה שירצה מ״מ בפנין שטח״ז א״י להתנות שום דבר. ופ׳ תשובת רש״ל ותשובת רמ״א ותשובת מהר״מ מלובלין. ואם כתב שטח״ז לבת אחת ולשאר בנות לא כתב ולא הניח בן רק בנות חולקות בשוה ולא תטול בת זו קדימ׳ סך השח״ז משום דאמרינן דלא הי׳ כוונתו מה שנתן לזו שטח״ז *) רק נגד הבנים הזכרים ולא נגד הבנות ואם מתה הבת זו והניחה זרע ואח״כ מת אותו זרע אינו יורש בעלה כלום דהא ליכא כאן שח״ז אלא ירוש׳ וקי״ל אין הבן יורש את אמו להנחיל לאחים שלו מן האב כן ה״ל אין יורש הזרע את אמו להנחיל לאביו תשובת ל״ל סימן נ״ו: ה יורש אותה קרקע משמע הפירות אינו יורש משום דהוי ראוי דהא המוריש

באר הגולה

סי׳ אחא ו ג״ז שם פסירו׳ וכר׳ יוסי שם וכמ״ש ה״ה שם ז ג״ז שם מימרא דרב חייא בר אבין ח כפנחר במש״ל סי׳ קד *פי׳ אם הי׳ כבודה יותר מכבודו דעולה עמו ואינה יורדת כמפורש שם בגמ׳ ט משנה שם דף לה ע״ב י הרמב״ם בפי״ח מה׳ אישות כיון שיורשי׳ אינם נוטלים כלום כ הראב״ד והטור וכ״כ הר״ן כיון שראויין לירש אותה ל לייכסי׳ לעיל בכי׳ כז כ כן משמע כתובות דף עח וע״ש ובכמה דוכתי ג מימרא דרב לכתו וכו׳ כ״כ דקי״ג ע״א ויליף לה מקרא *וע׳ לקמן סי׳ קח סעיף ג׳

טורי זהב

סי׳ פט [א] יש מי שאומר שיורשי בעלה כו׳ זה דעת הרמב״ם ולא הודו לו בטור כתב יראה שחושב יורשי הבעל יורשית כיון שאין יורשיה נוטלין כ״ז שלא נשבעת ולא נהירא כיון שראוין לירש אותה אלו נשבעת שפיר יורשיה וכ״כ הראב״ד:

(דין הבעל יורש את אשתו ומה הוא שאינו יורש דין מכירת האיש בנכסיו המשועבדים לאשתו וטענת נדת רוח עשיתי לבעלי):

סי׳ צ [א] והוא יורש זרעו דלגבי זרעו אין חילוק בין ראוי למוחזק ויורש את הזרע אף במה שהוא

ביאור הגר״א

ה) לא כו׳ ירו׳ שם הניא לא רלא הבעל לקוברה האב קוברה ומוליא ממנו כדין א״ר חגי לא אמרו אלא האב שא אחר אינו גובה ר׳ יוסי אמר בין אב בין אחר גובה ואחיין הלין כהלין פלוגתא המן דהכינן מי שהלך למה״י ועמד א׳ ופרנס את אשתו חנן אמר אבד את מעותיו א״ר חגי לא אמרן אלא אחר אבל אב גובה ר״י אמר בין הוא בין אחר אינו גובה ע״ד דר״ח בין למזונות בין לקבורה אב גובה אחר אינו גובה ע״ד דר״י לקבורה בין אב בין אחר גובה שלא עלה ע״ד שתהא אשתו מושלכת לכלבים. למזונות בין אב בין אחר אינו גובה ופ׳ כר״י שהרי במזונות פסקו ולא חילקו בגמ׳ שלנו וה״ה לקבורה ת״מ. ונראה הטעם לפי לפי שהאמר באחרונה וכמ״ש הרמב״ם בפי׳ לכוטה פ״ב אבל הרשב״א והר״ן והר״ם ומרדכי כתבו בשניהם להקל דהמע״ח ולפיכך פ׳ כאן כו׳ חגי: ו) ומוכרין בלא כו׳. כמ״ש בגמ׳ן כב ב׳ וש״מ ובסוס׳ שם כד״ה לכרגא ועי״ש בד״ס ולקבורה כו׳: ז) לפי כו׳ ולפי כו׳. כג׳. כ״א ומ״ש לפי ממון מת״ש במסכי׳ אפי׳ עני כו׳ מ׳ דכממון סליא ג״כ: ח) יש מי כו׳ ולא כו׳ עח״מ סק״ח וב״ש סק״ו ועי״ן שם במסכי׳:

צ א) הבעל כו׳. סגיא ברם ח דכ״ב וש״מ הרבה: ב) אבל כו׳ כגון כו׳. שם קכה ב׳ קי״ד ב׳ קנט ב׳: ג) שח״ז כו׳ הבעל כו׳. כיון שכתב בל׳ הודאה ולא אמרי׳ אומדן דעתא כו׳ וכמ״ש ברוש מי פ״ט דכ״ב פ״מ שהודה ועמד אינו חוזר. דיני

דגול מרבבה

*) (ב״ש) וע׳ תשו׳ עה״נ סי׳ עו:

הגהות רעק״א

והסביטוה ערומה לריך לחזור ולטפל בקבורה: מסנ״ן ח״כ סי׳ קי״א:

שי למורה

סי׳ פט ס״ד עב״ש סק״ו. כ״כ ע׳ בשטמ״ק כתובות ריש אלמנ׳ ניזונים שהריטב״א נסתפק כל שלא נשבעה על כתובתה:

סי׳ צ ס״א מלוה ביד אחרים. כ״נ וכסים לו עיסקא ביד אחרים ע׳ רדב״ז ח״ג סי׳ תקכד דאינו יורש דהו״ל כמלוה ול״ע:

באר היטב

לה. ואפילו אם שניהם רולים שלא יירש הנדוני׳ ולא יקבר אותה אין שומעין להם. ובעל חייב בקבורה אפילו אם כנס אותה פרומה ב״ש: ג) מבעלה. אפילו אם הי׳ הבעל בעיר ולא נמלך בו ועמד א׳ וקבר אותה מוליאין מבעלה. והרשב״א והר״ן חלקו על הרמב״ם ופסקו מספיקא אין מוליאין מהבעל אם קברה אחר. ואם קברה מלדקה ואח״כ נודע דיש לבעלה ממון מוליאין מהבעל אפילו למ״ד אם קברה אחר אין מוליאין מהבעל מ״מ אם קברה מלדקה מוליאין ממנו ד״מ בשם הג״ה. ובסי׳ קי״ח מבואר מי ומי חייב ליתן לסיוע הקבורה גם אם היא חייבת בקבורת בעלה ע״ש: ג) הכרזה. וכן אם א׳ הלוה לצורך קבורה מוכרים בלא הכרזה לשלם לו. תוס׳ ח״מ ב״ש: ד) בקבורתה. מתוספות משמע אפילו לא הניח אלא מטלטלין ולדינ׳ דש״ס אין הכתוב׳ נגבית מן המטלטלין אפ״ה יורשים הראוים לירש ממנה אם הי׳ לה כתובה חייבין בקבורתה ע״ש דף נ״ה ע״ב בד״ה ואין חייבים בקבורתה וכו׳. לפ״ז אם לא הניח׳ כלום להוריש חייבים יורשיה הראוים לירש אם הי׳ לה לקוברה ואינ׳ נקברת מן הלדק׳. ונשמע נמי דהבעל חייב בקבור׳ אפילו לא ירש כלום ממנה. וכ״כ הראב״ד. ומיהו מרמב״ם משמע דס״ל כשלא ירש אינו חייב בקבורה דאל״כ אם מתה בלא שבועה למה היורשים אינם חייבים לקבור אותה אלא ודאי ס״ל כשלא ירש הבעל אז היורשים אינם חייבים בקבורה ב״ש:

צ א) אשתו. הרמב״ם פ״א מהלכות נחלה פסק ירושת הבעל מד״ס. והראב״ד והרשב״א ס״ל שהוא מדאורייתא. אשה שבעלה רולה לגרשה ואינו יוכל מחמת חר״ג אעפ״י שאינו חייב במזונות יורשה הרא״ם ח״א סי׳ למ״ד פ״ל סי׳ מ״ז מש״ש: ב) כ״מ. אפילו אותן נכסים שלא הי׳ לבעל בהן אכילת פירות אפ״ה יורש אותה ח״מ ב״ש. טבעת קדושין יורש הבעל מהר״י סג״ל סימן ס״ג וע״ל סימן נ״ן ס״ק ה׳ מש״ש: ג) מורישה וכו׳. ואם מת מורישה בחייה אעפ״י שמתה האש׳ קודם שיגיעו הנכסים לידה מוחזק מיקרי ויורש הבעל רשד״ם חא״ה סי׳ נ״ח. וכ״כ מהרמ״ם פ״ב סי׳ קמ״ו וכ״כ הרמ״א בסמוך בשם מרדכי: ד) קיימא. עיין סי׳ קי״ח מה הוא זרע קיימא: ה) השטר. דדוקא באשתו אינו נופל בראוי אבל את זרע יורש אף שלא בא עדיין ליד זרעו מ״מ השטר הי׳ של זרעו והוא יורש השטר · מיהו קשה מ״ש מנדוני׳ דקי״ל אפי׳ אם נתן שט״ח ומתה בתו א״ל נבלם משום אומדנא דכוונתו הי׳ שתהנה בתו כמ״ש סי׳ נ״ג ולמה לא אמרינן כאן ג״כ אומדנא. וכתב הח״מ ע״כ טוב לכתיב אם תמות בתי בלא ז״ק אחר מיתתי ואז לריך שיהי׳ הזרע קיים אחרי מיתת האב. ואם כתב שח״ז לבת אחת ולשאר בנות לא כתב ולא הניח בן רק בנות. הבנות חולקים בשוה ולא תטול בת זו קדימה סך השטח״ז דאמרינן דלא הי׳ כוונתו מה שנותן לזו שטח״ז רק נגד הבנים הזכרים ולא נגד הבנות. ואם מתה הבת זו והניחה זרע ואח״כ מת אותו זרע אינו יורש בעלה כלום דהא ליכא כאן בשח״ז אלא ירושה וקי״ל אין הבן יורש את אמו להנחיל לאחים שלו מן האב כן ה״נ אין יורש הזרע את אמו להנחיל לאביו תשובת למה לדק

פתחי תשובה

אלא מנהג בעלמא והכ״ה שאין מדליקין אלא מעט בעת התפלה ומתא דכ׳ הרשב״א דבעל חייב לעשות מלכה ליכא ראיה דלא קאמר אלא כגון דמנהג משפחתו לעשות כו׳ וע״ד הקדיש לא ה על חיוב זה אלא לבן על אביו ועל אמו אבל בעל על אשתו אין לו חיוב ע״ז עכ״ל: (ג) ולא הודו לו. ע׳ בתשו׳ אא״ז פנים מאירות ח״ב סי׳ ס׳ שהכריע כדעת הרמב״ם ע״ש ועי׳ בס׳ בית מאיר שמפקפק על דבריו ומקיים דהברור שאין להוציא ע״פ הכרעתו ע״ש. גם בס׳ ישועות יעקב בק״ב חלקו על הפמ״א בזה ע״ש וע׳ בכ׳ יד המלך פי״ח מה׳ אישות מ״ש בזה: (א) הבעל יורש כח אותו השטר. ע׳ בת׳ יעקב אה״ע סי׳ [illegible]

ס״ג מה שהתווכח בזה עם הגאון מוה׳ מאיר ווייל ז״ל. גם בתשו׳ גריס אברהם חח״מ סי׳ [illegible] ח״ם אה״ע ח ב סי׳ קנט וקס״ : (ב) כח אותו השטר. עכה״ש בשם הח״מ בכ׳ ע״כ טוב לכתוב [illegible] ראה נוהגין לכתוב עתה. וע׳ בתשו׳ ברית אברהם חח״מ סי׳ [illegible] ספר הנ״ש. והעלה דאין להרהר אחר שום מנהג בזה וגם נוכח הנ״ש [illegible] המנהג בזה ע״ש באריכות וע׳ עוד בזה מהתשובות שרמזתי בס״ק הקודם לזה: (ג) ופירות [illegible] שמתה בחיי מורישיה כו׳ בגליון ש״ע דהגרע״א [illegible] אלמנה. דין זה הוא ממרדכי פ״ח כל הכשבעין [illegible]

[illegible]

בית שמואל

המוריש יכול למכור אותה ועי' בח"מ סי' רנ"ו ולא כח"מ: ו ואינו יורש מלות כ"כ ר"ת ור"ה הגאון וכל הפוסקים כמ"ש בתוס' והרא"ש והר"ן והמגיד אלא כתבו בשם הרי"מיגש דס"ל דיורש מלוה לכן נ"ל אף אם תפס אי"לו' קים לי כהאי אף למ"ש המגיד פ"א ה"ב דהרמב"ם ס"ל כהרי"מ מ"מ הוי ריעה אחת כמ"ש בתשו' מהרי"י לבית הלוי סי' נ"ה: ז משנשאת. בהרא"ש ליתא תיבת משנשאת וב"ח כתב הוא ט"ס בטור. ואפשר לרבות' כתב אפ"ג דמת המוריש קודם הנשואין והיה לו מלוה אבר בוודאי אשתו יורש והוא ידע מזה מ"מ הוי ראוי כיון שלא גבתה: ח משועבדים לכתובת. בזה עדיף [י]ות הבעל מכתובה ובמלוה גרע דאין יורש מלוה ועי' סי' ק': ט מלוה ביד אחרים. ואם יש לה משכנות של ...

חלקת מחוקק

מוריס' ולא זכתה בפירות מ"מ הבעל יורש הקרקע והפירות לאחר מיתת מוריש' דה"ל מוחזק מאחר שהיה גוף הקרקע שלה קודם מיתת מורישיה: (ה) שהרי ברשותו השביח כלו' בשלמ' כתובה אינה נגבית מן השבח שהשביחו הנכסים לאחר מיתת הבעל דברשות יורשים השבח דנכסי קמי יתמי נפלו וכן הדין גבי בכור אבל גבי בעל הכל ברשותו השביח: (ו) מלו' ביד אחרים כשנשאה כבר כתב בב"ח דתיבת כשנשאה הוא טעות ובפסקי הרא"ש ליתא ואין הפרש בין היה להם מלוה ביד אחרים כשנשאה או הלוה לאחרים לאחר שנשאה דסוף סוף הוי ראוי לגבי אשה מאחר שלא גבתה האשה קודם שמתה ודוקא מלוה אבל היה להם פקדונות ביד אחרים כל היכי דאיתנהו ברשותיה דמרי' איתנהו ולא הוי ראוי וכ"כ בב"ח. ואם היה מלוה שיש עליה משכון יתבאר בסמוך עוד פרטי דינים אלו: (ז) ואפילו היו משועבדים לכתובת אלמנה. ה"ה לשאר בעלי חובות דהא ק"ל כ"ח מכאן ולהבא הוא גובה ועיין מ"ש בזה לקמן סימן ק' לחלק בין ראוי דירושת הבעל לראוי דכתובה וכמ"ש ...

שולחן ערוך

מיתה [ב] הבעל ה יורש אותה קרקע ו) ממנה (מרדכי ריש יש נוחלין) ד ד) אבל שבח נוטל במה שיורש ממנ' (ה) שהרי ברשותו השביח ו ואינו יורש מלות אשתו[ג] ה) כגון שמתו כורישי' והיתה להם (ו) מלוה ביד אחרים ז ז) משנשאה ומתה קודם שגבת' אותם: הגה ו) אבל אם הניחו מוריסיה נכסים אע"פ שלא גבתה הנם מחיים (ז) ז) ואפילו אם היו ח משועבדים (ג) לכתובת ח) אלמנה נקראים מוחזקים לבת והבעל יורש אותם (מרדכי פ' כל הנשבעין) (ח) וכן אם הי' לה (ד) ט מלוה ביד ט) אחרים כשנשאה ומתה האש' י קודם שגבתה אות' אינו יורשה (ט) ה אבל יא אם הלותה מנ"מ ומת קודם שגבתה בזו יורש אות' בעל': הגה ח) א] כל הנכסים שהיו לאשה יב שאין לבעלה רשות בהן והלותה אותן לאחרים אין הבעל יורש אותן (ב"י בשם תשובת הרשב"א):

ב ו מי שאמר נכסי לפלוני יג (ה) ואחריו ליורשי דקיימא לן הוא הדין ליורשי יורשי ואם הית' לו בת ומתה בחיי אותו פלוני (י) והי' בן לבת הבן עומד במקום אמו ליירש לאותו פלוני אבל אם אין לבת יורש אלא בעל ז אינו יורש אותו פלוני דהוי ליה ראוי ט) ואםאמר נכסי לפלוני יד ואחריו י) מעכשיו ליורשי הו"ל מוחזק ובעל הבית יורש:

ג (ו) ס הנושא אשה מחייבי לאוין טו הואיל וקדושין תופסין בה אם מתה תחתיו יירשנ' (וכן טז אשה יא) שהמירה הבעל יורש') (ב"י מ"כ בשם אבי העזרי) ס וכן הנושא את הקטנ' י) *שהיא צריכ' מיאון אע פ שאין קדושיה קדושין גמורים אם מתה תחתיו יירשנ י יא) אבל הפקח שנשא חרשת יז (יא) אפי' נתפקחה אחר יג) שנשא' אם מתה יח לא יירשנ' כ והחרש שנשא פקחת ומתה יט יג) יירשנה שהרי היא בת דעת (יב) ולדעתה נשאת לו וזיכתה לו ממונה:

קטנה

חלקת מחוקק

לו מחוסה. הראב"ד השיג על זה וכ' מה שאחר מיתה לא זכתה לו ואפשר שגם הרמב"ם איירי דוקא כשזכתה לו ב"ד כתיבה ועי' במ"מ לא משמע כן: (יג) אפי' שתק האב דאי' דשתק משום דנתרצה רתה כן הוא בגמ': (יד) מי שנתגרשה ספק גירושין וכו'. ל' הטור הינו כן שכתב שאין הגרושה נשקפת אלא בגירושין גמורים משמע שבספק גירושין אינה נשקפת ונראה דדין ספק גירושין כדין ספק מיתה בחייו כמו שיתבאר בסעיף שאח"ז בדין נפל הבית: (טו) ומקחו מקח טעות. אף על גב דבעינן קדושין צריכה גט מספק מ"מ לענין ממון הירושה אוקי ממון בחזקתה ואף שלא נתברר שהי' בה מום מ"מ הודאת הבעל כמאה עדים ד... (טז) ועי' לעיל סי' ע"ז. ע"ש סעיף ג' בהג"ה וע' מ"ש שם דאם קדשה ונשאה ברמאות דאין מוסף נשכר ומיהו מילתא דלא שכיח היא ניבוהו ברמאות: (יז) ואינו נוהג עמה מנהג אישות. לכאורה הוא סותר מ"ש לפני זה בנתן עיניו לגרשה דהא נסתמ' כשנותן עיניו לגרשה אינו נוהג עמה מנהג אישות כמבואר לקמן סי' קי"ט וכן ראיתי בד"מ שכ' וז"ל דזהו דוקא לסברת הרמב"ם דס"ל דמשנתן עיניו לגרשה אינו יורשה וכ"כ הרי"ף והרא"ש דאפ"ה שיש כופין אותו לגרש כל זמן שלא גירש יורש אותה מיהו יש לדחות דשאני הכא שכופין לגרש לא ששם נגדה ורוצה לנהוג עמה מנהג אישות משא"כ במורד או מדיר דאינו נוהג מנהג אישות ולמיסק קאי לכן אינו יורשה ול"נ עכ"ל ...

שולחן ערוך

ד (יב) קטני' שנתקדש' לדעת אבי' ונשאת שלא לדעת אבי' בין בפניו בין שלא בפניו (יג) יג) אפי' שתק האב אם מתה אין הבעל יורש' יד) אא"כ רצה האב בנישואים:

ה כ (יד) מ (טו מי שנתגרש' ספק גירושין יד) ומתה (ז) אין כ] הבעל ורש': הגה כא טז) אבל כל זמן שלא נתגרשה (ח) אע"ג שנתן עיניו לגרשה יורשה (טור בשם הרא"ש) כב יז) הטוען על אשתו שהיו בה מומין (טו) ומקחו מקח טעות כמו שנתבאר לעיל סי' ל"ט אם מתה אינו יורשה (הגהות מיימוני סוף אישות ובמרדכי פרק מי שמת) יח) * אבל המורדת דנפלה ומתה כפלה יורשה כך מכתב מלכון הנ"פ פכ"ב (טז) ועי' לעיל סי' ע"ז כג יט) המורד על אשתו או מדירה (יז) ואינו נוהג עמה מנהג אישות יש אומרים דאם מתה אינו יורשה (הגהות מרדכי פרק אע"פ):

ו כד (יח) י נפל הבית טו) עליו ועל אשתו ואין ידוע איזה מהם מת תחל' כה ואין לו בנים טז) ממנה יורשי הבעל יור"ן עיקר הכתוב' כו ס יז) והתוספו' ויורשי האש' יורשין נכסי מלוג פ ובין שניהם (יט) חולקי' נכסי צאן ברזל:

ז פ האשה (כ) שכתב כז י כל יח) נכסי' לא' (כא) כ) בין קרוב בין רחוק כח קודם שתנשא אע"פ (כב) שאם נתאלמנ' או נתגרש' כט תבטל כ) המתנה (כג) ק כא) אין הבעל אוכל פירותיהם ואם מתה בחייו אינו יורשה שהרי נתנ'

בית שמואל

לה סוף. יכ' יורש' דלא תקני חז"ל נישואים רמב"ם שם אף ע"ג חרש שנשא פקחת אמרי' כיון שהיא בת דעת ורל"ה לאבד את שלה זכה בירושתה. שם איתא נישואין מדרבנן וכשהוא זקן וסי' חרשת הף ע"ג דתקנו חז"ל נישואים מ"מ לא יירשני' כיון דאין לה כתובה ולי"ש לו' דהיא זכתה לו דהיא לאו בת דעת. וכשנשא' קטנה יורש אותה משום דיש לה כתובה גם תקנו חז"ל נישואים בקטנה כמ"ש ר"ס תרש: כ מי שנתגרשה ספק גירושין. כן כ' הרמב"ם שם היינו מדמה דין זה לדין שקודש בקטנ' שנשא' דאין יורש אותה משום דמספקא לן שמא לא ניחא לאביה הנישואים כן הוא בספק גרושה והמגיד דוחה ראיה זו וכן הראב"ד השיג עליו. ועי' במגיד דמסיים וכ' מלאתי דבר זה מחלוקת הגאונים הוא לפי' מהני ע"כ"ש תפיסת הבעל: כא אבל כל זמן שלא נתגרשה לאפוקי מדעת הרמב"ם בפרק מי שמת כעובד' תותרכית דפירש הסוגיא דאיירי בנישואים ומ"מ אינו יורשה כיון שנתן עיניו לגרשה וכל הפוסקים חולקים ופירשו הסוגי' דאיירי בארוסה: כב הטוען על אשתו וכו'. ס"ל לכני פוסקים הסוגי' תותרכית איירי בנשואה והטעם דאינו יורשה משום לפי ש..תו היה מקח טעות דהא הי' בה מום לפ"ד ויכול לחייב את עצמו ובאמת לא...

נתנה אותם קודם שתנשא כב) וכשתמות בחיי בעל׳ יקנה מקבל המתנ׳ מתנתו קנין גמור ד כג) ולא עוד אלא אפי׳ נתנ׳ מקצת נכסיה או כולם קודם וכתב׳ למקבל מתנה קנה ל מהיום ולכשארצ׳ שהרי (כד) לא קנה קנין גמור עד שתרצה לא כד) (ס) אין הבעל אוכל פירות אותה המתנ׳ לב (כה)(י) ואם מתה לג אינו יורשה:

ח ס יש מי שאומר דדינה דמברחת דוקא בשלא כתבה לו מתנה גמור׳ מתנה חלוטה מתנת עלמין לד אבל אם כתב׳ לו כן לה (כו) קנה כח) לגמרי:

ט ס האיש שמכר׳ מנכסי מלוג אחר שנשאת אע״פ שאותן הנכסים נפלו לה קודם שתתארס הבעל מוציא פירות מיד הלקוח׳ כל ימי חייה לו (כז) כה) אבל לא גוף הקרקע ואם מתה בחייו לז מוציא הגוף מיד הלקוחות ס כו) בלא דמי כז) (וי״א דאף בחייה מוציא גוף הקרקע מיד הלוקח בלא דמים) (טור והרא״ש) כח) ואם הדמי׳ שלקח מהלקוחו׳ לח (כח נ(י) קיימי׳ כג) בעצמ׳ כט) (או שנמצאו מעות בידה ויוכל לתלות שהם כג) אלו) (טור בשם הרא״ש) מחזירין ללקוחות ואינו יכול לומר שמא מציאה הן: הגה ל) נתאלמנה או נתגרשה לט (כט) מכרה קיים (טור ורוב הפוסקים) וכל ימי חייה (יא) אם הבעל רוצה לכנות או לסחור בקרקע (יב) (ל) הלוקח יכול למחות (כ״י פרק חזקת הבתים) לא) ואין חילוק בין אם מכרה הנכסים מ (לא) או הקדישה כד) אותן (ת״ה סי׳ רע״ב):

י לב) נ ואם הבעל מור׳ או שיש עדים שברשותו כה) מכר׳ אינו מוציא מיד הלקוחות דכשלוחו דמיא ואי בעי לוקח (לב) מחרים שלא מכרה מדעתו:

הגה לג) רא״ה ד] שמכרה ושתק לה לא אבד משום זה זכותו (תשובת הרא״ש כלל

ביאור הגר״א

פתחי תשובה

הגהות רעק״א

שי למורה

חכמת שלמה

באר היטב

מורי זהב

יא (לד) ד (לה) במה דברי' אמורי' שאם מכר' משנשאת מוציא הבעל מיד הלקוחו' בנכסי' הידועים לבעל אבל אם נפלו לה נכסים ה ולא ידע בהם הבעל מא לכתחל' לא תמכור ו ואם מכר' אותם מב קודם שידע בהם מכר' קיים ז וכן ארוס' לכתחיל' לא תמכור נכסים מג שנפלו לה ס משנתארס' ואם מכרה קודם הנשואין מכרה קיים לו) (אפי' נכסים הידועים לו) :

יב ס לז) נכסים שאינם ידועי' לבעל (לה) כשיודעו לו מיד נעשו נכסי מלוג (לו) וכן הפירות שימצאו בידה מיד שיודעו לו הם נכסי מלוג : הגה לח) אשה שאמרה על ירושה שנפלה לה שאביה צוה לתת מתנה לאחרים אם הנכסים (לז) ידועים לבעל אינה נאמנת לט) מיהו אם מת הבעל צריכה לקיים הודאתה ואם הנכסים (לח) אינם ידועים כס) מד נאמנת (ב"י בשם תשו' הרשב"א) :

יג י ם) האיש' שמכר' או נתנ' אחר שנשאת (לט) בנכסי צאן ברזל מה בין לבעל' מא) בין לאחרים (מ) לא עשת' כלום מו מב) (וי"א (מא) דמ"מ כשתתאלמן או תתגרש מכרה קיים) (ב"י פ' החובל) מז (מב) כ מג) וכן בעל שמכר קרקע בנכסי אשתו בין נכסי צאן ברזל (מג) בין נ"מ לא עישה ל כס) כלום מד) ויש מי שאומר שאפי' הוא עצמו יכול לערער על המכר (מד) (ואפי' אם מתה בחייו הבעל יורש כשה ויכול לבטל) (טור) :

יד מ מה) אין האיש רשאי למכור מטלטלין של נכסי צ"ב ולא למשכנן י ואם מכרן או משכנן מח (מה) מה ו] שעשה ל) עשוי :
הגה ס מו) וי"א דמכרו בטל לא) ובגדי האשה שהכניסה לו אין להן דין נ"ב רק נ"מ כמו שנתבאר לעיל סי' פ"ז ולכן אם מכרן או משכנן בטל לכ"ע כן נ"ל מו) וי"א דאם אמר (מו) בברשותה עשה מה שעשה מט (יב) נאמן בשבועה

חלקת מחוקק

קדושת הגוף אפ"ה אלמוהו רבנן לשעבוד דבעל משום דידו עדיפא מידה אמנם ודאי אם נתאלמני אל ה־קדש ע"ש : (לב) מחרים שלא מכרה ׳ היינו בסופן שמא ואם סופן כרי צריך הבעל לישבע היסת : (לג) ואם לעשירים יכול לחזור בו . היינו במתנה מרובה ומתנ' מועטת נקר' מחוסר אמנ' וע' בח"מ סימן רמ"ט וסי' ר"ד : (לד) בד"א שאם מכר' מנכסיה וכו' . דברי המחבר כאן אינם מבוררים כראוי ולשון הרמב"ם בפרק כ"ב מה"א דין ח' כך הוא בד"א וכו' אבל אם נפלו לה נכסים וכו' ולא ידע בהן הבעל ומכרה אות' מכרה קיים וכן ארוסה שמכרה קודם הנשואין מכרה קיים עכ"ל והטור כתב בזה הלשון נפלו לה קודם שנתארס' ונתארס' מוכרתן לכתחלה נפלו לה • משנתארסה לא תמכור לכתחלה בעודה ארוסה ואם מכרה ונתנה קיים ואח"ז מתחיל ענין אחר בד"א בנכסים ידועים לבעל אבל בנכסים שאינם ידועים אפי' נפלו משניסת אם מכרה או נתנה קיים אלא שלכתחלה לא תמכור והנה ע"פ זה צריך לפרש דברי המחבר לכתחילה לא תמכור נכסים שנפלו לה משנתארסה כלומר אפי' נכסים שנפלו לה באירוסין ומכ"ש שנפלו לה לאחר נשואין ואם מכרה קיים אפי' באותן שנפלו לה לאחר נישואין הואיל ולא ידע בהם קודם מכירה וכן ארוסה לכתחילה לא תמכור כלום ל"מ לאחר נשואין לא תמכור מה שנפלו באירוסין אלא אפי' ארוסה לא תמכור לכתחלה מה שנפלו לה באירוסין אבל מה שנפלו קודם אירוסין מותרת למכור לכתחלה בעודה ארוסה אפי' נכסים הידועים לבעל כמ"ש הטור : (לה) שיודעו לו מיד נעשו נ"מ ל' הטור נר דשלא נודעו לבעל בין נפילה למכירה : (לו) וכן הפירות שימצאו בידה וכו' כלו' שמכרו הפירות ויקח בהן קרקע והוא אוכל הפירות : (לז) ידועים לבעל אינה נאמנת . כלו' אינה נאמנת להפסיד מן הבעל פירות של הירושה : (לח) אינם ידועים נאמנת. לשון הרשב"א אם הודאה זו היתה בב"ד קודם שידע בעלה מנפילת נכסים ק"ל כר"ש דאם מכרה ונתנה קיים והודאתה בב"ד כנתנה דמי ואם כן צר ך לפרש מ"ש כאן אשה שאמר' על ירושה היינו שאמרה דרך הודא' בב"ד אבל חוץ לב"ד כל שיכול' לחזור מדברי' אין זה כמכרה ונתנ' ואם נודעה לבעל קודם הנתינ' וההודא' אינה נאמנת : (לט) בנ"ב בין לבעלה בין לאחרים . מבואר בגמ' פרק חזקת דכל הנכסים של בעל חוץ מנ"מ יכולה לגרמת רוח עשיתי לבעלי כשמסכמת על מכירתו ומכ"ש כשמוכר' לבעל עצמו וכ"כ הרשב"ם דף מ"ט והא דיכול' למכור נ"ב לאחרים אף ע"ג דאין הגוף שלה דהא מכרה אותם לבעל' מ"מ מאחר שגם הבעל אין יכול למוכרן משום שבח בית אביה וכשתתאלמן אינם יכולים לסלק' באחר נכסים מועיל בה מכירה וע' בח"ה סימן תכ"ד דאשה החובלה באחרים צריכה למכור נ"ב לאחרים בטובת הנאה שאם תתאלמן יקח הלוקח ועוד אכתוב מזה בסמוך סעיף ס"ז במכירת נ"ב לבעלה : (מ) לא עשתה כלום ׳ ואם מכרה האשה תחלה ואח"כ מכר גם האיש והסכים למעשה המכר קיים וכמו שיתבאר בסמוך סעיף י"ז : (מא) דמ"מ כשתתאלמן וכו' . כבר כתבתי שכן כתבו הפוסקי' באשה שחבל' באחרים שצריכ' למכור בטובת הנאה נ"ב או נכסי מלוג שלה ולכשתתאלמן או תתגרש מכרה קיים : (מב) וכן בעל שמכר קרקע וכו' ׳ במכירת הבעל בנ"ב נחלקו הפוסקים אם בטל מיד או נאמר דמאחר דהגוף שלו א"כ מכרו קיים עד שעת טירפ' וזה דעת רי"ף ור"י כמבואר בטור ופ' בכ"מ ונראה דע"כ לא פליגי הפוסקים אלא במכר הבעל גוף ופירות וכמ"ש המ"מ בשם הרשב"א פ' ל' מה' מכירה אבל אם הבעל מוכר הפירות מיד והגוף לכשתמות אכתו נראה דהמקח קיים דומה למה שנתבאר האומר שדה זו שאירש מאבא וכו' : (מג) בין נ"מ לא עשה כלום. בנ"מ שאין הגוף שלו כ"ע מודו שאין מכירתו כלום וכתב המ"מ שאמרו בירוש' שאפי' מתה האשה בחיי בעלה המכר בטל לפי שבשעת מכירה לא היה לבעל בגוף הקרקע כלום . וכבר כתבתי דאם הבעל מכר הפירות מיד והגוף לכשתבא לידו אפשר דמהני בין נ"ב בין נ"מ : (מד) ואפי' אם מתה בחיי הבעל . זה לא קאי לדעת היש מי שאומר שהוא דעת ר"ת דס"ל דהמקח בטל מיד דמאי תימי שיחזור ויעשור בשעת מיתתה (ל' אוזר ויעשור והוא ל' הרשב"א בתשו' הביאו הב"י סימן זה ס"ק י"ב) אלא קאי לדעה הראשונה דאין המקח בטל מיד רק האשה יכולה לבטלו אם תרצה ואם שתקה ומתה הבעל יורש כחה ויכול לבטלו וזה דעת רש"י (הובאו שני הדעות בטור סי' זה): (מה) מה שעשה עשוי . הטעם שהרי הוא יכול לבלותן לגמרי בתשמיש והם עומדים לבלות וליאכד ע"כ ממכרו ממכר משא"כ בקרקע וק"ק דמעם זה שייך גם בנ"מ לפי מה שנתבאר לעיל בסימן פ"ה סעיף י"ג : (מו) שברשותה עשה מה שעשה ׳ מלשון זה משמע אף שהאשה טוענת ברי ומכחשת את הבעל מ"מ הוא נאמן בשבועה ואינה יכולה להוציא מן הלוקח ולפי זה אף אם הוא מודה לדברי האשה שלא ברשותה עשה הוי ראוי לחפון ללוקח שמא ברשותה עשה . והמעיין בתשובת הרשב"א

בית שמואל

ד"ס ר"ע : ם ונתרל' הבעל . ע' ב"י ס"ד ס' רל"ב סעיף ז' נ"ל דאיירי דנתרצ' בלי שאלה שלה : מא לכתחלה לא תמכור. משום דיורש אותה אף שאי"י לו סרין: מב קודם שידע . כש"ס אי' דנפלו בעי' וכ' הר"ן בשם הרשב"א נ"ד במי' אלא כל שלא ידע משעת הנפילה אף שהי' אלהם עליהם וכן משמע כאן בש"ע והרא"ש והטור כתבו שלא הי' אלם' ולא ידע : מג שנפלו לה משנתארס'. יש כאן חסרון הניכר ועיקר הגירס' כמה שהי' בשלחן ערוך קטנים ד"ה:מד נאמנ' היינו אם הי' הודא' בבית דין הוי כמכר' קודם שידע ומכירת' קיימת שם בתשובת הרב"א וע' בח"ס סי' מ"ז: מה בין לבעלה בין לאחרים. הטעם הוא כשמכר' לבעלה במכירה בטל משום ה] די"ל נחת רוח עשיתי לבעלי ואם מכרה לאחרים בטל המכר מטעם דנ"ב ברשות הבעל הם לכן בטל המכיר' אפילו גוף הקרקע יכול להוציא מהם לכ"ע אע"ג דהוא ג"כ אי' למכור נ"ב מ"מ גוף הקרקע של נ"ב ברשות הבעל לכל דבר וגוף הקרקע של נ"מ ברשות האשה והיא י"ל דאי' לבעל המכיר' דחז"ל עשו התקל' לטובתה שיהי' הנכסים שלה ביד הבעל ולא ביד אחר ואם איהי מכר' ואינה רוצה בתקנת חז"ל איהי אפסד' אנפשה כ"כ בפרישה : מו וי"א דמ"מ כשתתאלמן וכו'. כאן כתב בשם ויש אומרים דין זה משום דגוף הקרקע של נ"ב בחזקת הבעל משא"כ בנ"מ לכ"ע מכירתה קיימת אחר מיתתו והיינו לדעת הרב רמ"א מיהו למ"ש בסמוך נראה בין בנ"מ ובין בנ"ב המכר בטל כיון דאי' למכור מהיום והנ"י לא כתב דין זה אלא אם מכרה הקרקע של נ"ב בטובת הנאה דזאת בידה מ"ה מכירת' קיימת אבל אם מכר' מהיום דאי' למכור י"ל בטל לגמרי אף אחר מיתתו אין חוזר וניעור : מז וכן הבעל שמכר. הנה בנ"מ פשיטא בגוף הקרקע אין לו כלום ומכירתו בטל והוא כשאינו יכול לבטל מיד וכן היא יכול' לבטל מיד וכן הפירו' אי' למכור אא"כ אחר שלקטן כמ"ש בסי' פ"ה ואפי' מתה היא יכול הוא לבטל המכר אע"ג דאז הוא יורש הקרקע מ"מ בשעת המכיר' לא הי' לו בקרקע כלום ולא דמי למכר' היא נכסי מלוג או נ"ב דהם גוף הקרקע שלה ואחר מיתתו תחזור הקרקע לידה וכאן לכ"ע המכר בטל מיד אפי' הגוף הקרקע ומעות שקיבל פשיט' דהוי כהלוא' ממש וצריך לשלם מכל מה שיש לו ורשב"ם פח"ה דף נ' שכתב הבעל יכול למכור קרקע של נכסי מלוג אם תמות אשתו וירשנה היינו שאמר בפי' שמוכר אם תמות אבל כמכר סתם מבואר בירושלמי שהביא הרא"ש והר"ן אף אם מתה בטל המכיר' ואם אמר לכשתמות תליא בפלוגתת הפוסקים בח"ס סי' רי"א אם מהני. וקרקע של נ"ב לדעת הרי"ף ור"י והראב"ד והרא"ש אפי' הוא אי' לערער על מכירת' מ"כ שכן היא אי' לבטל מכירתו אלא אחר מותו או אחר הגט שהגיע עת הגביה יכול' לטרוף ודוקא כמכר לשעה אבל מכר מעכשיו עולם אינה מכיר' כמה שכתב בירושלמי והובא בהרי"ף פ' האשה והרא"ש פרק אלמנה לכ"ג וע' בח"ס סי' קי"ז ולדעת ר"ת והרמב"ם סב"ב והרמב"ן והרשב"א בכל גווני המכר בטל מיד. וכן סתם כאן בשלחן ערוך וכח"מ ש"ס ספק המחבר במכר לשעה המכיר' קיים ובירוש' מוכח דין אפיתקי לדין נ"ב מ"מ סבירא להו להפוסקים לחלק בירסס ונ"ב שאני משום שבח בית אביה כמו שכתב הרמב"ן. ולפי שיטה זו דיכול' לבטל מיד איתא פלוגת' לפי שבכת תוספת והרא"ש שם הבינו מרש"י דסביר' ליה היא יכול' לבטל המקח כל שעה שתרצה והוא אי' לבטל אלא אחר מיתתה ויורש כחה או יכול לבטל המקח והנ"י מפרש דברי רש"י בע"א ותוספות ס"ל אפי' הבעל יכול לבטל מיד אע"ג כשמכר היא מקרקע שלו שמכר קיים עד עת הטירפ' דהם יכול לסלק לה בדבר אחר מה שאין כן כאן די"ל דרוצה את שלה משום שב"א . ולדידן דאין סוברין שום דבר רק מקבל עליו לשלם סך כך וכך עיין סי' פ"ח אם שייך שב"א אבל מ"מ יכול למכור כאן ולד שפחות ובהמות נכסי מלוג. ואם מכר קרקע של נ"ב עם הפירות כל המכיר' בטלה אפי' אם רוצה הלוקח להחזיק רק פירות כיון דהמכיר' בטלה בגוף הקרקע כן בטל לענין הפירות. ואם מכר הקרקע לפירות לדעת הר"ן פח"ס המכיר' קיים וכן כתב המגיד פ"ל ה"ג והנ"י פ' אלמנ' לכ"ג כתב אפי' לפירות אי' למכור הגוף כדי שלא ישתקע ביד הלוקח וע' בר"מ בפלוגת' זו אבל הפירות לבד משמע לכ"ע יכול למכור אפי' לכמה שנים ואי' לערער משום ריוח ביתה. וכל הדינים המבוארים בסי' ת"ס איירי דוקא בנ"מ : מח מה שעשה עשוי. הואיל והם עומדים לבלות וליאבד והוא יכול לבלותן לגמרי ס"ל לרמב"ם ור"ת בדיעבד מכירתו קיים והרא"ש והרשב"א וריב"ש סי' פ"ב וק"כ כתבו בשם כל האחרונים דמכיר' בטל וכ"ש בש"ג פ' אלמנות האש' ואם היא מכרי כתבתי בסמוך ואם היא מכ"ה והוא מסכים אחר כך או לסיפך המקח קיים ואין צריך קנין חדש וע' ברמב"ם רפ"ל ה"מ. ואפי' מכר לפרנסה והוא ג"כ כנכס מ"מ היא יכולה לערער על המכיר' ואם לא מכר רק חייב לאחרים אז אם יש לו קרקעות גובה הכ"ח אע"ג דהכל משועבד לכתוב' מ"מ עדיין לא הגיע זמ"ס

וכשיגיע הז"ס יכולה לטרוף ומטלטלים או מעות גובה הכ"ח ותו אי' לטרוף כמ"ש בסי' ק' וע' דינים אלו בכספ"ת שער ז' וב"י בח"ס סי' קי"א :
מט נאמן בשבוע' היינו אם היא תובע לבעל' שישלם לה נאמן בשבוע' דהוא הנתבע ואם היא תובע למלוה שהלוה על הבגדים אין מפורש כאן הדין .

באר הגולה

טורי זהב

ביאור הגר"א

פתחי תשובה

הגהות רעק"א

באר היטב

לג) בשבוע' וכן אם אמר שנתן לה הדמים (תשו' הרשב"א סי' תתקל ו ותתקל"ז)

מז) (יג) ישראל שגבה קרקע מן הכותי בחובו אם יש רשות לכותי לפדותו יש לה דין מטלטלין (מז) ואין לאשה בה (מח) למחות לג) בו שלא למכרן נא אבל אם החזיק בה הישראל (מח) ואין לד) הכותי יכול לפדותו יש לה דין קרקע ובשעבוד כתובת האשה עליה כמו שאר קרקע (ת"ה סימן של"ם):

טו נב (כט) ס כט) מטלטלין (יד) שנתן לה לה) משלו דינם שוה לנכסי צ"ב שאינו רשאי למוכרן לו) לכתחלה (נ) פ נ) וה"ה למטלטלין שקנה לה אפי' לא באו לידה ואפי' אין לו במה להתפרנס (נא ע נא) ואין חילוק בין בגדי שבת וי"ט לבגדי חול נא) אבל נג כלי זהב וברולת יכול לז) (סו) למוכרם אם הוצרך להתפרנס מהם נד (נב) ק נא) ואם קרובים נתנו לה בין תכשיטים בין בגדים יכול (נג) הבעל למוכרם לפרנס לח) עצמו:

טז נה י נב) מכרו שניהם בנכסי מלוג בין שלקח מהאיש תחילה וחזר ולקח מהאשה בין שלקח מהאשה וחזר ולקח מן האיש נו מכרם קיים ס וכן האש' שמכרה או נתנ' נכסי מלוג לבעלה מכר' ומתנת' קיימים * ואינ' יכול' לום בנכסי לט) מלוג נחת רוח עשיתי לבעלי ח אבל בשאר נכסים יש לה לומר כן נב) כיצד ח האש' (נד) שמכרה או נתנ' לבעל' מנצ"ב בין קרקע בין מטלטלין או שדה נז שיחד לה בכתובת' או שדה שכתב לה בכתובת (נה) או שדה שהכנים לו שום משלה לא קנה בעלה ואע"פ שקנו מיד האשה

ביאור הגר"א

פתחי תשובה

חכמת שלמה

באר היטב

האשה ברצונ' חוזרת בכל עת שתרצה שלא נתנה ולא מכרה אלא נח מפני שלום מ) ביתה לפיכך אין לבעלה ראי כלל בנכסי אשתו חוץ מנ"מ נט נג) אלא א ב (נו) קבלה עליה אחריות מא) בפירוש: הגה נד) י"א דוקא מכירתה ונתינתה לא מהני ם (נז) אבל סא אם מחלה מב) לבעלה כל זכות שיש לה על הנכסים כמו ו שמהני מחילה לענין כתובה (הרא"ד ד והרא ט) נה) ויש חולקים (הרמב"ן והרשב"א והרמב"ם לדעת המ"מ):

יז ג הבעל שמכר נכסיו ואח כ כתב אשתו ללוקח דין ודברי' אין לי עמך והסכימה למעשיו אע"פ שקנו ממנ' הרי זו טורפת שלא כתב לו אלא כדי שלא תהי' בינ לבין בעלי קטטה ויש לה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי ג נו) ואפי' כתבה לו שלא תוכל לומר נחת רוח עשיתי לבעלי אינו כלום ד אבל אם קנו מיד האשה תחיל' שאין לה שעבוד על מקום זה סב ואח"כ מכר אותו הבעל (סז) אינה טורפת מג) אותו ה וכן אם מכר הבעל ואמר לאשתו לכתוב ללוקח דין ודברי' אין לי עמך (נח) ולא הסכים למעשיו וחזר הבעל ומכר לאיש אחר נז) ו בין אות' שדה בין שדה אחרת ואחר שמכר הבעל הסכימ' למעשיו וקנו מידה שאין לה שעבור על שדה זו אינה יכול למחות שאינה יכול לומר נחת רוח עשיתי לבעלי סג ז וכן [ה] אם קבלה עליה מד) אחריות בפירוש שאם יטרוף בעל חוב של בעל' ממנו שהיא תשלם לו אינ' יכולה לטעון נחת רוח עשיתי לבעלי: הגה נח) וי"א (נט) דאם האשה (יז) קבלה אחריות אינה יכולה לומר עוד נחת רוח עשיתי לבעלי (ב"י פ חזקת ובמישרים נכ ג ח"ד) אשה שהודית שחייבת עם מה) בעלה לריכה לכל ולא יכולה לומר בזה נחת רוח עשיתי לבעלי דלא אמרי' כן אלא בנכסים שמוכר (ב"י בשם תשו' הרמב"ן) סד נט) אשה שסלקה נחת מן נכסי בעלה (ס) קודם שקנאן הבעל יכול למוכרן אח"כ ואינה טורפת מהן ס) ולא שייך בזה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי (מרדכי ריש הכותב ובהגהות מיימוני פ כ"ג):

יח סה ח נכסי צאן ברזל שאבדו או מו) נגנבו ומחלה אותם לבעל סו ו סא ‚ וקנו ממנ' בעדים אינ יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי סא) אבל אם נתנ לו מתנה מטלטלי צ"ב הקיימים לא קנה מפני שיש לה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי:

יט אשה שאמר לה הבעל' (כב) שתעש בבגדי' ובתכשיטי' מה שתרצה ט אם מכרה סז או נתנה מז) בטל:

כ י ראובן שהי' לאשתו קרקע נכסי מלוג ונתחייב לשמעון בשטר ואח כ נתחייבו הוא ואשתו בשטר ללוי ומתה בחיי בעלה סח (סג) לוי קודם לגבות מאותו קרקע של נכסי מלוג:

צא אשה שהכניסה מלוה לבעלה ומחלה ובו ה"ס:

א א (א) א אשה שהכניסה שטר א) חוב לבעלה וחזרה ומחלתו אינו מחול מפני שידו כידה: הגה ב א) ולכן אינה נ) נאמנת ג"כ (ב) לומר פרוע הוא (ב"י פ' הכותב) ב) וה"ה (ג) מלוה על פה אינה יכולה למחול (ב"י בשם ר"י):

ב ג בעל בנכסי אשתו ג הוי כלוקח לפיכך מי שאמר לאשה נכסי לך ואחריך לפלוני ונשאת הוי כלוקח ואין לאחריך במקום בעל כלום ג ג) דקיימא לן נכסי לך ואחריך לפלוני ומכר הראשון אין לשני אלא מה ששייר ראשון י בד"א באומר

ביאור הגר"א

פתחי תשובה

שי למורה

טורי זהב

באר היטב

תוספות

תוס' ס"ס י"נ וסר"ן תירן בשם סרשב"ס כיון דהא' לאנסוני קיימ' ש"מ אחריך שאמר שלא במקו' שכפל אכל כשהיא נשוא' ס"ל לסרש : ד ומכר' ומת' · ואין להקשות לדעת הרא"ש דסביר' ליה בעלמ' אם מכר' מוציא הגוף א"כ אפשר נו' דאחריך יקנ' ולא הלוקח דהלוקח לא קנה בחיי האש' דשאני הכא דמאמר דהנותן סילק את הבעל ואמר אחריך ליקני בעל לא ליקני וא"כ לא הוי בעל כלוקח ראשון והלוקח קנה הגוף אפילו לדעת הרא"ש רק דהבעל אוכל פירות בחייה וא"כ זכה הלוקח והוא קודם לאחריך. ח"מ : ה יעמדו הנכסים ביד הלוקח כי הבעל יכול להוציא מן הלוקח ואחריך מן הבעל והלוקח מן אחריך לכן יעמדו ביד הלוקח ואין הבעל ואחריך יכולים להתפשר ביניהם להפסיד את הלוקח. תוספות. והטעם דאוקמי' ביד הלוקח מבואר בש"ס משום כלוקח דהוציא ממון הוא מפסיד ואם ניתן במתנ' לא' כולם שוין וחוזר חלילה ויעשו פשר' והא דחיישינן לפסיד' דלקוחות ולא אמרינן איהו מפסיד לנפשיה וקנה מיד כהאשה דיש לה בעל תירצו תוספות ס"ס י"נ דיעשו פשר' עם אחריו ויפסיד הבעל : ו ומתה. בח"ה ס"ס ק"נ לא כתב המחבר מתה וסתם כשיטו' הרמב"ם דס"ל דהסוגיא איירי כשהיא חי' לכן נלרך שם הטעם הבעל הוא כלוקח משום דאי הוי דינו כיורש היה לריך להחזיר משום בחייה לא שייך לו' דהוא יורש שלה וכן היו מחזירים לו אם הי' דינה כיורש אלא מפני שדינו כלוקח לכן אינו מחזיר בחיי' וכן אין מחזירין לו ואחר מותה אינו מחזיר אפי' אם דינו כיורש דהא הרמב"ם ס"ל אפי' יורש מעילא אינו מחזיר וכן פסק שם המחבר ותימא מ"ש כאן ומתה וכו' דהבעל כלוקח ה"ל אפי' אם הי' דינו כיורש נמי אינו מחזיר. ומ"ש שם הרב רמ"א ומת' למר זאת מדברי הב"י שם דמפרש כן דברי הטור ואין מוכח והכר הש"ג עליו ב"ח בהי' זה וכי כ"ל דהא דין זה נובע מתקנת' דאוש' ושם מבואר אפי' בחייה דינו כלוקח ומ"ש הטור ומתה לאו דוקא וכן הוא דעת הש"ך וכל זה איירי בנ"מ אבל נל"ב לכ"פ אפי' בחיי' דינו כלוקח וכמ"ש בסמוך וכ"כ בש"ך שם : ז דהבעל כלוקח אבל אם היה דינו כיורש היה מחזיר כמ"ש וא"ל למה בהמת דינו כלוקח הא קי"ל בעלמא במקום פסידא דאחר דינו כיורש וקשה לשיטות הפוסקים דס"ל יורש מעילא מחזיר תירצו תוספות ס"ס י"נ כאן ע"פ הדין א"ל להחזיר אלא משום ועשית הישר והטוב וכה ליכא פסידא כ"כ : ח אין מחזירים לו השומ' משום דדינו כלוקח אבל אם היה דינו כיורש היו מחזירים לו בין בחייה בין אחר מיתתה דקיימא לן דמחזירים לבו הלוה אלא משום דדינו כלוקח

ברפתי גם היא א"כ נאמנת לומר שפרע לה לחיב לבעל' : (ד) ומכר' ומת' יעמדו וכו'. אבל כל ימי חייה הבעל אוכל פירות ואין ללוקח פירות ואין להקשות לדעת הרא"ש שהביא לעיל בהג"ה סי' נ' סעיף ט' דאף בחייה מוציא הבעל גוף הקרקע מיד הלוקח וא"כ הי' אפשר לומר דאחריך יקנה ולא הלוקח דהלוקח לא קנה בחיי האשה דשאני הכא דמאמר דהנותן סילק את הבעל ואמר אחריך ליקני בעל לא ליקני וא"כ לא הוי בעל כלוקח ראשון והלוקח קנה הגוף אפי' לדעת הרא"ש רק דהבעל אוכל פירות בחיי' וא"כ זכה הלוקח והוא קודם לאחריך ועיין בב"ח מ"ש כאן דלדעת הרא"ש אפשר לו' דאם הוציא הבעל מן הלוקח תעמוד בידו אע"ג דאית ליה פסידא ללוקח ולפ"ד הדברים ברורים כמ"ש : (ה) ונשאת ומתה. כש"ע בטור ח"מ סימן ק"נ סעיף ד' העתיק המחבר לשון הרמב"ם שמו קרקע לאשה ונשאת או ששמו ממנה ונשאת בעל בנכסי אבתי כלוקח הוא ולא מחזירין לו ולא הזכיר שמתה וכתב הסמ"ע בס' כ"ב ממלוה שמו לה לאשה ונשאת ורלו הבעלים להחזיר לה ולבעל' הדמים אין הבעל מחזיר הקרקע דכלוקח עשאוהו חכמים ואם הי' יורש לא היה עדיין יורש בחיי אשתו והי' לו להחזיר א"כ שמו ממנה ונשאת ורלה הבעל או הוא להחזיר המעות אין מחזירין לא לבעל לפי שהוא כלוקח אחר השומ' ולא לאשה לפי שאנו חושבין אותה כאלו מכרה נכסיה וכו'. ומיהו אם מת הבעל בחייה ואח"כ רלתה להחזיר דמים מחזירין לה וכן אם החזירו לה דמים מחזרת קרקע אבל דעת הרא"ש ורש"י לפרש דוקא מתה האש' דהוי לוקח גמור דגם הגוף שלו אבל בחיי האש' אף דהוי כלוקח לפירות מ"מ מאחר דהגוף של האש' למה ל תחזיר לבעלים ומכ"ש בשמו מינה דהאש' למה לא תפדה האש' בחייה את הקרקע שלה ומ"ש הסמ"ע ולא לאש' לפי שאנו חושבין אות' כאלו מכרה נכסי' וכו' דבריו אינם מובנים דהא שמו ממנ' קודם שנשאת ופשט הגמ' לי' לא מסדרינן אבל לא מסדרינן ואפשר לו' דלא שייך הטוב והישר אלא כשאדם חוזר לכל נחלתו אבל כאן הבעל יאכל פירות ואין זה טוב וישר גמור והנה המחבר כאן סתם כדעת רש"י והרא"ש (בכ' ונשאת ומתה) ובח"מ כתב כדעת הרמב"ם ועיין בלי"ח מ"ש כאן ואין דבריו ברורים בעיני : (ו) המעות שהלוי בעין. אבל אתי מתמתי' דהמעות אינו חייב לשלם כמבואר לעיל סי' נ' סעיף ט' אבל בנ"י ראיתי סוף פרק י"נ כ' אם יש דבר שבא מחמת איתן מעות שהלוי וכ"ש אם המעות עלמן הם בעין מוזרים אל הלוקח וכו' ולפי זה

באומר כן לפנויה [א] אבל האומר לנשוא' נכסי לך ואחריך לפלוני ומתה ה אחריך קונה ולא הבעל ד) לפיכך האומר לנשואה נכסי לך ואחריך לפלוני ד (ד) ומכרה ה) ומתה ה יעמדו ו) נכסים ביד הלוקח :

ג ו גבו לאש' קרקע מבעל חובה (ה) ונשאת ו ה) *ומתה וירשה הבעל אע"ג דשומא חוזרת לעולם הכא אינה חוזרת ז דבעל כלוקח הוי והוי[ב] כאלו מכרתו לאחר וכן אם גבו ממנ' לבעל חוב ונשאת ומתה וירש' ח אין מחזירין לו ו) השומא :

ד ו) ז הי' עלי' מלו' על פה ואח"כ נשאת ט אינ' נגבית מהבעל דמלו' ע"פ אינו גובה מהלקוחות : הגה י ז) מיהו אם (ו) המעות שהלוה בעין סייב ח) לשלם (ר"י והמרדכי) ח) ואם בא המלוה קודם שנשאה ורולה למחות כנוליה עד שתפרעהו ולא יפסיד שלו יא הדין עמו ואע"פ שעדיין לא הגיע זמן הפרעון (ב"י בשם נ"י) ח אבל אם היה עליה מלוה בשטר יב גובה ט) מנכסים שהכנים לבעל' (ז) [ג] ט) קהל שעשו ביניהם תקנות נקנסות ועברה אשה

סימן צא

באר היטב

דכסמוך וכד"מ לא מלאתי מזה רק שם התוס וכו' ועי' בתוס' ב"מ דף ק"ד ע"א בד"ה הכי גרסינן בתוספתא: (ח) שלח סבלונות למ־הכת וכו'. לי התשובה וכיא אומרת שאין לה לשלם כי היא כלתה ואכלה כל הסבלונות תשובה אם הכניסה לבעלה נ"מ וכו' הלכך גובה מנ"מ שהכניסה לו וכו' מהרי"ק בשורש י"א דדוקא הכניסה לו נ"מ הוא דגבי מהבעל הא לאו הכי לא ואע"ג דהא"כ ליה כמלוה בשטר ובאמת קשה הא מלוה בשטר טורף מן הלקוחות ולמה לא יטרוף נלע"ד ואפשר הטעם משום דמטלטלי אין טורפין מן הלקוחות כל שלא כתב אגב כדכסמוך בהג"ה אבל בנ"מ לא חשיב לוקח גמור כי אין לו רק פירות ועדיין הגוף של האשה ע"כ טורף ממנה: (ט) לסחזיר המותר. נראה דאף שאין המותר בעין רק דברים אחרים שהאין מחמת המותר שלקחה צריך הבעל להחזיר דמ"מ נזל הן בידה ואע"ג דלעיל סי' ל' ס"ק כ"ח לא כתבתי כן יש לחלק מ"מ למעשה צריך להתיישב בדבר: (י) ונתחייבה בנדוניא וכו' כל מה שנתחייבה לו ואם נתחייבה בקנין אתן פ' בח"ה דאין החתן מוציא רק הקנס ועי' מ"ש לעיל סימן נ"ח: (יא) לבעלי חוב

וכן מנכסי צאן ברזל: יג בעלה חייב בפרק המקבל אדם מביא קרבן עשיר משלו אם כן חייב לשלם קנס בשבילי מאלו דלהוי לה כפרה כמו בקרבן ושם פליגי

אשה על התקנה יג בעלה (א) חייב י) לשלם (ב"י סי' ט' בשם ת"ה סי' רפ"ב):

ה (ח) ט י) שלח סבלונות למשורכת והלכ' ונשאת לאחר והלה תובע סבלונותיו יד (נ) דינם כמלוה יא) בשטר:

הגה אם לקחה יותר מכתובה ונשאת צריך הבעל (ט) לחזור המותר (מהרי"ק שורש י"ח) וכן אם נתחייבה מס ונשאת הוי כשלם הסבלונות דכל אלו קלא אית להו ואין דרך לעבות בהן שטר לכן הוי כמלוה בשטר (מהר"ס פדוואה סי' כ"ה) יא) אבל ניזקין ומקח ודברים אחרים טו אין חייב יב) לשלם (כ"י פ' י"ג) אשה שהדכה בתה לאיש (י) ונתחייבה בנדוניא ואח"כ נשאת בעצמה לאיש המשודך לבתה מוציא כל מה שנתחייבה מבעל מנכסים שהכניסה לו דהוי כמלו' בשטר אע"פ שנשבעה שבשתה הדוכין לבתה טז (ג) עדיין נ] לא נשבעה על כתובתה מ"מ מאחר דנשבעת בנכוף אגלי מילתא למפרע דמה שעשתה תחילה כדין היה (ב"י בשם תשובת הרשב"א) י"א הא דמלוה בשטר גובה מן הבעל מנכסים שהכניסה לו היינו שהכניסה לו קרקע או מטלטלין וכתבה (יא) לבעלי' סוב המטלטלים יז יג) אגב קרקע אבל לא כתבה לו אגב ולא הכניסה לו יח רק מטלטלין אפי' מלוה בשטר (יב) אינה גובה יד) מבעלה דאין ב"ס טורף ממטלטלין המשועבדים (תשו' רמב"ן סי' ל"ו) וסברא נכונה היא ומ"מ נראה להו דבמכנסת שאינה שלה כגון שלקחה יתר מכתובתה חייב להחזיר בכל ענין (ועיין בח"ה סוף סי' ל"ז) (נתבאר לעיל):

צב האיש שסילק עצמו מפירות נכסי אשתו ומירושתה ובו ח סעיפים:

א * א הכותב או האומר לאשתו בעודה ארוס' דין ודברי' אין לי בנכסיך א (א) [א] אם מכרה או נתנה א) קיים (ב) ב ואין לו במעות המקח ג) כלל (הגהות אלפסי) וכל זמן שלא מכרה ולא נתנה הבעל ג אוכל הפירות ואם מתה יורשה א) ג ואם כתב לה כן אחר הנישואין ד [ב] צריך לקנות מידו

צב א אם מכרה או נתנה קיים

ב ו ב) ג אם רתנה בעודה ארוס' על נכסים (ה) שיפלו לה משנשאת שלא יהא לו דין ודברים בהם ז מועיל ח ג) ר ויש מי שאומר שאינו מועיל: הגה ד) סלק עצמו מנכסים י"ס ט (ו) שאין הנכסים הכתובים בכתובה ד) בכלל (מרדכי פ' הכותב בשם ריב"ם) י (ז) ואפי' נכסים שנפלו לה אח"כ אינו בכלל (מהרי"ק שורש י"ג) אא"כ פי' ה) בהדיא:

ג ה) ה כשא"ל בעודה ארוסה דין ודברים אין לי בנכסיך אם קנו מידו יא הרי סילק עצמו (ח) מגוף הקרקע ואין לו בנכסיה פירות לעולם ו ויש מי שחולק בזה:

ד ז הוסיף להתנות גם על הפירות שאמר לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן יב אינו אוכל פירות ו) בחייה (ט) י"ג ו) ס אבל מוכרים הפירות ולוקחים בהם ז) קרקע ואוכל פירותיו: הגה ז) ואם מתה יורשה (טור) ח) וי"א (י) דאין כופין אותה למכור הפירות [ג] אלא באם ביררה פירות ימכרם ויקנה בהם קרקע והוא אוכל פירות (טור בשם הרא"ש):

ה ס הוסיף לדתנות עכה שלא יאכל פירות נכסי (יא) ולא פירי פירותידם [ד] לוקחין הפירות וקונים בהם קרקע ולוקחים פירות קרקע זו וקונים בהם קרקע שניה והוא אוכל פירות אלו שהן פירי פירות וכן דרבר ה.כיד יד עד שיתנה עכה שלא יהי' לו פירות ולא פירות פירותיהן (יב) עד ס) לעולם ואז לא יהי' לו שום צד פירות בחייה:

ו טו י כתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירי פירותיהן ולא הזכיר הפירות (יג) [ה] כ י"א שאוכל הפירות ולא פירי פירות י) ל וי"א שגם הפירות אינו אוכל:

התג'

ביאור הגר"א

[illegible]

הגהות רעק"א

[illegible]

שי למורה

[illegible]

חכמת שלמה

[illegible]

באר היטב

[illegible]

פתחי תשובה

[illegible]

טורי זהב

[illegible]

פירות אוכל לכ"ע אם לא בכותב ג"כ עד עולם וכה"ל : (יד) ה"ז לא ירשנה אבל אוכל פירות וכו' ואם מכרה או נתנה אינו קיים כ"ז שלא אמר דין ודברים אין לי בנכסיך : (טו) אם התנה עמה אחר כנשא'. היינו אפי' בקנו מידו דבלא קנין אפי' לפירות ומכיר' נ"מ לאחר נשואין כדלעיל סעיף א' והטעם דל"מ קנין לאחר נשואין לענין ירושה כ'

ז ס יא) [ו] התנה עמה שלא יירשנה (יד) ה"ז לא יירשנה מז אבל אוכל פירות בחייה י וכן אם התנה עמה שאם מתה בלא בנים יחזרו הנכסים לבית אביה הכל קיים ס בד א שהתנה עמה קודם ס) שתנשא בעודה ארוסה ע או בכותב לה בכתובתה בשעת כניסה אבל יז (טו) פ אם התנה עמה יח אחר שנשא' צ תנאו בטל ויירשנה: הגה וע"ל סי' ס"ט והא דלא מהני תנאי לאחר שנשאת דוקא שאמר שלא יירשנה מ"מ אם מחייב עצמו להחזיר ליורשים מה שיורש ממנה צריך לקיים (הר"ן ריש הכותב בשם הרמב"ן וריב"ש סי' ל"ד וק"ב) :

ח יט [ז] (טז) ר התנה עמה אחר נישואין שלא יהיו לו דין ודברים בנכסי ולא בפירי פירותיה עד עולם ב בחייה ובמיתה (יז) ה"ז אינו אוכל פירות י) כלל [ח] ק אבל אם מתה יירשנה: הגה יב) סלק עצמו מנכסי אשתו וגירשה וחזר ונשאה סתם בא על תנאי הראשון הוא מחזירה (רשב"א סי' תקס"ב) :

צג דין מזונות האלמנה ובו לב סעיפים :

א א) *) א הכתוב' הרי היא [א] כחוב שיש לו זמן (א) ואינ' נגבית א אלא א] לאחר מיתת הבעל או אם גירשה: הגה ב (ב) ב) וה"ה מה (א) שקיבל ב) בנדוניא וע"ל סי' ס ו סעיף י"א כתב לה מתנות הם נגבות מסיים מיהו אם דרך המקום לכתוב כן לכבוד בעלמא ושלא נכוונו מחיים הולכין אחר המנהג (במיימוני בשם גאון ודלא כרשב"א) ולא יוכל האב להתנות על כתו בשום דבר לאחר שנשאת ג (ג) אבל אם הוא ג) משיאה יכול להתנות על מתנותיה לשנות מן המנהג קודם שנשאת כפי רצונו (ועיין בס"ה סי' ל"ו סעיף כ ד) :

ב ג האשה שהיו לה ד ספק גירושין ומת בעלה [ב] אינ' ניזונית מנכסיו שאין מוציאין מיד היורש מספק ג אבל בחיי בעלה יש לה מזונות (ד) (ג) עד שתתגרש (ג) גרושין ד) גמורים :

ג ג) ד אלמנה ניזונית מנכסי ה) יורשין כ"ז אלמנותה אפי' אם לא נכתב בכתוב (ד) ד) ה ואפי אם צוה בשעת מית אל תיזון אלמנותי מנכסי אין שומעין לו ה) ואין היורשי' יכולין לפרוע לה כתובת ולסלק' מהמזונו אלא היא ניזונית על כרחם ה כל זמן שלא תתבע ו) כתובת' ו (ה) ו) ו אא"כ התנו

חלקת מחוקק

כה"ל (יד) ה"ז לא ירשנה אבל אוכל פירות וכו'... הרא"ש שסילוק הירוש' לאחר מותה היא ואינה הקנא' לשום אדם ס"ל דקנין דברים והנשואין כבר חלו על הכל אבל תנאי דקודם נשואין לא חלו הנשואין אלא ע"מ שלא ירשנה תנאי ממון הוא וקיים עכ"ל הרא"ש בתשובותיו : (טז) התנה עמה אחר נשואין כו'. היינו בקנין שכל תנאי שאחר נשואין צריך קנין וכ"כ הש"מ וכמו שנתבאר סעיף א' : (יז) ה"ז אינו אוכל פירות כלל ואם מכרה או נתנה קיים אבל אם מתה ירשנ' ומשום דכתב לה אחר הנשואין אבל אם כתב לה קודם נשואין לשון בחייך ובמותך מסתלק הוא מירושת' וכנזכר לעיל סעיף ז' :

צג (א) ואינה נגבית אלא לאחר מיתת הבעל וכתב בד"מ דאפילו אינה עדיין מותרת להנש' הפ"ה יש לה כתובה מיד וכו' ע"ש וע"ל סימן י"ג סעיף י"ג ועיין בתשובת הרשב"א סי' תש"ס ובהגהו' מרדכי דף תקין ע"ד כתב דבמים שאין להם סוף הנ"ם מגבין כתוב' ומחלקין הנחלה ליורשין אבל הרא"ש בתשובות כתב בס"ז...

בית שמואל

הכתוב': ז ויכולים הב"ד לתקן וכו' חוץ מג"ח הראשונים א"י לסלק הכתובה שם בריב"ש סי' ק"ז והטעם משמע הואיל היא אסורה להנשא מחמתו יש לה מזונות בפ"כ לס"ז ה"ה כל היכא דאסורה מחמתו א"י לתקן לסלקה ולהפסיד לה מזונות והטעם כמו דנותנים כ] מזונות מיד אפי' תוך ג"ח אע"ג מי שהלך למ"ה אין פוסקי' לה מזונו' תוך ג"ח עי' סי' ע': ח האלמנה ניזונת והבת תשאל על הפתחי' מכ"ש שהבן שנדחה מפני הבת שנדחה מפני האלמנה כ"כ הר"ן ר"פ מ"ש והמגיד פי"ע וכתב הסמ"ג אין הבת נוטלת עישור נכסים מפני מזונות: ט וי"א. היא שיטת תוס' וכן הוא בירושלמי וכן ס"ל רוב הפוסקים בן לבד או בת לבדה אז הם יורשים מדאורייתא לא נדחו מפני התקנה אלא דוקא כשהבן נדחה והבת באה מחמת התקנה אז אלמנה דוחה אותה: י ואפי' אם תנשא ומכנסת וכו' דין זה לא קאי לדעת הי"א דהא ע"ם ערוך הוא הסי"ג אע"ג דקי"ל אין מוציאים מלקוחות מזון אלמנה כאן מפני הסידת אלמנה שיא חז"ל דינו כיורש וכבר כתבתי בשם מהרי"ק כל הסוגיא שם איירי בב"מ אבל בנ"ב הוא לוקח גמור ואין מוציאים מן הבעל אף ע"ג אם הכניסה דבר שאינה שלה בתורת נ"כ צריך להחזיר כמ"ש בה"ם ל"א היינו משום דהוי כגזל אבל כאן מזונות אלמנה ליתא אלא חוב ואין מוציאים וא"י למה לא פירשו כל האחרונים דאיירי בב"מ: יא אלמנה שתבעה. בה"ג ריש דף ת"נ כתב בתוספת אפי' מקצת הפסידה מזונות הואיל דתבעה בב"ד והיינו הסברא שהביא הר"ן וכן הוא דעת הרא"ה מיהו תוספו' והרא"ש ר"פ אע"פ וברמב"ם כתבו דוקא כשתבעה כל הכתובה וכ"כ המרדכי וכן הוא משמעות בהגה סעיף י"ב וא"י למה כתב בר"מ בשם הה"ג להיפוך: יב בב"ד משמע ב"ד מומח' וכ"כ ב"ח ועי' ברמב"ם רפ"א: יג ואפי' לא פרעו' היינו אם פרעו א"כ או להפרע מיום התביעה אין לה מזונו' אבל אם אינה לגבי או שאין רוצי' לשלם יש לה מזונות ועי' תשו' רש"ך סי' ר"ד: יד ש"מ שלו' ...

אבן העזר צג הלכות כתובות

התנו כן בפירוש שלא ז) תזון אלמנתו מנכסיו או שהיה מנהג המקום כן ז) ז [ג] (ה) ויכולין ב"ד (ו) לתקן ס) במקומן (ו) שהיתומים יסלקו אותה כשירצו (ב"י וריב"ש סי' ק"ז):

ד ז המניח אלמנה (ז) ובת ממנה או מאשה אחרת ואין בנכסים (ח) כדי שיזונו שתיהן ח האלמנ' ניזונית והבת תשאל (ו) על ס) הפתחים ט (ט) ח) ס וי"א דבין שהנכסים מרובין בין [ד] שהם מועטים אם יש [ה] אלמנה ובן או אלמנה ובת תיזון י] היא עם הבן או עם הבת עד שיאכלו הנכסים י (י) ס ואפילו אם תנשא הבת ומכנסת הנכסים לבעל (יא) היא תיזון י) מהם אפילו אחר מיתת הבת אבל אם יש אלמנה ובן ובת והנכסים מועטים שאין בהם כדי שיזונו הבת והבן (יב) עד שתבגור הבת אז ידחו הבן והבת ותיזון האלמנה לבדה עד שתגבה כתובתה: הגה ט) ובמקום שהאלמנה דורשת הכתובות מוציאין לאלמנה מזון עד זמן שאומדין ב"ד שראויה לחיות אם זקנה ואם ילדה ונותנין ביד שליש י) והוא מפרנסה אחד לשלשים יום (ב"י בשם המ"מ שכ"כ בשם הרמב"ן)

ה יא י אלמנה (יג) שתבעה כתובתה יב יא) בב"ד אין לה עוד מזונות יג יא) כ ואפי' (ז) לא יג) פרעוה יב) (אבל פגעה שלא בב"ד לא הפסידה) (טור יג) ל וי"א שאפי' תבעה בבית דין לא הפסידה (יד) [ו] אלא אם כן תבעה מעצמה אבל אם (ה) תבעה יג) מדוחק שלא נתנו לה מזונות או מ שרמוה ואמרו לה פלוני חפץ לישא יד) אותך ומחמת זה תבעה כתובתה: או כיוצא בזה לא הפסידה מזונותיה: הגה הנשבעת על כתובתה לפני ב"ד לא הפסידה מזונות דשבועתה לא הוי כתביעה (הגהות אלפסי סוף פרק נערה):

ו יד (טז) יד) שכיב מרע שציוה שתהא טו) אלמנתו ניזונת מנכסיו כל ימי מיגר אלמנותה יתר על כתובתה נ יש מי שאומר [ז] שאין אלמנתו מפסדת מזונותיה טו (יז) בתביעת כתובתה טו) בב"ד ולא בשאר דרכים המפסידין מזונותיה וגם אין מעשה ידיה ליתומים:

ז טו) ס תבעוה לינשא אפי' נתפייסה לא הפסידה מזונותי' וכן אם כחלת או פרכסה או זנתה לא הפסידה מזונותי' ע אבל ה] אם נתארסה הפסידה מזונותיה טז טז) וי"א (יח) דמיד שפסקה יז) שידוך הפסידה מזונותיה (ב"י):

מכרה

חלקת מחוקק

בסימן ק"ס במוחלת כתובתה לבעלה: (ו) שהיתומים יסלקו אותם כשירצו שם בריב"ש כתב שהתקנה היתה שהרשות ביד היתומים לסלקה מזכות מזונותיה זולתי בג' חדשים הראשונים: (ז) ובת ממנה או מאשה אחרת ומכ"ש אלמנה לגבי בן דהבן ישאל על הפתחים ק"ו מבת ומה בת שדוח' את הבנים אלמנה דוחה אותה בנים שנדחין מפני הבת אינו דין שידחו מפני האלמנ' כך נראה לפי דעת הרמב"ם ג] ועי' בסמ"ג דף ל"ג דאין הבת נוטלת עישור נכסים מפני מזונות האלמנה: (ח) כדי שיזונו שתיהן. לבת יש שיעור עד דתבגר אבל לאלמנה צריך לשער עד זמן הראוים לחיות וכמ"ש הרב בהג"ה אח"ז אם לא במקום שיש תיקון עד מתי האלמנה ניזונית: (ט) וי"א דבין שהנכסים מרובים וכו' טעם הי"א דאין כח באלמ' לדחות ירושה דאורייתא אבל כשיש שם בת ובן דהואיל וניתן כח לבת מכח התקנה לדחות הבן בנכסים מועטים הנה היא יורשת נקראת כשאין בן ואז יש כח באלמנה לדחות גם הבת הואיל ושניהם מכח התקנה אוכלין: (י) ואפי' אם תנשא הבת דין זה לא קאי לדעת הי"א דהא גמרא ערוכה היא בפרק יש נוחלין שלח רבין באיגרתי' וכו' נשאת הבת אלמנתו ניזונת מנכסיו וכו': (יא) היא תיזון מהם אע"פ דאין מוציאין למזון האשה מנכסים משועבדים והני נכסי משועבדים נינהו דהבעל בנכסי אשתו לוקח הוא הכא משום הסידא דאלמנה שווינהו כיורש ואפי' מתה הבת אינו רק יורש אשתו וצריך ליתן להאלמנה מזונותיה: (יב) עד שתבגר הבת כן הוא בין נכסים מועטים כמבואר לקמן בסימן קי"ב סעיף י"א: (יג) שתבעה כתובתה בב"ד וכתב רש"י בפ' השולח דף ל"ה ע"א אין לה מזונות וטעמא דגליא דעתה דבעיא לאנסובי ואיהו לא אתני בהדה אלא כל ימי מיגר ארמלותך בביתי שהיא אלמנה בשביל כבודו: (יד) אא"כ תבעה מעצמה אבל תבעה מדוחק כנ"ל: (טו) דשבועת' לא הוי כתביעה רק שהשבועה כדי שלא יפסידו יורשיה כתובתה אם מתה בלא שבועה דהא קי"ל אין אדם מוריש שבועה לבניו לשון הר"ן פ' אלמנה דף תקכ"ג ע"ב: (טז) ש"מ שלוה וכו' המעיין בתשובת הריב"ש סימן ת"ם מקור דין זה יראה שפסק כן מטעם שהש"מ אמר אני מניח שתהיה אשתי ניזונית וכו' ולשון מניח הוא לשון מתנה כמ"ש הרא"ש בתשובה אבל אם לא אמר לשון מתנה אפשר לומר שדעתו היה שתאכל בתנאי ב"ד ולזה הזכיר הלשון בעצמו כמוזכר בתנאי ב"ד או קרוב לו וא"כ קשה על הרב המחבר שסתם וכתב ש"מ שלוה משמע אפילו לא אמר לשון מתנה ואפשר שסמך הרב על הטעם השני שכתב שם וז"ל עוד מסייע לאלמנה מ"ש ג"כ בל' הצוואה יותר על כתובתה וכו' ומ"מ אין זה ברור דאולי לא כתב הרב דין זה רק לסיוע ולא ... אינה מפסדת מזונותיה כל משך זמן שיושבת באלמנות ... מתכסות לינשא ונתפייסה דתלינן דתחזור בה ודבריו אינם ברורים

באר היטב

פתחי תשובה

ח ס מכרה כתובתה יז) כולה או משכנה (יט) או עשתה אפותיקי לאחר יח) בין שעשתה דברים אלו בפני ב ד מומחין יז כ) יט) [ח] בין בפני יס) ג' נאמנים כ) בין שעשתה בחיי בעלה בין שעשתה לאחר מיתת בעלה יח [ט] אין לה מזונות יט) מהיורשים :

ט ג מחלה כתובתה לבעל' הפסידה מזונותיה שאחר מותו יט וכא) כא) ק אבל בחייו יש לה מזונות [י] ר (ט) ויש מי שאומר שאף בחייו הפסידה מזונות כב) (וכן אם מחלה ליתומים אבדה מזונותיה) (הר"ן פרק נערה בשם"א וכ"כ הב"י) :

י ס בד"א כשמכרה או משכנה או מחלה כל הכתוב' עיקר ותוספת (כב) (י) ו] אבל אם שיירה מקצת ב) נזונת ת אפי' לא שיירה אלא התוספות או מקצתו כ (כג) א (יא) ומיהו ז] אם ירצו היורשים יפרעו לה מה ששיירה ויפטרו ממזונותיה כג) ג וכל המוכרת או מוחלת סתם מכרה ומחלה התוספת עם העיקר :

יא כא כד) ג תבעה נדונייתא ונפרעה ממנה לא הפסידה מזונות [יא] כיון ששיירה עיקר או תוספת או מקצת :

יב ד תבעה עיקר ותוספת בלבד (כד) אפי' נדונייתא ק' מנה הפסידה מזונות : הגה כה) וכן אם תבעה כתובתה סתם אבדה מזונותיה ולא אמרי' דלא תבעה התוספת (טור) :

יג ה כו) יש מי שכתב שאם אין בפירות נכסי המת כדי מזונותיה אין לה מזונות אלא עד כדי כתובתה י וחלקו עליו דלעולם היא נזונת והולכת עד שלא ישאר בנכסיה אלא כדי כתובתה (כה) * [יב] ואז נוטלתן בכתובתה :

יד (כו) כז) ז אלמנה עניה כב ששהתה שתי כח) שנים ולא תבעה מזונות או עשירה ששהתה ג' שנים ולא תבעה ויתרה ואין לה כג) מזונות ס משנים שעברו ואם שהתה פחות מזה [יג] אפי' יום אחד לא ויתרה ס ואם היה בידה כג משכון בתוך אותן כג) שנים או שלותה לא ויתרה :

אלמנה

חלקת מחוקק

ברורים דנתפייסה היינו בדיבור בעלמ' דודאי"ש נאלות שמא תחזור מפיוס זה אבל כל היכא שנתקשרה בקנס ובאה ליסא את פלו' ונקראת כלתו של פ' ודאי לפי הסבר' לפי לשון רש"י בפרק הסולא נבי תובעת כתובתה בב"ד כל היכ' דגליה דעתה דבעי לאינסבי הפסידה מזונותיה ואין לך גילוי דעת יותר היכא דעשתה שידוך וכתבה כתב תנאים והגבילו זמן לנשואין והא דהרמב"ם כתב נתארסה משום דבימיהם היו מארסין מיד שנשתדכה : (יט) או עשתה אפותקי לאחר. פי' קרקע המיוחדת לכתובתה עשתה אפותקי לב"א שלה וטעמא דכל הני דהוי כאלו גבתה כתובתה ואחר גבוי הכתובה אין לה מזונות : (כ) בין בפני שלשה נאמנים לשון הרמב"ם והטור אינו כן אלא בין שלא בב"ד וכן הוא בגמ' ומשמע אפי' מכרה שלא בעדים ואע"ג דלקמן בסעיף כ"ה מבואר שאין לאלמנה למכור למזונות אלא בג' אנשים נאמנים היודעים בשומא היינו כשהיא מוכרת קרקעות בעלה צריכה ג' הדיוטות אבל מוכרת שטר כתובתה אינה צריכה ב"ד כלל ע"כ דברי הרב שכתב בפני ג' לא נהירא לי ודברי ב"ח אינם ברורים בעיני : (כא) אבל בחייו יש לה מזונות דהא מז כי לאו מתנאי כתובה הוא אלא תחת מעשה ידיה ואם היא עושה לו מלאכה צריך לזונה ומ"ש בב"ח שדעת הטור פ"פ פרש"י דבמכרה או משכנה אבדה מזונות בחיין ובמחילה לא אבדה רק לאחר מותו אין דבריו ברורים דהא לא כתב בטור דין זה לעיל בסימן פ' אלא דעתו דשניהם שוים : (כב) אבל אם שיירה מקצת ומכ"ש בת בעת כתובתה אינה מפסדת מזונות רק בת"בעת כל הכתוב' או בתוספת סתם כמ"ש בהג"ה סעיף י"ב : (כג) ומיהו אם ירצו היורשים וכו' דאל"כ כל אשה תגבה כתובתה עד תשלום דינר ותתפרנס כל ימים בשביל דינר האחר : (כד) אפי' נדונייתה מאה מנה וכו'. משום דאין הנדוני' רק חוב בעלמא ואין המזונות תלוי בהם ועי' ב"י שהביא תשו' הרשב"א שגמגם בזה : (כה) ואז נוטלתן בכתובתה. כלו' עלה טובה היא שכשלא ישאר בנכסים רק כדי כתובתה תאמר איני ניזונית ואני רוצה לגבות כתובתי בפעם אחת ומוכרת הכל ביחד משא"כ למזונות אינה מוכרת רק לששה חדשים בפעם א' כמ"ש לקמן סעיף ל' אבל אם לא אכפת לה בזה ניזונת והולכת עד תום כל הנכסים כדי שלא תהיה צריכה לישבע משא"כ כתובתה אינה גובה אלא בשבועה משא"כ במזונות כמ"ש בסעיף י"ט : (כו) אלמנה עניה וכו'. זה הוא לשון

שיעבוד הכתובה כמ"ש במגיד שם ובהר"ן פרק אע"פ וכן דעת הרא"ה ולריב"ש סי' קמ"ט סבירא ליה לרמב"ם נ"כ כשיטה זו ולרשב"א אין דין הנדוני' כדין הכתובה אלא בלשון כתובה נכלל גם הנדוני' כגון מוכרת כתובת הנדוני' או מוחלת סתם נכלל במכיר' או במחילה גם הנדוניא. כמלא אם מחלה או מכרה לרוב הפוסקים גם הנדוני' בכלל ותימא על מהרי"ו דפסק דלא הפסידה הנדוני' ולקמן סי' ק"ס הביא דבריו בהג"ה . ולענין מזונות לרמב"ן והרא"ה אם לא מחלה הנדוני' אוכלת בשביל הנדוניא וכ"כ הב"י בשם תשובת הרשב"א ולכאורה לא משמע כן מתשו' הרשב"א דהא ס"ל הנדוני' לא דמי לדין כתובה ועי' בסמוך ובתשובת רשב"א סימן ר"ס דפסק כל זמן שלא נשאת הנכסים בחזקת' לענין מזונות לפי"ז בפלוגתא זו היא מוחזקת ואי' להוליא ממנה ויש לה מזונות בשביל הנדוני' ולמ"ש ליק לקמן סי' ק"ה קושית הח"מ שהקשה שם על הרב רמ"א מה חידש שהביא דברי רי"ו ולמ"ש חידוש גדול הוא דרוב הפוסקים לא ס"ל כן ועי' בס"ל: כב ששהתה ב' שנים כן הוא דעת הרמב"ם והרמ"ה אבל הרא"ש ס"ל דלא הפסיד' בשתי שנים אלא בהיא פרולה.

בית שמואל

יז בין בפני ג' כ' ב"ח אם לא מכרה בפני ג' לא הפסידה ולכאור' אי"ל דהא הפסד הוא כיון דאין לה כתובה אין לה ת"ב א"כ מה לי אם מכר' בפני ג' או בפני שנים או שהם מודים שמכרה אפי' בפני א' וכ"כ בח"מ : יח אין לה מזונות מיורשים כ"כ הרמב"ם רפ"א משמע בחיים יש לה מזונות אע"ג במוחלת ס"ל אפי' בחיים אין לה מזונות מוחלת שאני הואיל ומוחלת בעלמא אמרינן דמחלה הכל משא"כ במוכרת הוי כאונס כמ"ש בש"ס לענין בכ"ד וכ"כ במגיד במוכרת יש לה מזונות בחייו וכן יש לפרש דברי הטור כמ"ש בדרישה' ולכאורה מוכח כן בש"ס בסוגיא זו דהקשה על מימרא דשמואל דאמר תבעה כתובתה הפסיד' מזונות מברייתא מכרה כתובה וכו' אין לה מזונות הכי אין אבל תובעתו לא ואי אמרת מוכרת הפסיד' מזונות בחיי הבעל לק"מ שמא הכא שם לענין הפסד בחיי הבעל ובתובעת לא שייך למימר דהפסיד' בחיי הבעל ויש לדחות ועי' סי' ס"ה מ"ש במוחלת : יט אבל בחייו יש לה מזונות למ"ד מזונות דאורייתא י"ל דלא הפסיד' מה שזכתה מדאורייתא ולמאן דאמר מדרבנן מכל מקום לאו מת"כ הוא בחייו לכן אפי' מחלה ת"כ יש לה מזונות בחייו מה שאין כן אחר מותו דמזונות הם מחמת ת"כ לכן אם מחלה כתובתה נמחל גם מזונות . ויש מי שאומר ש־בית היינו דעת הרמב"ם : כ מיהו אם ירצו היורשים יפרעו לה דאל"כ כל אשה תגבה כתובתה עד תשלום דינר ותתפרנס כל ימים בשביל הדינר החסר כ"כ הרא"ש . וי"ל לכאורה אם תבעה מקצת אין כח ביד היורשים לסלק כל הכתובה בע"כ להפסיד לה המזונות אלא יכולים לומר לה תקבל כל הכתובה או איני נותן לך אפי' מקצתו וכן אם פרעו מרצונם מקצת הכתובה אי' להכריחה לקבל המותר וע' בתשוב' הנ"ל גם נראה דוק' אם גבתה מכתובה אבל אם גבתה הנדוניא אי' לסלק לה הכתובה וע' יכולים לסלק המותר בע"כ אבל אם גבתה הנדוניא אי' לסלק לה הכתובה וע' בתשובה הנ"ל דפליגי שם בדין זה גם משמע מכל הפוסקים אם מכרה מקצת אפי' בב"ד לא הפסידה ממ"ש בש"ג דף ת"כ דוקא שנכת' שלא ב"ד משום דס"ל בתבעה בב"ד אפי' מקצת הפסידה הואיל בב"ד הי' וה"ה ס"ל במכר' גם כן הפסיד' ולא קי"ל כוותיה בתבעה לכן גם במכרה לא קי"ל כוותי' ואם תבעה שלא בבית דין ונבתה בב"ד דינה כאלו לא תבעה כלל ועי' תשובה הנ"ל : בא תבעה נדוניית'. הגה ר"ס ט"ו ס"א מבואר במגיד לרמב"ם נדוניא אינו בכלל ל' כתובה ולא דמי לדין כתובה וכן משמע מהרא"ש ר"ס אע"פ וכס' הגוסא. ולרמב"ן דין נדוניא כדין כתובה כשאין בפין ובאתה לגבות מחמת

ביאור הגר"א

פתחי תשובה

הגהות רעק"א

שי למורא

באר היטב

טורי זהב

חכמת שלמה

טו י אלמנה שתבעה מזונות מהיורשים והם אמרו שנתנו לה והיא אומרת שלא נטלה כד כל זמן שלא כד) נשאת (כז) [יד] על היתומים להביא ראי' כ כה או תשבע שבועת כה) היסת ותטול משנשאת עליה להביא ראיה או ישבע היורש שבועת היסת שנתנם לה:

טז כו (כח) ל מי שיחד קרקע כו) לאשתו בשעת מיתה שתהי' נזונית ממנו אם אמר יהא קרקע פלוני [טו] למזונותיך הרי ריבה לה מזונו' ואם הי' שכרו פחות ממזונו' הראוי' לה נוטלת השאר משאר נכסים ואם הי' שכרו יותר מהראוי לה נוטלת הכל אבל אם אמר לה יהא קרקע פלוני במזונות כז ושתקה אין לה אלא פירות אותו קרקע בלבד:

יז מ אשה שרלבה היא ובעלה למדינת הים ובאה [טז] ואמרה מת בעלי רצתה נזונת רצתה נוטלת כתובה אבל אם אמרה גרשני בעלי כח אינה נאמנת ונזונת מנכסיו [יז] עד כדי כתובתה:

יח כט (כט) כח) אלמנה שאין שטר כתובה יוצא מתחת כז) ידה נ אין לה כט) מזונות [יח] שמא מחלה כתובתה או מכרה או משכנה אותה ס [יט] ויש חולקין:

יט כט) ע אלמנה ניזונת אע"פ שלא נשבעת ל) פ וי"ח (והסברא ראשונה עיקר):

כ צ אין אלמנה ניזונית אלא כט) מקרקעות בני חורין ולא מהמשועבדים לא מבעיא ל אם מכר או נתן הבעל בחייו ק אלא אפי' מכרו או משכנו לא) או נתנו היורשים לאחר מיתת אביהן אין מוציאין למזון האשה והבנות ודוקא שנתן האב מתנת בריא לא ר אבל (ל) אם נתן מתנת ש"מ ניזונת ל) ממנה

בית שמואל

אפי' אם הכתובה בידה צריכה להביא ראיה עיין במרדכי ובהג"א: כה או תשבע היסת לפי גירס' הריטב"א איתא ברמב"ם דצריכה לישבע כעין של תורה כמלוה על המשכון ונראה דהריטב"א הי' לו גירס' זו וכזה מיושב מה שהקשה הר"ן עליו ולפי גירסא שלנו ברמב"ם דאין צריך לישבע כעין של תורה א"ל מ"ש ממלוה על המשכון ותירץ בפרישה משום הנכסים מוחזקי' בידה יותר ממשכון והוי כ"לו היתומים באו להוציא מידה לכן א"ל לשבע אלא היסת מיהו קשה לפי' למה אמרינן אם שהתה שתי שנים הפסידה מזונות וכשיש בידה משכון לא הפסידה וכל זה איירי לענין מזונו' שלעבר אבל על להבא לכ"ע אין היורשים נאמנים מיהו לענין אם היא צריכה לשבע נראה דתליא בדין האומר פרעתי קודם הזמן כמ"ש בח"ה סימן ע"ח בהג"ה אף ע"ג דהיא מוחזקת בנכסים וע"ש: כו מי שייחד קרקע לאשה. כתב בח"מ אפשר אחר תקו' הגאונים ה"ה אם ייחד לה מטלטלין נמי הדין הכי וע' בסמוך: כז ושתקה אין לה אלא פירות אותה קרקע כי בע"כ א"י למחות לה אלא כיון ששתק' מחלי' אפי' אין מספיקים לה וכ"כ המגיד בשם רש"י ולא כפירוש. וכ' ב"ח דאיירי הכא שלא חילק כל נכסיו מ"מ כיון שאמר במזונות אמרינן דקנין לה וע' סי' ק"ס שם מבואר אם אמר במזונות ידה על העליונה וע' מ"ש שם והא דקי"ל אם אמר לב"ח כתובו ידו על העליונה ב"ח ש"ני. דרישה: כח אינה נאמנת וניזונת מנכסיו עד כדי כתובתה אפי' לדעת הרא"ש שהבאתי רס"ז דס"ל אם גירש את אשתו ולא סילק לה כל הכתובה יש לה מזונות היינו גרושה דראוי ליתן לה הכתובה וע' בהרא"ש פ"ק דב"מ: כט אלמנה שאין ש"כ יוצאה מידה וכו'. כן הוא דעת הרמב"ם פי"ח ה"ח דס"ל במקום שכותבין כתובה אין פוסקים לה מזונות אא"כ הכתובה בידה ותשבע אף ע"ג דס"ל אשה שהלך בעלה למ"י פוסקים לה מזונות אע"ג דאין הכתובה בידה וכ"כ בכ"מ ופ"ש מ"ש בגירסת הרמב"ם אבל הטור גורס ברמב"ם אם אין הכתובה בידה תשבע שלא מחלה ושלא מכר' ולא תפס' כלום וע' ב"ח והרא"ש והרמב"ן והרשב"א חולקים ע"ז אע"ג הרא"ש ס"ל דאינה גובה הכתובה כשאין בידה הכתובה שאני מזונות דהנכסים בחזקת' כמ"ש לעיל לענין שבועת היסת וכ"כ הרא"ש פ' שני דייני וי"ל הרמב"ן והרא"ש והרשב"א י"ל כל היכא דא"י לשבע מ"מ יש לה מזונות דהנכסים בחזקתה היינו הטעם בש"ס תשבע בסוף ולא תשבע בתחלה כי באמת אין עליה שבועה כי היא לא באה להוציא אלא אגב שתשבע על הכתובה תשבע על המזונות וכן הוכיח הרמב"ן דהבי' ראיה דלא תשבע על מזונות מעובד' פ' השולח הכיא דאתי' לקמי' רבה בר ר"ה לגבות הכתובה וא"ל רב לא מגבי כתובה לארמלת' משום דנמנעו להשביעה אמרה לי' הב לי מזוני אמר מזוני נמי ל"ל דאמר שמואל התובעת כתובה' בב"ד לית לה מזוני וכו' והקשה למה לא אמר במזוני נמי הטעם משום דנמנעו להשביע אלא ע"כ דא"ל שבועה על מזונות וקשה כיון דנמנעו להשביעה על הכתובה א"כ לסוף לא תשבע א"כ צריכה שבועה על המזונות דהא קי"ל תשבע לבסוף ובימי רב לא שייך לומר תשבע בסוף וכן הקשה בפ"ז ומ"ש ש"ך דא"ל שבועה כלל לכן א"ל שבועה על מזונות אלא אגב שתשבע על הכתובה תשבע על מזונות מ"מ הקשה שפיר על שיטת הרמב"ם דס"ל דחייבת שבועה על מזונות אבל לשיטתי שפיר ובימי רב א"ל שבועה כלל על המזונות כיון דלא תשבע על הכתובה ולענין שבועה הכריע הרב רמ"א כשיטת הפוסקים דלא תשבע ובענין הכתובה לא הכריע רק כרמב"ם דתגבה מזונות בלא כתובה ולכאור' נראה עיקר כהרא"ש ורשב"א ותגב' בלא כתובה בלא שבועה דהא כל הני פוסקים ומשמע מל' המחבר דס"ל עיקר כרמב"ם דלא תגבה בלא כתובה דהכיר' לכו לקמן סימן ק' דתגב' הכתובה בידה מכ"ש דתגבה מזונות בלא כתובתה מעתה הכ"ל גם בגמ' והג"א משמע נמי דס"ל דתגב' בלא כתובה אלא בד"מ רסק"א כתב דהם איירי במקום שאין כותבים כתובה: ל אם מכר או נתן הבעל עיין סימן ק' מ"ש אם מכר או נתן ועדיין לא בא לידה וכתב בד"מ ובהג"ה פריש' בשם הריב"ש אם תפסה מטלטלין וסוא נתן אותם מטלטלין לאחרים במתנת ש"מ אין מוציאים מידה לכן אם רוצה שיתקיים ישליש המעות קודם מותו: לא אבל אם נתן מש"מ ניזונ' דהא המתנה אל אחר מותו ובשעת מותו אל מזונות האשה וע' בהרי"ף פ"ט ובח"מ סי' רל"ב

חלקת מחוקק

לשון הרמב"ם וסוא דעת הרמב"ם אבל דעת הרא"ש דלא הפסידה מזונותי' רק בתרתי לריעותא עברייס ופרועה. ויש להסתפק בדעת הרמב"ם עשירה פר לה אם דינה כעניים לגופה: (כז) על היתומים להביא ראיה. אפי' במזונות דלמפרע כל שלא שהתה ג' או נ' שנים וכת' הטור אפי' פרעו לה כתובתה בב"ד: (כח) מי שיחד לה קרקע לאשתו. אפשר לומר דלאחר תקנת הגאונים ה"ה אם ייחד לה מטלטלין למזונות או במזונות נמי דינא הכי וע' לקמן סימן ק"ו: (כט) אלמנה שאין שטר כתובתה יוצא מתחת ידה. היינו במקום שכותבים כתובה וכ"כ הרמב"ם בהדיא פי"ח מה"א דין כ"ג: (ל) אם נתן מתנת ש"מ. עיין בח"מ סימן רנ"ב שם נתבאר הטעם וע"ש בב"י אם נתן במתנת בריא מהיום ולאחר מיתה נחלקו בו הפוסקים אם דינו כמתנת ש"מ ואלמנה

באר הגולה

יפר"ן והר"ס י ל' הרמב"ם מה"א דפסק בגמ' דסכי לוי כו'. כ שם ע"כ כת"ס פ"ה שהנכסים שם בחזקתה והרי שם באים להוציא ממנה ובשבעה תיפס כדין כופר בכל ובשבועה סוא כהיפך כ"ן הנכסים בחזקת היורשים ויה' באה להוציא ל נ"ז שם עובדא דקרייב' דר"י כו' ומסקנא הגמ' שבמיה דר"א שם דף כד ע"ב מ בדיי שם דקי"ז ע"א נ הרמב"ם שם ס טור בשם אביו הרא"ש וכ"כ הרשב"א בתשו' ע שם בשם אביו הרא"ש בשם הרשב"א בתשו' משמעות פי' נגמרא דרב ובפ א כתובות שם ובשם ראב"ד ומורי הרמב"ן וכ"כ הר"ן פ הרמב"ם שם בפי"ש צ משנה גטין דף מח ע"ב ק מסקנא הגמ' כתובות דנ"ט ע"א אמר דפלא ליה רב נר' ביני היפי כו' ר הרי"ף והא דאמרי' מיגרע גרע מספה בידו' דא ריי' כו' כ"כ דף ק"ס פ"ט והרמב"ם בפ"ט מה"א ור"ן בשם הרא"ש סוף פ"ב דקידושין

ביאור הגר"א

כח) אלמנה שאין כו'. הרא"ש פי"ב כ"ו: כט) אלמנה כו'. עכת"ג ובגטין ל"ס א"ל הב לי מזוני כו' ולא איתא בלא"ה ל"ל מזוני כיון שא"י לישבע הרשב"א וב"מ וש"ם: ל) וי"ח. כפי' תוס' לא ה' והלכתא צריכה שבועה דאהכרא למזונות קאי דכולה סוגין שם איירי במזונות ועה"ש פ"ח פ"ב: לא) או נתנו. סוס' מס כ' ר"ה הוא כו' ע"ש וכ"ד כל הפוסקים דלא

חכמת שלמה

אין צריכין ליתן ל. דמי מזונות בסכהי' ב"ד דהם סילה ליזון מן הדמים שבסכהי' ב"ד מתילא לא יתן לה הדמים שלוה כי לא לוה רק ליתן לה מזונות אבל אם איכה רולה ליתן מהם לא יתנו לה ואם סרלה לזון מ פי מעסקה מו מוי הדמים פיסנו לה מסכהי ב"ד כיון שאינה כזוכים מי כאלו למלמה והוכירם במבואר בספי לה שייך להיורשים ע"כ גם כאן כיון בלא פי' כוונים מ ס שאינה לריכ' מי כאל הוסידה ע"כ אין לריכים ליתן לה ול"ד לכתוב' של שייך זה ודוק: שם' ים וכו'. נ"ב מה שהביא הט"ז דברי הרמב"ן הביא ראי' שלא כדברי הרמב"ם והרי"ף דחה דבריו. ולפענ"ד אין כדחייהו כלום באלמני מקשה אלי מ מרה ככי סרי עבדים לי סא מ"מ לא עבד לה ככי סרי דאם לא הקטון וסבע אף לדברי רב לרוד ליה לה מזוני ואם מ סון וסשבע רז נופלם הכתובו' ושאין ע"ד לה ככי סרי וככי דלהכשר דהיא לא ידעה שעל מזון לריכ' שבוע' מ"מ סו"ל לשביע שלא ע"ד לה כלל ככי סרי ומדלא סביב כן משמע דבלאמ אין לריכה שבועה וע"ש דברי הרמב"ן ודוק:

באר היטב

שמעס' לא מהני מינו ב"ש עיין בח"מ סי' פ"ח סעיף י"ב מ"ש הש"ך שם: כד) נשאת. אפילו יש הכתוב' אינה בידה. ואחר בנשאת אפילו אם הכתוב' בידה צריכה להביא ראי' הג"א ב"ש: כה) היסת. היינו לענין מזונות שלעבר אבל על להבא לכ"ע אין היורשים נאמנים עיין ב"ש: כו) לאשתו. אפשר לומר דלאחר תקנת הגאונים ה"ה אם יחד לה מטלטלין נמי הדין כן. ח"מ ב"ש: כז) ידה. היינו במקום שכותבים כתובה: כח) מזונות. משמע אפילו בשבוע' לא תגבה אם הכתוב' אינ' בידה. אבל נטור משמע אם אין הכתוב' בידה תשבע שלא מחלה ולא מכרה ולא תפס' כלום ועיי' ב"ש ועיין רלנ"ח סי' ק"ס וכנה"ג דף קי"א ע"ב: כט) מקרקעות. עיין הרש"ך ס' סי' פ"ז ובמהרש"ט ח"א סי' קי"ד ובהרשד"ם חא"ה סי' קמ"א ובהר"י מזרחי סי' רי"ט ל) ניזונית. דהא המתנה אל אחר מותו ובשעת מותו אל מזונות האשה' ועיין בהרי"ף והרא"ש בפרק י"ג ועיין בח"מ סימן רנ"ב. ועיין ב"ש שם אם נתן במתנת בריא מהיום

טורי זהב

כולי לשכור הכל בשביל מזונותי: [יג] אפי' יום אחד אע"ג דבהרב' מקומות מצינו דיום א' בשנה חשיב שנה אחר ר"ת נ"ל דכאן שאני דבתר טעמא אזלי' דשיערו חכמים כמה זמן עבידה להפתין מלתבוע וזה תלוי באריכות הזמן לא בספר מה שיש לו שם שנה וע"כ צריך שלא יהי' נחסר אפי' יום אחד דכל מדת חכמים כן הוא כמ"ש גבי מקוה מ' סאה חסר קורטב פסול' וצ"ל מדאסרו ג' שנים גם חודש העיבור בכללם דהיינו שלא ויתה אלא נ"ש שליסות דרש בכלל ג"ש יש עכ"פ עבור ופתח אמרו ג"ש והיינו שלמות כמ"ש ש"ן וכאן יש טעם לזה דאפשר דדעת האשה' לשתוק מלתבוע עד כלות השנ' כפי מה שהיא וע' מ"ש סימן י"ג: [יד] על היתומים להביא ראי' דנכסים בחזקתה קיימי כל שלא ניסת יורשים באים להוציא וה"ל כתביעת בע"פ ע"כ היא נשבעת היסת לפטור ואע"ג שהוזכר כאן ותפול לא נתכוין שצריכ' ליפול מה שאין ביד' אלא כלומר מסה שיש שם בנכסי בעל' שסיברת מ"מ בב"י כ' בשם הרשב"א דהרמב"ם כ' נשבע' בנק"ח כעין של ת"ר ונופלת צ"ל דנוסח' אחרינא הית' לו ברמב"ם ואין להקשות ממ"ש דרמב"ם פי"ג ממלו' וכן הטור ח"מ סי' קל"ג ביש לו משכון מחבירו שצריך לישבע בנק"ח כדין הנשבע ונוטל שאני התם שהמשכון גופ' של הלו' רק שרמלו יש עליו שיעבוד פחות הלוא' שהלוי' לו משא"כ כאן שהנכסים נ פייהו הם משש שלה לקנות בכדם מזונות ע"כ הוה לה יתמי כמוציאים ממנו בחבי' ות בע"פ כנ"ל: [טו] למזונותי' הרי ריבה דה"ק אם לא יתנו לך מזונות מרווחים פלי קרקע זו להערב' אבל אם אמר במזונות משמע בחוב של מזונות שיש לך עלי יהי פרעון לכך והקשי' בדרישה מאי שנא ממ"ש בח"מ ס' רנ"ג מכר תנו ארבע' זוז לפלוני בחובו אם החוב יותר על ד' זוז נוטל חובו והיו קי דשאני ב"ח דאע"ג ששתק אין דעתו למחול אפי' קצת מחובו משא"כ כאן שאפשר שדעת לתב ע כתובת' בזמן קריב ופ"ה שתקה דדי לה בכך: [טז] מת בעלי כו'. דיראה לשקר שמא יבא הבעל משא"כ בגירושין: [יז] עד כדי כתובת'. פ"ה פמ"ג אם לא נ ש' חייב במזונותי' ואם גרשי' חחשב לה בפרעון כתובת': [יח] שמא מחלה כתובת' כו'. וזה דעת רמב"ם פ' י"ב דאישות דס"ל דדוקא במי שהלך בעלי' למדינת הים פוסקין לה מזונית אפי' באין כתובת' יוצאת מתחת ידה הואיל ויש לה מזונות מן התור' אבל אם מת בעלי' אין לה מזונות עד שתביא הכתוב' מפני שאוכלת בתקנת חכמים ועוד שניזונת מנכסי יורשים ופוטנים ליורש משמע מלי' עד שתביא הכתוב' דאין תקנ' בשבוע' שלא מחלה כי כ"ן שאין מביא הכתוב' ותו דאם יש תקנה בשבוע' בלא כתובו' למה לנו הכתוב' הא אף כשתביא הכתוב' צריכ' לישבע כמ"ש פרק י"ד דאישות וז"ל הורו רבותי אין לה מזונות עד שתשבע שהרי זו באה להפרע מנכסי יתומים וכל הבא ליפרע מנכסי יתומים אין נפרע אלא בשבוע' ולזה דעתי נוטה עכ"ל. והיינו אם הכתוב' בידה דומיא דבא ליפרע מ תומים דהיינו אם שטר ביד המלוה ואפ"ה צריכ' שבוע' א"כ כתוב ל"ל כיון שצריכ' שבוע' וכשבוע' מ"א כתוב' ואע"ג דהשבוע' של כתוב' בידה הוא רק שלא תפסה משל בעל' ודשבוע' אם אינה בידה היא נ"כ שלא מכרו או משכנה מ"מ כת ה"ה המזונות תלוי בשבוע' לא היה להרמב"ם לומר אין פוסקין עד שתביא הכתוב' דמשמע אין פוסקין זולת זה והאיך נאמר שפוסקין גם זולת דבאת כתוב' ע"י שום שבוע' כיון דעל כל פנים גם אם הכתוב' ביד' צריכ' שבוע' אע"פ שאינ' מפש בכל שבוע' זו אלא קצת מפנ' וע"כ לומר דהאשה כל זמן שאין לה כתוב' ביד' אין מועיל לה כלל שום שבועה וע"ז קשה מה"ש הרמב"ם בפי"ח דאישות אלמנה שאין לה שטר כתובת' ביד' אין לה מזונו שמא מחלה או משכנ' אות' אע"פ שלא טען יורש אנן טענינן ליה ואומרים לה הביאי כתובתך או השבעי וטלי מזונותיך אלא אם אין דרכם לכתוב כתוב' עכ"ל הרי שבוע מהני אפי' אין לה הכתוב' ויש פי שפעה לזכר דמ"ש הטור לא ראה ברמב"ם נוסחא שכתב אחר זה אלא אם אין דרכם כו ובכ"מ כתב שרא' בספר מוגה הביאי כתובתך ו השבעי וזה עיקר ואם כן גם כאן מוכח דשבוע' בלא הבאת כתוב' לא מהני ובטור העתיק דברי רמב"ם אלו בלשון זה טוענין לו שתביא הכתוב' או שתשבע שלא מחלה או משכנה ואף כשיש ביד' כתוב' כתב שצריכ' שבוע' שלא תפסה משל בעל' כלום עכ"ל וכאן אי אפשר להגיה ולמחוק תיבת או ולגרוס שתביא כתובת' תשבע כו' דהא אם תביא הכתוב' אין כאן חשש שמא משכנ' אלא ע"כ דהטור לא ראה ספר מוגה של דרמב"ם שמביא בכ"מ ואם כן אין קיום לדברי רמב"ם אלו מחמת קושיא שזכרנו דדבריו סותרים זה את זה אלא ודאי העיקר כאשר היא בספר מוגה שזכרנו ואם כן להרמב"ם כל שאין הכתוב' בידה אין פוסקין לה כ"ל מזונית אפילו בשבוע' דהוא מדמה זה לבא להפרע מנכסי יתומים ושם אין נפרעין אפילו בשבוע' אם אין שטר ביד המלוה להרמב"ם: [יט] ויש חולקין הוא דעת רא"ש בפרק שני דייני גזירות שהאריך לסתור דברי הרמב"ם ודבריו הביא בכ"מ פי"ב דאישות ותיקן דברי הרמב"ם ע"ש מביא אחר מהם שהיא סתירה על הרא"ש שאין עליה תשובה שהקש' הרא"ש על הרמב"ם שס"ל כשאין כתוב' ביד' אין פוסקין לה מזונות דהא קי"ל דגוב' כתובה בעידי מית' אף על גב דאין שטר כתוב' בידה דהטוען אחר מעשי' בית דין לא אמר כלום וכל שכן דיש לה מזונות דנכסים בחזקתה לענין מזונות כו' וכתב כ"מ מ"ש דגוב' בעידי מיתה אינ' מעני' דאיכא למימר דה"ת דגוב' בעידי גט עכ"ל דבריו תמוהים מאד דמה בכך דגובה בעידי גט דאה"נ אם מ' שייך שם מזונות היו

עידי הגט מועילים למזונות מכח תנאי בית דין אלא דאין שם שייכות חיוב מזונות מה שאין כן באלמנה דודאי טוב לים ומועילים גם למזונות בתנאי בית דין אלא דקש' על מ"ש הרא"ש דהא קיימא לן דגובה כתובה בעידי מית' כו' דאדרבה קי"ל בב"י ק' וכ"כ הרא"ש עצמו בפרק שני דייני דהיינו דוקא במקום שאין כותבין כתובה אבל במקום שכותבין ואין שטר כתוב' בידה נשבע היסת ונפטר וכאן ודאי מיירי במקום שכותבין דהא תטר שמא מחלה או משכנ' כתובת' משמע שכותבין ולמה אמר הרא"ש דקיימא לן דגוב' כתוב' בעידי מית' אע"ג דהתוס' כתבו בפ"ק דב"מ דף י"ז כן פ"ס הרא"ש גופי' לא כ"כ ותו דהטור כתב כאן דיש לה מזונות להרא"ש ובסי' ק' כתב דאין לה כתוב' ואם כן כל שכן מזונות דאין לה כל שאין הכתוב' ביד' דמזונות הם תנאי כתוב' ואפי' ריש אע"פ דתנאי כתוב' ככתוב' דמי ע"כ נרא' דקי"ל כהך יש חולקים דהא כתב בסימן ת' דס"ל לאחרונים כאות' דיע' דס"ל שמקום שכותבין גוב' בלא שטר כתוב' וגם ברש"י פרק הכותב דף פ"ט ס ואר שכ"כ משום דתנאי כתוב' מעש' ב"ד הוא ופתא נפקא מן בכ"מ דטוען אחר מעש' בית דין לא אמר כלום ואם כן ה"ה למזונות וע' סימן ק' סעיף י' מה שכתבתי שם: [כ] אע"פ שלא נשבעת וז היא דעת הרמב"ם והיינו ב"ש שטר כתוב' ביד' דאל"כ הא אין פוסקין לה כלל כמוזכר בסעיף שקודם לזה והיש חולקין הוא הרא"ש שס"ל אפילו בלא כתוב' ובלא שבוע' מכח תנאי בית דין (פ"ס היא וצריך להיות דעת הרמב"ם אף שיש ספר כתוב' בידה צריכ' שבוע' ודעת הרא"ש אף בלא כתוב' כו' וכן היא בטור) וכתב ב"י שגם הרשב"א בתשוב' כתב על מה שהצריך הרמב"ם שבוע' לאלמנ' למזונות אין רבותינו מודים לו שאין האלמנ' נשבעת למזונות לפי שאינ' נשבעת אלא לבסוף כשתבא לגבות כתובת' וכ"מ משמע פרק שני דייני גזירות בפלוגתא דרב ושמואל כו' וזו אחת מהשגות שהשיג הראב"ד על הרמב"ם גם מורי הרמב"ן ז"ל הביא ראי' מדגרסינן בפרק השולח גבי ה"יא איתתא דאתיא לקמי' דרבה בר רב הונא כו' עכ"ל ור"ן זו מהשולח איתא בר"ן פרק שני דייני והיינו דאיתא שם ה יא דאתיא לקמי' דרב' בר רב הונא לגבות כתובת' אמר להו מ י איעבד לך דרב לא מגבי כתוב' לארמלתא משום דנמנעו להשביע' אמרי' ליה ליתב לי מזוני א"ל מזוני נמי לית לך דאמר שמואל התובעת כתובת' בבית דין לית לה מזוני כו' ואם כדברי האוסר דאלמנ' תשבע תחיל' וסוף האיך אמר לה מזוני לית לך מדשמואל הא לא משבעינן לה וכי היכא דרב לא מגבי כתובת' משום שבוע' הכי נמי מזונות וכתב הר"ן לדחות ראי' זו דאה"נ דלית לה מזוני מדרב מכח השבוע' אלא דאי הוה אמר הכי הוה אמרינן דבפסקי' איך חשש שבוע' יש לה מזונות כגון בקופצת ונשבעת וליתא דאפי' בקופצת אין לה מזונות משום שאין תובעת כתובת' ע"כ דבריו ולע"ד אין בדחייה זו ממש דאי הי' רבה בר רב הונא חס שלא יטעו לומר בקופצת ונשבע' יש לה מזונות ה"נ עכשיו שאמר הטעם משום תובעת יש טעות שבמקום שאין תובעת יש לה מזוני ובאמת אין לה משום דבעינא שבוע' ורב לא משבעיה לאלמנ' ואי י' ר"ת חס שמא היא תקפוץ לשבוע' ותאמר שיש לה מזונות הא ודאי לאו מלתא דאם תרצ' לקפוץ לשבע עדיין תקפוץ ותשבע ותטול הכתוב' כי אות' השבוע' ששייך למזוני היינו שלא תפס' משל בעל' כלום ולא מכר' או משכנה כתוב' וזו הוא גם ששייך על גביית כתוב' כי אות' מבקשת סתחיל' אלא ודאי דאין סברא לומר כך שהי' נזהר כאן מטעות אלא אי קשיא על הרמב"ן בראי' זו הא קשיא לי דהרמב"ן מוכח דלא כדברי האוסר למזוני בעינן שבוע' מכח רבה בר רב הונא הנ"ל אף אם נאמר אלא מאי דלא בעינן שבוע' אכתי קשה מיד הא טעמא דלא בעי שבוע' דכיון שתשבע אחר כך לבסוף על הכתוב' צריך לישבע תחיל' על המזונות אם כן כאן דרב לא השבע לאלמנ' שבוע' ליה כתוב' ולא תבא לידי שבוע' אח"כ מסילא היא צריכ' עכשיו לישבע תחיל' על המזונות מסילא אין לה מזונית כלל כי אין משביעין אות' כלל ואם כן אין התחל למה שאמר' הב לי מזוני אחר שנ"ל דרב לא מגבי כתוב' לאלמנ' ואם האשה לא ידעה הדין דהפטור שבועה של מזוני תלוי בשבוע' דלבסוף הי' לו לרב להודיע אות' דבר זה ואפילו בלא החוא דשמואל מכח תנאי כתוב' בבית דין אלא אין כאן מזונות מצד השבע שעלי' כמו שאמר לה תחילה בשבועת כתוב' כמו שהקש' הרמב"ן על האוסר למזוני בעי שבוע' הכא נמי קשה על עצמו וד"ו בודאי תשובה נוצחת לפי ע"ד על דרמב"ם והנה כתב הב"י שרוב הפוסקים חולקים על הרמב"ם בזה שהוצרך שבוע' למזוני ועל כן כתב רמ"א שסברא ראשונ' עיקר והיינו כדעת הרא"ש דלא כיש חולקים שהוא הרמב"ם ולע"ד להכריע רמ"ש הרמב"ם טעם לשבוע' למזוני דהוי ליה כבא להפרע מנכסי יתומים דצריך שבוע' והיינו אפי' אם ספר כתוב' ביד' בזה לא קיימא לן כוותי' אלא כשאר פוסקים והטעם דאף על גב דבכתוב' צריכ' שבוע' מטעם זה שבכל מקום במזוני אין שייך זה דהנכסים בחזקת האש' ומזוני כמוזכר לעיל מ ז"א ב בכתוב' שהנכסים אם בחזקת יתמי ע"כ טריפא מזוני מכתוב' שלא מקרי באת לדפרע מנכסי יתומים אלא כאלו היא כבר נפרעת ויתומים קרוים מוציאים כם זכר לעיל ומשום הכי אתי שפיר החיא דפרק השולח דלטעמי לא בעי שבוע' שמא מחלה כתובת' או נפלה או תפסה צררי אבל באין שטר כתוב' ביד' יש חשש שמא מכרה או משכנ' עסה קבלה אות' ויש קצת ראי' לזה כיון שכתבו לה כתוב' ועכשיו אינ' בידה יש רעותא דבודאי נעשה עסה איזה דבר ואע"ג דלענין חיוב ליתן לה מזונות ישנו חיוב מצד מעש' בית דין במוזכר לעיל מכל מקום לענין

ואלמנה ניזונית ממתנה זו אולא ופ' בסי' קי"א סוף הסי' : (לא) הוי כמתנת בריא מדלא סתם וכתב הוי כמתנ' דהוי משמע הקדיש בהסוא בריא דין מתנת בריא יש להקדש ואם הקדיש בהווא ש"מ יש לה דין מתנת ש"מ פ"כ היה נראה דאף כשהקדיש בשעה שהוא ש"מ הוי כמתנת בריא דכח .קדש גדול יותר ממתנת ש"מ להדיוט אבל

רנ"ב ופ' בי' אם נתן כמתנת בריא מהיום ולאחר מיתה : לב אם אין כאן ב"ח כלו' אם ליכא אלא היורשים כלום וכ"כ בח"מ סי' רנ"ב א"נ בש"מ איתא הפתא ירושה דאורייתא' א מנה ניזונת. מתנה דרבנן היינו מזונות ש"מ לא כ"ש אלמא ספי מסתבר לגבות מן הסכ"מ נ"ל פ"ק השתא ירושה דאורייתא גובה מכ"ש אם ליכא ירושה כי ירושת

ממנה לב לב) (אם אין כאן בני לא) סורין) (רינ"ש סי' ק"ז) לג) לג) הקדיש (יב) נכסיו (לא) הוי כמתנת בריא (ר"ן ריש המדיר) לד) ואינה ניזונית ממטלטלין אפי' בני חורין (לב) ומיהו לד) א אם תפסה ממטלטלין לד) אפי' לאחר מית' לא מפקי' מינה לה) א ועכשיו שתקנו הגאונים שתגבה כתובה ותנאי כתובה ממטלטלין הרי היא ניזונית לג) ממטלטלין אפי' לא תפסה לה לו) (מיהו (לג) אם נתן (יד) המטלטלין לד) לאחרים אפילו במתנת [כא] שכיב מרע י"א דאינה ניזונת מהן (מרדכי פרק נערה בשם י"א) :

כא ב הניח מטלטלין ולא תפסה אותם היורשים נוטלין אותם לו (לד) והם מעלין לה לה) מזונות ואינה יכולה לעכב עליהם ולומר יהיו המטלטלין מונחים בב"ד שאזון מהם לז (לה) שמא יאבדו ולא יהיו לי לו) מזונות לח (לו) ואפי' התנה עליו בפירוש לז) שתזון מהמטלטלין אינה מעכבת ג אבל הניח קרקע יכולה היא לעכב עליהם שלא ימכרו ד [כב] לז) ואם מכרו אינה מוציאה מיד הלקוחות לט לח) ה והיא ניזונית [כג] מדמי הקרקע שבידם (לז) לט) ו ויש מי שחולק ואומר שאינה ניזונית מאותם הדמים : הגה מ מ) הקנה לה בקנין על המזונות מוציאה למזונות משועבדים מא) ודוקא שפירש בהדיא מזונות שלאחר מיתה אבל בלא"ה אע"ג שכתב לה בכתובתה מזונות וקנו מידו לא נתכוין על מזונות רק מחייה (כך משמע מהמ"מ פ"י דאישות וכ"כ הב"י בשם תשובת הרשב"א) :

כב (לח) [כד] מב) ז הניח נשים רבות אע"פ שנשאן זו אחר זו ניזונות בשוה מא [כה] שאין דין קדימה במזונות :

כג מב (לט) ח אלמנה שתפסה לט) מטלטלין כדי שתזון מהם בין שתפסה מחיים ט בין שתפסה אחר מותו מג) אפי' תפסה ככר זהב אין מוציאין מידה מ) [כו] מד) אלא כותבין עליה ב"ד מה שתפסה ופוסקין לה מזונות ומחשבין עליה והיא ניזונת ממה שבידה עד שתמות * או (מא) עד שלא יהיו לה מזונות ויקחו היורשים את השאר : הגה מג כה) י"א דלא הוי תפיסה אלא תפיסה מרשות נט) הרבים או מסימטא (מב) אבל לא מרשות יורשין (הר"ן פרק אלמנה ניזונית בשם רש"י)

ביאור הגר"א

הגהות רעק"א

באר היטב

פתחי תשובה

טורי זהב

חכמת שלמה

רש"י) מו) ויש חולקין (כך משמע מדברי הריב"ש סי' שס"ד) (סו) מז) ולכ"ע בעינן תפיסה גמורה דהיינו שתפסה מאחר מדרכי הקנ' אבל אם לא תפסה רק מפתחות הסדרים לא מקרי תפיסה * ונותנין הכל ליורשין ודוקא (מג) מח) שתפסה בעלמה מד אבל ע"י שליח לא מ) מהני תפיסה (ריב"ש סי' שס"ד ופי' ק ז) :

כד (מד) מט) כ אם תפסה יותר מהראוי להגבותה בבית דין בבת אחת דהיינו כדי מזון שלשים יום ואחר שכלה מה שתפסה תבא לתבוע מזונות כה [כז] משביעין אותה ל לדברי הכל :

כה מ אלמנה שבאה לבית דין לתבוע מזונות מוכרין בלא הכרזה ונותנין לה מזונות נ וכן יש לה למכור למזונות שלא בב"ד סומכין מו (מה) אלא בג אנשים (מה) נאמנים בלא הכרזה נ) ס וכן אם מכרה בינה לבין עצמה [כח] שוה בשוה [כט] מכרה קיים (מו) ע ויש חולקין בזו :

כו נא) פ לא הצריכוה ב"ד הדיוטות אלא למכור אבל למשכן אינה צריכה :

כז (מז) צ אם לקחה הקרקע לעצמה בסכום ידוע אפי' הוא שוה בשוה [ל]; אינו כלום אפי' הכריזה ואם נתייקר אח"כ צריכה להחזירה ליורשים נב) ואפי' לא נתייקר אם ירצו מז יבטלו המקח :

כח נג) ק ואם היו ב"ד הדיוטות שם מקחה קיים ר וי"א שגם בזו אינו כלום עד (מח שיהיו שם ב"ד מג) מומחין :

כט מח ש אלמנה שמכרה [לא] האחריות על מג) היתומים ת ואעפ"כ כשבאה לגבות כתובתה אינה יכולה לטרוף מהלקוחות שמכרן להם :

ל מט (מט) א כמה מוכרים למזונות כדי לזון מהם ו' חדשים ולא מד) יותר והמעות ישארו ביד הלוקח שלא יתנם לה הכל מיד אלא כדי מזון ל' יום וכן מל' יום לל' יום וחוזרת ומוכרת שנית לששה חדשים נד) וכן ב מוכרת והולכת לעולם עד שישאר מהנכסים כדי כתובתה גובה כתובתה מהשאר והולכת לה : הגה נה) י"א הא דמוכרת לו' חדשים היינו דוקא קרקע אבל בזמן הזה דניזונת ממטלטלין אין למכור אלא ספן אחד (טור בשם בעל העיטור) :

לא ג אם אין מוצאים ליקח כדי מזונות של ו' חדשים מוכרים ביותר לפי ראות עיני הדיינים כדי שיהיו לה מזונות :

לב נו) ד כשפוסקין מזונות לאלמנה שאינה ניזונת עם היתומים אין נותנין לה לפחות מל' יום וכן לאשת איש כדי שלא תצטרך להתבזות עם מזונותיה בב"ד בכל יום :

חיוב

בית שמואל

שהביא בח"מ ראיה מה"ה סי' ק"ז דמהני תפיסה אפי' מרשות היורשים אין ראיה דהם תפסה עם פרעון לו אע"ג דאין לו עדים על החוב מ"מ מחמת המיגו נאמן אבל תפיסה יותר משיעור הראוי לו י"ל דלא מהני תפיסה כר' טרפון. במשרי' כ' דמוציאים מידה ומותנים ליד השליש ופי' הב"י דס"ל תפיסה מרשות היורשים לא מהני ואין נראה דהא לא אידכר שם סברא זו גם קשה א"כ למה לא מחזירים ליורשים ואפשר דס"ל אע"ג תפיסה מהני מ"מ נותנים ליד השליש שמא תמות ונראה אפי' לדעת הפוסקים דס"ל תפיסה לא מהני מרשות היורשים מ"מ אם תפסה מעות מהני כמ"ש הר"ן לדינא דש"ס להפוסקים דסבירא להו דלא מהני תפיסה מטלטלין לכתובה ואפי' בחייו מ"מ אם תפסה מעות אין מוציאין מידה : מד אבל ע"י שליח לא מהני. משום דהוי תופס במקום שחב לאחרים היינו ליורשים אם תופס יותר משיעור ואפשר אפי' אם תופס כשיעור הוי חב ליורשים משום דאלו לא תפסה היה הכל ביד היורשים והיו יכולין להרוויח בהם : מה משביעין אותה לד"ס. שם במרדכי ובהרא"ש נראה כן בכה"ג שהכסה ממון היתומים יותר מן הראוי בפ"א היינו מזון ל' יום מודים כ"ע דלא יהבינן לה בלא שבועה דהא בעלמא שותפים ואפוטרופסי' והריסים יכול להשביעם בכל היום וא"צ להמתין עד לסוף אלא באשה ממתיני' משום שלא ירגלו קשה אבל בכה"ג דרגלים לדבר שתפסה ממון היתומים והיה ראוי להשביעה מיד אלא דלא מצינו שבועה כי שכבר לקחה לא הוי שבועה ליקח ולא שבועה לספור כי שמא תצרך כל המעות למזונות ולרפואה מ"מ אם תתבע עוד תשבע ואז הוי שבועה נשבע ונוטל : מו אלא בג' אנשים נאמנים. עיין תוס' דף ל"ז מגורשת ואינה מגורשת חייב הוא במזונות יכולה היא למכור בלא ב"ד מומחים כמו אלמנה ועי' סי' ק' וא"צ להיות א' מהם גמיר וסביר דאל"כ פשיטא אלא קרי כאן מומחים למאן דקרי בעלמא הדיוט וקרי הדיוט להדיוט גמור אלא בקי בשומא עכ"ל הר"ן ומבואר להדיא בכל דינים אלו היכא דצריך ב"ד מומחים צריך להיות א' גמיר וסביר. ור"מ כתבו בשם רש"י בס' אלו מציאות דס"ל בשנים סגי ואין נראה כי רש"י כ"כ שם אליבא כשיד דא"צ ב"ד כלל ושנים סגי אבל למסקנ' צריך ב"ד שלשה. כתב הטור אלמנה שמכרה וטעתה אפי' בכ"ש מכרה בטל והמחבר השמיטו בש"ע משום דהקשה בב"י דלא אתמר בש"ס אלא לענין כתובה אבל במזונו' אותו דינר שטעתה שייך נ"כ לה וטעתה בשלה אבל בכ"ס ומהרש"ל וב"ח כתבו כדברי הטור ואפשר דהוי כטעות בשל יתומים דהא אין נותנין לה יותר מל' יום : מז יבטלו המקח משמע אם ישום בב"ד מומח' אין צריכים לשלם לה ומ"מ א"י לבטל המקח לפי' אם רוצים ליתן את שלה דהא ע"כ אם רוצים לבטל אם שמה ג' מומחים ש"מ בכתובה שומא לא הדרה וכן פסק מהרש"ל בתשו' סי' ג' והרב רמ"א חולק עליו בתשו' סי' מ"ח ועי' : מח אלמנה שמכרה וכו'. עיין בש"ג והעיקר דאין חילוק בין אחריות מחמת ב"ח לבין אחריות מחמת גזל לעולם מחזיר הלוקח על היתומים ונראה אם לקחה לעצמה וטרפו ממנה נמי תחזור על היתומים ליתן לה מזונות משעה שמגיע לה ואם הב"ד מכרו בשבילה הוה כאלו מכרה היא. דאל"כ תקשה לך לי"א בסעיף כ"ה דאין מכירה כלל בלא ב"ד האיך תמצא כאן שהיא מכרה ס"ז וכמ"ש בסי' קל"ג במכירה לצורך הכתובה : מט כמה מוכרים וכו'. משמע דאין חילוק בין אם מוכרים תיכף אחר מותו לבין אם מוכרים אח"כ לעולם אין מוכרים יותר מו"ח וצריך ב"ד הדיוטות ומ"ש הטור אבל אם מכרו בב"ד אין קצבה לדבר אלא לפי ראות עיניהם היינו דוקא ב"ד מומחים בקיאים לדין אבל ב"ד הדיוטות לא ואם יהיב לה רשות לזבוני מוכרת בלא ב"ד כלל ומוכרת כמה דבעי' וכ"כ ב"ח :

כרך

חלקת מחוקק

וכדעת ר' טרפון בס' הכותב דף פ"ד אבל לאחר תקנת הגאונים הרשות לתפוס אפי' מרש' היתומים וכמ"ש הר"ן בס' הכותב שהעתיק הסוגיא' שנחלקו בגמ' אי מהני תפיסה בשמע' לר"ש או דוקא בריא וכו' אח"כ ומיהו הכתב לדידן לא נפקא לן מידי דהא תקינו רבנן בתראי וכו' הלכך אפי' תפיסה דלאחר מיתה בכל מקום מהני משמע להדיא אפי' מרשות היורשים מהני תפיס' וכן הוא בח"מ סימן ק"ז שהם וכתב דמהני תפיס' לאחר מית' וכן מדברי הר"ש וריב"ש אחיו (הובא בב"י סי' ז) שהקשה לו דלא שבקה חיי לכל בריה דהא נשים גבירות ושולטות בממון בעליהן ויש להם בנים קטנים יתפסו כל הממון ולא יתכפו לעולם כתוב' ויתפסו הכל בשביל מזונות וכן נשים שאינן גבירות אם יש מטלטלין הרבה בתוך הבית או כסף וזהב יקחו הכל וכו' וכן סתימת לשון הפוסקים משמע דמהני תפיסה אפי' מרשות היורשים אמת שלשון ר' ירוחם (הובא בב"י ס"ק כ"א) מגומגם קצת מ"ש על תשובת הרי"ף שמניחין המטלטלין ביד נאמן עכ"ל דלמה יניחו ביד נאמן ולא נחלקו בירוש' רק אם אומרים לה חוי מה שבידך או לא אמרי' לה (הובא בטור ס"ק כ"א) אבל לגוזלה ממנה לא אמרו ועי' במרדכי מ"ש בשם ר' ברוך והובא בהג"ה אשרי ריש פ' אלמנה ניזונית : (מג) ודוקא שתפסה בעצמה. שם בריב"ש סימן ק"ז מיירי שתפסה האלמנה מן היורשים ויש חוב למקבלי מתנה בתפיסה זו ע"כ הוצרך שתתפוס בעצמה ולא ע"י שליח אבל כאן שאין מקבלי מתנה רק יורשים בלבד ברשות ביד כל אדם לתפוס לצורך האלמנ' כמו שמותר לתפוס לב"ח במקום שאין חב לאחרים מיהו נראה דשאני ב"ח דיכול המלוה להוציא כדין מן הלוה יכול גם אחר לתפוס לצורך המלוה מטעם דזכין לאדם שלא בפניו אבל גבי אלמנ' דאינה יכולה להוציא מן היתומים בפעם אחד רק מזון ל' יום גם אחר אינו יכול לתפוס יותר לזכות לאלמנה ולחוב ליורשים ולדרכה הריב"ש כתב שם שראוי לב"ד לתפוס הנכסים לתועלת היתומים הקטנים כדי שלא תתפוס האלמנה ולא"כ מכ"ש שאין אחר ראוי לתפוס לתועלת האלמנ' ולחוב היתומים : (מד) אם תפסה יותר מהראוי וכו'. משמע אף שהיורשים יודעים כמה תפסה או שיש עדים כמה תפסה אפ"ה כשתבא לתבוע מזונות אח"כ משביעין אותה דהא בלא"ה יש מחלוקת אם האלמנ' צריכה שבוע' למזונות וכאן שתפסה יותר מן הראוי לה בפעם אחד מודו כ"ע דלא יהבינן לה עוד מזונות עד שתשבע כ"כ הרב מהר"מ מר טנכורג : (מה) אלא בג' אנשים נאמנים. פי' אע"ג דליכא ביניהו מאן דגמיר וסביר ואינם ראוים לדון דיני ממונות שאל"כ במאי יפה כאן יותר משאר ב"ד ל' הס"מ וכלו' בזה"ז דליכא מומחין בג' סגי לכל הדינים : (מו) ויש חולקין בזו דעת החולקין אפי' מכרה בפני ג' עדים כל שלא היו ג' הדיוטות הבקיאין בשומ' לא עשתה כלום : (מז) אם לקחה הקרקע לעצמ' לאו דוק' קרקע אלא נקט קרקע משום רבות' דהכרז' דאפי' הכרז' אינו מועיל ובמטלטלין לא שייך הכרזה: (מח) שיהיו שם ב"ד מומחין כלו' ראוים לדון דיני ממונות דאיכא ביניהו חד דגמיר וסביר וכנ"ל ומשמע דבב"ד מומחין בין נתיקר בין לא נתיקר אינה צריכה להחזיר ליורשים אע"ג דק"ל דשומ' הדרא י"ל דמיירי בהכי נוגא דשומ' לא הדר' ועי' בתשובת מהרש"ל שנחלק עם הרב מהרמ"א בדין שומא הדרה בקרקע ששמו לאשה בכתובתה ועי' כאן בב"ח : (מט) כמה מוכרין למזונות. כלו' אע"ג שאין נותנין לאשה בפעם א' מזונות רק לשלשים יום מ"מ אין הב"ד צריכים לטרוח ולמכור לקרקע בכל שלשים יום אלא ברשות בידם למכור בפעם א' על מזון ששה חדשים ולא יותר דשמא תתארס או תתבע כתובתה ותפסיד מזונות ולמה נמכור בחנם נכסי יתומים יותר מהצריך לששה חדשים כ"ז שמוצאין למכור על מזונות ששה חדשים :

וכלי

באר הגולה

יורשין (* פי' והיא כזוכית מחמת ירש יהמטלטלין דסגלי כתובה בכתובה דמי : כ טור בשם רי"ף ובשם הר"מ מרוטנבורג ל כ"כ הרא"ש שם בפסקיו : מ מימרא דנהרדעי לכרגא ולמזוני ולקבורה כו' שם דף ז ע"א : נ משנה שם דל"ז ע"א וכדאסיקנא משמיה דרב נחמן ב"מ דל ב ע"א : ס טור בשם הרמב"ם שם וכו' ה"ה בפי"ז כדעת המפרש'. שאע"פ שהצריכוה ב"ד הדיוטות היינו לכתחלה כו' : ע שם בשם ר"ת וכ"כ העיטור בשמו והרמב"ן בפ"ב בכתוב' : פ תשובת הגאונים : צ מימרא דרב זירא א"ר נחמן כתובות דל"ח ע"א : ק כ"ה בפי"ז לדעת הרמב"ם : ר שם בשם ר"ת וכ"כ הטור בשמו : ש מימרא דרב יוסף שם דכ"ז ע"א : ת בעי' דרב ששא וכו' תיקו דלא טרפא : א ל' הרמב"ם שם בפי"א מימרא דאמימר הלכתא כו' שם ע"א : ב כפירושו כמ"ש שם מוכרים והולכת עד כדי כתובתה שמוכרת למזון כל מה ש רצה כדי לרכה אפי' יותר מכדי כתובתה עד כדי שהשייר שיעור כתובתה ועלה גובה יא שהוכ: למכור כל הנשאר ביחד עי' במ"ש בסעיף י"ג : ג הריב"ש בשם רבינו מאיר : ד גם זה שם :

ביאור הגר"א

כרי"ו ור"כ : מו) וי"ח. דל"ד לשם ועי' רש"י שם ד"ה דמנחי כו' לא זכו כו' ולא קי"ל כר"ט אלא לעולם זכו יורשין ואפ"ה מהני תפיסה ועי' תוס' שם ד"ה והוא ומיהו למזונות כו' : מז) ולכ"ע כו' כמ"ש פ"ה א' ר"פ מיתלא כו' : מח) ודוקא כו'. שם פ"ד ג' יימר בר כו' : מט) אם תפסה כו'. עי' ברא"ש פי"א ס"ג : נ) וכן אם כו'. ממ"ש ל"ח א' דאר"ז אר"נ כו' הא לאחר כו' ודאמרי' לה כו' ועי' תוס' שם ד"ה דאמרינן כו' וז"ש וי"א בזו : נא) לא כו'. כמ"ש בתוס' בד"ה הנ"ל דזימנין אלא בקיא' בשומא ולמשכן א"צ שומא : נב) ואפ' לא כו'. עי' רש"י שם : נג) וי"ם היו כו'. וי"א כו' לפי' תוס' הנ"ל מש"ש מאן שם ליך בב"ד הדיוטות ת ידי אבל לדעת הרמב"ם דניכה לגין למה מיירי י"ל דבב"ד הדיוטות קיים ת"מ : נד) וכן מוכרת כו' ככ"ל קי"ג : נה) י"א כו' כי קרקע אינו ראוי לימכר דבר מועט כמ"ש בפ"ק דב"ב וגם ל"ש למכור כמטלטלין כמ"ש בפ"ק דב"מ : נו) כשפוסקין כו'. כל"ד מהה"ל פ"ג שם בריב"ש :

פתחי תשובה

ס"ח: (סו) ולכ"ע בעינן תפיסה גמורה כו'. זהו משתוכם הרא"ש סי' שס"ד הובא בב"י שכתבו ז"ל דבר ברור הוא כי הנכסים שהם בבית הבעל אע"פ שכשמת נשארו הנכסים בידם והוהלים כאשר הם: אין זה ... שכל טופס צריך תפיסה גמורה שיקנה הדבר באחד מדרכי הקנאום כמ"ש בפ' הכותב ד' פ"ד יגל בכאן הבית והכיבות והמטלטלין הכל ברשות היורש ולא כה נקראת תופסת בשביל תפיסה המפתחות כו' עכ"ל. ועי' בתשו' רע"ק איגר ז"ל סי' קי"ג דהגאון בעל בית מאיר תמה ע"ד הריב"ש והרמ"א הנ"ל דמאיזה טעם לא יהיה זה תפיסה כיון דמונחים בחצרו דהא יש לה זכות דירה מתנאי ב"ד והוא כשוכר ובודאי לא היה הריב"ש סו ם דבריו רק נפסקא ד רמב"ם (הובא בח מ סי' שנ ועפ"ש בפ"ם שם) דהוי חצירו דהמשכיר ולכ כ' דצריך לדחוק דהריב"ש מיירי בחפצים המונחים בבית בירושן חדרים בלא היו משועבדים לדירת האלמנה כדאיתא בסי' ל"ד. והוא ז"ל השיב לו בזה"ל גם אנכי הייתי מתמיה על פסיקת הריב"ש והרמ"א דלא מקרי תפיסה חולם כ"ל אף אם כבעלמא הוי חצירו המשכיר מ"מ י"ל דדירת אלמנה ג"כ לא הבעיה לשיטת כ"ח כתוב' כ"כ דכ"ח ע"כ ד"ה במסכה דף קח שוכר דיכול להוריש זכותו ליורשיו הוי חצירו אבל היכא דא"כו מוריש לא אלא אף לאיגך פוסקים דדוקא בכ"מ שלה כו' אבל הכא בדירת אלמנה דאין לה שום זכות ליתן זכות לאחר לא השכיר ולא להוריש רק שיש לה זכות בעלמא מתנאי ב"ד י"ל דלא מקרי חצירה וגם כיון דלא הקנו לה ענין זכות בדירה זו רק שמוטל בתנאי ב"ד להניחה לדור בתוכה ... לא לענין דבר אחר שיהיה לה פירות החל- לזכות בנכסים אליה לכתובה עי' ש"ך חו"מ סי' קל"ח סק"ג עכ"ל ע"ש :

שי למורה

סעיף כג בהג"ה אבל ע"י שליח לא מ כ"כ עי' ח"מ ס ק מג וכזה י"ל קושיה הסקפו כהן יום קכ"ו ודוק ועי' סמ"ע כה גוט דף פד גבי יימר כרבוס ועי' פ"ח מהר"ם אלשיך סי' ק"ס ובתשובה הארכתי ואכ"מ :

חכמת שלמה

לא על זה למד הר"ן שחל ההקדש ומפילא לך בכהות ש"מ כיון דמכפרת לר"מ אי חשיב כבריא ואזלינן להוהרת כיון דלא בייך המעשה ודוק היטב :

באר היטב

לאחר תקנות הגאונים הרשות לתפוס אפילו מרשות היתומים. והב"ש כתב עליו דהא דמהני דוקא כשלא תפסה יותר משיעור הראוי לה לא מהני תפיסה מרשות יורשים. וכתב עוד אפילו להפוסקים דס"ל תפיסה לא מהני מרשות היתומים מ"מ אם תפסה מעות מהני ע"ש ועיין כנה"ג דף קי"ג ע"ב סעיף כ"ב וכ"ג הפסק הלכה : מ) מהני. מתשובת הריב"ש סי' ק"ז משמע דוקא בשיש שם ב"ח או מקבלי מתנה דהוי תופס במקום שחב לאחרים ולא מהני ע"י שליח. אבל אם אין שם אלא יורשים לא מיקרי חב לאחרים שיכולה לתפוס ע"י שליח. וכ"כ הרשד"ם קס"ד והרמ"ח ח"ב סי' ר"ב והר"ם אלשיך סי' ל"ז אבל מתשובת ב"י סי' ה' נראה דאפי' אין שם רק היורשים הוי נמי תופס במקום שחב לאחרים דהיינו ליורשים ולא מהני ע"י שליח וכ"כ הח"מ והב"ש: מא) נאמנים. וא"צ להיות א' מהם גמיר וסביר. כ' הטור אלמנה שמכרה וטעתה אפילו בכ"ש מכרה בטל והמחבר השמיטו בש"ע עיין ב"ש : מב) מומחין. משמע אם נשום בב"ד מומחין א"י לבטל המקח אפילו אם רוצים ליתן את שלה א"כ מוכח בכתובה שומא לא הדרא וכן פסק מהרש"ל בתשו' סי' ג' והרב רמ"א בתשובתו סי' מ' חולק עליו ע"ש ועיין ב"ח. ואם הניח' בעלה רשאית ושלטנית לכל מה שתעשה ואנס לא ימחה בידה אם מכר' לעצמה מכרה קיים כנה"ג בשם תשובת ב"י ע"ש : מג) היתומים. ואם לקחה לעצמ' וטרפה ממנה נמי תחזור על היתומים ליתן לה מזונות משעה שמגיע לה. ואם הב"ד מכרו בשבילה הוי כאלו מכר' היא ע"ש : מד) יותר. עיין ב"ח וב"ש :

אלמנה

טורי זהב

תאור שהוא פוסק כר"י בר בון שא"א לה חוי כו' פדאסר כותבין עליה ב"ד פירוש על פי דבורה בלא שבועה כותבין מה שהיא אומרת ס"ה כתב הטור תהי' דעת ריב"א דפסק כר"י בר בון אלא שכתב דהיינו דוקא אם ידוע שתפס' פחות מכדי כתוב' כו' והוכחת לזה דאל"כ כל אשה תתפוס כל הממון ולא יתפסו לעולם כתוב' וזה שייך דוקא לר"י בר בון דלא אמרו חוי כו' דאלו לתל' יד ר"י אין חשש זה דהא צריכ' להראות ורבינו ששון חולק דאפי' יותר מכדי כתובת' כו' ס"ל נ"כ ד"א אמרי' חוי כו' וכו' על זה שכן יראה פרמב"ם דאפי' ביותר כו' ולא אמרי' חוי כו' ע"כ פיים הר"ן וכתב וא"א כ' בתוספות דברי הרמב"ם יראה שם סק כתלמיד' ר' יונה שאומרים לה חוי כו' פי' שהרא"ש מפרש מ ש הרמב"ם כותבין עליה ב"ד כו' פירושו אחר שיתברר לב"ד מה שתפס' דהיינו שהוצרכ' להראות עתה מה שתפס' ומשמע לי' כן פרכתה כותבין עליה ולא זכר כלום מהודאת' שמע מינה שהב"ד כופין אותה שתגיד ותרא' לפניהם כנ"ל בפי' דברי הטור דלא כמ"ש שפי' ב"י דבריו ובדרישה' האריך ודי בזה שזכרנו: [כז] משביעין אות' לדברי הכל פי' שלא נשאר בידה מה שתפס' ולא נתג' ולא בזבזה ממנו כלום: [כח] שוה בשוה. בטור כ' ואם טעתה אפי' כל שהוא שמכר' שוה מנה ודינר במנה מכרה בטל עכ"ל וזה איתא בפש' פ' אלמנ' ניזונית בפש' היה כתובת' מנה ומכר' שוה מנה ודינר במנה מכר' בטל ופירש"י שאותו דינר אין לה רשות למכור נמצא שכל המכר טעות שהרי בבת אחת היתה וכתב ב"י טעם זה אינו שייך במזונות וגם בהרמב"ם פי"ח דאישות לא כ"כ עכ"ל ודחק עצמו אח"כ לפרש דברי הטור על לקחת לעצמ' והניח בצ"ע ולפענ"ד דלק"מ ומ"ש דכאן ל"ש טעם דרש"י דהיינו מצד שכאן יש לה רשות למכור כפי מה שהיא רוצה לא ידענו מי הכניסו לכך דודאי במזונות יש שיעור למכור כמו יש בידה למכור כמבואר אח"כ דהשיעור מה שתצריך לו' חדשים ובזה כתב שפיר כאן דטעת' מה שוה יותר על ו' חדשים אפי' כל שהיא מכרה בטל והוה ממש כמו בכתוב' שהיא של מנה שזכר רש"י ובדרישה' כתב בשם ד"מ דלא כב"י וכעת אין מ' ד"מ בידי ולדעתי נתכוין למ' שזכרתי ועי' בסי' קג ס: שכתב שם בסי"ג [כט] מכרה קיים דלא הצריכו ב"ד אלא לכתחי' ויש חולקין ס"ל אפי' דיעבד בטל ואפי' היא עצמה יכולה לבטל ונרא' דאין להוציא מנכסי יתמי בספיקא והסבר בטל כדעת יש חולקין [ל] אינו כלום. הטעם דאין שם לך כלו' מי החזיק באלו הנכסים שאין אדם יכול לזכות בפקה אלא מיד המקנ' לו : [לא] האחריות על היתומים. שאם יטרפנה איזה ב"ח חייבים היורשים לשלם לו ואם האשה יכולה לס"וף שמכר' למזוני כש"יל כתובת' דמ"ם אחריות דנפש' קבלה עליה ש"א תבא היא לטרוף ממה שמכר' היא ונרא' דאפי' מכרוה ב"ד בשביל' הוה כאלו מכרה היא לזה דאל"כ תקשה לך להיש חולקין דסעיף כ"ה דאין מכירה כלל בלא ב"ד היאך תמצא כאן שהיא מכרה :

צד חיוב דירת אלמנה וכסותה ואם אמרה שיתנו לה מזונות בבית אביה ובו ז סעיפים :

א א א כדרך שניזונת א) אלמנתו מנכסיו ב כך נותנין לה כסות (א) וכלי תשמיש ומדור א) או יושבת במדור שהית' בו בחיי בעלה : הגה (ב) ב) ואינה משמשת בכל הבית עם היורשים רק נותנין לה מדור מיוחד לפי כבודה בנים (הר"ן פ' נערה בשם הרשב"א והמ"מ פי"ח) ג ג) וי"א דיכולין ליתן לה מדור (ג) הראוי לה בבית ב) אחר (כן משמע במרדכי פ' הנושא ובפ' נערה שנתפתתה) ד ד) ואין האלמנה יכולה (ד) להשכיר מדור שלה לאחרים (תשובת הרשב"א ובהר"ן פרק הנושא) ג ומשתמשת בכרים ובכסתות ובעבדים שנשתמשה בהם בחיי בעלה ה (ה) [א] ה) כשהיא בעלה במדינת ג) היא (הר"ן פרק נערה) :

ב ג נפל המדור ו (ו) אין היורשין חייבין ד) לבנותו ד ואם אמר' הניחו לי ואני אבננו משלי (ז) אין שומעין לה ז (ח) ו) ה וכן לא תחזק ה) בדקו ולא תטחה אותו אלא תשב בו כמו שהוא או תצא :

ג ו ואם נפל אפי' בנאוהו יורשין איבדה זכותה ממנו :

ד ח (ט) ז יורשים שמכרו מדור ו) אלמנ' [ב] *לא עשו כלו':

ה ז) ח נפל הבית או שלא הי' לבעל' בית אלא בשכר ט (י) [ג] נותנין לה ז) מדור לפי כבודה וכן מזונותי' וכסות' לפי כבודה ואם הי' כבוד בעלה גדול נותנין לה (יא) לפי כבודו :

ו ט אלמנה שאמר' איני זזה מבית אבי פסקו לי מזונות ותנו לי שם יכולין היורשין לומר אם את אצלנו יש לך מזונות ואם לאו אין אנו נותנין לך אלא י (יב) *כפי ברכת ח) הבית ואם היתה טוענת מפני שהיא ילדה והם ט) ילדים נותנין לה מזונות המספיקים לה לבדה והיא בבית אביה (וי"א שאין זה טענה אלא כאשת אב שאינה אמם) (טור בשם הרמ"ה) :

ז ט) י חייבים לפרוע בשביל' כסף גולגלתא ומס שעליה כדרך שפרע בעלה בשביל' אבל אין חייבים כ בפדיונה ולא ברפואתה שיש לה קצבה ולא בקבורתה :

צה חיוב מעשה ידיה ליורשים ואם השביחו הנכסים אם נוטלת בהם ובו ז סעיפים :

א א (א) א מאחר שהיורשים חייבים (א) במזוני' א האלמנ' מעשה

חלקת מחוקק

צד (א) וכלי תשמיש. מבואר בגמרא שמשתמשת בכלי כסף וזהב כדרך שמשתמשת בחיי בעלה : (ב) ואינה משמשת בכל הבית עם היורשים אע"ג דבחיי בעלה היתה משתמשת בכל הבית מ"מ תנאי כתובה דאת תהא יתבא בביתי למפוקי קאתי שא"צ ליתן לה כל המדור ברשות' כדרך שהיתה בחיי בעלה רק שיתנו לה דירה מיוחדת לפי כבודה ולא שתשמש בפרהסיא עם היורשים בכל הבית ואין זה לניעות לאשה:

(ג) הראוי לה בבית אחר במרדכי איתא אם לא ירשו רק בית א' אינה דרה מהם אפי' הבית גדול אבל אם ירשו שני בתים מחויבים ליתן לה מדור בבית השני וכן נ"ל כוונת הרב בהג' כאן דלפי דעה הא' אין יכולין לדחותה מן הבית אפי' לא ירשו רק בית אחד כל זמן שאין הבית צר אבל לדעה השני' אפי' בבית גדול יכולין לדחות' ולהשכיר לה בית אחר ומ"מ לא הוי לן לסתום דבירשו שני בתים לכ"ע אין יכולין

...

ב (ב) מעש' ידיה שלהם א) ג ואם היורשים אומרים לה טלי מעש' ידיך למזונותיך אין שומעין להם ג אבל אם היא אומרת כן שומעין לה :

ב ד ב) אם היתה מניקה יכולה היא לומר ג (ג) איני מניקה אלא ג) בשכר ד ג) ויכולה היא לתבוע כתובתה לאלתר אע"פ שאינה יכולה לינשא תוך כ"ד חדש :

ג ה כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה אלמנה עושה ליורשים חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פנים ידים ורגלים :

ד ה ו מציאתה (ג) (א) ד) ז ופירות ג) נכסיה לעצמה :

ה ה) ח צמצמה עצמה ד) והותירה ממזונותיה וכן אם הותירה מכסותה ובגדיה הבלה ה) ליורשים :

ו) ט כשבאה האלמנה לב"ד לתבוע מזונותיה ו (ה) אין מחשבין עמה על מ"י עד שיבואו היורשים ויתבעוה אם ימצאו לה מעש' ידיה נוטלין אותו ז (ו) ואם לאו ילכו לדרכם י ואם היורשים קטנים ב"ד מחשבין עמה ופוסקין לה מעש' ידיה כדרך שפוסקין לה מזונות :

ז כ אלמנה שניזונית מהיתומים והניח בעלה קרקע והשביחתו ח ז) יש מי שאומר שכל השבח שלהם ואפי' [ב] שכר טרחה אינה נוטלת (ז) ח) ל ויש מי [ג] שאומר שהשבח הוא לעצמה ט) [ד] [ה] וי"מ שאומר שנוטלת שכר טרחה * אלא שידה על התחתונה מ ואם אינה ניזונת משלהם והניח בעלה נכסים מועטים שאין בהם כדי כתובתה יש מי שאומר ט שאם אמרה ראו י) מה שהניח לי בעלי ואשביח לעצמי ונתעצלו מלהגבות כתובתה אפי' השביחו הנכסים אלף זוז השבח לעצמה אבל [ו] (ח) אם השביחה הנכסים סתם נוטלת כתובתה והמותר ליורשים י) נ ויש מי שאומר (ט) שבין אמרה ראו בין לא אמרה כל השבח ליורשים ואפי' כתובתה לא תגבה ממנו אלא שנוטלת שכר טרחה וירדה על התחתונה :

הגה י (י) [ז] וכן עיקר ז) דהשבח כולו הוא של היתומים יא) ואינה גובה כתובה

בית שמואל

במתני' מ"י שלהם קאי על הא דתנן ניזונת לפי שהם מחויבים ליתן לה מזונות אבל היכא דאינם מחויבים א מלינו דמ"י שלהם והא דלא פי' הרי"ף הבעי' לפנין מ"י משום דלא מדכר בש"ס מת"י אבל י"ל דלא פליגי בזה ולא כ"מ לפ"ז כל הפוסקים ס"ל כן והרז"ה דחולק ע"ז דעת יחידאי היא גם למ"ש לעיל כל מקום דפליגי הם סקים קיימי הנכסי' בחזקתם : ב מ"י שלהם עיין סימן פ' בענין מלאכות שלה מ"י הכל בעושרו וכן אם היא פטורה לעשות מלאכה לבעלה פטורה היא לעשות ליורשין וכן לענין הנקה ואף על גב דהיתה מרוצה בחיי בעלה שתקח מ"י בעד המזונות יכולה לחזור אחר מיתתו עיין ברש"י ר"ס הני דייני : ג היכי מניקה אלא בשכר רפילו בזמן אחרי כשאינה רוצה ליזון מהם : ד ויכולה לתבוע כתובתה עיין ר"ס ל"ג מ"ש בזה : ה מציאתה הטעם דהבעל זוכה במציאת' משום איבה וכאן תהוי איבה כן איתא בש"ס ורש"י והר"ן פי' דהם חייבים ליתן לה מזונות לא חיישי' לאיב' ולכאורה קשה ל"ה לא פירשו תהוי איבה דאל יבואו לזונה כמ"ש שם זה בבלאות ואפשר הטעם דהא תנא סתם משמע אפילו יורשים דהם בנים ואז אין חשש זונה כמ"ש בטור סימן כ"ד לפ"ז י"ל הא דקי"ל מותר בגדים ליורשים כי היכא דתתגנה עליהם לא אמרי' בשביל אמם ולענין שאר מלאכות נראה אם היא אמם אינה חייבת לעשות להם מיהו פשיטא למר חייבת שלא תשב בטל : ו אין מחשבים עמה אף על גב לרמב"ם כשאין הכתובה בידה מספקינן שמא מחלה וכאן אין טוענים בשבילם כי שם איכא ריעותא דאין הכתובה בידה ועי' סימן פ' : ז ואם לאו ילכו לדרכם כלומר אם נתבטלה ולא עשתה אינה חייבת לשלם להם וכן הדין בבעל ועי' סימן פ' : ח יש מי שאומר השבח שלהם כמו שכר מ"י כן הוא דעת ר"ח ורשב"ם ולא מהני אמרה אפי' כיון שהיא ניזונת ואף שכ' הרשב"א בתשו' במטלטלין אם אמרה ראו וכו' הוי כשולח יד וכגזלן והשבח שלה מ"מ הוא שפה לא הכריע כדיע' זו ודיע' הב' דס"ל דהשבח לעצמה היא דעת הראב"ד וס"ל שבח לאו בכלל מ"י הוא והיינו כשאמרה ראו וכו' דאל"כ לא עדיפא מאשה יורשת או הי' מאחי' אם לא אמר ראו לא זכה בכל ולענין אם מנכין לה מה שמוטל עליה לעשו' י"א דאין מנכין כמ"ש בטור בשם הראב"ד ובתשובת הרשב"א כ' מ"י מה שהיא חייבת לעשות אינה אלא לאחתי' אבל אם לא פ"ה אין מנכין מרדכי הארוך כ' דהשבח לעצמה ומנכין כשיעור מ"י וכ"כ באגודה (ומ"ש בח"מ הג"ה) ודיעה ג' שהביא דנוטלת שכר טרחה אין מפורש מי שסובר כן אלא הב"י כבין כן מדברי הרא"ש מ"ש בפרק מ"ש דנוטלת שכר טרחה קאי על כל דברי הרשב"ם אפי' בניזונת וכן ראיתי בדרישה בשם מהרש"ל וכ"כ ב"ח אבל נראה עיקר דלא קאי על ניזונת וכן משמע מתשובת הרא"ש כלל כ' שהביא הב"י ר"ס ק"ס וכן מוכח מ"ש הרא"ש דאינה מוחלת נכס וי"א בניזונת איירי א"כ למה לי נחלה שלה דהא זכו מחמת המזונות' ואי ס"ל שבח אינו בכלל מ"י ה"ל לכתוב בקיצור דאין שבח בכלל מ"י וכן הוא דעת הדרישה וכן ראיתי בתשו' מהר"מ מלובלין סימן ק"ס כתב נ"כ דהרא"ש לא קאי על הניזונ' ופסק דמ"י הכל של יתומים כבניזונ' וכ"ה בתשו' ריב"ש סימן קס"ח ובב"י בבית ר"ס ל"ו : ט שאם אמרה ראו וכו' הרשב"ם הנה לדעת הראב"ד והמרדכי ואגודה שכתבתי בסמוך ס"ל אפי' בניזונת השבח שלה מכ"ש כאן כשאינה ניזונת וכן הוא לדעת הרשב"א בתשו' שהביא הב"י ומשמע דאיירי בין בקרקע ובין במטלטלין וכמ"ש בהראב"ד וכן מוכח בתשובת רשב"א בתחלת התשובה כ' במטלטלין השבח שלה כיון שאמרה ראו דינה כגזלן ואח"כ לא כ' הטעם משום גזלן וי"ל הטעם כראשון כ' לדעת הפוסקים דס"ל שבח בכלל מ"י בניזונת בזה כ' במטלטלין דשייך בהו גזל אם אמרה ראו דינה כגזלן אבל הוא סבר שבח לאו בכלל מ"י אפי' אם היא ניזונת מכ"ש כשאינה ניזונת מ"מ אפי' בקרקע דלא שייך גזל מ"מ כל השבח שלה הוא. והטעם דנוטלת כל השבח יותר מאחר היורד לשדה של חבירו והשביח משום דהוי כאלו יש לה חלק בנכסים דהא יש לה כתובה לגבות ויש מי שאומר שהביא זו דעת תוס' והרא"ש דס"ל אפ"ג דיש לה כתובה לגבות מ"מ כ"ז דלא הגבו לה הב"ד אין לה חלק ודינה כאחר היורד לשדה חבירו. מיהו במטלטלין י"ל דהתם מודים מטעם הנ"ל שכ' הרשב"א : י וכן עיקר היינו כשלא אמרה ראו בזה הכריע כהם סקים דאינה גובה משבח אבל אם אמרה ראו י"ל במטלטלין לכ"ע השבח שלה מטעם הנ"ל ובקרקע

חלקת מחוקק

מתנאי כתובה כל זמן שאין משלמין לה הכתובה : (ב) מעשה ידיה שלהם. זה פשוט שדין האלמנה עם היורשים כדינה עם בעלה וכמבואר לעיל ס"ס וכל שפטורה מן המלאכות בחיי בעלה כשהכניסה לו שפחה אחת או יותר כן דינה עם היורשים דלא עדיפי נכרא דאתי מחמתיה : (ג) אינה מניקה אלא בשכר אפי' בעני' שמבואר לעיל סי' פ' שמחוייבת להניק בנה היינו בניזונית אבל כאן מיירי באינה רוצה ליזון מהם ותובעת כתובתה שאין לה מזונות ע"כ צריכין לשלם לה שכר הנקה : (ד) והותירה ממזונותיה וכן אם הותירה כו'. לעיל בסי' ע' כתב דמותר מזונות לבעל ובסי' ע"ג כתב בטור והוא הם בש"ע דמותר בלאות לאשה לימי נדותה כדי שלא תתגנה על בעלה אבל כאן תתגנה ותתגנה ע"כ הכל ליורשין : (ה) אין מחשבין עמה על מעשה ידיה גם לעיל בסי' ע' כ' בזה שהלך למדה"י שאין מחשבין עמה על מעשה ידיה עד שיבוא בעלה והוא דעת הרמב"ם והרא"ש חולק עליו ונראה דגם כאן הרא"ש חולק עליו ושם תמהתי בבסעיף ה' העתיק דברי הרמב"ם ובסעיף י' הביא הרב דבר הרא"ש כאלו אין חולק וגם כאן יש לתמוה למה לא העתיק דברי הרא"ש והי' לו לרמוז על מ"ש לעיל בסי' ע' : (ו) ואם לאו ילכו לדרכם. כבר כתבתי גם לעיל סי' ע' וכן הוא מבואר בתשו' הרשב"א שהעתיק הב"י שכל שהיא עוש' אמרי' שמעש' ידי' לבטל א"כ שהוש' לעשות אבל אם נתבטלה ולא עשת' א"כ חייבת לשלם וכדמוכח שמעתת' וכו' ועי' לעיל סי' ע' בלאותם ואבל' דעת הרא"ש שיכול לטעון הי' לה להשתכר ממעש' ידיה : (ז) ויש מי שאומר שהשבח הוא לעצמה לא ראיתי מי שיסבור שהאשה שהשביחה קרקע של יתומים שיהי' כל השבח לעצמה ובפרט בניזונת ואף שהטור כ"כ בשם הראב"ד אם פשתה הרי היא לעצמה היינו במטלטלין דבזה מיירי בסוף דבריו וכמ"ש הרשב"א בתשובה דהרי זו שולחת יד כמה באיבה שלה ושבח גזלה דגזלן הוי אבל בקרקע אפי' אמרה בפי' ראו הרי אני יורד לקרקע היתומים להשביח לעצמי הרי היא כאחר היורד שלא ברשות וידה על התחתונה : (ח) אם השביח' הנכסים סתם נוטלת כתובתה. אע"ג דאין כתובה נגבית מן השבח היינו בשבח שהשביחו יורשים או לקוחות אבל בשבח שהשביח' האשה עצמ' מבת"ה אדעתא דהכי השביח שתגבה כתובתה מן השבח אף שלא אמרה ראו ודי בזה שהמותר ליורשים : (ט) שבין אמרה ראו וכו'. ולא אמרו במבוי שהאש' שאמרה ראו השביחה לעצמה אלא דוקא באשה יורשת אבל באשה דעלמ' אין לה כח בלא ב"ד לירד לנכסי בעלה בלא ב"ד ולהשביח לעצמה אלא כל מה שהשביח' היא של יורשים ואין לה רק שכר טרח' כיורד שלא ברשות דעלמא וממילא אין גובה כתובתה משבח של יתומים : (י) וכן עיקר דהשבח כולו הוא של היתומים לא הכריע הרב דלא כרשב"ם אלא בלא אמרה ראו דמאחר דהשבח של יתומים אין תגבה כתובתה מן השבח רק יושבת בבית בעלה סתם ופ"ז פסק מהרי"ו כרשב"ם יחיד בדבר וכל רבותינו חולקים עליו אבל אם אמרי' ראו מה שהניח לי בעלי ואני רוצה להשביח לעצמי והנכסים הם מטלטלין או מעות והיא אינה רוצה ליזון מן היתומים נראה דכל הפוסקים יודו שהדין עמה דהא כ' המרדכי בפ' מי שמת בתשו' ר' שמשון שהעתיק שם הכא אשה זו לאו בתורת גזלנות ירדה כו' ושליחות דיתמי קא עבדה וקלא הלב נוטה דהיכא דהכתובה מרובה על הנכסים שאם היתה באה לב"ד היו מגבין לה את הכל אף ע"ג דלא אמרה ראו מה שהניח לי בעלי כמאן דאמרה דמי וכו' אבל לא מלאני לבי לחלוק על רשב"ם מן הסבר' בלא ראי' ושלום שמשון ב"ר אברהם עכ"ל הרי משמע שמסכים בזה לדברי רשב"ם שאם אמרה ראו לעצמה ואם לא אמרה ראו ליורשים

באר הגולה

ג כפב פ"ס שם שדין היורשין כדין הבעל עם אשתו וכמ"ש לעיל סי' ע' וסי' פ' וכמ"ש בגמ' שם : ג שם בירושלמי ד פ"ס שם בשם מפרשים : ה מימרא דר' יוסי בר חנינא שם דנ"ו ע"א : ו מימרא דר' זירא אמר שמואל שם : ז פרא"ש שם וכן כתב הרי"ף בפ"ד דכתובות והכריחו מן הגמ' כיון שאין חייבין בפדייתה אינו דין שיאכלו הפירות כ' ה"ה : ח ג"ז שם מימרא דאביי נקטינן מותר בלאות כו' וכ"ש מותר מזוני שהם אף בחיי הבעל לבעל וכן כתב הרשב"א וה"ה : ט ג"ז שם מפ"ש כשמעו כו שמה כ"ע לא פליגי כו' שם דקי"ז ע"ב : י ה"ה שם ר"ח כתובה היא וראי' אליו שהביא תוס' של יתומים וכ"כ הרשב"א : כ טור בשם הרשב"ם ב"ב דף קמ"ד ע"א כיון שמעשה ידיה להם : ל שם בשם הראב"ד כיון שהיא מלאכה אחרת שאין דרכה בכך (* פי' שלא אין השדה עשויה ליטע נוטלת השבח אם השבח מרובה ואם הם מעוט אינה נוטלת אלא דבר מועט כיון שלא קבלה ההריות : מ ג"ז שם בשם הרשב"ם : נ שם בשם אביו הרא"ש שם

ביאור הגר"א

צה א) ואם כו' עי' תוס' שם ד"ה ניזונת כו' : ב) אם היתה כו'. כמ"ש ביבמות מ"ב ב' ולישבקינהו ליורשים : ג) ויכולה היא כמ"ש בערכין כ"ב א' אין נזקקין כו' משום מזוני ואף דמוסיף שם משום איבה היינו משום גרושה אבל פשיטא דקיימא בפשי דמזוני נמי וכו' לפרש"י ד"ה ההיא כו' שהב"ד פי' רי"ז ע"ש ועי' רמב"ם פי"ב מה' מלוה הל' ג' לפיכך אם קבלה האשה וכו' ואח"כ באת להגבות כתובתה הנכסי הי ותים אין נזקקים לה עד שיגדלו היתומים שהרי א"ל מזונות והרי נשאת וכו' כ"מ שם כ ב הרשב"ז כו' ולע"ד כו' : ד) ופירות כו'. כיון דאין חייבים בפדיונה כמ"ש נפ"ד וכמש"ש ואין חייבים כו'. יורשיה יורשי כו' : ה) לאתה כו' וכן כו'. שם ס"ה ב' ועי' בה"ג : ו) כשבאה כו'. כו' בה"ג יע ל סי' ע' ס"ה : ז) יש מי כו' ואם אינה ניזונת כו' עי' רשב"ם קמ"ג ב' ד"ה ואם אמרה כו' שם קמ"ג א' ד"ה בלא כו' : ח) ויש מי כו' טור בשם הראב"ד שלא הוי מעשה ידיה של ן אלא בקבועים כגון ג"ח ושבירה כו' : ט) ויש מי כו' וכן כתב בהג"א שם ד"ה וריב"ש כו' : י) יש מי כו' הרא"ש שם עיין שם : יא) ואינה גובה כו'. שם ברא"ש דלא כרשב"ם וכמ"ש בבכורות נ"ב ב' :

פתחי תשובה

(ג) מציאתה. עי' בתשו' שב יעקב סי' ט"ו לפ"ז י"ל הא דקיי"ל מותר בגדים ליורשים כי היכא דתתגנה עליהם כ"ה אמה לא אמרינן כן ע"ש. ועי' בספר ישועות יעקב שחולק עליו :

חכמת שלמה

בסעיף ד מציאתה ופירות נכסיה לעצמה כ"ב הנה במקום שאין היורשים חייבים ליתן לה מזונות אף אם נגרוש הניזונת ומעשה ידיה ליורשים מ"מ ב ליתא איכה שכי דעות אי מציאתה ליורשים והנה לפי דברי רש"י בר"ם אלמנה נזונים שפירש אי אמרת דבלאה המזונות הנן שפיר דמשכחת לה אלמנה שאינה נזונים כו' וס"ל לרש"י דאף שאין חייבים לפה לה מ"מ דיכיפה כמו עם בעלה משמע דמליאתה הוי ליורשים בניזונות ... דאין חייבין ליתן לה אף שמכניק בגמ' הכא סהוי לה איבה היינו דוקא במקום שחייבין ליתן לה מזונות אז לא איכפת לן באיבה כיון שחייבים ליתן לה מזונות וכ"כ רש"י שם אבל במקום שאין חייבין שייך שפיר איבה ומליאתה ליורשים רק כ"ז לרש"י אבל פשוט הקשו עליו שם וס"ל כיון דאין חייבים ליתן לה אף שנהכין אין לידיהם כמו עם בעלה ואין שייך מעשה ידיה להם בכלל אז אף אם נגרוש ה יזונה ומעשי ידיה להם מ"מ מליאתה לעצמה דלא הוי כמו נפלה עיי"ש בתוס' ומדלא הזכיר הטור והב"י והב"ש מהפלוגתא הנ"ל כל ס אי מליאתה לעצמה או לא אבל זה תמוה כדעת הב"ח והב"ש דס"ל להפור דאף מעשה ידיה לעצמה במקום שאין חייבין לפה לה מזונות ממילא לא הוצרך להזכיר דין מליאה כיון דבכ"כ הוא ממעשה ידיה ולא הוצרך להזכיר דמעי' שלה כיון דהפור והמחבר כ' בלשון כי וסהיורשין חייבין לה כו' ממילא נדע דבמקום שאין חייבין הוי מעשי ידיה לעלמה וד וק ול"ע :

באר היטב

ג) נכסים. וה"ה מתנה שנתנו לה הרש"ך ח"מ סי' ד' : ד) והותיר'. דוקא שלמלמ' והותי' בידה אבל אם למלמה על י' ממה שפסקו לה הב"ד והכל לבניס ממה שהיא לריכ' להם לחוץ פיה. הוא שלה. הר"ס מטרחני ח"מ סימן קי"ב : ה) ליורשים. וכתב ב"ש כשהיא אמם לא אמרינן כי היכא דתתגנ' עליהם . וכן לענין שאר מלאכות אם היא אמם אינה חייבת לעשות להם. מיהו פשיטא לאר חייבת שלא תשב בטל ע"ש : ו) ראו וכו'. הוא דעת הרשב"ם. ומשמע דאיירי בין בקרקע בין במטלטלין. ויש מי שאומר שבין אמרה ראו בין לא אמר' כל השבח ליורשים הוא תוס' והרא"ש. וכתב ב"ש מיהו במטלטלין י"ל דתוס' והרא"ש מודו דהשבח שלה ע"ש : ז) דהשבח וכו'. היינו כשלא אמרה ראו. בזה הכריע רמ"א כהפוסקים דאינה גובה לא זכו במעש' ידי' וח"מ לא כ"כ ע"ש : ב) בשכר. ויכולה היא לתבוע. כתב כנה"ג דנפל מחלוקת בדין זה אם תרתי מילי קאמר יכולה היא לומר איני מניק' אלא בשכר אפילו בניזונית מן היתומים. ויכול' היא ג"כ לתבוע כתובה. ממילא לפ"ז בעודה ניזונית מן היתומים אינה מניק' אלא בשכר. או חדא מילי קאמר והכל דבר א' והכי קאמר יכול' היא לומר איני מניק' אלא בשכר לפי שרוצ' להפרע הכתובה' אבל בעוד' ניזונית מן היתומים ודאי שמניקה בחנם ע"ש מ"ש וח"מ וב"ש כתבו באינ' ניזונית איירי ע"ש. הר"ס אלשקאר סי' י"ב כתב מיהו בשכר כ פין אותה ומניקה עד כ"ד ה דש. אבל הרמב"ן ח"מ סי' ל"ה כתב דאם התינוק מכיר' אז כופין אותה ומניקתו בשכר אבל אם אין מכיר' אין כופין אותה וכ"כ הרי"ו אדרבי סי' שע"ג . וע"ל סי' כ' וסי' פ"ב מש"ש:

טורי זהב

סימן צה [א] מציאתה' הטעם שתקנו מציאת אשה לבעל' משום איבה הכא נמי תהוי לה איבה ופירות נכסיה לבעל' משום פדיונ' וכאן אין יורשיה חייבים לפדות' [ב] ואפי' שכר טרחא כו'. זו דעת רשב"ם בטור ובאמת ברשב"ם בגמרא דף קמ"ד לא נזכר בהדיא שכר טרחא בזה אלא ז"ל ראי שקלה מזונות הא תנן דמעש' ידיה (שלהן) הלכך אשה שפת בעלי כו' (עכ"ל) רק באשר"י בשם רשב"ם כתב כן דאפי' שכר טרחא אינ' נוטלת בניזונית משל בעלי (מ"מ משמעות לשונו שאין להכלל אפי' שכר טרחא ופעמו דכיון שהיא משום דת במעש' ידיה גריעא מאחר שיורד שלא ברשות) [האי מ"מ כו' עד שלא ברשות שהצגתי בחצי עגול נכתב בבמוך סק"ד ונרא' דשייך באן גם תיבת עכ"ל שנכתב שם שייך כאן והצגתיו ב"ש וגן תיבת שלהן שנכתב שם שייך כאן והצגתיו ג"כ בחצי עגול] וגם בש"ס בגמרא משמע כן מדאמר ראי שקלה מזונות הא תנן דמעש' ידי' שלהן הרי דבכלל השבח במעש' ידי' ובמעש' ידי' משיפא דלית ל' שכר פרחא דהא המזון שנותנין לה הוא שכר פרח' שלה: [ג] ויש מי שאומר שהשבח הוא לעצמ' הוא דעת הראב"ד בטור והטעם שלא אמרו מעש' ידיה שלהן אלא במעש' ידי' הקבועים כגון פויה או אריגה אבל במלאכ' אחרת שאין דרכה בכך לא כיון שאין יכולין לכפות' שתעש' מלאכה זו דהיינו עבודת שדה ונרא' דעכ"פ לא עדיפא משאר יורד לשדה חבירו דעל כל פנים גם לבעל השד' יש שם חלק אלא דזה היורד ידו על ה' ליונ' הכי נמי באש' וו דמ"ש הראב"ד מה שעשת' היא לעצ' היינו מ שמגיע לחלק' כמו יורד ברשות הוא שלה : [ד] ויש מי שאומר הוא הרא"ש דס"ל דדמיא האש' לאדם אחר לגמרי ד ורד שלא ברשות ידו על התחתונ' (שלהן עכ"ל מכל מקום משמעות לשונו שאין לה כלל אפי' שכר טרחא כו' עד שלא ברשות כבר הצגתיו בס"ק ב' והיה כתוב כאן והמעיין יראה שאין כאן מקומו) : [ה] ויש מי שאומר שנוטלת שכר פרחא תיוהא קא תוינא הכא דזה כתב לפי דעת הרא"ש שבפור דהיינו שהפור כתב באינ' ניזונית דהרשב"ם כתב ואם אינ' ניזונית כו וכתב א"א הרא"ש משמע מתוך לשונו שאינ' נוטלת בשבח כלום ולא נהירא כו' סבר הרב ב"י כאן בש"ע דזה קאי על ניזונת וכ"כ בפריש' בשם רש"ל ולא ידענא התחל לכך דאם כן הי' לו להפור לתביא זה על ניזונת קודם לזה והו דא"כ להרא"ש הוה לפ וכתב לא נהירא כו' נופל שכר פרחא אפי' אם ניזונית וז"א דבהדיא כ' הטור בקיצור פסקי הרא"ש דבניזונית אפי' שכר פרחא אינ' נוטלת אלא נרא' דבאינ' ניזונית דוקא פליגי רשב"ם והרא"ש דלרשב"ם כל שיש נכסים מרובי' מכדי כתובת' ו"יא השביח' אזלה בשבח כלום כ ודעכ"פ לא יגיע לה כל הנכסים נמצא שהשביח' עכ"פ קצת בחלק היתומים ע"כ אמרינן דודאי פרחא קמי יתמי בבול' אבל אם הנכסים מועטים נמצא שבודאי יהי' כל השד' שלה רק שלא הפס קו עיין יגבות בזה יש חילוק אם אמר' ראו הוה כאלו כבר הגבוה ב"ד וכל השבח שלה אבל בסתם שלא אמר' ראו מהני עכ"פ לפלאות סך הכתוב' אבל נוסף על הכתוב' לא כי אזלה בשבח כלום נוסף על הכתוב' וע"ז חולק הרא"ש ראם הנכס מרובים יש לה עכ"פ שכר פרחא כמו אחר ולא אמרינן פרחא קמי יתמי ובמועטים לא מעל' ולא מוריד אמירת ראו אלא בכל ענין יש לה שכר פרחא בשבח ואין חילוק בין תשלום כדי הכתוב' ובין אם יש מרובים דבשניהם אין לה אלא שכר פרחא ושכר פרחא מיהו יש לה וזהו היש מי שאומר של הש"ע ש סוף הסעיף הוא הרא"ש וס"ש הש"ע כאן בניזונת יש מי שאומר יש לה שכר פרח' הוא שלא בדקדוק לפע"ד גם בדריש' פירש דהרא"ש חולק על אינ' ניזונת והאריך : אך בפרפי דברים בפי' דברי הרא"ש ולעניות דעתי נרא' עיקר כמו שכתבתי בפי' הדבר ם ויהיו דברי הפור מכוונים כאן עם דבריו בקיצור פסקי הרא"ש : [ו] אבל אם השביח' הנכסים . תם כו'. זה דעת רשב"ם והקש' הרא"ש מסאי דתנן בפרק יש בכור דאין אשה נוטלת' כתובת' ונ"א דלא קשיא מידי על הרשב"א דכאן לא נוטלת שבח סבה כתובת' אלא ששבח שהיא השביח' וכיון דאין שם בנכסים כדי כתובת' הוה לה כאלו פירש' שמשבחת לעצמ' ודוקא כשיש לה שיעור כתובת' אז אמרינן דמ"לה להיורשים כיון דלאו דרכ' לטפרח להש יחה קמי יתמי כדקא סלקא דעתא בגמרא אבי באמרה ראו כי אחולי אחלה כו' וסברא זו נשאר' קיימת במשבחת בסתם וזה דוק' בניפלת שיעור כתובת' א' מוחלת השאר ליורשים והתיא דיש בכור לא מיירי בשבח שמשבחת היא אלא בשבח דממילא כגון דיקלא ואלים ארעא ואסק' שירפין דמחלקינן ב רק י"נ לענין בכור זה נרא' לי ברור לדעת רשב"ם : [ז] וכן עיקר גם בתשובת מה"ו ראיתי כן סימן קע"ו שרשב"ם יחיד בדבר ולא קיימא לן כוותיה

צו שבועת אלמנה וגרושה על כתובה ובו כא סעיפים:

א א אין א] אלמנה גובה כתובתה א) עיקר ותוספת (א) א [א] אלא א) ב בשבועה (א) ונ"מ ונכסי צ"ב (ב) ב) או נכסים שייחד לה בכתובתה ג) ג בעין ג אם אות' שהכניסה לו הם בעצמם ג) קיימים ג) ג או דברים שידוע שבאו מכחם נוטלת אותם בלא שבועה ד (ג) ואם נכסי צאן ברזל אינם קיימים ולא דברים הבאים מכחם ובאה ליפרע מנכסיו אינה נפרעת אלא בשבועה ד) וה"ה אם ייחד לה מטלטלים בכתובת' שיש לחלק בהם כמו שחילקנו בנכסי צ"ב ה ואם ייחד לה קרקע בכתובתה אע"פ שלא פירש [ב] אלא מצד אחד נוטלתו בלא שבוע' ה) ואם מתה קודם שנשבעה ו אין ז) יורשיה יורשין כתובת' שאין אדם מוריש לבנין

כתובה ולא מזונות מאותו שבח (במרדכי פ' מי שמת) יא [ח] ולכן אלמנה שישבה זמן ארוך בבית בעלה (יא) וניזונית מהם עד שכודאי כלה הקרן שהכניס בעלה אע"ג דיש כאן הרבה מן השבח שבשבח אינה גובאת כתובתה מהם (הטור ומהרי"ו סי' קע"ו) ח) וי"א (יב) אלא כל מה שהוציאה מנכיון מן השבח וגובאת כתובתה מן הקרן ולא מן השבח (מהרו"ל סי' מ"ו ועיין לקמן סי' ק'):

אם לא אמרה ראו אין דינה כיורשת ונדונית ותוספת שליש נוטלת משבח כ"כ בנ"ש וכא דאי' גובה הכתובה משבח ומן מטלטלין גובה בזה"ז משום שבח נרע טפי כמ"ש בהרא"ש וכמ': יא ולכן אלמנ' וכו' ז"ל מהרי"ל בתשובה סימן מ"ז אלמנה שלא נשבעה על הכתובה אע"ג דהוציאה הרבה מכתובתה הן למסים הן לשידוך הבנים אין מנכין לה מכתובה כי כל מה שהוציאה הוא משבח כתובתה וי"ח הוא מהרי"ו סימן קפ"ז וז"ל ועוד אני אומר כיון שישבה האשה בנכסים י"ד שנים מסתמא ככר הוציאה לצורך מזונותיה ופרנס' יותר משיעור נכסים שהכניס בעל ונמצא כל שבידה הוא מריוח ואין אשה גובה כתובה מהשבח שלאחר מיתת בעלה . ובש"ז הביא ראיה לדעת מהרי"ל מהא דאיתא בש"ס ולקמן סי' ק"א אלמנה שיש הכתובה בידה גובה לפולם ובוודאי במשך הזמן ככר כלה עזבון בעל' ויש לדחות וי"ל דאיירי שם כשהניח בעל' קרקע אז לא שייך שהוציא' מזבון בעל' . גם י"ל הטעם הוא דאמרי' מסתמא הוציא' ממה שהניח בעל' דלא שביק היתר' מה שהניח והוציא' מנכסיה לכן אסביורשי' נותנים לה מזונות סתם אמרינן אלו היו אומרים לה דנותנים לה מן מה שהניח

...לדעת רוב הפוסקים השבח שלה וא"ל כיון אם אמרה ראו נוטלת כל השבח ע"כ נ"ל דדינה כאשה יורשת כיון דאית לה כתובה לגבות א"כ כשלא אמרה ראו למה נשתנה דינה מאשה יורשת דנוטלת משבח והשבח לאמצע ויש לומר כשאמרה ראו אז הוי כאלו נכתב הקרקע לכתובה ואז דינה כאשה יורשת אבל

ליורשים אפ"ה שכ' שהי' ראוי לסכריע אף בלא אמרה בנכסים מופסים כאמרם דמי הרי להדי' דכאמרה פסק ר' שמשון כרשב"ם ואף ר"י החולק על רשב"ם כמ"ש במרדכי שם לפני זה וז"ל ולא נראה לר"י דלעולם הוי בחזקת יורשין עד שישביעוה והכא מיירי דוקא באשה יורשת ולא בכתובת' דאין לה כח לגבות כתובתה אלא בב"ד עכ"ל. היינו בקרקע של היתומים ובזה מיירי הרא"ש דהוי כיורד שלא ברשות ואין לה רק שכר טרחה אבל אלמנה הלוקחת מטלטלי ומכ"ש זוזי דיתמי ואומרת לעצמי אני עוסק ואני דולה ליזון משלהם שיעשה דהכל לעצמה גם הרשב"א החליט בתשוב' בנכסים מרווחין ואינה ניזונית ואמרה ראו מהני אבל כל שהיא ניזונית לא מהני אמירת ראו ובנכסים מופסים אפי' לא אמרם כאמרם דמי ואפילו בניזונית דעת הרשב"א דהשבח שלה הוי אבל בלאו ניזוני' ואומרת ראו במטלטלי ובמפסי שהי' דשלה הוי ובקרקע אף בראו ובנכסים מופסים אם לא אמר' ראו בזה יש מחלוקת בפוסקים דוק והשבח: (יא) וניזונית מהם. כלומר מהסיפת הבית ניזונית אע"ג שהקרן הי' דבר מופס ואלו היה כאלו לכ"ד הוי מנכין לה הכל וכו' ראוי דמי דמסתמא לא בקשה ומשבח' לבניה אפ"ה אין מוציאין השבח מיד היורשים אלא אמרי' שהשביחו ליורשים השביחה ואם היורשין רוצין דוחין אותה לשבח ואין נותנין לה מזונות וכתובה מן השבח פ' כמ' שם תשובת ר' שמשון: (יב) אלא כל מה שהוציא' מנכין מן השבח. סברא זו ...

לבניו ממון שאין יכול לגבותו אלא בשבועה:

הגה ועי' בחילוקי דין זה בס"ה סי' ק"ח ו) י"א הא דאין יורשיה ה) (ג) יורשין כתובתה היינו בדלא תפסה ד (ג) [ג] אבל תפסה יורשיה יורשין כתובת' (ד) הואיל והן מוחזקין (כן משמע בטור ס"מ סי' מ"ח ובמרדכי ריש אלמנ' ניזונית ובפ' מי שמת ומהרי"ו סי' נ"ה ובת"ה סי' ש"ל) ז) ויש חולקים (מרדכי פ' כל הנשבעין בשם מוהר"ס ועי' בת"ה סי' ק"ח) ח) אם היורשים אומרים נשבעה תליהם להביא ו) ראיה (ריב"ש סי' קס"ס) ה (ה) ט) אם פרעו לה מקלת ז) כתובתה [ד] ועשו לה שטר חוב על הנשאר יורשיה יורשין החוב ההוא

בית שמואל

הנכסים קודם השבועה פ' תשו' הרא"ש כלל פ"ד: ג בעין פ' בטור סי' נ"ח שם הביא מחלוקת רש"י והרי"ף לרש"י אפי' אין בעין לא מיפשי' תו לגררי כיון שנתן לה פ"א לא מיפשי' וכאן משמע כהרי"ף: ד אבל תפסה וכו' שלשה מ"ני תפיסות יש א' אם תפסה האשה בחיים ויורשי' מוחזקי' בו בזה לא אמרי' אין אדם מוריש שבועה לבניו ב' אם האשה תפסה והיורשים אין מוחזקים בו אלא מונח ביד הב"ד [נ] וכ"כ ת"ה שם לא החליט הדבר למעשה וכתב הממון המונח ביד הב"ד כחזק' שניהם הי' נרא' דזכו יורשי האשה הואיל אינם צריכים להוציא דבחזקתייהו נמי מונח כי בטעם מופטו דאמרינן דאין אדם מוריש שבועה וכו' ולכל הפחות הי' נרא' דחולקים. ג' אם היורשים תפסו אחר מותה דבר זה מלינו במרדכי בכמה מקומות ומבואר שם אם ליכא עדי' ורא"ו לכ"ע מהני בתפיס' אלא אם איכא עדים ורא"ו בזה פליגי הפוסקים והר"ן והרא"ה ס"ל אפ"ה מהני תפיס' דקיי"ל האי דיינא דעביד כר' אלעזר לא מהדרי' עובדא וקיי"ל דעביד איהו דינא לנפשי' א"כ אפי' תפיסה בעדים מהני כיון דעביד דינא לנפשי' כרבי אלעזר דאמר אדם מוריש שבוע' לבניו וכן משמע בח"מ סי' ק"ח דקיי"ל כהר"ן וכ"כ בה"ת ובגדולי תרומה וכ"ם בע"ז ופ' תבו' בן ששון סי' כ"ג ובתשו' מהרי"ם סי' מ"ד ובתשו' מהר"מ מינץ סי' כ"ג ותשו' ש"י סי' ל"ד מ"ב ס"ג וכשהיורשי' מוחזקים א"ל שבוע' כלל ועי' בתשו' מהר"מ במרדכי פח"ה והא דמשמע בתשו' רשב"א סי' תתקכ"ט דצריכים לישבע י"ל שם איירי כשהם רוצים להוציא מעות הכתוב' אבל כשהם מוחזקי' במטלטלין ואין מבקשי' מעות א"ל שבועה נ] וחילוק זה כתב ג"כ הר"ן. ואם הב"ד נתנו לה בעד הכתוב' והיא לא נשבע' על הכתוב' ומת' זכו היורשי' לכ"ע ונשמע זאת מדין המבואר בסמוך אם מכר' בלא שבוע'. כ' בתשו' ש"י שם כשיש בעלי חובות על אביהם י"ל היורשים לא ניחא לן השבוע' של אמנו כי השבוע' תקנו חז"ל לטובת היורשים וי"ל לא ניחא לן תקנת חז"ל ואז יורשי' את הכתוב' וא"ל לשלם ממעו' הכתוב' לב"ח: ה אם פרעו לה מקלת. ה"ה אם לא פרעו לה אלא זקפו בחוב ועשאו ש"ח הוי כפרעון דהא מהשתא הוי כאלו לקחו הם הלואה כ"כ בח"מ אע"ג דאיתא בסי' כ"ג דל"מ אם נתן ש"ח לאתנו דשאני הכא מדנתן ש"ח אמרינן הנכס

שבידם אבל היכא דשוינהו ראה וגם יש עדים שהיו של בעל אין תפיסתם כלום דכל היכא דאיתא ברשות הבעל הוי ואין זה מקרי תפיסה מיהו מסתי' ל' הטור שכתבתי לעיל אם קדמו ותפסו היורשים משמע אפי' תפיסה בעדים מהני: (ד) הואיל והן מוחזקין ויש חולקין. משמע הל' משמע שאם היתה האשה מוחזקת בנכסים קודם מותה וגם היורשין מוחזקין ואף פ"ז יש חולקין וס"ל דלא מהני תפיסת האש' ותפיסת היורשין ואפי' להחזיק אמרי' אין אדם מוריש שבועה לבניו ובהאמת המדקדק בפוסקים לא ימלא מחלוקת מפורש בזה ובמרדכי פרק כל הנשבעין מייתי ראיה ברורה מסוגיא דספר כים הוצא על היתומים דלהחזיק אמרינן אדם מוריש שבועה לבניו וכן פסק במהרי"ו בפשיטות בשם המרדכי ובשם הגהות אשר"י ובשם תוס' פרק החולץ וכ"כ התוספת פרק מי שמת דאם היו הנכסים בחזקת יורשי הרשה היתה יכולה להוריש שבועה כזו לבני' וכבר כתבתי דכ"כ הטור בפשיטו' סי' ק"ח וכ"כ הר"ן בשם רבני נרפת וכ"כ בפל התרומות דאפי' תפיסת יורשין לחוד מהני וסברא הוא דלא גרע מדיינ' דעבד כרבי אלעזר עבד הן אמת שבת"ה נמנם בזה היכא דאין היורשין מוחזקין רק האשה היתה מוחזקת ועפ"ז כ' דסוגיא דעלמא סברי דכל אלמנה שלא נשבעה ומתה אין ליורשים כלום ואין להם חילוק בין היתה מוחזק' או לא כלל אם היתה מוחזק' בחייה אבל עתה הנכסים ביד ב"ד כעין נדון דת"ה אבל אם גם היורשים מוחזקין מאן מרמי לי' מידייהו אך כתבתי שדעת מהר"מ שאוסן התפיס' ל"ל תפיס' נמור' דלא שוויה ראה או שאין עדים שהי' של בעל דאל"כ הכל בחזקת ברשו' יורשי הבעל ואין אדם מוריש שבועה להוציא ממון ועי' בב"י בח"ה סי' רכ"ב מ"ש בשם הרשב"ץ ומה שהש ג הב"י עליו: (ה) אם פרעו לה מקלת הכתוב' וכו' המעיין בתשו' הרשב"א סי' תתפ"ו שכ' בזה הלשון שכל זקיפ' כפרעון דמי משמע שמפשה שהי' כך הי' שפרעו מקלת אך לדינא אף אם לא פרעו כלום

חלקת מחוקק

(ג) אבל תפסה יורשיה יורשין כתובת'. שלשה מיני תפיסות יש. אם תפס' האשה בח"ים כגון יחד לה מטלטלי בכתובת' שאז אינה צריכה שבועה וא"כ לא שייך לומר אין אדם מוריש שבועה דהא האשה לא הית' צריכ' שבוע'. התפיסה השנית אם האלמנה תפסה מנכסי בעלה ואין היורשים מוחזקים כנדון דת"ה סי' ש"ל. התפיס' השלישית אם יורשיה תפסו לאחר מיתתה והנה בח"מ סי' ק"ח מבוארים שני מיני תפיסות הא' הנזכר שם בסעיף י"ב אם הי' שטר משכונא והי' אביהם מוחזק בה נוגה בלא שבועה לפיכך אם מת גם יורשין גובין וכ"כ הרמב"ם בפ' י"ג שהמלוה על המשכון אפי' מת לוה תחלה ואח"כ מלוה שיורשי המלוה נפרעין מן המשכון שבידם וכתב הח"מ שפשוט הוא ועוד מבואר שם בסי' הנ"ל בטור ס"ק כ"ח שאם קדמו יורשי המלוה ותפסו אין מוציאין מידם וכן הוא בר"ן בשם רבותינו הצרפתים וכן הוא בס' התרומות וכן הסברא נותנ' דהא דייני' דעבד כרבי אלעזר עבד (כמבואר בטח"ס סי' הנ"ל) א"כ אם עביד דינא לנפשייהו כר' אלעזר מאן מפיק מידם. ואם הי' המלוה בחייו מוחזק ומת לוה תחלה ואח"כ מת המלו' ואחר מיתת המלוה אין יורשי המלו' מוחזקים רק הם באים להוציא מיד יורשי הלוה דין זה אינו מבואר שם וע' ב"ת"ה סי' ש"ל שם כ' דאם תפס' היא בחיי' והיורשים לא תפסו השתא והממון ביד ב"ד משמע כהג"ה אשר"י פ' מי שמת דאדם מוריש שבועה בדבר שהוא חשוב מוחזק בו ומ"מ לא החליט הרב הדבר שם למעש' ושיים בדבריו אם אין היורשים מוחזקים מעני לדרים אלא הממון מונח ביד ב"ד לחזקת שניהם היה נרא' דזכו יורשי האשה הואיל ואינם צריכים להוציא דבחזקתייהו נמי מונח אע"ג דלא מוחזקים נמי אינהו מ"מ בטעם מופש דאיכן דאין אדם מוריש שבוע' לבניו כדאמרינן הכו דלא לוסיף עלה וכו' ולכל הפחות הי' נראה דחולקין (כלומר יורשי האשה ויורשי הבעל) עכ"ל ולא כתב הרב כן אלא בהית' האשה מוחזקת ולא היורשים כמו בנדון שלו אבל אם גם היורשים מוחזקים פשיט' דאם תפסי מיהו משמע שם בת"ה בשם מהר"ם דלא מיקרי יורשי האשה מוחזקים ללא בלא שוינהו ראה או דלא יכולים יורשי הבעל לברר שאלו הנכסים היו של יורשי הבעל ואז הדין עם יורשי האשה להחזיק כל מה

ביאור הגר"א

ביאור הגר"א

ו) י"א כו' כמש"ש אלו דיינא דעביד כו' ועוד אמרינן שם הא מני בית שמאי כו' וכ"ש כח"ג ועי' תוס' כ ב ע' כ' סוף ד"ה מ"ד: ז) וי"א כו'. עי' בת"ד סי' ש"ל: (ליקוט) עי' מרדכי פ' הכותב כו' שכל שכח שכו: ח) אם היורשים כו'. שם כ"כ א' הודה לי כו': ט) אם פרעו כו' עיין חלקת מחוקק ובית שמואל:

פתחי תשובה

לוסן ד' מאות זהובים בלא שבועה. אמנם היה קשה עלי לם וך על דעתי לג"וח מיתומים קטנים דבר שאינו בעין בלי שטר ורא"ה רק ע"פ רשימה מהב"ד (שהניחה האלמנה רשימה של חלוקת עזבון אביה התחום ברשימה ב"ד שנעשה החלוקה לפניהם שהגיע לחלקה ד' מאות זהובים והגיעו ליד בעלה. כן מבואר שם) ע' שמלאתי דין זה מיהם בתשו' רמ"א כי' קטו כו' וילא מזה עכ"פ דין חדש שאם נפל לה בירושה מטלטלין וכלים וידוע דהגיעו ליד הבעל ואינם נמלאים נשעה גביה בעין דלא גביא דמי שויים דא ן מעכינן ליתמי עכ"ד ע"ש: (ג) יורשיה יורשין כתובתה עי' בה"ס וב"ש שכתבו בשם תשו' ש"י (הוא בסי' לד) כשיש בע"י חובות על אביהם י"ל היורשים לא ניחא לן כו' (ובגליון ש"ע דהגר"ע איגר זצ"ל כ"כ ועי' בארוך מזה בשו"ת מהרי"ט ח"ב חח"מ סי' ס' ו' וכן הסכים להלכה בתשו' פנים מאירות ח"א סי' נא עכ"ל) ועיין בס' ישועות יעקב סק"ב במה על הרב ש"י ועל הב"ש שהביאו בפשיטות שנעלם מעיניהם תשובת מהר"מ בר ברוך סי' תתכ"ע דמבואר שם דאין ביד היורשים למחול השבועה ולהפסיד לבע"ח וכן מבואר בתשו' מהר"ר יחיאל באשכנ כו' ומסיק לדינא אי מעשה באתא כה לידי הייתי מפסר אף שלא מרצון הלדוים ע"ש. ועי' בתשו' דרכי נועם חאה"ע סי' כה שהאריך ג"כ בדין זה וכ' דהוי ספיקא דדינא ואין להוציא מיד מוחזק והיכא דאין כאן מוחזק ראוי והגון לעשות כעין פשרה ע"ש. ועי' בס' שבו"י ח"ג סי' קכד שנשאל על שאלה כזו ממש והזכיר שם ס' דרכי נועם הנ"ל ושוב הביא ס' מהרי"ש הלוי ח"ב סי' לז דמסיק להורות דדוניא שהיא הכניסה לו דהויא כבע"ח דעלמא יורשיה נוטלים

הגהות רעק"א

נ] ב"ש אות ד' ובת"ה שם. כ"כ ע' תשו' מזלל מחש סי' כז:

נ] שם והילוק זה כתב ג"כ הר"ן. כ"כ הובא בסמ"ע סי' עב ס"ק מג. ועי' בש"ך שם ס"ק ע"א ופ"ב:

שי למורה

סימן צו ס"א אלא שבועה. כ"כ עי' ב"ש ס"ק א אם שבועה שלא כ"חה בעלמא הוא בעלמוהו בלא בלגול ל"ע בזה בכתובות נ"ה בגבי מטלטלי וליסתכו בעיניהו ע"ש ואכסי ניחוש שמא לקחה בעלמה שוב ראיתי בב"ש לקמן סי' לח ס"ק יג שהרגיש בזה והניחו:

שם בהג"ה אבל תפסה כ"כ עי' ב"ש ס"ק ד' מ"ש בשם השחרית יוסף ועי' שו"ת מוהרי"ט חלק חו"מ סי' ס' וסי' יוד:

בהג"ה אם פרעו לה מקלת. כ"כ עי' ב"ש ס"ק ה' מה שחילק בזה מכי' נג וכעין זה מל' פי שחילק בסה"ד סי' שכח ודוק:

באר היטב

ב': ס) יורשין וכו'. ג' מיני תפיסה יש א' אם תפסה האש' בחייה ויורשי' מוחזקי' בו. בזה לא אמרי' אין אדם מש"ל. ב' אם האש' תפסה והיורשים אין מוחזקים בו אלא מונח ביד ב"ד כנדון דת"ה סימן ש"ל. ובת"ה שם לא החליט הדבר זה למעש' ומסיים שם ולכל הפחות הי' נראה דחולקים. ג' אם היורשים תפסו אחר מותה. ומבואר במרדכי אם ליכא עדים ורא"ו לכ"ע מהני התפיס' אלא אם איכא עדים ורא"ו בזה פליגי הפוסקים ופ"ז קאי ויש חולקים שסבירא הרמ"א והר"ן והרא"ה ס"ל אפ"ה מהני התפיס'. ועיין בח"מ סי' ק"ח. ועיין בהר"א ששון סי' כ"ג ובמהר"ם סי' מ"ד וכנה"ג בח"מ סי' ק"ח. ואם הב"ד נתנו לה בעד הכתוב' והיא לא נשבעה על הכתוב' ומתה זכו היורשים לכ"ע. כתב בתשובת ש"י. כשיש בעלי חובות על אביה י"ל היורשים לא ניחא לן השבוע' של אמנו כי השבועה תקנו חז"ל לטובת היורשים. וא יורשים את הכתוב' וא"ל לשלם ממעות הכתוב' לבע"ח ב"ש פ"ס: ו) ראיה. ע' ברדב"ז ח"א סי' קפ"ז וסי' רכ"ג. וכנה"ג קי"ד ע"ב סכ"ב. ודף קי"ו סל"ס: ז) כתובתה ה"ה אם לא פרעו לה אלא זקפו בחוב ועשו שט"ח הוי כפרעון דהא מהשתא הוי כאלו לקחו הם הלואה ח"מ ב"ש. ועיין הרדב"ז ח"א סימן רכ"ג ומקור ב"רוך סי' ס' יורשיה

טורי זהב

בד' מצרים בין מיצר א' כ"ב רסכ"ם פפ"ז ראישות: [ג] אבל תפסה כו'. כדי לברר דין זה בס"ד נעתיק מה דמצינו בדברי המרדכי בזה כי משם אנו למדין זה במרדכי פ' כל הנשבעים וז"ל כאן פסק סה"ם דאם מתה האלמנ' קודם שנשבע' אין יו ש"ה יורשין מכתובת' כלום שאין לה כלום עד שתשבע ואינה יכול' להוריש שבוע' ליורשים ו"ש סחלקים ד"יינו דוקא שלא להוציא כלום מיורשי הבעל אם הם מוחזקים אבל אם האלמנ' מוחזקת בנכסי הבעל ומתה פרם תשבע בה"א ודאי אמרי' אדם מוריש שבוע' לבניו כדי שיחזיקו יורשי האלמנ' בממון ורא"י מהא דהמוכר את הבית שפר כים היוצא על ה תוס"ם ב' דפעינן ליתמי שהחזיר אביהן בממון דנאנסו אע"ג דא"יהן לא ה' נאמן לומר החזרתי בממנו דנאנסו אלא בשבוע' הרי לך אדם מוריש שבוע' לבניו עכ"ל הרי לך מקום א' במרדכי דתפים' מהני. מקום הב' ניסחא אחרת בפ' כל הנשבעין וז"ל ע' פ' ח"ח אחר נסבא דר' אבא שם פרשתי אין אדם מוריש שבוע' לבניו אפי' היכי דתפסי עכ"ל הרי לך דתפים' לא מועלת. מקום ג' בפ' ח"ה גבי נסבא דר' א"א נשאל לר"ם באלמנ' כרח בת אשר פוענת על ראובן אח אביה מן האב ולא מן האם קרקעות ומטלטלי ספרים של זק ה יעקב אביו ואמו אשת זקינה יעקב לא נשבעה על כתובת' ונשאר בידה הרב' מכתובת' וראובן השיב אמרה לי ש"א הניח אבא רק כדי פריעות חובותיו ובית ספרים וכרמים הבית והכרמים נתן לה במתנת ב"יא בשפר ולי הספרים ומפרה מכל שבועות ואם הי' לאמו בשלו מחל יה הכל והשיב אם החזיק הבן בקרקע נ"ש פשיטא דנאמן לומר דאיתי' שפר זה בממנו דמינך ובינתה כו' אבל ספרים שהיא תובעת נראה דאי ליכא בהדי שהיו של זקינה ישבע ראובן שאביו נתן לו ויפטר אבל הספרים שיש עדים שהיו של זקי"ר ועכשיו רואין איתם בידו לא מהימן לעכבם בש ועתו מידי דהוי אאומן בדבר שהוא אומן וכו' ה"נ אמו שהית' נושאת ונותנת בתוך הבית כו' ואפי' כי מתה על היתומים להביא רא' כו' ולא מצי לישבע שבועת היורשים וליפלו בכתובת אמו דהא קי"ל כרב ושמואל דאין אדם מוריש כו' וליכא למימר ה"ם היכא דלא תפסה אבל הכא תפסה כיון דנכסי בחזקת יתמי קיימי הפיסת' לאו כלום היא כדפריסית דאמו תפסתן בסות אביו והוא תפס לאחר מיתת אביו פדמינן לה לאומן כו' עכ"ל הרי דבקים זה מורה דל"ם תפיסה. מקום ד' בפ' ח"ה נשאל לר"ם ראובן נשא לאה והוליד ממנה חנוך ומת ראובן ונישת לשמעון בלא ש וע' והכניסה לו מסרים של ראובן וכתבו ת' על ראובן הית' יתיר' על הממון שהניח לה ראובן ומתה לאה ובא חנוך אל שמעון ואמר כל מה שהכנס' ה' רך אמי שלי הוא שהרי לא נשבע' על כתובת' ושמעון הוא כמו יורש שלה כיון שבא מכחה. והשיב דעל חנוך להביא ראי' אם רוצה להוציא משמעון מה שתפס מה שהכניס' לו כו' כיון דאיהי הית' יכולה לעכב בשבוע' ולגבורם בכתובת' אנן נמי טענינן ליתמי דידה וכל הבאים מכחה כגון שמעון זה ואע"ג דאי י בעיא שבועה שמעון הבא מכחה מעכב מה שבידו בלא שבועה לא משבעינן לי' בטענת שמא ואפי' שבועת הי רשים א"צ דשבועת היורשים היינו אם נפלים כו' אבל לא לאפטר עצמו והיינו במטלטלין באים מכח' מחזיקינן בהו יורשים לא ספ'ינן מהם אבל בקרקעי דל"ש תפיסה ואלו באים ר מספק ל"ם דמוקמינן להו בחזקת מרא קמא ו"ל שמעון הבא מכחה להביא ראיה ע"כ דבר המרדכי במקום זה בקיצור הרי מוכח דתפ ס' מה י ליורשים ובאי כחה. מקום ה' במרדכי פ' הכותב במעשה אירע שתפס' אלמנה מטלטלין וספרים בכתו ת' ופסקו רבינו יוסף ור"י ובעל ה"ג דאם מכרה ונתנה קודם שבועה את יורשים מפקי ל"ש קרקע לש מטלטלין

אין בא שייך לומר דנכסי בחזקת יתמי הבעל קיימי דהא אין כאן חזק' דמי ייסר שה"י שלו משום הכי ניחא הכל דבמקו: א' יהד שאין עדים ו"א' איירי דהא במקום א' מדמה לה לספר כים דמעינן להו שאביהם החזיר בממנו דנאנסו ש"ם שלא ראו בידו וכן במקום הד' מוכח שאין עדים ורא' שהרי חולק שם דש"עון נאמן דוקא במטלטלין שתפס' שייך בהם ו א בקרקע אלו היו שם עדים וראה הרי דין מטלטלין ממש כקרקע ולא שייך תפיס' אבל במקום בג"ה מ ירי ביש עדים וראה דהא במקום נ' מוזכר בהדיא דחילוק אם יש עדים שהי' של הזקינ' או לא והמקום השני הוא מרשים על מק ם הנ' כמ"ש שם ע' בח"ה כתב דלא מהני התפ ס' והיינו מה שזכרנו וכן במקום ה' מיירי ביש עדים וראו בידו שהרי כתב שם דנכסי בחזקת יתמי קיים ווה אין שייך עדים ורא' דם ייסר שהיו אלו הנכסים ש' אביהם מתח"' הנה כל הפלפול הזה הוא בענין מה דסב רא ליה להלכ' כרב ושמואל בפרק כל הנשבעים דאמרי אין אדם מוריש שבוע' לבניו אבל לר"א דפליג על רב ושמואל וס"ל אדם מוריש שבוע' לבניו בכל גוונא מסילא אם לא נשבעת האלמנ' ומת' יורשי' יורשים הכתוב' וקי"ל בגמרא פרק כל הנשבעים דמאן דעבד כרב ושמואל עבד ומאן דעבד כר"א עבד ו' הר"ן וז"ל ונרא' ה"ה אם קדמו היתומים ותפסו אין מוציאין מהם אבל רב יוסף הלוי כ' בשם רב האי שמנהג הראשונים כרב ושמואל ולא ידעתי למה עכ"ל דהיינו ש"ס לדם לומר קימ"לן כר"א ונרא' דגם הראבי"ה שזכרנו בסק ם ה' במרדכי שכתב בשמו שאם מכר' או נתנ' קי ם משום דאזיל דיין דעבד כר"א עבד איהו נמי ע"ל דמהני תפים' אפי' ש' יתומים אם הם תפסו אע"ג דאם לא תפס' כמ"ש הר"ן דהא תרוייהו סברו על ר"א נמצא שיש ב' חלוקים בין תפים' דמועלת ע"פ הר"ם ש רנו ובין הך תפיסת דמועלת ע"פ הר"ן וראבי"ה והיינו מה דמועיל להר"ם הוא דוקא שתפס' האם ותו דבעינן שלא היו שם עדים שמטלטלין אלו היו של המת ולא ראו אצל היורש וזה אבל בלאו הכי אמרינן שהנכסים בחזקת יתמי והתפים' היא מספק אבל להר"ן וראבי"ה מהני התפים' אפי' אם תפסו היתומים ואפי' בעדים מפעם שרם סומכים אדר"א. וראיתי בת"ה סי' ש"ל שנשאל על אלמנ' שנפל' כל העו ין בלא שבוע' ויורשיה רוצים לזכות בנכסים מחמת הכתוב' הביא שם קצת דבר המרדכי שזכרנו וכתב בסוף נבאר שאלתינו דאם ה ו יורשי אשה מוחזקין בנכסים ולא שוינהו ראה או שאין יכולין יורשי הבעל לברר שאלו הנכסים היו של בעל הדין עם יורשי האש' להחזיק כל מה שביד כדמוכח בתרתי תשובות דמהר"ם דכל היכא שהאש' מוחזקת וגם יורשיה או הבאים מכחה במידי דשייך ביה תפים' לא אמרינן אין אדם מוריש כו' הא דכרב מהר"ם ראין נרא' לו דברי ראבי"ה ורבינו שמח' שכ' שם מפנים דלהחזיק לא מרי' א"א מוריש משמע דמ"ר"ם לא ס"ל האי סברא הא ליתא ע"כ רא"כ היו דבריו סותרי: זה את זה אלא כדמ"יק משום דבשעת הכתנ' לא הי' ש"ה ולא תית' יכול' לחת במתנ' דבר שאיני שלה דהא אפי' נשבע' אח"כ לא מהני וע"ב מהאי טעמא הוא אבל יורשיה לעולם זוכים מחמת ירוש' אם מוח"קים הם הואיל והיא הית' יכול' להחזיקה בשבוע' ול"ד ללקוחות או מקבלי מתנ' ש"ן באים לזכות אלא מחמת המכיר' או המתנ' שעשת' קודם שנשבע' והא לאו כלום הוא דלא היה שלה באותו זמן עכ"ל. ותמהת מאד על דבריו אלו דנ"נם בהנם לדרך שאינו אמת דהא דכתב דטעם דהר"ם שאין מועיל התפים' משום שבאות' שעה ש"י מכיר' לא הי' שלה לענין מכירה אבל יורשיה כתובת' וכיון ד ורשים הכתוב' ע"כ מיירי באין עדים ולא ראה דאם לא כן גם היורש [illegible]

ההוא אפי' לא נשבעה (ב"י בשם תשובת הרשב"א סי' תתס"ו) ו י) אלמנה שנשתתקה (ו) ורמזה קודם מיתתה שלא נטלה כלום מכל ככך והוי כאלו נשבעה (ב"י בשם תשו' הרשב"א) אשה שנשתפית ז (ז) אין ח) יורשי' נוטלי' כתובתה הואיל ואינה יכולה לישבע (ב"י בשם תשובת הרשב"א וכ"כ הרמב"ן בתשו' סי' ס"ו וע' לקמן סי' ק"ה ספיק ג') יא) [ה] ח (ד) ז אבל אם ט) נתגרשה ומתה יורשיה נשבעים שלא פקדתנו ונוטלין (ח) ואפי' מיורשיו ט אם מת אחריה:

ב יב) י מה שבועה נשבעת האלמנ' (ט) שלא התפיס' י (י) ושלא תפסה היא (ה) משלוי) כלום ס ויש מי שאומר שצריכ' לישבע יא (יא) שלא מחלה לו כתובתה ושלא מכרה לו: הגה יג) ואם נשבעה סתם יב (יב) שלא נהניתי יא) מכתובתי סגי בכך (הר"ן פ' השולח) ונהגו ג"כ להשביע אותה (ו) (יג) שלא בזבזה כלום שלא ברשות בעלה ואם בעלה אינו בר דעת אומרים סתם שלא בזבזה יותר מן הראוי (מהרי"ק שורש י"ס):

ג י אם האלמנ' רוצה ליטול כתובת' ואינ' רוצה לישבע עד שיגדלו בניה (ו) שמא ימחלו לה השבוע' אין שומעין לה:

ד כ אלמנה שאומרת מנה נתן לי במתנה שלא יכנס בכתובתי יג [ו] אם היא מוחזקת יד) במנה ויכולה לטעון אין בידי משל בעלי כלום (יד) נאמנת במיגו:

ה יד יד) ל אלמנ' ד] שמכר' או נתנה (טו) קיים אם נשבעה לבסוף ומנכין אותה בכתובת' (ז) טו (טז) טו) מ וה"מ במטלטלי

במטלטלי (יז) [ז] אבל במקרקעי אפי' נשבעה לבסוף אין מכירתה ומתנתה קיימים אא"כ שמו לה ב"ד טז אפי' של יג) הדיוטות טז) ג ויש מי שאומר שצריך שיגבו לה ב"ד:

הגה יז [ח] יז) וי"א דאף יד) במטלטלין מכירתה ומתנתה בטלה אע"ג דנשבעה לבסוף הואיל ולא נשבעה תחלה וי"א דיש לדון בזה [ט] לפי ראות עיני הדיין (מרדכי פ' הכותב) כי במקום שנראה לדיין שלא תפסה גררי יח (יח) יח) כגון שמת טו) פתאום או כדומה יש לדון שמכירתה ומתנתה קיים (הרא"ש כלל פ"ה) יט (יט) וכן אם מוחזקים טז) המקבל או הקונה וכן נ"ל לדון וכל זה ב (כ) בשהאשה חוזרת בה לאחר שנשבע' אבל אם לא חזרה מכירתה ומתנתה קיימים מעכשיו (מהרי"ק שורש ח"י) ולכן אלמנה שלא נשבעה על כתובתה ונשאת לבעל והכניסה לו הרבה ממון מממון בעלה הראשון תשבע עדיין (כא) ואם מתה הבעל השני יורשה ומפסיק במה שבידה (הגהות מרדכי דכתובות) ועיל סי' ק"ח:

ו [י] יט) ס אלמנה כא (כב) שמחלה לבעל יז) חוב של בעלה אינו כלום:

פעמים

בית שמואל

במטלטלין עיין בטור וב"י שם מבואר דהרי"ף ס"ל אפילו אם מכרה קרקע מכרה קיים ובלבד שתשבע בסוף וכ"כ הרשב"א לפרש כן דברי הרי"ף והרא"ש בתשו' כלל נ' כ' בתשו' אחת אם מכרה מטלטלין מכרה קיים אפי' לא נשבעה ובתשו' אחרת פסק אם מכרה בלא שבועה מכרה בטל אפי' אם נשבעה אח"כ משום כ"ח מכאן ולהבא הוא גובה נמלא בעת שמכרה לא היה לה שום זכות ותירן הב"י שני תירוצים ליישב תשו' הלו בתירוץ הראשון כתב בתשו' קמייתא איירי במטלטלין שאין ידועי' אז מכרה קיים אפילו אם לא נשבעה בסוף ובתשובה שניה איירי במטלטלין ידועים אז אפילו אם נשבעה בסוף מכרה בטלה וכו' והח"מ מפרש דברי הש"ע מ"ש וה"מ במטלטלין איירי במטלטלין ידועים מ"ה לריכה דוקא שבועה בסוף וכתב דאיירי כתירוץ הראשון של הב"י וליתא כי לפי התירוץ הראשון אפי' אם נשבעה בסוף מכרה בטלה במטלטלין ידועים ויותר מסתבר מ"ש כאן בש"ע לא כתב כן פ"ס תשו' הרא"ש אלא פסק פ"ס תשו' הרשב"א ומשמעות הפוסקים במרדכי ס' הכותב דס"ל אפי' מטלטלין ל"מ בלא שבוע' לכן כתב הרשב"א על דברי הרי"ף דוקא אם נשבעה אחר כך ומשמע אפילו במטלטלין איירי ונרא' דרלה ג"כ כל הדיעות שהביא הרב רמ"א לכן פסק בקרקע מכרה בטלה משום קרקע בחזקת בעלי' קיימת ובמטלטלין פסק מכר' קיים ואיירי אפי' במטלטלין ידועים. מיהו תימא שלא הזכיר הב"י דעת הרמב"ם שכתב פי"ז ה"ח דין י"ד הכי' בקרקע מכרה קיים אפי' מכרה בינה לבין עלמה בלא שבוע' גם קשה לקמן סי' ק"ג פסק בפשיטות דמכר' קיים דהא כ' שם ספיף ד' דלריכ' לכלול שלא זנזלה וכו' ש"מ דאיירי דלא נשבע' קודם המכירי' ועי"ש מ"ש גם מ"ש הטור שם אם היא עלמה מכרה לריכ' שבועה אחר המכיר' על גררי וכו' למד מדברי הרא"ש ס' הכותב ולכאורה נראה דהרא"ש לא כ"כ אלא לפי שיטת הרי"ף דוקא דס"ל מכירה קודם השבוע' קיים ושבועה דאתמר בש"ס איירי אחר המכיר' ועי"ש: טז אפילו של הדיוטות משמע דשמו לה הב"ד אבל במטלטלין א"צ שומא כלל אפילו של הדיוטים ולדעת הרא"ש דס"ל דלא מהני השבועה דנשבע' אח"כ משום דיכה כמלוה וכ"ח מכאן ולהבא הוא גובה מה מהני שומא של בית דין הדיוטים גם נראה שהביא בסימן ל"ג ספיף כ"ס אפילו במטלטלין לריך שומא ג' הדיוטים כי ס"ל מכיר בינה לבין עלמה בטלה לפ"ז קשה למה כתב המחבר אח"כ שמו לה קרקע ת"ל אפילו במטלטלין הדין כן וכן הקשה בח"מ: יז וי"א דאף במטלטלין וכו' היינו אפילו ליכא עדים ורא"ו אע"ג לענין ירושה כתבתי כשליכא עדים ורא"ו זכו היורשים שאני לקוחות ומקבלי מתנות דאין להם זכות אלא מחמת המכיר' והמתנ' שנעשה קודם השבוע' ובאותו שעה לא הי' שלה כ"כ בח"ה סימן ס"ל: יח כגון שמת פתאום משמע דל"מ מ"ש אלא לענין זה ועי' סי' נ': יט וכן אם מוחזקי' כ"כ מהרי"ק וטעמו משום כיון דאי' פלוגתא א"י להוליא מיד המוחזק וכ"כ בד"מ בסוף דבריו אע"ג בתחילת דבריו כ' וכ"ש כשהלוקח מוחזק משמע דחזקה לחוד ל"מ אא"כ במקום שנראה לדיין שלא תפסה מ"מ בסוף כשכ' ובמהרי"ק וכו' סתם ופסק חזקה לחוד מהני ובח"מ לא ראה סוף דברי הד"מ ונראה אפילו אם לא נשבעה כלל ומתה אין מוליאים מידם דהא המרד' כ' בשם כמה פוסקים אפילו אם מתה ולא נשבעה זכו הלוקחים דהא מה שא"י למכור קודם השבועה הטעם הוא משום דאין אדם מוריש ומוכר ונותן שבועה וקי"ל כהוא דיינא דפביד כר' אלעזר לא מסדרי' כמ"ש לעיל כן ה"נ אם הלוקח מוחזק אין מוליאין מידו אפילו אם איכא עדים ורא"ו ואם מכרה מטלטלין בלא שומת ב"ד ג"כ אין מוליאין מן הלוקח דהא הלוקח י"ל קים לי כשיטת הרמב"ם דס"ל מכרה קיים. וכל זה איירי כשהניח יותר ממה שמכר אבל אם לא הניח אלא מה שמכרה מבואר בסמוך: כ כשהאשה חוזרת וז"ל מהרי"ק שם אע"ג דפסק מהר"ם שאין במתנות אלמנה ממש מה שנתנה קודם השבועה מ"מ דבר פשוט דוקא לענין שלא תחול המתנה למפרע משעת כתיב' וכ"מ אם בין המתנ' לשבועה לותה מאחר או אם חזרה אבל שלא תחול המתנה משעת השבועה ואילך אם לא קדם דבר המבטל פשוט המתנ' קיימת כתב בתשובת רש"ך ס"ב סימן א' דין זה דומה לדין הלוקח מהגזלן כמ"ש בח"מ סימן ש"ד לס בגזלן קנה מנגזל א"י לחזור דוקא כשהלוקח לא ידע שנגזל' בידו כן ה"נ אם ידע הלוקח שהב"ד לא גבאו לה יכולי' לחזור אפילו אחר הגבי': כא שמחלה לב"ח כתב בתשו' הרא"ש כלל ל"ו והב"י הביא רס"ק משום דהיא אינה יורשת בעלה ואין לה אלא חוב על בעלה ובעוד שלא גבתה כתובה

חלקת מחוקק

דברי הרא"ש אהדדי] וא"כ מ"ש כאן וה"מ במטלטלי היינו הידועים לבעל דלית כאן מיגו ותפיסה גמורה וכמ"ש בח"מ סימן ש"ל והובא לעיל ס"ק ג' וע' בד"מ לא נתיישב בתירולו של הב"י וכן השיג עליו בב"ח ולדעתי תירון הראשון נכון הוא לדינא: (יז) אבל במקרקעי וכו' אלא א"כ שמו לה ב"ד פשט הלשון משמע דאם שמו בתחלה ב"ד של הדיוטות ומכרה או נתנ' ואח"כ נשבע' ג"כ המכירה למפרע חלה ומדברי הרא"ש לא משמע כן דמאי מהני שמכרה בב"ד הדיוטות קודם שבועה דכל זמן שלא נשבעה אין לה רק שעבוד עיין בכלל נ' סימן א' ע"כ לריך לפרש אלא א"כ שמו לה ב"ד תחלה ונשבע' ואז מוכרת ונותנת אבל במטלטלי לא בעי שבוע' תח.' אבל שומא תחל' אפשר דבעי לדעת ר"ח דאין מכירת' בלא ב"ד כלום אף בשוויה וכמ"ש לפני זה ומיהו מדקאמר ויש מי שאומר שצריך שיגבו לה ב"ד משמע דהדעה הראשונה ס"ל דאף קודם גביה מהני המכירה וכמו שפרשתי תחלה דשמו לה ומכרה ואח"כ נשבעה וכבר כתבתי דהרא"ש לא ס"ל הכי וגם לדעת ר"ח אף במטלטלי לריך שומא תחלה דכל שמכר' בלא ב"ד הדיוטו' לא עשתה כלום: (יח) כגון שמת פתאום וכו' לא ידעתי למה לא הביא דעה זו לעיל סעיף א' שאם מת פתאום לא חיישי' לגררי והיורשין גובין הכתובו' וכמ"ש הרא"ש בתשוב' דהאידנ' מגבין כתובה לכל אלמנו' של הקדושים אף אם מתו קודם שנשבע' ובפרט בזמן הזה דלא שכיח התפס' גררי: (יט) וכן אם מוחזקים המקבל או הקוני' וכנ"ל נלון. כאן הכריע שמועיל חזקת המקבל והקוני' ולעיל סעיף א' בתפיס' היורשין כ' שיש ח נקין ולא הכריע דלא כהחולקין וכבר כ' בח"מ דעדיף תפיס' היורשין מתפיס' מקבלי המתנ' וא"כ אם הכריע כאן דמהני אם מוחזקין המקבלין וכ"ש דמהני תפיס' היורשין ועיין בד"מ כ' וכ"ש במקום שהמקבל והלוקח מוחזקין דאין להוליא מידן בהג"ה משמע דחזק' לחוד לא מהני רק בעי שירא' הדיין בעיניו שלא התפיס' גררי ושמה שמכר' ראוי להיו' שלה בניכוי כתובת' ע"ש ועיין בתשובת הרשב"א סימן אלף ע"א: (כ) כשהאש' חוזרת וכו'. זה ל' מהרי"ק בשורש ס"ו אע"ג בפסק מהר"ם הלכה למעש' שאין במתנ' האלמנה ממש שנתנה קודם שנשבע' על כתובת' וכו' מ"מ דבר פשוט הוא דע"כ לא קאמר מהר"ם אלא לענין שלא תחול המתנ' למפרע משעת נתינה וכ"מ דאם בין מתנה לשבוע' לות' מאחר או חזרה אבל שלא תחול המתנה משעת שבועה ואילך אם לא קדם לה דבר אחר המבטלו דבר פשוט הוא שהמתנה קיימת דאמאי לא עכ"ל: (כא) ואם מתה הבעל השני יורשה. כלומר אם מתה אחר השבועה אין להוליא מיד בעל השני שהוא כלוקח קודם השבועה וכן פסק מהרי"ק ולטעמי' אזיל שפסק שאין להוליא מיד המוחזק מאחר שהרב' פוסקי' ס"ל דאם מכרה ונתנ' קיים עיין עליו וכבר כתבתי דבנכסי' שאינם ידועים לבעל אף אם לא נשבע' מועיל בהם תפיסה ליורשים וה"ה למקבלי מתנה לדעת מהרי"ו בסי' קפ"ה וכמ"ש הרא"ש בתשובה כלל נ' סי' ו' וכמ"ש למעלה: (כב) שמחלה לב"ח של בעלה. לשון הרא"ש בתשוב' לא שייך כאן מחילה דאינה יורשת בעלה אלא גובה כתובת' מנכסי בעלה בעוד שלא גבתה חובות בעלה

באר הגולה

מ הרשב"א בתשו': נ שם בשם תשו' אביו הרא"ש כלל נ' סי' ו': ס ג"כ שם בשם תשו' אביו הרא"ש כלל נ' סי' ו':

ביאור הגר"א

ועי' רא"ש כלל נ' ס"ח: טז) ויש מי כו' שם סי' ו': יז) וי"א כו' שם ס"ח וכמ"ש בשבועות לח א' דמוכרת שלא בב"ד לריכה שבועה וע"ש בתוס' ד"ה מוכרת וא"ת מכרי' כו' והי' הרמב"ן דוחה דלריכה שבועה ושבועת כתובה היא אלא דאיגעי' להו אי לריכה שבועה מקודם ודאייתו של הרי"ף דהי דאיירי שנשבעת בלא תביעה אלא כדי שלא יפסידו יורשיה כתובתה כמ"ש בשבועות מח א' הר"ן שם: יח) כגון שמת כו' עי' תוס' ב"ב קנח א' בד"ה וכ"ה ובשם הרא"ש מ"כ כו' וכ"כ הר"ש שם בס"ח ס"ט בשם ריצב"א: יט) אלמנה שמחלה כו' כנ"ל ס"ח בהג"ה במכירה

פתחי תשובה

ודוקא במטלטלי אבל במקרקעי לא דלא שייך למימר בהו כושלם ונו' וכו' ואין מורידין אשה לנכסי קטן ונמשו' הב' מיירי בשלא נעשים המפרופא כלל וזו וזו בשלא נשבעה לא בתחלה ולא בסוף ובזה א"ש פסק המרדכי בפ' הכותב בשם בה"ג ו"אחרים עמו דלא פליג כלל על הרא"ש כי האשה שנשאלו עליה לא היתה נו"כ ולא נשבעה כו' ע"ש:

שי למורה

פ"ה בהגה וי"א דאף במטלטלין י"כ עבור"ס רמ"ע מצאתי סי' ק:

חכמת שלמה

מחלה לו ע"ה שיעור אבל לא בהתגרשה וע"כ כתובתה בידה ולפי"ז ניחא דהם בחו"מ מיירי בהלוה חי ואף אם מת מה"ס כאמר שמחל לו כשהוא יתום וכשהוא חי יגבה ממ"כ אם מירל מוחל לגמרי ואם אין מוחל אין מוחל כלל ולפי"ז כיון שהשטר בידו ע"כ לא מחל לכן ס"ל לבעה"ס בין הלוה חי בין הלוה מת הוי כמו שטוען אמנה כו' אבל כיון שיש סברא טובה לחלק דלדעתא שתתגרש מתנה לא מחלה אבל בשיעור אפשר מחלה וגו אין ראיה ממה שהכתובה בידה ובזה אפשר דמודה לבעל העיטור כיון שהשטר בידה ה"י כמו שטוען אמנה ע"כ לא הביא המחבר כאן דעת בעל העיטור וכן הטור שם דברי הרמב"ם ודוק. וי"ה שרלה הח"מ לפרש מטעם בגלגול שבועה נהו"מ לדעה ראשונה אף בלא גלגול צריך לישבע בהרי מיירי שם שהלוה חי ואין טוען רק שמחל וגם מיירי ביש נאמנות כו' ואם ס"ל כדעה שניה שם א"כ אף בגלגול א"ל לישבע שהרי כבר דרוי כמו שטוען אמנה ואהנה אף ע"י גלגול לא יכול להשביעו ודוק בזה:

באר היטב

נלאוסי סי' ל"ז. במקום שהאלמנ' נאמנת ה"ה אם נתנ' במתנ' מתנתה מת.' רלנ"ח סי' ל"ח: יג) הדיוטות. משמע דבמטלטלין א"צ שומא כלל אפי' של הדיוטות. וח"מ וב"ש הקשו ת"ל אפי' במטלטלין הדין כן ע"ש: יד) במטלטלין. אפי' ליכא עדים ורא"ו אע"ג דלענין ירושה כשליכא עדים ורא"ו זכו היורשים כמ"ש לעיל שאני לקוחות ומקבלי מתנות עיין ב"ש וכנה"ג דף ק"ז ע"א סעיף נ"ו מש"ש: טו) פתאום. ח"מ כתב לא ידעתי למה לא הביא דיעה זו לעיל סעיפא' שאם מת פתאום לא חיישי' לגררי והיורשים גובין הכתוב' ע"ש. והב"ש כתב דמשמע דלא מהני מ"ש אלא לענין זה ע"ש עיין מהרי"ו ווייל סי' ל"ח ובהרשד"ם חא"ע סי' קנ"ב ומהר"ם מינץ סי' נ"ג: טז) המקבל. נראה אפילו לא נשבעה כלל ומתה אין מוליאין מידם. אפילו איכא עדים ורא"ו ואם מכרה מטלטלין בלא שומת ב"ד ג"כ אין מוליאין מן הלוקח דהא הלוקח י"ל קים לי כהרמב"ם דס"ל מכרה קיים. וכל זה איירי כשהניח יותר ממה שמכרה אבל אם לא הניח אלא מה שמכר' מבואר בסמוך. ב"ש: יז) לבע"ח וכו'. דאין כח בידה לא ליתן

טורי זהב

שם"ח ופע' שהבעל נתן לה הדין עם היורשין שהשטר אינו נקנ' אלא בכתיב' ומסיר' כו': [ז] אבל בקרקעי כו'. בב"י הביא עוד תשוב' של הרא"ש דאין מתנת' מתנ' אפי' אם נשבע' בסוף וכו' ב"י שלא יהיו בותרים וא"ז יש לחלק במטלטלין כו' ולי נרא' דתשוב' זו מיירי בקרקע וכן משמע הלשון שם שוכר שיעבוד כתובת' ע"ש: [ח] וי"א דאף במטלטלין כו' הוא דעת ה"ב' גאונים במרדכי פ' הכותב כמו שהעתקתי בס' זה סעיף ג' מקום החמישי שם אלא שמ"ש כאן אע"ג שנשבע' לבסוף הוא דעת מהר"ם לחוד כמבואר שם במקום החמישי וכ' מהרי"ק שורש י"ח וז"ל דבר פשוט הוא דע"כ לא אסר הר"ם אלא לענין שלא תחול המתנ' למפרע משעת נתינ' ונ"מ דאם בין מתנ' לשבוע' לותה מאחר או חזר' אבל שלא תחול המתנ' משעת שבוע' ואילך אם לא קדם לה דבר אחר המבטל' פשוט שהמתנ' קיימת דאמאי לא עכ"ל וזה הביא רמ"א אח"ז כאן ואין זה במשמע לפע"ד דהא כל אותו הפלפול שם לא מיירי מקיו' או ביטול שבנתיים אלא אם יוציאו היורשים את המקח או המתנ' במה שנעש' בפני השבוע' והאיך יאמר הר"ם ע"ז אפי' נשבע' אח"כ לא נתקיים מה שנעש' בנתיים הא מאן דבר שהיה ומ"ש מהרי"ק דאמאי לא יתקיים אחר השבוע' תמו' דא"רבא דבר ברור הוא דכיון דבשעת המכר לא הי' לה קיום והוה כאלו לא נעש' שם מכר כלל ובמ' יהי' לו קיום אח"כ כשתשבע דהי' צריך שבאותו פעם יחדש המקח ודבר זה דומ' ממש להא דאיתא בח"מ סי' קצ"ה סעיף ה' באומר תקנ' סודר זה ותקנ' לי חפצך לאח' ל' יום לא קנה מפני שבשע' שיש לו לקנות כבר חזר הסודר למארי' וק"ו הוא דהתם עכ"פ בשעת נתינת הסודר יש קנין שייכות דהיינו למפרע ואפ"ה לא מהני כיון דבאותו שעה לא חל הקנין ק"ו כאן דאין שייכת קנין כלל בשעת המתנ' או מכיר' דהוה מוכרת שאינ' שלה ובטל לגמרי לדעת הגאונים והר"ם ובמה יחול אח"כ בשעת שבועה ובמ' יזכ' המקח בעת ההיא דע"כ למפרע לא הוה קנין וכן מבואר בתשובת הרא"ש שהב"א ב"י דאין מתנת' מתנ' אפי' נשבע' לבסוף דלא חיילי המתנ' למפרע ולא הוזכר ג"ם דהיינו דוקא אם חזר' בה אלא בכל גווני מיירי אלא צריך שתתן פעם אחרת כאלו לא הי' שם מתנ' כלל והיינו בקרקע כמו שזכרנו לפני זה. ויש לכאורה להקש' מפ"ק דב"מ דף ט"ו בגזלן שמכר הנגזל' וחזר הגזלן ולקח מבעלים הראשונים דאין יכול לחזור וליקח מן הלוקח מטעם דניחא ליה דליקו בהמנות' כו' והא גם שם הי' המקח הראשון כמאן דליתא הא ל"ק דשם בשע' שנותן הגזלן מעות לבעלים הראשונים הוה כאלו הוה הלוקח נותן המעות והוא שלוחו של לוקח וזכין לאדם שלא בפניו וזה אין שייך כאן כלל בנשבע' אח"כ ומ"ש רמ"א אח"ז לכן אלמנ' שלא נשבע' כו' משמע דוקא לפי מה שאמר תחל' דמתנת' קיימת מעכשיו הוא הדין כך לפי מה שפירשנו דלפי הי"א הוה המכר בטל ואפי' מעכשיו א"כ גם כניסת לבעל לא מהני השבוע' אח"כ לענין שיזכ' בהן הבעל שנשא' וזה אינו דכאן ודאי אחר שנשבע' מהני שיזכ' בהן הבעל באות' שעה דכאן א"צ מעש' כלל אלא שתיכף שנשבע' הוה הנכסים ממילא שלה וזוכ' בהן מחמת' משא"כ במכיר' או מתנ' דצריך מעש' להקנות לא מהני השבוע' כנלע"ד נכון. ולענין הלכ' כ' מהרי"ק שם וז"ל הרי לך דבמטלטלין סבירא ליה לדרא"ש דמתנת' ומכירת' קודם השבוע' קיימת וכ"ש הרי"ף וא"נ דאיכא רבוותא דפליגי מ"מ בכלל גדול הוא דהמע"ה וכן יש לדון כו' וכ"ש דאם הכניס' לבעל' דעדיף ממכיר' עכ"ל עפ"י דמה.י עכ"ם השבוע' אח"כ ודינוורש שתפס דין א' להם עם מכיר' ומתנ' וכתב המרדכי בשם ר' יוסף מ"ש דלאלמנ' שלא נשבעת על כתובת' במתנ' שחולקין בעלי המתנ' עם יורשים של בעל ושכ"ם רב האי גאון כן קבל מאבותיו ומאבות אבותיו ומשמע שלא נשבעת כלל ונרא' שכן יש לדון במקום שאין תפיסה אבל במקום שיש תפיס' כמו שזכרתי בסעיף א' אמרי' המע"ה כמ"ש מהרי"ק כאן: [ט] לפי ראות עיני כ' במרדכי פ' הכותב ז"ל אך יש לראות אם האלמנ' מחזיקין אותה בעושר גדול אם לאו כיון שיש פלוגתא דרבוותא לפי ענין שראו הדיינים צריכים לדון עכ"ל לענין מתנה שנתנ' ומ"ש יש בהג"ה זו שכתב וכ"ל לי [צ"ל הדין] וזה ודאי מטעם שזכרנו לעיל שתפיס' מהני וכ' בתשו' הרא"ש כלל פ"ה דין א' שאנו סומכים על תי' של הר"ש סנייבאל במת פתאום ולא צוה וכן דן הר"ם ונתן טעם דהשתא כתובות נשותינו מרובות ולא שכיח האידנא התפסת צררי ע"כ ועיקר חשש צררי הוא סמוך למיתה דוקא כ"כ ב"י בשם מ"כ: [י] אלמנה שמחל' כו' בתשו' הרא"ש כלל ל"ד דין ד' וז"ל ש עון תובע מראובן ק' זהו' מכח חמותו שהית' חייב' לחמיו נ"ל אם לא גבתה חמותו כתובת' ובאה לגבות מנכסי בעל' חייב ראובן לישבע שלא הי' חייב לבעל' כלום ומה שטען שמחל' ל"ש כאן דאינה יורשת בעלה אלא גובה כתובת' מנכסי בעלה לא זכתה בהן ואין כח בידה לא ליתן ולא למחול עכ"ל מדאמר תחל' שבאה לגבות מנכסי בעל' משמע שכבר נשבע' על כתובת' או שהיא מוכנת לישבע לפנינו ואפ"ה ל"מ מחילת' כיון שמחוסר גוביינא אין מעשיה כלום בזה משא"כ בפירי שכבר בידה אלא דקשה לי טובא דמשמע דכאן מיירי שאין מקום אחר לגבות כתובת' רק מן החוב הזה מדהוצרך לו' שחייב ראובן לישבע כו' דהיינו שלא תאמר לאו בע"ד דידי' את שהמעות של היורשים אלא משום שהיא שייכת לגביית הכתוב' ע"כ הוא בע"ד שלה ועל כן קשה לי למה כ' אח"כ שלא זכתה בהן כ"ז שלא גבתה הא ודאי שזכת' בהן מדין דר' נתן כמבואר בח"מ סי' פ"ו דהחוב שייך ממש דוקא למלוה ראשון וא"כ למה לא תוכל למחול להב"ח שהוא משועבד לה לכתובת' ואע"ג דיכולים היורשים לסלק' במעות שלהם מ"מ עיקר שעבודה על עובן שהניח בעלה והיינו החוב שיש ביד הלוה והוא משועבד לה ממש מדר"ן והוה פשט כשלה מכח הכתוב לאשר אשם לו שהתורה צותה שיהא שלה מאחר שחייב לבעלה ולא מצינו שום חילוק בין חוב הכתובה לבין שאר חובות וכ"כ הרא"ש בעצמו בפ' י"נ הביאו ב"י סי' ק' בתחלתו וז"ל לרא"ש דמפרש טעמא דא"ל כי היכא דמשתעבדנא לך משתעבדנא לי' מדר"נ והאי טעמא שייך נמי בכתובת אשה אע"ג דלא ניתנ' לגבות מחיים מ"מ ה"ל שעבוד על כל ב"ח כו' עכ"ל וא"ל דהכי קאמר בעוד שהיה תחלה הרב' יותר מכתובתה והיתה המחיל' מסילא לא היה אז חיוב דר"ן אלא שנתמעטו אח"כ זה אינו דא"כ לא הול"ל ובעוד שלא גבתה כו' דהול"ל ובעוד שהיו הנכסים הרבה לא יכול' למחול וצ"ע ליישב התשוב' ולענין הלכה ודאי אם הנכסים מועטין מועיל מחילת' לפי שהי' חייב לבעל' אע"פ שלא נשבע' עדיין כי החוב שייך לה מה"ת אלא שרבנן תקנו לה שבועה מ"מ לא נתבטל השעבוד שיש לה מה"ת כנלע"ד (דברי הסניה כתב ב"ש ס"ק כ"א ואם לא הניח נכסים לגבות כתובתה רק מחוב זה משועבד לה מדר"ן ומהני מחילת' כ"כ בפ"ן ואינו מוכרח אפו עדיף שעבוד דר"ן משעבוד אשר יש לה על כל אשר לו וא"י למכור עכ"ל ולא אוכל לכוין מן הי' דעתו נופה שהרי הפ"ן לא כתב זה אלא באין לו נכסים רק חוב זה אבל ביש לו יותר אינה יכולה למחול ובעצמו כתב בס"ק שלפני זה דהא דאינה יכולה למכור מיירי ביש יותר אבל אם לא הניח אלא מה שמכרה מבואר בסמוך עכ"ל א"כ כיון שפסק הפ"ן דמהני מחילת' מדר"ן ה"ה בכל מקום כשלא הניח יותר מכתובת' דיכולה למכור ואם נפשך לומר דקושייתו אפי' בנכסים הרבה תהני מכירת' שהרי משועבד לה כל אשר לו ולמה לא תוכל למכור אין זה כלום דאף דמשועבד לה כל אשר לו לא תחול בשביל שעבודה כל אשר לו רק המגיע לפי חלק כתובת' אם מכרו היורשים מנכסיו אינה יכולה לטרוף מהלקוחות כיון שהניחו היורשים עוד נכסים כדי שיעור לגבות כתובת' ממנו אבל בחוב זה שלא הניח לה יותר מחוב זה ואם ימכרו היורשים בוראי פורעת

חלקת מחוקק

בעלה לא זכתה בהן ואין כח בידה לא ליתן ולא למחול. ואם הי' לבעלי ש"ח על אחרים והחזיר' הש"ח להם' ואמרה אני אקבל הסך בפרעון כתוב' אפשר לדמות למכירת מטלטלין קודם שבועה וכשם שהרשות בידה למכור מטלטלין בשויין לצורך כתובת' כן רשות בידה לגבות חובות בעלה לצורך כתובת' בין חובות בע"פ בין חובות בשטר אבל לענין מחיל' יש לחלק דבע"פ בוודאי לא מהני ובשטר הי' ראוי לדמו' למתנ' מטלטלין ויש לחלק ועי' בב"ח ואין דבריו מוכרחים: (כג) אפילו לא יטעון. כלו' אם הבעל טוען אתמהא לי דלא פרעתיך צריכה לשבע כמו כל מלוה שצריך לשבע על שטרו אם הלוה טוען אשבע לי אם אין בשטר נאמנות כמבואר בטור ח"מ סימן פ"ב אבל אין טוענין לו ודוקא שהבעל טוען ברי וכמבואר בח"מ שאין הלוי יכול להשביע המלוי בטענת שמא וע' בב"ח: (כד) ונירש אחת. דין זה תמוה אם לא נירש רק אחת למה תמחה השני' ולא ניתנה כתוב' לגבו' מחיים ואולי היא תמות בחיי בעלה וסמ"ע לא כתב רק וכגון שהן גרושות כולן נשבעות אבל אם לא נירש רק אחת מה מקום לשבוע' זו נגד האחרות ואפשר דט"ס הוא וצ"ל ונירשן אחת נשבעת לשניה וכן משמע בד"מ והן הן דברי המ"מ: (כה) ותפסה מעות. אבל מטלטלי כיון דנופייהו לא מקנינן לה מפקינן מינה והדר לא גביה אלא בשבועה לשון הר"ן: (כו) לא מפקינן מינה. כ' הר"ן אבל משמתינן כדעבדי' בגזו' דרבנן וע' בסמ"ע סימן ס"ב ס"ק כ"ב וסימן פ"ז ס"ק כ"ב כתב שהפוסקים נחלקו בזה: (כז) ואפוכי לא מפכינן. עיין בח"מסי' פ"ז סעיף י"ב וע' בב"ח מ"ש כאן: (כח) שכנגדה ישבע ויפטר. משמע שנשבע שבועת המשנה שבועה המוטלת עליה וע' בח"מ סי' ל"ב סעיף ט' כתב שני דעות אחרות וע' בב"ח מ"ש כאן גם מ"ש בשניהם חשודים ואין כאן מקום להאריך בדינים אלו: (כט) והוא שיודיע לעד הראשון וכו'. דאל"כ תאמר שני כתובות היו לי עיין בטור: (ל) כי אמנה היתה ביני לבינך. שנתחייבת לי בקנין באלף זוז והאמנת כי שלא אתבע ממך אלא ה' מאו' וכו' לשון הטור ע"ש: (לא) ויש אחר עמו מהני לדעת הרמב"ם אפי' אין אחר עמו נאמן להעיד בדין זה מה שראה בקטנותו ופי'

בית שמואל

הכתוב' לא זכתה בהם ואין כח בידה לא ליתן ולא למחול. ואם היה לבעלה ש"ח והחזיר' הש"ח ללו' ואמר' אני מקבל בסך כתובתי אפשר לדמו' למכירת מטלטלין אבל לענין מחיל' ב"ה בודאי לא מהני ובשטר הי' ראוי לדמו' למתנות מטלטלין ויש לחלק וע' בח"מ ואם לא הניח אחר נכסי' ואין לה לגבו' אלא מחוב זה אז אותו חוב משועבד לה מדר"נ מהני מחילה שלה אף ע"ג דלא נשבעה עדיין כי החוב שייך לה מן התורה אלא חז"ל תקנו שבועה מ"מ לא נתבטל השעבוד שיש לה מן התורה כ"כ בט"ז ואין מוכרח אטו עדיף שיעבוד דר"נ משיעבוד אשר יש לה על נכסי בעלה דכל אשר לו משועבד לה ורוב פוסקי' ס"ל שיעבודו דאורייתא וכ"כ בי"ש דהרא"ש ג"כ ס"ל שיעבודו דאורייתא ומ"מ א"י למכור: כב אפילו לא יטעון נראה אחר שנמנע להשביע' אין משביעין את האלמנה כל אלו שבועות מיהו אם היתה חייבת שבועה דאורייתא צריכה לישבע ולא נמנעו אלא מה שהוא תקנות חז"ל: כג כגון פוגמת כתובת'. הטעם מבואר בש"ס דנסרפ' לא דייקא ורמו רבנן שבועה עליה כי היכי דתידוק מ"ה לא אמרי' מיגו דאי בעי היתה שוחתת אף למ"ד אמרי' מיגו לפטור משבועה מ"מ בכה"ג לא שייך מיגו דהא אינה משקר' אלא סבורה באמת כך הוא תוס': כד ונירש אחת צריכ' לישבע כלומר ונירש לשתיהן א' נשבעת לשניה היינו הראשונה נשבעת לשני' אבל השני' א"צ שבוע' דליכא כאן יתומים וע' ברש"י דף נ"ג כתב אם השניה מוענת השבע לי שלא גבית כתובתך צריכה לישבע לט"ז לא ה"ל להרב רמ"א להביא כאן דין זה דהא כאן איירי בשבועה בלא טענה מיהו מרמב"ם רפ"ז ומטור משמע דנשבע' בלא טענה: כה ואם קדמה ותפסה דינים אלו עד סעיף י"ג עיין בח"ה גם מ"ש אם היא חשודה ישבע שכנגדה ובח"ה איתא פלוגתא בזה וע' בדרישה וב"ח ובט"ז כ' שאפי חוב שהוא דאורייתא מ"ה פסק שם דגובה החשוד מש"כ בכתובה: כו ותפסה מעות אבל מטלטלין כיון דגופיי' לא מקנינן לה מפקינן מינה והדר לא גביה אלא בשבועה: כז והוא שיודיע לעד הראשון. דאל"כ יכולה לומר דהי' לה שתי כתובות ועד זה מסייע לה דהא ידע שנתן לה לשם פרעון כתוב' לכן מודיע לעד קודם הפרעון ותו אינה נאמנ' לו' דהי' לה שתי כתובות דמלת' דלא שכיח הוא כ"כ רש"י ובדרישה כ' בשם רש"ל אם היה טוענ' דהיה לה בתי כתובות נאמנ' ונשבעת ע"ד ולכאורה אין נראה כיון שהוא דבר דאינו שכיח גם י"ל נגד ע"א המעיד שנפרע לה אינה נאמנ' לומר דהיה לה כתובה אחרת והינה נאמנ' נגד ע"א אלא דוקא בשמכחש' אותו כמו בנסכא דר"א אלא כשאינו מודיע לעד נאמנ' משום הע"ד מסייע לה: כח אבל אם אומרת אין בשטר וכו' ולא אמרי' דנאמני' במיגו דה"ל לומר אמנה היה ביני לבינך דהא שטר זה הספא בעלמא הוא והוי מיגו להוציא [תוס'] מיהו במקום שאין כותבין כתובה אף שכתובה זו הספא היא מ"מ גובהת מחמת תנאי ב"ד הג"ה: כט או היורשים אף על גב כשאומרת משארסתני נתכנסתי נאמנ' ומוציאי' ממנו מאתים כמ"ש בש"ס ובסימן ס"ח שאני התם דהיא טוענ' ברי והוא טוען שמא וחזקת הגוף מסייע לה וכאן אפי' טענות יורשים הוי כטענת ברי דאנן טענינן בשביל היורשים כל מה דהיה אביהם יכול לטעון כ"כ הרא"ש: ל אם יש עדים אפילו היכא דר"ל פרעתי אינו נאמן במיגו פרעתי משום דהוי מיגו במקום עדים וע' בכרין: לא ויש אחר עמו ע' בכ"מ מ"ש בשם הריב"ש בזה: לב שבועת היסת כ"כ הטור בשם הרא"ש

שולחן ערוך

ז פעמים שאף גרושה משביעין אותה כב (כג) [יא] אפי' יס) לא יטעון כג ס כגון פוגמת כתובת' כגון שהיתה כתובת' אלף ואמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי אלא מנה [יב] פ אפי' יש לה עדים כמה קבלה כ) ואפילו דקדקה מה שנטלה אפי' כחצי פרוטה לא תפרע אלא בשבועה:

ח צ וכן אם עד אחד מעידה שהיא פרועה:

ט ק וכן אם היא טורפת מלקוחות: הגה וכן אם היה לו שתי נשים כד (כד) יט) ונירש אחת צריכה לישבע לשני' (ב"י בשם המ"מ) (וכמו שיתבאר לקמן סעיף ס"ז):

י ר וכן אם היא נפרעת שלא בפניו ש והוא שיהי' במקום רחוק כא) אבל אם הוא במקום קרוב ת כדי שילך השליח ויחזור תוך שלשים יום מודיעין אותו ואם לא יבא ישביעוה ותטול כב) והאשה נותנת שכר השליח ומוספת על כתובתה:

יא כג) א כל אלו השבועו' אע"פ שהם דרבנן הן [יג] בנקיט' חפץ כה כד) ב ואם קדמה כו (כה) [יד] (ז) ותפסה מעות ואינה רוצה לישבע (כו) לא מפקינן ג) מינה כה) (כז) ואפוכי לא מפכינן כא) לה:

יב כו) ג כשהיא רוצה לישבע אם היא חשודה על השבוע' (כח) [טו] שכנגדה ישבע כב) ויפטר כז) ואם גם הוא חשוד אין כאן לא שבועה ולא תשלומין:

יג ד כשעד אחד מעידה שהיא פרועה יכול להביאה לידי שבועה דאורייתא כיצד יפרע לה כתובתה שנית בפני העד הראשון ועד אחר עמו ויתבענה מה שנתן לה תחלה ויאמר בהלוא' נתתיו לך כז (כט) ה והוא [טז] שיודיע לעד הראשון שמכוין לכך:

יד ו הוציא' שטר כתובה באלף זוז והוא אומר נפרעת הכל והיא אומרת לא נפרעתי כלום אבל אין לי עליך אלא ת"ק (ל) כי אמנה היתי ביני לבינך נוטלת בלא שבוע' כח אבל אם אומרת אין בשטר כתובתי אלא כג) ת"ק [יז] ז אינה נפרעת בשטר זה שיש בו אלף כלום כח) (והבעל ישבע שבועת היסת ויפטר) (הרמב"ם פ"ז וכ"כ הב"י):

טו ח היא אומר' בתול' נשאתני וכתובתי מאתי' כט) והבעל כט או היורשים אומרים לא כי אלא אלמנה והכתוב' נאבד' או במקום שאין כותבין כתוב' ל אם יש עדים שעשו לה כמנהג הבתולות כתובת' ר' ט אפי' אם א' (יח) הי' קטן כשרא' העדות ועכשיו הוא גדול לא (לא) ל) י ויש אחר עמו מהני ואם אין עדים לא תיטול אלא מנה והבעל צריך לישבע [יט] לא) כ יש מי שאומר שבועה דאורייתא ל ויש מי שכתב לב שבועת היסת:

ביאור הגר"א

פתחי תשובה

חכמת שלמה

באר היטב

ליתן ולא למחול. ואם הי' לבעל' ש"ח והחזיר' הש"ח ללוה ואמר' אני מקבל בכך כתובתי אפשר לדמות למכירת מטלטלין. אבל לענין מחיל' בע"פ בודאי לא מהני ובשטר הי' ראוי לדמות למתנות מטלטלין ויש לחלק. וכו' ב"ח ח"מ ב"ש. ואם לא הניח שאר נכסים ואין לה ובגבות אלא מחוב זה. אז אותו חוב משועבד לה מדר"נ מהני מחילה שלה אע"ג דלא מיהו אם היתה חייבת שבוע' דאוריי' צריכ' לישבע ולא נמנעו אלא מה שהיא תקנו' חז"ל ב"ש: יט) ונירש אחת צריכה לישבע לשני' כלו' שנירש לשתיהן. א' נשבעת לשני'. היינו הראשונ' נשבעת לשני' עיין ח"מ ב"ש: כ) מינה. עיין סמ"ע סי' פ"ב ס"ק כ"ב וסי' פ"ז ס"ק כ"ב ומ"ש הש"ך: כא) מפכינן. ע' בח"מ סי' פ"ז סי"ב ועיין ב"ח כאן:

טורי זהב

הרא"ש ולכאורה תמוה דהא ל' הרא"ש דאיירי במקום שאין כותבין כתובה דאז א"י לכפור מאה מנה לכן לא הוי מ"מ מ"ה כ"ל להרא"ש דישבע רק היסת והטור כ' דינו אפילו במקום שכותבין כתובה ונאבדה הכתובה' וקשה מנ"ל להטור דין זה דלמא בכה"ג חייבת לישבע ש"ד דהא בכה"ג היה יכול לומר פרעתי נמצא דהוא מ"מ וחייב ש"ד שוב ראיתי גם ב"ח הקשה קושיא זו . ונ"ל בשטוען שם הגרושה איירי בעת הגירושין טוען שמה ואז אין לו טענה לו' פרעתי דקי"ל אין אדם פורע קודם זמנו אע"ג באלמנה קי"ל כשאבד שמלוה השטר י"ל שלום פרעתי אפילו תוך הזמן היינו דוקא כשיש ריעותא לפנינו דהא השטר אין בידו מ"ה יכול לו' פרעתי אפי' תוך זמנו אבל כשידוע שנאבד ממנו באונס א"י לומר פרעתי תוך זמנו וכאן איירי שנאבד ממנו באונס . וכאן יפה כתב עוד מחמת שהוא תנאי ב"ד . מיהו לפ"ז י"ל המגיד ל"ש פ"ז אלא הוא איירי כשאי' אם נאבד ממנו והרב רמ"א הביא דעת המגיד דחולק על דיפה קמייתא תימא איך מיישב קושיא הנ"ל שוב מצאתי בפ"ז שהוונתי בכל זה לדעתו ופ' סימן ק' בה"ג"ה ספיף ו' : לג הראשונה נשבעת לשניה . ככר כתבתי בשם רש"י והר"ן דוקא כשטוענת השבע לי שלא לקחת מבעלי כלום . ודע כל אלו דינים דנזקקי' לגבות הכתובה אפי' מיתומים קטנים נוגים כן א' בערכין והביאו הרי"ף והרא"ש פרק אלמנה ניזונת דקי"ל כר' יוחנן דאמר הטעם משום חינא היינו כדי שיהא לה חן ויפי' לה מפות שתנשא בו כמ"ש במיי' פי"ב ה"מ לכן פסק אם כבר נשא' אין נזקקין אא"כ שנשאת על סמך מפות זו כמ"ש בש"ג שם ורש"י פי' חן שיהיה לבעליהן חן בעיניהם לפ"ז אפילו נשאה נמי נזקקים אלא הרי"ף והרמב"ם ור"מ ס"ל כפירוש הראשון וכ"ש הר"ן פרק אלמנה וכ' הרשב"א אפי' אם היא זקנה שאינ' ראוי להנשא נזקקים לה ומשמע אפילו לשיטת הרי"ף הדין כזקנה ופ' ב"י רס"ז ופ' ר"ס ק"א וכד"מ שם ובסי' ק"נ : לד והרביעית נשבעת ליתומים נראה אף הראשו' נשבע'

ופיין בח"מ : (לב) במקום שאין כותבים כתובה שבועת היסת דמאח' דאין יכול לכפור במנה ולו' פרעתי דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום בפ"כ אין כאן ש"ד אפילו בזמן הזה דמטלטלי משתעבדי לכתובה ולא מקרי הודאת קרקע ופיין בח"מ סימן פ"ח ספיף כ"ט : (לג) הראשונה נשבעת לשניה. דוקא היכא דיש קפידא לשני' דתטעון אולי לא ישאר לי כדי כתובתי ופיין ברש"י : (לד) ושתהיה באיסור כל ימיה . דאף אם תנשא אח"כ אין הבעל מיפר בקודמין והכם או ג' הדיוטות אין מתירין לה דצריך לפרש הנדר : (לה) יכולין היתומים להחרים פיין בח"מ סימן ל"ב ספיף ו' וכן צריך לפרש כאן שטוענים בודאי שיש להם פדים : צז (א) המושיב אשתו חנונית וכו' . מ"ש בספיף זה אינו אלא לדעת הי"א שבספיף שאחר זה שמשביע לחנונית דכ"ז שירצה אבל על עילתה ועיסתה

הגה וי"א (לב) במקום שאין כותבין כתובה שבועת היסת במקום שכותבין ונאבדה שבועה דאורייתא דהרי אלי הכל לכפור ולומר פרעתי ולכן מקרי מודה מקצת (המ"מ פי"ו) ועי"ל סי' ק' סי"ו :

טז מ מי שהי' נשוי ד' נשים שנשאם זו אחר זו ומת ובאות לגבות כתובתן לג (לג) הראשונ' נשבעת כד) לשני' שאין לה משל בעלה כלום והשני' לשלישית והשלישית לרביעית לד והרביעית נשבעת ליתומים לב) נ ואפי' הם גדולים אין נפרעים מהם אלא בשבועה :

יז ס ואם היו כלן חתומות ביום אחד במקום שכותבין שעות הראשונ תקדם ואם אין כותבין שעות אז שעבוד כולן חל כאחד :

יח ע מי שהי' נשוי ד' נשים כתובה של זו ק' ושל זו ר' ושל זו ש' ושל זו ת' וכולן נחתמו ביום אחד ומת ואין לו כדי כל הכתובות כיצד הם חולקות רואים אם כשיחלק הממון על מנין הנשים יגיעו לפחותה שבהם כדי כתובתה או פחות חולקין בשוה ואם הי' הממון יותר על זה חולקין ממנו כדי שיגיע לפחותה שבהם כשיעור כתובתה וחוזרת וחולקת את הכותר בין הנותרות על הדרך הראשון :

יט לה לג) פ כשמשביעין כה) ב ד או היורשים (ח) את האלמנה כשתבא לגבות כתובתה אין משביעין אלא חוץ לב ד צ ספני שבתי דינין היו נמנעין מלהשביע שחוששין שמא לא תדקדק על עצמה ק ושבועת חוץ לבית דין אינה חמורה כל כך שאינ' בשם ולא בנקיטת חפץ אלא בקללת ארור ר ואם רצו היתומים להדירה לו נודרת להם כל מה שירצו ומדירין אותה בב"ד ואח"כ נוטלת כתובתה לד) ש וצריך שהנדר יהי' בדבר שיש בו עינוי נפש (לד) ושתהי' באיסור כל ימיה ולא מהני נדר ח אלא כל זמן שלא נשאת לז אבל אם נשאת אינה גובה כו) בנדר מפני שהבעל יפר לה :

כ [כ] א גרושה שבאה לישבע משביעים אותה בב"ד :

כא לו) ב יש מי שאומר דהאידנא משביעין אלמנה בב"ד מפני שבאותו ענין שרגילים להשביע' שגוזרים בחרם ובשבועת דתורה [כא] שתודה מה שקבלה בכתובתה לח אין העונש מרובה כל כז) כך כמו שבועה שבשעה שנשבעת יוצאה שבועה מפיה לשקר : הגה לז) וצריכה לישבע לפני שלשה שהם כשרים ואם נשבעה לפני שלשה שהם קרובים לט צריכה לחזור כח) ולישבע (ב"י בשם תשובת הרשב"א תשו' מוהר"ם סוף הפלאה) לח) ולכתחילה צריכה לישבע לפני היתומים אבל אם נשבעה שלא בפניהם או שאין היתומים רוצים להיות אצל השבועה משביעין אותה שלא בפניהם (ג"ז שם בשם הרשב"א) לט) אלמנה שנשבעה על כתובתה (לה) יכולין היתומים להחרים כט) אח"כ על כל מי שיודע אם הפקידה האלמנה מנכסים שלהם (ריב"ש סי' שכ"ה) :

צז (אם) הבעל יכול להשביע אשתו בטענת ספק ובו ד סעיפים :

א א (א) [א] א המושיב אשתו א) חנונית או שמינה אפוטרופוס משביעה א) אפי' בטענת שמא של שתי כסף ב) אבל אם אינה נושאת ונותנת אלא שמעסקת בצרכי הבית בפלכה ובעיסתה כדרך כל הנשים אינו יכול להשביע ג) בטענת שמא :

המושיב

לבני היתומים אלא צריכה לישבע גם לשניה וכן השניה לשלישית לפ"ז כיון דהשבוע' היא בשביל היתומים טענינן אנן דתשבע לבני הבני' אפילו לפרש"י והא דכ' רש"י דוקא בטוענת כן היינו לת"ק דס"ל דא"ל לישבע בשביל היתומים וכ"מ לדידן כשאין כאן יתומים: לה כשמשביעין ב"ד וכו' אם קבלה ונשבע' נוטלת כתובתה וא"צ לישבע עוד כ"כ רש"י והר"ן: לו נודרת. בש"ס הקשה שמא תלך לפני חכם ויתיר לה ותירץ צריכה לפרש הנדר ואז כשישמע החכם הענין הנדר לא יתיר לה וכן תירץ שם אהא כהן שנשא אשה בעבירה' נודר ופוגב הקשה נמי ליחוש שמא ילך לפני חכם ויתיר לו ותירץ נמי דצריך לפרש הנדר והקשה הגיה' למ"ד צריך לפרש הנדר אלא למ"ד דא"צ לפרש הנדר מה איכא למימר ותירץ צריך לנדר על דעת הרבים וביו"ד סי' רכ"ח פסק דצריך לפרש הנדר ובא"ח סי' קכ"ח כהן הנושא אשה בעבירה צריך לנדר ע"ד רב"ס ותימא למה לי ע"ד רבים כיון דצריך לפרש הנדר וכשישמע החכם הנדר לא יתיר לו ובב"ז ס ף מנחות הקשה קושיא זו גם בספר מגן אברהם הקשה זאת גם קשה למה כתבו כל הפוסקים נודרת ולא כתבו דצריכה לנדור ע"ד רבים. ואפשר לענין איסור לא סמכינן על התירוץ דצריך לפרוש הנדר ואם נדרה מכל הפירות לא מהני כי דבר שא"א הוא כ"כ תוס' פרק השולח ור"ס המדיר והב"ח והר"ן : לז אבל אם נשאת אינה גובה בנדר אפי' אם נדרה ע"ד רבים יכול הבעל להתיר ואפי' אם קיים אישי' שמא יאמר בלתם מופר לך תוס' גם י"א אפילו אם קיים יכול לחזור אבל שבועה א"י להפר לכן משביעים אותה אחר כנישואים כ"כ הרמב"ם פי"ו והטור ר"ס ק"א ופ"ש מ"ש: לח אין העונש מרובה כ"כ אפי' לדעת הפוסקים דס"ל דנעשה חשוד לשבועה אפילו כשעובר על שבועה להבא מ"מ אין העונש מרובה כ"כ פ' בהרא"ש בסוגיא זו וכ' בט"ז דא"ל נק"א בשבועה זו : לט צריכ' לחזור ולישבע מיהו נראה בדיעבד לא אמרי' בזה אין אדם מוריש שבועה : מ יכולים היתומים להחרים. היינו כשטוענין ברי דהעדים יודעים מזה ופ' בסמ"ע סי' ל"ב :

צז א המושיב הבתו חנונית הנה דברי המחבר לכאורה תמוה שכ' בספיף זה בפשיטות דמשביעה אפילו בטענת שמא ובספיף הג"ה מביא פלוגתא אם

באר היטב

מחמת התנאי ב"ד הב"ח ב"ש: כד) לשניה. ודוקא כשטוענת השבע לי שלא לקחת מבעלי כלום רש"י והר"ן עיין ב"ש ס"ק כ"ד . ודע דכל אלו דינים דנזקקים וגבות הכתוב' אפילו מיתומים קטנים גוגיב כדי שיהא לה מפות שתנשא בו . ואפי' אם היא זקנ' שאינ' ראוי להנשא נזקקים לה עיין ב"ש : כה) ב"ד וכו' . אם קבלה ונשבעת נוטלת כתובתה וא"צ לישבע עוד רש"י והר"ן ב"ש. ומהר"ם מטראני ח"ב סי' א' לא כ"כ פ"ש: כו) בנדר . אפילו נדרה פד"ר לא מהני . עיין תוס' גיטין דף ל"ה פ"ב אבל שבועה א"י להפר לכן משביעין אותה אחר הנשואין. ותמהתי להקשות דהא מלינו דאפי' נשאת נמי יוכל והדיר' כגון שידירו' שלא תאכל לחם כל ימי' ותאכל לאלתר בפנינו. ואי משום דלא"כ יפר לה בעל כדי שלא תעמוד באיסור כל ימיה והיא סומכת על כך ונודרת בשקר ומה נ"מ באלתר לפנינו אינ' חוששת בהפרת תוס' . ז"ל דהיא לא תעשה דבר זה דהא צריכ' לפרש נדרה ומשום מה נדרה וה"ל הנודרת ואינ' מקיימת הלא שלא בכתוב' ותפסיד הכתוב' מסני ואי משום משני לית לה אלא מנה ומראשון מאחיים הא קי"ל דניחא פנגא בלא שבועה מכולה בשבועה ע"כ להשוא. ואני אומר דאפי' ריה קושיא אין כאן לכי מה דקי"ל דכל אלו דיולאת בלא כתובה צריכ' התרא' מקודם כמבואר בסי' קט"ו פ"ש. הקשה הב"ז סוף מנחות גם מגן אברהם סי' קכ"ח וב"ש כאן הקש' קושיא א . דבי"ד סי' רכ"ח פסק הב"ז דצריך לפרש את הנדר ובא"ח סי' קכ"ח פסק כהן הנושא אשה בעבירה צריך לנדור עד"ר . ותימא ל"ל עד"ר כיון דצריך לפרש הנדר וכשישמע החכם הנדר לא יתיר לו. וב"ש הוסיף להקשות למה כתבו כל הפוסקים נודרת ולא כתבו דצריכ' לנדור כד"ר פ"ש סקל"ו ויישבתי היטב בטז"י . עיין בגיטין דף ל"ה ע"ב . והוכחתי מסוגי' זו אף דקי"ל דצריך לפרש את הנדר וכשישמע החכם שהוא דבר איסור לא יתיר לו כמו שפירש"י שם . אפ"ה בדיעבד אם הפר החכם הדבר איסור מופר. דרב פפא דאמר צריך לפרט את הנדר משום מילתא דאיסור' ואי אמרת דבדיעבד לא הותר בדבר איסור א"כ אמאי ניחוש משום מילתא דאיסור' דהא במג"ס דאיסור' לא ילך כלל אלל חכם להתיר שהרי אינו מותר כלל. ועוד דפריך התם למ"ד א"צ לפרט את הנדר ממת"י דנודר ועובד כו' וליחוש דילמ' שרי לי' חכם. ומאי קושי'הא אינו מותר כלל אלא ודאי מוכח מסוגי' זו דמותר בדיעבד . שוב ראיתי שהש"ך בי"ד סי' רכ"ח ס"ק כ"ו כתב כן וע"ש . א"כ לפ"ז גבי כתובה יוכל להאמינ' על נדרה סתם אפילו שלא עד"ר ולא חיישי' דילמא אזל' לחכם אחר נדרה וש"י לה דהיא לא סומכת עלי' הואיל וצריכ' לפרש את הנדר ושמא כשישמע החכם לא יתיר לה וקרוב לודאי הוא דלא יתיר לה א"כ אמרי' מסתמא דהיא טוענת אמת שלא נהנית מכתובתה כלום ומסתמא נדרה אמת. דאל"כ לא תסמכה על התרת החכם לאח: מכאן דשמא לא יתיר לה מש"ה פסק המחבר כאן ונודרת סתם. משא"כ התם בהנושא אשה בעבירה דקי"ל נודר ועובד ויורד ומגרש. א"כ חיישי' שמא לאחר שעבד פבוד' ובא לגרש אשתו ילך קודם אלל חכם דשמא' יתיר לו ובדיעבד הותר כמו שהוכחתי כי יאמר מה לי לצרה שאגרש אשתי תכא הנדר שנדרתי אלך אלל החכם מעיקר' אולי יתיר לי ובדיעבד הותר מש"ה פסק דצריך לנדר עד"ר דאין לו התרה ממילא לא ילך אלל החכם כלל. והמקשן שהקשה ואי אמרת דא"צ לפרש הנדר ליח ש דילמא אזלי לגבי חכם וכו' ה"ה אף למ"ד דצריך לפרש את הנדר נמי קשה דילמא אזלי לגבי חכם וכו'. דבדיעבד מותר. אלא דהמקשן הקשה דלמ"ד דא"צ לפרט . קשה פשיטא. ודו"ק היטב. ועיין ברמב"ם בהלכות ביאת המקדש פ"ק שפי דין פ' ודו"ק : כז) כ"כ. וא"צ נק"ח בשבועה זו . ט"ז ב"ש : כח) ולישבע. מיהו נראה בדיעבד אם מתה לא אמרי' בזה אין אדם מוריש או מוכר שבועה לבניו ב"ש : כט) אח"כ היינו כשטוענין ברי שיש להם פדים עיין סמ"ע סי' ל"ב סעיף ו' :

צז א) חנונית וכו'. דברי המחבר תמוה הוא נסעיף זה פסק בפשיטות דמשביע' אפי' בטענת שמא ובסעיף שאח"ז מביא פלוגתא אם יוכל להשביעה עיין ב"ח ח"מ ב"ש

ביאור הגר"א

טורי זהב

חכמת שלמה

טורי זהב

ב ד) ג המושיב אשתו חנונית או שמינה אפוטרופס אינו יכול להשביע' (ב) עד שתתבע כתובת' ג וי"א שמשביע' כל זמן שירצה ה) (ייחד לה קרקע בכתובת אע"פ שבאתה לגבות כתובתה (ג) לא מקרי תובעת כתובה וא"י להשביעה (מרדכי פ' הכותב) לפי סברא הראשונה:

פטרה

ועיסתו' אינו משביע' רק ע"י גלגול או בשעת כדי אבל למאי דפסק כר' שמעון בשבועת הסוף סימן זה דס"ל דאף אם הושיב' חנוני' או מינה אפוטרופוס אינו יכול להשביע' אין הפרש בין חנוני' לפילכ' ועיסת' וא"כ ק"ה על המחבר איך סתם בסעיף זה מ"ש בסעיף שאחר זה בו מחליקת ועיין מה שאכתוב בסמוך: (ב) עד שתתבע כתובת'. כלומר שאין יכול להשביעה בשעה שמת אבל כשבאה לגבו' כתובתה יכול להשביע' בטענ' שמא על האפוטרופס' שבחיי בעלה אע"פ שנירש' ואינו טוען טענת ברי וא"כ מלד הכתוב' אין לה שבוע' עליו אבל מלד החנוני' צריכ' לישבע קודם שתגב' כתובת' אבל מלד פילכה ועיסת' אין לו עליה שבוע' ובזה יתיישב למ"ש בסעיף א' ועוד אכתוב מזה בסמוך שכן הוא דעת הרא"ש והטור ודלא כמשמעו' התוס': (ג) לא מקרי תובעת כתובת' וכו'. כתבו' הר"מ שבמרדכי מביא שני טעמים הטעם הראשון שאין צריכ' לישבע על החנוני' אלא היכ' דבלאו הכי צריכ' לשבע משום כתובת' ועוד כל כי האי גונא לא מקרי תובע' מאחר שהיא מוחזקת בקרקע וכו' ע"ש ולפי טעם הראשון אם נירש' ואינו טוען טענת ברי א"י להשביע' על האפוטרופס' והרא"ש והטור לא כ"כ דבגרוש' אף באין עליה שבוע' מלד הכתוב' יש עליה שבוע' מלד התעסקו' דסתמא כתבו כל שנירשה ותובע' כתובתה יכול להשביעה ולפי זה ה"ה באלמנה אם יכיל להשביע' ומשמע דס"ל עיקר כדיעה קמייתא דא"י להשביעה דהא דעת החולקים הביא בלשון י"א. והנה בס"ג זו איתא פלוגתא הפוסקים והפוס' מפלוגת' לדעת ר"ת ור"ת והרא"ש והרשב"א הלכ' כר"ש דא"י הבעל להשביע את אשתו בטענת שמא אפילו על חנוני' קודם שתתבע הכתובה אפילו אם יש בידה מעות ואומר' של פלוני הם א"י להשביע' כמ"ש בת"ס ובהרא"ש והא דתנא במתני' אינה תובע' הכתוב' אין היורשין משביעין אותה ל"ד יורשי' אלא אפי' הבעל נ"כ א"י להשביעי' והא דנקיט יורשי' איידי דרישא דתנא כ"ז שהיא תובע' הכתוב' יורשי' משביעים אותה והתם יורשי' דוקא לכן נקיט סיפא גם כן יורשים כ"כ תוס' והרא"ש. וב"ח וח"מ הבינו מתוס' מ"ש ברישא יורשי' דוקא כוונתם דוקא נגד היורשים דצריכה שבועה שלא התפיס לה בעלה לצררי אז מגלגלין עליה השבוע' שלא תפסה בעלמא אבל כשא"צ לישבע על שלא התפיס לה בעלה או א"צ שבוע' שלא תפס' בעלמא ואין משביעין אותה שבוע' זו אלא אגב גלגול. ול"ד כי הס' בתוספו' הוא ברישא יורשי' דוק' דהא לפי המסקנ' ס"ל כר"ש כאבא שאול דלא מהני ספורים נגד היורשים ומתני' איירי שנתן לה ספורים ואז דוקא היורשים משביעים אותה ולא הוא דהא הוא נתן לה ספורים מ"ה ברישא יורשים דוקא כי א"צ שבועה רק נגד היורשים ולא נגד בעלה אבל לא היה כוונתם לומר דאין

משביעין

שלאחריו: ב במשנה שם כר' שמעון דף פז ע"ב וכדמפרש לה רב פפא שם סוף דף פח וכ"כ הטור' שם בשם ר"ת שעשה מעשה כך ושכ"ם ר"ת וכ"כ הטור בשם ר"ם ואביו הרא"ש: ג הרי"ף דקיי"ל בכל דוכתא דל"ז איפסקא הלכתא כהרי"ף הלכה כסתם מתני' וכן נראה שסוף

ביאור הגר"א

ג) כמשנה שמא הרא"ש אם לא כטענת ברי ועוד כשם שם דע"י גלגול יכול להשביעה ולא ס"ל להפוסקים כן מדהיכביעא לאו לר"א ש"מ דלר"ג לעולם א"י להשביעה: ד) המושיב כו' ע"י תוס' שם כ' ד"ה לאפוקי כו': ה) ייחד כו'. כיון דא"ל שבועה מחמת הכתובה כמ"ש בר"ש אף על פי כס:

באר היטב

ב"ש ועיין במהרש"א מ"ש בפי' התוס' הנז' ע"ש. וב"ש הסלה ונראה להכריע על חנונית יוכל להשביע' בלי גלגול כשתבעה הכתובה. אבל היורשים א"י להשביע' אלא ע"י גלגול. וט"ז פסק כל שתובעת הכתוב' חייבת לישבע שלא תפסה משלו אפי' בלא גלגול ש ופ' שהזהסים לה בעלה לצררי ויוכל להשביעה אפי' על פלכה. ואלמנה חייבת לישבע שבועות אלו אפילו אם לא טענו היורשים. אבל גרושה אינה חייבת לישבע אלא דוקא אם הבעל טוען שתשבע אז צריכה לישבע הן על טענת אפטרופס הן על טענה שתפסה בעלמה ואלמנה שציוה בעלה ליתן לה הכתוב' א"ל לישבע שלא תפסה בעלמה כיון שהוא לא פטרה אנן נמי לא חשדינן אותה. והב"ש חולק עליו וכתב נ"ל עיקר דהיורשים א"י להשביעה בלי גלגול שבועה עיין שם:

ושבועת

טורי זהב

והטור בס"ד המושיב אשתו חנונית ואפוטרופוס כו' ה"ז משביעה בכל עת ר"א אומר אפי' על פילכה ועיסתה איבעיא להו ר"א ע"י גלגול קאמר פרש"י דשמעי' לת"ק דאמר דוקא על שבועת חנונית ואפטרופס משביעין אבל על פילכה לא אפי' ע"י גלגול דחנונית ואפטרופס א"ד לכתחלה קאמר דאפי' לא מינה אותה אלא על פילכה משביעה ת"ש הושיב אשתו כו' ה"ז משביעה כו' ר"א אומר לא הושיבה כו' ה"ז משביעה כ"ז שירצה שאין לך אשה שלא נעשית אפטרופוס על פילכה ועיסתה אמרו לו אין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת ש"מ ר"א לכתחלה קאמר וכתב הרא"ש דת"ק מודה לר"א ע"י גלגול של הושיבה חנונית כו' שתשבע גם על פילכה ולא פליג אלא לכתחילה וקשה מנ"ל להרא"ש לפרש כן במסקנא דהא הבעיין בודאי הי' ס"ל דלת"ק אף ע"י גלגול לא משביעין על פילכה דאי יש נב סברא ליומר דמודה לר"א בע"י גלגול א"כ למה לא בעי לרבנן מאי ס"ל בע"י גלגול על פילכה אלא ודאי דהי' פשוט לי דאף ע"י גלגול לא משביעין לת"ק אלא דלר"א מבעי"ל א"כ נימא גם במסקנא כן לת"ק כמו שסבר הבעיין ואין מודה כלל לר"א נראה לתרץ דודאי משמע כן לפי הטעם שנזכר בברייתא דהיינו שר"א אומר שאין לך אשה שאינה נעשית אפטרופס על פלכה וא"כ כל הנשים מחויבים שבועת ואמרו לו אין אדם דר עם נחש כו' ואין ראוי לעשות שלא יהי' לשום אשה שלום בבית כי כל איש ישביע אשתו א"כ כשאין השבועה א"א במושיבה אפטרופס או חנונית שהיא צריכה ודאי מן הדין לישבע בשביל זה לא יתבטל שלום בית כשמשביע' ע"י גלגול על פילכה והבעיין לא ידע זה הטעם של ת"ק אלא היה סבר טעם הת"ק דלכל אשה יש נאמנות בלא שבועה על דבר קטן וא"כ אף ע"י גלגול לא ישביעה ע"ז נמצא דלפי המסקנא שפיר נודע לנו גם פי' דברי ת"ק שלא עלה על דעת הבעיין ודברי הטור הי"ן נ"ב שפיר דמתחלה פסק דע"י גלגול משביעה על פילכה אלא דב' החילוק דאיזה שבועה יש לה כח לגלגל על פילכה (והיינו מה שכתב הבעל שהשביע את אשתו על כתובתה כו') והוא לדברי הכל אלא א"כ כ' ג"ש שבועה אחרת לת"ק דהיינו שתשבע על מה שהושיב' אפוטרופס דס"ל לת"ק דר"א שיכול להשביעה אפי' בטענת שמא כדין שבועת שותפין דעלמא וסכת אותה טענה יכול הבעל ג"כ לגלגל עליה פילכה אבל ש ד עה אחרת במשנה דהיינו רבי שמעון דס"ל דאין יכול להשביעה כלל אפי' על הושיבה אפטרופוס בטענת שמא אא"כ תובעת כתובה ואז צריכה לישבע אפי' על פילכה מספק וזה חיוב עליה ולא כצד גלגול כמו שיתבאר אחר זה ובזה ניחא דברי הטור בפי' זה ויתבאר עוד דברי הטור אחר זה ובדריש' הוקשה לי דברי הטור בר חק ע"ש. ובחנם טרח כי הדברים בעצמן כמו שזכרנו וכאן בש"ע צ"ע דמתחלה כתב דעל אפטרופא משביעה והיינו כת"ק ועל פילכה אין שום שבועה אפי' ע"י גלגול ואח"כ כתב דעל אפטרופא א"י עד שתתבע כתובה והיינו כר"ש ואח"כ חזר וכ' בשם י"א פעם שנית כת"ק וצ"ע: כתב מהרי"ל חביב בתשו' סי' פ"א במעשה שהי' באשה שהי' בעלה מכוכן למיתה וביקש אוהביה מסני גם על תנאי כדי לפטור מיבמה וכן עשה והיה ש וויכוח בענין פרעון הכתובה ונתפשרו לגבות עשרים דוק מין נחשת איזה פעם ואחר כך מת הבעל וכתב שם הנ"ל לענין שבועת ואשה על הכת בה שחייבת לישבע ואין לה פטור מה ת שהיא גרושה כיון שבאה להיפרע מנכסי יתומים ואמר שם ד ש פלוגתא בזה דהרמב"ם לא זכר שבועת האלמנה רק משום התפסת צררי מה"ע וכאן אין חשש זה דהא הודה שחייב לה רק שניכת כ' דוקאטין וא"ל שתשבע שמא תפסה היא איזה דבר הא הרמב"ם לא הזכיר שבוע' זו וגם בלשון רש"י שכתב בפירוש המשנה בפ' הכותב לענין שצריך שבועה בבא לפרוע מנכסים משועבדים שהוא מטעם שמא פרעו כו' ולא הוזכרה שבועה מטעם שמא תפסה גם מדין גרושה יש ראיה דהא בגרושה שבאה ליפרע מבעל' ספרוה מן שבועה וא"כ שיש שבועה מחמת שמא תפסה לפה פטרוה כמו השבוע' דלענין זה שוין גרושה ואלמנה ולהטור חייבת ז' שבועה שמא תפסה דהא כתב לענין שבועת אלמנה בסי' צ"ו ומה שבועה נשבעה שלא התפיסה הבעל צררי בחייה ולא תפסה היא משלו כלום הרי מבואר ששני שבועות יש עליה צררי ותפיסה וא"כ אשה זו אע"ג שאין עליה משום צררי יש עליה שבועת תפיסה וכן במקנת הרב הנ"ל בא תה תשו' וכו ח ז"ל כתב לחלוק על תשו' זו דאינו כן רק לשיטת הרא"ש שפסק דהלכה כרבי שמעון דבטענת שמא אפי' מינה אותה אפוטרופס אינו יכול להשביעה אלא בשתובעת כתובתה דאז משביעין האלמנה מספק שמא אתפסה צררי דמשביעין נ"כ שלא תפסה מדין גלגול כו' אבל כשאינה צריכ' לשבע על צררי אין משביעין על טענת שמא וכ"ש על שלא תפסה וכמ"ש המרדכי ע"ש מהר"ן דאע"ג דכל שאר אפוטרופסין נשבעין בטענת שמא זו אינה נשבעת עכ"ל ואגב חורפא לא ע' שפיר במרדכי דאדרבא מבואר שם להיפך דז"ל המרדכי בפ' הכותב תשו' מהר"ם על האלמנ' שייחד לה בעלה קרקע לכתובת' גובה כתובת בלא שבוע' מאותו קרקע ומה שטוען האפוטרופס של היורש נהי דליכא למיחש לצררי מ"מ ניחוש דלמא תפסה מעצמה הא ליכא למיחש דהא קי"ל כר"ש דכ"ז שאינ' תובעת כתובת' אין היורשים משביעין ורבא ליכא שבוע' משום שתובעת כתובת' דה"ט כשהשבוע' באה בשביל גביית כתובת' אבל זו אינה באה בשבילה כיון שייחד לה קרקע אין משביעין אותה בשביל טענת שמא אע"ג דכל אפוטרופס נשבעין בטענת שמא זו אינה נשבעת כר"ש אא"כ בטוען ברי עכ"ל הרי מבואר דטענת צררי וטענת תפיס' אינם קשורים יחד דאף במקום שאין שם צררי כמו כאן בייחד לה קרקע אפ"ה הי' סברא לומר שחייבת שבועת תפיס' אלא דזה אינו דהא בעי' תובעת כתובת' וזה גורם לשבוע' שתבוא וכאן לא מקרי תובעת להביא שבוע' דל"ש זה אלא במקום שיש חילוק ביניהם לומר אין לך כתובה כי כבר יש בידך כנגד כתוב' מאיזו' מקום שיהי' משא"כ כאן דייחד לה קרקע א"כ אין כאן גיבוי כתובת' נמצא שטענת תפיס' הוה כמו טענה אחרת תביעת בע"פ עליה נמצא אם לא ייחד לה קרקע ממילא הו' שפיר תובעת כתובת' כיון שבכחה הוא בא להגבות לה כתובת' כיון שהיא באה להוציא ע"כ יש עליה חיוב שבוע' תפיס אע"פ שאין עליה שבועת צררי מכח הכתוב' ועמ"ש בסי' ק"ג מזה בפי' הפשט לרש"י. ועוד ראייה מפורשת מדברי הטור שכתב בסי' זה אבל אם נירשה ותובעת כתוב' משביעין על הכל וכבר נתקש' מו"ח ז"ל דהא כל דברי הסי' הוה מיירי בגרוש' דאל"כ הא לא ניתנה הכתוב' לגבות מחיים וא"כ למה הזכיר כאן אם נירשה ועם ז נכנס לדחוקים ולומר שהטור חולק על התוס' בזה ולא דק בפי' דברים אלו ואין כאן קו' ולא מחלוקת כלל דפי' סי' זה הוא כך תחלה כתב הבעל שמשביע אשתו פי' שנירשה וטוען ברי פרעתיך השבע לי שלא פרעתיך או באופן אחר שיוכל להשביע אפי' אם לא יאמר בפי' השבע לי כגון פוגמת כתובת' או עד א' מעידה שפרוע הוא כמ"ש לעיל סי' צ"ו או יכול להשביע' אפי' על פילכה שלא תפסה כלום משלו ע"י גלגול משא"כ קודם לכן שבעודה תחתיו א"י להשביעה שלא תפסה כלום משלו כיון שאין שבועה אחרת לגלגל שבועה זאת ובזה לא נכלל אם הושיבה חנונית אפטרופ' שבזה חייבת אפי' בעודה תחתיו והיינו כת"ק דר"א שזכרנו וע"ז אמר דתנן המושיב אשתו כו' ה"ז משביעה בכל עת שירצה כו' פי' אפי' בעודה תחתיו אבל על פילכה ל"מ אם היא ספק אא"כ ע"י גלגול שבוע' אחרת כמו שזכרנו כן הוא דברי ת"ק דר"א אבל ר"ש פליג ע"ז בתרתי דהיינו חדא אינה תובעת כתובת' אלא היא עדיין תחתיו אינו משביע' כלל אפי' על טענת אפוטרופס שנית באם נירשה ואז תובעת יכול להשביע' על הכל דהיינו על פילכה משביעת מספק שמא תפסה משלו כלום וזה שלא מחמת גלגול מצד שבועה אחרת כמו שהיא לדעת הת"ק אלא אפי' אין עליה שבועה אחרת מחמת צררי כיון שהי' גרושה והוא לא טוען פרעתיך אלא שטוען עלה מספק שמא תפסה משלו אפ"ה יכול להשביע' ע"ז כיון שתובעת כתובת' ובזה חמירא משאר ב"ח ובדריש' ומו"ח ז"ל הבינו שכאן לר"ש שמשביעין על הכל היינו ע"י גלגול שבועה אחרת ולא נתכוונו כלל בפי' דברי הטור ז"ם דעת ר"ש חדא דלא הוזכר כלל מענין שבועה אחרת שנית שאין כאן שבועה אחרת דהא אין כאן אלא ג' שבועות הא' שבועת צררי הב' שבועת מינה אותה אפוטרופס ג' על פילכה שמא תפסה כלום וכאן בגרושה אין כאן צררי ולא השבוע' דאפוטרופס' מספק בעודה תחתיו אלא דלאחר הג' חייבת בזה כיון שהיא תובעת כתובת' הטילו עליה שבוע' זו א"כ מזה הטעם בעצמו אפי' אם אין לו אלא שבועה שמא תפסה כיון שתובעת כתובת' חייבת ואיתא עוד ראי' מדברי התוס' פ' מי שמת דף קנ"ד בדין נפל הבית עליו ועל אשתו והקשו התוס' שם הא האשה צריכ' שבועה על כתובת' ואין אדם מוריש שבועה לבנוו ותירצו שם ב' תירוצים ואח"כ כתבו בשם הר"ש הוא הר"ש מיינבל"א שזכרו הפוסקים בזה דל"ש כאן טעמא דר"א מוריש כו' דטעם השבוע' משום צררי והיינו בחלך לפ"ת אבל נפל הבית שהוא פתאום ליכא חשש צררי ואין נראה לר"י לפת אין לחוש שתפס' מחיים עכ"ל ש"מ שחשש תפיסה הוא מביא לידי שבועה כמו חשש צררי והיינו ודאי כר"ש שזכרנו ויש לדחות דבר זה מדכ' הרא"ש בתשו' כלל פ"ה סי' א' דאנו סומכין על פי' הר"ש מיינבל"א כו' לענין פתאום דל"ח לצררי וא"כ אין אנו תופסין כק' ר"י שזכרנו ע"ז אמינא לך דודאי חשש' זו ישנה לפי האמת אלא דהרא"ש בתשו' שם קאי לענין אם יש לזקק בנכסי יתומים בעודן קטנים שהוא נגד הדין דאין נזקקין לנכסי יתומים קטנים עד שיגדלו משום חשש צררי ע"ז כתב שם וז"ל אבל האידנא שאנו מגבין כתובות לכל יורשי האלמנות בעליהן שקרשו (ב"ח בתשו' הרא"ש נ"ל פ"ם וצ"ל שקרשו עם בעליהם דהיינו שנהרגו על ק"ה אנשים תחילה ואח"כ נשים) ול"ח לצררי ואנו סומכין על תי' ר"ש מיינבלא שתירץ היכא שמת פתאום ליכא חשש צררי וכן הי' דן רבינו מאיר ז"ל והי' נותן סעד לדבר לסמוך על אותו תי' יותר משני תירוצים אחרים שתירץ ר"י כי האידנא כתובות נ זותינו מרובות ולא שכיח האידנא התפסת צררי וכיון דל"ח לצררי לא גריע גביית אלמנ' מגביית שאר ב"ח דמגבי' מיתמי היכא דליכא למיחש לצררי עכ"ל והענין בזה דהר"ש מיינבל"א ס"ל כמו שזכרתי בסי' צ"ו פ"ק בשם מ"כ דעיקר חשש צררי היינו סמוך למיתה דוקא א"כ חשש דתפיס' הוא ג"כ דוקא סמוך למיתה וא"כ לק"מ מה שהקשו' ר"י על הר"ש ניחוש לתפיס' דהא שם מיירי דנפל הבית עליו ועל אשתו נמצא דמיתת שניהם הי' פתאום ולא היתה שם תפיס' סמוך למיתה אבל ר"י לא ס"ל כן אלא ס"ל דחשש תפיסה הוא מקודם לזה ובזה לא קי"ל כוותיה א"א דאין חשש אלא סמוך למיתה ועד"ז כתב נ"כ בתשו' הרא"ש שם דהאידנא מגבין כתובות ליורשי אלמנות שנהרגו עם בעליהן בק"ה נ"כ ל"ש חשש תפיסה ולענין ליזקק לנכסי יתומים עיקר החשש משום צררי דהיינו שיש להמתין עד שיגדלו דשמא מייתי ראיה דאתפים לה צררי כמו דמצינו פ"ק דב"ב לענין שוכר על שפ"ח אבל משום שמא תפסה משלו לא אמרו שבשביל זה אין נזקקים לנכסי יתומים קטנים דאי חיישת לה גם אם יגדלו לא נזקק ישלם דאין שייך לומר שמא יביאו עדים שתפסה דהא עיקר תפיסה בסתר והא ודאי לא אמרי' שלא תגבה לעולם אלא מה שאפשר להתברר אמרי' להמתין עד שיגדלו וכיון שאין החשש אלא משום צררי האידנא דאין שכיח צררי נזקקים לנכסי יתומים קטנים והו דעת הרא"ש שם ומשום שסברא זו אינה אלא להזקק לנכסי יתומים קטנים אבל לענין שבועת כתובה פשיטא שצריכ' אם לא מת פתאום או בבעל סודה מכל הנ"ל מבואר דכ' שתובעת כתובתה בין גרושה בין אלמנה חייבת שבועה שלא תפסה משלו כלום אפי' ע"י פילכה ואפי' במקום שאין שם שבועת צררי כההיא דתשו' מהר"ל חביב או שייחד לה קרקע שזכר במרדכי שהבאתי לעיל מ"מ צריכה לישבע שלא תפסה משלו אלא שנ"ל דההיא של מהר"ל חביב יש חילוק בענין דהתפיס' דשם הוה הפטור משבועת צררי מחמת שהי' איסר קודם מיתתו שינתן לה הכתוב' חוץ מעשרים דוקאטין ובכה"ג בטל טענת צררי נ"ל שזה מועיל נ"כ לבטל טענת תפיסה בחייו כיון שהוא לא חשדה אנן נמי לא חשדי לה דהא עיקר הטעם להשביע' על הספק היינו מטעם דאמרי' דאלו הי' קיים הי' טוען כך וכך עכשיו אנו טוענין בשבילו אבל בזה שהוא עצמו לא חשדה ואמר ליתן לה כתובתה אנן נמי לא חשדינן לה להצריכ' שבועה מספק אלא דאם יש חשש תפיסה לאחר מיתה דהיינו שמא אחר מיתה תפסה בזה ודאי צריכה לישבע אף שא"צ לישבע בטענת צררי והא שאמרנו דבין גרושה ובין אלמנ' משביע' על הכל לאו בחד ענינא הם דב"א לפי דינו קאמרי' דהיינו באלמנ' נשבעת אפי' אם לא יטענו היורשים שתשבע אבל בגרוש' דוקא שיטעון הבעל שתשבע הן על טענת פרעון הן על טענת אפוטרופוס או על טענת תפיסה ע"י פילכה אבל אם לא יטעון שתשבע אינה נשבעת כלל וזה לא הוצרך להזכיר בטור כי כבר כתב זה בסי' צ"ו דין גרושה ובזה מתורץ מה שיש לבאר' להקשות מ"ש התוס' בכתובות דף פ"ח דהא דאמרי' באין תובעת כתובת' אין היורשים משביעין אותה לאו דוקא דה"ה הוא עצמו דהוא"ל דמיירי באפטרופוס דבחיי בעלה מיירי מה חילוק איכא ואיידי דנקט ברישא בתובעת כתובת' יורשין משביעין אותה דהתם יורשים דוקא תנא נמי סיפא יורשים עכ"ל משמע דבתובעת אין הבעל משביע הגרושה אלא דוקא יורשין משביעין האלמנה ולא כדברי הטור ומ"ח כתב מו"ח ז"ל דיש מחלוקת בין הטור להתוס' דלהטור יש חיוב על הגרוש' טפי מן אלמנה בתובעת דגרוש' חייבת לישבע אפי' בטענת תפיסה אבל באלמנ' אין נשבעת אלא בטענת צררי דוקא ולא דק כלל בדברים אלו דודאי אין חוב כלל בגרוש' יותר מאלמנ' דכל מה שחייבת בגרושה מכח טענת הבעל חייבת גם האלמנ' דאנן טענינן מה שהבעל יכול לטעון ומ"ש התוס' בתובעת קא יורשין משביעין אותה היינו למעוטי בגרושה דשם אין שבועה כ"ז שאין הבעל אומר שתשבע כמ"ש הטור בסי' צ"ו דאין דגרושה נשבעת היינו באם אין הבעל אומר שתשבע גרושה אין לה שום שנוי משאר ב"ח אבל הטור כאן מיירי באם הוא טוען שתשבע אז הוה דינה כאלמנ' בלא טענה דהטור כתב תחלת הו' המשביע אשתו כו' דזה מיירי בטוען בפי' שתשבע וע"ז קאי נם מ"ש אח"ז אבל אם נירשה ונראה ללמוד מכאן גם בשאר ב"ח שבא לגבות בשטרו וטוען הלוה טענת ספק שהוא חשדו שתפס משלו אע"ג דהוא בענין שאין עליו שבועת שותפין מ"מ כיון שבא לתבוע תובו הוה דינו ממש כגרוש' שתובעת כתובתה דלא תקנו חכמים כלל שום שבועה בגרושה יותר משאר ב"ח כנל"ב בס"ד. ובדרישה ומו"ח ז"ל לא דק' כראוי בסי' זה בדברי הטור לכל מעיין בצדק ולענין הלכה ברור הוא דיש לנו לפסוק כהרא"ש וטור שפסקו כר"ש והיינו כדיעה הא' שבסעיף כ' שכ"כ התוס' שר"ת עשה מעשה כן וכן נשם בסי' הש"ע שכן דעת הרא"ש תחלה בסתם ואח"כ כ' דעת הרמב"ם שהוא כרי"ף בשם י"א ומ"ח יש לתמוה על מ"ש הש"ע בח"מ סי' צ"ג סעיף א' דאשה הנושאת ונותנת כו' משביעין אותה והיינו כרי"ף ורמב"ם ולא הביא שם דעת הרא"ש דבתובעת כתובת' תליא מלתא והיא עיקר:

דברי המניח וכתב ב"ש וכט"ז פסק כ' שתובעת כתובת' חייבת לישבע שלא תפסה משלו כלום אפי' בלא גלגול דאתפים צררי ויכול להשביע' אפי' על פילכה ואלמנה חייבת לישבע שבועות אלו אפי' אם פענו היורשים אבל גרושה אינה חייבת לישבע אלא דוקא אם טוען הבעל שתשבע או מחויבת לישבע אפי' על טענה שתפסה בעצמ' ואלמנ' שצוה בעלה ליתן לה כתובה א"צ שבועה כיון שהוא לא חשדה אנן נמי לא חשדי' אותה פירוש נראה עיקר דהיורשים א"י להשביע' בלי גלגול שבועה כמ"ש עכ"ל ותמהני מאד עליו איך מלאו לבו להכניס ראשו בין הרים גדולים פוסקים ראשונים להכריע בלי שום טעם וסברא וראיה להכרעתו וגם לדחות כל ראיות הט"ז בלי שום ראיה לדבריו ואף גם לא שת לבו לעיין איך עירב בהכרעתו דיעות הפוסקים מה שא"א להעמיד כלל דמ"ש הא דכתב הטור דס"ו הבעל שמשביע אשתו על הכתוב' יכול להשביע' ג"כ על מה שנתעסקה כשמעד קא ע"י גלגול משביע אותה כ' כוונת הטור כ' היינו פילכה ועיסתה כו' זה אינו כלל דהטור כתב בהדיא בסי' צ"ו ומה שבועה נשבעת שלא התפיס הבעל צררי ושלא לקח' משלו כלום וכבר הביא הט"ז ראיות ברורות דשבוע' דתפי' אינו תלוי בשבועה דאתפסה צררי ומ"ש הטור יכול להשביעה ג"כ כו' כבר פי' הט"ז דברי הטור כהוגן דזה מיירי בעודה תחתיו ואינה תובעת כתובת' דאז אינו יכול להשביע' על פילכה כי אם ע"י גלגול ע"ש ומ"ש דהרא"ש ס"ל כן דע"י גלגול דוקא משביעה על פילכה היינו לת"ק ולא לר"ש ולא כמו שסרחה הוא בגילתא דחיפתא בלתי טעם כלל דהרי הרא"ש לא כתב זה אלא לדעת ת"ק ולא לדעת ר"ש ומ"ש ונראה להכריע על חנונית כו' להשביע' בלי גלגול כשתתבע הכתוב' כמשמעות הרא"ש והטור וכן הוא דעת הרי"ף והרמב"ם אבל היורשים א"י להשביע' אלא ע"י גלגול דהא להרי"ף אין היורשים יכולים להשביע אותה על חנונית שהי' בידה בחיי אביהם ולדעת שאר פוסקים דס"ל דיורשים יכולים להשביע' י"ל דוקא ע"י גלגול יכולים להשביע' עכ"ל א"א להעמיד על ההכרע' הנ"ל דהא כתב הר"ן פ' הכותב כתב העיטור שהרי"ף כתב בתשו' באשה שעשא' בעלה חנונ' ומת ולא השביע' איכא דס"ל להלכ' כת"ק דהמושיב אשתו חנונית משביע אותה בכל עת שירצה וכיון שמת הבעל ולא השביע' מחל לה ואין היורשים יכולים להשביע' ואיכא דס"ל הלכ' כר"ש אין תובעת כתובת' אין היורשין משביעין אותה תובעת כתובת' היורשין משביעין אותה ודעתי נוטה כת"ק דהלכ' כסתם משנה וכיון שמת הבעל ולא השביע' מחל לה ואין היורשים משביעין אותה עכ"ל משמע מזה הא דפסק הרי"ף דאין היורשים משביעין אותה הוא משום דפסק כת"ק דהבעל יכול להשביע' בכל עת וכיון דלא השביע' מחל לה ולכך א"י היורשים להשביע' א"כ לדעת שאר פוסקים דהיינו ר"ח ור"ת והרא"ש והטור דפסקו הלכ' כר"ש דבאינ' תובעת כתוב' אין היורשים יכולים להשביע אותה על האפוטרופס שבחיי בעלה וה"ה הבעל בעצמו כמ"ש התוס' בפ' הכותב דף פ"ח בד"ה לאפוקי וכן הטור והרא"ש והש"ג א"כ ל"ש לומר כיון דלא השביע' הבעל בחייו מחל לה דהא לא הי' בידו להשביע' כיון שלא היתה תובעת כתובת' א"כ לאחר מותו כשהיא תובעת כתובת' לא יגרע כוחם של היורשים שלא להשביע' כי אם ע"י גלגול מאלו הי' אביהם חי שהי' יכול להשביע' בלא גלגול כשהיא תובעת כתובת' ולא נמצא עוד שום פוסק דס"ל הלכ' כת"ק כי אם הרמב"ם וס"ל בפ"ט דהלכות שותפין דהיורשים משביעין אותה וגם ברמב"ם לא נוכל לומר דהיורשים משביעין ע"י גלגול דממ"נ אי ס"ל דהיורשים א"י להשביע' בלא גלגול כיון דאביהם לא השביע' מחל לה א"כ גם ע"י גלגול לא הי' כח בידם להשביע' כיון דמחל לה אביהם ואי ס"ל דאין מחילה מה שלא השביע אותה בחייו א"כ בלא גלגול יכולים להשביע' ואת"ל דמספק הוא אי הוי מחילה או לא ולכך א"י להשביע' כי אם ע"י גלגול א"כ גם להרי"ף נוכל לומר כן דהא דס"ל דאין היורשים משביעין אותה היינו בלא גלגול דספק מחל כיון שלא השביע' בחייו אבל ע"י גלגול שרי מ"מ א"כ אין כאן הכרע' כלל אפי' בין הרי"ף והרמב"ם עכ"ה):

צח פטורה משבועה או ייחד לה מטלטלין גובה בלא שבועה ובו ז סעיפים:

א [א] פטורה הבעל משבוע גובה כתובתה בלא שבועה וכפי לשון הפיטור היא נפטרת כיצד א כתב ב (א) נדר (ב) ג) ושבועה אין לי עליך ג (ג) אינו יכול [ב] להשביעה שום שבועה אבל משביע את יורשיה א ג אם גירשה ומתה יורשיה נשבעים שבועת היורשים ואת הבאים ברשותה (ד) ב) כגון אם מכרה כתובתה לאחרים ונתגרשה ומתה והלקוחות תובעים כתיבת נשבעים שלא פקדתנו ד (ד) ג) ג ואם היא [ג] עדיין קיימת לא יגבו הלקוחות אא"כ תשבע היא שלא נפרעת:

הגה וע"ל סימן ק"ה ה (ו) [ד] פסר מאחו בספת כ) מיתתו מן המבוסה מוטלת במוכחה בלא שבועה ד) אבל אם לקח מותה אסר כך (ז) מפסדת הנכסים

משביעין אותה שלא תפסה כעלמ' אלא פ"י נלעגל כי לא דברו מזה רק פעמים דכוונתם כמ"ש מיכו כדין זה אם משביעין אותה שלא תפסה כעלמ' אלא פ"י נלעגל שבוע' פליגי הפוסקי' כמה שלכתוב והכא אם תבפה הכתוב' מן משביעין אותה ויש בזה שני פירושי'. י"א דהני' הכל כתביע' שלא כפרו' הוא להוציא הכתובה מיכי' ליבבע אפי' אם אין שבועה מהפסים לה כפלה נרני מ"מ ליכא ליבבע שלא תפסה כעלמ' וי"א דל"ל שבועה שלא תפסה כעלמה אלא פ"י נלעגל שבוע' כשליך בה שבועה שלא תפסים לה כפלה נרני אז תבבע נ"כ שלא תפסה כעלמ'. ויש בזה נ"מ אם אתחוס אז ליכא חשש שבתפסים לה כבפל נרני כמ"ש לעיל נם כ"מ כגרושה דל"ל שבועה על התפסה כפלה אם לא שבופן כן ורוצה להשביע על חמוני' כעפל' שמא למ"ד דשבועה זו דוקא פ"י נלעגל כה מ"ל ליבבע שלא לקחה כעלמ' כיון דל"ל שבוע' על התפסה כפלה אבל לכ"ע אפילו לא תבפה כתוב' וסוא טיפן טפל' כרי שנתן לה נרני יכול לנלגל עליה שבועה שלא תפסה כעלמ' דקי"ל כשתים נלעגי' כשים רגלים לדבר. ומשמע מהרמ"ם ומור דס"ל כשתבע' שבועה לריכה שני שבועות הללו שוין וללו נלגול שבוע' היא כן כפלה ושלא תפסי כעלמה ושני שבועות הללו שוין מחמת שלא תפסים לה כפלה ושלא תפסי כעלמה אלא על מ"ד משבועת אשביעוהם ספרה מי הוה ירעית דמושיב לה אפוטרפם דאפרי ליה כתוב לי דלא משתבעית לי אבל לפיז דבפקא אדעתא דמא מצפרכי לי ווזי ושקילנא מכתובתאי ואמר ליה כתוב לי דלא משתבעית לי פי' רש"י ופנו דרמיא אנפשה תבע' ליה ספור כל שבועות עכ"ל מבואר מזה דלכולי עלמא פטורה משבועת אפוטרפא דיורב משיבא דספור' דהא ע"ז קאי עיקר הספיר ולרבינו דע קר הבבוע' על פונפת אלא דביון שיש לה דיבה לבקש על פסור פונפת מסילא היא מבקש נם על אפוטרופא כי פליגי בפ"נפת דלרב פונפת לא מהני ספור שהם כיון שהיא נרם לנפש' ועיקר קושית רב פרדכי להוכיח שנם פונפת בכלל הספור דע"ז מסקא אדעתא ומבקש מפנו הפשור ומסילא הכל בכלל ומפקינן דרב שאפר על אפוטרופם קאי על הם פא הקתני חלב' בקבר בעל'לבית אבי' ונעשית אפוטרופוס אי משביעין אותה על העבר דהיינו על אם מ"מ שהית' בחיי בעל' דא"פ שמת דבעל אין עליהם שם נכסי דיתמי ואנאי פיקול נהם ורב דאפר על אפוטרופם קפשפ לן הא מלתא והיינו למפוטי מה שהית' אפוטרופא בין מיתה לקבור' משביעין להדאז קרוים נכסי דיתמי אבל ברישא לא פליג רב על ר"נ ומבירא ליה נ"כ דפונפת ספר' ושבועת אפוטרפם בכלל הספור כ"ז מבואר בהלכ' וברש"י ולא כתבת' זאת אלא שיש בדברי פ"ח ז ל שלא בדקדוק שכ' וז"ל ומסיק בנפרא דכותב לה כשהית' כבר אפוטרופא וז"ש רבינו לא שבועת אפוטרופסת אם היתי נושאת ונותנת בלופר אבל על אפוטרופם ת שלא היתי בשע' שכותב לה אינה בכלל הספור אבל שבועת פונפת כולהו פודים דספר' עכ"ל וכר נייס ושכיב אפר להאי פילתא כי היה סבר דקישיית רב פ"כבי היתי' להוכיח שלא ספר' אלא משבועת פונפת ולא משבועת אפיפר פפת ופה פתפה על הרא"ם דמשפע פדבריו דבשפת נשואין בקש לפוכרה אף אם יושיב אפוטרפ"ת ובנפרא קאפר בהדיא דלא פסקה בדפת' על זה והשפיר ב"צ"ע ובהנם פרה כ"ז דוראי ספור' על אפוטרופסת לכ"ע אע"פ שלא פסקא על דפת' לבקש ע"ז אלא הי' בדפת' על פונפת ואנב זה נכלל נם אפוטרופסות כפ"ש רש"י וק שייח רב פרדכי לא היתי' אלא על רב שאפר אין פונפת בכלל ווה פשום לכל פעין בס"ניא ופ"ח ז"ל לא פרה לעיין כל הצורך בזה: [ג] עדיין קייפת כו'. הטעם רבות שהשמון שייך לאחרים לא פהני נאפנות שנתן לה דלא נחבוין לספרה אלא להנאת דהיינו אם הסמון יניע לה פסילא הוה כאן כפו לא ספרה כלל שפבואר בפר ק"ח לקפן"דאם היא הי' צ"כ לישבע ואם לאו יפסידו הלקוחות ועיין שם: [ד] אפר

ביאור הגר"א

צח א) לס בגיפפ כו'. רש"י פס ד"ה הכל כו': ב) כגון אם כו'. כמ"ש בהופפפת והכיאו הרמ"ם פס אלו הן הכתים כרשום: ג) ואם היה כ' הרמ"ם כפ מדייק דברי רש"י הכ"ל וכ"ב הטעיין כ"ד ועי' מ"מ פימן ק"ו פעיף ע"ו: ד) הכל אם ואלו כו' עי' מ"מ פי' ע"ח

טורי זהב

סימי צח [א] אם פפרה הבעל כו'. כיצד כתב כרי כתב הני"י כ' לה לאו דוקא דהוא הדין באפיר' דכל שהוא פפיר או פחיל' באפיר' בעלפא סני כו' עד כאן לשונו: [ב] להשביע' שום שבוע' בגפרא פרק הכותב דף פ"ו כתב לה נדר ושבוע' כו' ופרבינן שבוע' פאי עבידתי' פי' רש"י אין שבוע' פתם אשה חייבת כו' אפר רב על אפ"פרופא שנעשית בחיי בעל' פירש"י פזה פפרה אבל אם פנפה כתובת' לא נפפר' פשבוע' פכח תנאי זה דכי פפר לה פשבוע' דקא רפי הוא עליה אבל שבוע' דהיא נרפה לנפש' לא פפרה רב נחפן אפר על הפונפת כתובת' פירש"י וכל שכן שבועת אפוטר פא דפכל שבוע' פפרה והקש' רב פרדכי לרב אשי על מ"ד פשבועת אפיפרופם ספרה פי הוה ירעית דפושיב לה אפוטרפם דאפרי ליה כתוב לי דלא פשתבעית לי אבל לפיז דבפקא אדעתא ד'פא פצפרכי לי ווזי ושקילנא פכתובתאי ואפר ליה כתוב לי דלא פשתבעית לי פי' רש"י ופנו דרפיא אנפשה תבע' ליה ספור כל שבועות עכ"ל פבואר פזה דלכולי עלפא אפוטרפא פשבועת אפיפרופם דיורב פשיפא דספור' דהא ע"ז קאי עיקר הספיר ולרבינו דע קר הבבוע' על פונפת אלא דביון שיש לה דיבה לבקש על פפור פונפת פסילא היא פבקש נם על אפוטרופא כי פליגי בפ"נפת דלרב פונפת לא פהני ספור שהם כיון שהיא נרם לנפש' ועיקר קושית רב פרדכי להוכיח שנם פונפת בכלל הספור דע"ז פסקא אדעתא ופבקש פפנו הפשור ופסילא הכל בכלל ופפקינן דרב שאפר על אפוטרופם קאי על הם פא הקתני חלב' בקבר בעל'לבית אבי' ונעשית אפוטרופם אי פשביעין אותה על העבר דהיינו על אם פ"פ שהית' בחיי בעל' דא"פ שפת דבעל אין עליהם שם נכסי דיתמי ואנאי פיקול נהם ורב אפר על אפוטרופם קפשפ לן הא פלתא והיינו לפפוטי פה שהית' אפוטרופא בין פיתה לקבור' פשביעין להדאז קרוים נכסי דיתמי אבל ברישא לא פליג רב על ר"נ ופבירא ליה נ"כ דפונפת ספר' ושבועת אפוטרפם בכלל הספור כ"ז פבואר בהלכ' וברש"י ולא כתבת' זאת אלא שיש בדברי פ"ח ז ל שלא בדקדוק שכ' וז"ל ופסיק בנפרא דכותב לה כשהית' כבר אפוטרופא וז"ש רבינו לא שבועת אפוטרופסת אם היתי נושאת ונותנת בלופר אבל על אפוטרופם ת שלא היתי בשע' שכותב לה אינה בכלל הספור אבל שבועת פונפת כולהו פודים דספר' עכ"ל וכר נייס ושכיב אפר להאי פילתא כי היה סבר דקישיית רב פ"כבי היתי' להוכיח שלא ספר' אלא פשבועת פונפת ולא פשבועת אפיפר פפת ופה פתפה על הרא"ם דפשפע פדבריו דבשפת נשואין בקש לפוכרה אף אם יושיב אפוטרפ"ת ובנפרא קאפר בהדיא דלא פסקה בדפת' על זה והשפיר ב"צ"ע ובהנם פרה כ"ז דוראי ספור' על אפוטרופסת לכ"ע אע"פ שלא פסקא על דפת' לבקש ע"ז אלא הי' בדפת' על פונפת ואנב זה נכלל נם אפוטרופסות כפ"ש רש"י וק שייח רב פרדכי לא היתי' אלא על רב שאפר אין פונפת בכלל ווה פשום לכל פעין בס"ניא ופ"ח ז"ל לא פרה לעיין כל הצורך בזה: [ג] עדיין קייפת כו'. הטעם רבות שהשמון שייך לאחרים לא פהני נאפנות שנתן לה דלא נחבוין לספרה אלא להנאת דהיינו אם הסמון יניע לה פסילא הוה כאן כפו לא ספרה כלל שפבואר בפר ק"ח לקפן"דאם היא הי' צ"כ לישבע ואם לאו יפסידו הלקוחות ועיין שם: [ד] אפר

באר היטב

צח ו) ושבועה. ל"ד כתב ה"פ אם אפר כי פזילה פהני צפיפה בעלפא ל"י וכתב הר"ן ר"פ הפ"ה ספרה פשבועת כתובה ופרי"פ פשבועת על הת"מ ב"ד"פ ספר כבפל בעפא פיפתו הוי יודעים שכבפי פיכם פפפיקים לכתובת פצפי הרי זה ספרה ספר כבפל בעפא פיפתו הוי יודעים שכבפי פיכם פפפיקים לכתובת פצפי הרי זה ספרה

הגהות רעק"א

ו) פי' צח ס"פ אם ספרה. כ"כ יפום שפפר פפו פשבועה ויש היפה פעוכדה ופוכר פוברה ופת"כ יגרה ופי ב' יום ופם יכול לפפון פלא לבפון פפר פוסף רק על פלבו שפל אם בזפה פפה פלק פהיו שפם לא ספרה ולריכה ליבבע (פשבועה פרי פתרן לפר"פ פזפרי פתפ"ש פי' ס') פלעפא הפבדים עלפא פם פיפתו ופקבלה עליה לעזוב ולפרכפה עד פיפים כל פפר כך וכך פנים וכפרך יזפן כפפרה כבפ ופפכפ כבן פפפו פם פביפם לבולים פם היפם כבפ קיימא פפה פפשפש ויכולא לשפר בן ב' בבפ ופפכפ פפו' פר"פ ופי' פפר' פרי פתרן פר"ל:

עזר מקודש

צח ב) כגון אם מכרה כתובת' לאחרים ונתגרשה. עיין מ"ש בפפוך פפ"ק פי' ב': (ד) כגון אם מכרה כתובת' לאחרים ונתגרשה. נרפה דה"ם ס"ל אם מת פתגרשה ואח"כ מכרה לאחרים: (ה) ואם היא פדיין קיימת וכו'. לכאור' פשפע פף אם פטרה הבעל פשבוע' לריכה ליבבע כפפכ' כתובתה אלא פ"פ כיון שכל פטרה הגיא בפכירה פפ"פ ואין לזה פעם וכבר נתפורר פ"ז בכ"ח פיין מ"פ פטרה הגיא בפלא פכרה ואין לזה פעם וכבר נתפורר פ"ז בכ"ח פיין מ"פ כאן ולקפן פ"ה דפפיק ואפילו לאפיר פטרה הגיא פכפיפת ואיפ' פפרה הגיא בפלא כפ"ז כל זה פפני שפל כפפוען כרי ואפ' לפטפת כרי ואפ' לפטפת כרי פתגפת פיתתו וכו'. לאו דוקא בפפת פיתתו אלא ה"ה בפפת פיפ בפיפו וזה לשון הפרי' פפוכר פכל בפלא ואפילו היא בריא ואפילו היא פוכרת פכל בפלא וכיון דקי"ל דברי ב"ש בכתובין וכפטרין דפי פשפיכין לי' כפותן פתנה וכו' ופ"כ נקט בפפת פיתתו כדי לפ פטרה אפילו להבא פיין כ"פ פיף בפי' פ"ז בפס שברי הרי"ף: (ז) פפפדת הנכפים לריכה ליבבע. ת"ס פפשלפת פה פפ"פ פיתי"ב פלעפא דילה ולריכה ליבבע

שער משפט

צח א) פטורה הבעל משבוע גובה כתובתה בלא שבועה. ל"ד כתב ה"פ אם אפר כי פזילה פהני צפיפה בעלפא ל"י וכתב הר"ן ר"פ הפ"ה ספרה פשבועת כתובה ופרי"פ פשבועת על הת"מ ב"ד"פ ספר כבפל בעפא פיפתו הוי יודעים שכבפי פיכם פפפיקים לכתובת פצפי הרי זה ספרה

עזר מקודש

צח ב) כגון אם מכרה כתובת' לאחרים ונתגרשה. עיין מ"ש בפפוך פפ"ק פי' ב': (ד) כגון אם מכרה כתובת' לאחרים ונתגרשה. נרפה דה"ם ס"ל אם מת פתגרשה ואח"כ מכרה לאחרים: (ה) ואם היא פדיין קיימת וכו'. לכאור' פשפע פף אם פטרה הבעל פשבוע' לריכה ליבבע כפפכ' כתובתה אלא פ"פ כיון שכל פטרה הגיא בפכירה פפ"פ ואין לזה פעם וכבר נתפורר פ"ז בכ"ח פיין מ"פ כאן ולקפן פ"ה דפפיק ואפילו לאפיר פטרה הגיא בפלא כפ"ז כל זה פפני שפל כפפוען כרי ואפ' לפטפת כרי ואפ' לפטפת כרי פתגפת פיתתו וכו'. לאו דוקא בפפת פיתתו אלא ה"ה בפפת פיפ בפיפו וזה לשון הפרי' פפוכר פכל בפלא ואפילו היא בריא ואפילו היא פוכרת פכל בפלא וכיון דקי"ל דברי ב"ש בכתובין וכפטרין דפי פשפיכין לי' כפותן פתנה וכו' ופ"כ נקט בפפת פיתתו כדי לפ פטרה אפילו להבא פיין כ"פ פיף בפי' פ"ז בפס שברי הרי"ף: (ז) פפפדת הנכפים לריכה ליבבע

הנכסים צריכה לישבע (מרדכי סוף הכותב) ה) ואם יש עדים שהפסידה או נתנה לאחרים [ח] או שהיא מודה צריכה לשלם ואינה נאמנת לומר שבעלה נתנם לה כך (תשו' הרא"ש כלל כ') ו) אבל אם עשאה (ט) נאמן בפירוש על כל ג) דבר כשני עדים נאמנת (ס"ה):

ב ז (י) ומשביעין ג"כ ד) יורשיה והבאים ברשותה ז) ה אם פגמו הכתובה ח) או אם נעשו ו אפוטרופוס ח) ואפי' אם נתן לה רשות למנות אפוטרופוס:

ג ז כתב לה נדר ושבוע' אין לי עלידועל יורשידועל הבאים ברשותיך אינו יכול להשביעה לא אותה ולא יורשי' ולא את הבאים ברשות' שום שבועה ח (א) אבל יורשיו והבאי' ברשותו ט ט) כגון לקוחות שקנו ממנו משביעים אותה ואת יורשיה ואת הבאים ברשותה י) כגון אם נתגרשה ומתה אבל אם נתאלמנה ומתה קודם שנשבעה [ה] ח אין יורשי' ולא הבאים ברשותה גובין כתובתה:

ד ט כתב לה נדר ושבועה אין לי וליורשי ולא לבאים ברשותי לא עליך ולא על יורשיך ולא על הבאים ברשותיך אינו יכול להשביע לא הוא (יא) ולא יורשיו (יב) ולא הבאי' ברשותו לא אותה ולא יורשי' ולא הבאים ברשותה י יא) ואפי' פגמה היא יב) או היורשי כתובתה [ו] או יורשים מן היורשים יג) (ג) אבל אם נעשית אפוטרופסת לאחר מיתת הבעל לזה אינו מועיל הפטור אבל לאפוטרופסת שנעשית בחיי בעלה מועיל יא (יג) [ז] יד) כ שאפי' ע"י גלגול אינו יכול ה) להשביעה יב [ח] טו) ל ויש מי שאומר (יד) שאפי' לא פטרה ו) אין היורשים יכולי' להשביע' על אפוטרופסת שנעשית בחיי בעלה:

ה טז) מ על מה שמכרה בין מיתה לקבורה יז) לצורך קבור' אין משביעין אותה אפי' ע"י גלגול:

ו נ כתב דלא נדר ולא שבועה יג אפי' אמר מנכסי אילין היורשים משביעין אותה ס יח) [ט] אא"כ פטרה בפירוש מהיורשים:

אע"פ

לישבע: (ח) או שהיא מודה וכו' ואינה נאמנת לומר וכו'. יש לדקדק למה לא תהי' נאמנת במיגו ... ולאותי בתשו' הרא"ש כלל כ' סי' ד' כתב גם כן ואפילו אין כאן עדים וכו' דאין כאן מיגו וכו' ולא נתן טעם למה אין כאן מיגו ...

(ט) נאמן בפי' על כל דבר. כלו' שכתב בפי' על כל דבר שתאמר תהיה נאמנת אבל אם לא כתב רק סתם תהי' נאמנת בלי עדים לא קאי רק על פטור השבועה ...

ביאור הגר"א

פתחי תשובה

באר היטב

ג) דבר. כלומר שכתב בפי' על כל דבר שתאמר תהי' נאמנת אבל אם לא כתב רק סתם תהי' נאמנת בלי עדים לא קאי רק על פטור השבוע' ... ח"מ: ד) יורשים. ... ה) להשביעה. והרמב"ן והריטב"א ...

טורי זהב

באר הגולה

ב״י: ע הרי״ף אהא דתנן מנכסים משועבדים כו׳ דפ״ז ע״א דלא משכחת היכא דאיכא עליה חוב לאינש אחרינא והביא ראיה מהא דאמר ספר אמנה אינו כאמן כו׳ שם פ״ב דכתובות וכ״כ ר״ח ואפסר דטעמי׳ דחייבי׳ לקנויי * עי׳ בה״מ סי׳ עח סעיף יז: א כמימרא דרב כהונא דף כד דפסק רב נחמן הלכה כוותי׳ וכדמפרש טעמא גמרא שם: כ הרי״ף והרא״ש שם וכ״כ רמב״ם בפס״ז מה״א שהרי לקמן לה וזכהם כהן והוא רוצה להוציאה ולא היא: ג ב״י בשם העיטור והרי״ם בסי׳ ש״א שכן נראה מדברי הרמב״ם בפ״א מס״א

ביאור הגר״א

יט) אע״פ כו׳. ע״ש סכ״א ועי׳ ח״מ סי׳ י״א סי״ט : כ) ודוקא כו׳ דלא דייניגן להו בשפי קולום דאבא שאול ודרב ושמואל וכמ״ש בשבועות שם דהכו דלא לוסיף עלה ודייניגן כה״ג לכתחלה כו׳ אלעזר שם דכלא״ה דיינא ד כד כו׳. הרז״ה וריב״ש שם בשמו :

צט א) וחלילה. דאף ביבמה נכסים כל בעלה הראשון כ״ב בחלילה דלא ימים לאחיו : ב) אבל כו׳ דל״ל אדעתא למישקל ולמיפק כו׳ : ג) אבל כו׳ כו׳ הראשונה בח״מ ס״ז סכ״ו ועהג״א בפ״ד דכתובות כל״ב ד״ה כ׳ הרמב״ם כו׳ אבל הרא״ש שם חולק וכתב ובגדי אלמנה כו׳ וע״ל סי׳ ל׳ סט״ו : ד) וא״י כו׳. כמ״ש בריש פרק ז׳ דיבמות : ה) אלא כו׳. ר״ל כמו שהוא עכשיו כמש״ם

הגהות רעק״א

כ] ס״ז הגה. נוטלין כתובה: כך כלא שבועה. נ״ב ואם כ׳ דלא שבועה מנכסייהו אלין לטיעם הרי״ף דמה דאמר [illegible]

בית שמואל

במתני׳ משביעים על לעתיד ולא על לעבר ש״מ אף ע״י גלגול א״י לגלגל עליה. ואפשר דס״ל א״ש סלי״ע על מתני׳ והלכתא כא״ש כדאמר ר״נ בש״ם ומ״ש תוס׳ בשם ר״ח דהלכתא כר״ש דצריכה שבועה י״ל תוס׳ איירי בשלא פטרה בפירוש מיתומים מיהו בהרא״ש מוכח לר״ח ור״ת לאו מחמת גלגול משביעים אותה על אפוטרופוס ועל פינע׳ דהא ס״ל להרא״ש מה שפוטר בפי׳ אין מגלגלין א״כ דפטורים אלו לא מהני לשבועות אלו וצריכה שבועה ולא מחמת גלגול שבוע׳ צריכ׳ שבוע׳ לפ״ז ס״ל לר״ח כשיטה ג׳ שכתבתי אפילו פטורים בפירוש מיתומים לא מהני ומוכח מזה דהרא״ש ס״ל שבועת אפוטרופס משביעים בלא גלגול דהא ר״ש קאי על מתני׳ כשנתן לה פטורים וקאמר כשתובעת הכתוב׳ משביעים אותה וכ׳ הרא״ש פ״ז דמשביעים אותה על הכל שהיה בידה והיינו שבועת אפוטרופס וא״א לומר מחמת גלגול משביעים אותה דהא נתן לה פטורים ודבר בספר אותה א״י לגלגל עליה אע״כ ס״ל מ״ש חז״ל הבא ליפרע מנכסי יתומים ישבע היינו שבועה שלא החפיס׳ בעלה ולא לקחה בעלמה והכל נכלל בכלל שבוע׳ היתומים ועל שניהם אמר א״ש מה אעשה וכו׳ א״כ אפילו פטורים לא מהני והשני שבועות הללו שוים הם ונשמע מזה מה שתאוס דליכא חשש שהתפיס לה הבעל נררי מ״מ צריכה שבוע׳ שמא לקחה בעלמה ושבוע׳ זו נ״כ שבועת יתומים ואם מתה בלא שבועה א״י לנורים השבוע׳ אלא קשה לפ״ז מ״ש הטור בייחד לה קרקע או מטלטלים גובה בלא שבועה דל״א תו לנררי הא אכתי איכא למיחש שמא לקחה בעלמה וא״ל הטעם שכ׳ הא׳ כשמיחד לה תו לא הוי תובעת כתובתה ואין משביעים אותה אלא כשתובעת א״כ לי״ל הטעם דל״א לנררי ת״ל דאינה תובעת הכתוב׳ ושיטה ג׳ היינו דעת הרא״ש וכמה פוסקים דלא מהני פטורים הפילו בפירוש נגד היתומים: יד אינו מועיל לגבות מלקוחות. אפי׳ לקוחות שקנו אחר שנתן לה נאמנות משום דאיכא נפישי רמאים כ״כ הרא״ש לפ״ז אפשר אפי׳ קנין ל״מ ועי׳ בח״ס סימן פ״א ועי׳ בש״ך שם וכן אם יש כאן עוד כ״ח אין מועיל נאמנות דהא איכא פסידא לב״ח אחר: טו אפי׳ פטרה בפי׳. הגה במרדכי ובטור כתבו בשם ר״ח קנין מועיל לגבות מיורשים וכ״כ הרשב״א בתשו׳ והריטב״א כתב בשם ר״ח אם פוטר בפירוש מיתומים מהני בלא קנין כמ״ש לעיל וכתב שם אפי׳ לשיטות הפוסקים דס״ל פטורים בפירוש נ״כ לא מהני מ״מ קנין מהני כשנותן פטורים בפירוש מיתומים וכשלא עשה קנין ס״ל דלא מהני משום דלא אלמו דבריו ודברי הח״מ מ״ש בזה תמוהים ולא ראה סוף דברי הריטב״א: טז נופלים כתובתה משום דלא אמרינן תרי קולא א׳ דברי אבא שאול דלא מהני פטורים. ב׳ דברי רב ושמואל אין אדם מוריש שבועה לבניו ובח״ה סימן פ״א וסי׳ ק״ח פסק דנאמנות מהני נגד יורשיו ובב״י מדמה דין מלוה לכתובה וב״ח כתב לענין כתובה חיישינן טפי לנררי מיהו קשה אם נשתנה דין כתובה מדין מלוה למה יליף הרא״ש מדין כתובה לדין מלוה היכא שנותן פטורים צריך להזכיר בפי׳ פטורים מיתומים ואפשר דהרא״ש ס״ל בכתובה לא מהני פטורין בפי׳ ומלוה ס״ל ל״ד לכתובה כמ״ש ב״ח לכן כ׳ במלוה מהני פטורים כשנותן פטורים בפי׳ :

חלקת מחוקק

ולא אמרי׳ מחל לה דהפשר לומר דלא היתה תיבעת כתובתה בחייו ואין בידו להשביע׳ לפי מ״ש סי׳ ל״ז ס״ק נ׳ דכל זמן שאין תובעת כתובתה אין יכול להשביע׳ כאשר בעל דעה הראשונה הוא הרא״ש והוא סובר בסי׳ ל״ז כרבי שמעון דאין יכול להשביעה בטענת שמא קודם שתבא לגבות כתובתה :

(טו) אינו מועיל לגבות מלקוחו׳ וכו׳. והה״ה אם יש כאן עוד ב״ח אחר אינו מועיל נ״כ נאמנות כל היכא דאיכא פסידא לב״ח האחר ועי׳ בח״מ סימן פ״א סעיף י״ט ועי׳ בב״ח מ״ש כאן :

(טז) אפי׳ פטרה בפי׳ לגבי יורשין. בטור כתב בשם ר״ח דבקנו מידה אלים כח קנין לפוטרה לגמרי אף מיורשיו וכאן השמיט זה משום שאף אם יהיה דעת ר״ח כן הא איכא פוסקים דס״ל דפטור לגבי יורשים לא מהני כלל דהוא אינו יכול לעקור תקנת חכמים משמע אפי׳ קנו וכן משמע הלשון של אבא שאול כתובות פ״ז ע״א דקאמר אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה משמע דלא מצא תקנה כלל שיועיל וגם הרא״ש השמיט חילוק זה דקנו מידה

ועי׳ בב״י בתשו׳ הרשב״א והריטב״א שהביא משמע דגם לר״ח אם פי׳ א״נ לקנין וא״כ מאן דס״ל דפי׳ לא מהני גם קנין לא מהני ואין תקנה כפולם לגבות מן היורשים בלא בשבועה :

צט (א) שמין כל בגדיה. היינו הבגדים שעשה לה אבל בגדים שהכניס׳ לו הן כנ״מ שלה וכמו שפסק לעיל בסי׳ פ״ז סעיף ג׳ בהג״ה בשם תשובת הרא״ש וסי׳ ל׳ סעיף י״ד ואם שמו לו הבגדים בנדן יש להם דין נ״ב כמו שנתבאר לעיל בסי׳ ס״ה סעיף כ׳ ושמין לה הבגדים כמו הבגדי׳ שעשה לה: (ב) שנירש׳ בעלה מדעתו בלא טענה. ה״ט הלשון משמע אבל אם יש לו טענה למה מגרשה כגון שסרחה עליו אדעתא דהכי לא אקני לה אבל מדברי הפ״מ בסי״ו מה״א שכתב שאם היא יוצא׳ בע״כ כגון אלו שכופין אותו להוציא ודאי שמין משמע הא אם אין כופין אותו אף שיש לו טענה מ״מ אי כפי לא מפיק לה אין שמין לה הבגדים וכן משמע הטע לשון הרי״ף והרא״ש דהתם גירושין אינה בלא טענה כמבואר לקמן סי׳ קי״ט דאין הלכה כר״ע אלא כב״ה : (ג) אבל של רגל ושל שבת שמין לה. פסק כן ע״פ דעת הריב״ש שכתב שכן דעת הרמב״ם דאמר דב״ח גובה בגדי שבת ומועד של אשה ש״מ שלא קנאתן האשה וה״ה ששמין לה אפי׳ בגרוש׳ כיון שלא קנאתן כלל ועדיין של בעל הם אבל הרא״ש חולק בהדיא וכתב דאין חילוק כלל ואקנויי אקני לה כל מה שקנה ולבש לשמה ואין חילוק בין בגדי חול לבגדי שבת ולעיל סי׳ ל׳ סעיף ע״ד הסתם דלא כרמב״ם לענין שאין הבעל יכול למכור בגדי שבת של אשתו אפי׳ אין לו במה להתפרנס וה״א דעת מהר״מ שהביא במהרי״ק ונרא׳ דגם כאן אם הגרושה מוחזקת בכתובת׳ אין מוציאים מידה דיכול׳ לומר קים לי כהרא״ש ומהר״מ דכתרא׳ ניכהו ועי׳ לעיל מ״ש בסי׳ ל׳ ס״ק כ״א : (ד) מבגדיה במתות. אף שהב״י כתב בשם הריטב״א הטעם שאינו בדין שיפשיטוה ערומה ומעם זה לא שייך בבגדי שבת ורגל מ״מ נרא׳ בכל בגדיה הדין כן וכן הוא משמעו׳ לשון הטור : (ה) היא נוטלת אותן בשוין. ל׳ הרא״ש כמו שהיה נמכר ביום השוק וכו׳

שולחן ערוך

ז יט) ס אע״פ שהאמינה על יורשיו ועל הבאים מכחו יד אינו (טו) מועיל לגבות מהלקוחות בלא שבוע׳ הגה וי״א דגם לגבי יורשיו אינו מועיל פטור ונאמנות שהאמין לה טו (טז) אפי׳ פטרה בפי׳ לגבי (ג) ז) יורשיו (ר״י ור״ם והרא״ש) כ) ודוקא כ״ז שהיא קיימת [י] אבל אם מתה או אינה יכולה לישבע יורשיה או היא טז נוטלין כ] כתובתה כקבלת שבועה (ריב״ש סי׳ קס״ט ובסי׳ קס״ח) וצ״ל דכראוי להורות*:

צט שמין לאשה אלמנה בגדיה ובו ב סעיפים :

א א אלמנה א] שבאה לגבות (א) כתובת׳ א [א] (א) שמין א) כל ב] בגדיה (ב) בין של חול בין של שבת ומנכין אותה בכתובתה א) (וחלוצה דינה כאלמנה) (ב״י בשם ריב״ש סימן ע״א) ב [ב] ב) (ג) אבל גרושה ב (ב) שנירשה בעלה מדעתו (ד) בלא טענה ב) אין שמין לה (ה) בגדי ג] חול (ג ׳ ג) ג אבל ג (ו) של רגל ושל שבת ג) שמין לה ד ד) ואין (ז) יכולין לסלקה (ד) מבגדיה ד) במעות (ב״י בשם הריטב״א) ה) אלא ה (ה) היא נוטלת אותן ה) בשוין (תשובת הרא״ש כלל פ׳) :

סמן

צט א שמין כל בגדיה היינו מה שעשה לה הבעל והטעם הוא דלא קנייא לה אלא למיקם קמי׳ אבל למשקל ולמיפק לא אקני לה : ב שנרשה בעלה בלא טענה אבל סרחה עליו אדעתא דהכי לא אקני לה כ״כ הטור בשם בעל העיטור ונרא׳ דאין חילוק בדין זה אפילו בזה״ז דאיכא חר״ג דאין מגרשי׳ בע״כ מ״מ אף ע״ג דהוי׳ מרוצה מ״מ אם הוא לא היה רוצה לגרש׳ אין רצונה לגרשו תו לא שייך הטעם למשקל ולמיפק לא אקני לה והמגיד פ״ז מה״א כתב אם היא יוצא׳ בע״כ כגון אלו שכופין אותם להוצ׳ ודאי שמין וכתב בח״מ דפליג על העיטור והסבר העיטור איירי אף אם הוא מגרש אותה מ״מ כיון דהיא גרמה שמין והמגיד איירי אפילו כשהוא כגורם כגון שהוא מאלו שכופין אותו לגרש והיא מבקש׳ הגם שמין: ג של רגל ושבת שמין. והרא״ש והטור כתבו דאין שמין אלא הריב״ש כתב בשם הרמב״ם דשמין וכ״ם הריטב״א וכ״כ הבעל המאור והרשב״א הביא פלוגתא אם שמין והמחבר פוסק דשמין משום דאין מוציאין מיורש יש במקום פלוגתא ואם היא מוחזקת י״ל ד] קים לי כהני פוסקים דאין שמין וכ״ה בח״מ. ובאמת ברמב״ם אינו מבואר דשמין אלא הריב״ש מדמה דין זה לגביות ב״ח דגובה בגדי שבת מיהו בטור משמע דס״ל דיש לחלק ביניהם דהא בסימן זה פסק דאין שמין ולענין ב״ח הבא פלונתא בח״ה סימן ל״ז ובמהרי״ק שורש י׳ מבואר דס״ל כריב״ש וכתב דין גרושה וב״ח והקדש אם גובה מבגדי אשתו וכן אם יכול למכור בגדי אשתו דין ארבעה אלו שוין: ד וא״י לסלקם מבגדיה במעות. נראה אפילו אם בגדיה שוין יותר מסך הכתובה אין מוציאין ממנה בגדים רק היא תשלם המותר וכן מלינו לענין שבח בית אביה בסוף ס״מ: ה היא נוטלת אותן בשוין. כמו שהיה נמכר בשוק אף אם היה בימים שעברו יותר ביוקר מ״מ השתא אי׳

באר היטב

ס״ל דיוכל להשביע׳ ע״י גלגול אעפ״י שפטרה בפי׳ ועיין בח״מ סי׳ ל״ג : ו) היורשים וכו׳. כתב הח״מ מיהו ע״י גלגול אפשר דיוכל לגלגל עליה ע״ש. וב״ש כתב בשיטות דאפילו ע״י גלגול אין משביעים אותה לדיעה זו יט״ז כתב דלא קי״ל כדיעה א שהרי בח״מ סי׳ ל״ג סעיף ג׳ איתא שם אם מת הרי היורש משביע את שותף אביו ולא אמרינן מדלא הביא לוהו מחל לו ע״ש : ז) יורשיו. מ״מ קנין מהני כשנותן פטורים בפירוש מיתומים ב״ש. וח״מ כתב דאפי׳ קנין לא מהני ע״ש :

צט א) בגדיה. היינו מה שעשה לה הבעל. וכ״כ הרדב״ז ח״א סי׳ ס״ח כל מה שעשה לה הבעל בין מן הפתח בין מה שתקנה לה בהדיא כ״ש מה שהיא לובשת ל״ש מונח בקופסא ל״ש בגדי חול ל״ש בגדי שבת וי״ט ע״ש. מבעת קדושין ותכשיטה ע״ל סי׳ נ״ו . לום המת שהיו לה . ונותן אין שמין אותם רשד״ם חא״ה סימן קמ״ב . לום ואמר שהוא נותן לא כתו כל המלבושים והחפצים כלי כסף וכלי זהב שעשה בעדה מיום שהכניס׳ אשתו אין בכלל מתנה א אלא מה שעשה בעדה מתם אחר שהכניסה

לתובה הרדב״ם שם : ב) טענה. אבל סרחה עליו אדעתא דהכי לא אקני לה. ואי חילוק בדין זה אפי׳ בזמן דאיכא חר״ג דאין מגרשין בע״כ עיין ב״ש : ג) לה. והרא״ש והטור כתבו דאין שמין [illegible]

פתחי תשובה

[illegible]

[illegible]

[illegible]

זהב

[illegible]

ב ד ו) הנותן מתנה לאשתו אע"פ שהוא מגרשה מדעתו זכתה במתנתה: הגה (ו) כ"ל כאן טעות אלא כך ראוי להיות [ג] אע"פ שמגרשה שלא מדעתה כגון שסרחה עליו ו (ז) (ז) אף ה מתנתו ו) שלה [ד] וה"ה לאלמנה שנוטלת מתנה כל שאינן דברים שהם מלבושים (ס) או תכשיטים העשויין להתנאות בהם ודוקא שעשאן לה הבעל ז אבל (ח) אחרים שנתנו לה תכשיטים (ט) [ה] בשעת ז) נשואין למתנה גמורה נתכוונו הרי הם כנכסי מלוג שלה (ב"י בשם הריב"ש סימן ס"א):

ק כתובה ממה נגבית וכל יתר דיני כתובה ובו טז סעיפים:

א א א) מדינא דגמ' הכתובה דהיינו עיקר כתובה ב) ותוס' (א) אינם נגבים א אלא מן הקרקע ב (א)(ב) ג ג) ומתקנ' הגאוני' נגבים א מן המטלטלין וה"ה לכל תנאיה (ג) ד) ג חוץ מכתובת בנין דכרין [א] לפיכך (ד) אם נבו היורשים ג מעות בחובת ו) אביה שנגבה מהם ד ה) (ומיהו (ה) רשות ביד היורשים לסלקה

חלקת מחוקק

וכו' אף אם הי' ימים שעברו יותר ביוקר השתא מיהת אינו שוה יותר אלא כמו שימלא לו קונים עכ"ל וזה כוונת הרב כאן בשווין כמות שהן עכשיו ביום הפוק: (ו) כ"ל כאן טעות וכו'. נראה דא"ל להגיה רק תיבה אחת בשפג'וקא' לג"ל של' גרושה שנירש' בלא עבירה דמשמע הא אם מגרשה בעבירה שאין לה בגדים אבל מתנה אף אם מגרשה מדעתו בעבירה אפ"ה זכתה במתנה וכן הוא בטור: (ז) אפ"ה מתנתו שלה. הטעם דבשלמ' בגדי' ותכשיטים שעושין להתנאות בהם האשה אין דעתו למתנה גמורה רק שתתקשט בהם כל זמן שהיא תחתיו אבל אם תסרח עליו אדעתא למשקל ולמיפק לא אקני לה אבל הנותן לאשתו קרקע או מעות או אפילו שאר מטלטלין שאינן ראוים ללבוש ולהתנאות זה נקנה בין באלמנות בין בגירושין כל שאינה מורדת בו דלא גרע מתוספות שליש שמוסיף לה בכתובתה דאטו מאן דיהיב מתנה לחבריה ולרחמיה ערכא בפי למשקל מיניה דרמים ליה לעולם ועי' בתשובת הריב"ש סימן ס"א ואם הוא מאותן שכופין אותו להוציא דין המתנה כדין התו' שהוסיף לה ויתבאר לקמן סימן קי"ד ועי' ברמב"ם פ' ט"ו מה"א: (ח) אחרים שנתנו לה תכשיטין וכו' ה"ה מעות וה"ה שלא בשעת נשואין דבאחרים אין חילוק ועי' לעיל סימן ל' סעיף ט"ו ועי' מ"ש שם ויש לדקדק דכאן משמע דגדול כח הבעל בתכשיטין שנתן לה מתכשיטין שנתנו לה רק יש דתכשיטין שעשה לה שמין לה באלמנות וגירושין ותכשיטין שנתנו לה אחרים הם נ"מ שלה ואין שמין לה באלמנות וגירושין ולעיל סימן ל' פסק דבגדי שבת וי"ט שעשה לה אין יכול למכור אפי' אין לו במה להתפרנס ומה שאחרים נתנו לה יכול למכור להתפרנס מן הריוח ויש ליישב דכל זמן שהיא תחתיו אין יכול למכור מה שעשה לה להתנאות אבל אחרים אין בידם ליתן לה מתנה סתם כדי להתנאות אם לא שיהיו בפירוש בתנאי המועיל ועי' במהרי"ק שורש י' וכאן מיירי באלמנות וגירושין אז ודאי יפה כח האשה במה שנתנו לה אחרים ממה שנתן לה הבעל דאדעתא למיפק לא נתן לה רק כ"ז שהוא חי כדי שתתקשט לפניו אבל מה שנתנו לה אחרים הקרן שלה לגמרי ככל נ"מ שלה:

ק (א) אינם נגבים אלא מן הקרקע. כלומר אפילו מן הבעל עצמו כגון גרושה אינה נגבית אלא מן הקרקע דאלו אלמנה הגובה מן היורשים פשיטא דאין גובה ממטלטלי דיתמי דלא יהא אלא שאר חוב ולמה כתב כתובה ותוס' בלבד: (ב) ומתקנת הגאונים נגבים אף וכו' הרא"ש בס"ק דכ"ק כתב כ"ל בדורות הללו מטלטלי כמקרקעי לכל מילי שעבוד מדינא דגמרא דהוי כגמלא דערבי וכ"כ הר"ן בשם הרשב"א בס' הכותב: (ג) חוץ מכתובת בנין דכרין. עי' לקמן בי' קי"א סי"ד ולדעת הרא"ש והרשב"א שכתבתי בסמוך אף כתובת בנין דכרין נגבת במטלטלין דבדורות הללו מטלטלי כמו מקרקעי: (ד) אם נבו היורשים מעות ה"ה אם לא גבו היורשים עדיין גובה כתובה מן הש"א שהניח בעלה דש"א נקרא מטלטלין וכ"כ בסמ"ע בסימן ק"ז: (ה) רשות ביד היורשים. לאו דוקא יורשים דהא גם מבעל לדינא דגמ' אין כתובה נגבית מן המטלטלין וכ"כ בהגהות אלפסי אם רצה בעל או יורשין לכנוס קרקע הרבות בידו ואם הקרקע שוה י' והיא רוצה לקבלה בכ' והיורשי' רוצים

שם כתבתי דגובה הכתוב' וכן ניזונת מן מתנת ש"מ ונרא' אם נתן במתנת בריא בידם לא מהני תפיסתה בחייו דה"א כל שהוא יכול להוציא מידה דכתוב' אינה נגבת בדין מתנת ש"מ ועי' בספקי מהרא"י סי' ס"ו. ועי' ב"י שכ' בשם תשובת הרשב"א מי שנתן כתי' לא' כל אשר לו הוא בשותפות עמו והקדים הזמן קודם הנשואין ופסק הרשב"א בקרקעות או מטלטלין וכתב לה אנ"ק אינו נאמן לא יב אותה דהא אם מוכר או נותן במתנה יכולה היא להוציא מידם אבל מטלטלין

בית שמואל

לו קונים עכ"ל הרא"ש בתשו': ו אפ"ה מתנתו שלה הטעם בשלמא בגדים ותכשיטים שהם עשוים להתנאות בהם אין דעתו למתנה גמורה אלא להתקשט בהם כל זמן שהיא תחתיו אבל שאר מתנות שאין עשוים להתקשטות נתן לה במתנה כשהיא אינה מורדת ועי' תשובת ריב"ש סימן ס"א: ז אבל אחרים שנתנו לה וכו' ה] ואין חילוק בין קודם נישואין לבין אחר הנישואין וכן מתנו' מה שכותבי' לדרש' קרובי הכלה ו] הוי מתנה גמורה. ס"ז. משמע מה שכותבים מלד החתן לא הוי מתנה לה אלא לו ועיין סי' ק"ח לענין מתנות שכותבים לכחתן וכתב בח"מ אף על גב לענין מכירה לצורך פרנסה יפה כחו במתנות שנתנו לה אחרים שיכול למכור המתנות ומה שעשה הוא א"י למכור כמ"ש בסימן ל' הטעם הוא כל זמן שהיא תחתיו א"י למכור מה שעשה הוא אבל כשהלא ממנו אז יפה כח האשה במה שנתנו לה אחרים ממה שנתן לה בעלה כי מה שנתן לה הוא אמרי' אדעתא למיפק ממנו לא נתן לה הכל מה שנתנו לה אחרים הוי נ"מ שלה:

ק א אלא מן הקרקע. אפי' אם היא גרושה והוא מסלק לה הכתובה ולא היורשים וכן לענין זיבור' אפילו ממנו אינה גובה אלא זיבורית ש"מ: ב ומתקנת הגאונים כתב הרמב"ם פי"ו דוקא מי שיודע התקנה אבל אם א"י או שנסתפק לנו אין לנו כח להוציא מן היורשים וכתב המגיד שאין לומר כזה אף שלא נכתב ככתב דמי שאין זה תנאי ב"ד כיון דנתחדש אחר הש"ס מיהו בב"מ כתב בשם הריב"ש דרמב"ם איירי במקום שהיה דמנהג הוא לכתוב בפי' מטלטלין אז אם לא כתב לא נשתעבדו מטלטלי' הא"כ דידע התיקון הגאוני' ואם נתפשט התיקון בכל ישראל אמרינן אף שלא נכתב ככתב דמי אלא בימי הרמב"ם עדיין לא נתפשט התיקון לס"ז בזה"ז שנתפשט התיקון אמרינן אף שלא נכתב ככתב דמי והרא"ש פ' מציאות האשה כתב בשם ר"ת דגובין מן מטלטלין משום דכותבין מטלטלין ובפ' כ"ש הביא תקנות הגאונים ובפ"ק דב"ק כתב מטלטלין דינם כקרקע בדורות הללו מדינא דש"ס הואיל כל משא ומתן בהם והוי כגמלא דערבי'. וכן בתשו' סימן ת"ט כ' הטעם הואיל כל מו"מ בהם ובסימן ז' כ' הטעם מחמת תקנות הגאוני' או מחמת שכותבין בפי' לריך ישוב: ג מעות כתובות אביהם. בזה יפוי כח כתובה מבכור דאין נוטל פי שנים במלו' כמ"ש נח"ה אפ"ג כתובה אינה נגבית מן הראוי מ"מ גובין מן החובות משום דמשועבד לה מדין דר"נ כ"כ הרא"ש פי"ג והטור מזה נשמע אף בכתובה שייך דין זה דר"נ ואין חילוק בין מלוה בשטר לבין מלוה בע"פ וכן גובה מן הש"א שהניח בעלה ועי' בש"נ ר"ס הכותב דף תקי"ד ואשה קודמת לחוב הלק' עיין תשוב' מ"ב סי' קי"ב ועי' תשו' רמ"א סי' מ"ח: ד מיהו רשות ביד היורשי' וכו'. היינו היכא דלא כתב בפירוש מן המטלטלין שם בש"ג ועי' במגיד ובכ"מ סי"ד ה"א ובח"ה סי' ק"ז. וכן הבעל יכול לסלק' בקרקע כמ"ש בש"ג דף תק"א כי הגאוני' לא תקנו אלא היכא דלית ליה קרקע והר"ן כתב דף תם ע אם הקרקע שוה עשרה זהו' והיא רוצה לקבל בכ' והיורשים רוצים ליתן עשרה זהו' בצד הקרקע הדין עמה ועי' בח"ה: ה במתנת ברי' אבל מתנת ש"מ גובה כתובתה מהם ועי' סי' ל"ג הבי' בהג"ה שם י"א דס"ל דאי"ל ניזונת מזונות מן משכ"מ וכאן פסק דגוב' ואפשר לחלק מיהו בריא בקנין אפי' לא בא ליד המקבל מתנה א"י לתפוס אע"ג בחיי בעל' הכל כה נגבת בחיין נמלא מה שנתן לאחר זכה המקבל תו א"י לתפוס ועי' בד"מ מ"ש בת הרשב"א מי שנתן כתי' לא' כל אשר לו הוא בשותפות עמו והקדים הזמן נאמן לא יב אותה דהא אם מוכר או נותן במתנה יכולה היא להוציא מידם אבל מטלטלין

באר היטב

קונים הרא"ש מ"מ ב"ש: ו) שלה. הטעם דשלו' א בגדים ותכשיטים שהן עשוין להתנאות בהם אין דעתו למתנה גמור אלא להתקשט בהם כל זמן שהיא תחתיו אבל שאר מתנות שאין עשוין להתקשטות נתן לה במתנ' כשהיא אינה מורדת ועיין תשובת ריב"ש סי' ס"ו והרא"ש שם סי' נ"ה: ז) נשואין. ל"ד בשעת נשואין אלא אפי' קודם נשואין או אחר נשואין. המתנות שנותנין לה אבי הכלה ואמה בשביל שנת נשואים הם שלה מהר"ם בתשובה סי' נ"ג. מתנות מה שנותנים נדרשה קרובי הכלה הוי מתנה גמורה מקרוביה והם דברים המשמשים לו כגון טבעת או חלוק או מלבוש הם שלו. ואם הם מתנות שמשמשים לשניהם וניתן כך לשניהם. אם הם מקרוביה חקת אותם בלתי שותא ולא הם מקרובי החתן...

הגהות רעק"א

ביאור הגר"א

פתחי תשובה

ט"ז

באר הגולה

(ג) לגלקה ב) בקרקע (הגהות אלפסי פ' הכותב) ודוקא מטלטלי בני חרי ו) ד אבל אם מכרם הבעל (ו) ה או נתנם ה ו במתנת ג) בריא אינ' גובה מהם: הגה ז) וי"א דוקא שנתן לאחרים אבל אם נתן (ז) ליורשיו במתנת בריא ד) אשה גובלת כתובתה מהם (הגהות מיימוני פי"ו ומהרא"י סי' פ"ו ומהרי"ו סי' קנ"ו) דכל מה שנתן ליורשיו אינו אלא כירושה והאשה גובלת כתובתה מהם (מרדכי פ' נערה בשם מוהר"ם) ז (ח) ח) מי שצוה לתת מנכסיו לאחר ה) מותו כך וכך אע"פ שצוה כן כשהיה בריא (ט) אשה גובלת כתובתה מהם דאינה אלא כמתנת ש"מ דגובלת כתובתה מהם (ועי' בס"ה סי' רנ"א ורנ"ב ורנ"ז) ח (י) ו ואם מכרום יורשים אחר מותו גובה מהם ח) ז ועכשיו נוהגים לכתוב בכל הכתובות ששיעבד לה כל נכסיו מקרקעי ומטלטלי מטלטלי אגב מקרקעי דקנאה ודאקנה ט ס ומ"מ לא נהגו ו) (ג) לגבות ממטלטלין שמכר או נתן במתנת בריא ולא (יא) אפי' ממטלטלין י שמכרו היורשים (ג) מפני תקנת ז) השוק (ועי' בח"ה סי' קי"ג ע"ל סימן ק"ס אם אשה חייבת לקבור בעלה קודם שמגבה כתובתה):

ב פ אין עיקר כתובתה ט) ותוספת נגבים יא ס) אלא מהזבורית י) יב [ב] י ר) ואינם נגבים ס) (ה) מהשבח (יב) שהשביחו הנכסים לאחר מותו כ לא שנא השביחו יורשים לא שנא השביחו לקוחות ובאה לטרופינהם כ ואינם נגבים אלא מהמוחזק (ו) [ג] אבל לא מהראוי:

הגה הפלג שצוה יג (יג) לתת מתנה יא) לבנו (ז) לאחר ב' או ג' שנים או

באר הגולה

ד כ"כ טור מדברי הפוס' שם דפ"ז ע"א וכן כ' הרא"ש שם בפסקיו ה שם ושם גתו' דף תנ' ע"ב וכן כ' הרא"ש בפ"ג דקדושין בפסקיו ו טור ז כ"י ח מבואר בח"מ ס"ס קי"ג ע"ה משנה גטין דף מח ע"ב י משנה בכורות דנ"ב ע"א וכדאמר ר"א מקולי כתובה שנו כאן שם כ טור וכן כ' הרמב"ם בפט"ז מה"א ל שם במשנה דבכורות

טורי זהב

[ב] ואינם נגבים מהשבח. ואע"ג דב"א גובה השבח כמ"ש בח"מ בס' קפו להרץ בגב' דמקולי כתובה שנו כאן אבל מהשבח שהשביחו יורשים גם לוקח לא טורף כמ"ש שם ומה שהשביח' היא ע' בסי' צ"ה: [ג] אבל לא מהראוי כגון שמת יעקב בחיי אביו יצחק אינה גובה כתובתה במה שנפיע על חלקו

ביאור הגר"א

עכ"ש: ו) אבל כו' או כו'. עסו' מ"ס כ' סד"ה ז"א וכמ"ש בח"מ סי' ק' ס"ק: ז) וי"א כו'. מרדכי והג"א שם בשם מהר"מ ורז"ה מת"ש הכותב כו' ואע"ג דלית הלכתא הכי דוקא בחייו כו' מה שנתן ליורשי' כו' ע"ש וכמ"ש בפ"ס ב"ב אם ראוי ליורשיו נוטלו משום ירושה כו' ול"ע ואין כן דעת כל הפוסקים: ח) מי שצוה כו' והטעם למהנה ש"מ מפני שאינה אלא לאחר מיתה והיא קודמת כמ"ש הרי"ף שם בנ"ב ע"ב. וז"ש ואם מ. רו יורשים כו': ח) ועכשיו כו' ות"מ כו'. עח"מ ר"ס ס': ט) והוס' כו'. כתובות נ"ה א': י) ואינם כו' שם: יא) ל"ש השביחו יורשים ל"ש כו' מת"ש בבכורות שם והאמר שמואל כו' ושמואל אמר השביחו לקוחות

שי למורה

סי' ק' ס"א בהג"ה) ומיהו רשות ביד היורשין. כ"כ עב"ש ס"ק ד' דיכול לסלק בקרקע ועש"ך חו"מ ס"ק ח' ובשו"ת פנ"א ח"ב סי' ק' וכן בשו"ת חינוך בית יהודה סימן קכ"ב ספקו כהש"ך ועמהריב"ל ח"ב סי' נ"ה מ"ש בזה וי"ל בזה ודו"ק:

(שם) ליורשיו במתנת בריא. כ"כ עשו"ת מיימוני לספר משפטים סימן ז' ודו"ק היטב שם ועח"מ וכ"ש כאן:

(ס"ב בהג"ה) אבל כדוכיא. כ"כ עב"ש ס"ק י"ה מ"ש בשם שו"ת מהר"ם וכלין ועתלמ"ל פכ"א ממלו' בתשובה באורך:

חכמת שלמה

סימן ק' סעיף ב' בהג"ה י"א דאם מת יעקב בחיי ראובן בנו והביא אלמנה הכיזו:ית וכו' כ"כ מדברי הרמ"א הללו נמי יש ראי' למה שהקשיתי לעיל בסי' ן ל"ה על הב"ש בסק"א שכ' כל היכא דאיכא פלוגתא היא מוחזקת וכו' ולפענ"ד אין ראי' כלל בהפוסקים לא כתבו רק במקום שאין היורשים יכולין לסלקה והברירה בידה שפיר הוי נכסים בחזקתה אבל אם הברירה ביד היורשים הנכסים בחזקת יורשים ע"ש ומכאן יש ראי' לזה שהרי בכל מקום שהיורשים יכולין לסלקה לא הוי רא י רק מוחזק ביורשים ואין מוחזקים בידה אפי' יותר מכתובה שהרי אם משועבד לכתובה הוי רא י ובזה לא הוי ראוי וכש"כ לענין פלוגתא. דכתובה אין הנכסים בחזקתהו כ"ש לענין מזונות במקום שהיורשים יכולין לסלקם ול"ע ודוק

בית שמואל

מטלטלים ולא כתב לאחתו מטלטלי אג"ק שכתב לה מקרקע ומטלטלין ואמן שהיה שותפות ביניהם קודם הנישואין במינו דיכול' למכור או ליתן במתנה וכן הוא בביי סח"ה ס"ס פ"ו ובתשוב' אחרת כתב הרשב"א אם הודה לראובן דיש פקדון בידו אינו נאמן לחוב א"תה ותשובות זו סותרות זא"ז ותירץ בד"מ דאיירי בתשובה זו במטלטלין וכ' לה קנין אג"ק ודבריו תמוהים דהא בתשו' סי' אלף מ"ז מבואר אפי' לא כתב אג"ק הדין כן אע"ג דיש לו מיגו מ"מ הוי מיגו במקום חזקה דחזקה הוא כל מה שבידו הוא שלו לכאורה נראה בתשובה הראשונה אמרינן שפיר מחמת המגו נאמן דנכתב קודם הנישואין ואז לא היה מחייב לשום אדם הי' נאמן משא"כ כשמודה אחר הנישואין אפי' יש לו מיגו אמרינן חזקה מה שבידו הוא שלו וא"י לחייב אותה. שוב ראיתי בש"ך סי' ל"ט הביא תשוב' אלו יע"ש מ"ש ונשמע מתשו' אלו דס"ל לרשב"א אם כתב אג"ק מורפת מן המטלטלי שמוכר או נותן ועי' בח"ה סי' ס' וסי' שכ"ו:

ו במתנת בריא. כ"כ המרדכי פ' נערה וכן פסק בתשו' מהרי"ו וכח"מ כתב להלכה אמר ולא למעשה וא"י מנ"ל וכן מוכח בפסקי מהרא"י סימן פ"ו אף על גב דשם איירי במש"מ מכל מקום נשמע זאת דהא כתב כן לדעת הפוסקים דסבירא להו מתנת ש"מ מפקיע הכתובה מחלק לדעתם בין אם נתן לאחרים לבין אם נתן לבניו מזה נשמע למתנת בריא גם מסיים שם מהרי"א וכתב כדכתב מור"ם בפרק נערה ושם איירי במתנת בריא מיהו בתשובת רש"ך ס"א סי' כ"ד כתב היורשים י"ל קים לנו כהני פוסקים דאין חילוק בין אם נתן ליורשיו לבין אם נתן לאחרים גם כתב שם מלוה בע"ש אינו גובה מיורשים: ז מי שצוה. עיין במרדכי פ' מי שמת עובד' היה שהשליש מעות ביד א' ליתן לבנו ופסק דגובה אלמנת אביו הכתובה ממעות אלו כיון דלא זכה לבנו בחייו אלא לאחר מותו אז אינו זוכה אלא מחמת מלוה לקיים דברי המת וכל מתנה שאדם זוכה מכח מלד"ס או מכח מש"מ או מלוה מחמת מיתה אשת המת גובה הכתובה ממעות אלו. ומזה נשמע אם היה מזכה לבנו בחייו אינה גובה הכתובה וסל"ג על דיפה הראשונה דס"ל אפי' ממתנות בריא דבניו גובה והרב רמ"א שהביא בסמוך פלוגתא במתנו' בריא לבניו וכאן הביא דברי המרדכי צ"ל דאיירי אם נתן לאחר ולא לבנו דאז אם הי' נתן במתנות בריא אינו גובה והשתא גובה משום דאינה אלא מש"מ. ועי' במרדכי פ' י"נ סי' תקס"ד נשמע משם אם כתב לאחד מתנה מהיום ולאחר מיתה כא' מן הבנים אע"ג מהיום ולאחר מיתה הוא מתנת בריא מ"מ כיון דכתב כא' מן הבני' גובה הכתוב' מן הפוזגון ונתאפס כל החלקי' דאי אמרת המקבל יקח מתנה שלו בתחלה ואח"כ תקח הכתובה א"כ יהי' חלק המקבל יותר מחלק א' מן הבנים ומזה נשמע נמי אפילו פיסור הבת וב"ד נמי קודמים וכן פסק בח"ה סי' רפ"א אלא במרדכי שם סי' תתט"ו לא פסק כן לענין כב"ד וכבר הקשה עליו בח"מ: ח ואם מכרו היורשים בדרישה וב"ח האריכו לפרש דברי תוס' פ' כ"ש ודברי הרא"ש פ' האומר דלא פליג ע"ז מיהו בריי"ו פסק אפי' אם מכרו היורשים מטלטלין אינה גובה הכתובה וכ"כ הבי' פ' מ"ש ועי' ב"י וד"מ: ט ומ"מ לא נהגו כ"כ פ"ס תשובת הרא"ש כמ"ש בח"ה סי' ס' וכבר כתבתי בסמוך דעת הרשב"א בזה ונראה לכ"פ אם כ' לה מטלטלין אג"ק ועדיין בידה המטלטלין והוא מכר או נתן לאחר א"צ ליתן להם ובכה"ג לא שייך תקנות השוק כיון דעדיין בידה המטלטלין: י שמכרו היורשי' בח"מ מדייק מדכתב גבי דידיה שמכר או נתן וגבי יורשים לא נקט שנתנו ש"מ אם היורשים נתנו במתנה ליכא תקנות השוק: יא אלא מן הזיבורית. ובזמן הזה כותבים שטר ארג גובה מן עידיות ע' סי' ס"ו מ"ש: יב ואינם נגבים משבח אפי' אחר התקנה שתקנו דגובים מן המטלטלין מ"מ אינה גובה משבח כ"כ כ"מ סע"ז ה"א. והשבח אין חילוק בין שבח ממילא לשבח שבח ועי' ב"י מ"ש בשם הרשב"א לענין אם היורשים תלשו ומכרו: יג לתת מתנה לבנו אחר ב'

חלקת מחוקק

ר"ל לסלקה בה' דמי הקרקע הדין עמה עיין בר"ן ס' נערה: (ו) או נתנם במתנ' בריא. אבל אם נתנם במתנת ש"מ אשה גובה כתובת' מהם וכמ"ש בהג"ה: (ז) ליורשיו במתנת בריא וכו'. עיין במרדכי פ' נערה שכ' בשם מהר"ם ועי' בתשובת מהר"מ סימן קנ"ב שהאריך בזה להוכיח כן מן הגמרא ועי' במרדכי פ' יש נוחלין דף רס"א סימן תרכ"ט ותר"ל משמע דלא עבדינן עובדא לגבות ממתנות בריא דחיילא מחיים וכן משמע בח"ה סי' פ"ו וגם בתשוב' מהרי"ו להלכה אמר ולא למעשה וכ"מ קלא בתשובת מהר"ם הנ"ל סימן קנ"ב דלא אמר זה רק לסניף ולא למעשה וגם בד"מ כתב דדברי מהר"מ סתרי אהדדי: (ח) מי שצוה וכו' כשהיה בריא. נ"ל שהיה קנין בצוואה זו או שמסר ביד שליש דחייב השליש לקיים משום מצוה לקיים דברי המת דאי לאו הכי אין בצוואה זו ממש ועי' בתשו' מהר"ם סדו' סי' נ"ב ועי' בח"מ סוף סימן רנ"ז: (ט) אשה גובה כתובתה. משום דאינה אלא כמתנת ש"מ אי מיירי דהשליש ביד שליש ולוה לו ליתן לאחר מיתה ניחא דהאשה גובה כתובתה דכל שקנה מכח מלוה לקיים דברי המת הוי כמתנת ש"מ ואינו קונה עד לאחר מיתה וכמו שפסק המרדכי בפ' מי שמת בשם מהר"מ סימן תר"ל אבל אם הקנה בקנין דהוי מתנת ברי' מנכסיו אף שלא צוה ליתן רק לאחר מיתה מ"מ קנה הגוף מיד וקשה למה תטול האשה הכתוב' ממה שנתן במתנת ברי' ועי' במרדכי פ' יש נוחלין ס' תקל"ט הן אמת ראיתי במרדכי פ' י"נ בסימן תקס"ד פסק היכא דכתב לאחד ולבתו ליטול כאחד מחלק הזכרים דפסק ר"ת דכתובה נגבית ממתנה זו דלפולם לא יטול יותר מן היורשים משום דהזכיר במתנה ליטול כא' מן הזכרי' אבל אם צוה בקנין כשהיה בריא ליתן לא' לאחר מותו וכל קנין מעכשיו הוא א"כ קנה המקבל הגוף מיד אין טעם לומר שתטול האשה כתובתה ממתנת ברי' ובמרדכי סי' תר"ל כ' דלא עבדינן עובדא לגבות ממתנת בריא דחיילא מחיים ומשמע אפילו מן היורש ומכ"ש אם נתן במתנת בריא לאחר ומה בכך שלא צוה ליתן לידו עד לאחר מיתה סוף סוף קנו מידו: (י) ואם מכרום יורשים אחר מותו. משמע דגובה מן המטלטלין שמכרו מכ"ש אם נתנו המטלטלין והרא"ש פרק האומר כ' להדיא ואם נתנו היתומים לא גבו והרב בב"ח כ' שהרא"ש לא מיירי רק לענין מזונו' אבל לענין כתוב' גובה ממה שמכרו ה תומי' וכן ראיתי בקיצור פסקי הרא"ש ואם נתנו היתומים מוציאין לכתובה ולא מזונות וכו' ובח"מ סימן ק"ז כ' הטור שאם מכרו מטלטלין ולא שיעבד למלוה מטלטלי אין יכול לטרוף מן המטלטלין וגם מן הדמים שבידם ע"ש והרא"ש בתשו' כלל פ"ט סי' י' כ' כי מאחר דק"ל ב"ח מכאן ולהב' גובה כל מה שמכרו היתומים קודם הגבייה שהם מכרו ואין עליהם דין מזיק שעבודו של חבירו ע"ש ואפס זה שייך גם גבי מתנה שנתנו היתומי': (יא) אפי' מטלטלין שמכרו היורשי'. מדנקט גבי דידי' שמכר או נתן וגבי יורשי' לא נקט שמכרו או נתנו משמע דגבי יורשי' שנתנו ליכא תקנת השוק ולא ידעתי למה גבי דידיה הוה מתנה למכר ולא גבי יורשי' וע' בח"מ סי' ס' בב"י ואפשר דאם נתנו התוגר' המטלטלין יש לחוש דכל היתומי' יעשו כן ומה הועילו הגאוני' בתקנתן ואם גובה מן הדמי' שביד היתומי' אם מכרו הנכסי' עיין בח"מ מחלוק' רב האי והרא"ש בסי' ק"ז: (יב) שהשביחו הנכסי' לאחר מותו. כלומר אפי' שבח דממיל' כגון אם נתיקרו הנכסי' או עלו בה אילנות ומכ"ש מה שהשביחו היורשי' והלקוחות ע"י הוצאה וטרחא שלהם ואם השביחו האלמנ' עיין לעיל סי' נ"ה כמה חלוקים בזה ולענין הפירות אם קדם היורש ותלש ואכל או מכרן המוריש עיין בתשו' הרשב"א שהביא הב"י: (יג) לתת מתנה לבנו לאחר ב' או ג' שנים

משנה כ"כ הרא"ש סי"ג וכן משמע מאחר הפוסקים ולא כרמב"ם בפי' משניות ועי' ב"י מ"ש בשם הרשב"א לענין אם היורשים תלשו ומכרו: יג לתת מתנה לבנו אחר ב'

באר היטב

ג) בקרקע. והיינו סה"א דלא כתב בפי' מן המטלטלין ש"ג ועיין במגיד ובכ"מ פי"ד מה"א. וה"ה הבעל יוכל לסלקה בקרקע ואם הקרקע שוה יו"ד והיא רוצה לקבל' בעשרים והיורשים רוצים לסלקה ביו"ד בעד הקרקע. הדין עמה ר"ן פ' נערה. פרעו לה קרקעות ובתים ומקומות בגה"כ ואח"כ באו היתומים ורוצים לסלקה במעות והיא אינה רוצה הדין עמה רש"ל בתשוב' סי' נ"ן. והרמ"א בתשובתו סי' א' חולק עליו. ועי' ס"ס ל"ג ס"ק מ"ב מ"ש. אם יש מעות בעין והיא תובעת מעות והיורשים רוצים לתת לה מטלטלין עיין כנה"ג דף קי"ח ע"א סעיף ג'. והרדב"ז ח"א סי' קט"ו: ג) בריא וכו'. אבל במתנת ש"מ גובה כתובתה מהם עיין תשובת רמ"א סי' מ"ח. ואם נתן במתנת בריא בקנין אפי' לא בא ליד המקבל א"י לתפוס ב"ש ועי' ן בד"מ מ"ש בדין מתנות ש"מ. ועיין בפסקי מהרא"י סי' פ"ו. ועיין בח"מ סי' ל"ס ס"ק ו' מ"ש הש"ך שם: ד) בריא וכו'. הח"מ הניח דין זה להלכ' ולא למעש' ע"ש. והב"ש הביא תשובת מהרש"ך דהיורשי' י"ל קים לנו כהני פוסקים דאין חילוק בין אם נתן ליורשיו בין אם נתן לאחרים ע"ש: ה) מותו וכו'. עיין ב"ש וב"י מ"ש בשם תשובת הרשב"א מי שנתן כח"י לא' כל אשר לו וכו'. ועיין בש"ך ח"מ סי' ל"ס. וכנה"ג דף ק"כ ס"א: ו) לגבות וכו'. עיין בח"מ סי' ס' ואם כתב לה מטלטלין אג"ק ועדיין בידה המטלטלין והוא מכר או נתן לאחר א"צ ליתן להם ובכה"ג לא שייך תקנות השוק לכ"ע כיון דעדיין בידה המטלטלין. ב"ש: ז) השוק. בח"מ מדייק מדכתב גבי דידיה שמכר או נתן וגבי יורשים לא נקט שנתנו ש"מ אם היורשים נתנו במתנה ליכא תקנות השוק ע"ש וכן העתיק הב"ש לפסק הלכה. וכאמור' איפתמיטא להו דברי הסמ"ע והש"ך בסי' רנ"ב ס"ק ו' ע"ש דמשמע מדבריהם דאין חילוק בין הוא או יורשים דהפוסקים ס"ל דבמתנה נמי שייך תקנו' השוק אמרי' נמי אי נתנו היורשים במתנה לאחר דאין מוציאין מחמת תקנת השוק ע"ש. והש"ך שם הביא נמי כמה פו קים דכהבו בלשונם או נתנו היורשים וכו' אין מוציאין מחמת תקנות השוק ע"ש. ובאמת לא מצאתי חילוק זה בשום פוסק. והטעם שכתב הח"מ דיש לחוש דכל היתומים יעשו כן ע"ש. קשה לי ע"ז דא"כ לא מהני נמי אם מכרו ואדרבה דיותר יש חשש שימכרו מליתן במתנה דאין להם הנאה כ"כ וקי"ל דאין אדם חוטא ולא לו שיפסידו כתובי האלמנה ול"ע. ועי"ל סי' ל"ג סעיף כ': ח) מהזיבורית. ובזמן הזה כותבין שטר ארג גובה מן עדיות טור ח"מ סי' ק"ח: ט) מהשבח. אפי' אחר התקנ' שתקנו דגובה מן המטלטלין מ"מ אינה גובה משבח הרא"ש פי"ב ורוב פוסקים דלא כהרמב"ם בפי'

פתחי תשובה

אות ס"ז מ"ש בזה: (ב) לסלקה בקרקע. עבה"ס ומ"ש והיינו היכא דלא כ' בפירוש כו' ע' בס' ב"מ שמסתפק הלא בזה כי הש"ג לא קאמר זה אלא בכ"מ ולא בכתובה כו' ע"ש. ומ"ש ואם הקרקע שוה יוד והיא רוצה לקבלה בעשרים כו' הדין עמה ר"ן פ' נערה ובב"ש מסיים וע' בתה"ת. ורומז לסי' קפ"ו ובש"ך ס"ק י"ס. וע' בס' ב"מ שהביא דבתשו' פ"מ ח"ב סי' מ"ו סתלה זה בספיקא דדינא ולכן גבי ב"ח ודאי היורשים מוחזקים ואפי' באלמנ' עם יורשים החליט ג"כ שהיתומים הם מוחזקים מטעם נכסי בחזקת יתמי קיימי. והוא ז"ל כ' עדיין צ"ע כי זה ניחא כנגד שעבוד הכתוב' אבל האלמנה הא לדידן דפסקינן כאנשי גליל יש לה נמי שעבוד מזונות ולגבייהו הא מבואר סי' צ"ג סעיף ט"ו דנכסים בחזקתה ונהי דזכן ע"פ מנהג נהגינן כאנשי יהודה כמ"ש שם סעיף ג (עמ"ש שם סק"ה) בלי ספק זה אינו אלא נשיב לין לסלק כל הכתוב' ולא באופן זה אלא נשארה ב.עבוד מזונותיה ואח"כ היא המוחזקת ודין עמה כפסק הר"ן עכ"ל ועי' בס' כו"ת ח"מ סי' פ' זהובה קלה בס"ס לח"מ סי' ק"ס ס"א בד"ה שומעין לירש ול"ע. ועי' בס' ישועות יעקב שכ' דדוקא בכה"ג שהקרקע שוה יוד והיא רוצה לקבלה בעשרים שאין בו כדי אונאה וכדי שהדעת טועה (כמבואר בח"מ סי' רכ"ז כיון כיבה דבקרקעות אין אונאה' עד פלגא אבל יותר מפלגא הוי הונאה) לכך יכול לקבל אבל ביותר מעשרים כדי שאין הדעת טועה' אף בקרקעות לא יכול לומר לדידי שוה לי ע"ש עוד. ומ"ש הבה"ט אם יש מעות בעין והיא תובעת מעות כו' הנה בח"מ סי' ק"א ס"א גבי ב"ח איתא לא לפרוע אם יש לו מעות צריך ליתנם לו וא"י לדחותו אבל ק-קע או מטלטלי כו' וכ' הש"ך וכן הדין לענין ג.יום כתוב' שצריך ליתן מעות מזומנים אם יש ליתומים מעות בעין כו' וכבה"ט שם כתב מדברי הש"ך אלו פוז' בטעות דהא בהה"ע סי' ק מפורש דהרשות ביד היורשים לסלקה בקרקע ע"ש. ועי' בתשו' הרדב"ז ח"ד סי' קט"ז (מרומז עליו הכה"ט כאן) מבואר שם דיש ב' חילוקים בדין זה. א' שאם כתובה אשה כיון שלא הוליא' אפי' יש לו מעות נותן לה מה שירלה דדוקא ב"ח כיון שהוליא מעות שהל הו לכן אם יש לו כוסן לו מעות אלא דאם אין לו מעות כוסן מטלטלין ואין כופין אותו למכור ולהביא מעות אבל כתוב' אפי' יש לו מעות נותן לה מה שירלה. ב' זה דוקא אם לא כתוב בכתובה שהכניסה לו מעות אבל אם כ' בכתוב' שהכניס' לו מעות כך וכך חזר דין כתוב' א כדין ב"ח ואם יש לו מעות נותן לה מעות ואם אין לו מעות אין כופין אותו למכור ולהביא מעות. ג' שה דאין כופין אותו למכור ולהביא מעות דוקא אם כ' שהם שהכניסה' לו מעות כך וכך ולא כ' מעות בעין אבל אם כ' מעות בעין אפי' לא כ' אם שהם לגבות שנבה מעות בעין כיון שכ' שהכניסה לו מעות בעין להכי שרם וכ' כן שמגבה מעות בעין וכופין אותו למכור ולהביא מעות ע"כ ע"ש ועמ"ז לקיים דברי הש"ך דה"ל היכא שכ' בכתובה שהכניס' לו מעות כך וכך דלא דינה כב"מ (אלא דלפ"ז דוקא מה שהכניסה' ולא תוספת שלים אף

ולכאורה דוכסי מבואר דהמ' ...כ"מ כדוכיא מ"מ לענין זה לא דמי דהא לא הוליאו' מעות וכמ"ש הב"ש בסי' ה"ב סק"ה ע"ש) ולא
...קאמר אלא מינ' דבעל אבל באלמנה מן היורשים הרי כתוב גופיה מבואר בח"מ סי' ק"ז ס"א דזה ידעו ק"פ
...אין מפורש בשטר כו' הדין עם היורשי' י"ל דהש"ך מיירי היכא דמת רק בין בחייו ובין במותו ובדרך שכותבין
...כתומים שם ו.פ' כיח מחיר כאן ובסי' קי"ב סעיף ד' מ"ש כדין זה: (ג) לגבות ממט'טלין. עבה"ט מ"ש ואם כ' לה
...מטלטלין אג"ק כו' ובגליון ש"ע דהגרע"ק איגר זצ"ל כ"כ עש"ך ח"מ ס"ס קכ"ו: (ג) מפני תקנת השוק. עי' בב"ש ובס' באר
...יעקב ובס' ב"מ לעיל סי' ס"ו ס"ח: (ד) ואינם נגבים מהשבח. עי' בתשו' כרים ירבהם חח"מ סי' כ' שנשאל אם האשה
...גובה כה בס' מדזקני ה' כדבם הש"ך סי' קפ"ו כ"ק ל"ב דהוא ג"כ בכלל מקולי כתובה ...

(יד) או שצוה שלא לתת לו חלק ירושתו [ד] רק אחר כ' או ג' שנים מקרי ראוי ואין אשת הבן גובה כתובתה מזה יב) (מהרי"ו סי' מ') י"א (טו) דאם מת יעקב בחיי ראובן בנו והניח אלמנה הניזונית מנכסיו אין אלמנת ראובן גובה כתובתה מאותן נכסים יד (טז) הואיל והיו משועבדים לאלמנת אביו (ח) כשמת יב) ראובן (מרדכי סוף נערה) טו ודוקא במקום שאין רשות ליורשיו לסלק האלמנה ממזונותיה אבל (יז) במקום שיכולין לסלק האלמנה אלמנת ראובן גובה מהם (ג"ז שם) שכר פעולה שלא היתה בידה מפולם מקרי ראוי (מרדכי יש נוחלין) היתה גניבה שלו טז (יח) ביד הגנב יג) כשמת ואח"כ הוחזר הגניבה מקרי מוחזק (כך השיב מוהר"ס)

יז (יט) מ יג) (ס) ומלוה שחייבים יד) לבעל [ה] הוי מוחזק ונגובה טו) ממנה אפי' היא על הכותי יד) וכל זה לא מיירי שלא בעיקר כתובה ותוספת (כ) אבל נדוניא ושאר נ"כ יח דינן (י) כשאר טז) חוב (כ"כ המ"מ פי"ז וב"י בשם ר"י והר"ן וריו"ו) טו) וי"א (כא) דאפילו הכי אינה נגבית יט רק מן הזיבורית (הר"ן ריש הניזקין):

נ ג אם נמצא קרקע בן חורין גובה ממנה ואם לאו טרפה מקרקע שמכר או שנתן הבעל בין במתנת בריא או במתנת שכיב מרע ס ואפי' נתרצית למה שמכר או נתן אינו מועיל (כב) אא"כ קנו ממנה תחילה פ ואם מכר קרקע לאחר ולא נתרצית לו כ (כג) ואח"כ יז) מכר לאחר אותו קרקע או קרקע אחרת ונתרצית וחתמ' לו אינה גובה ממנה כא (כד) ומן הראשון פ [ו] יח) י"א שגובה (כה) צ [ז] טז) וי"א שאינה גובה (וע"ל סימן ל' ספיף י"ז):

חלקת מחוקק

שנים משמע אם צוה סתם ליתן מתנה לבנו אשת הבן גובה כתובתה ממתנה זו אעפ"ס שלא באתה ליד הבן בחייו לא מיקרי ראוי אבל המעיין בתשו' מהרי"ו אעפ"י שהתחיל בלשונו כיון דכ' בשטר לפרוע לאחר שנתים ומעולם לא זכה המומר בגוף המעות וכו' המדקדק אח"כ בלשונו דמדמי' לה לשכר שכיר אע"ג דקודם מיתתו מיד כשנגמר המלאכה יש לו חוב אלא כיון מ"מ מאחר שלא נגבה עדיין מיקרי ראוי ואינו דומה למלוה שהי' בידו המעות קודם שהלוה ואותו שעה הי' לאשה שעבוד על המעות ולא פקע זכות' אף כשהלוה המעות לאחרים אבל מתנה שניתנ' לו ולא זכה בה עדיין דמיא ממש לשכר פעול' שלא זכה בה א"כ לאו דוקא נקט הרב מהרי"ו בתחל' כיון דכתב בשטר לפרוע לאחר שנתים רק דקושטא דמילתא נקט שמעשה כך הי' שם אבל לדינא אף שצוה ליתן לבנו מתנה מיד ומת הבן ולא נגבה הוה לי' כשכר פעול' ומיקרי ראוי: (יד) או שצוה שלא לתת לו חלק ירושתו. כ"כ מהרי"ו שפסק כך הרב מהרי"ל וגוף התשובה תמצא באריכות בתשו' מהרי"ל סימן ע"ד. (טו) דאם מת יעקב בחיי ראובן בנו כלומר אפי' מת יעקב קודם ראובן ומכ"ש מת ראובן תחלה דפשיטא דהוי נכסי יעקב ראוי: (טז) הואיל והיו משועבדים לאלמנת אביו. משמע אף שלאחר שמת ראובן מתה ג"כ אלמנת יעקב אפ"ה מיקרי ראוי דהכל תלוי בשעת מיתת ראובן ודוקא לענין כתובה מקרי ראוי לגבי אשת ראובן הואיל והנכסים היו משועבדים לאלמנת יעקב לכתובה ולמזונות וכתובת אלמנת יעקב מבטל כתובת אלמנת ראובן אבל לענין ירושת הבעל כגון אם מת יעקב בחיי דינה בתו ואח"כ מתה דינה אזי בעלה של דינה יורש אותה מה שירשה מיעקב אביה אף שהיו הנכסים משועבדים לאלמנת יעקב אפ"ה נקראים הנכסים מוחזקים לבת כמו שפסק לעיל בסי' נ' ספיף א' והטעם מבואר בתשובת מהרי"ל סי' ע"ד זה לשונו דשטרא תקנתא משוי ראוי לשטרא תקנתא לתקנתא וכמ"ש לעיל כתובה מבטל כתובה אבל ירושת הבעל למ"ד דאורייי' או אפי' למ"ד דרבנן מ"מ תקנתא אלימתא היא וירוש' דממילא ולא מחסרא גוביינא אלימתא מן הכתובה וכן כמו שחלקתי שידי הבעל כיד אשתו בחיי' ועומד במקומה אבל כתובה לא ניתנ' לגבות מחיים אלא לאחר מותו והכא פקע זכותה קליסת' בראוי שהי' לו בחייו עכ"ל: (יז) במקום שיכולין לסלק האלמנה. זה לשון מהר"מ אלמנה שמת חמיה קודם בעלה אין לה לגבות כתובתה מנכסי חמיה מחלק ירושת הבעל דכיון דחמיה הניח אלמנ' וקי"ל הלכה כאנשי גליל (דניזונית האלמנ' בע"כ של היתומים כמבואר לעיל ריש סימן צ"ה בחלקת מחוקק) הוי להו כל נכסי חמיה ראוי לגבי בעלה ואיכ' נוטל' בראוי ואפי' יש במוחזק יותר על כתובת חמותה משמע במקום שקי"ל כאנשי יהודה (דביד היורשים לסלק' בעל כרחה וכמבואר נ"כ לעיל ריש סימן צ"ה) אי יש במוחזק יותר על כתובת חמותה גובה כתיבתה מן המותר אבל מה שכנגד כתובת חמותה ודאי הוי ראוי אף אם מתה חמות' דכתוב' מבטל כתובה וכמ"ש לעיל בס"ק לפני זה ובב"ח השיג כאן על דברי הרב ואין דבריו ברורים ובדברי הרב מוכח במרדכי פ' נערה וכמו שהעתקתי לעיל לשונו: (יח) ביד הגנב כשמת וכו'. ומיירי דלא נתייאש מן הגניבה וכן הוא במרדכי וכן הוא בתשו' מהרי"ל הנ"ל וכי מייאש הוי ראוי אע"ג דהוי מוחזק נעשה ראוי ועי' עוד במרדכי על אשה שמת בעלה והניח לבנו גוף הבית ולאלמנתו הפירות ומת הבן בחיי אמו נקרא הבן מוחזק בבית ואשת הבן גובה כתובתה מן הבית וכן פשו מעשה בקלוני': (יט) ומלו' שחייבים לבעל הוי מוחזק. לעיל סימן נ' לענין ירושת הבעל לא הוי מלוה שלו מוחזק לגבי דידי' וכן לענין בכור מבואר בח"מ סי' רפ"ח דאין הבכור נוטל פי שנים במלוה אפי' בשטר אע"פ שגבו קרקע בחוב אכיסס מ"מ כתובה עדיפא לענין זה ומקרי מוחזק לגבי כתובת אשה וב"ח משום דמשתעבדא להו מחיים מדר' נתן וע' בב"י שהעתיק דברי הרא"ש ודוקא מלוה שחייבים לבעל אבל מלוה שירש הבעל ממורישיו ולא בא עדיין לידו ולא היה בידו מעולם מיקרי ראוי לענין כתובה וע' בתשובת מהרי"ו סי' מ': (כ) אבל נדוניא ושאר נ"כ דינן כשאר חוב כלומר ונגבין מן הבינונים ולענין שבח דינו כמו שנתבאר בח"מ סי' קט"ו בדין ראוי אבל ב"ח ע' בח"מ סי' ק"ד ובסי' ק"ז ובסי' ק"ח ובתשובת מהרש"ל מה שנחלק עם הרב מהרמ"א בדין ראוי ואין כאן מקום להאריך מה שייך לח"מ: (כא) דאפ"ה אין נגבית רק מן הזיבורית. דטעמא דב"ח בבינונית משום נעילת דלת וזה לא שייך באשה ואדינא מוקמינן דכל ב"ח מן התורה בזיבורית והדעה הראשונה סוברת דאף דקי"ל דיותר משהאיש רוצה לישא האשה רוצה להנשא היינו לענין מה שהבעל נותן לה משלו אבל במה שהביאה מביתה אי מוליאה בזיבורית ממנעי ולא נסבי וכ' הר"ן שלזה הדעה נוטה גם המ"מ הביא שני הדעות פט"ז מה"א וכ' שמן הירוש' נראה דנ"כ בבינונית: (כב) אא"כ קנו ממנה תחלה. ועוד נתבארו הרבה פרטים אשר לא תוכל לצפון נחת רוח פשיתי לבעלי ע' לעיל סי' נ' סעיף י"ז: (כג) ואח"כ מכר לאחר. ה"ה מכר לראשון פעם אחרת ונתרצית ג"כ יש טענה זו דלמה לא עשתה נחת רוח לבעלה בפעם הראשון: (כד) ומן הראשון י"א שגובה

בית שמואל

או ג' שנים עיין תשובת מהרי"ו ותשובת מהרי"ל סימן מ' ושם משמע אפילו לא קלב זמן מ"מ כל שעדיין לא בא לידו הוי ראוי ודומה לשכר שכיר אע"ג קודם מיתתו מיד שנגמר המלאכה יש לו חוב אלא הבעל הבית מקרי ראוי כיון שלא נגבה ול"ד למלוה שהלוה דשאני מלוה דאותו מעות כבר היה בידו לפ"ז קשה למה כתב הב"ח שקלב זמן ליתן לו אחר איזה שנים ת"ל אפי' אם כבר הגיע הזמן מ"מ הוי ראוי וכן הקשה בח"מ והמעיין בתשו' יראה דלק"מ כי שם בתשובה איירי שהאב התחייב את עצמו ליתן לבנו איזה סך אז אפי' אם הגיע הזמן הוי ראוי אבל אם ציוה ליתן לבניו במתנות ש"מ לנדן שלו איזה סך הוי כמסורים לידו לכן אם לא קלב זמן לא הוי ראוי ודומה למ"ש בסי' נ' בשם הרב ר' בצלאל אם נתן מתנה לאשה ולא נבתה עדיין ומתה הבעל יורש המתנה משום דהוי כמסורים בידה אלא אם לא הגיע הזמן אז הוי ראוי ודומה למ"ש בסמוך מי שצוה שלא ליתן לו חלק ירושתו עד אחר כ' ג' שנים והכל חד טעמא הוא כתב בט"ז אם צוה ליתן לבנו קרקע אחר איזה שנים הוי מוחזק ומעות מחמת חזקה הנהוג בינינו נקרא מטלטלין וכל זמן שלא בא לידו נקרא ראוי. ועי' רס"ל: יד הואיל הם משועבדים אע"ג אחר שמת ראובן ג"כ מתה אלמנת יעקב מ"מ נקרא ראוי דהא הכל תלוי בעת מיתת ראובן והא דקי"ל לענין ירושת הבעל לא הוי ראוי כמ"ש רס"ל תירץ בד"מ שם איירי לפי המנהג דהיורשים יכולים לסלק'. ובתשו' מהרי"ל סי' ע"ד כ' שאני ירושה הבאה מאליו אבל כתובה ליתא אלא חוב ומחוסר גוביי' ובתשו' ש"י סי' ז' מתרץ בפ"א ופ"ש וכ' אם כבר נשבעת האלמנה אז היא מוחזקת בנכסים הן לענין ירושה [א] הן לענין הכתובה ופ' בנש"י ובתים' פ' א"ס דף נ"ס דקאמר התם א"כ בטלת ירושת הבכור דהא הכל משועבד למס המלך וכתבו דוקא כשמשועבד למס המלך הוי ראוי אבל יש עליו ב"ח וכתובה לא הוי ראוי ולדברי מהרי"ל שפיר אבל לדברי ש"י שם קשה ונראה דאיירי שהא כשעדיין לא בא ליד הבעל חלק ירושתו דאם בא לידו אז הוא מוחזק אע"ג דמשועבד לכתובה: טו ודוקא במקום שאין רשות כ"כ בד"מ ליישב ב' תשובות שהבאתי בסמוך וכ' בח"מ שיעור סך הכתובה הוה ראוי אף למנהג דהיורשים יכולים לסלק אותה ובמקום דאין היורשים יכולים לסלק אותה הוי הכל ראוי: טז ביד הגנב היינו כשלא נתייאש מגניבה דאל"כ נעשה ראוי שם כמ' ובתשו' מהרי"ל ח"מ: יז ומלוה שחייבים לבעל. כבר כתבתי לעיל הטעם משום דמשועבד מדר"נ לכן הוי מוחזק לענין כתובה ולא לענין ירושת הבעל מלוה שלו כמ"ש בסימן נ' וכן לענין בכור הוי ראוי כמ"ש בח"מ סי' רפ"ח ודוקא מלוה מה שחייבים להבעל שהי' המעות כבר בידו קודם שהלוה אבל מלוה של מורישו הוי ראוי כל זמן שלא נגבה ועי' ב"י: יח דינן כשאר חוב. משמע דס"ל דב"ח נוטל בראוי וכח"ם סי' ק"ד כ' דאין הב"ח נוטל בראוי ועי' תשובת מהרש"ל סי' מ"ס ותשו' רמ"א סי' נ' ז' ותשו' ש"י סימן א' ובש"ך שם ועי' בח"ה סי' קט"ו. כתב בתשו' מהר"ס מלובלין אם הרג כותי א' את בעל האשה ונתן כופר על שהרג אותו אין להב"ח שום זכיה בדמי הכופר: יט רק מן הזיבורית דהא ע"פ דין התורה ב"ח בזיבורית אלא משום נעילת דלת תקנו חז"ל דגובה בינונית ובאשה לא שייך נעילת דלת אוקמוה אדינא: כ ואח"כ מכר ה"ה אם מכר לזה פ"א ולא נתרצית ואח"כ מכר לו ונתרצית: כא ומן הראשון י"א שגובה

באר הגולה

מ טור מדברי אביו הרא"ש פ"ח דכ"כ: נ ג"ז שם במשנה דגיטין דף מח ע"ב ומשנה דנ"ה ע"ב ובכמה דוכתי: ס משנה שם דף נה ע"א לקח מן האיש כו': ע לייניה לעיל בסי' ל' סעיף יז: פ כפי' התוס' כסוגיא דף נה ע"א בד"ה התם איהו דאפסיד אנפשיה כו' כיון דבעת שכתבה לו לא היתה ראויה עדיין לגבות בברור שהרי לא נתנה כתובה לגבות מחיים ושכן פי' ר"ח וכ"כ הרא"ש: צ כפי' רש"י שם דלא מראשון אבדה דהיא אבדה כתובתה בידים ואפסידה לנפשה כמה שכתבה לשני וכן כתב הרמב"ם בפרק י"ט ובעל העיטור והביאה הטור וכ"כ בתשובה להרמב"ן

ביאור הגר"א

כמ"ש בס"ק דכ"מ: יב) י"א כו' ודוקא כו'. וכ"כ בהג"א שם בכ"א ר"ה פסק כו': יג) ומלוה כו'. מתני' דכתובות פ"ד א' מי כו' והיה כו'. ואף ר"ע ל"פ אלא משום דמטלטלי כו' הר"י מיגאש והרא"ש סוף בכורות ועי' תוס' דכתובות שם ד"ה לכתובות כו' ובב"ב קכה ב' ד"ה ואין כו' ובבכורות נא ב' ד"ה וגא כו' ועוד הביא ראיה הר"י מיגאש ממ"ש בכתובות פא ב' דהניא הרי בהיה נושה כו' וא"א לומר דרבי היא דס"ל מלוה מוחזק אף לבכור דא"כ הו"ל שם שלא הוזכר והוא שדחק הרמב"ן לדחות הראיות מ"מ הק' יש להכ"ל ע"ש כי האריך מאד וכ' הי"מ וא"ל דהא אמרי' בב"ב קמד ב' ושמואל אמר הכא כו'. ואמרי' שם קמה ב' כמלוה דמי י"ל יכס שאני דמדין בכור אחי כג"ש בבכורות נב א' ממ"ש בכור כו' ועי' מש"ל בי' קכח ס"ה. וד"ה הרי"ף ור' אפרים דמלוה ראוי הוא ועמ"ש בח"מ סי' קד סע"ז וי"א דמלוה ראוי לגבי כתובה ולא לבע"ח וכ' הרמב"ן וטעמן משום דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה אפילו מחיים כמ"ש ביבמות ובנדרים ולפיכך אפילו נכו יתומים קרקע אינו גובה מהן דכ"ל כמ"ש בפסחים ל"א או בפרק י' דכתובות דמשעבדא מדר"ן בחיי אביהון וכזה אתי שפיר הא דכתובות פ"א ב' משום דאתי כר"מ דס"ל מטלטלי משעבדי לכתובה וגם ההיא דגם פד א' י"ל דרבי היא מ"מ הוא דוחק וגם במסקנא מסיק כדברי הרא"ש ועי' תוס' דבכורות הנ"ל: יד) וכ"ז כו' ממ"ש בר"ס אע"פ דלא לכתוב כו' כ"מ כו' משמע דוקא כתו' וכמש"ל: טו) וי"א כו'. דטעמים שאמרו בר"פ הניזקין שייכא נמי בזה ועי' ר"ן שם: טז) וי"א כו'. וגן קסם בח"מ סי' קיח ס"א:

פתחי תשובה

מיתתה. לא זו שאין משמעות השטר כן אלא גם אם יהי' כן הרי קיי"ל כר' יוסי דזמנו של שטר מוכיח עליו כו' והא ודאי דקנין הגוף בלא פירות מקרי מוחזק ממה מהא דהביא בש"ס השולח בכור נוטל פי שנים בשדה החוזרת לאביו ביובל כו' ועוד ראי' ממ"ש הרמ"א סי' ל' ס"א כתבו לא מורישה קרקע מחיים ופירות לאחר מיתה הבעל יורש אותה קרקע ממנה וכ"ל שר"ל אם כתב לה מורישה מהיום ולאחר מיתה ואעפ"כ הבעל יורשה ש"מ דלא הוי ראוי ועוד ראיה ממ"ש הטור בסי' הנז' (ח"מ שם ס"ב) אמר נכסי לפלוני ואחריו מעכשיו ליורשי' ומתה כשו בחיי אותו פלוני ה"ל מיחזק ובעל הבת יורש הרי מבואר כמ"ש ופשוט הוא עכ"ד. וע"ש עוד שכ' בענין המס מן הבית מוטל על מי שיש לו קנין פירות ע"ש: (ח) כשמת ראובן. עבה"ט ועמ"ש לעיל סי' ל' ס"ק ג': (ט) ומלוה שחייבים לבעל הוי מוחזק. עי' ח"מ מ ש דהטעם משום דמשעבדא לה מחיים מדר' נתן והוא מדברי הרא"ש כמבואר בב"י. ועי' בתשו' כו"כ הביאה חח"מ סי' נב שכתב דהרא"ש שם פ' יש נוחלין קאי לדינא דש"ס אבל בזמנינו שעיקר משא ומתן ומחייתנו הוא בחובות הוי כמו אשלי דקמחוגא וגובה ויהם מדינא ע"ש ומה שפלפל בש אי שייך שעבודא דר' נתן בשטר ח של א"י. אחד כפ"אחי הן על הרב השואל שם הן על הגאון המחבר המשיב שלא הזכירו סוף דברי הרא"ש שם ודברי הש"ע כאן דמפורש דה"ה במלוה דעכו"ם ולא"ע: (י) כשאר חוב. עי' בה"ט מ"ש בשם הר"מ מ ובלין ועי' במל"ש מה"ח הלכות מלוה שהאריך בדין זה:

הגהות רעק"א

א] סימן ק כ"ט אות יח. הן לענין הכתובה כ"כ עי' סמכ"ן ס"א סי' יד:

באר היטב

המשניות ועיין בכ"מ פט"ז מה"א. ומהרמ"ש בתשו' סי' כ"ט שלא ראה שום פוסק שיסבור כהרמב"ם והטבא אין חילוק בין שבא ממילא לשאר שבח ועיין ב"י מ"ש בשם הרשב"א לענין אם הירשים תלשו ומכרו. וע"ל סימן ל"ה: י) מהראוי. אפי' מבעל עצמו מהרי"י ווייל סי' מ' ע"ש. מה נקרא ראוי ומה נקרא אינו ראוי עיין כנה"ג בחח"מ סי' ק"ז בדין ב"ח ובסי' רפ"ח בדין בכור ומשם יש לנמוד לכאן לענין כתובה. ואם אחר התקנה כתובה נגבית מן הראוי או לא. רשד"ם חא"ה סי' קי"ד ומהריב"ל ח"ד סי' ה' ס"ל דאינה גובה מהראוי אפי' אחר התקנה ואפי' אם תפסה האשה מוציאין מידה. והרא"ח מ"א סי' ק' וקט"ו כתב דבין מנה או מאחיים בין תוספת בין בנדוני' אם האשה מוחזקת אין מוציאין מידה ואם היורשים מוחזקים אין מוציאין מידם. ומהרמ"ש סי' כ"ט כתב במנה ובמאחיים אפילו אם תפסה מוציאין מידה. ובנדוני' אם תפסה קודם שנולד הספק אין מוציאין מידה ואם תפסה לאחר שנולד הספק מוציאין מידה ע"ש. ומסתימ' לשון המחבר והרמ"א משמע כהרשד"ם ומהריב"ל. עיין כנה"ג דף קי"ח ע"א: יא) לבנו. עיין מהרי"י ווייל סי' מ'. ובתשובת מהרי"ל סי' ע"ד ועיין ב"ש. כתב ט"ז אם צוה ליתן לבנו קרקע אחר איזה שנים הוי מוחזק. ומעות מחמת חזקה הנהוג בינינו נקרא מטלטלין וכל זמן שלא בא לידו נקרא ראוי וע"ל סי' ל': יב) ראובן. אע"ג דלאחר שמת ראובן מתה ג"כ אלמנת יעקב מ"מ נקרא ראוי דהא בכר תלוי בעת מיתת ראובן והא דקי"ל לענין ירושת הבעל לא הוי ראוי כמ"ש וע"ל ר"ס ל'. שאני ירוש' הבאה מאליו אבל כתובה ליתא אלא חוב ומחוסר גוביי' מהרי"ל סי' ע"ד ועיין כנה"ג בהגהות ב"י סעיף נ' ד'. ועיין ח"מ ב"ש: יג) כשמת. היינו כשלא נתייאש מגניבה דאל"כ נעשה ראוי: יד) לבעל. יש מחלקים בין מלוה שקדמה לשעבוד האשה שמאוחה מלוה אינה גובה. ובין מלו' שקדם שעבוד האשה למלוה. שמאוחה מלוה גוב' מהרי"ט ח"ב סי' ח' וכ"כ הרמ"א בתשובה. אבל מהרש"ל סי' ח"ט תמה עליו והסכים שגובה אפי' ממלוה שהיו חייבין לו קודם שנשאה. ומהר"ל סי' ע"ש סובר כרש"ל ע"ש. ועיין בש"ך ח"מ סי' ק"ד ס"ק כ"א מש"ש ראובן שנתחייב לשמעון סך כך עד זמן פלוני ונתחייב לפרוע לו סך כך בכל שבוע והתנו ביניהם שאם ימות שמעון פטור ראובן מלתת ליורשיו שום דבר אין הכתוב' נגבית מאותו מלוה הרש"ך ח"מ סי' י"ב. אבל הרשד"ם בחח"מ סי' ת"א והר"י מדרכי סי' רל"ח כתבו שאלמנה גובה מאותו מלו' ע"ש: טו) ממנה. לעיל סי' נ' לענין ירושת הבעל לא הוי מלוה שלו מוחזק לגבי דידים וכן לענין בכור מבואר בח"מ סי' רפ"ח. דאין הבכור נוטל פי שנים במלו' אבל כאן לענין כתוב' הוי מוחזק. ודוקא מלוה שחייבים לבעל אבל מלוה שירש הבעל ממורישיו ולא בא עדיין לידו מיקרי ראוי אף לענין כתוב'. וכנה"ג העלה דאם היורשים מוחזקים יכולים לומר קים לנו כהני פוסקים דס"ל דאין אשה גובה כתובתה ממלו' ע"ש קי"ח ע"ב סעיף י"א ועיין בהרש"ך ח"א סי' י"ב ובהרשד"ס חא"ה סי' קע"א: טז) חוב. אם הרג כותי א' את בעל האשה ונתן כופר על שהרג אותו אין להבע"ח שום זכיה בדמי הכופר הר"ס מלובלין ב"ש ע"ש: יז) לאחר. ה"ה אם מכר לזה הראשון פעם אחרת ונתרצית ס"מ ב"ש: יח) שגובה. ובח"מ סי' קי"ח שם פסק דאינה גובה ועיין ש"ך שם שבמסגנות

טורי זהב

של יעקב אחר מיתת יצחק אביו: [ד] רק אחר ב' או ג' שנים כו' זה מתשו' מהרי"ו סי' מ' וכתב שם אע"ג דאשה גובה כתובת' ממלוה אפי' של עכו"ם ואע"ג דת"ל ראוי ה"ט שהמעות שהלוה היו כבר בחזקת' וחל עליה שעבוד דאיתתא קודם שהלוה המעות אבל בזה שלא באו לעולם לידו לא חל עליה שעבוד האשה וכן בדין שנכר רמ"א אחר זה שצוה שלא ליתן חלק ירושה רק אחר כו' הפעם כיון שהממון הופקד ביד אחרי' והממון לא הי' ביד הבעל [illegible]

לענין כתובה ובעל חוב דמשתעבד אפי' בחיי אביהן מדרבי נתן ואע"ג דכתובה לא ניתנה לגבות מחיים מ"מ הי' לה שעבוד על כל בעל חוב כ"כ הרא"ש בפ"ב: [ו] יש אומרים שגובה היינו דעת ר"ח ור"ת בפור והטעם דאע"ג דבכה"ג בבעל חוב אמרי' בגמרא דאיהו דאפסיד לנפשיה שכתב לשני דין ודברים כו' שאני ב"ח דידע דמזו לגבית ואפ"ה כתב לי' הלכך לא גבת מראשון אבל אשה ליכא למימר כולי האי דאפסיד אנפשה דהא בשעה שכתב' לו לא היתה ראוי' לגבות בבירור דלא ניתנ' הכתוב' לגבות מחיים אשר"י: [ז] וי"א [illegible]

ד ק מי שהיה נשוי ב' נשים ומכר את שדהו וקנו מהאשה הראשונה תחלה ואח"כ ממנו השניה מוציאה מיד הלוקח והראשונ' מיד השנייה והלוקח מיד הראשונה (כו) וחוזרים חלילה כב [ח] עד שיעשו פשרה ביניהם:

ה י אם כתב בכתובתה יז) בעיקר כתובה ותוספת מעות סתם אינ' גובה כג אלא [ט] בפחות יח) (יח) שבמטבעות כיצד נשא אשה במקום אחד וגירשה במקום אחר והלכה שם כמו כד (כז) אבל שלא לה גם למקום הנשואין הולכין אחר מקום הנשואין (ב"י בשם תשו' הרשב"א) אם היה מעות מקום הנשואין טובים ממעו' מקום הגירושין נותן לה ממעות מקום הגירושין ואם היו מעות מקום הגירושין טובים ממעות מקום הנשואין נותן לה ממעות מקום הנשואין ודוקא בשיווי המטבע שהוא מגבה לה מאתים וכנה כה (כח) אבל לפחות מכאן א"א יח) ואם פירש בכתובתה מטבע ידוע בין בעיקר בין בתוספת גובה ממנו כמו שכתוב בכתובה: הגה יט) ונכסי צאן ברזל הולכין תמיד אחר מקום שנשתעבד שם כמו בחוב דעלמא (כ"כ המ"מ פי"ו וכ"כ הרשב"א) כ) ובמקום נ] שמוסיפים שליש על מה שנותנת לו כמו שנתבאר לעיל סי' ס"ו כו (כט) יש לו דין נ"ב ולא דין כ) תוס' (מהרי"ק שורש פ"א):

ו א אלמנה כז אם אין שטר כתובה יוצא מתחת ידה אינה גובה אפילו עיקר כתובה (ל) וכן הגרושה כח אם הבעל טוען פרעתי או מחלה אפילו עיקר כתובה אין לה עד שתוציא שטר כתובה בד"א במקום שדרכם לכתוב כתובה אבל במקום שאין דרכם לכתוב כתובה אלא סומכין על תנאי ב"ד כא) הרי זו גובה עיקר כתובה אע"פ שאין בידה שטר כתובה בין נתגרשה בין נתאלמנה: הגה כט כב) ואם יש עדים (לא) כא) שנאבדה הכתובה או נשרפה אפילו במקום שכותבין הוי כמקום שאין כותבין (הגהות אלפסי פ' הכותב) כג) וי"א דאפי' במקום שכותבין גובה את כתובתה בלא שטר כתובה ואין נאמנים לומר פרוע היא (טור בשם ר"י) כד) ולא מבעי עיקר כתובה ל אלא אפילו התוספת (יב) שמנהג כל המדינות כב) להוסיף (מרדכי סוף הנושא ותשו' מיי' סוף אישות) (יג) וכן נראה סברת הפסוקים (מהרא"י שורש ס"י וקי"ד ומהרא"י סי' רכ"ט) לא (לב) [י] אבל לא נהגו במדינות כב) אלו לגבות בלא כתובה (לג) ולכולי עלמא אם אין המנהג פשוט לבא"פ שכתובתה בידה ואינה מקויימת

טורי זהב

ביאור הגר"א

פתחי תשובה

הגהות רעק"א

באר היטב

אינה גובה כלום (שם במהרא"י ומהרי"ו סי' קי"ג ומהרי"ק שורש ס"י) מיהו אם תפסה האלמנה (לד) ויש לה מיגו שתוכל לכפור בנכסים נאמנת על מה שאומרת שהוסיף לה (מהרי"ו סימן רל"ב) לג (לה) כד) ועי"ל סימן ס"ו לד כה) וי"א דאם ג] כבר נשאת כה) לאחר (לו) אינה נאמנת לגבות עוד בלא כתובה (מרדכי פ' אלמנה) כו) וכל מקום שנאמנת צריכה לישבע שלא נפרעה כז) ובמקום שאינה נאמנת אם הבעל חי צריך לישבע שפרעה כח) ואם אינו חי (לז) היתומים פטורים בלא שבועה (דברי הרב וכן משמע לשון הטור) כט) היתה כתובתה בידה (לח) ונחתכה בסכין אינה גובה כלום אע"פ שאינה קרע שתי וערב (ריב"ש סי' שפ"ג):

ז ג האשה שבאה לב"ד ואמרה מת בעלי התירוני לינשא ולא הזכירה שם כתובה בעולם מתירין אותה לינשא לה (לט) [יא] ומשביעין אותה ונותנים לה כתובה (יד) כו) ואם באה ואמרה מת בעלי תנו לי כתובתי אף לינשא אין מתירין אותה:

ח ב באה ואמרה מת בעלי התירוני לינשא ותנו לי כתובתי מתירין אותה לינשא ונותנין לה כתובה אבל אם באה ואמרה מת בעלי תנו לי כתובתי והתירוני לינשא מתירים אותה ואין נותנים לה כתובה ואם תפסה אין מוציאים אותה מידה ויש מי שאומר דבין בזו ובין בזו אין מתירין אותה כיון שהזכירה כתובה:

ט ד במקום שאין כותבין כתובה והביאה עדים שכתב לה כתובה ל) לו ה יש מי שאומר שדינו כבמקום שכותבים ואינה גובה בלא כתובה ו לא) ויש מי שאומר[יב] שגובה בלא כתובה:

י לז לב) האשה שהוציאה שטר כתובה [יג] ואין עמה גט ואמרה לבעלה גרשתני ואבד גיטי תן לי כתובתי והוא אומר לא גרשתיך לח חייב ליתן לה עיקר כתובתה אבל אינו נותן לה התוספת עד שתביא ראיה שנגרשה או שיוצא גט עם הכתובה מתחת ידיה לג) (וי"א דאם אינה מביאה ראיה על הגירושין אפילו עיקר כתובה אינו נותן לה דמאחר (יד) שהוכפה כתובה אינה נאמנת על הגירושין (מ) כמו שנתבאר לעיל סימן י"ז סעיף ג' ולכן אינה נוטלת כתובתה ח (טור וכן עיקר):

יא ט אמר לה הבעל כדהיה גרשתי ונתתי לה כל הכתובה עיקר ותוספת וכתבה לי שובר ואבד שוברי לט מתוך שיכול לומר לא גרשתי ולא יתחייב בתוס' נאמן (מא) ומשביעה בנקיטת חפץ מ ונותן לה את העיקר ונשבע הוא שבועת היסת על התוספת:

יב מא י לד) הוציאה גט [טו] ואין עמה שטר כתובה י אם
דרך

ביאור הגר"א

פתחי תשובה

הגהות רעק"א

באר היטב

טורי זהב

דרך אותו המקום שלא יכתבו כתובה מב (מב) גובה עיקר כתובה בגט שבידה ואם דרכן לכתוב כתובה אפי' עיקר אין לה עד שתוציא שטר כתובה ונשבע הבעל ל שבועת היסת על מענתה ונפטר:

יג מ הוציאה ב' גיטין וב' כתובות וזמן כתובה ראשונה קודם לגט הראשון וזמן השני' קודם לגט השני גובה ב' כתובו':

יד נ הוציאה ב' כתובות וגט אחד אינה גובה אלא כתובה אחת ואיזו מהם גובה אם שתיהן שוות ביטלה האחרונה את הראשונה ואינה טורפת אלא מזמן האחרונה ואם היתה באחת משתיהן תוספת על חבירתה לה) ולא כתב לה ואוסיפי' לך כדוכך על הראשונה אם רוצה לגבו' הראשונ' גוב' מזמן ראשון או שני' מזמן שני ואם כתב לה ואוסיפי' לה כדוכך על הראשונ' גובה ראשונה מזמן ראשון והתוספ' מזמן שני בד"א ששתיהן מן האירוסין או מן הנשואין ס אבל אם אחת מן האירוסין והשנייה מן הנישואין בכל ענין אינה גובה אלא אותה שמן הנישואין:

טו מג ע הוציאה (מג) שני גיטין וכתובה אחת אינה גובה אלא כתובה אחת שהמגרש את אשתו והחזירה סתם על כתובתה הראשונה החזירה:

טז פ הוציאה גט וכתובה אחר מיתת הבעל אם גט קודם לכתובה מד (מד) גובה בגט זה עיקר כתובה לו) אם אין דרכם לכתוב כתובה ל (ובכתובה) גובה כל מה שיש בכתובה זו שהרי זכתה בה במיתתו ואם כתובה קודמה את הגט אין לה אלא כתובה אחת שעל דעת כתובתה הראשונה החזירה:

קא עד כמה גובה כתובתה ובו ד סעיפים:

א א אלמנה כל זמן ששטר כתובה בידה א גובה לעולם ב (א) בין אם נותנים לה מזונות בבית א) אביה או בבית בעלה [א] ונשבעה א) ג (ב) ג אפילו לאחר ג) שנשאה (ג) ג אפילו עברה עלי' שמיטה אינה נשמטת ד ד אא"כ פגמה אותה (ד) [ב] שגבת' מקצת או שזקפה במלו' ה ואם אין כתובת' בידה ובאה לגבות בתנאי ב"ד [ג] ב) במקום שאין כותבים ה (ה) ו אם נותנים לה מזונות בבית אביה ו ג) (או שנשאת ג לאחר) (מרדכי סוף פ' הנושא) אינ' גובה (א) אלא עד סוף כ"ה א] שנה אבל שתקה כ"ה שנה ולא תבעה ז מחלה ז ואם תבעה תוך כ"ה שנים מונין לה כ"ה שנים מיום שתבעה ח (ו) ח וכן יורשי' צריכים ד) לתבוע תוך כ"ה שנה למיתתה ואם שתקו יותר מכ"ה שנים מחלו (ז) ד) (ג) וכל שזכרה ואמרה שמה ששותקת לאו משום מחילה הוי כתביעה (הר"ן פרק הנושא):

ב ט אפי' אם ניזונית בבית אביה אם היורשים מכבדים אותה (ח) שמוליכים לה מזונותיה ה) בעצמם אין שתיקתה מחיל' שמפני הבוש' שתקה ולא מפני שמחלה:

ג ט (ט) [ד] י ה) נדוניא לעולם אינה ו) מוחלת אפילו שהתה כמה שנים:

ד כ גרושה לעולם אינה מוחלת אפילו שהתה כמה שנים:

קב דין גביית חוב וכתובת אלמנה ובו ט סעיפים:

א א מי שמת א א) ואלמנתו [א] (או גרושתו) (מרדכי פ' הכותב) באה לגבות כתובתה (א) ועליו א) ב"ח [ב] אם זמן של אחד מהם מוקדם ולא הניח אלא קרקע כדי לפרוע לא' מהם מי א] שזמנו קודם ב יגבה והא' ידחה בין אלמנ' בין בעל חוב ב ב) ואפי' תפס המאוחר מוציאין מידו: הגה ג) היתה הכתובה מוקדמת ב אינה יכולה לומר (א) לא אגבה כתובתי עכשיו רק אהיה ניזונית בבית בעלי ואח"כ אגבה כתובתי אלא נותנים לה כתובתה והמותר לבעל חוב (וע' בח"ה סי' צ"ג):

ב ג לא הניח אלא מטלטלים ג (ג) שאין בהם קדימה ד (ב) (ג) כגון דלא אקני לה מטלטלי ג) אגב מקרקעי ינתנו לבעל חוב אפי' הוא מאוחר ותדח' האשה (ג) מלגבו' ה עיקר ד) (ד) ותוספת ד) ו ומיהו אם תפסה אפי' שלא בב"ד אין מוציאין מידה: הגה ז ה) וי"א דאפי' תפסה מוציאין ה) מידה (מרדכי בשם מוהר"ם פ' הכותב) ח (ד) (ה) וכן ב] הורו האחרונים (מהרי"ל ומהרי"ו) (ה) ואין חילוק בזה בין מלוה בשטר או מלוה על פה הידועה (מהרי"ו סי' נ') אבל אם אינה ידוע יכולה לומר ט דילמא אינו חייב לך י (ו) ולכ"ע אם תפסה פקדון של אחרים שהיה ביד ו) בעלה צריכה להחזיר (מהרא"י בפסקיו סי' ר"ס) (ו) י"א (ז) דאין כותבין אגב ג] בכתובה וכן נוהגין ו) מיהו יא אפי' כתב (ח) [ג] *בזמן הזה אין לחוש וכמו שנתבאר לעיל סי' ק"ז:

חלקת מחוקק

לידה אינה יכולה לגבות הכתובה וסמ"ע כתב דמיירי שהיורשים מודים שלא פרעוה אע"פ שאבדה כתובתה עיקר ותוספות לא אבדה הנדוניא:

קב (א) לא אגבה כתובתי עכשיו כלומר אע"פ לדינא יכולה כל אחד נו' לא אתבע כתובתי רק אהיה ניזוני' ע"כ של יתומים עד זמן שתרצה לתבוע כתובתי וכמו שנתבאר לעיל סימן צ"ג אבל מקום שיש פסידא לב"ח אין לה מזונו' וכמו שנתבאר בח"מ סימן ל"ו סעיף כ"ד: (ב) כגון דלא אקני לה מטלטלי אגב מקרקעי · ואע"ג שכ' לה מטלטלי ומקרקעי דנמצא דגובה מן המטלטלין מדינ' מטעם תנאי שבממון ולא מטעם תקנת הגאונים אפ"ה ב"ח עדיף מטעם שכ' הרמב"ם שהב"ח הוציא מעותיו והאש' לא חסרה דבר אבל אם כתב מטלטלי אגב מקרקע דין המטלטלי כדין הקרקע ושייך בהו קדימה: (ג) מלגבו' עיקר ותוספו' כלו' אבל לא נדוניא דהכעלי' ליה שבזה דינה כמו ב"ח וכמו שנתבאר בסמוך סעיף ט' והטעם מבואר שהיא נתנה לו נכסיה כמו הב"ח ופמ"ש סימן ק' סעיף כ': (ד) וכן הורו האחרונים. שם בתשוב' מהרי"ו כתב אפילו למאן דס"ל דלא מפקינן מן האשה מ"מ ממון שהלו' לבעלה ולא בא ממון לידה אבל היכא דבא הממון לידה וכו' דאם לא כן נפלת דלת וכו' תחזיק בכל הממון והיאך יצא נקי עכ"ל ע"ש: (ה) ואין חילוק וכו' מלוה ע"פ הידועה כלומר שידוע שהלוה ושלא נפרע דאל"כ יכולה לומר שמא נפרעת: (ו) ולכ"ע אם תפסה פקדון. דין זה פשוט דמשי תיתי שתתפוס פקדון של אחרים ואפי' פוסק' דסוי שלגא מלוה ספק כ"ד סי' קע"ז דאין ב"ח ואשה נוטלים כלום מן הקרן ומחלק ריוח של הנותן ושם בפסקי מהרא"י מבואר דאף שאין עדות ברור' שמה בתפס' הוא פקדון רק דאיכ' קלת עדות וגם אומדנ' שבעלה לא הי' איש אמוד ע"ש: (ז) דאין כותבין אגב בכתובה כדי שלא תטרוף מטלטלי שמכר הבעל או שנתן במתנת בריא: (ח) בזמן הזה אין לחוש. כלומר משום תקנת השוק אין נוהגים לגבו' מנהלקוחו' שמכר או נתן במתנ' בריא ומ"מ אם כ' אגב בכתוב' מועיל לפנין ב"ח הבא לגבו' ממטלטלי דיש לה קדימה וכמו שנתבאר בח"מ סי' ק"ג דלגבי שני ב"ח הבאים לגבו' ליכא תקנת השוק וע"כ כ' לפני זה כגון דלא

בית שמואל

איירי דאין השטר בידה אלא הם מודים או יש חילוק בין כתובה לנדוניא כי נדוניא דינו כחוב ולא מת"ה כ"כ המגיד:

קב א ואלמנתו. כ"כ הרמב"ם ושאר פוסקים ולא כר"ת שכתבו תוס' בשמו דהשתא מה לא אמרינן ליפות כח של ב"ח דאז ל"ח לנפילת דלת דמית' לא שכיח · גם י"ל דלא תימ' דדוקא כשהו' חי דאז המטלטלין משועבדים מדינ' לב"ח ולה אינם משועבדים אלא מצד התקנה אז מיפים כח ב"ח ולא אחר מותו קמ"ל וכעין זה ס"ל לרא"ש: ב א"ל לא אגבה כתובתי וכו'. אף על גב דקי"ל הברירה בידה לגבות הכתובה מ"מ במקום שחב לאחרים א"י לומר לא אגבה: ג שאין בהם קדימה. כלל הוא כל שאין בו דין קדימה כגון מטלטלין או שזמן שניהם ביום א' או שקנה אחר שלוה ונישואין דקי"ל בעלמ' מי שתפס אין מוציאין מידו אז מיפים כח ב"ח אפילו לא תפסו נותנים לב"ח ול"ח לנפילת דלת כי יותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא אבל היכא דבעלמ' לא מהני התפיסה אין מיפים כאן כח ב"ח כ"כ הרא"ש והר"ן וע' סימן ק"נ ס"א: ד כגון דלא אקני כו'. אע"ג דקי"ל דאין טורפין מטלטלין אפילו אם כתב אג"ק מ"מ לענין ב"ח נותנים למוקדם כשכתב אג"ק כמ"ש בח"ה סימן ק"נ ומ"ש ותדחה האשה ע' בח"ס בב"י סימן ק"ד: ה עיקר ותוס'. אבל לא הנדוני' כי בנדוני' דינה כב"ח ותוספו' שלים כתבתי כמה פעמים דדינו כנדוני' וכאן י"ל בתוס' שלים דינו ככתובה דהא כ' הרמב"ם הטעם דמייפים כח הב"ח משום דהוצי' את מעותיו ובתוספ' שלים ד] לא שייך טעם זה: ו ומיהו אם תפסה וכו'. והנה הרמב"ם והרי"ף לא כתבו דין זה בכתוב' אלא כתבו בעלמ' בשני ב"ח כשאינו דין קדימה אם קדם ותפס ה' אין מוציאין מידו והרא"ש מדמה דין כתובה לשאר מלוה ופסק כאן ג"כ אין מוציאין ומ"ש בח"מ דהרמב"ם ס"ל כהרא"ש ליתא אלא הרמב"ם כתב דינו בעלמא אף ע"ג דכתב רפי"ז ה"א דין ג' לעולם כל שזכה מטלטלין כדי חובה או כדי הכתובה אין מוציאין נראה דשם איירי כשיש לכולם לגבות מ"מ כשיש מוקדם נותנים למוקדם בתחלה ול"ח למאוחר שמא יבא לידי הפסד בינו לבינו וכשאין מוקדם ביניהם אין חולקין אלא נותנים לכלם כא' ובזה ס"ל אם זכה המטלטלין אין מוציאין ע"ש: ז וי"א דאפי' תפסה. כ"כ ח"מ בשם מהר"מ ומדייק מל' הרי"ף שכ' מטלטלין לב"ח יהבינן ולאשה לא יהבינן ולא אמר בקיצור לב"ח יהבינן אלא קמ"ל תפיסה לא מהני אע"ג בש"ס אי' נמי כל' כזה ולא מדייק מש"ס דין זה משום בש"ס איירי בקרקע ובזה פשיטא תפיסה לא מהני כמ"ש הרא"ש והיינו כשתפסה בלא ב"ד אלא מהרי"ף נשמע אף במטלטלין לא מהני תפיסה לכן נראה אף להני פוסקים דס"ל הפיסה לא מהני היינו כשלא הפסה בב"ד דהא אין להם ראיה לדין זה אלא מדייקים מיתור הל' וי"ל הרי"ף אתי להורות תפיסה שלא בב"ד לא מהני ומנ"ל לרבות אם תפסה ברשות ב"ד כיון די"ל לישנא יתירי קמ"ל בתפסה מעצמו. וח"מ מסופק בזה ולכאורה נראה כמ"ש כי בודאי רק במטלטלין עדיף טפי תפיסה ברשות ב"ד מתפיס' בעצמו בלא רשות ב"ד. אלא בבה"ת שער מ"ג ראיתי דפסק ג"כ תפיסה לא מהני ולא למד מלשון הרי"ף אלא כ' הטעם דקולי דכתוב' הוא דתפס' לא מהני לפ"ז י"ל אפי' תפיסה בב"ד לא מהני ואין מוכרח וכן נראה מדברי הריב"ש שהבי' בסמוך דא"ל ליתן פרבות משום מה שתפסה כמ"ש בח"מ: ח וכן הורו האחרונים ומ"ש בסעיף א"ז ואם תפסה מטלטלין אין מוציאין מידה אתיא אליבא הפוסקים של דעה קמיית' וכתב מהרי"ל. שם לכ"ע אם היא נושאת בבית ובאו המעות לידה חייבת מדין ערב לפ"ז אפי' אם היא מוקדם ויש קרקע חייבת לשלם אע"ג בח"ה סוף סימן ל"ו פסק כנושאת בבית וחייבת לאחר א"ל הבעל לשלם בעבורה דשם לא בא המעות ליד הבעל רק לידה: ט דלמא אינו חייב לך. כלומר שמא פרע לך. אבל אם ידוע שלא פרע לו אע"ג די"ל דלמא לא היה חייב לו מ"מ יכול לחייבה דהא יכול ליתן מתנה לכל מי שירצה כמ"ש בסימן ק' וראיתי בתשובת רש"ך ח"א סימן ל"ה דכתב דא"י לחייבה ולמד כן מתשובת הרשב"א שהבאתי בסי' ק' וליתא כמ"ש שם: י ולכ"ע אם תפסה פקדון. והיינו אף על גב דאינו יודע שהוא פקדון אלא אומדנא דמוכח הוא שהוא פקדון אינו יכול לתפוס דאלו ידוע שהוא פקדון פשיטא א"י לתפוס וכן כתוב בח"מ: יא אפי' כתב

באר היטב

קב א) ב"ח וכו'. הי' חייב המס נפרעין מנכסיו המס תחלה ואח"כ תגבה היא כתובתה כנה"ג בשם משאת מלך ח"ד משפט ז'. באה לגבות ממקומות הצ"כ ובגלוי לדקה מעכב בעבור שבעלה חייב לצדקה הדין עמה משאת בנימין סי' ק"ב וכ"כ ב"ש בסי' ק' ס"ק ג': ג) יגבה. כתב בעל פנים מא"ות בשם שארית יוסף סימן ל"ז הכוהב לבנו בטר חצי זכר וקודם מותו עבה כתובה גדולה לאשתו ומחכיו טוענים שבטר שלהם קודם ליטול. ישלמו ברא"ש הכתיב' ואח"כ יטלו בחצי זכר. בתשובת רמ"א סימן ק"ט העלה אע"פ שמי שזמנו קודם קודם לגבות. אם הב"ח גבה ע"י ערכאות של עכו"ם ולא היתה האשה יכולה למחות ולטרוף מן הב"ח. אם מכר הב"ח הקרקע לישראל אחר אין טורפת מהם ע"ש: ג) רג"ק. עיין בח"ס סי' קי"ג. מלוה ע"פ מוקדמת. וכתיב' מאוחרת שכתב בה מטלטלי רג"ק יש מחלוקת בין הרשד"ם והרש"ך. שהרשד"ם חח"מ סי' ר"י כתב דאם תפס הבע"ח שבע"פ מעצמו זכה. והרש"ך ח"א סי' ל"ה כתב דמוציאין מידו וניתנין לאלמנה עיין כנה"ג חח"מ סי' ק"ד. ובש"ך שם: ד) ותוספת. אבל לא הנדוני' כי נדוני' דינה כבע"ח. ותוס' שליש הנהוג בינינו. כתב הב"ש הע"ג דכתבתי כמה פעמים דדינו כנדוניא כאן י"ל בתוס' שליש דינו ככתוב' ע"ש. וז"ל הרדב"ז ח"א סי' ע"א. נ"מ שלא נוטלת וכן נל"ב דהיינו נכסי נדוניא אם הם בעין או המורחם שיש עדים או ראיה שאלו נאו מכח אותם הנכסים שהיו מנדונייתה נוטלתן ואין לבע"ח בהם כלום ואם אכלן הבעל או שאבדו כיון שהוא חייב באחריותן הרי הוא בהם כשאר בע"ח וחולקין. ומנה ומאתיים ותוס' בע"ח קודם ע"ש. ועיין בח"מ סי' ל"ז סעיף כ"ז. והרח"ש בתשוב' סי' כ"ד כתב דתוס' דידן דינו כנדוניא אפי' כאן. חפץ הקנויה ממעשה ידיה וכן פירות נ"מ שלה שהם בעין נוטלתן האשה וישומו לה לנדונייא ולא מועיל קדירה או תפיסה לבע"ח הר"ס מטראני ח"ג סי' קפ"ד. החשבון מהנדוני' שחוז' ליורשי האשה כשמתה בלי זרע של קיימא לפי התקנ' או המנהג או בתנאי דינו כנדוניא. הרא"ש. מי שמת והי' חייב בכירות למשכיר ונמצאו מטלטלין בתוך הבית. המשכיר קודם לאלמנה אף אם כתב בכתוב' מטלטלי אג"ק וזמן הכתוב' קודם לשכירות המשכיר. רשד"ם חא"ה סי' קפ"ג: ה) מידה. היינו כשלא תפסה בב"ד אבל אם תפסה ברשות ב"ד י"ל דמהני ב"ש ח"מ ע"ש שלא החליטו הדבר הזה. וכנה"ג דף קכ"א ע"א אלא דהם תפסה מטלטלין לא מפקינן מינה מפני שיכולה לו"ר קים לי כהרא"ש ע"ש ועיין מהרי"ט בתשוב' חח"מ סי' ח': י) בעלה. או אפילו הלוהו והיא נושאת ונותנת בבית ובאה מעות לידה מוציאין מידה אפי' אם היא מוקדם

פתחי תשובה

סי' קב (א) ועליו בע"ח. עי' בת' אח"ז פנים מאירות ח"ב סי' קא באלמן שנשא אשה והיה חייב לכמה אנשים על ממרמו"ת ושבק חיים ורצו בעלי ש"ח לגבות קודם כתובת אשתו באמרם שהם מוקדמים והוא ז"ל כ' דאין להם קדימה אלא היא קודמת כיון דממרמו"ת שלנו אינם א"א כמלוה ע"פ כו' ופסק כן הלכה למעשה ע"ש וע"י בח"מ סי' קד כי"ג. (ומ"ש הבה"ט היה חייב המס נפרעין מנכסיו המס תחלה כו' עי' בת' חתם סופר סי' מב שכ' דמנהג בכל חפולות שתשלומי חובות הקהל וכל צרכי הרבים קודמים לכתובת אלמנה ומנהג יתיקון הוא ומ"מ מכתמא שבח בית אביה הקיימים לא תפסיד כח ש אופן. גם נהגו ששכר הרופאים והפטיקן ואל"ל סריכין וגם לצרכי נשמתו כמו שנוהגים להדליק נר שמן ז' ימי אבלו הכל קודם לכתובה הנה תשלומי רפואות הוא נכון מפני תיקון העולם וכן ראוי ועח"מ סי' קח כס"ח ולמכס בשערי דברים אם מערער האשה הדין עמה עש"ך סי' קז סקי"ו וכ' עוד כדבר ה' שמת וכל ימיו לא שילם חוק החיוב לחברת קבורת מתים ועתה רולים לירד לנכסיו ולגבות המגיע להם וע"ז יופהת להאשה ממסת כתובתה הנה אם חוב הח"ק הוא חוב המוטל על כל בני הקהל אפי' מי שאינו מהחברה א"כ הרי הוא ככל לרכי הרבים אבל מה שחייב מפני שהיה הוא כמכה מבני הח"ק פשיטא שאין האשה לריכה לשלם כלום וקי"ו מעובדא דח"מ סי' קב כו' ודעת לנבון נקל שח"ח להעמיד דברים כאלו על תלוי דין תורה ממש ע"ש): (ב) שאין בהם קדימה. עב"ש סק"ג ועי' בת' נוב"ת חח"מ סי' ל"א שרב א' טעה בכונת הב"ש כמ"ש דקי"ל בעלמא תפס אין מוציאין אז מיפים כח הבע"ח. כונתו לפי' היכא דאיכא פלוגתא דרבוותא ומחמת קים לי מיעיל תפיסה של הבע"ח בזה ג"כ רפי' לא תפס מיפים כחו והוא ז"ל כ' לו דהאמת לא כן הוא והב"ש קאי היכא שע"פ הדין מועיל תפיסה דהיינו שזמן שניהם שוה שהזכיר קודם או שלוה ולוה ואח"כ קנה שהזכיר שם זה הדין פשוט ביד שניהם שיים ואם הגבהו הב"ד קודם מהני אז נגד האשה מיפים כחו אפי' עדיין לא הגבהו אבל היכא דיש פוקסים שהאשה קודמת ויש פיסקים שהבע"ח קודם וק"ו במקום שלכ"ע האשה קודמת רק אם קדם והפס יש פוסקים ש"ן מוציאין מידו בזה ודאי ליכא שום ה"א שלא תפס ליפות כחו כלל ודי אם תפס יכול לומר קים לי אבל הכא איך ניפה כחו לגזול האשה. וע"ש עוד שכ' דאף דכל הני כללי דכייל מר שמואל הוא הב"ש ז"ל ליפות כח הבע"ח נגד האשה המה בין בגרושה בין באלמנה וכ"ה באמת הככמת רוב הפוסקים (זולת המרדכי בפ' הכותב) מ"מ בכתובות בשי דידן שנוהגין ל חוב בהם מטלטלין אג"ק (לאו דוקא הוא וה"ה אפי' לא כתוב לגב רק כתוב שהם מטלטלי ומקרקעי בחייה ו.מותה וכדרך שאנו נוהגין אלא דכ' כך לפי מנהג מדינתו שהיו כות.ין אגב וכמ"ש בנו"ב קמא כי' עז אבל אנו אין כותבין לגב כמ"ש הרמ"א בהגה וכמוזכר ב"ש וכס' ב"מ) וכהוב מפורש בחייו ובמותו ובמלאו בשי דידן גובין ממטלטלי דיתמי ע"פ דין הש"ס ואם בשערו כל הבע"ח לא נכתב בו בחייו ובמותו אף שכ' בו מטלטלין אג"ק מ"מ אינו גובה אלא מתקנת הגאונים יש מקום לפקפק דאין ליפות כח הבע"ח נגד האלמנה ולריך להתיישב בזה ע"ש. (עי' סמ"ע סי' קז סק"ג וסק"ו ובש"ך סי' תיט סק"ה) ולכאורה מדברי הח"מ סק"ב לא נראה כן אך עי' מ"ש בס"ק שאח"ז: (ג) כגון דלא אקני לה. עי' ח"מ סק"ב שכ' ואע"ג שכ' לה מטלטלי ומקרקעי כו' ועי' בת' ר"ע איגר ז"ל סי' קלג שכ' דדברי ח"מ אלו לריכים ראיה גדולה דדילמא כיון דלה משתעבדא מדינא ולבע"ח רק מתקנה איהי עדיפא דגם להח"מ מ"מ מודה דאם קדמה האשה והפסה מהני עש"ך. גם בס' בית מאיר עמד בזה ע[illegible] ולע"ד זה אינו אלא בגרושה דאז שעבוד הבע"ח מיניה ולאחרוייהו משתעבדי מדינא בלא קדימ[illegible] שעבוד הב"ח לדין הש"ס מטלטלי דיתמי לא משתעבדי וליכא אלא מתקנה ולדידה מדינא אם נכתב [illegible] אליס והיא גביא ולא הוא כו' עכ"ל (ועמ"ש בס"ק הקודם): וע"ש עוד מ"ש בענין תקנות [illegible] (ד) עיקר ותוספת. עי' בה"ט מ"ש והוספת שליש הנהוג בינינו כ' הב"ש כו' עד דינו ככתובה. כ"כ עי' בת' בעי חיי לבעל כנה"ג חח"מ סי' ר"ב כ' ד.ס זה פליא בפלוגתא דרבוותא אם הוספת [illegible] נל"ב ועי' בת' מהרמ"א סי' כד עכ"ל). מ"ש מי שמת והיה חייב שכירות למשכיר ונמלאו מט[illegible] כו' ועי' בת' רע"א ז"ל סי' קלג עובדא כזו ממש ומספקא שם בדין זה אם מיירי המשכיר קדשו[illegible] סי"ג ס"ג דהמשכיר אלר לחבירו הוי אלירו של משכיר לזכות במליאה הנה למ"ש תוס' בב"מ [illegible] המשכיר בימו פתוח לחלר ומקרי עומד בלד שדהו א"כ בנ"ד ל"ה אלירו דהמשכיר אף דה"א ד[illegible] חדר המושכר כלע"ד דס רת חוכ' רק לגבי החלר כיון דגם המשכיר יולא ו.נכנס בו ויכול לשום [illegible] המושכר ברשות ביד הבוגר לסוגרו ולדחות להמשכיר דריסת הרגל בו א"כ בודאי ל"ה משכ[illegible] בח"מ שם ביאר דהרמב"ם ס"ל בכל ענין הוי אלירו דהמשכיר אין דבריו מוכרחים כאומן דאין ה[illegible] ועוד יש לפקפק בכ"ד בתפיסה ע"י אלירו די"ל כיון דחלר קונה מדין שליחות כדמקי' פ"קדב"[illegible] ילפי' ומבואר בהרי"ף והרא"ש בס ד ה"ה באיש בד ל הלר דגברא לאו משום ידו הוא אלא משום ש[illegible] זכיות חלר דהוי כתופס לב"ח במקום שחב לאחרים דלא קנה כו' עש"ב. וכ' די"ל לדון בכ"ד ג[illegible] לבעלה לדור עד תחילת שנה הבאה דיש"ל דגם היא יכולה לדור בה בתנם כיון דבעלה זכה בבית ל[illegible] לכהוכתה אף דמשועבד גם להמשכיר על שכירות תשנים שעברו מ"מ בתחלת שנה זו דזכה ה[illegible] כמו דאקני לגבי המשכיר על חיובו ולגבי האשה לכתובתה ואליא במחלוקת הפוסקים בלוה ולוה [illegible] לא כ' דאקני עכ"ד: (ה) וכן הורו האחרונים. עב"ש סק"ח שכ' וז"ל וכ' מהרי"ל גם לכ"ע א[illegible] לידה חייבת מדין ערב לפ"ז אפי' אם היא מוקדמת ויש קרקע חייבת לשלם כו' עכ"ל ועי' [illegible] שבד"מ כ' ג"כ הכי בשם מהרי"ו (עבה"ט סק"ז) מ"מ יש לתמוה כו' ומקיים לכן הברור לע"ד [illegible] לסניף ולדינא אין להלק בין נו"נ לאין נו"נ ומכ"ש שהאה ערב ושהתחייב לשלם מדידה חלילה ל[illegible] בנדון דידיה שנתערבה בפירוש אלא שהיה לאחר מתן מעות וכמועסק בשמו בח"מ סי' קנט ס"ג ב[illegible] הדברים בשם מהרי"ל א"י מקומו ול"ע עכ"ד ע"ש: (ו) דאין כותבין אגב בכתוב' עב"ש לעיל [illegible] דזהו בעיקר כתובה וכ"ש אתוספתא אבל בנדוניא למה הגרע משאר ב"ח כו' ע"ש אמנם מנה[illegible]

טורי זהב

סי' קב [א] או גרו שתו כן הוא בהדיא בגמ' פ' הכותב דף פו אפר אסימר האי מאן דאיכא עליה כתובת אשה ובע"ח ואית ליה ארעא כו' משמע דבגרוש' איירי דהא נקיט דאיכא עלויה בעור נקט כי שמת ואלמנתו באה לגבות כו' וקשה למה שינה מל' הגמ' ונרא' דבגמ' לא אפשר למנקט אלמנה בדין זה דלפי דין גמ' מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לא לב"ח ולא לאשה אבל הטור כתב דינו אחר תקנת הגאונים דמטלטלי משתעבדי בקרקע א"כ הו' דין אלמנ' כגרושה ע"כ נקט הטור דין זה באלמנ' ועוד דלפי מה דס"ל לרבינו תם דדין זה דוקא בגרושה קמ"ל רבינו הטור דלא קי"ל כן א"א כתי' בתרא: [ב] אם זמן של אחד כו' פי' זמנו של קנין: [ג] בזמן הזה אין לחוש וכמו שנתבאר לעיל סי' ק"ז. וכן קאי על מ"ש שם ס"ג

באר הגולה

א ל' הטור משנה דכתובות דף צ"ג ע"ב: ב כת"ק שם וכדמוקי' לה שמואל שם ריש דף צ"ד: ג שם מימרא דאמימר שם דף כו ע"ב וכמ"ש הרי"ף והרא"ש שם וכ"כ הרמב"ם בפי"ז ה"א ◦ פירוש שאין גובין ממטלטלין שמכר משני

ביאור הגר"א

קב א) ואלמנתו. ל' הרמב"ם ולרבותא ודלא כר"ת בתוס' שם ד"ה לאשה וגם דלא כמ"ש במרדכי דלאחר מיתה שניהם שוין במטלטלין לפי שמדינא דגמ' לשניהם לא שייכי רק מתקנת הגאונים וז"ש או גרושתו וכ"ש הוא: ב) ואפי' תפס כו'. לאפוקי מר"ן לכ"ע וקי"ל כר"ן בדיני וכמ"ש בח"מ סי' קד: ג) היתה כו'. ממ"ש בכתובות לו ב' וכן כתה יפה ואמרינן בירושלמי והביאו הרא"ש שם סי"ב הם כאן מלוה בעדים אומרים לאזונות מכרתי כאן מלוה בשטר כו' ועי' ר"ן רפ"י שם: ד) ומיהו כו' ואפי' כו' ממ"ש במהני' פ"ד כל הקודם כו' ואע"ג דכלא תפסה אמרי' שם יכתנו לכותל ומפ' ריב"א לכותל שברחיה ופ' הרי"ף לבע"ח. הרא"ש שם ס"ם י"א וכמ"ש בס"ג: ה) י"א כו' ממ"ש בגמ' לכתובת אשה לא יהבינן לה משמע דאפי' תפסה וכמש"ש ל' א' הראשונה כו' אלמא דאי הכי אכי אפי' תפסה מוליאין מידה. הג"מ פי"ז ולכ"ע כו'. זה א"ל לכתוב דמה לה לממון אחרים ושם כפס"ק ביאר אם אינו ידוע שהוא פקדון רק באומדנא כו' ע"ש: ו) מיהו כו' היינו לענין לקוחות אבל לבעל חוב מאוחר יש נ"מ כמ"ש בח"מ ס"ם קיג:

הגהות רעק"א

א] סי' קב ס"א מי שזמנו קודם. כ"כ ומה"ט היא קודמת לגביית מקומות בהכ"נ לגביית הגבאי לדק: מה שנשאר בעלה חייב מעות מלום הטו' מ"ב ס"ק ג':
ב] ס"ב הגה וכן הורו האחרונים. כ"כ עי' ת' הרא"ח ח"ב סי' י"ח:
ג] שם דאין כותבין אגב. כ"כ עי' לעיל סי' כו בב"ש ס"ק כג:
ד] ב"ש אות ה' ל"ש טעם זה. כ"כ עי' תשו' בעי חיי לכנה"ג ח"א חח"מ סי' רב שכ' דגם זה פליא בפלוגתא דרבוותא אם הוכפה שליש הוא בכלל תוספת או בכלל נדוניא ועי' ת' מוהרמ"א סי' כד:

חכמת שלמה

ראיה דאף בנשאת גובה מהא דאמר ר"ח לא שנו אלא שלא נשאת אבל נישת אין מדירין אותה כו' ולפענ"ד אין אני מבין ראייתו די"ל דנשואין הוי סיכם מחילה [illegible]

ג ז) ד אם זמן שניהם שוין או שנשא ולוה ואח"כ קנה ח) או שלוה ונשא ואח"כ קנה שחל שעבודה כאחד בשעה שקנה בין שהניח מקרקעי או מטלטלי ינתנו לבעל חוב ותדחה האשה מגביית עיקר ותוספת (ט) ט) ואם קדמה האשה ותפסה קרקע יב ה אם קדמה וגבתה בב"ד כגון שהגבוה ב"ד קודם שידעו שהי' שם בעל חוב אין מוציאין מידה י) אבל אם גבתה מעצמה אפי' ע"י שומא מפקינן מינה ו יא) ואם קדמה ותפסה מטלטלין אפי' שלא בב"ד לא מפקינן מינה: הגה יב) אלמנה שבאת לגבות והיתומים טוענין שתתן ערבות שאם יבואו אח"כ בעלי חוב המוקדמים (י) שתחזיר מה שגבתה יג אין שומעין להם ונוהגין כך בלא ערבות (ריב"ש סי' רנ"ט):

ד ז אם יש כדי לפרוע לשניהם בקרקע ומעות [ד] יג) אם זמנם שוה נותנים לבעל חוב מעות ולאשה קרקע יד [ה] יד) (אפי' יש לה נדוניא עם הכתובה (יא) כך משמע מפירש"י והב"י) ואם קדמה לגבות מעות טו ח טו) יש מי שאומר שמוציאין ז) מידה ונותנים לבעל חוב טז (יב) טז) (מיהו אם הבעל חוב חפץ בקרקע נותנים לו הקרקע) (טור) ואם אין זמנם שוה יז (יג) ט המוקדם נותנים לו ס) המעות יז) ואם קדם המאוחר (יד) ותפס המעות יח י יש מי שאומר שמוציאין מידו:

ה [ו] יח) כ היו כתובים בכתובה נכסי צ"ב וטענה שאבדו או שלקחם הבעל (טו) הרי היא בנכסי צאן ברזל כשאר בעלי חובות ונשבעה שלא לקחה אותם ולא נתנה ולא מחלה וחולקת עם בעלי חובות: הגה אם בעל חוב גובה מנדוניית האשה שהוא נמצא בעין (טז) עיין בס"ה סי' ל ז סעיף כ"ז:

ביאור הגר"א

הגהות רעק"א

חכמת שלמה

באר היטב

טורי זהב

ו (יז) [ז] נ הערב לאשה יט) בעיקר כתובה י) או בתוספת (יח) אינו מתחייב יט כ) אפי' יא) בקנין וה"מ באשה דעלמא מ אבל ו] לכלתו מתחייב בקנין נ ואם הי' קבלן ס כא) שאמר לה הנשאי לזה ואני נותן לך משתעבד ע כב) אפילו בלא קנין אפי' לאשה דעלמא: הגה כג) וי"א דכל ערב משתעבד בקנין (טור בשם הרא"ש) ולכלתו אפי' בלא קנין (כן כתב הטור לדעת הראב"ד) כד) י"א כ דערב לחתן בעד יב) הנדוניא (יט) הוי כערב לאשה בעד הכתובה (מרדכי פ' גט פשוט והגהות דגיטין) כה) ויש חולקין ואומרים [ח] דערב דנדוניא הייב כשאר ערב (הר"א ממיץ ובעל התרומה) כו) כא מיהו כל זמן שלא נשאה יכול יג) לחזור בו (כן כתב הב"י בש"ה סי' קכ"ט):

ז פ הערב לאשה בכתובתה בענין שהוא חייב ונירשה ז] בעלה ואין לבעל נכסים לפרעה כב (כ) (ז) לא תפרע מן הערב עד שידירנה בעלה הנאה כג נ כז) על דעת יד) רבים כדי שלא יעשו קנוניא עליו ואסור לאדם להשיאו עצה שיגרשנ' כדי שתגבה הכתוב' ק מהערב ואח"כ יחזירנ' דשמא לא ידירנה הנאה ר מיהו אם האב ערב לבלתו בעד בנו והבן ת"ח והשע' דחוקה לו ואין האב מהנהו מנכסיו (כא) מותר להשיאו עצה זו: הגה כח) הערב לאשה בנדונייתא וכתב בשטר (כב) כל זמן שיתבעוהו בניהם שחייב לשלם להם ומת הבעל כד אפ"ה אשתו גובאת מה שכתב לה (ריב"ש סימן תפ א):

ח כה (כג) כט) ש וכן אם הקדיש כל נכסיו טו) ומגרשה לא תגבה כתובתה (ס) עד שידירנה הנאה:

ט כו ת אבל מן הלקוחות (כד) גובה אפי' בלא הדירה ואם ירצה להחזיר' אח"כ יחזירנה:

קג אלמנה שמוכרת נכסיה לכתובתה אם צריכה למכור על פי בית דין ובו ה סעיפים:

א א אלמנה בין מן האירוסין (א) נ א) אם כתב לה כתוב' בין מן הנשואין א מוכרת מנכסי בעלה לגבות כתובת' ב שלא בב"ד [א] ב) ושלא בהכרזה לא שנא אם מוכרת לגבות כל כתובת' ביחד ל"ש אם מוכרת ג או ד' פעמים לגבות

חלקת מחוקק

(יז) הערב לאשה בעיקר כתובה או בתוספות דוקא כתובה ותוס' דלאו מידי חסרה ומלוה קעבד אבל הערב לאשה בצד הנדוניא שהיא נותנת לחתן אז הוי כערב דעלמא דהא חסרה ממון: (יח) אינו מתחייב אפי' בקנין טעם הרמב"ם ביאר המ"מ דס"ל דכל ערב אסמכתא הוא אפי' בקנין אלא משום כהסיא הנאה דמהימן ליה ומוליא ממון ע"פ וכאן לא הוליאה האשה ממון ע"פ הערב ונרע מערב שלא בשעת מתן מעות דהתם ככר סי' שם חסרון ממון למלו' ודעת הראב"ד דככל קנין אין בו אסמכתא ולא גרע אשה מערב שלא בשעת מתן מעות דמהני קנין ע' סכ"ה מס' מלוה ולוה: (יט) הוי כערב לאשה בעד הכתובה. כלומר כל שערב לחתן שיתנו לו הנדוניא לא משתעבד דהא לאו מידי חסריה אע"ג דלא שייך גבי דידיה טעם דטב למיתב טן דו ודעת החולקים דערב לחתן בעד הנדוניא חייב דהא הוא מתחייב לה בהרבה דברים שהבעל מתחייב לאשתו ולא שייך גבי דידיה טב למיתב טן דו וכתב בד"מ ולכ"ע מיהא לא עדיף מערב דכתובה במקום דערב דכתובה משתעבד כגון ערב לכלתו בקנין וקבלן אפילו בלא קנין אפילו לאשה דעלמא ולהראב"ד כל ערב משתעבד בקנין ולכלתו אפילו בלא קנין אם כן ה"ה בנדוניא נמי הדין כן וכתב בסמ"ע סימן קכ"ט סקי"ב וערבות דידן הן בעד הקנס דאין יכולין לחזור משום הבושה ולא ערבות בשביל הנדוניא עכ"ל וכלומר אף שכותבין עתה ע"ק בעד הנדוניא וקבלן משתעבד לכתובה וה"ה לנדוניא מ"מ הי' יכול לומר קודם החתונה אני חוזר בי ואל תנשאו זה לזה ואין כאן ערבות לא לאשה בכתובת' ולא לחתן בעד נדונייתי וכמו שנתבאר בטור ח"מ ריש סימן קל"א ע"כ צריך לומר שהטעם משום בושת ומה שמרגלי' בפומא דאינשי כל שמעמיד לו הכלה פטור מן הערבות הוא טעות בידם דסוף סוף הוא מביים וכה' שהקנה ח לעל אבי הכלה כשאינו נותקו הנדונ"ה חל על הערב ועיין בסמ"ע סי' רמ"ה: (כ) לא תפרע מן הערב עד שידירנ' בעלה הנא' בח"מ נסתפק אי קאי דוק' אכתוב' ותוספו' בלבד שהערב עשה מלו' ולאו מידי חסר' ע"כ ראוי לעשות תקנ' לערב אבל נדוני' שלה שהכניס' ע"פ הערב גובה מן הערב בלא הדר'או דילמ' גם בזה מדיר' משום דסוף סוף איכא למיחש

בית שמואל

מוקדמת מולאין מב"ח אם תפא: יט אפי' בקנין. שטם הרמב"ם ביאר המגיד דס"ל דכל ערב לאסמכתא הוא אפילו בקנין אלא הואיל דמהימן ליה גמר ומשעבד את נפשו משא"כ בכתובה דלאו מידי מחסרה לא גמר ומשעבד וס"ל קנין לא מסלק אסמכתא וע' סי' כ"ה וסי' רס"ז ולהראב"ד קנין מסלק אסמכתא ועיין במגיד פכ"ה ה"מ. וכ"ז לא איירי בנדוני' שלה דאם ערב לה בעד הנדוני' שלה אז הוי כערב דעלמא דהא מחסרי' ממון: כ דערב לחתן בעד הנדוניא דלא חסר ליה כלום מ"ה ס"ל דשוה לכתובה והחולקים ס"ל הואיל והוא מתחייב בהרבה דברים שבעל חייב לאשתו חשר ליה ועיין בהג"מ ועכ"ם לא גרע מערב בכתוב' כל שנשתעבד בערב בכתוב' נשתעבד כאן וכ"כ בד"מ: כא מיהו כ"ז שלא נשאה וכו' וכתב בסמ"ע סימן קכ"ט ערבות דידן הן ערבות בעד הקנס וא"י לחזור משום בושת ולא ערבות בשביל הנדוני' עכ"ל כלו' אף שכותבים עתה ע"ק בעד הנדוני' וקבלן משתעבד לנדוני' מ"מ הי' יכול לומר קודם החתונה אני חוזר בי ואל תנשאו זה לזה אלא בשביל הבושת א"י לחזור ומה שמרגלא בפומ' דאינשי כל שמעמיד לו הכלה הוא פטור מן הערבות הוא טעות בידם דסוף סוף הוא מביים וכשם שקנס חל על אבי הכלה כשאינו נותן לו הנדן ה"ה חל על הערב כ"כ הח"מ ועיין בסמ"ע סימן רמ"ה: כב לא תפרע מן הערב. במגיד מסופק אם קאי דוקא אכתובה ותוספת בלבד שהערב עשה מלוה ולאו מידי חסרה ע"כ ראוי לעשות תקנה לערב אבל נדוניא שלה שהכניס' ע"פ הערב גובה מן הערב ואין מדירה או דלמא גם בזה מדירה משום סוף סוף איכא למיחש לקנוני' והניח הדבר בצ"ע: כג ע"ד רבים. הרמב"ם לא כתב ע"ד רבים אלא כתב מדירה סתם ותוס' בערכין בסוגיא זו הקשו למה לו לפרש הנדר ותירצו דא"צ לפרש על מה ובשביל מה נדר אלא די כשפורש הענין שלא יחזירה מ"מ יש לחוש אף שתפרוש יותר ... שלא ישא אשה בעבירי' משום הנדר הוא שלא ישא אשה ... הנדר שלא ישא אשה פסולה ולא יתיר לו. ... אלמנה מפירות כמ"ש ס"ס ל"ו שמא יתיר לה

לגבות מעט מעט בכל פעם מוכרת שלא בב"ד * ג מומחים אבל צריכ' ב"ד הדיוטות ג' אנשים ג) ד נאמנים (ב) בקיאים בשומת א) קרקע: הגה ג ד) ודוקא עיקר הכתובה והתוספת אבל אינה מוכרת שלא בבית דין (ג) לגבות נדונייתא דאינה רק כחוב בעלמא (כ"י בשם הריטב"א פרק אלמנה ניזונת) ד ה) אם ה מכרה (ד) בינה לבין עצמה ג) שוה בשוה מכרה קיים ו ויש חולקים:

ב ה (ה) ז אחריות המכר על היתומים בין אם תמכור היא או ב"ד [ב] (ולכן אף אם מכרו ב"ד בטעות כגון שהאשה מחלה הכתובה ליתומים בסתר ר (ו) אין היתומים יכולין לטרוף מן הלוקח) (תשו' הרא"ש כלל ס"ג):

ג ז (ז) ו) ס גרושה לא תמכור אלא בב"ד ז) מומחים ח) ס ואלמנה נמי אם נשאת לא תמכור אלא (ח) ג בב"ד מומחים:

ד [ג] ט) י אם ב"ד מוכרים ונותנים לה אינה נשבעת שלא זלזלה בנכסים אלא נשבעת שלא תפסה צררי ח (ט) ושלא תפסה היא משלו (טור) (י) אבל אם היא בעצמה מוכרת ט כ צריכה לכלול בשבועתה י שלא ד) זלזלה בנכסים:

ה ל אלמנה ששמה [ד] ולקחתו לעצמה אינו כלום אפילו הכריזו עליו (יא) מ י) אא"כ היו בשומא ב"ד הדיוטות כ וי"א שאינו כלום עד שיהיו שם ב"ד מומחים:

ו ס [ה] אלמנה שהית' כתובתה מאתים יא ומכרה שוה ק' ה) בר (יב) או שוה ר' בק' נתקבל' כתובתה:

היתה

בית שמואל

הר"ן: ג ודוקא עיקר כתובה ותוספת הגה הריטב"א ס"ל לעיקר כתובה מוכרת שלא בב"ד אבל לא לצורך תוס' כתובה או לצורך נדוניא והמגיד חולק פ"ז וס"ל אם הקילו בדבר שאינה חסרון מכ"ש בנדוני' ורמ"א שפסק כריטב"א ופסק אף תוס' כתובה מוכרת שלא בב"ד אפשר משום הריטב"א איירי באשה שאין לה מזונות והרב רמ"א איירי באשה שיש לה מזונות גם י"ל הריטב"א לא הכריע סברא זו אלא כתב אפי' תימא תוס' כתובה ליכא משום בזיון וליכא משום מינה הא איכא משום מזוני משום הכי פוסק כזה כשיטה של המגיד: ד אם מכרה בינה לבין עצמה כבר נתבאר בסי' ל"ג פלוגתת ר"ח ורמב"ם והרא"ש ס"ל כר"ח אם מכרה לאחרים שלא ב"ד המכר בטל ולעצמה אפי' אם מכרה בב"ד הדיוטים בטל המכר וכבר כתבתי אם אפי' במכירת מטלטלין הדין כן: ה אחריות המכר: היינו כ"ח מוקדם לכתובה יכול לטרוף ולא כ"ח מאוחר כיון שנמכר לצורך פרעון כתובה יש ללוקח הזכות שלה כמ"ש כח"ה סי' ק"ד וע' בטור שכתב שלא טובה שתפרע מה שמכרה לכתובה שלא יאמרו שמכרה לכל למזונות ויקראו אותה רעבתנית ואם אינה חוששת לזה טוב לה שלא תפרע כדי שתוכל לומר שמכרה למזונות ותפרע הכתובה מן הלקוחות שלקחו מן הבעל אבל מה שמכר' היא א"י לטרוף כי לאחריות דנפשה קבלה וע' בתוס' בסוגי' זו דאין זו הונאה ושקר משום ע"פ הדין גם מזונות יכולה לטרוף אלא תקנות חז"ל הוא שלא תטרוף והכא ה"ל ללקוח'ת לאסוקי דעתה ולהניח לב"ח כשיעור הכתובה: ו אין היתומים יכולין לטרוף בסי' ק"ד הביא בטור תשוב' זו וכ' בפירוש דאיירי דיורשים ידעו מן המחילה ועשו ערמה שתמכור ותגבה הכתובה ואח"כ יבואו לטרוף מ"ה פסק הרא"ש המכר קיים דהאחריות עליהם אבל אם היתומים לא ידעו מן המחילה כגון שמחלה לאביהם והשביעוהו לה ולא השביעוה ומכרו קרקע לצורך פרעון הכתובה ואח"כ נודע שמחלה הדר זביני וכן מדויק בתשו' הרא"ש כלל ס"ג ולא ככ"ח וע' בח"מ: ז גרושה לא תמכור וכו' כבר כתבתי הטעם למה נשתנה הדין גרושה. וא"ל למה לי טעמים הללו ת"ל הא קי"ל הנכסים הם כמשכון ביד האלמנה ובח"מ סי' ע"ג מבואר מכירות משכנות מוכרים ע"פ ב"ד הדיוטים ואפשר לומר דוקא מטלטלין יכול למכור ע"פ ב"ד הדיוטים אבל קרקע לא או י"ל אע"ג דקי"ל הנכסים של יתומים הם כמשכון ביד האלמנה מ"מ לא הוי כמשכון ממש דהא הנכסים אינן בידה: ח ושלא תפס' היא כבר כתבתי בסי' צ"ז ל"ח דינים אלו בארוכות אם נשבעת שבוע' זו דוקא ע"י גלגול או אף בלא גלגול: ט צריכה לכלול בשבועתה שלא זלזלה בנכסים היינו קרקע וע"כ איירי דלא נשבע' על הכתובה קודם המכירה ומ"מ המכירה קיימת ובסי' צ"ו פסק בקרקע המכירה בטלה וי"ל דאיירי כאן דמכר' שלא ב"ד מומחין אלא ע"פ ב"ד הדיוטים ומ"מ צריכה לישבע שלא זלזלה כמ"ש בהרא"ש והר"ן והמחבר פסק שם ג"כ ע"פ בית דין הדיוטים מכיר' קיימת אף בקרקע. גם י"ל דאיירי הכא דלא פרעה על מכירה או לכ"ע המכיר' קיים בלא שבועה כמ"ש שם בהג"ה בשם מהרי"ק אע"ג המחבר לא הביא שם דעת מהרי"ק מ"מ ס"ל כן. מיהו תוס' בסוגיא זו ובהרא"ש מבואר קודם המכירה משביעין אותה על הכתובה ואחר המכיר' צריכה לישבע שלא זלזלה הואיל דמכרה שלא בית דין ומ"ש הרא"ש בסוף דבריו דמשביעים שבועת צררי גם שלא זלזלה כן כתב לדברי הרי"ף שם. ולדעת הרמב"ם ורמב"ן א"צ לישבע כלל לא שלא זלזלה ולא שלא גבתה יותר כי ס"ל הכפיין בשם קאי על שבועת אלמנה אם תשבע קודם המכירה או אח"כ ועלתה המסקנא שתשבע קודם המכירה ועיין בהר"ן: י שלא זלזלה בהרא"ש ובהר"ן אית' דצריכ' לישבע שלא גבתה יותר דהא הריווח שייך ליורשים א"י למה כ' כאן רק שבועה שלא זלזלה ולא כתב השבועה שלא גבתה יותר ולדעת כמה פוסקים שלא גבתה יותר צריכה לשבע ולא על שלא זלזלה: יא ומכרה שוה ק' בר' או ר' בק'. בטור איתא והוזל שאינה שוה אלא ק' וכתב

כן

חלקת מחוקק

כסברא הראשונה: (ב) בקיאים בשומת קרקע נרא' דלאו דוקא קרקע דה"ה אם מוכרת מטלטלין לאחר תקנת הגאונים צריכה ג' אנשים בקיאים בשומא וכ"כ הרי"ף והרא"ש כגון גברי מהימנא ובקיאי בשומ' וכתב הס"מ ופי' אע"ג דליכא בינייהו מאן דגמיר וסביר ואינם ראוים לדון דיני ממונות שאל"כ כמה יפה כחם יותר משאר דיינין עכ"ם צריכה שבועה קודם שתמכור כדמסקינן בגמ' מוכרת שלא בב"ד צריכה שבועה ואינה צריכה הכרזה וכבר נתבאר בסימן צ"ו דין השבועה ואם מכרה קודם השבועה: (ג) לגבות נדונייתא דאינו רק כחוב בעלמא. מלבוש הס"מ לא נראה כן שכתב בפי"ז מה"א דין ס"ז צ"ב בדברים אלו נראה שהוא כדין העיקר והתוס' וכו' עיין עליו וידוע שגם דין זה הוא מטעם שלא תתבזה אשתו בב"ד: (ד) בינה לבין עצמה כבר כ' מחלוקת זה ג"כ סימן צ"ג סעיף כ"ה גבי מזונות: (ה) אחריות המכר על היתומים. כלומר אם בא ב"ח מוקדם לכתובה וטורף מן הלוקח חוזר הלוקח על היתומים מנכסים שירשו מאביהם אבל ב"ח מאוחר לכתובה אינו יכול לטרוף מן הלוקח מאחר שמכרו לו לצורך כתובה יש לו הזכות של הכתובה ועיין בטור שכתב שעלה טובה לאלמנה המוכר' לכתובתה שתפרש מה שמוכרת לכתובה שלא יאמרו שמוכרת למזונות ויקראוה רעבתנית ואם אינה חוששת ט"ב לה שלא תפרש כדי שתוכל לטרוף מלקוחות לצורך כתובה ותאמר כל מה שמכר' לצורך מזונות מכר' וכן להפך אם יבא ב"ח לטרוף מה שמכר' תאמר לצורך כתובה מכרה וע' בב"ח מ"ש בשם התוס' וכי אין זו הונאה ושקר וכו' וע' לעיל סי' צ"ג סעי' כ"ט: (ו) אין היתומים יכולים לטרוף נראה דמיירי שהיתומים ידעו מן המחיל' רק שרצו להערים ורצו לטרוף הלוקח שלא כדין כי סברו האחריות על האלמנה וע"כ כתב הרא"ש בתשו' הוא לקמן בטור סי' ק"ד מרמה עשו ולא תעשינה ידיהם תושיה אבל אם היתומים לא ידעו מן המחילה כגון שמחלה לאביהם והם האמינו לה ולא השביעוה ומכרו קרקע לצורך פרעון הכתוב' ע"פ ב"ד ואח"כ נודע שמחלה הכתובה וא"כ מה שמכרו הב"ד הוי בטעות למה לא נאמר הדר זביני ויחזרו ללוקח מעותיו כי כל מכירה בטעות הדר וכב"ח סי' ק"ד פי' התשו' של הרא"ש הנ"ל בזה הלשון פי' מרמה עשו שרימו את האשה ואנסוה עד שמחל' להם הכתובה דכיון דכבר הכריזו עלי' בב"ד הי' להם לפרסם המחילה מיד וכיון שלא עשו כן אין ספק שהי' שם שחוק או ניחול עכ"ל ואם כן לפ"ד המחילה בטיל' ואם עדיין לא שלמו לאשה צריכין לשלם לה ולי נראה כמ"ש כי המחילה טובה לגבי היתומים אך לגבי לוקח הוי מרמה ע"כ לא מהני אבל האלמנה אם לקח' מעות אחר המחילה תחזיר ואם לא לקחה לא תטול: (ז) גרושה לא תמכור וכו'. דטעם דאלמ' מוכרת שלא בבית דין הוא מפני שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין ובגרוש' ובנשאת לא איכפת ליה בבזיון שלה: (ח) בב"ד מומחים כלו' ג' הדיוטות הראוים לדון דמ"מ איכא בינייהו חד דגמיר וסביר: (ט) ושלא תפסה היא משלו כבר כתבתי לעיל סי' צ"ו סעיף ב' דהגב שנשבעה שלא אתפס' צררי שזה דבר הרגיל באלמנה כדי שלא תתבזה בב"ד מתפיס' צררי סמך למית' אבל זה צריכה לשבע שלא תפסה מעצמה אבל בגרושה אין מקום לשבועה זו: (י) אבל אם היא בעצמה מוכרת. כלו' אע"פ שצריכה ב"ד הדיוטות מ"מ יש לחוש שמא לא דקדקו כולי האי דיושבי קרנות הם ל' הרא"ש: (יא) אא"כ היו בשומא ב"ד הדיוטות. זה דעת הרמב"ם דס"ל דלאחרים אם מכרה שוה בשוה אפי' בינה לבין עצמה מכרה קיים ואם לקחה לעצמ' צריכ' לפחות ג' הדיוטות שימכרו לה אבל לדעת הסובר דאפי' לאחרים מכרה בטל בלא ג' הדיוטות א"כ לעצמה צריכ' ב"ד ממש אבל בג' הדיוטות אמרי' מאן שם לך: (יב) או שוה מאתים במנה. לדעת הפוסקים דקרקע אין אונאה אינה אבל לדעת ר"ח והרא"ש דקרקע יש לה אונאה מוקי לה בירושל' בהוזל המקח ואין תופלת נחזר' וא"ל מ"מ תחזיר מן המקח שהרי המקח לא היה כלום ותחזיר

באר הגולה

כ"ה * מומחים אם הנקרא בעלמא ב"ד הדיוטים כ"רח כאן מומחים והדיוטות כאן היינו הדיוטים ממש דלית בהו גמיר וסביר אלא בקיאים בשומא כ"ש בשם הר"ן ג איתמר עלה דמתני' משמיה דרב נחמן כ"מ דף לב ע"א ד ל' הרמב"ם שם בפ' י"ז וכ"כ הרי"ף ופי' אפילו ליכא בינייהו מאן דגמיר וסביר ה גם וכ"כ ה"ה דס"ל דלא אמרו שצריכה ג' הבקיאין בשומא אלא לכתחל' אבל לא בדיעבד ושכן דעת קצת מפרשים ו הרמב"ן בפ"ב דב"מ וכ"כ בעטור בשם ר"ח וכ"כ הטור בשמו ז מימרא דרב יוסף כתובות דף צז ע"א ח כר' יוחנן דמפרש טעמא דמתני' דאלמנה מוכ'ת שלא בב"ד משום שאין אדם רוצה שתתבז' אשתו בב"ד וגרושה לא איכפת ליה שם ע"כ ט טור וכפירוש ר"ח דטעי' א דעולא שם בההיא דנדוניא לנשים וימלאו אחן בעיני הנשים וישאו אותם והביאו הכו' שם וכיון שנשאת בטל טעם איכא שלה וכמ"ש הר"ן בשם הרי"ף והרמב"ם י שם מתקנם הגמ' שם דף כח ע"א וכמ"ש אביו הרא"ש שם בפסקיו כ ואף על פי שהיו שם ב"ד הדיוטות שמא לא דקדקו כולי האי וכ"כ התוס' שם ל מימרא דרב זירא א"ר נחמן וכו' שם מ כ"ה בפ' הנזכר לדעת הרמב"ם וקצת מפרשים נ טור וכ"כ ה"ה שם שיש חולקים בזה וכו' ס משנה שם דף [illegible]

ביאור הגר"א

[illegible]

פתחי תשובה

[illegible]

שי למורה

[illegible]

חכמת שלמה

[illegible]

באר היטב

[illegible]

טורי זהב

[illegible]

שפתי כהן

[illegible]

ותחזור הקרקע ליתומים תירצו התוס' דהוא"ל והשתא שקבלה הקרקע הוי שוה ר' הרי היא כמו שנתכוונ' לקנות הקרקע פכ"ל כלו' ולגבי הלוקח יכולה לחזור רק דאין תועלת בחזרה דהא הוזל ואם אינה רוצה לקיים המקח הרשות בידה ועכ"פ לא תחזור הקרקע ליתומים וע"כ כ' הטור והיא רוצה לקיים המקח דברצונה הדבר תלוי לבטל או לקיים נגד הלוקח ולא נגד היתומים וכב"ח הצריך לפרש דברי הטור דאם אינה רוצה לקיים המקח המקח בטל אף לנגד היתומים וכל דבריו אינם ברורים דוק ותשכח כי האמת יורה דרכו כי דברי הטור הם כדברי התוס': (יג) שוה מאה ודינר וכו'. לשון הטור הוא והטעם דלמותר דינר אין לה רשות למכור דהא כתובתה אינה רק מנה ואין יכולת בידה למכור יותר מכתובתה נמצא שכל המכר טעות שהרי בכת אחת הי' וכן הוא פשט המשנה והפוסקים ובב"ח פי' דברי הטור בדרך אחרת וחילק בין טעות לרצון ופשט הירוש' מוכח דאף דמיירי בטעות וכמ"ש התו' ומוטב להניח בצ"ע מ"ש הטור גבי מזונות בסימן ל"ג משהפרש סי' חדש בדברי הטור נגד פשט המשנה ופרש"י וכל הפוסקים: (יד) של רביעי בלבד מכרה בטל. פ' בטור שכ' דלדעת רב אלפס צריך לחלק דה"מ דרביעי לבד מכרה בטל כד"א שהן ד' שדות חלוקות אבל אם כל שדה אחת ומכרה ממנו לד' אז לרב אלפס שפסק במכור לי כור וכן ליה לחך שהמכר בטל שחשוב כמעביר על דבריו אפי' דהראשוני' מכרה בטל אם עשה כל אחד ואחד שטר בפני עצמו אא"כ מכרה לכולם בשטר אחד אז מכר הראשונים קיים אבל הרמב"ם בתה הדברים אף שדעתו כדעת הרי"ף ... וכב"מ וכו' בד"מ שע"כ כתב הטור שמסקנת הרא"ש כרב הא אע"פ בחו"מ סי' קס"ב כתב הטור שהרא"ש לא הכריע בין ב' הסברות משום דשאני אלמנה המוכרת שהנכסים בחזקתה קיימי למכור משאר שאין המוכר דהרשות בידה למכור בהרבה פעמים וגם לא שייך אמוטי שטרי באלמנה שהיא המחתמת השטרות:

קד (א) להגבות לאלמנה כתובתה: אין חילוק בין אם באה לגבות מיתומים קטנים או גדולים כל זמן שגובה כתובתה ע"פ ב"ד וה"ה לגרושה הבאה לגבות כתוב' ע"פ ב"ד רק שדעת הרמב"ם שכל שאין גובין מן היתומים או מן הלקוחות אף שצריך הכרזה א"צ שלשים יום רק מכריזין כפי מה שיראו עד שיספקו המוסיפין ודעת הטור דכל שב"ד גובין אין חילוק בין נפרעין מן הלוה בעצמו או מיתומים ומלקוחות לעולם צריך שומא והכרזה שלשים עיין בח"מ סי' ק"ג: (ב) או ס' יום ב' וה'. אע"ג דכי חשיב מר ליומי דהכרז' לא הוו אלא ח"י כיון דמשכי מילת' שמעו אינשי לשון הגמ' ופי' ח"י ימים כי כשמתחילין ביום ב' שמונה שבועות הוא כ"ו ימים דכל שבוע שני ימים ב' ה' הרי ט"ז ימים נשארו עוד ד' ימים לתשלום ס' ב' ג' ד' ה' הרי עוד ב' ימים הרי ח"י ימים: (ג) ומכריזין בבקר ובערב. בשעת הכנס' פועלים ובשעת יציאת פועלים עי' בח"מ סי' ק"ט: (ד) כמה היא יפה. כלומר כמה תבוא' מוציאין בה שבזה ניכר יופיה של שדה: (ה) כדי להגבות לאשה כתובת' מפני שלוקח מתעות מעט מעט: (ו) ולא כתבו אגרת ביקורת שהיא דקדוק השומא והכרז' כלומר אלו לא הכריזו כלל נתבאר לפני זה אפי' לא טעו המכיר' בטל ואם מיירי במקום שאין מכריזין הא כ' אח"כ וכן אם מכרו קרקע בעת שא..ס צריכים וכו' אלא כאן מיירי אף שהכריזו אם לא כתבו אגרת ביקורת שהוא דקדוק השומא והכרז' אז ג"כ המכר בטל אם טעו בשתו' וכן סי' הכ"מ דלא כהמ"מ: (ז) וכן אם מכרו קרקע וכו' עיין בח"ס סי' ק"ט סעיף ה' שדעת הרמב"ן והרמב"ם דוק' ב"ד שהורידו לב"ח בשומת ב"ד וטעו בשומתן מכרן בטל אבל ב"ד שמכרו נכסי יתומים לאינש דעלמא יש"כ הדיוט חמור מכח היתומי' דהא אין לקרקע אונא' וע"כ אם נתאנ' הלוקח אפי' הרבה אין יכול לחזור אבל אם נתאנו היתומי' שתות בטל המקח ואם ירצו לקיים המקח ולהחזיר אונא' הרשות בידם וא"כ לפ"ז גם כאן יסי' הדין כן דוקא שהורידו לאלמנה בשומא אבל אם מכרו ללוקח יסי' דינו כדין הדיוט ואין הלשון מורה כן ומן התימא שלא כ' חילוק זה כאן ומיהו הי"ד יונה והראב"ד והרא"ש חלוקים בזה ע"ש: (ח) בטל. אפ"ה שהכריזו כראוי ועשו אגרת ביקורת אפ"ה מאחר שאין מלך המחוי להכריז עליהם הוה כאילו לא הכריזו: (ט) אפי' טעו בכפל אבל אם טעו יותר מכפל המקח בטל וכ"כ הרמב"ן הא דאמרי' אפי' מכרו שוה מנה במאתים היינו דוקא מאתים אבל יותר מכפל המקח בטל וראיתי בכ"מ שכתב שאפשר שזה כדעת הסוברים שבקרקע שייך אונאה ביתר מכפל (וכמו שפסק בהגהת ש"ע מהח"ס סי' ס"ו סעיף ל"ח) ואין דבריו ברורים דהא לא מצינו שהרמב"ן יסי' דעתו כדעת ר"ת והרא"ש וגם הש"מ סתם דבריו בכל' מכירה בפי"ג דבקרקע אין אונאה כלל אפי' שוה אלף בדינר ואיך יביא כאן דעת הרמב"ן שהוא ע"פ שיטת ר"ת אלא ודאי אליבא דכ"ע כתב הרמב"ן דין זה ודקדק מל' המשנה ואף שאין לקרקע אונאה היינו במוכר את שלו אבל הוא הדיינין במקום שאין מכריזין הוא שתות ובמקום שמכריזין הוא עד הכפל: (י) ויש חולקים בזה. דכמו שיש לב"ד רשות לבטל המקח כן יש רשות ביד הלוקח לבטלו דאי מיפה כח היתומים טפי מן הלוקח הא ריפ' הוא ליתמי דלא

ז יב ט היתה כתובת' ק' ומכרה (יג) שוה ק' ודינר במאה מכרה בטל [ו] ואפי' היא אומרת אני אחזור את הדינר ליורשים:

ח פ [ז] היתה כתובתה ד' מאות זוז יג ומכרה לזה מנה שוה בשוה וכן לשני וכן לג' ומכרה לרביעי שוה מנה ודינר במנה (יד) של רביעי בלבד מכרה בטל:

קד בית דין שמכרו וטעו ובו ו'ס:

א א א) ב"ד שמוכרים א) (א) להגבות לאלמנ' כתובת' אין מוכרין אלא בהכרזה ומכריזים ל' יום רצופים (ב) ב [א] ג או ששים יום ב' וה' (ג) ג ומכריזין בבקר ובערב ובשעה שמכריזין ד מסיימין השדה במצריה ומודיעי' (ד) כמה היא יפה ובכמה היא שומא ושרוצים למוכרה (ה) כדי להגבות לאשה כתובתה:

ב ה ב"ד שמכרו שלא בהכרזה ב) אפי' מכרו שוה בשוה נעשו כמי שטעה בדבר ג) משנה וחוזרים ומוכרי' בהכרז':

ג ו ב"ד שהכריזו כראוי ובדקו יפה ודקדקו בשומא אע"פ שטעו ומכרו שוה ג מנה בר' או ר' במנה הרי מכרם קיים אבל אם לא בדקו בשומא ד (ו) ולא כתבו אגרת בקורת *שהיא דקדוק השומא והכרזה ז וטעו ה והותירו שתות או פחתו שתות מכרם בטל פחות משתות מכרם קיים (ז) ס וכן אם מכרו קרקע בעת שאינם צריכים להכריז עלי' וטעו ופחתו שתות או הותירו שתות מכרן (ח) בטל ס ג) אע"פ שהכריזו ד) וי"א כיון שהכריזו (ט) אפי' טעו בכפל המקח קיים (טור בשם י הרא"ש) פחות משתות מכרם קיים כ ה) ואין צריך להחזיר אונאה אע"פ שלא הכריזו ל איזהו העת שאינם צריכים הכרז' בעת שימכרו קרקע לקבורה *או למזונות האשה והבנות או ליתן מנת המלך אינם צריכים הכרזה לפי שהדבר נחוץ מ ו) וכן אם לוו לצורך דברים אלו כשמוכרים לפורעם אינם צריכים הכרזה:

ד נ וכן ב"ד שמכרו דברים שאינם טעונים הכרזה וטעו בשתות ס מכרם בטל פחות משתות מכרם קיים ע ואלו הן הדברים שאין מכריזים עליהם העבדים והשטרות והמטלטלים העבדים שמא ישמעו ויברחו והשטרות והמטלטלים שמא יגנבו ז) לפיכך שמין אותם בבית דין ומוכרים אותם מיד ואם השוק קרוב למדינ' מוליכים אותם לשוק ח) (ובמקום שאין נוהגין להכריז הוה דבר דינו כדברים שאין מכריזין) פ (טור):

ה צ היכא דטעו ונתאנו בשתות שהמכר בטל אם ירצו ב"ד לקיים המקח [ב] ולהחזיר האונא' הרשות בידם (י) [ג] ט) ק ויש חולקים בזה:

בית שמואל

כן ע"ש תוס' שכ"כ בשם הירוש' דהקשו שם למה לא יחזור המקח ואוקמי ר"י בדהוזל מזה מבואר להדיא אם עשה בפלגא המקח חוזר וכח"ס סי' רכ"ז כ' בשנ"ס יותר מפלגא חוזר וע"ש בסמ"ע ובש"ך. והמחבר לא כתב בדהוזל משום דשכך שם בקרקע לא שייך אונאה כלל וכתבו תוס' אע"ג דאכתי יכולה לחזור דהא בתחיל' המכירה הי' מקח טעות יכולה לחזור נגד הלקוחות ותחזור הקרקע ליתומים ותרצו כיון בתחיל' המקח הי' כוונתה ליקח בעד הכתובה א"י לחזור נגד היורשים אע"ג בדאוקי' יכולים היורשים לחזור כיון דמכרה בלא בית דין וקיימא ברשות' מ"מ בדהוזל קיימא ברשותה ונשמע מזה אפי' אם מכרה בלא ב"ד מ"מ בדהוזל קיימא ברשות' אף לדעת הפוסקים דס"ל אם מכר' בלא ב"ד המכר בטל היינו היורשים יכולים לבטל אבל בדהוזל קיימא ברשות'. ודברי ב"ח מ"ש על דברי הטור אין מוכרחים ועיין בד"מ נשמע כמי מדבריו דא"י לחזור נגד היתומים ועיין בפרישה וח"מ: יב היתה כתובתה ק' ומכרה וכו' כיון דאין לה כתובה אלא ק' והיא מכרה בעד ק"א בבת אחת המכר בטל ומ"ש הטור בסי' ל"ג במזונות המכר בטל אע"ג שם יש לה מזונות כל ימי חייה ע"ש ומ"ש ועיין בבדק הבית שם ודברי ב"ח אכ"ל אבל אם מכרה בשווים אע"ג דאין לה אלא מנה ומכר' ביותר מכר' קיים כמ"ש בח"ס סי' קס"ב: יג ומכרה לזה מנה עי' בח"ה אם אמר לשליח מכור כור ומכר לתך בטל המקח וכאן אוקמי בש"ס בקטיני שהם שדות חלוקות וכ"כ הטור והמחבר לא כתב דאיירי בקטיני משום דכ' בב"י דרמב"ם לא כתב בקטיני משום דס"ל אלמנה שאני וא"ל לדחות הסוגיא ויותר מסתברא דרמב"ם סומך את עצמו על מ"ש בה' שלוחין:

קד א ב"ד שמוכרים להגבות וכו' אין חילוק כאן אם גובין מיתומים קטנים או מגדולים ובגרושה שגובה מן בעלה פליג הרמב"ם עם הטור ולהטור כל שב"ד גובה אין חילוק בין כשנפרעים מן הלוה בין נפרעים מן יתומים ועיין בח"ה. וכ"ד היינו דיינים שאינן הדיוטים נמורים אבל אם היו הדיוטים נמורים הוי כאלו מכרה יחידאי עיין תוס' דף ק': ב או ששים יום ב' וה' אע"ג דלא הוי אלא ח"י יום כיון דמשכי מלתא שמעו אינשי ש"ם: ג מנה בר'. המגיד פי"ב ה"מ כ' בשם הרמב"ן פחות ממנה בר' המקח בטל וכ"כ הר"ן והביא בד"מ אף למאן דס"ל אין אונאה לקרקעות כלל אפי' יותר מחצי' מ"מ במוכר את שאינו שלו שאני ולא ככ"מ שכתב דאפי' בשני פוסקים דס"ל יותר מחצי' איתא אונאה וליתא וכ"כ בח"מ: ד ולא כתבו אגרת בקורת פירוש בכ"מ דאיירי בהכריזו אלא לא דקדקו בשומ' או ג"כ אם הותירו שתות או פחתו בטלה המכירה ולכאורה קשה למה לא אוקמי הש"ס הרישא בלאכריז ולא עשו אגרת ביקורת ובזה שפיר מדוייק המתניתין וכעין זה הקשה הר"ן ואפשר דאוקמי רישא וסיפא בדעשו אגרת ביקורת ומ"מ לא מצי במקום שאין מכריזין ומ"ש בסמוך בעת שא"צ להכריז ועשו בשתות המכר בטל אף על גב שהכריזו היינו אפי' הכריזו ועשו אגרת ביקורת: ה והותירו שתות או פחתו אף על גב דנתאנה הלוקח ובעלמא אין אונאה לקרקעות כשלוקח בעלמו אבל כאן שלוקח מן הדיינים שאני כשם שהיתומים סומכים על הב"ד כך סומך הלוקח כ"כ הרא"ש בשם ר"י מיהו דעת הרמב"ם ורמב"ן אפי' כשלוקח מן הב"ד אין אונאה אא"כ הורידו

באר הגולה

[illegible]

ביאורהגר"א

[illegible]

חכמת שלמה

[illegible]

באר היטב

קד א) להגבות. אין חילוק כאן אם גובין מיתומים קטנים או מגדולים. עיין בח"מ סי' ק"ג: ב) בשנה. וה"ה ב"ד שהגבו מטלטלין בלא שומא הוי טעו' בדבר משנה פר"ח מטראני ח"א סי' רע"ח:

טורי זהב

ההפסד וזה פשוט כיון שסבר הוה כאלו קנתה היא הקרקע באותה שעה שסבר' ללוקח ואזלינן בתר שווי הדמים דהיינו ר' ולא אזלי' בתר המקח דהא נתבטל אח"כ מאחר שהיא אינה מסכמת בפה שנתאנה והדר לרשות' כיון שהוא שלה אלא אפי' אם היא רוצה בפסק ונשאר קיים דניזול בתר המקח קס"ל דאפ"ה אזלינן בתר שווי הדמים ולא בתר המקח אם כן הא דנקט ברישא שהוא רוצה בפסק היינו לרבותא ועל כרחך לומר כן דא"א לומר כן שברישא לא הפסיד' האשה אלא אם היא רוצה דוקא ודאי תמוה וכי בשופטני עסקינן דלמה תתרצה היא בפסק כדי שתבא לידי הפסד אלא ודאי שנקט דבר זה לרבותא דאפ"ה ההפסד שלה וכי תימא מנא לי' לפור רבותא זו הא לא קשה דבסיפא שנתאנה הלוקח שם מיירי דוקא בלוקח מסכים דהא אזלינן בסיפא בתר מך המקח ואם כן צריך להיות המקח קיים וכיון דרישא וסיפא בחדא מחתא מתניגהו מסילא ברישא מיירי נ"כ אפי' באשה שנתאנית שקיימת המקח והמקח נשאר קיים אפ"ה לא אזלינן בתר המקח אלא בתר שווי הדמים וההפסד שלה כנ"ל נכון מאד בס"ד: [ו] ואפי' היא אומרת אני אחזור כו' וליד לס"ש בסעיף שקודם לזה בסבר' שוה ר' בעד ק' דההכסר קיים וההפסד שלה בבר תירץ ב"י שאני הכא דהכתוב' לא היתה אלא ק' נמצא דהמותר על ק' אין שייך לומר שיהי' ההפסד שלה לגבות לה מכתובת' משא"כ ..ל שכתובת' ר' שייך לומר ההפסד שהוא מותר על ק' יגבו מכתובת' וכן איתא במתני' בהדיא בזה היתה כתובת' מנה כו' ויפה תירץ. וכן איתא בסי' צג היכא דסבר' למזונות שוה מנה ודינר במנה דהמכירה בטלה דגם שם לי"ל לומר שההפסד יהי' שלה דהא אין כאן חיוב אלא בעד המזונות ומה שתקבל מן הלוקח יהי' לה למזונות להבא ועד יום הסכיר' אין שום חיוב שנאמר שהיא תפסיד דדוקא בכתוב' שסבר יש לה חיוב אמרי' שהמותר תפסיד ממה שחייב לה כבר וא"ל על הטור שלא זכר האי מילתא שאין לה אלא כתובה מנה הא לא קשיא מידי דהא סיים ע"ז אפי' רוצה ליתן ליתומים מה שטעתה ולא אמר שינכ' לה מכתוב' אלא ודאי מבואר שהרמז דלא הי' לה כתוב' רק פחות מדמי הסכיר' וזה ברור לע"ד: [ז] היתה כתובת' כו'. זה דעת רבינו האי בטור וע' בח"מ סי' קס"ב מה שכתבתי שם בשחלוקתם בזה:

סי' קד [א] או ס' יום ואע"ג דאי חשבת מיומי דאכרזתא לא הוו אלא י"ח כיון דמשכי מלתא שמעו אינשי וכתב הר"ן פי' אם מתחילין ב"ה כ' נמצא שכלין ח' שבועות ביום אחד וישארו עוד ארבעה ימים עד כלות ס' יום והאחד מן הד' ימים מתחיל ביום ב' והרביעי ביום ה' נמצא בין הכל י"ח ימים: [ב] ולהחזיר האונא', פי' להבריח הלוקח שיחזור האונא' יש חולקין דאין ליפות כח ב"ד מכח הלוקח דא"א לא מובני מניותו: [ג] ויש חולקים הוא דעת הרא"ש בטור דס"ל כיון שהב"ד יכולים לבטל מן הלוקח

ביאור הגר"א

דגול מרבבה

פתחי תשובה

חכמת שלמה

באר היטב

מורי זהב

חלקת מחוקק

עייך גם כאן: (ט) הבכור נוטל פי שנים אף מן הסך המגיע לכתובת אמו דלא מקרי נכסי האם כל זמן שלא נשבעו ולא הגבוה בי"ד הכתוב' כל הנכסי' בחזקת האב הם ואת אביהם הם יורשים ומשמע מגוף התשובה אף שכבר נשבעה האלמנה אם מתה קודס גביה עדיין נכסי האב מקרי ולא ידעתי למה כתב כאן קודם שנשבעה: (י) שום דבר מתנאי כתובה. כלו' אפי' כתובת בנין דכרין אע"ג דהיא סבר' לומר שיפסדו בניה כתוב' בי"ד דהא הבעל לא ירש אותה רק הלקוחות: (יא) המוחלת כתובתה לבעלה איבד' כל תנאי כתובה. מכאן משמע שתנאי כתובה אף מה שאין נוגע לעצמה הוא זכות שלה ואף אם לא תמחול גוף הכתובה רק תאמר לבעלה אני מוחל לך תנאי כתובה הרשות בידה ואין להבנות מזונות אחר מיתת אביהם ולא יוכלו הבנות לטעון כבר זכינו בתנאי כתובה וכן הבנים זכרים לענין כתובת בנין דכרין ולא דמי למה שנתבאר לקמן סימן קי"ד לפי תחייב לזון בת אשתו דאין הטור האם מועיל דהתם זכתה הבת בשעת נשואין אבל כאן לא התנה רק בנן נוקבן שיולדו להם יזונו אחר מותו ולא זכו הבנות כי הוא מזכה דשלב"ל לדשלב"ל ומ"מ אין דעה זו מוסכמ' לענין מזון הבנות והראב"ד תמה עליו והמ"מ הניח הדבר בל"ע ולקמן סי' קי"ב הביא הרב מהרמ"א דעה זו בהג"ה סעי' א': (יב) ואפי' נדונייתה הפסידה וכו'. דעת המ"מ שע"ז מה"א שלדעת הרמב"ם אין הנדוניא בכלל כתובה ולא אמרו בגמ' רק שהתוספות בכלל כתובה למוכרת ולמוחל' אבל הנדוני' אינה בכלל מן הסתם ודעת הרמב"ן שגם נדוניא בכלל כתובה ולזה הסכים הרשב"א במוכרת ומוחל' כי מלר הלשון כשאומר' כתובתי מכור' או מחול' אף הנדוני' בכלל הלשון ודעת הריב"ש בסי' קמ"ע שגם הרמב"ם כן דעתו בדבר שאינו בעין אבל מה שהוא בעין מנכסי צ"ב שהכניסה לו אף אם מכרה או נתנה אותם בפירוש יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי שלא הייתי יכולה להפיג נגדו כדי שלא יאמר וכי עיניך נתת בגירושין ובמית' שאין אתה רוצה למכור לי אבל דבר שאינו בעין והיא מוחלת לו אין יכולה לומר נחת רוח עשיתי לו דהא יכולה להפיג ולומר לו למה לך המחילה וכי עיניך נתת בגירושין שלא הכל בידך כבר ועיין לעיל סי' ל' סעיף ט"ו מ"ש שם ועיין בכסף משנה [illegible] סעיף ח': (יג) כל מה שבשטר מחול [illegible] כתובה בסתמא כי לשון כתובה אינו [illegible] לספתיק דברי מהרי"ו כי כבר כתבתי כי [illegible] דלא כהרמב"ן והרשב"א ודעת הריב"ש [illegible] בעין: (יד) לא קנין ולא עדים וכו' [illegible] מהני מחילה וכן משמע לעיל סי' נ"ו [illegible] מחילה דהא צריכה לישבע שלא מחלה [illegible] כתובה ובמרדכי ספ"ק דסנהדרין מביא [illegible] מהא דאמרינן המוכר ש"ח לחבירו וחזר [illegible] בכתיבה ומסירה ודלא כמ"ש בסמ"ע [illegible] מהני לדעת הש"ע והמרדכי ח לק על [illegible] דגם הרמב"ם הכי ס"ל: (טו) או [illegible] אמרינן יש הן שהוא כלאו וכב"ח כתב [illegible] פ"ז סי' ק"ג סעיף ב': (טז) מחילתה [illegible] אין האונס ידוע צריכה למסור מודעה [illegible] סי' ק"ח: (יז) בנה יכול למחול וכו' [illegible] דמים שנתן הלוקח ניחא הכא אבל למאן [illegible] כדעות הובאו בש"ע מסח"ה סי' ס"ו [illegible] מחילה הא צריך לשלם מכיסו ללוקח כל דמי [illegible] קנן דלא מחויב לשלם מדינא דגרמי דפגימתו רעה: (יח) יכול למחול לעצמו. כאן סתם וכתב שיכול למחול לעצמו [illegible] דעת הרא"ש שאינו משלם רק דמים שנותן הלוקח או דמיירי בקטן וכמ"ש בספי' שלפני זה אבל בח"מ סי' ס"ו הביא [illegible]

אבן העזר קה הלכות כתובות

שנשבעו על הכתוב' (ט) (נ) הבכור נוטל פיה) שנים

ד ס המוכרת כתובת' ס בין לבעל בין לאחרים ט [ה] לא הפסיד (י) שום דבר מתנאי ו) כתובת' יי (ג) אבל (יא) המוחלת כתובת לבעל איבדה כל תנאי כתובה:

הגה יא (יב) ח) ואפילו נדונייתה הפסידה אם איגה ז) בעין (ריב"ש סי' קמ"ט בשם הרמב"ן והרשב"א) וי"א דלא הפסידה נדונייתה אא"כ אמרה (יג) כל מה שבשטר מחול לך (מהרי ו סי' י"ס):

ה יב ט) כ המוחלת (ד) ח) כתובת' [ו] אינה צריכ' (יד) לא קנין ולא עדים י) והוא שיהיו דברים שהדעת סומכת עליהם ולא יהיו דברי שחוק והיתול יג (טו) או דברי תימה אלא בדעת נכונ': הגה יא) אנסה למחול כגון שהיה מתקוטט עמה תמיד ומצלה לו כדי שתשב עמו בשלוה (טז) יד מחילתה ט) בטילה אע"פ שלא מסרה מודעה (תשו' הרשב"א סי' תקפ"ג):

ו ל המוכר שטר לחבירו וחזר ומחלו לו מחול ואפי' יורש מוחל מ לפיכך מכרה כתובת' ומת הבעל ואח"כ מתה טו (יז) בנה יכול למחול והמכר בטל יב) ואפילו אין לה יורש אחר אלא זה הבן ונמצא פרעון הכתוב' עליו טז (יח) יכול למחול י) לעצמו כדי לבטל המקח [ז] ויורש הכתוב':

ז (יט) נ מי שמכר בחיי אביו כתובת אמו שאם ימות אביו ואח"כ תמות אמו ויירש הוא את כתובת שיהי' הלוקח עומד במקומו לגבות' והתנ' שאם תערער אמו על המכר שלא יסלקנו מערעור ומתה ולא ערערה ס אינו יכול לומר אני במקום אמי וכמו שהיא יכולי לערער על המקח גם אני מערער ואבטלנו שערעור של עצמו קבל עליו ודאי:

קו הכותב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא ובו ב סעיפים:

א א (א) א הכותב כל א) נכסיו (ב) לבניו א) ב בין זכרים בין ג) נקבות ג ב) ג) בין נ בריא בין ש מ וכתב לאשתו ג עמהסקרקע כל שהוא * או דקל לפירותיו ד ג) או פירות מחוברי' והם צריכים עדיין לקרקע הואיל ועשה אות' שותף בין הבנים ד (ג) ד) ושתקה ה כשנודע ו) לה ולא מיחתה

בית שמואל

לעכב פ"ז דהוא אינו מוחל משא"כ שם בתשו' ש"י איירי דכל היורשים רוצים למחול: ט לא הפסיד' שום דבר מת"כ אבל מזונות אין לה מיורשים כמ"ש בסימן צ"ג: י אבל המוחלת איבדה כל ת"כ ולענין אם בנותיה אבדו זכות שלהן עיין בר"ן ס"פ נ"ש והמגיד פי"ט דין י"ב ולקמן סי' קי"ב: יא ואפי' נדוני' כבר כתבתי סי' נ"ג דהמגיד ס"ל להרמב"ם אין הנדוניא בכלל הכתובה ואין מחלק בין אם הנדוני' בעין ובין שאין הנדוני' בעין ולרמב"ן והרשב"א והרמ"ס כשאינו בעין נכלל בכלל הכתוב' אלא הם פליגי אם דין הנדוני' ודין כתוב' שוה ולדעת הריב"ש ס"ל הרמב"ם כשאין בעין כרמב"ן והא דא"י לומר מה שמחלתי עשיתי נ"ר לבעלי כתבו הרמב"ן והרשב"א משום בכתוב' א"י לומר נ"ר עשיתי לבעלי דהא כל הנשים יש להן כתובה וכן בת"כ א"י לומר נ"ר עשיתי דדינו ככתוב' כמ"ש במגיד פכ"ב ובתשובת ריב"ש שם והא דא"ל במחילת נדוני' נ"ר עשיתי לבעלי תירץ בח"מ משום כיון שאינו בעין יכולה לומר לבעלה למה לך מחילה שלי דהא הכל בידך מיהו קשה לפי זה א"כ למה לא מתרצים כן במחילת כתוב' דא"י לומר נ"ר עשיתי מטעם זה אלא נראה דאיירי דמוחלת כתב הכתובה וכשהנדוניא אינו בעין נכלל בכלל הכתובה וכמו דא"י לומר בכתובה נ"ר עשיתי מטעם שכתבתי כן א"י לומר במחיל' הנדוניא נ"ר עשיתי ואם מחלה הנדוניא לבד י"ל דיכול' לומר נ"ר עשיתי לבעלי: יב המוחלת כתובתה ע' בח"מ סי' י"ב וסימן רמ"א המוחל והשטר בידו אם מהני המחילה מכאן יש להביא ראי' דמהני מחילה אפי' כשהכתוב' בידה וכן כתב בח"מ מיהו מה שהביא ראיה מסימן נ"ג ומס"ק דסנהדרין יש לדחות ועיין סימן כ"ח מ"ש: יג או דברי תימ' כתב בכ"מ דנלמ' מהא דאמרינן שכר את כדי דיש הן שהוא כלאו וע' ב"ח: יד מחילתה בטילה. היינו באונס ידוע אבל אם אין האונס ידוע צריך למסור מודעה ועיין סי' ק"ח: טו בנה יכול למחול ואין לומר המוחל צריך לשלם כל החוב מה מרויח במחילה וי"ל דכ"מ אם הוא קטן דפטור מדין גרמי וע' תוספות ובח"ה סי' ס"ו: טז יכול למחול לעצמו ע' בח"ה שם הביא החולקים על זה וסבירא להו דא"י למחול:

קו א הכותב כל נכסיו. כ' הרשב"א הכותב או מחלק וכותב לאו דוקא והרמב"ם שכ' הכותב ניסחא דש"ס נקיט וכ"כ הטור המחלק נכסיו משמע דכותב לאו דוקא אלא אם ש"מ הוא מהני אפילו באמיר' ואם בריא הוא לא מהני אלא במקנה להם והיא דומיא דבנים ולא כב"ח: ב בין זכרי' וכו' אבל אם חלק לשאר יורשיו מכ"ש כשמחל' לאחרים לא דהטעם הוא כיון דעשה לה כבוד כא' מן הבנים אפשר דמחלה אבל כשמחלק לשאר יורשיו לא כ"כ כרא"ש ולא כרשב"ס:ג בין בריא. בש"ס פלתה בתיקו בבריא וכ"מ אם תפיסה מהני וע' בח"ה סי' ב"ל א ובהרי"ף איתא דלא הפסידה הכתובה מספק וכ"פ בהג"א: ד ושתקה כשנודע לה מבואר אע"ג דלא חלק בפניה מכל מקום כששתקה בעת שנודע לה הפסידה כן הוא דעת הרמב"ם והרא"ש והר"ן ולדעת רש"י דוקא כשמחלק בפניה וכן איתא במרדכי בשם מהר"ם ולדעת בעל המאור והעיטור ור"ת דוקא דהיתה שם וקבלה. והנה בסוגיא זו מבואר לת"ק צריך ג' אופנים. א' דהיתה שם. ב' דכתב לה קרקע כ"ש. ג' דקבלוה היינו שמחלה בפי' אבל היתה שם ושתקה ולא קבלוה אמרי' דלא מחלה וכן קבלוה ולא היתה שם בעת החלוק' י"ל נ"ר עשיתי לבעלי כ"פ הרשב"ם והתוספות והא דקי"ל בכתובה לא אמרי' נ"ר עשיתי לבעלי כ"ל משום דלא קי"ל כת"ק דסבירא ליה כן ורבי יוסי פליג על הת"ק וס"ל קבלוה אע"ג שלא כתב לה מהני וה"ה כתב לה אע"ג דלא קבלוה כמ"ש בתו' כתב לה שום לקבלוה ור"כ פסק כר"י לכאורה קשה לשיטת הרמב"ם מנ"ל לר"י חד מהני ג' אופנים מהני כתב לה אפילו לא היתה שם ולא קבלוה דלמא ר"י לא פליג על

חלקת מחוקק

קו (א) הכותב כל נכסיו. מלשון הטור שכתב המחלק נכסיו משמע דכותב לאו דוקא אלא אם ש"מ הוא אפי' בריא הוא אף כתיבה לא מהני אלא מיירי במקנה להם וכן הוא שנו בלשון הגמ' כיון שעשאה שותף בין הבנים משמע שהיא דומי' דבנים וכל היכא דבנים קנו כאמירה כגון ש"מ גם היא נעשית שותף באמירה וכל היכא דבעי כתיבה בנים [illegible] לבנים אין כאן כותב שנו בלשון הגמרא וכן איתא במהר"ם ולא בעינן כתיבה [illegible] כלל לבנים מהני כתיבה [illegible] שותף [illegible] כתב בנו [illegible] דבריו כרורים: (ב) לבניו בין זכרים בין נקבות [illegible] (ג) ושתקה כשנודע לה [illegible]

באר היטב

[illegible]

באר הגולה

[illegible]

פתחי תשובה

[illegible]

ביאור הגר"א

[illegible]

שי למורה

[illegible]

חכמת שלמה

[illegible]

מורי

[illegible]

זהב

[illegible]

אבן העזר קו הלכות כתובות

א ... מיחתה [א] איברה ה) עיקר כתובת' ותוספת ה (אבל לא ה) נדונייתא) (המ"מ פ"ו מזכייה) ואינ' טורפת (א) מנכסים אלו כלום ו אבל מנכסים שיבואו לו אח"כ גובה מהם אפילו באו לידו מאותם נכסים עצמם כגון שמת אחד מהבנים וירשו :

ב ז כתב לה עמהם מטלטלים בלבד ס או ששייר לעצמו קרקע כל שהוא כתובת' קיימת ו (ד) [ב] ט ו) ולפי מה שתקנו הגאונים שכתוב' נגבית מהמטלטלין אפילו שייר ו) מטלטלין כל שהוא כתובת' קיימת שהרי היא אומר' ממה ששייר אני גובה ומתוך שתרד למה ששייר תרד לשאר נכסים ותטרוף : הגה ז) מי שלוה לתת לבניו כך וכך או לאחרים וצוה כך לפני אשתו [ג] ושתקה ז (ה) י"א שצריכה ז) לקיים (מרדכי ריש אלמנה ניזונית בשם רשב"ן ובפ' מי שמת) ח ויש ס) חולקים (מרדכי פ' י"נ בשם הר"מ) ולכ"ע אם אמרה למקצת דבריו אין ולמקצת דבריו שתקה דלא הוי מחילה במה ששתקה ט (ו) אבל במה שאמרה אין צריכה ס) לקיים (פסקי מהרא"י סי' פ"ו) [ד] ח) ואינה יכולה לומר שעשתה שלא לטרוף דעתו (מהרי"ו סי' י"ס) [ה] ט) ואם קבלה קנין לקיים מתנותיו ואח"כ אומרת שלא מחלה כתובתה ומה שקבלה קנין י (ז) משום שהנכסים היו בידה וברשותה הדין עמה וגובאת כתובתה (ריב"ש סי' רמ"ז) :

בית שמואל

על זה דנריכ' להיות שם אלא ס"ל כשהיא שם די בכתב לה או קבלוה לכן לא אמר קבלוה אע"ג שלא כ' לה ולא היה' שם והיינו טעמא של רש"י אף לר"י דוקא שהית' שם ולשיטת העיטור ס"ל ר"י פליג על הת"ק ואמר קבלוה אפי' לא כ' לה מהני אבל כ' לה לא מהני כי ס"ל קבלוה עדיף אבל לשיטת הרמב"ם נריך ישוב מנ"ל זאת אע"ג דיש לדייק מדר"כ דהוא מקיל מכולהו מ"מ קשה על ר"כ מנ"ל נר"י הני א' מני אופנים הללו דהא הוא פוסק כר"י להפוסקים הנ"ל דמהני א' מני אופנים אם כן אם היתה שם וחלק בפניה אפי' אם לא נתן לה כלום ושתקה מהני והיינו טעמא של רא"ן שפסק אם נוה בפניה נריכה לקיים כמ"ש בהג"ה בסמוך ומ"ש בח"מ דרא"ן לא קאמר אלא לפטור הנותן ליתא דהא מסיים שם וכ' אף שמיחתה נלוותה שניה מ"מ מה ששתקה מתחל' קיים וכן בפסקי מהרא"י סימן פ"ו כתב בשמו בפשיטות דאבדה הכתובה הואיל ששתקה : ה אבל לא נדונייתא. דוקא כתובה ות"כ מקילין אבל נדוניא דינו כחוב ואם קבלוה אז הוי מחילה על הכתובה ומהני אף על הנדוניא והיינו כשאינה בעין כמ"ש בסי' הקודם : ו ולפי מ"ש הגאונים וכו'. ולדעת הב"י ה"ה אם נתן לה מטלטלין הפסיד' כי בזה"ז מטלטלין כקרקע וכ"כ הש"ג פי"כ וכן מוכח בסי' ק"ט אלא בד"מ וב"ח מחלקים בין שיור מטלטלין לבין אם נתן לה קרקע ורא"י שלהם מדכתב הרמב"ם שייר מטלטלין כתובת' קיימת אחר תקנות הגאונים ולא כתב נתן לה מטלטלין שמע מיני' נתינת מטלטלין לא מהני ויש לדחות משום הרמב"ם כתב דין זה בין בבריא וכן בש"מ והיכא שנתן לה מטלטלין ולבניו קרקע לא הפסיד' אא"כ כשנתן לבניו נ"כ מטלטלין כמ"ש בח"מ א"כ בריא שנתן לבניו מטלטלין במתנות בריא בלאו הפסיד' כתובתה כמ"ש בסי' ק'. ואם אמר לה טלי זאת בכתובתך אז לכ"ע מהני אף במטלטלין כיון ששתקה כמ"ש בב"י סי' ק"ט בשם הרמב"ן וכן אם קבלוה בפני' וכן לדעת הרא"ן שהבאתי בסמוך אם מחלק בפניה דהא עובד' דרא"ן היה במטלטלין : ז יש אומרים שצריכ' לקיים, כבר כתבתי דכן מדויק ברא"ן וכ"כ בפסקי מהרא"י בשמו וטעמו משום דס"ל בש"מ איירי כשמחלק נכסיו שלא בפניה אז דוקא כשכתב לה וחלק כל נכסיו הפסיד' אבל אם נותן בפני' והיא שתקה הוי מחילה וכן הוא לעיל סי' נ"ג בס"ז : ח וי"א. היינו הט' פי"כ ואפשר דס"ל כשיטת רש"י דר' יוסי איירי כשמחלק בפניה דוקא ומ"מ דוקא כשמחלק כל נכסיו ונתן לה קרקע אז הפסיד' אבל לשיטת הפוסקים שהבאתי לעיל דס"ל ר"י איירי כשמחלק שלא בפניה כשמחלק בפניה מהני אפי' לא נתן לה כלום דהוי מחילה גמורה וע' בח"ה סי' רנ"א שם כ' הרב רמ"א כל היכא דאיכא פלוגתא הפוסקים אם זכה המקבל עליו להביא ראיה מיהו כ' הב"י אם נוותה האלמ' ליתן מנכסי' לפלוני וכנה שתק ואחר מותה אמר שלא נתכפה על הכתובה ומה ששתק מפני שלא רצה להכפיסה פסק במ' ס' ז"ב כיון ששתק נריך לקיים ול"ד לשתיק' דכאן דהם אין עליו אלא השבועה והוא שתק סבר' היא כמו ששתק עד עתה ולא ביקש ממנה השבוע' כך ה' בדעתו בפה שלית': ט אבל במה שאמר' אין וכו' ככר כתבתי אם קבלוה בפי' מהני לכ"ע אף במטלטלין והקשה בח"מ למה לא אמרינן נ"ר עשיתי כמו בקנה מן הא"ש ואח"כ מן האשה ומירץ שאני ש"מ דליכא איבה לו' עייך נתת במיתה דהא הולך למיתה ולכאור' קשה עליו מה קושיא שלו דהא בכתובה לא אמרי' נ"ר עשיתי ואפשר דכוונתו לדמות סברא זו שלא תטרוף דעתו דשייך בכתובה כמו כמו עשית נ"ר בשאר נכסים אלא קשה לפ"ז לא תירץ כלום ועיקר נ"ל כיון בשאר דברים לא אמרה אין מוכח דלא עשתה נ"ר : י משום שהנכסים היו בידה וכו' משמע המילוק הוא בין דין זה לדין הקודם לי"א דצריכה לקיים כלוותה אפי' בלא קנין משום שם הנכסים ...

חלקת מחוקק

כל שהוא וכו' יוסי בים נוחלין דף קל"ב דס"ל דקבלה בלא כתיבה מהני וכת"ב בלא קבלה מהני כל שכתבה ואפשר אף בלא כתב כל נכסיו מהני אם קבלה כמו שכתוב בסמוך בהג"ה באמרה אין : (ד) ולפי מה שתקנו הגאונים וכו'. דוקא לענין שיור לאחר תקנת הגאונים הוי מטלטלין כמקרקעי דהא שייך לו' אף בשיור מטלטלין מינו דנחתא לשיור נחתא לכולהו נכסי אבל בכתב לה מטלטלין אף לאחר תקנת הגאונים אפשר דלא מחלה דוקא קרקע דחשיב אמרינן דמחלה וכן הוא בד"מ ובב"ח דלא כב"י אבל בהגה' אלפסי כתב כב"י דאם כתב לה מטלטלי לאחר תקנת הגאונים הרי כאלו כתב לה קרקע ואפשר אם כ' ליורשיו קרקע ולה מטלטלים אף ההגהו' אלפסי מודה דאין זה שותף בין הבנים :
(ה) י"א שצריכ' לקיים. פסק זה תמוה דהא בהדיא אמרינן בגמרא דוקא בדלא שייר ודוקא דכתב לה קרקע כ"ש או בדקבלה בפי' ומחלה הכתובה' אבל בשתיק' גרידא ליכא למ"ד והרמב"ן לא כתב רק שאין להאלמ' על שמעון כלום ודינה עם ראובן (דהיינו ע"ס המעשה שבא לפניו שבנו ראובן חלה וצוה לתת החוב שהי' לו אצל דודו שמעון לראובן אביו ואשת בנו של ראובן היתה אצל הצוואה ולא מיחתה ואחר כך הוקל אליו קלת והלך על משענתו בבית וחזר והכביד עליו החולי ושלח אחר שמעון דודו ואמר עדיש וצוה לו שהחוב שיש לו בידו יתנהו לאביו ראובן ואז מיחתה אשתו והלך בן ראובן לעולמו ושמעון דודו קיים דברי המת ונתן לאביו ראובן) ועוד הרמב"ן לטעמיה אזיל דס"ל דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לאלמ' רק בדתפסה כמבואר שם בדבריו דלא קי"ל כרמב"ן בזה וכ"כ בד"מ סימן ק' בהדיא דלא קי"ל כהרמב"ן ולא ידעתי למה העתיק זה: (ו) אבל במה שאמר' אין צריכ' לקיים ככר כתבתי ס"ק ג' כל שקבלה בפי' והסכימה למעשיו ואמר' אין מחלה אין צריכה קנין ואינה יכולה לחזור ואע"ג דבקנה מן האיש וחזר ולקח מן האשה יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי הי' אפשר לחלק בין בריא לש"מ דבש"מ ליכא איבה דעייך נתת במיתה דהא הוא הולך למות ומ"מ מתשובי' מהרי"ו אין ראי' כלל לאמר' אין דהתם מיירי במחלה הכתובה' להדיא אך מפסקי מהרא"י משמע כל שאמר' אין אין יכולה לומר נחת רוח עשיתי ובאמת שהדבר נריך ראי' לחילוק הנ"ל שכתבתי בין בריא לש"מ: (ז) משום שהנכסים היו בידה המעיין בריב"ש יראה שזכה את האלמנה מטעם דזכות כתובתה לא מחלה ודמי לב"ד ואפטרופוס שמכרו קרקע היתומים שלא אבדו זכותן כן האלמנה לא אבדה זכות כתובת' כל זמן שלא שעבדה עצמה ונכסי' לקיים דברי המת ואם כן לכאורה הריב"ש חולק על מ"ש לפני זה אם אמרה אין על צוואת הבעל צריכה לקיים ומדברי הרב נרא' שחילק ביניהם דכשאין הנכסים ברשותה ואמרה אין הכוונ' הוא שלא תפרער מחמת כתובת' והוי כאלו מחלה הכתובה אבל כשהנכסים ברשותה הכוונ' בתמסור הנכסים ליד מקבלי המתנה ואם ישלמו לה כתובתה ממקום אחר הוא טוב ואם לאו תטרוף מהם דאחריות דנכסי' לא קיבל' עליה ובאמת אף שאין חילוק זה מוכרח מ"מ אסבר לאומרו : אפים

באר הגולה

מרש"ס שם ז מעובדא דההוא דאמר היליס לברבי וכו' שם ז מעובדא דההוא דאתר סלקא לברתי וכו' כפירי וכו' ס דעובדא דההוא דשייר דקלא וכו' שם ט לשון הרמב"ם שם בפ"ו א מימרא

ביאור הגר"א

פתחי תשובה

שי למורה

חכמת שלמה

באר היטב

טורי זהב

חלקת מחוקק

קו (א) אע"פ שקנו מידו בש"מ דדבריו ככתובים דמי ניחא דנקט אע"פ כלומר דל"ת דהקנין הוי כמו יפוי כח להורות דלמתנ' נמ"ר נתכוין וכגון דכ' בל' יפוי כח דאל"כ מתנת ש"מ שכ' בה קנין מגרע גרעה אבל בבריא לא ילדק לי אע"פ דבלאו קנין פשיטא דלא קני ועי' בח"מ סימן רמ"ו

קז ספיף ד' וספיף ז' די"א דבקנין לא שייך לומר לא עשאו אלא אפוטרופוס דאין קנין לאפטרופסות: (ב) לא עשאה אלא אפוטרופא ליורשיו אם יש יורשי' קטנים או שאין יורשים כאן ניחא דמינה אותה לאפוטרופוס אבל אם היורשים גדולים יכולין לומר אין אנו צריכין לאפוטרופוס כמבואר בח"מ סימן ר"ל סעיף כ"ו בהג"ה ואפשר דמ"מ כל זמן שלא חלקו צריכין לקבל אותה לאפוטרופוס ודוחק לומר דאם הרשות בידם לחלוק הרשות ג"כ בידם שלא לקבל אותה לאפוטרופסא: (ג) או שאר יורשין זה הוא ל' הרמב"ם וכ"כ ב"י בשם הריטב"א דין אשה אבל שאר יורשין כדין אשה הלל שאין אבל הרא"ש כתב בתשובה הובאה כאן בטור דאם היורשים הם בני אחי הבעל או רחוקים יותר אז הוי מתנה דאינו חושש באלו שיכבדוה: (ד) בין כך ובין כך לא אבדה

בית שמאל

קו א בין בריא. בש"ס לא אשמע הכפי' בבריא שכ' כל הנכסים לאשתו אם כוונתו הי' לעשות אותה לאפטרופוס כיון שהוא בחייו וכ"מ אם תפיסה מהני כמ"ש בח"ס בכמה מקומות מיהו י"ל קודם שנותני' לה אומרים לה דאין תפיסת' תפיסה ואין נותנים לה אלא לשם אפטרופוס ועי' בח"מ ס"ס רמ"ג: ב אע"פ שקנו מידו ע' בח"מ סימן רמ"ו שם הביא פלוגתא בזה אם אמרינן בהג"ג דעשאו לאפוטרופוס: ג לא עשאה אלא לאפוטרופוס וזהו הלכתא בלא טעמא שאנו מניחים השטר והולכים אחר אומד דעתינו ועי' בח"ה סי' ר"ל אם היורשים גדולים הם יכולים לומר אין אנו צריכים אפיטרופוס. וכתב בח"מ פל כל פנים קודם החלוקה צריכים לקבל אותה לאפוטרופוס: ד או שאר יורשים כן כתב הרמב"ם והב"י אבל הרא"ש חולק ע"ז: ה בין כך ובין כך לא אבדה כתובתה. דממ"נ אם שייר תו לא אמרינן דאבדה הכתובה לדיפה קמייתא בסעיף ג' ואם לא שייר אז לא הוי מתנה ולדעת יש מי

קז הכותב כל נכסיו לאשתו אם קנתה ויצא עליו שטר חוב ובו י סעיפים:

א א הכותב כל נכסיו לאשתו א) א ג בין בריא בין א) ש"מ ב (א) ב) אע"פ שקנו מידו ג) ג לא עשאה [א] ג) אלא אפוטרופא על יורשיו בין שהיו יורשיו בניו ממנה ג או מאשה אחרת או אחיו ד (ג) ג) (א) או שאר ד) יורשין ד ד) ואם שייר כל שהוא בין קרקע בין מטלטלין קנתה כל מה שכתב לה ה (ד) ה) (בין כך ובין כך לא אבדה כתובתה) (טור):

ב ה בר"א בנשוא' אבל אם כתב כל נכסיו (ה) לאשתו ארוסה או לגרוש' ו) אע"פ שלא שייר כלום מתנתו קיימת (ו) [ב] ז) ואבדה כתובתה ח) אא"כ ששייר מקצת נכסים (ג"ז טור):

ג (ז) [ג] ו כל אשה שקנת' כל נכסי בעלה ט) במתנ' גמור' (ח) איבד' ו כתובת' ה) ותקרע לפיכך אם יצא ז שטר חוב עליו [ד] מוקדם למתנ' זו והלכו כל הנכסים בפריעת החוב תשאר היא בלא כלום ולא תקח בכתובת' שקדמה לחוב ח שאומדן דעת י) הוא שבהנא' שבאה לה ז בשמוע זו שכתב לה כל נכסיו איבדה כל זכות שיש לה בנכס"ז מצד כתובת' י) ביקמאותם שהיו לו ביקמאותם שמכר [ה] או נתן קודם לכן יא) אבל אם אח"כ זכה בנכסים גובה כתובת' מהם:

ד יב) ס יש מי שאומר דהא דלא הפסיד' כתובת' כששייר היינו כשכותב לה [ו] סכום מנכסיו ואפי' אם הסכום הוא גדול כגון שכתב לה מחציתם ט (ט) או ב' ז) שלישים אבל אם כתב לה כל נכסיו ופי' השיור אפי' אם שייר הרבה איבד' כתובת' מנכסים שיש לו שכבוד שעוש' לה שכתב לה כל נכסיו גורם המחיל':

ה ס יג) יש מי שאומר שאם הוברר הדבר (י) שהערים במתכוין כדי להפסיד' [ז] לא איבדה כתובת':

ו י יד) היו לו ב' נשים וכתב כל נכסיו לשתיהן י לא קנתה שום אחת מהם ושתיה' אפוטרופסות יא טו) [ח] אבל אם כתב חצי נכסי לאשתי פלונית וחצי נכסי לאשתי פלוני' (יא) הראשונ' קנתה ס) שהרי שייר והשנייה לא קנת':

ז כ טז) כתב כל נכסיו יב (יב) לאשתו ולבנו [ט] אשתו קנתה החצי ובנו לא קנה אלא ה א אפוטרופוס ל ויש מי שאומר ששניהם אפוטרופסים:

הגה יג (יג) [י] היה לו בן ס) ואשה ואמר כך וכך נכסים לבני והשאר לאשתי ודאי נתכוין למתנה גמורה דאם היה רוצה לעשות אפוטרופוס לא היה נותן

(ט) או שני שלישים. נראה ה"ה אם הסכום גדול מנכסיו שכתב שנותן לה נכסים השוים אלפים וכל נכסיו אינם שוים רק ס' אלפים דהא המחילה תלויה בכבוד שעוש' לה

...

(יג) הי' לו בן ואשה וכו'. דין זה הביאו הב"י בח"מ סימן רמ"ו מחודש ד' בשם תשובת הרשב"א ובאמת הטעם הזה שהביא הרב דלמה נתן מקצת לבן שהרי הכל שלו הוא טעם אלוש מאוד דלמה לא נאמר שמקצת מעות יהיה ביד הבן והמותר תהיה אפוטרופסות לף שכתבתי בחלי נכסי לבני לאשתי דהוי

מתנת בלא שיור לג ת ת אשתו כאלו לא נתן לה כל הנכסים וס"ל הואיל אפוטרופס הלכת' בלא טעמא היכא דיש"ל דלא נכלל במאמר חז"ל הוי מתנה גמורה כמ"ש בסמוך בשם ה"ג אע"ג דאי' בש"ס לאשתו ולאחר לאשתו עשאה לאפוטרופסו' אע"ג דממל' בש"א ס"ל דאיירי שנתן לאשתו או לאחר כמ"ש ברשב"ם לפ"ז

באר היטב

קו א) ש"מ. זהו נעיא דלא איפשטא בבריא. וי"מ אם תפיסה מהני כמ"ש בסי' שלפני זה. ועי' בש"ך ח"מ ס"ס רמ"ג ס"ק י"ד: ב) מידו. עיין בח"מ סי' רמ"ו דשם הביא פ' ונחא בזה: ג) אלא לאפטרופס. היינו אם יורשים קטנים אבל אם היורשים גדולים יכולין לומר אין אנו צריכין לאפטרופס כמבואר בח"מ סי' ר"ל סעיף כ"ו בהג"ה. וכתב בח"מ דקודם החלוק' צריכים לקבל אותה לאפטרופס: ד) יורשין. כן כ' הרמב"ם וב"י. אבל הרא"ש חולק ע"ז. ועי' בתשו' מהרי"ט ח"א סי' קי"ט: ה) ותקרע. לאו דוקא קרקע שהרי אם קונה נכסים אח"כ גובה הכתובה מהם כמ"ש בסמוך: ו) הוא והנדוניא לא הפסידה ב"ש. והומדנא זו אמרינן אפי' באשה גרושה ב"ש: ז) שלישים כתב בח"מ סי' ה' אם פורט סך גדול יותר ממה שיש לו מ"מ כיון שאינו אומר בלשון כל נכסי לא מחלה הכתובה: ח) קנתה. שהרי שייר מדלא כלל שתיהן ביחד ש"מ כוונתו להקדים הראשונה וה"ה אם אמר ב' שלישים לראשונה ושליש לשניה הראשונה קנתה והשניה לא קנתה עיין ב"ש ס"מ: ט) ואשה וכו'. הח"מ כתב דלמעשה דין זה צ"ע ועיין

טורי זהב

סי' קו [א] אלא אפוטרופוס דאומדן דעת הוא דאין אדם נותן כל אשר לו לאשתו ומניח בניו או יורשיו אלא דלא עשה כן אלא כדי שיכבדוה יורשים: [ב] ואבדה כתובת'. הנ"ה זו אין לה בי' ור ועמ"ש בסעיף שאח"ו: [ג] כל אשה וכו'. הכלל בזה דאש' שנתן לה הבעל מתנ' בענין שלא שייך שם לומר שלא עשאה רק אפוטרופס ממילא הוה מתנ' גמור' באותן נכסים שנתן לה והנה אשה זו יש לה ב' זכיות על אלו נכסים הא' מצד שעבוד כתובת' שכל נכסים משועבדים לה הב' מצד מתנ' זו שנתן לה אחר הנשואין וא"כ נמחל הזכות הא' ויש נ"מ בין הנך תרי זכיות אם יש ב"ח שהוא קודם לזמן שנתן לה המתנ' ממילא יש לו כח לטרוף נכסים אלו ואם ניזול בתר זכות הא' החוזר היא ותטרוף מן הב"ח מכח כתובת' שהיא קודמת לב"ח אבל אם ניזול בתר זכות ב' מצד המתנ' ממילא זכות שלה בטל הוא מאלו הנכסים דכיון דנמחל שעבוד הכתוב' מאלו נכסים ולא נשאר רק זכות מתנ' כו' ב"ח זוכה שפיר בהם וקי"ל כחכמים דזכות הב' הוא עיקר דאומדן דעת היא דניחא לה במה שעשה לה כבוד כגון שנתן לה הבעל ואע"ג שאם בא ב"ח ויפרסם מ"מ היא סבור' שבעל יסלקנו בזוזי ותשאר הקרקע בידה כ"כ רשב"ם וברי"ף כתב הטעם דאמרי אינשי ניחא לי' לאינש דלשתמיש חד יומא במנא יקירא

...

ביום א' ודאי אין בה לאחתני' כלל כיון שיש כאן כ"ח באות' שעה ה"ל כנותן [ה] או נתן קודם לכן הטעם דאותו הלקח או המקבל נכסים אחרים מן הבעל לגבות כתובתך דהיינו נכסים אלו שאת קבלת' מבעלך במתנ' ומחלת השעבוד [ו] סכום מנכסיו. פי' כיון שטעם דמחיל' היא מחמת שעש' לה כבוד לכבוד רק אם המתנ' היא בענין שאין לאחר הלק עמה במה שנתן לה אע"פ שלה שנותן לה אין לה שותף משא"כ במחצית או שליש דהח"קים לא נתבאר לכבוד מ"ה אין כאן מחיל' ואין חילוק בין נותן כל נכסיו או מקצת אפוטרופים בסעיף א' צריך דוקא שיתן כל נכסיו: [ז] לא אי-ד' כתובת'. דאלו ידע' כי דרך שנא' הוא עושה להפסיד' לא מחלה כו' כן הוא בב"י בשם לאשתו בין הבנים הנזכר רי"ם ק"ו דהא גם שם הטעם משום מחילת': [ח] נכסי לשתי נשיי אלא ודאי דהראשונ' היא לשם מתנ': [ט] אשתו קנתה החצי

נותן המקח לבן בהרי הכל שלו (ב"י בשם תשובת רב האי):

ח יד מ יז) כתבם לאשתו ולאחר (יד) האחר קנה החצי ואשתו הוי אפוטרופוס בשאר החצי טו (טו) י יח) וכל היכא שיש י)להוכיח מתוך השטר דלא נתכוין לאפוטרופסו' אלא למתנ' גמור' הוי מתנה:

ט ס יט) אם אמר אשתי טז (טו) תמשול בכל יז) הנכסים אינו לשון מתנה אלא לשון אפוטרופוס (מי שכתב נכסיו לאשתו (ג) יז (יז) [יא] ואחריה יב) ליורשיו הוי מתנה ולא אפוטרופסות) (הגהות מרדכי דכ"ב):

י פ אם אמר תטול בתי פלונית נ' זהובים ופלונית בתי נ' זהובים והיו לו ג' בנות ואשה אחת פ אמרו לו ואשתך מה תהא עלי' אמר השאר שלה של אשתו הוי מתנ' גמור' יח (יח) כ) כיון שהעמיד ירוש' יג) התור' אפי' בא' מיורשיו: הגה לתת מנכסיו יט (יט) [יב] לנדקה הוי שיור (כ) ויש חולקים (ב' הדעות בהגהות מרדכי דכ"ב):

קח דין שכיב מרע שאמר תטול אשתי כאחד מן הבנים ובו ג סעיפים:

א א שכיב מרע שאמר א (א) א)(או בריא שקנו א) ממנו) (רשב"ם פרק יש נוחלין) ב (ב) תטול אשתי כאחד מן ג) הבנים (א) נוטלת כאחד מבניו (ג) ג ב) [א] יתר על כתובת ג ואם נולדו לו בנים אחר הצוואה מצטרפים עם אלו שהיו בשעת הצוואה ונוטלת חלק עם כלם ד כיצד היו לו ג' בנים בשעת הצוואה ולאחר זמן נולדו לו שנים נוטלת כא' מחמשה שהוא שתות כל הממון ה ואינ' נוטלת עמהן אלא בנכסים שהיו לו בשעת הצוואה אבל הנכסים שבאו לו אחר זמן הצווא' אין לה בהם חלק ג) שאין אדם מקנה דבר שלא בא ברשותו: הגה ד) היה ספק בנכסים אם היו בשעת הצואה או לא על האשה להביא ראיה או (ג) לא א] תטול חלק בהם (ב"י בשם הריטב"א פ' יש נוחלין):

ב ו ה) אם היו הבנים מרובים ג ג) ונתמעטו נוטלת חלק (ד) כאחד מהבנים שבשעת מיתה ד ז ויש [ב] מי שנסתפק בזה:

ג ס ו) אם מתו כל הבנים ה רואים כמה היו בשעת הצוואה ונוטלת חלק הראוי לאחד מהם והשאר ליורשיו:

ביאור הגר"א

פתחי תשובה

דגול מרבבה

הגהות רעק"א

חכמת שלמה

באר | היטב

טורי | זהב

שאין לאשה זכות בחלק בן השמת וכמו שכתב המ"מ: (ה) הנותן מתנה לאשתו או לבנותיו. כלומר שנתן לאשתו או לבתו שיטלו חלק כא' מן הזכרים ורוצה להפריס וליתן במתנה אח"כ רוב נכסיו לבניו כדי שלא יגיע לאשה רק חלק קטן בין הבנים וכן אם נתן לבנותיו חלק בין הזכרים יעריס ויתן לאשתו מתנה מרובה כדי שלא יגיע להם רק חלק קטן בירושה ועי' בתשובת מהרי"ל סימן ל"ב:

קט (א) ש"מ שאמר תנו מאתים זוז אבל בריא האומר תנו ר' זוז אעפ"י שקנו מידו לא מהני דאין מטבע נקנה בחליפין ובב"ח כתב דהוי קנין דברים: (ב) לאשתי כראוי לה. עיין דין זה בח"מ סימן רנ"ג והטעם משום ליחנא יתירה: (ג) ויש מי שאומר דהוי מתנה. בח"מ סימן הנ"ל הכריע כסברא הראשונה: (ד) במתנה בשעת מותו לאו דוקא בשעת מותו רק החילוק הוא בין מתנה למכר והטעם הוא כי התלמידים מחוברים במלבוש רק שיש להם שם בפני עצמו וכל שיש לו שם בפני עצמו אעפ"י שמחובר לקרקע אינו מכור ובמתנה קנה הכל ע"כ הנותן מתנה לאשה כל מלבושיה כתם אף התלמידים המחוברים בכלל וליכא למימר למה לא פירשה האשה שיכתוב לה אף התלמידים משום שהיא מתביישת לשאול ממנו אבל בשעת נשואין כל מה שכותב לה אז הוי כמכר שהיא מוכרת עצמה לו ואינה מתביישת לומר תכתוב לי התלמידים בפני עצמם ומאחר שלא כתב לה התלמידים בפני עצמם ויש להם שם בפני עצמם אינם בכלל המלבושי' והתלמידי' הם שלו: אפ"ס

יולדו לו א"כ הוי קני כחמור עיין בכ"י מתרץ קושיא זו: ו ומה שנוהגים בשח"ז עיין דין זה בתשובת מהרש"ל סי' כ"א ותשו' הרב סי' ג' ותשו' מהר"מ מלובלין סימן ס' ובח"ה סימן רס"א: ז הנותן מתנה לאשתו וכו' כלומר שנתן לאשתו או לבתו שתטול חלק כא' מן הבנים ורוצה להפריס וליתן במתנ' אח"כ רוב נכסיו לבניו כדי שלא יגיע להאשה רק חלק קטן:

קט א ש"מ שאמר אבל בריא ל"מ אפי' קנין דמטבע לא נקנה בחליפין: ב בכתובתה. אע"ג אם אמר לב"ח כתובו אין לו אלא חובו ואין ידו על העליונה שאני ב"ח דמחזי כרבית ועי' בח"ה סימן רנ"ג: ג אבל אם חלק נכסיו אע"ג דנתן לה מאתים זוז והיינו מטלטלים ס"ל להמחבר אפי' אם נתן לה מטלטלין כמו הפסידה ועי' מ"ש שם בשם הר"מ מיהו בפה"ת שער ל"ט כתב בשם הרא"ד אפי' אם מחלק נכסיו אם אמר בכתובתה ידה על העליונה. ועי' סימן ל"ג סעיף ט"ז שם מבואר אם אמר במזונות אין לה אלא פירות קרקע זו וכתב בפי' בסימן זה דשם איירי דמחלק כל נכסיו מ"ה אמרינן דקבן לה מזונות וב"ח כתב שם דאיירי דלא חלק כל נכסיו צריך ישוב מ"ש מאם אמר בכתובה דידה על העליוני' גם להרא"ד קשה מ"ש האומר בכתובתה דקי"ל ידה על העליונה ואיירי אף במחלק כל נכסיו ומ"ש האומר במזונות דקבן לה: ד וי"א אם נתן לה במתנה פי' סימן ל"ט שם מבואר דבר שנותן לה להתנאות בו שמין לה בכתובה אע"ג דנתן לה במתנה צ"ל דאיירי כאן שנתן לה בפי' יותר מכתובה גם י"ל מ"ש כאן דאין הצמידים בכלל לא כ"מ אחר מיתתו אלא בחייו דאינו מחויב לסכיה לה להתקשט בהם ובט"ז הקשה על דין זה ממ"ש בש"ם ובח"ה סי' ר"ך המוכר את הקרון מכר הפרדות אם היו קשורים לפ"ז ה"נ אם דבוקות בבגדיה זכתה בין במכר ובין במתנה. ולי נראה משם איכא רמיה לאיסוף דהא אית' שם המוכר את החמור לא מכר את השק ואת המרכבת המוכר את הספינה לא מכר את השירים והסכפות אפי' הם עליה וע"כ צ"ל קרון ופרדות שאני דאין הקרון בלא הפרדות כלום אבל מה שלא שייך זה לזה כמו צמידים לא קנה אפי' אם הם מחוברים. מיהו להרי"ו צ"ע אמו כל הכי דהשיב שם קנה אם נתן במתנה הספינה או החמור ולכאורה נראה בין במכר ובין במתנה לא זכה השולי"א וכן אם אמר בגדיה לא זכה בצמידים. והטעם הוא הא דמחלק כאן בין מכר למתנה מבואר ברי"ו במכר אינו מתבייש הלוקח להתנות וסוי ליה להתנות לכן לא זכה אבל המקבל מתנה הוא מתבייש לשאול שיתן לו הכל. ואם היא אינה רוצה ליכא א"תו עד שיכתוב לה או הוי כמכר לפ"ז מה שמחלק כאן בין אם נתן לה בשעת מותו לבין אם נתן לה בשעת הנישואין לא תליא מילת' שנותן לה בשעת מותו אלא מה שנותן בשעת הנישואין הוי כמכר דהיא מוכרת את עצמה לו ומה שנותן שלא בשעת הנישואין הוי מתנה: אפ"ס

סנה הכותב לבתו ולאשתו שיטלו חלק כאחד מבניו הוי כאלו כתב כך לאשתו ואימ נוטל אלא בנכסים שהיו לו בשעת הכתיבה (מרדכי פ' יש נוחלין) [ו ז] ומה שנוהגין ד) בשטר חצי זכר שכותבין עכשיו לבנות שנוטלין בכל אשר ימצא לו כמו הזכרים (ג) משום דכותב להם דרך הודאה שחייב להם סך מה ולא יפטר אלא כשנותן להם כמו הזכרים ובדרך זה יכול להקנות אף מה שלא ברשותו הן ראוי הן מוחזק * (ד"ע) (ה) ז ח הנותן מתנה לאשתו או לבנותיו אסור [ג ה) (ד) להבריס אח"כ וליתן מנכסיו לבניו או לאשתו כדי להפקיע ממקבל מתנה מה שראוי לו (כן נראה מתשו' מהרי"ל סי' פ"ח):

קט שכיב מרע שאמר תנו מאתים זהובים לאשתי בכתוב' ובו ד סעיפים:

א א (א) א שכיב מרע א) שאמר תנו מאתים זוז (ב) לאשתי כראוי לה נוטלתן לבד מכתובתה ואם אמר תטול מאתי' זוז ב בכתובתה לא תטול שתיהן אלא ידה על ג) העליונה אם ר' זוז יותר נוטלתן ואם כתובה יותר נוטלתה:

ב ב הא דאמרינן דבי אמר בכתובה ידה על העליונה בשלא חלק נכסיו ג אבל אם חלק נכסיו נתבאר משפטו בסי' ק"ו:

ג ג אם אמר תנו מנה לאשתי כתם א) יש מי שאומר [א] דידה על העליונ' (ג) ד ב) ויש מי שאומר דהוי מתנה לבד ג) מכתובת' (ואם אמר בפירוש תנו לה במתנה נוטלתן נכ"ע לבד מכתובתה) (ריב"ש סי' ת"פ):

ד ה ג) שכיב מרע שצוה שיתנו לאשתו בגדים נוטלת כל בגדיה בין של חול בין של שבת: הגה ד (ב) ד) וי"א דאם נתן לה (ד) במתנה בשעת ד) מותו אף צמידים שבבגדיה בכלל אבל אם כתב לה כך בשעה שנשאה (א) אין צמידים בכלל (מהרי"ו סימן קמ"ד) [ג] ה) (ג) ואם אמר מלבושים גם הכרבל ואונקלי ומטפחות וסודר בכלל דבכל דבר שאדם לובש ומתעטפנקר' מלבוש: שבותבין

באר הגולה

שח"ז א בריית' כ"כ דקל"א ע"א ב כ"י בשם הרמב"ם ג טור בשם ה"מב ס ד שם בשם אביו הרא"ש ס טור מדברי

ביאור הגר"א

הרא"ש בפסקיו שם: ז) ומה כו' ובדרך כו'. עמ"ש ס"ס ס"ו: ח) הנותן כו' כמ"ש בסוטה כא כב איזה כו' הרי"ף כו' אביי כו':

קט א) יש מי כו'. כרשב"ם שם ד"ה רלה מאתים כו': ב) ויש כו'. הרא"ש שם ע"ש כו': ג) ש"מ כו' כמש"ש ק"נ קנ"א נכסי כו' כל שנקרא נכסים. שם: ד) וי"א כו' אבל כו'. כמ"ש בפרק המוכר את הבית כל שאינו בכלל בית וחצר ושדה כו' אינן מכורין אבל במתנה בכלל כמש"ש ע"א א' וה"כ בשעת נישואין משא"כ בשעת נישואין דהוא כמכירה שעל הכתי זה נשאם לו וכמש"ש זה ה"ל לפרש וה"ג מתביישין להתנות בשעת כנושין שם: ה) ויש כו'. כמ"ש בפע"ז דשבה ולובש כו' רי"א י"ח כלים כו' ונגמרא שם ואלו הם כו'. שם:

הגהות רעק"א

בז] ס"ג הגה אסור להעריס. נ"ב ובדיעבד מהני ולפי נוסחתינו דכיסבי' בח"מ ובשד"ח הלי' במחלוקת הפוסקים הוה"מ ... ר"ח ועי' תשובת פנים מאירות ח"א סימן לד ובעטרת לבי על הוה"מ בהשוכנו בכי רפא:

חכמת שלמה

סימן קט ס. ף ד' בהג"ה וי"א דאם נתן לה במתנה בשעת מותו וכו'. נ"ב עי' בב"ש ס"ק ד' מ"ש על הט"ז ג"מה כ המציין בט"ז ירחם מדבריו תמוה ודברי הט"ז נכונים כי קושית הט"ז כבון מכח מ"כ דאי ס"ל למוהר"א דאין דומה למכר שפחה וכו' משום דהם. אינו רק לב ש בגופה אבל אין קשור בה אבל הכא קשור וספור הלמידים בבגדה דמי למכר קרון מכר פרידות א"כ גם ב כר או בשעת נשואין הוי לי' להיות שלא כמו בקרון ואם כאמר דס"ל דאינו דומה רק למכר שפחה אבל אין דומה למכר קרון א"כ או קשה עליו מדברי הרשב"ם בכתב דבכל הפרק במטלטלין אין חילוק בין מכר למתנה בשניהם אינו קונה א"כ למה הכא קונה בלמידים אם דמי למכר שפחה ושימא עליו מדברי הרשב"ם ואם כאמר דדמי למכר קרון וכו' ולק"מ מדברי הרשב"ם א"כ או בשעת נשואין הי' לה להיות שלא וקשה עליו ממ"כ ע"ש ודוק:

באר היטב

ד) מ"ז. עיין בתשו' מהרש"ל סי' כ"א ותשובת רמ"א סי' ג' ותשו' מהר"ם לובלין סי' ה' ובח"מ סי' רפ"א ס"ז בהג"ה: ה) להעריס. כלומר שנתן לאשתו או לבתו שתטול חלק כא' מן הבנים ורוצ' להעריס וליתן במתנה אח"כ רוב נכסיו לבניו כדי שלא יגיע להאש' או לבתו רק חלק קטן עיין מהרי"ל סי' ל"ב:

קט א) ש"מ שאמר. אבל בריא לא מהני אפילו קנין דמטבע לא נקנ' בחליפין: ב) העליונ'. ואם נוטלתן משום מתנ' אינ' לריכ' שבוע' כנה ג בשם הרשב"א: ג) מכתובת'. בח"מ סי' רנ"ג ס"ח הכריע הרמ"א כסברא הראשונ' ע"ש ועיין במהר"ם אלשיך סי' י"ב ובמהרי"ט סי' קי"ב: ד) מותו. ל"ד בשעת מותו רק החילוק הוא בין מתנ' למכר. דבמכר אינו מתבייש הלוקח להתנות לכן לא זכה. אבל המקבל מתנ' הוא מתבייש לשאול שיתן לו הכל. לפ"ז מה שמחלק כאן בין אם נתן לה בשעת מותו לבין אם נתן לה בשעת הנשואין לא תליא מילתא שנותן לה בשעת מותו אלא מה שנותן לה בשעת הנשואין הוי כמכר דהיא מוכרת את עצמ' לו ואינ' מתביישת לומר הכתוב לי הצמידים בפ"ע. ומה שנותן לה שלא בשעת הנשואין הוי מתנה ומתביישת לפיכך הכל בכלל עיין ח"מ וב"ש: הסופר

פתחי תשובה

דהגר"ע איגר זצ"ל נ"ב עיין בחו"מ ס"ס ר"נ ובסמ"ע וש"ך שם עכ"ל: (ג) משום דכותב להם דרך הודאה. ע' בס' ישועות יעקב שנשאל על שטח"ז שלא נכתב כדרך זה רק נכתב שהם שיטול כחלק חצי זכר אך בסוף השטר נאמר וכל זה דלעיל קבלתי עלי בחיוב גמור לאשר ולקיים מה דין השטר הזה אי נימא מאחר שלא נכתב דרך הודאה לא יטול רק בנכסים שהי' לו בשעת כתיבה או נימא מאחר שנכתב שקיבל עליו בחיוב גמור הרי קיי"ל בח"מ סימן ס' דאף דאין אדם מקנה דבר שלב"ל מ"מ יכ ל להחיב עצמו כד...והאריך קצת בזה ודעתו נוטה דכאן לא מהני אף שנכתב שקיבל בחיוב גמור ואינו נוטל אלא מהנכסים שהי' לו בשעת כתיבה. ובסוף התשו' לא כמלא שם. ועיין בתשובה נו"ב חלק א"ה מ"נ סימן כה עד סימן כח מעניין כזה שם על [illegible]

כפטוטו נראה דהחכמים זכו בתפכחס אף דעשה שלא כהוגן כמ"ש הרמ"א ס"ס קח מ"מ מליכא דהרמ"א משמע דאיסורא הוא דעביד אבל מה שעשה עשוי ואף כפי הכהוג עשה הנוסח שנשבע ע"ד החכ:ו ש"ח ליתן שטר מתנה כו' ובזה יש לדון דמעשה שמשכה בטל כמ"ש בהגהת מרדכי הובא בי"ד סי' ר"ל בהגה מ"מ עידי ספיקא לא נפיק דהא ד:ח התוספת דבכורות איסור מלכו אי עביד מהני. ועוד די"ש לדון דבכלא דאי עביד לא מהני הוא רק היכא דבביטול המעשה מבוטל העבירה כו' (סברא זו כ:ב עוד שם בסי' קעד והובא בפ"ס ליו"ד סי' רכו ע"ש) משא"כ בכ"ד דגם אם תאמר דלא מהני הכתיבה מ"מ יהי' עובר העבירה ומחלל שבועתו שלא ליתן והרי נתן בזה לא אמרינן אעל"מ. ועוד אילו פייסו כדאי פייסי אומר דאעל"מ לא שייך רק היכא דהלאו על ענין פרטי כעין לאו דלא ימיר ולאו דלא יוכל לשלח: ומפרשינן הקרא כך דאין בכחו להמיר ואין בכחו לשלחה משא"כ במקום שנאמר דרך כללי כמו לא תעשה כל מלאכה דא"א לפרש שלא יהא לו כח לעשות מלאכה דודאי אם יעשה ביום או יטע כרם יהי' בנוי ו..טוע וע"כ פירושו דרך אזהרה דאינו רשאי לעשות מש"ה כל שישנו בכלל זה הלאו ל"ש ביה אעל"מ ובזה מרווח כמה קושיות וא"כ בכ"ד דאיסור בל יחל פירושו רק אי אסה רשאי ליחל ולא שאין לו כח א"כ בעבר ונתן ל"ש אעל"מ. ועוד דבגוף זה איסור לא ברירא לן דהל' כרבה דאי עביד ל"מ ויאוי להיות ספיקא דדינא וכן נראה דעת הרמב"ם וא"כ בכ"ד איך ניקים ונוליא ממון מיד המקבל מתנה (ע' עוד חילוקי סברות בהלכה זו דאי על"מ בתשובת חתם סופר חי"ד סי' ו' הובא בפ"ס ליו"ד סי' א' סי' קי"א וגם בתשו' נו"ב תנייתא חלק אה"ע סי' ק ט שיובא לקמן סי' קל"ד סק"ו ע"ש וגם בספר שער המלך פ"ג מה' גירושין י"ש באורך) : אולם אם סי' הקנין ע"י עדים כדרך שכותבין וקיבלו מיניה בזה יש לדון כיון דעובר על השבועה אמרינן דאין שלד"ע ובטל הקנין (ע' בתשובת נו"ב סי' עה שיובא לקמן בי' קיט סק"ו) אך בנשבע בלשון אולם בכ"ד דידוע שכותבין רק לנוסח השטר ומעולם אין נשבעין. וכבר העלו בתשובת הרא"ש והמבי"ט והחזיק בידם מו"ם שב יעקב (הובא בפ"ס ליו"ד סימן רלו סק"א). ועמ"ש לקמן סי' קקה ס"ד סק"י דאף בכותב הריני נשבע לא הוי שבועה דלבטלה בעפסים כסיב אלא דאינו נאמן לטעון לא נשבעתי כמ"ש הש"ך יו"ד סי' רלב וזה ל"ש בכ"ד דידעינן האמת שלא נשבע. וכתב עוד שם דמה שדן הכם אחד בכ"ד לומר דזכו הבנים משום דהמתנה לבניו הוי כירושה כפסק הרמ"א ר"ס ק' ואם כן זכו הבנים וכ"כ בפ' פמ"ש. א פינו דברי הב"ש כתב שם

ומעדים להפקיע מטח"ז זה נ"ע ע"פי ...העלות שבח"מ ס"ס ... מכ"ש הכא שככר חייב לבתו והוא מערים אינו כמערים אלא גזלן גמור ולזה לא לריך קנין חוה"כ. אמנם הבן השלישי בכסן מתנה גמורה לאשתו אך לא בסן לה אלא משום הברחה מב. ומיו כי דעמו קרובה לאשה יותר מלכמו ואילו לא הסחייב בטח"ז לא הי' נותן לאשתו כלום. בכה"ג מדינא ... קיים אבל לא טוב עשה במעין דאיסור' הוא להבריח נכסיו מטח"ז כמ"ש בא"ע סימן קח וכוסף על זה כתוב בכל שטח"ז קבלתי ע"א ושד"ח שלא להפקיע חוב זה ושלא להבריח כו' ובהי אם עבר והבריח לא הו' בטול מקח כמ"ש רמ"א בח"מ סימן רח מ"מ מספיין למקרי עבריין ולכופו לקיים שבועה ובהי אם כי' מבריח נכסיו ע"י אחר והוא מה א"כ אם מי נכוף העובר מה והלוקח או המקבל אשר הוא חי לא נשבע ולא עבר מ"מ ככה שהבריח לאשתו וגם היא תמוהה בספר קנין חוה"כ א"כ גם הח"מ והשבוע' עליה חסור ונכופין אותה שלא לעבור על חרם ושבועה ומה שיש לדבר בזה מענין שבועה בכתב עיין בש"ך יורה דעה סימן רלב בעיף כה ובתו"י סימן עז ובפ"י ובנו"ב כו' עכ"ד ע"ש:

קט (א) אין למידים בכלל. עב"ש שהקשה דהא לעיל סי' לט מבואר דדבר שנותן להתנאות שמין לה בכתובה ותירץ דאיירי כאן שפירש חוץ מכתובה גם י"ל מ"ש כאן דאין הצמידים בכלל לא כ"מ אחר מותו אלא בחייו דאינו מחוייב להכיס לה להתקשט בהם ע"ש ועי' בק"א לס' כתובה שכ' דמעיקר' לק"מ דהתם איירי בבגדים שעושה מרצונו הטוב לאחר נישואין שפיר אמרינן שלא הקנה לה רק בהיותה תחתיו להתנאות בהם אבל מה שהוא מחייב בשעת נישואין להרי"ו כמכירה ולא שייך זה כיון שהוא מדעתה נ"כ ד..י"ז נשאה לו והוקנה לה לעולם וכה"ג מחלק הב"ש עלמו בסי' ל' ס"ק כב ע"ש. ומ"ש עוד הב"ש להרן קושיית הט"ז עיין בס' כתובה שם: (ג) ואם אמר מלבושיה כו'. ע' בספר כרם שלמה וז"ל בשו"ס שער אפרים סי' קכד הביא ראיה ממשנה סנהדרין פ"ד שאין המנעלים בכלל מלבוש דהשיב שם מלבוש בפני עלמו ע"ש ולי"כ להביא ראיה דמנעלי' בכלל מלבוש מהא דאיתא במס' שבת קי"ב ולובש כל מה שיכול ללבוש כו' והשיב שם ב"ח כלים ומני מנעלים (עיין ביאור הגר"א ז"ל). ועיין בתשובה שבו"י ח"א סימן כד שהובא קצת בפ"ס ליורה דעה סי' ריח (סעיף קטן ג'): ולא

טורי זהב

ו נתעפשו בין בסוטפין ונתרבו ידה על התחתונ' עכ"ל ב"י בשם הראב"ד ורמב"ן וא"כ הך ויש מי שנסתפק קאי על מ"ש בסעיף א' דאולי' בתר החלוק' וכתב הרב המגיד ולכולי עלמא אם נתעפשו אחר מיתת האב אינו זוכה בחלק הסת כלום עכ"ל:

סי' קט [א] דידה על העליונ'. ולפ"ז הא דאמרי' בגמ' באומר בכתובתי ידה על העליונ' היינו לרבותא דאף שזכר הכתוב' מ"מ תוכל ליטול יותר מכתובת': [ב] ויש אומרים דאם נתן כו' וז"ל מהרי"ו סי' קמ"ד וצמידים של זהב שיש במלבושי' נרא' שאינן בכלל המלבושים כיון שיש להם שם בפני עצמן ובלישנא דעלמא לא מיקרי בגדים סתם כו' ודמיא להא דאיתא בגמ' פ' המוכר את הבית המוכר את השדה לא מכר את חרוב המורכב כו' אלמא אע"ג דחרוב המורכב מחובר לקרקע אינו מכור כיון שיש לו שם בפ"ע כ"ש הכא דלא אמר וכל המחובר בו אע"ג דבמתני' קנה הכל אבל הכא הו' כמו מכר דהתם בעי מאי שנא מכר מאי שנא מתנ' ומשני דגבי מכר חלוקה הי"ל לפרש דאין מתבייש מן המוכר כוון שנותן דמים אבל מקבל מתנ' מתבייש מהנותן לשאול ממנו שיתן לו הכל כיון שנותן לו בחנם ה"נ אינו נותן לה מתנת חנם דאינ' מתרצ' להתחתן לו אלא בתנאי זה שיעשה לה תוספת כתוב' ואינה מתביישת ממנו ודאיא למכר ממש עכ"ל וס"ה מחלק הר"אבאן בין נותן לה בשעת מותו ובין בשעת נשואי' דאז הוה כמו מכר אבל אשתפוחתי' להרב מהרי"ו ואחריו רמ"א משנ' קמא דפ' המפני' דפירשב"ם שם וז"ל וכל הני דחשיב בפרקין דלעיל בית המרחץ ובית הבד כולהו מקרקע נינהו כו' אבל הנהו דהאי פירקא מטלטלי נינהו ל"ש מכר ול"ש מתנה כולהו שוין בשם שלא מכר כך לא נתן עכ"ל הרי לפנינו דבמטלטלין מכר ומתנ' שוין ה"נ בהנך צמידים של זהב שהם מחוברים ותשמיש להבגד כמו קרסים שמחברים קצוות הבגד או שעושים לנוי להבגד לפי הנראה שהם שייכים לבגד הן במכר הן במתנ' ויש לדמות זה להא דאיתא בח"מ סי' ר"ך המוכר את הקרון לא מכר את הפרדות בזמן שאין קשורות עמו וכתב הרב המגיד דהיינו מ"ש בגמ' שאם היו אדוקין בקרון הכל מכור ופי' אדוקין בקרון בשעת מכיר' ועמא דכל שאדוקין בו הרי הם לקרון כמו תנור וכירים לבית עכ"ל ה"נ בהנך צמידים שזכרנו כיון שהם מחוברים להבגד שייכים לבגד ואין חילוק בין בנותן לה בשעת מותו בין בשעת נשואין והאי פיסקא דמהרי"ו ורמ"א לאו דסמכא הוא: [ג] ואם אמר מלבושים כו' נקרא מלבוש כתבו בדרישה ויש ללמוד מזה שאם אמר שתטול בגדיה שאין אלו בכלל עכ"ל דברים תמוהים כתב דמה חילוק יש בין בגד למלבוש ואדרבא מבואר בתשו' הרא"ש כלל ע"ה סי' ר' על הבגדים שצוה הבעל להניח לה דהכל נקרא בגדים והכל נתן לה עכ"ל ע"כ לית מאן דחש להאי חילוקא: ולבר

קי שכותבין שובר לאשה אע"פ שאין בעלה עמה ובו ב סעיפים:

א ‏ כותבין שובר לאשה א (א) אע"פ שאין בעלה עמה ב (ב) [א] א) ובלבד שיהא מכירה ג (ג) והבעל נותן את א) שכר הסופר: הגה [ב] ב) ות"ח שאין דרכו לדקדק בנכים נאמן אם"כ לומר שטעה וכתב שובר לאשה אחרת על שם זו ד (ד) כי ג) שעה בה (טעם זה מפורש בגמרא בפרק ב גט פשוט):

ב ג המוצא שובר על שם האשה שנפרעה מכתובתה (ה) ה בזמן שהאשה מודה שנתנתו לבעל יחזירנו לו (ו) ואם אינה מודה אלא אומרת ממנו נפל ו לא יתננו לא לאיש (א) ולא ג) לאשה:

קיא דין כתובת בנין דכרין ובו יז סעיפים:

א א א) מתנאי הכתוב' שיהיו בניו הזכרים [א] יורשים כתובת א) אמן ב) ונדונייתא שהכניסה בתורת נצ"ב א (א) ג) ג וי"א שאף התוספת ג) בכלל ואח"כ חולקים השאר עם אחיהם בשוה (ב) ג ד) כיצד נשא אשה כתובת' [ב] ונדונייתה אלף וילדה בן (ג) ומתה בחייו ואח"כ נשא אשה אחרת כתובת' ב ונדונייתה ר' וילדה בן ומתה בחייו ואח"כ מת הוא והניח אלפים בנו מן הראשונ' יורש אלף שבכתובת אמו ובנו מן השנייה יורש ר' שבכתובת אמו והשאר יורשים אותו בשוה נמצא ביד בן הראשונ' אלף ות' וביד בן השנייה ת"ר:

ב ד בד"א שהניח יותר על ב' הכתובות ה) דינר א' או יותר כדי שיחלקו השאר בשוה אבל אם לא הניח יותר דינר חולקין הכל בשוה שאם ירשו אלו כתובת אמן ולא ישאר דינר א' לחלוק אותו בין היורשים ו) נמצאת תנאי זה מבטל חלק ירושה בין הבנים בשוה שהוא מן התורה:

ג אם אין שם יותר על שתי הכתובות דינר ג ה אפי' הי' ראוי ליפול ירושה מאבי אביהם בענין שהי' שם מותר לא חשיב מותר ו ז) אפי' מת אבי אביהם קודם שיחלקו כיון שלא הי' שם מותר דינר בשעת מיתה:

ד ז וה"ה למי שנשא נשים רבות ח) בין בזו אחר זו בין בבת אחת ומתו כלן בחייו ולו מהם בנים זכרים אם הי' שם יותר (ד) על כדי כל הכתובות דינר כל א' וא' יורש כתובת אמו והשאר חולקים בשוה:

ה ח אם אמרו היתומים הרי אנו מעלים על נכסי אבינו יותר דינר כדי שיטלו כתובת אמן אין שומעין להם אלא שמין את הנכסים ט בב"ד כמה היו שוים בשעת מיתת אביהם ד אע"פ שנתרבו י או נתמעטו אחר מיתת אביהם קודם שיבואו לחלוק אין שמין אותם (ה) אלא כשעת מיתת אביהם (ודוקא שהוזלו הנכסים או נשתדפו אבל נמצא שדה שאינו שלו אינגלאי מילתא למפרע דלא היה שם יותר דינר) (הר"ן פ' מי שמת והמ"מ פ' י"ט):

ו היה שם יותר על כדי כל הכתובות דינר או יותר ה (ו) [ג] כ אע"פ שיש עליו שטר חוב (ז) כנגד היותר אינו ממעט אלא כל אחד מהם יורש כתובת אמו:

וי"א

בית שמואל

קי א אפ"ס שאין בעלה עמה. משום דזכין לאדם שלא בפניו וכתיבת זכות שלו הוא וחוב שלה: ב ובלבד שיהא מכירה היינו שהוא מכיר האיש והאשה דאם אינו מכיר אלא האשה יש לחוש שתתן השובר לאיש אחר שם אשתו כשמה אבל כשמכיר שם שנוסס תו ל"ח שמא יש אחר דשמו ושם אשתו כשמה: ג והבעל נותן שכר. כתב בהג"א פג"פ והמגיד רפכ"ד ה"מ אם אבדה הכתוב' בפשיע' לריכ' היא לשלם דהא אם הי' הכתוב' בידה לא הי' לריך השובר וכ"כ בכ"י שם וכן יש לפרש דברי הטור ומ"ש אם אבדה הכתובה לריך הוא לשלם היינו אבדה באונס או איירי דאינו משלם לה אלא היא מחלה לו מ"ס משלם הוא ולכאורה נראה אפי' לשיטת הפוסקים דס"ל דגובה הכתוב' אפי' אין הכתובה ביד' אפי' במקום שכותבים כתובה מ"מ א"ל לשלם שכר השובר דהא אם היתה מחזרת לו הכתוב' לא הי' לריך לשובר כיון הכתוב' בידה ובהג"א שם לא משמע כן ועי' בח"מ סי' נ"ד: ד כי טעה בה היינו כל זמן שלא אמר ברי לי בזאת היא האשה ע"ס ועי' בח"מ סי' מ"ט: ה בזמן שהאשה מודה ולא חיישינן שמא מכרה הכתוב' לאחר ועשת' קנוניא עם בעלה כיון שיכולה למחול לבעלי מ"ה נאמנת במיגו וא"ל שמא מתיירא למחול דסברה דחייבת לפרוע כל סך הכתוב' כמ"ש בח"ס סי' ס"ו ועי' בהרא"ש ובכ"י ושאר פוסקים מה שתירלו בזה ועי' סי' ק"ס מ"ש בזה: ו לא יתננו וכו' ממילא הכתוב' בחזקתה וטורפת מן הלקוחות אלא לא קרעינן השובר דאולי יבואו עדים ויעידו דהשובר טוב הוא ותתרע הכתוב' ואם הבעל מודה דממנ' נפל כתב בפי' בסי' זה דאין מחזירין לה דחיישינן לקנוני' דעשאו קנוני' להבריח נכסיו מב"ח וב"ח והס"ך כתבו שם דמחזירין לה וכ"כ בח"מ ועי' בסמ"ע סימן ס"ס ודבריו תמוהין:

קיא א וי"א אף תוס' בכלל משמע לדעה קמיית' תוס' אינו בכלל ותימ' דהא איתא בש"ס ר"ס אע"פ תוספ' כתובה ככתובה וכ"מ אף לענין כב"ד וכ"כ הרי"ף ושאר פוסקים וכבר תמה ע"ז בח"מ: ב ונדונייתא ר' וכו' ה"ה אם הנדוניות שתיהן שוה כ"מ אם יש לאחד יותר בנים אלא לרבות' נקט דל"א נרגלוי דיורשים של זו נוטלים יותר מירושה של זו: ג אפי' הי' ראוי ליפול ירושה וכו' ה"ה שאר ראוי כמ"ש בסימן ק' ואם היה משועבד לכתובת אלמנ' אבי אביו נמי הוי ראוי ומ"ש שם בשם תוס' מהרי"ל ואפשר דמקילין כאן גם לענין מלוה ויש קול' של ירושת הבעל וקולא של כתובה ואין נגבה מפירות כמ"ש בס"ס: ד אע"פ שנתרבו או נתמעטו דאזלינן אחר שעת מיתה ואם היו מרובים בשעת מיתה ונתמעטו כבר זכה בן הגדול' ואם נתמעט אח"כ ולא נשאר שיעור שתי כתובות חולקי' הפסד כפי הכך כב"ד כ"א לפי חלקו ואם כב"ד של זו כפל כשל שניה מגיע עליה שני חלקי' הפסד: ה אע"פ שיש עליו ש"ס כיון דיש ...

חלקת מחוק

קי (א) אעפ"י שאין בעלה עמה. משום דזכין לאדם שלא בפניו וכתיבת השובר זכות הוא לו ועי' בב"ח ובתוספות דף קס"ו שהקשו כיחוש שמא כתב בניסן וכו' ע"ש: (ב) ובלבד שיהא מכירה. כלו' שיכיר האשה ובעלה דאם אין מכיר אלא האשה לבדה זימנין דכתבה האשה שובר ויהבה לגברא דלאו דילה ואותו האיש שם אשתו כשמה אבל אם מכיר שניהם לא חיישינן שמא תתן לאיש אחר ששמו כשם בעלה ושם אשתו כשמה דזה מלתא דלא שכיחא: (ג) והבעל נותן שכר הסופר. משמע אפי' באבדה הכתיבה וכן הוא בטור דאם היה הכתובה בידה לא היה לריך הבעל לשובר אף שהיא הגורמת אפ"ה לריך לשלם שכר הסופר אם חפץ בשובר אבל אם אינו חפץ בשובר א"ל לשל' שכר הסופר: (ד) כי טעה בה. כלומר כי יעקב הוא"ח שובר ששילם הכתובה ללאה אשתו ובאה לאה אל העדים ואמרה הלא מעולם לא אמרתי לכתוב לכם שובר אם העד ת"ח יכול לו' אשה אחרת היתה והגידה לי שהיא לאה אשת יעקב וטעיתי בה וסברתי שהיא לאה ואני רואה עתה שטעיתי ואין את אותה אשה שהיתה לפני ובגמ' אמרינן אם כת"ח אומר ברי לי שאת היא האשה שהיתה תחיל' לפני בשעת חתימת השובר ואחר כך רולה לחזור מדבריו אינו נא"ן דכיון דדקדק ועי' בסמ"ע סי' מ"ט סעיף קטן ו' אם התלמיד חכם אומר אני לא הכרתי שמה רק אחרים הטעוני והגידו לי ששמה כך ע"ש שהאריך בזה: (ה) בזמן שהאשה מודה וכו'. וליכא למיחש לקנוניא דכיון דקי"ל כשמואל דהרשות בידה ימחול א"כ ליכא חשש קנוניא ועי' ברא"ש ס"ק דמליאה ובתוס' ס' הכותב הובא בב"ח כאן: (ו) ואם אינה מודה וכו'. וממילא הכתובה בחזקתה וטורפת מלקוחות הואיל ואיתרע השובר בנפילה ומ"מ לא קרעינן השובר דאולי יבואו עדים ויעידו כי השובר טוב ותתרע הכתובה והיה נראה אף שהיא מודה שממנה נפל לא קרעינן לשובר דאולי יביאו הלקוחות עדי' שהשובר טוב ואפשר כיון שהבעל מודה שממנה נפל והשובר איתרע בנפילה קרעינן לשובר וע"כ אמרו אין הבעל מודה וכו' אבל הבעל מודה יחזיר לאשה דהא אף שלא יחזירו מ"מ היא טורפת מן הלקוחות עם הכתובה שבידה:

קיא (א) וי"א שאף התוספ' בכלל. לא ידעתי למה כת' זה בשם י"א הא גמרא ערוכה היא ר"פ אע"פ חשיב כמה דברים שתו' כתובה ככתובה וחד מינייהו כתובת בנין דכרין: (ב) כילד נשא אשה וכתובת' ונדונייתא אלף וכו'. לאו דוקא ה"ה אם סך הכתוב' שוה יש תועלת בכתוב' בנין דכרין אם יש לאחת יותר בנים מלחברתה: (ג) ומתה בחייו ואח"כ נשא אשה אחרת לאו דוקא שנשא האשה האחרת אחר מיתת הראשונ' ה"ה נשא אותה כחיי הראשונ' או נשא אותם בבת אחת וכמ"ש בסמוך סעיף ד': (ד) על כדי כל הכתובות דינר. ואין לתמוה דינר א' לשני זכרים ודינר א' להרבה זכרים דבכל מדה חכמים כך הוא: (ה) אלא כשעת מיתת אביהם ...

ז ל ט) וי"א שאפי' החוב יותר מהמותר שעל שתי כתובות יפרעו לבעל חוב והשאר יחלקו כפי שתי הכתובות:

ח מ מי שהי' נשוי שתי נשים ומתה אחת מהם בחייו ואחת אחר מותו ולו בנים משתיהן ו (ח) י) י אע"פ שלא הניח יותר על שתי הכתובות ז פ אם נשבעה השני' שבועת אלמנה קודם שתמות ח ע בניה קודמים לירושת כתובתה מפני שאינם יורשי' כתובת אמם בתנאי זה אלא ירוש' של תורה (ט) [ד] ואח"כ יורשים בני הראשונה כתוב' אמם בתנאי זה ואם נשאר שם כלום חולקין אותו בשוה (י) ואם מתה קודם שתשבע בני הראשונה יורשים כתוב' אמם בלבד ט והשאר חולקין בשוה (יא) פ וכ"ש אםמתו שתיהן אחר מותו שבני כל אחת נוטלים כתוב' אמם אפי' אין שם מותר שהרי באים בתור' חוב ל וכן אם גירש אחת ומתה אחת בחייו ואח"כ מת והניח בנים משתיהן בני המתה נוטלין כתוב' בנין דכרין אפילו אין שם מותר דינר יא) דכתוב' הגרושה שהיא חוב נעשית מותר לחבירתה (יב) לפיכך בני הגרושה נוטלים תחלה ואח"כ בני המתה:

ט יב) ק מתה ארת בחייו ואחת לאחר מותו ונשבעה על כתובתה אותה שמתה אחר מותו ואין שם נכסים אלא כדי כתובת הראשונה (יג) * אין כאן (כתובת בנין דכרין אבל אם יש (יד) מותר על) (טור) כתובה הראשונה אפי' דינר יפרעו לשניה כתובת אמם והמותר יקחו בני הראשונה בתורת כתובת בנין דכרין:

י ר יג) מתה אחת בחייו י (טו) והשנייה קיימת דינם כדין מתה אחת בחייו ואחת לאחר מותו:

יא ש הי' נשוי שתי נשים והיו לו בנים מהן ומת ואח"כ מתו הנשים ת אם נשבעו ואח"כ מתו כל אחד ואחד יורש כתובת אמו בירושה של תורה ולא בתנאי זה א יד) לפיכך אין משגיחין אם יש שם מותר או אין שם ויורשי הראשונה קודמים ליורשי השניה ואם לא נשבעו (טז) חולקין כל הבנים בשוה ואין שם ירושת כתובה לפי שאין לאלמנה כתובה עד שתשבע:

יב ב טו) אחת נשבעה ואחת לא נשבעה זו שנשבעה בניה יורשים כתובתה תחלה והשאר חולקין אותו בשוה:

יג ג טז) כל היורש כתובת אמו שמתה בחיי אביו אינו טורף מנכסים משועבדים אלא מבני חורין ככל היורשין: (ועיין למטה סוף הסימן)

יד יז) ד י"א דוקא במקרקעי שיש שם קרקע כדי ב' הכתובו' נהיגא כתובת בנין דכרין אבל אם אין שם אלא מטלטלי לא יח) ומיהו אפילו אין המותר אלא מטלטלי שפיר דמי ה יט) ויש מי שאומר דהאידנא דכתבינן בכתובו' דילן מטלטלי אגב מקרקעי גם כתובת בנין דכרין נגבית ממטלטלים דתנאי כתובה ככתובה:

טו ו המוכרת כתובתה בין לבעלה בין לאחרים לא הפסידה כתובת בנין דכרין יא (יז) אבל אם מחלה כתובתה לבעלה הפסידו בניה כתובת בנין דכרין יב ז ב) לפיכך אין הבנים יורשין כתובת בנן דכרין עד שיהי' שטר הכתובה יוצא מתחת ידם אבל אם אין שם שטר כתובה אין להם כלום שמא מחלה אמם כא) ואם אין דרכם לכתוב כתובה יש להם:

טז ס מי שצוה בשעת מיתה שלא ירשו בניו כתובת בנין דכרין אין שומעין לו: הגה כב) אבל אם התנה כן בשעת נשואין תנאו קיים (טור) כג) וי"א דאין כתובת בנין דכרין נוהגת ג) האידנא דעיקר התקנה היתה כדי שיתן אדם לבתו כבנו ועכשיו נוהגין ליתן לבת יותר ויותר ס (ג"ז שם) וכן נוהגין במדינות אלו:

יז (יח) כד) י נתן כל נכסיו לאחרים במתנת ש"מ הואיל ומתנת ש"מ אינה קונה אלא לאחר מיתה הרי המתנה וחיוב התנאים באים כאחד יג לפיכך בניה יורשים כתובת אמם שמתה בחיי בעלה כה) ואם נתנם במתנת בריא יד מהיום ולאחר מיתה דינם כדין מתנות בריא לענין זה:

קיב מזונות הבנות ממה נזונות ועד כמה וכל דיניהם ובו יח סעיפים:

א א מתנאי כתובה שתהיינה (א) [א] הבנות נזונו' מנכסי א) א] אביהם [ב] אחר מותו עד שיתארסו או עד שיבגרו: הגה א (א) א) אפילו לא נכתב ב) בכתובה או אפילו אין לה כתובה ב (ב) ובמקום שאין כותבין כתובה (טור) ג (ג) ג) וי"א דאפילו במקום

חלקת מחוקק

שם: (ח) אע"פ שלא הניח יותר על ב' הכתובות. ה"ה אם לא הניח כדי שתי הכתובו' רק מותר דינר על כתובת בנין דכרין ואע"פ שנזקקו בני האחת כתובת' בתורת חוב לא ישאר כב"ד במלוה אפ"ה שייך כב"ד דגם לאלאין תקנו כב"ד וכ"כ המ"מ שהעתקתי מקלא לשונו לעיל ה"ה וכ"כ בסמוך סעיף ס': (ט) ואח"כ יורשים בני הראשו' כתובת אמם בתנאי זה · דכתוב' נעשית מותר לחברת' ולא חיישי' לאנלווי שיאמרו בני השניה למה תטלו בירושת הבינו יותר ממנו כי מה שאנו נוטלין אין זה ירוש' מאבינו רק מן האם אנו יורשים כתוב' שלה: (י) ואם מתה קודם שתשבע. שאז מוטלין אות' שנפרע' בחייה כתובת' ע"כ אין לבני' ח"ק ככתובת': (יא) וכ"ש אם מתו שתיהן וכו' · וכלומר ונשבעו קודם שמתו דא"כ חולקין הבנים בשוה כמו שיתבאר בסמוך סעיף י"א: (יב) לפיכך בני הגרוש' נוטלין תחלה. היינו אם נשבעה הגרושה קודם מותה או שמתה הגרושה קודם שמת הוא דהוה ליה מת מלו' בחיי לוה: (יג) אין כאן כתובת בנין דכרין. כבר כתבתי הטעם דפריעת כ"ח אין כאן נחלה דאורייתא כל זמן שאין שם מותר דינר דכ"ח מכאן ולהבא הוא גובה ומיד זכו כל הבנים לחלוק בשוה: (יד) מותר על כתובה ראשו' אפילו דינר וכו'. וזה כדעת הי"א בסעיף ז' וכבר כתבתי דהחס ב' בלשון י"א דגם הרמב"ם הכי ס"ל וכמו שכתב המ"מ וכן משמע מדברי הרמב"ם שכתב בדין ז' בניה קודמין לירושת כתובתה מדקאמר קודמין משמע אף שלא ישאר לבני אחרת כתובת בנין דכרין במלואו: (טו) והשנייה קיימת · ואע"ג דהכא איכא למיחש טפי לאנלויי שאין בניה נוטלין כלום אפ"ה קמ"ל דלא אבדו בני המתה כתובת בנין דכרין כל שיש מותר דינר: (טז) חולקין כל הבנים בשוה. דלא תקנו כב"ד רק כשהבעל יורש אשתו ולא כשמת הוא בחייה אף שלא נשבעה על כתובתה וגם היא נחשבת שלקחה נדרי: (יז) אבל אם מחלה כתובת' לבעל' וכו'. כבר כתבתי בסימן ק"ה דנראה אף אם לא מחלה כתובתה רק מחל' לו תנאי כתוב' כולו או מקצתו ברשות בידי' ולא דמי למחייב לזון בת אשתו דאין סטור האם מועיל ובסימן שאח"ז מביא הרב בהג"ה שהראב"ד חולק במזון הבנות וגם המ"מ הכ"ח הדבר בל"ע ועיין בר"ן: (יח) נתן כל נכסיו לאחרי' במתנת ש"מ וכו' עיין בהרא"ש פ' האומר שהביא זה בראיות ועיין בהשגות הראב"ד ובמגיד משנ' ועיין בב"י בח"מ סי' רנ"ב ומ"ש שם בשם הר"ר יהודא בן הרא"ש ונחלק עליו ועיין בד"מ ריש סי' זה מ"ש בשם המרדכי:

קיב (א) אפילו לא נכתב בכתובה · כלו' שכתב שאר תנאי כתוב' ולא כתב תנאי זה בנן נוקבן וכו' אמרינן דט"ס הוא אם לא שנכתב בפי' שהתנה עמה בפי' שלא יזונו בנותיו מנכסיו דמהני וכמו שיתבאר בסמוך סעיף י' דכל תנאי שבממון קיים: (ב) ובמקום שאין כותבין דהשם שנתחייב בגוף הכתוב' בתנאי ב"ד כך נתחייב בכל תנאי כתוב' אבל במקום שכותבין כתובה ונאבדה ממנו הכתובה דעת הרמב"ם שטוענין ליתמי שמא מחלה הכתובה ואבדה כל תנאי כתובה וכמו שנתבאר בסימן ל"ג סעיף י"ח: (ג) וי"א דאפילו במקום שכותבין כתובה. לעיל סימן ק"ה סעיף ד' הסה כדעת הרמב"ם וכאן לענין מזונות הבנות הביא דעת הראב"ד החולק על הרמב"ם

בית שמואל

... וכבר חמה כמ"מ על המחבר שכתב וי"א אפי' דאיכא פלוגתי' בזה וליתי': ו אע"פ שלא הניח ... אם לא הניח כדי שתי כתובות רק מותר דינר ... אחת את הכתובה בתורת חוב לא ישאר כב"ד במלואו אפ"ה שייך כב"ד דגם לאלאין תקנו כב"ד וכ"כ המ"מ: ז אם נשבעה השניה אבל הראשונה אין עליה שבועה אח"כ טוען שהתפיס לה נדרי כיון שהוא תוך כזמן אפי' שבועה שלא תפסה היא לא היה חל עליה כיון באותו ספק לא היה עת השבועה גם היא היה בחיוו: ח בניה קודמים שהיא ב"ח והראשונה באה מכח תקנות כב"ד וכתב בפרישה דשניה נוטלת מעידית נגד הראשונה כיון דראשונה אין לה שום חוב אלא מחמת התקנה ואם הניח בכור אינו נוטל פי שנים בכב"ד של אמו אלא רואים כאלו חלקו כל נכסי אביהם בין כל האחים ונוטל חלק בכורתו ש"ג הג"ה: ט והשאר חולקים בשוה אפשר אפי' אם ליכא כאן אלא כדי כתובה של הראשו' מכל מקום כשלא נשבעה השניה אז אמרינן שנטלה כתובתה והניח כדי שני כתובות מיהו יש לומר כיון כב"ד אינו אלא מצד התקנה וכאן איכא ספק שמא לא לקחה ולא הניח אלא כדי כתובה של הראשונה חולקים: י והשניה קיימת. אף על גב דאיכא חשש שמא אתי לאנצויי הואיל יורשי השניה לא לקחו כלום מ"מ תקנו חז"ל אף בזה התקנה של כב"ד: יא אבל אם מחלה וכו' אע"ג מזון בנות מבואר בסימן אח"ז דלא מהני מחילה שלה מ"מ כב"ד מהני מחילה בלה: יב לפיכך אין הבנים יורשים כב"ד כ"כ הרמב"ם פי"ט וכן ס"ל באלמנה דאין לה מזונות כשאין הכתובה בידה שמא מחלה ובסי' ל"ג כתבתי רוב פוסקים חולקים עליו ולכאור' נראה לבני פוסקים גם כאן לא חיישי' שמא מחלה מיהו י"ל שם טוענת ברי אבל כאן היורשי' אין לסם טענ' ברי גם לענין מזונות בנכסים בחזקתם דהא בל"ז ל"ל כן לשיטת הני פוסקים דהא ס"ל אם אין השטר כתובה בידה אינה גובה הכתוב' כמ"ש בסי' ק' ע"כ ל"ל משום לענין מזונות אמרינן הנכסים קיימא בחזקת' וכן בהרא"ש ס' שני דייני אפי' לשיטת הפוסקים דס"ל דגובה הכתובה אפי' אין שטר הכתובה בידה הואיל מעשה ב"ד הוא י"ל יורשים שאני כמ"ש: יג לפיכך בניה יורשים · עיין ס"ם בב"י מ"ש בשם הרשב"א כב"ד לא תקנו אלא כשיש בנים לשתיהן ואם אין בנים לשתיהן לא שייך כב"ד ואינם אלא יורשים מ"ה אם נתן האב מש"מ זכה המקבל מתנה אע"ג כב"ד כירוש' דמי ודוחה את מש"מ מ"מ נגד יורשים ממש זכה מתנת ש"מ: יד מהיום ולאחר מיתה · אז זכה בגוף מהיום אע"ג הפירות לא זכה עד אחר המיתה מ"מ כב"ד אין גובי' מפירות ק"ו מכתובה דאינה גובה מפירות כמ"ש בסי' ק' כ"כ המרד' פי"ל ונבדק הבית וכד"מ הביאו דבריו ושם במרד' ס"פ הנ"ל ספק אפי' אם נתן לאחר מתנה מהיום ולאחר מיתה ואמר שיטול כאחד מן הבנים מ"מ אין גובה כב"ד מפעם הנ"ל וכד"מ סי' ק' הקשה דסותרי' דברי המרד' זא"ז דהא כתב שם ר"ס הנ"ל לענין כתובה גובה אפי' אם נתן במתנת בריא כיון שאמר כאחד מן הבנים לא עדיף מן היורשים וע"ש מ"ש:

קיב א אפי' לא נכתב בכתובה והכתובה בידה לא אמרינן שהיה תנאי שאין לבן מזונות אלא אמרינן ט"ס

ב ובמקום שאין כותבים כתוב'. כ"כ הטור וכן הוא דעת הרמב"ם פי"ט במקום שכותבי' כתובה אין לבן מזונות כיון דאיכ' ריעות' לפנינו אלא הרמב"ם לטעמיה אזיל דכן ס"ל במזונות שלה כשאין הכתובה בידה אין לה ת"כ אבל לדעת הטור אית לה מזוני' אע"פ שאין הכתוב' בידה כמ"ש בסי' ל"ג ל"ל כמ"ש בסי' הקוד' שאני מזוני' שלה דנכסי' בחזקתה אלא לכתורה קשה לדעת רמ"א שהבי' בסי' ק' דעת הפוסקים דס"ל אפי' אין הכתובה בידה אית לה כתובה כיון שהוא תנאי ב"ד ושם פסק כן ומ"ש שם ולא נהגו כן קאי על תוספות כתוב' א"כ כאן לענין מזוני' הבנו' קשה למה לא הביא הפוסקים הללו דס"ל דאית לה כתוב' כן אית לבו מזונות ובד"מ לא הבי' שום פוסק דס"ל דאית לבו מזונות אלא כ' בשם הראב"ד דאית לבו מזונות ובאמת כל הני פוסקים דסבירא להו דאית לה כתובה כן יש לבן מזוני' וא"ל שאני מזוני' בנות דמהני שיהא ספור ויש לחוש שמא היה תנאי שיהיה ספור דהא תנאי ב"ד הוא אין לחוש שמא הי' תנאי כשם דלא חיישינן לפרעון וע"כ הספק הוא כיון שהוא תנאי ב"ד לא אמרינן שמא פרע אלא בעינן בירור נמור כן ה"נ לא חיישינן שמא היה תנאי ביניהם גם מבואר כאן כשהכתובה בידה ולא נכתב חיוב מזונות לא אמרינן שהיה תנאי כך ביניהם אלא תלינן בט"ס כיון שהוא תנאי ב"ד ואפשר לומר הסברא כמ"ש בסי' הקודם הבנות אין לבן עפ"י ברי אפי' אם אמם טוענת ברי ל"מ ברי דידה כיון המעות שייך להבנות כמ"ש בסי' ק"ז וכמ"ש בתוספות פרק המדיר דף ע"ז ד"ה רישא: ג וי"א דאפי' במקום שכותבים. הגה פי"ט ה"א מבואר לדעת הרמב"ם כשאין הכתובה בידה אין להם מזונות משום דחיישינן שמא מחלה כתובתה

באר היטב

טורי זהב

באר הגולה

ביאור הגר"א

פתחי תשובה

הגהות רעק"א

חכמת שלמה

בית שמואל

כתובתה וע"ז תמה שם הראב"ד וס"ל אפי' אם מחלה הכתוב' מ"מ מזונות הבנות אין תלוי בכתובה משמע דס"ל ג"כ אם מחלה בפי' מהני אלא מחילת הכתובה אין מפסיד מזונות לס"ז י"ל אם אין השטר כתובה בידה ס"ל לראב"ד ג"כ דחיישי' שמא מחלה בפי' המזונות כיון דאיכא ריעותא לפנינו ולא הש"ג הראב"ד על הרמב"ם אלא מ"ש הרמב"ם שמא מחלה הכתוב' וס"ל מחילת הכתובה מפסיד המזונות והראב"ד ס"ל אפי' אם מחלה הכתובה לא נמחל המזונות והרב רמ"א כ' בשם הראב"ד אפי' אין הכתובה בידה לא חיישינן שמא מחלה המזונות א"י מכ"ל זאת כי לא נשמע זאת מהשגות הראב"ד הנ"ל ודוחק לומר מ"ש בשם הראב"ד לא כתב בשמו אלא אם מחלה הכתוב' לא נמחל המזונות ומ"ש אפי' אין שטר הכתובה בידה זאת לא כתב בשם הראב"ד אלא כן הוא דעת ר"י שהביא בסי' ק' דהא בד"מ לא הביא דעת ר"י בסי' זה רק הביא דעת הראב"ד והסבר דס"ל כיון דאין מזונות הבנות תלי' בכתוב' אם כן לענין נ' זכות הוי כאלו אין ריעותא לפנינו אע"פ שאין הכתובה בידה מ"מ לענין מזונות ליכא ריעותא דלא תליא בזכות הכתובה גם יש לו' דס"ל לראב"ד כיון דאין מזונות תלי' בכתובה א"י למחול זכות הבנות כי בגלמא בשהכל נגרר אחר הכתובה אז כיון שהיא מחלה זכותה ממילא נמחל הכל אבל למאן דס"ל דמזונות לא נגרר אחר הכתובה א"י למחול והטור ס"ל כהרמב"ם כמ"ש בסי' ק"ס וכא דפסק בסימן ק"ד דא"י למחול מזון כנותי' תירץ בח"מ מזון בנותי' כבר זכו הבנות שהיו בעולם לכן א"י למחול אבל בנותיו דעדיין לא היו בעולם ולא זכו יכולה למחול ולמ"ש א"ל לזה אלא מזון בנותי' ונגרר אחר הכתובה לכן יכולה לרמ"ל כמו דיכולה למחול זכות הבנות א"י למחול ובסי' ק"ה לא הביא הרב רמ"א דעת הראב"ד על מ"ש

אבן העזר קיב הלכות כתובות

במקום שכותבין כתובה ואין להם שטר כתובה ואפי' (ד) מחלה אמם כתובתה בפי' יש לבנות מזונות (הראב"ד פי"ט דאישות) ד (ה) וכן אם נתגרשה האם אפ"ה חייב במזונות ג) הבנות:

ב ג בת הניזונת מנכסי אביה לאחר מותו [ג] (ו) מעשה ידיה ה [ד] ומציאתה לעצמה:

ג (ז) ג נתארסה ד) בעודה קטנה איבדה מזונו מן האחין ה) ו (ח) ד והארוס חייב ד) בכזונותיה: הגה ז וי"א דלא אבדה מזונו' אלא כשמתארס[ה] משהיא נערה (כ"כ המ"מ פרק י"ט בשם ר"ח והרשב"א) ו) וי"א דוקא ח (ט) שנתארסה מעצמה אבל נתארסה [ו] מדעת אחיה לא אבדה מזונות (טור בשם הרמ"ה):

ד (י) ה) ה נשאת הבת ח) או מיאנה או נתגרשה או נתאלמנה אפילו היא שומרת יבם הואיל וחזרה לבית אביה ועדיין לא בגרה הרי זו ניזוני' מנכסי אביה עד שתבגר או עד שתתארס: הגה ט [ז] ט) וי"א דוקא מן האירוסין אבל משנשאת שוב אין לה מזונות (טור י) וי"א עוד (יא) [ח] דוקא בחיי ו) אביה דכשמת אביה היתה ברשותו אבל לאחר מיתת אביה אבדה מזונות מיד שנתארסה (טור בשם הרא"ש) (וכ"כ עיקר):

ה (יב) ו יבם אשת אחיו וילדה לו בת י אם לא הי' לאחיו נכסים הבת ניזונ' מנכסי אביה ז אבל אם היו לאחיו נכסים יא ס וכן בת שנייה (יג) [ט] ס וכן בת אנוסתו אפי' נולדו לו אחר שנשאה י וכן בת ארוסתו יב (יד) שנולדה לו בעודה ארוסה (טו) יא) ואח"כ נשאת ז) אין להם מזונו' אחר

חלקת מחוקק

הרמב"ם כאשר נס המ"מ הניח הדבר בצ"ע לענין מזון הבנות ועיין בסימן ל"ג סעיף ט' ועיין בר"ן: (ד) מחלה אמם כתובת' בפירוש לא נתבאר אם מחלה אמם תנאי זה של מזונות הבנות בפי' אם מהני מחילה לדעת הראב"ד: (ה) וכן אם נתגרשה האם. כלומר אע"פ שאין לה מזונות יש לבנות מזונות אחר מיתת אביהם ולא תימא לא עדיפי הבנות ממנה דאתי מחמתה דהא אפי' מתה בחייו בעלה לא הפסידו הבנות תנאי שלהם וכ"כ בטור אבל מבני חרי ניזונית אף על פי שנירשה ולא אמרינן כבר נתבטל תנאי ב"ד וכו': (ו) מעשה ידיה ומציאתה לעצמה מאח"כ גבי אלמני' הניזונית מן היורשים נתבאר לעיל סימן צ"ה דמעשה ידיה של יורשים ומציאתה לעצמה אבל בתו ניחא ליה בהרוח' דידה וגם מעשה ידיה של עצמה: (ז) נתארס' בעודה קטנה וכו'. אע"פ שארוסי קטנה מדרבנן אפ"ה אבדה מזונותי' לדעת הרמב"ם ועיין בר"ן מ"ש בשם הרשב"א: (ח) והארוס חייב במזונותי'. שהרי אין לה מזונות מ א"ה ואינה בוגרת כדי שתזון את עצמה וכו' ואין אדם רוצה שתתבזה ארוסתו וכו' וכ"כ הרמב"ם ולפי זה אין הארוס חייב לזונה רק עד שתהיה בוגרת דהא משבגר' הפסידה מזונותיה אף אם לא נתארס' וזה ל' הר"ן בכתובות דף תס"ט ע"א הסבר דלית לה מזונות אלא עד שעת בוגרת דלא מפסדה טפי המאורסתיה:

(ט) שנתארס' מעצמה. אע"פ שאין מעשה קטנה כלום הסבר דמיירי שעשתה ...

אחר מיתת אביהן יג כ יב) אבל בחייו הוא חייב במזונות כדין שאר הבנים והבנות בחיי אביהן:

ו ל יג) פוסקין לבת מזונו' יד) מ וכסות ומדור מנכסי אביה כדרך שפוסקין לאלמנה ו ומוכרין למזון הבנות וכסותן בלא הכרזה כדרך שמוכרין למזון האלמנה וכסותה טו) אלא שהאשה פוסקין לה לפי כבודה וכבוד בעלה ס ולבת (טז) פוסקין לה יד דבר המספיק לה ס) בלבד טז) טו ע ואין הבנות ס) נשבעות:

ז פ עכשיו שכתובה נגבית אפי' ממטלטלין (נ) גם הבנות ניזונות מהם ו ואינם ניזונות אלא מבני חרי אבל לא ממשעבדי כגון טז אם מכר י) האב (יז) או נתן האב במתנת יא) בריא ק או אם הבנים אחר מיתת אביהם (יח) מכרו או (נ) משכנו או נתנו אינן ניזונו' מהן:

ח יז) ר אין הבנות ניזונו' ממשעבדי יח) יז [יא] אפי' קנו ממנו (יט) ואפילו היו בשעת קנין כגון שנירשה והיו לה בנות ממנו והחזירה וקנו ממנו יט) ש ויש מי שאומר דה"מ כשקנו ממנו בשעת נישואין בכלל מה שקנו ממנו בתנאי כתובה יח (כ) [יב] אבל אם קנו ממנו לאחר יג) נשואין על מזון הבנות ניזונות [יג] אף ממשעבדי:

ט יט (כא) ת אם פסק עם האשה שיתפרנסו הבנות [יד] אף אחר שיבגרו ניזונות ממשעבדי:

י א מי שצוה בשעת מיתתו [טו] אל יזונו בנותי מנכסי אין שומעין לו ב ואם בשעת נישואין התנה שלא יזונו מנכסיו הוי בכלל תנאי שבממון וקיים:

יא ג כ) מי שמת והניח בנים ובנות יירשו הבנים כל הנכסים והם זנים אחיותיהם [טז] ד עד שיבגרו או עד ה שיתארסו:

הגה כא) ואין מחייבים הבנים לזונם במזונות אלא אם ירצו יותירו במזונות ומ"מ אם רואים ב"ד שהבנים מכלין הממון ואין משגיחין בישוב העולם חייבין ב"ד להשגיח בתיקון הבנות ולהפריש להן חלקן (טור):

בר א

באר היטב

ט"ז | חכמת שלמה | טורי זהב

ביאור הגר"א

פתחי תשובה

יא ז בד"א כשהניח נכסים ב שאיפשר שיזונו מהם הבנים יג) (ד) והבנות כא' עד שיבגרו הבנות ואלו הם הנקראים נכסים מרובים אבל אם אין בנכסים שהניח אלא פחות מזה **כא** (כב) ז מוציאים מהם מזונות יד) לבנות עד שיבגרו ונותנים השאר לבנים ואם אין שם אלא כדי מזון הבנות בלבד נזונים מהם עד שיבגרו או עד שיתארסו והבנים ישאלו על טו) הפתחים: הגה **כב** (כג) **כב** וי"א **כג** דאסור לבנים טז) למכור אפי' נכסים מרובי' אם לא שהוא לצורך פדיון שבוים וכיוצא בזה אבל בנכסים מועטים אפילו בכה"ג אסור (מרדכי פרק מי שמת) (ואם עברו ומכרו יתבאר לקמן סעיף י"ד):

יב ס בד"א כשהניח קרקע אבל אםלא הניח אלא מטלטלין אם הנכסים מועטים **כד** (כד) יזונו אלו ואלו יחד עד שיכלו דכיון שאינן ניזונות אלא בתקנת הגאונים ס די שתהיינה ג] כבנים ולא שיפה כחן יותר מהבנים י ואם הניח מטלטלים ומקרקעי והם מועטים **כה** (כה) וע"י המטלטלים יהיו מרובים יירשו הבנים: הגה **כו** (כו) מיהו במקום יז) שכותבין בכתובות מטלטלין אגב קרקע איכא למימר דמטלטלינהוי כמו קרקע (ב"י) וכמו שיתבאר לעיל סימן ק"א סעיף י"ד:

יג כ היו מרובים ובשעת מיתה נתמעטו אח"כ כבר **כז** זכו בהם הבנים ויש להם דין מרובים:

יד (כז) ל היו מועטים בשעת מיתה ונתרבו אח"כ **כח** הבנים יורשים אותם [יז] כדין יח) מרובים: הגה **כט** [יח] וי"א אפילו (כח) עמדו כבר בדין ופסקו להם דין נכסים מועטים כיון שנתרבו חזרו לדין מרובים ואפילו חזרו אח"כ ונתמעטו (כט) יש להם דין נכסים מרובים ונתמעטו (טור) ואפילו לא נתרבו מ אם קדמו הבנים ומכרו נכסים מועטים מכרן קיים: הגה **ל** (ל) **כג** ונדחו הבנות (ה) אפי' ממעות יט) שקבלו מן המקח (טור בשם הרא"ש) [יט] וי"א (לא) דדוקא קודם שהחזיקו הב"ד הבנות בנכסים (טור בשם רש"י והרא"ש):

טו כר) היו הנכסים מרובים **לא** (לב) ויש עליו חוב נ או חיוב כ) מזונות בת אשתו **לב** או חיוב עישור נכסים לפרנסת בתו וכשיוציא א' מאלו ישארו מועטים [כ] יש להם דין מרובים [כא] ס אבל כתובת האלמנה ממעטת ועושה אותה מועטים **לג** ומזונו' האלמנ' (לג) פ כה) י"א שממעטי' (לד) פ כו) וי"א שאין ממעטין:

טז צ הניח אלמנ' ובת ממנה או מאשה אחרת ואין בנכסים כדי שיזונו שתיהם האלמנה ניזונית והבת תשאל על הפתחים [כב] ויש חולקין כמו שנתבאר בסימן צ"ג:

יז (לה) כז) ק מזונות הבת [כג] קודמת לכתובת בנין דכרין:

יח ר מי שמת והניח בנות גדולות וקטנות ולא הניח בן אין אומרים יזונו הקטנות עד שיבגרו ויחלקו שאר נכסים בשוה אלא כלן חולקות בשוה:

איסור

בית שמואל

ב שאפשר שיזונו מהם הבנים והבנות כתב הב"י בכלל המזונות נכלל כסות ומדור ולא הנדוניא וכן לדעת תוס' הנדוניא אינו בכלל מיהו בתו' יש לדייק גם מלבושים אינן בכלל וכן הוא לדעת ריב"א כמ"ש בבית יוסף ס"ס קי"ד. ולרשב"ם גם צרכי הנשואין בכלל וכן כתב בסג"א וכן הוא דעת ר"ס כמ"ש בב"י שם בתשו' שהביא שם מיהו יש לדחות לענין נכסים מועטים לא איירי שם ומודה דלא הוי נכסים מופסים משום צרכי נישואין וכן יש לומר לדעת רשב"ם כמו שכתב הב"י בשם הריטב"א וכן עיקר: **כא** מוציאין מהם לבנו' ונותני' ביד הב"ד או ליד אפטרופוס שלהם כן כתב המגיד וב"י: **כב** וי"א דאסור לבנים למכור. כ"כ תוס' והמר' היינו לדעת הפוסקים דס"ל אם קדמו ומכרו בנכסים מועטים אפי' אחר שעמדו בדין מכרן קיים תקס' א"כ מה איכא בין נכסים מרובים לנכסים מועטים כי בודאי אפי' בנכסים מרובים אין לבן למכור להספיק מזונות ותרצו דנ"מ בנכסים מרובים יכולים למכור לצורך גדול כגון פדיון שבוים ובנכסים מועטים אין מוכרים לכתחלה · משמע בנכסים מרובים יכולים למכור לצורך פ"ש אפי' שמספיקים מזונות מיהו י"ל דוקא להני פוסקים נ"ל כן אבל לדעת הפוסקים דס"ל דמכר בטל אם מכרו אחר שעמדו בדין יש חילוק אחר בין נכסים מרובים לנכסים מועטים וי"ל אפי' לצורך פ"ש א"י למכור לכתחלה להספיק מזונות: **כג** דאסור לבנים. כד"מ כתב בשם הב"י דיכולים למכור ולכאורה נראה אף לבכ"י אסיר להם למכור אלא ס"ל דא"י הבנות להכריח את היורשים שישלשו כדי שלא ימכרו אלא אם מכרו המכר קיים ואין מחויבים להשליש על זה: **כד** יזונו אלו ואלו כי לא תקנו הגאונים שידחו את הבנים ומשמע דאז הכל בחזקת שניהם: **כה** וע"י מטלטלים יהיו מרובים וס"ל תקנות הגאונים היה לטובת הבנות ומכ"ש היכא דאיכ' טובת הבנים לכן א"ל הבנות לא ניחא לן תקנות הגאונים: **כו** מיהו מקום דכותבין · ארישא קאי אם לא הניח אלא מטלטלין: **כז** זכו בהם הבנים משמע לפרש"י דיזונו יחד. ורשב"ם פי' דשמין כמה יהיה מגיע עכ"א ותפסד לפי הפרך: **כח** הבנים יורשי' ואין הולכים אחר התחלת הפסק ול"ד לבכ"ד בסימן הקודם שאני. תוס': **כט** וי"א אפי' עמדו וכו' אפי' בהן למפקר ירושה דאורייתא אלו הנכסים ליד ב"ד והעמידו אפטרופוס מ"מ אם נתרבו חזרו לדין מרובים אע"ג לענין מכירה לא אמרי' כן כמ"ש בסמוך שאני מכירה שמפסיד אותם לגמרי וכן הוא מפורש בהרא"ש והב"י לא פי' כהרא"ש. והתוס' ורמב"ם והמגיד כ"ל אלו שני דינים שוים אבל לכל הפוסקים אין חילוק בין עמדו לדין לבין אם חפסו הנכסים: **ל** ונדחו הבנות אפי' ממעות דלאו הני זוזי שבק אביהם והרא"ש ור"ה חולקים פ"ז וכח"ם סי' ק"ז הביא שני דעות אלו ולא הכריע וכאן הוליל היורשים מוחזקי' מ"מ כ' דנדחו הבנות אבל שם בח"מ שניהם שוים היורשים וב"ח דשיעבודו דאורייתא הוא ועי' סי' נ"ג מיהו צריך ישוב למה לא הביא הרב רמ"א כלום בסי' נ"ג: **לא** ויש עליו חוב. בב"י כתב מלוה בשטר בודאי ממעט ולא משמע כן מבאר הפוסקים. והרא"ש כתב דוק' כתובת אלמנה ממעט הואיל אית לה בתקנות חז"ל כ"ל כאלו גביה כבר: **לב** או חיוב עישור נכסים בש"ס מבעי' חוב או מזונות בת אשתו אם ממעט ועלתה בתיקו וקי"ל הנכסים קיימי' בחזקת הבנים לכן זכו הבנים אבל עישור נכסים ליתא בש"ס אלא הרא"ש כתב כיון דלא מטי זומן אינו ממעט לפ"ז ל"ד לבכי תרי מזון בת אשתו וחוב דשם עלתה בתיקו ונ"מ לענין תפיסה כמ"ש לעיל ואפשר עישור נכסי' דכתב איירי דמטי זומן ומדמה שפור לחוב מ"מ כתב הכי ג' דינים בחד בבא ובכלבן מכני תפיסה כי עלו בתיקו: **לג** ומזונות האלמנה לפי גי' הרי"ף והרמב"ם ליתא בש"ס בעיי' זו מזונות אלמנה כמ"ש בב"י ובב"ח כי לשיטתו אלמנה דוחה לבן או לבת אין מקום לבעי' זו אבל לבאר פוסקים לא דמי' האלמנה אלא בנכסים מועטים ונדחה הבן מחמת מזונות הבת אז דמי' האלמ' לבת ובנכסים מרובים יזונו שלשתן ביחד אלא צריך ישוב מה קמבעי' ליה הא אלמנה אינה דוחה

חלקת מחוקק

בתנאי ב"ד וגם בתו דניחא ליה בהרווחה אבל בת אשתו ואשתו דלא ניחא ליה בהרוח' דידהו או בתו דקנו ממנו דבר שאינו בתנאי ב"ד לא חיישינן לגררי ונוכה ממשעבדי בשבוע' כשאר ב"ח והא דנקט כאן אף אחר שיבגרו לאו דוקא וחדא מינייהו נקט וה"ה כל דבר שאינו תנאי כתובה כגון אחר שיתארסו או לזון אותם בחייו אחר שם:

(כב) מוציאין מהן מזונות כו' כלומר נותנין הנכסים ביד ב"ד או אפטרופוס שלהם לצורך הבנות וכבר נתבאר ספיף ז' שכסו' ומדור בכלל מזונות ופרנס' נישואין אינם בכלל ודלא כרשב"ם ופ' בב"ח ואין דבריו מוכרחין: (כג) וי"א דאסור לבנים למכור אפי' וכו'. נראה היינו כל הנכסי' או רובן שלא ישאר לבנות מזונות עד שיבגרו אבל אם ישאר לבנות כדי שפבודן למה לא ימכרו לכתחלה הא כבר פסק דאין מחוייבים הבנים לגמלם במזונות ולדבר מלוה אפי' כל הנכסים מותר למכור מאחר דהנכסים ברשותן אע"פי שלא יהיה לבנות ממה ליזון לא עדיפי מהבנים בנכסים מרובים: (כד) יזונו אלו ואלו יחד. כלומר והנכסי' בחזקת שניהם לא כמרובין ולא כמועטין: (כה) וע"י שמטלטלין יהיו מרובין ירשו הבנים. ק"ק למה לא יאמרו הבנות א"א בתקל' הגאונים ויניחו אותנו על דין התלמוד ויהיו הנכסים מועטין דהא קי"ל כל האומר אי אפשי בתקנות חכמים שומעין לו וי"ל דמאי חזית דניזל בתר בנות ניזל בתר בנים ולגבי דידהו הוי מרובי': (כו) מיהו במקום דכותבין בכתובות וכו' ארישא קאי אם לא הניח אלא מטלטלין מוספין: (כז) הוי מועטין בשעת מיתה ונתרבו אף על גב דלעיל בסימן ק"א גבי כתובת בנין דכרין סעיף ה' לא פסק כן עיין בתוספות שהקשו קושיא זו ועיין בב"ח: (כח) עמדו כבר בדין ופסקו להם ה"ה אם כבר באו הנכסי' ליד ב"ד והעמידום ביד אפטרופוס לזון הבנות אפ"ה אם נתרבו חזר לדין מרובין: (כט) יש להם דין נכסים מרובים ונתמעטו כן הוא ל' הטור ולא ידעתי למה לא סתם וכתב יש להם דין מרובים לענין מכירה לצורך מלוה ושהבנו' ניזונות מתחת ידם: (ל) ונדחו הבנו' אפי' ממעו' וכו' דלאו הני זוזי שבק אבוהון וזה הוא דעת הרא"ש אבל רב האי חולק כמו שכתוב בטור ובח"מ הביא שני הדעות בסי' ק"ז ולא הכריע וכאן לא הביא רק דעת הרא"ש: (לא) דדוק' קודם שהחזיקו הב"ד בנכסים אע"פ דלגבי מועטים ונתרבו ס"ל להרא"ש כדעת המפרשים אפי' לאחר שהחזיקו ב"ד בנכסי' ביד הבנו' אבל כאן גבי מכיר' דעת הרא"ש כאותן מפרשים דס"ל דוקא קודם שהחזיקו הב"ד ועיין בב"ח: (לב) ויש עליו חוב אין חילוק בין חוב בשטר לחוב בע"פ דלא כב"י דדוקא כתובה ממעט מטעם שכתב הרא"ש (הביאו הב"י סימן זה ס"ק י"ט) אבל לא ש"ח: (לג) וי"א שממעטי' מטעם הי"א דס"ל דהאלמ' קודמ' לבת ולבן ופ"כ צריכין להוציא בתחלה מזונותיה עד זמן שאומדין ב"ד שראויה לחיו' וכמו שנתבאר לעיל סי' צ"ג וכיון שמוציאין מזונותי' בתחל' ודאי דממעטו': (לד) וי"א שאין ממעטין · דס"ל כדעת היש חולקין בסעיף בא"ז דאין האלמנ' דוחה לא הבן ולא הבת רק יזונו שלשתן יחד כשהנכסי' מרובי' בלא האלמנה ולא אמרו האלמנ' קודם לבת אלא בנכסי' מועטי' ויש ג"כ בן דז"מ מאחר שהבת דוחה הבן אז האלמנ' דוחה הבת ותזון היא לבדה ועיין בב"ח שהבי' דברי מהרש"ל: (לה) מזונו' הבת קודמת לכב"ד. ק"ו הדברים אם נדחי' ירושת התורה מפני מזונו' הבת לא יהא נדחה כב"ד שהוא תנאי ב"ד ל' הרמב"ם:

ונותנין

באר היטב

שטרא בלפי נפשי' מהני פ' ח"מ ב"ש: יג) והבנות. כתב הב"י בכלל המזונות נכלל כסות ומדור ולא הנדוני'. ולרשב"ם גם צרכי הנשואין בכלל. ומיהו דלא הוי נכסים מועטים משום צרכי נשואין ב"ש ע"ש. כתב הש"ס מח"ה סי' רמ"ב שיעור זה מבטרין בנכסים עצמם מונחים בקופסא ולא עם מה שאפשר להרויח עמהם ע"ש. הי' הבן במקום א' והבנות במקום אחר עיין הרש"ך ח"ב סי' ל"ו. וכנה"ג סי' זה: יד) לבנות. ונותנים ביד הב"ד או ליד אפטרופוס שלה המגי"ד לי' ויכולין היורשים לומר לאפטרופס או לב"ד שיתן הנכסים קרוב לשכר ורחוק להפסד כדי שיהי' להם לירש בלבד שלא ימשכנון לבנות רשד"ם מח"ה סי' רמ"ב: טו) הפתחים. ואפילו בבנים קטנים הניזונים משל אב בחיי האב הר"ס מטראני ח"א סי' רע"ז: טז) למכור וכו'. היינו כל הנכסים או רובן שלא ישאר לבנות מזונות עד שיבגרו אבל לדבר מלוה אפילו כל הנכסים מותר למכור ח"מ ב"ש והב"ש כתב לדעת קצת פוסקים י"ל אפי' לצורך פדיון שבוים א"י למכור לכתחל' להספיק מזונות ע"ש: יז) בכותבין וכו'. ארישא קאי אם לא הניח אלא מטלטלין: יח) מרובים. ואין הולכים אחר התחלת הפסק. ול"ד לכתובת ב"ד בסי' הקודם. כאן מפקר ירושה דאורייתא שאני תוס' ח"מ ב"ש: יט) שקבלו. דלאו הני זוזי שבק אביהם. ועיין בח"מ סי' ק"ז ס"ד שהביא ב' דעות ע"ש בסמ"ע ובש"ך וכאן הכריע הואיל והיורשים מוחזקים ועיין ב"ש. ואם מהדי"ס כרעו לבע"ח אפילו רבים האי מודה שאין ניזונות מהם הרי"א לדרכי סי' ח' ועיין במהרמ"ט ח"ב סי' קכ"ד: כ) מזונות וכו'. כל אלו עלו בתיקו וקי"ל הנכסים קיימא בחזקת הבנים. ול"ע לענין תפיסה כמ"ש לעיל סי' ק"ו ס"ק ג':

ונותנין

שי למורה

סי' קי"ב סט"ו או חיוב עישור נכסים. כ"כ עי' ב"ש ס"ק כ"ב ועי' מלמ"ל פכ"א ממלוה בתשובה שם לענין ספק בסקנה:

טורי זהב

סכל מקום אין לתת שיעור בזה כיון דאין קביעות לאירוסין: [יז] כדין מרובים אע"ג דלגבי כתובת בנין דכרין בסי' ק"א אמרינן דהוה בנכסים מועטים שאני הכא שיש להם לבנים תפיסת יד בנכסים אם קדמו הבנים בנכסים מועטין ומכרו מכרן מכר ע"כ אמרינן גם כן דאם נתרבו ה"ל כמרובין ונותן עד זמן עומד כ"כ: [יח] וי"א אפילו כבר עמדו בדין כו' זה דעת הרא"ש בפירש"י דבמועטין ונתרבו זכו הבנים אפי' אחר שעמדו בדין וזכו הבנות ובסוף אח"ן הביא רמ"א גבי מכרו הבנים הנכסים אם הם מועטים דיש אומרים דוקא קודם שהחזיקו ב"ד הבנות בנכסים אבל אחר הדין אין מכרן מכר וזהו ג"כ כונת הרא"ש כבר נתבאר בדברי הרא"ש שם טעם החילוק שביניהן דבמועטין ונתרבו זכו הבנים אפי' אחר שעמדו דעכ"פ חייבים הבנים לזון הבנות מידי יום ביומו אע"פ שאין להבנות זכות שינתן הכל לבנות בפעם אחת כמו אם היו מועטין מ"ה אפי' עמדו בדין חשובים כמרובין דהא עכשיו מרובים הם ואין הפסד לזון הבנות מה שאין כן בסוף במכרו בנים נכסים מועטין הפסידו הבנות לגמרי מזונותיהם אין לבנים כח בזה אלא קודם הדין אבל לא לאחר הדין וזה כתוב בפירוש בדברי הרא"ש אלא שהב"י לא עיין באשר"י כראוי וע"כ תמה על הטור שהקשה דברי הטור אהדדי כמו שזכרנו ולא דק: [יט] ויש אומרים דדוקא כו' זה קאי על גוף הדין הנזכר דמכרן קיים היינו דוקא כו': [כ] יש להם דין מרובים. בטור סיים ויפרעו החוב שעליהם ויזונו הבנות מתחת ידיהם והאלמנה יזונו שלשתן יחד עכ"ל. היינו הבן והאלמנה והבת מאחר שבלא האלמנה היו מרובין אלא שהיא באה לטעם אמרינן שאינה ממעטת ול"ד למועטין בלא מזונות האלמנה דאמרינן שהאלמנה דוחה הבן והבת דהתם מאחר שהבן נדחה מחמת הבת גם הבת נדחה מן האלמנה משא"כ כאן דלא נדחה הבן אם לא היתה האלמנה: [כא] אבל כתובת האלמנה ממעטת כיון דיש לה בתנאי ב"ד ואפי' אם ניסת יש לה כתובתה הוה כמאן דגבוי' כבר משא"כ בשאר ב"ח דסכאן ולהבא הוא גובה וקודם לזה מזונות הבת שהוא בשעת מיתה: [כב] ויש חולקים. הוא דעת הרא"ש וטעמו דאין זכות לבת אלא נגד הבן דשניהם מכח ירושה דגם הבת נקראת יורשת אם אין בן ע"כ עדיפא הבת מכח התקנה אבל כאן שיש אלמנה ובן אי בת כבר נדחה הבן מפני בת תדחה גם הבת מפני האלמנה מכח התקנה דתקנה עדיפא: [כג] קודמת לכתובת ב"ד כיון שדוחין ירושת הבן שהיא דאורייתא כ"ש לכתובת ב"ד שהם דרבנן:

באור הגר״א

פתחי תשובה

הגהות רע״א

קיג עישור נכסים כמה נגבים ובו י סעיפים:

א א מי שמת והניח בת [א] אומדים דעתו במה הי' בלבו ליתן לה לפרנסת נדונייתא א) א (א) ונותנים לה א) ומנין יהיו יודעים אומדן דעתו מריעיו ומיודעיו ומשאו ומתנו וכבודו ב ג וכן אהשיא (ב) בת בחייו ג) (א) אומדים בה: הגה ב) ואם היה עשיר והעני ג) או ותרן ג ונשתנה דעתו הולכין אחר דעתו האחרונה (טור) ואם לא ידעו ב"ד אומדן ג) דעתו ג נותנים לה מנכסיו עישור לפרנסת ד) נדונייתה: הגה ד) וכשם שנותנין לבת פרנסה לנדוניא מנכסי האב ד כך נותנים לה (ג) פרנסה מנכסי האם (כ"י פ' יש נוחלין) (ד) ה) (ג) ויש ה) א] חולקין (מהרי"ל סי' ע"ה) ו) י"א דאף האב בחייו (ה) אין לו * [להוסיף] לבתו יותר מעישור נכסים (הר"ן פ' מציאת האשה) ואין נוהגין כן:

ב ז) עישור זה לפרנסת נדוניא ה (ו) אינו מתנאי כתובה ה) לפיכך אפילו (ז) לפי תקנת חכמים הראשונים והאחרונים אינה נוטלת ו (ג) אלא ד הקרקע ויש לה לגבות עישור

חלקת מחוקק

קיג (א) ונותנין לה. אין הפי' שנותנין לה מיד וכמו שיתבאר לקמן ספי' ד' רק בב"ד אומדין דעתו לפי הנכסים שנשארו ממנו ופוסקין לה ב"ד מה שראויה ליטול ונופלתו בשעת נשואין והנכסים משועבדין לה מיד בשעת מיתה וכל מי שקנה קרקע מהאחין טורפת מן הלוקח כמו שיתבאר בסעי' ה': (ב) בת בחייו אומדין בה משמע אפי' להוסיף על עישור נכסים וזה הוא דעת הרמב"ם כמ"ש הב"י וכסמוך סעיף ב' בהג"ה כתב פלוגתא בזה: (ג) פרנסה מנכסי האם אע"ג דמשנה שלימה הכינו (פרק יש נוחלין) הבנות ניזונות מנכסי האב ואין ניזונות מנכסי האם מ"מ דעת הרמב"ם לחלק בין מזונות שהוא תנאי כתובה דלא שייך בנכסי האם אבל פרנסת נשואין שזה הוא בנכסי האם כנכסי האב כ"כ בשם הרמב"ם: (ד) ויש חולקין. הרב מהרי"ל בתשובה הביא ראיה לזה דבפרק מציאת האשה (דף ס"ח ע"ב) דחוק לפרש על מה שאמר שם רב סיהא פרנסה (פרש"י נדוניא) אינה בתנאי כתובה ואם איתא ליפני לכך מילתא דנגבית מנכסי האם משא"כ במזונות כדתנן וכו' אלא ודאי דוקי' מנכסי האב יהבינן עישור נכסי וכו': (ה) אין לו ליתן לבתו יותר מעישור. הטעם דהוי כעבורי אחסנתא מבניו במרדכי וברא"ש הביאו תשובת גאון שראוי לנדות מי שמרבה ליתן לנדן בתו ע"ש: (ו) אינו מתנאי כתובה. פ"כ אשה המוחלת כתובתה לבעלה אפי' נדעת הרמב"ם דס"ל דאין לבנות מזונות אבל פרנסה לא אבדו הבנות גם פרשות בידו לצוות שלא ליתן פרנסה לבת כי אין זה חיוב על האב רק חיוב על הבנים כל זמן שהאב שתק: (ז) לפי תקנת חכמים וכו' כלו' שתקנו שכתובה ותנאים נגבין אף מן המטלטלין אבל על פרנסה לא תקנו ומטלטלי דיתמי לא

בית שמואל

דומה ולשיטת הרי"ף אלמנה ממפע וב"ח מכפי' ליה משום ב"ח מאוסר נגבייל' אבל אלמנה עומדים הנכסים בחזקתה ואחר שבא הב"ח או בת אשתו ס"ל לרשב"א דהוי נכסים מופעים ונדחה הבן ולריב"א מוזנו יחדו ופ' בהג"ה:

קיג א ונותנין לה היינו אומדים דעתו מיד לפי הנכסים שנשארו ממנו ופוסקים לה מה שראוי לה ואין נותנים לה מיד רק כשהגיע זמן נישואין: ב וכן. אם השיא בת בחייו לבחורה משמע מטור אם השיא בת או אפי' לדעת הפוסקים דאין אומדים ליתן לה יותר מעישור מ"מ אם ככר נתן יותר מעישור נותנים גם לזו יותר מעישור וכ"כ מהרש"ל מיהו בהרא"ש מבואר דאין חילוק בדבר אפי' השיא בת א' אין נותנים לה יותר מעישור וכן משמע בהג"ה סס"ב וע' בדרישה ובית חדש: ג ונשתנה דעתו. היינו בידוע שנשתנה דעתו אבל אם אין ידוע אמרי' דלא נשתנה דעתו והיינו פלוגתת רבנן ור"י והלכה כר"י: ד כך נותנים להם פרנסה וכו'. אע"ג מזונות הבנות תני' בס' י"כ דאין ניזונו' מנכסי האם ס"ל הב"י פרנסה שאני שאין ת"כ מ"מ לא תנא שם במהני' אלא מזונות וי"א היינו תשובת מהרי"ל מיהו מדלא הכי' דברי הב"י בשם הריטב"א י"ל דלא ראה דבריהם והא' שלו דבפ' מציאת האשה דחק לפ' על מה שאמר שם ר' הונא פרנסה היינו נדוניא אינה בתנאי כתובה ואם את' ליפני לכך מילתא דנגבי' מנכסי האם משא"כ במזונות באמת יש לדחות דנשמע ממתני' מדלא תני אלא מזונות: ה אינו מתנ"כ פ"כ אשה המוחלת כתובתה לבעלה אפי' לדעת הרמב"ם דס"ל דאין לבנות מזונות אבל פרנסה לא אבדו הבנות: ו אלא הקרקע. כ"כ הרי"ף והרמב"ם והרא"ש אבל תוספות דף ל"א והסמ"ג לאוין ס"ח הביאו פלוגתא בזה וכפשין מ"א פסק דגובין בזה"ז מן מטלטלין ומ"ש ב"ח

באר הגולה

ע"פ: א ל' הרמב"ם בפ' כ' מהלכות אישות מאימרא דשמואל לפרנסה שאין באב וכו' כתובות דף ס"ח: ב פי' יהודה שם במשנה דאיפסק הלכתא כוותים שסבגמ' ג בריימא שם וכדאוקים לה רבא שם * כ"ש שם בר"ן ד מימרא

ביאור הגר"א

קיג א) ומנין כו'. עי' רש"י שם ד"ה ה"ג ל"ק כו' שלא כו': ב) ואם היה כו'. גמ' שם שנו מכלל כו': ג) או ותרן כו'. מתני' שם וכדמפרש בגמרא עשיר כדעת ור"י ל"ש אלא כדלא ידעינן שנשתנה דעתו דרבנן דאמרי פעמים כו' אבל בידעי' מודה ר"י: ד) וכשם כו'. מת"ש בב"ב קכב כ' והבנות ניזונות כו' ולא קאמר נ"כ ומת. רנסות כו' וטעמא דמזונות הוא מתנאי כתובה לכן הוי דוקא בנכסי אב כס בנ"י: ה) וי"א כו' וכן עיקר וכמ"ש בכתובות נ"ב כ' דכתיב קחו נשים כו' הקא"ל כו' ועד כמה כו' וכקידושין ל' כ' לפשיאו כו' ולכנו דוקא באב ואז"ה לכבו דאמר קרא כפיק:

הגהות רעק"א

א] סי' קיג ס"א הגה ויש חולקין כ"כ ע' חבו' כרם שלמה סי' מה:

חכמת שלמה

באמת מדברי התוס' שם שכתבו שם ומיהו ל"ע וכו' ע"ש שמשמע שס"ל להתוס' דגם במזונות אשמו שייך לרדי כמו בכתובה כמ"ש הפי' שם וע"כ הו נ"ל דס"ל כדעת הרמב"ם דגם אשמו צריכה לישבע ע"כ גם נערה חייבת לישבע והנה דעת הטו' לכאורה נראה דסברו דבריהם דמ"ש בתחילת דבריהם משמע דס"ל כדעת הרמב"ם כנ"ל ומ"ש אח"כ ל"ע וכו' ע"ש משמע שס"ל כדעת הרמב"ן שא"ל שבועה על מזונות כלל אף מיתומים אבל לפי דעת הרמב"ם גם במזונות צריכה לישבע נגד יתומים כמו בכתובה דדוקא כשהוא חי עדיין א"ל לישבע על המזונות אבל כשמת צריכה לישבע כשהוא חי אף בכתובה א"ל לישבע אם אין טוען אשתבע וכ"טוען אשתבע וכו' גם במזונות מן הסתם צריכ' לישבע ושם דמשמע בסוף איירי שאין ככאן כלל וע"כ דס"ל כדעת הרמב"ן ודבריהם סותרין ונראה לפרש דבריהם דבאמת ס"ל כדעת הרמב"ם אך עיקר קושייתו הוא מגמרא שלא בפניו דקתני בכתוב' צריכה לישבע אף אם אין כאן מי שיתן ואמאי קשיא להו דלמה במזונות אינה נשבעת

באר היטב

קי"ג א) ונותנים לה. פירוש אומדין דעתו מיד לפי הנכסים שנשארו ממנו ופוסקים לה מה שראוי לה ואין נותנים לה מיד רק כשהגיע זמן הנשואין. אפי' לא נולדה הבת אלא לאחר מיתת אביה יש לה פרנסה לנשואיה הר"ם ורפראני ח"ב סי' קפ"ח. אין האחים חייבים להשיא את אחיותיהן מנכסיהם רשד"ם חא"ה סי' קפ"ח וקל"ד ורמ"ב והרש"ך ח"א סי' קפ"ז. והר"י הלוי סי' מ'. ועיין בהר"א ששון סי' קנ"ד ובספר משפט לדק ח"ב סי' ס"א. אלמנה שמכרה או משכנה ומתה ולא נשבעה. הבת טורפת מרותה מכירה או משכונה נשביע עשור נכסי שלה הרש"ך ח"ב סימן מ"ב: ב) אומדין בה. משמע אפילו להוסיף על עישור נכסים וכ"כ מהרש"ל מיהו ברא"ש מבואר אפי' השיא בת א' אין נותנין לה יותר מעשור וכ"מ בהג"ה סעיף ב' ועיין בדרישה וב"ח. בינה האב דעתו בחייו שאינו רוצה לתת לה כ"כ אעפ"י שהשיא בת אחת ונתן לה יותר מזה הסך אין נותנין לה אלא לפי מה שבינה בדעתו ליתן לה מהר"י בי רב סי' מ"ה.

ראובן שמת בחיי יעקב אביו והניח בנות ואח"כ מת יעקב והשיא יעקב בחייו הבנות נסתפק הרא"ח ח"א סי' ס"ב אי אומדים יעקב בבנותיו הוי אומדנא נגבי בנו ראובן ע"ש: ג) דעתו. היינו בידוע שנשתנה דעתו אבל אם אין ידוע אמרינן דלא נשתנה דעתו ב"ש: ד) נדונייתה. עיכור זה הוא ממה שנשאר חוץ ממה שנחסר במיתתו וקבורתו אלא מהנכסים הראוים לירש מהרי"ט ח"א סי' כ"ט: ה) ויש חולקין. וכן דעת מהריב"ל ורשד"ם דאינה נוהגת בנכסי האם: ו) הקרקע. כ"כ הרי"ף והרמב"ם והרא"ש. אבל תוס' והסמ"ג פסקו דגובין בזמן הזה מן המטלטלין וכ"פ מהריב"ל ח"א כ"ל י"ב סי' ע"ג דעבדינן עובדא בזמן הזה דנגבית פרנסה מן המטלטלין. וכ"ה דעת רשד"ס הא"ה סי' קל"ס. וכ"כ הרדב"ז ח"א סימן ק"כ וכבר נהגו במצרים להגבותה עישור נכסים אפי' ממטלטלין ע"ש ועיין עוד בהרדב"ז ח"א סי' קנ"ה מש"ש. ואפשר

פתחי תשובה

גם המזונות שלה. והוא ז"ל השיב דפשוט דאסור לו להאפטרופס ליגע בהמעות מזומנים בהוכחו אחר ידו דדבר ברור הוא דלא משתעבדי לא למזונות ולא לפרנסה אלא הני נכסי ממש דשבק אבוה ן ולא חילופיהן וה"כ זוזי א ופי הב"ח כיוהו דלא הני זוזי שבק אבוהון ודין זה פשוט ומבואר בסי' קיב ובב"ש בס קק"ל ולא נשאר אלא לטרוף מ שעבדי מהאח הגדול והוא יחזור אח"כ על הקטן מדין אחריות ולפי דברי השואל הוא דבר בטל משום בהבני קשה ואלים טובא. אמנם אח"כ היה הספר לטרוף ממשעבדי מ"מ השואל ממזונות הבת ליתא דאין טורפין מזונות ממשעבדי שעבדו לאחים ורק לפרנס' טורפים וכ"ז אם לא בגרה הבת אבל אם בגרה ושתקה וי"ר"א אפי' שתקה מחמת שלא ידעה הדין ע' סי' קיג ובב"ש ספ"ק יח וכל הדברים הללו פשוטים עכ"ל. והנה מה דפסק דהני זוזי אליפי הבית לא משתעבדי לענין מזונות הבת הוא פשוט וברור אך מה דפסק כן בפשיטות גם לענין פרנסה ל"ע טובא כי שני גדולי הדור בס' ישועות יעקב וגם בית מאיר סי' קיג כ"ה לא כהבו כן אלא דלענין פרנסה כ"ע מודים דאם מכרו למקום שח"א לטרוף מחוייבים היורשים לכלק מהמעות כו' יועא דבריהם בסי' קיג בס"ק יח:

סי' קיג (א) אומדים בה. עבה"ע מ"ש מיהו ברא"ש מבואר כו' וע' בזה בבה"ע לקמן ס"ק יב: (ד) ויש חולקין. עבה"ע ו' ן דעת שאילת יעב"ץ ח"א סי' פד ע"ש עוד. וכן דעת ס' בית מאיר וכו' דאפי' תפיסה ל"מ מטעם ספק אקנה ומשום אלא דזה ל"ע בל' מהרי"ל כי' עט דמשמע מדבריו דקא אם נשבעה הא אם לא נשבעה הנכסים בחזקת האב וחיי"ם בעישור וקשה למה לא יוכלו היורשים לומר אנו מוחלים השבועה עכ"ש בסי' לג סק"ד ונסי' קה סק"ק ח': (גם כתשו ח"ם סי' קמה כ' ליישב דברי מהרי"ל מקו' הב"ש ומסיים לכן אין להוליא ממון מנכסי האם לפרנסת הבנות. וע"ש עוד שכ' דאבי אב מת ונפלו נכסיו לפני נכדיו ל"ע אם מוליאין עישור נכסיו להנות דבקדושין דף ל' לריך קרא

דאבי אביו מחוייב ללמדו תורה דאי לאו הכי ה"א בניכם ולא בני בניכם וא"כ בהאי דקחו נשים לבניכם ואת בנותיכם שהנו לאנשים דליכא ריבוי אמרי' בניכם ובנותיכם ו א בני בניכם ובנותיכם. ועובדא היה קטן כמוסב אלמא ולא ספקנו לבת הבן כלום מנכסי אבי אביה במקום אח דאין לומר דהאב יורש בקבר מאביו ומוריש לבניו ומחוייבים בפרנסה הבת ז"א חדא דיכולים לטעון מכח אבוה דאבא קאתינא כדפ"קי' בח"מ סי' ריי"א ס"ק ג' ד' ועו דהאב בקבר לא מחויב במלות הבן על האב כו' ואי משום אומדנא דאילו היה זקן חי היה נותן כך לנדונייית נכדו אין לנו לדון בדמיונים ואומדנים דלא מהפרשי בש"ם דלא נאמר אלא כאב דגוף הנשואין מחויב מה"ת להשיא בתו אלא דהכן אמדינן דעתיה כמה הוה מפריז לנדן אבל באבי אב כו' ע"כ אין להוליא אפי' מנכסי אבי האב ומכ"ש מנכסי אבי האם. וכתב עוד אמנם אם היו הבנים כולם גדולים בין הזכרים ובין הנקיבות פשוט שהב"ד יכולים לכוף כדברים עב"ש מטעם לדקה לפיוס בכך מפויים לפי עשר ואפי' אם הזכרים קטנים ורק הבנות הגיעו לפרק נשואין עכשיו דאי לאפטרופכם ליתן כך מפויס לפי עשרם של הבנים לאהשכינהו עמ"ש כי' ר"ל בעניף י"ד ממתני' דבנטין כ"כ ע"א אבל אם הבנות קטנות לפסרים עמה ממעות הזכרים קטנים משום הבנות כשיתגדלו אינו נכון דהא אינו רשאי לעשר ולהניח. ומ"מ הכל לפי ראות עיני הדיינים אם ידאו אם יתגדלו הבנים לא ישמעו קול הורים כדור הזה הפרוץ בעו"ה ותבנו הבנות בד שילביכו אפשר יש רשות לב"ד לקלוט המעשר מירושתם לחלק בין הבנות כשיגיעו לנשואין. ולמנס יהיה הקרן הבית עומד בחזקת הזכרים והפירות שלהם אך יוכתב בפנקס הקהל שסך הזה שהוא מעשר ירושתם יהולק בין הבנות לכשיגיעו לנשואין והוא להם מתנה מאחיהם מעשר מעותיהם ויש בזה קלא ועשית הישר והטוב כ' ע"ש): (ג) אלא הקרקע. עבה"ע מ"ש אבל תוס' וסמ"ג פסקו כו' וכבר מבואר כן בהש"ע פ"ס ג'. וכ' כס' בית מאיר אמנם אם מתו האחים ולא ירשו אלא מטלטלין י"ל דשו אין נגבה מהם העישור

טורי זהב

סי' קיג [א] אומדים דעתו. נעתיק הגמ' בקצרה לברר קצת דיני סי' זה בס"ד. שנינו פרק מציאות ר אשה ר' יהודה אומר אם השיא בת הראשונה ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה פי' רש"י בין שהוא עישור נכסים בין שהוא פחות או יותר עכ"ל וחכ"א פעמים שאדם עני והעשיר או עשיר והעני אלא שמין הנכסים ונותנין לה אמר שמואל לפרנסה שם ן באב פירש רש"י יתומה נותנין לה נדוניא כפי אומד שאנו בקיאין באביה וותרן או קמצן תנן וחכ"א פעמים שאדם עני והעשיר כו' מאי עני ומאי עשיר אי נימא עני או עשיר בנכסים מכלל דת"ק סבר אפי' עשיר והעני כדבעיקרא יהבינן לה הא לית ליה אלא לאו עני בדעת עשיר בדעת פירש"י עני בדעת אין בדעתו ליתן לה נדונית עשיר אלא נדונית בני נופלת עישור נכסים עכ"ל והיינו תא דשמואל דוא דאמר כרבי יהודא דמתניתין ונימא הלכה כרבי יהודה אי אמר הלכה כר' יהודה ה"א דוקא השיאה דגלי דעתיה אבל לא השיאה דלא גלי דעתיה לא קמ"ל לן מעמא דר"י דאזלינן בתר אומדנא לא שנא השיאה או לא השיאה והא דקתני השיאה להודיעך כחן דרבנן דאע"ג דהשיאה וגלי דעתיה לא אזלינן בתר אומדנא אמר רבא הלכה כר' יהודה ופרכינן והא אמר רבא הלכה כרבי דאמר בת נופלת עישור נכסים ואם קנא הא דאו-דנא הא דלא אומדנא פירש רש"י הא דאמרינן עישור נכסים בדלא אומדנא לאב לא ד ביניגו ולא עמדנו ע"ל דעתו אם ותרן או קמצן עכ"ל וכתב הרא"ש דיש גאון סבירא לי' דלא אזלינן בתר אומדנא אלא לגרועי מעישור אבל לאוספי על העישור לא וגאון אחר אמר דרבי יהודה דאמר אם השיא כו' דאזלינן בתר אומדנא סתמא קאמר ל"ש לפחות ול"ש להוסיף והיכא דידעינן אומדנא יהבינן כפי אומדנא אפי' להוסיף א' לא ידעינן יהבינן עישור וכתב הרא"ש דל"ת לגאון הראשון מבתני' דאמרו חכמים ופעמים שעני בדעת ולא יהיב עשיר נכסי והעשיר בדעת ויהיב טפי מעישור או שהיה עשיר בדעת ויהיב טפי והעני ולא יהיב כולי האי וקאמר ר' יהודה ינתן לשניה אפי' טפי מעישור יש לומר דודאי לא אמר ר' יהודה ינתן לשניה אפי' טפי מעישור אלא כשנתן לה עישור או פחות ואסבו רבנן פעמים שהי' עני בדעת בשהשיא הראשונה ולא נתן לה עישור והעשיר בד"ת ונתן לה עישור פעמים שבראשונה הי' עשיר בדעת ונתן לה עישור והעני בדעת שעכשיו הי' נותן לה פח ת לא נוכל לסור דעתי הלכך לעולם יתנו העישור ור"י ס"ל דשמין האב לפחות וסיים שם הרא"ש ודעת הת ס' נראה לגאון ראשון וכיון דאיכא פלוגתא דרבוותא לא מפקינן מיתמי טפי מעישור נכסי עכ"ל ותורה היא וללמ"ד אני צריךדקשיא כי על דעת הרא"ש במה שפי' דברי ר"י לפחו' ולא לו וסיפא"כ לגרועי אתא ר' יהודא ולומ' שאם פיחת להראשונה מעשור יפחות גם לשניה אבל לא להוסיף וחכמים מקשין עליו שפעמים העני בדעת כו' פי' דהיינו שאין פוחתין נעישור א"כ למה להו לרבנן לומר עוד ופעמים שהי' עשיר והעני דהא לית לן אלא שני חלקים דהיינו עישור או פחות ועל זה די להם לומר פעמים שהי' עני פי' שהי' פוחת בראשונה ועכשיו לא הי' פוחת מן העישור ולמה להם חלוקה השניה דהיינו עשיר והעני דהא לר"י לא הוצרך לילך בתר אומד א"א אם בא לפחות מעיקר הדין דהיינו עישור דס"ל בזה אם פיחת לראשונה מעיקר הדין יפחות גם לשניה אבל אם היה נוהג לראשונה עישור ממילא עבד כדין וא"כ אין שייך כאן אומד ובודאי גם לשניה ניתן בתר הדין וסהיכא תיתי שלא לילך בתר הדין בשניה ובזה שוה ר"י לחכמים ולמה הזכירו חכמים חלוקה דעשיר ועני דלענין עישור לא שייך מידי בעשירות בדעת אלא יהיב בעיקר הדין לפי ערך שלו בשלמא התם אם נאמר כהגאון השני דעשיר בדעת הוא אפילו טפי מעישור ממילא יש כאן מחלוקת גם בטפי מעישור והיינו מצד עשירתו בדעת חולקים ולא אזלינן אלא בתר עיקר הדין שהוא עישור אבל לדגאון הראשון ודאי קשיא ותי קשיא על גאון הראשון מאי פריך בגמ' על רבא דאמר הלכה כרבי שאמר בת נופלת עישור דהיינו שלא אזלינן בתר אומדנא מאי קושיא דלמא הא דאמר רבי בת נופלת עישור דהיינו לאפוקי יותר מעישור דשם לא מהני אומדנא ור"י דאזיל בתר אומדנא היינו לפחות אבל להוסיף לא מהני אומד ולגאון השני ניחא דר"י אזיל בכל גווני בתר אומדנא וכדי לתרץ דעת הגאון הראשון נ"ל דהא חזינן בגמ' דיש חילוק בין אומדנית דר"י דאילולי דברי שמואל ה"א דלא אזיל ר' יהודא בתר אומדנא אלא בהשיא דגלי דעתי' וקמשמע לן שמואל אפי' באומדן דלא גלי דעתיה מהני אינו מוב כ"כ אבל באומד מוב דהיינו השיא מודה דאזלינן בתרי' אפילו במוסיף על עשור והגאון השני ס"ל בכל האומדנות שהם שוות אפי' לדוסיף והיינו דססיים והיכא דידעינן אומדנא דאב יהבינן לי' משמע אפילו בסתם אומדנא מהני אפילו להוסיף כנ"ל ליישב אע"פ שהרב לא פירש כך ועל פי זה נראה ליישב דעת הטור שכתב תחלה וכמה נותנין לפרנס' רואין אם השיא כו' וכתב הראב"ד אפילו לא הניח אלא שיעור מה שנתן לראשונה בית דין אומדין דעתו שיתן להשניה כל מה שהניח והוא יפרנס אחר נכסים אחרים עכ"ל וזה ודאי כגאון השני וכ"כ ב"י ואחר כך כתב הטור יש מהגאונים שכתבו כשנותנים לפי אומד דעתו כו' בין להוסיף כו' ויש אוסרים שאין הולכים באומד א"א לגרוע כו' וכ"ה מסקנת א"א ז"ל עד כאן וכתב בשם הראב"ד שאפי' להוסיף אמדינן והוא היפך מפ"ש אחר כך מבסקנת הרא"ש נראה דהטור מחלק נ"כ בין אומד דהשיא לסתם אומד אם הוא וותרן או קמצן וכן הוכחת לשונו בתחלה לא זכר כלל אומד.א

אלא רואין אם השי' כו' ואחר כך כתב אם לא השי' אומדין דעתו כו' והיינו לסתם אומד ובהשיא לא קרי ליה אומד כלל כיון דדעתיה גלי ובסיף כשהביא מחלוקת ומסקנת הרא"ש זכר כשנותנין לפי אומד כו' נשמע דלא קאי על השי' ועל זה הביא מסקנת הרא"ש שלא להוסיף ואף על גב דהרא"ש בעצמו סבירא ליה בן אף בהשי' מכל מקום רבינו הטור לא הביא דבר זה לכתוב הסכמתו אלא בדבר זה ודבר זה כתב רש"ל הביא בפריש' על פ"ש הטור וכן היא מסקנת א"א הרא"ש כתב רש"ל וי"ל לאו בכל אומדנא קאמר דהא אם השי' אחת בחייו נותנין לשני' כל מה שנתן לראשונ' מכח אומדנא אפי' יותר כ-לעיל עד כאן לשונו ובפריש' חלק עליו מכח ש הרא"ש כתב זה על אם השי' ומתוך כך נכנס לדוחק בדברי הטור לומר שמ"ש יש מהגאונים כו' זה חולק על הראב"ד וכן מו"ח ז"ל דחק לפרש דברי הטור והדברים ברורים כאשר כתב רש"ל שוב ראיתי ריש פרק מציאת האשה בדברי הר"ן וזה לשונו ואני תמה הא ד נ"ך אחר דעתו של האב להוסיף דהא בפרק נערה אמרינן אמר ר' יוחנן מפני מה תיקנו כתובת ב"ד כדי שיקפ ץ אדם ליתן לבתו כבנו ופריכ.ן מי איכא מידי דרחמנא אמר ברא ליר ת וברתא לא לירות ואתי רבנן ו.תקני תירות ברתא ומשני הא נמי דאורייתא דכתי ב ואת בנותיכם תנו לאנשים עד כמה עד עישור נכסי משמע ודאי דהכי קאמר עד כמה מחויב ושרי דליכא בעבורי אחסנתא ומהדרינן עד עישור נכסי משמע בהדיא דלרבות בפרנסה אסור וכיון שכן אם האב עשה שלא כהוגן לרוסיף על העישור בראשונה הא ך נכוף את היתומים בכך באחרונ' וכי זיכה להם מחיים או בשעת מיתה עכ"ל ועוד מביא ראיה הר"ן מעיבדא דרב פפא ורב יהודא בר מרימר לאיבור ויתבאר בסמוך ולפי עניות דעתי נרא' דלא זו הדרך בסוגיא דפרק נערה ונזכיר עוד מ"ש בגמרא אחר זה רב פפא איעסק לברי' בית אבא סוראה (שהשיא את בנו לבת אבא סוראה) אזל למכתב כתובה שמע יהוד' בר מרימר נפק לותיה איתחזי ליה כד מטא לפתחא של אבא סוראה הוי מספר מנית א"ל ניעול מר בהדאי חזייה דלא ניחא ליה אמר ליה מאי דעתך משום דאמר שם אל לא ת.וי בעבורי אחסנתא הא נמי תקנתא הוא דאמר ר' יוחנן כו' דאמר ליה ה"מ מדעתו לעשויי נכי בתסיה אמר ליה עול ולא תעשייה אכפ יה עייל ו תק סבר אבא סוראה דהוא מירתח רתח כתביה לכל מה דהוי ליה לסוף אמר אבא סוראה השתא נמי לא משתעי מר חיי לא שביקי מידי לנפשאי אמר ליה אי מנאי דידי אפילו הא דכתבת נמי לא ניחא לי ויש להקשות בסוגיא זו מתחל' במה שהעתיק הר"ן במאי דפריך שם מי איכא מידי כו' והא בהרב' מקומות תקנו חכמים כה שאינו מן התור' וכ"ת דכאן שאני דא סותר דברי תורה אם כן מאי מסני הא נמי מדאורייתא היא. אכתי נוכל להקשות הא דברי תורה סותרים זה את זה אלא ע"כ דיש חילוק ביניהם אם כן למה הוצרך לומר הא נמי דאורייתא כיון דאין כאן סתירה שפיר יש כח ביד חכמים לעשות תקנה . דרך שאין כאן סתירה מן התור תו יש לדקדק למה לא הי' יהוד' בר מרימר ר צה ליכנס עם רב פפא הא ודאי ראוי לכתוב לבת עישור נכסים ואי הוה סתירא שמא יכ.עב לה יותר אם כן מה הקשה רב פפא בהא דאמר רבי יוחנן דהא בעישור נכסים אמרו רבנן אבל טפי לא והוא הוי' סתירא שמא יכתוב טפי ותו קשה : מ"ש יהוד' אי מינאי דידי אפילו הא דכתבת נמי לא ניחא לי דהא על כל פנים עישור נכסים בעינן ונרא' ליישב הכל דתחיל' פרכינן מי איכא מידי כו' דודאי בכל המקומות תקנו חכמים תקנות בשביל דבר טוב שישתוך סזה אבל כאן ליתן לבת מה טובה ישתוך מזה דחזינן בקרא דבת לא תירות הרי התור' לא חסה על הבת ולמה יחוסו חכמים עליה ומשני הא נמי דאורייתא היא פירוש בדאורי' נמי מצינו רחמה עליה ע"כ תקני חכמים כתובת בנין דברין כדי שתתקי ם רצון התור' ופריך ועד כמה עד עישור נכסי יש לאב ליתן לבתו והא מי-תא לית בית חיובי-לל אלא עצה טובה דודאי האב בעצמו יכול ליתן לכתוב' לבתו כל מה דבעי או שלא ליתן כלל אלא קרא עצה טובה קמ"ל יתן אדם חלק לה והיינו בתקנתא דרבנן עד עישור נכסי וראי' ברורה לזה דבההוא קרא שמביא בגמרא הוא בירמי' סימן כ"ט דכתיב קחו נשים כו' כתב מקודם לו ממש בנו בתים ושבו ואמרינן ריש ח"ה בהדיא דעצה טובה קמ"ל אם כן גם האי קרא לאו דינא קאמר אלא עצה טובה לחוד ואין איסור ם ישנה מזה כי בודאי אדם יכול לעשות בממוני מה שירצה ולא כהר"ן שיליף איסור מזה ובזה ניחא עובדא דר"פ שלא רצה לכנוס יהודה עמו ואמר רב פפא מאי דעתך אי משום עיבורא דאחסנתא פ' דודאי אין כאן באמת העברת נחלה דהא איתא בח"מ דאם פשיר מידי לבנו אין כאן העברת נחלה אלא ה"ק אתה רוצה להתמיר גם במקצת דדומה להעברת נח ה הא אין כאן דמיון לזה דאדרבא תקנתא דרבנן ליתן לבת בסקצת א"ל ה"ם מדעתיה שנותנין לו עצה טובה על זה .ית כן אבל אין כופין אותו על זה כמו שזכרנו ואחר כך שכתב לו כל אשר לו אמר יהודה ואי מינאי דידי כל מה שכתבת טפי מן העצה טובה שתקנו חכמים לא ניחא לי העולה מזה דבאב עצ:ו אין שום איסור אם אין נותן כלום או נותן הרבה מאד אלא העצה טובה כתת לה העישור נכסים אבל באם מת האב ובאה לרשות היורשים אמרינן כיון דיש אומד שהאב הי' דעתו ליתן הרבה אפילו טפי מעישור וזכתה הבת וכופין היורשים ליתן כן ואין זה ענין לההיא דפ' נערה שזכרנו דמיירי בחיין וזה נרא' לי נכון מאד בס"ד וכן הוא המנהג בכל יום שהאב נותן לבתו יותר מעישור כמ"ש רמ"א כאן ולא כמ"ש בדריש' שמשמעות הפוסקים לאוסרא לאסור בטפי מעישור מהא דהר"ן שזכרנו

עישור זה (ח) ה משכירות ז) הקרקע ט) (אם לא גבו היתומים מדיין) (טור) (ט) (י) ומן א) ג] הראוי ואם ז רצו האחים ליתן לה מעות כנגד עישור הקרקע נותנים: הגה יא) ודוקא לגבות אינה נגבית רק ממקרקעי ח אבל כששמין הנכסים לידע העישור שמין אף מטלטלין ומגבינן לה העישור ממקרקעי יב) ודוקא שנותנים לה עישור נכסים אבל כשנוכל לאמוד דעת האב נותנים לה לפי דעתו כפי מה שהיה נותן לה הן מטלטלי הן מקרקעי כך נותנים לה (הכל בטור) ט (י) יג וי"א דאף כששמין אין שמין אלא בקרקע (כ"כ הב"י בשם המ"מ לדעת הרמב"ם) י (יא) יד) ולא היו כאן ט) (ד) בעלי חובות והבנים אומרים (יב) לסלק אותן בקרקעות והבנות אומרות לסלק אותן במטלטלין כדי שישארו הקרקעות ליתומים ויטלו מהן עישור נכסים הדין עם הבנים (מרדכי פ' מציאת האשה בשם תשובת מוהר"ס) יא (יג) וכ"ל דה"ה לפנין (ה) בטר י) חצי שלק זכר הניהג בינינו * שאין הבנות נוטלות (ו) חלק בקרקעות אם היו כאן בעלי חובות הרבות ביד הבנים לסלק אותן במטלטלין (ז) כדי יא) שישארו להם הקרקעות ולא יהא לבנות חלק בהם כשאומדים דעת האב טו) י"א דוקא למעוטי לעישור נכסים אבל לא להרבות עליהם (טור בשם הרא"ש) [ב] וי"א דאפי' להוסיף עליהם (טור בשם הגאונים) ואפילו אין כאן אלא מה שנתן לבתו הראשונה (יד) יב נותניםהכל יג) לשנייה (טור בשם הראב"ד) וראוי לאומדו (טו) יג כפי הממון שהניח בשעת יג) מותו (מהרי"ק שורש ע"ח וכן כ"ל):

ג ס הבת בעישור זה [ג] כבעל חוב של אחין היא לפיכך נוטלת אותו מן הבינוני' יד [ד] (ס) בלא יד) שבועה (ס) ואם מתו האחים נוטלת אותו מבניהם מזיבורית ובשבועה שהרי היא נפרעת מנכסי יתומים (טז) ס טז) ובזמן הזה שכל בני אדם רגילין להשיא בנותיהם מהמטלטלים [ה] חשוב כמו אומדניה: הגית

בית שמואל

ב"ח דפוסק כלאוין כרמב"ם נוסח' מוטעת הי' לפניו וכ"ס בהגוה: ז משכירות הקרקע כגון ששכר על שנה ודר חצי שנה בחיי אביהם לא חשיב מטלטלין דשכירות אינה משתלמת אלא בסוף והוי כפירות כצריכים לקרקע דדינם כקרקע אבל אם הגיע הז"פ בחיי אביהם נעשה מיד מטלטלין · ומה שכתב בהג"ה אם לא גבו כוונתו דה"ס גבו שכירות מחצי שנה שעברה אף על גב ע"פ דין א"ל לשלם אלא בסוף שנה מ"מ אם גבו נעשה מטלטלין. ועיין בב"י פרק המוכר דף קל"ו שכתב אם השכירוהו היורשים אחר מיתת אביהם הוי ראוי ואין גובין עישור נכסי' מן הראוי אבל בהרא"ש והמרדכי כתבו דגובה מן הראוי אלא המרדכי כתב הטעם משום ב"ח גובה מן הראוי ובכתובה ות"כ הקילו ולא בפרנסה. והרא"ש סביר' לי' דאין ב"ח גובה מן הראוי אלא בעישור נכסים הטעם משום דהוא ב"ח דאחים וגם בחיים אבל אם היתה ב"ח דאביהם לא היתה גובה מן הראוי ועיין בח"ס סי' ק"ד. ומ"ש בהשו' מהר"ם מלובלין סי' י"ד בשם הרא"ש דסביר' ליה ב"ח גובין מן הראוי המוה: ח אבל כששמין הנכסים וכו' כ"כ הרא"ש והר"ן לכן לעולם אומדין מיד אחר מיתתו חלק הראוי לכן אבל לדעת החולקים דס"ל דאין שמין אלא קרקעות אז א"ל לפסוק מיד בעת מיתתו כי הקרקעות ידועים הם ואם ימכרו איזה קרקע יכולים לטרוף מקרקעות אבל אם אזלי' אחר אומדני' אז לכ"ע דתולין הכל לפי דעתו ופוסקים מיד כמ"ש בסמוך: ט וי"א אף כששמין וכו' היינו אם אין יכולי' לידע אומד דעתו של האב אבל אם יכולי' לידע אומד דעתו ל"ס: י ואם היו כאן ב"ח וכו' היינו ב"ח של אביהן שהן מוקדמי' לפרנסה של הבנות שהן ב"ח של האחי' ועישור נכסים קודם שח"ז ועי' ח"ס סי' רפ"א משמע שם אפי' בזה"ז שכותבי' בלשון חוב שהוא חייב להזון סך כ"כ מ"מ עישור נכסים קודם *) אך מה שמוסיף על העישור נכסים אז פרעון שח"ז קודם ועי' במהרי"ק שורש פ"ח. ועיכור קודם ככ"ד וכן מזונות אלמנה עי' בהכרין ועי' בסמוך: יא וכ"ל ה"ה לענין שח"ז ואם המטלטלין בידו כגון שחייב למחוין י"ל דאי היורשים להוציא ממנו ולשלם לב"ח ולהפסיד אותו כו' ...

חלקת מחוקק

לא משתעבדו להו ודיין לבנות שיקחו פרנסה מן הקרקע אע"ג שהיא ב"ח דאחין: (ח) משכירו' הקרקע שיעא השכירו' שיולא מן הקרקע אחר מיתת האב ודאי גובה מכן דהא מיד במיתת האב נשתעבדו כל הקרקעות לכן אלא אפי' מה שעלה בחיי האב כל זמן שלא הגיע זמן השכירות בחיי האב הוי השכירו' כפירות המחוברין לקרקע וצריכין לקרקע שדינן כקרקע אבל ודאי אם עבר הזמן בחיי האב אין השכירו' כקרקע והא דכתב אם לא גבו היתומים לאו דוקא גבו אלא אפי' לגבו' וכקם גבו אפי' אינו ראוי לגבו' כגון שעדיין לא הגיע הזמן וע' במ"מ וכר"ן ובתוספו' וכב"י: (ט) ומן הראוי הטעם שאין לה חוב על אביה שהא' שמאחר שמת אביה בחיי זקינה והא"כ מת זקינה הוי נכסי הזקן לגבי אביה ראוי שהרי הוא ב"ח של האחין ע"כ כשירשו האחין את הזקן גובה מהן ומ"מ אינו גובה רק עישור נכסי האב: (י) וי"א דאף כששמין אין שמין אלא בקרקע כלומר אם אין יכולין לידע אומדן דעתו של אב וצריך ליתן לה עישור אז אין נותנין לה רק עישור של קרקעו' אבל כשאומדין דעת האב בין קרקע בין מטלטלין הכל שוה וגם הרמב"ם מודה בזה לדעת הרא"ש והר"ן ולא נחלקו רק בעישור דלדעת הרא"ש והר"ן עישור של כל הנכסים גובה מן הקרקע ולדעת הרמב"ם אינו גובה רק עישור של קרקע: (יא) ואם היו כאן ב"ח. פי' ב"ח של האב שהן מוקדמים לפרנסת הבנו' שהם ב"ח של האחין אבל ב"ח של האחין אינם יכולין לדחו' את הבנות שהם ב"ח כמותן ואזלינן בתר קדימה: (יב) לסלק אותן בקרקעו' אע"ג דמטלטלין קודמין לקרקעו' היינו מן הלוה אבל מן היורשים קרקע קודמת כל זמן שלא כתב בשטר שיגבה מטלטלי בין בחייו בין במותו כמו שנתבאר בח"מ סימן ק"ז א"כ מיירי שהב"ח אינו מקפיד: (יג) וכ"ל דה"ה לענין שטר חצי זכר וכו' וכתב בד"מ ואין לחלק דשאני התם דהתם שעבוד ב"ח על הקרקע ע"כ יכול לסלק הב"ח בקרקע אבל הכא מנ"ל לסלק את הב"ח במטלטלי ולהשאר קרקעו' זה אינו דהרשו' ביד האב לסלק במטלטלי ובווד וה"ה ביד הבנים ותמיד הנכסי' בחזקת בנים ויד המוצי' מהם על התחתונה ע"כ"ל ומשמע לפי זה אם יש לאחד הרבה אחי' ונתן לכל א' שח"ז כנהוג על סך גדול והברירה ביד הבנים לסלקו בחצי חלק זכר דאם ירצו הבנים לסלק לא' ליתן לו סך גדול ולאחרים ליתן בחצי ח"ז אין האחרים יכולין לומר אין אתם יכולין למעט חצי חלק זכר שלנו ומאחר שהברירה בידך לסלק כל א' בחצי ח"ז אין בידך לרבות לא' דהא גם כאן הברירה ביד הבנים לשלם במטלטלין כדי לגרוע חלק האחיות ...

באר הגולה

ד רבה אלפא וכו' שם דף סט ע"א ה מימרא דרב אשי שם כי הוינן וכו' שם ע"א ו טור מדברי אביו הרא"ש בפסקיו בפ"ו דכתובות אהא דאמרי' למאי ב"ח למגבי וכו' שם ז כמסקנה הגמ' שם *נסתפר לעיל בי' ק"ח בעי' ג' בהג"ה ח כ' הראב"ס שם פרק כ' ממסקנת הגמ' שם דף סט ע"א ט טור בשם סה"ת וכ"כ התוס'

דגול מרבבה

*) (כ"ס) היינו רוצה להוסיף א"י לנר ע כח השפח"ו:

ביאור הגר"א

ו) י"א דאף כו'. כמש"ש כ"ג א' א"ל אי מנהי דידי כו' וערא"ש פ"ד ס"י יכ"כ בע"ה כו' וכמש הולרך הדבר יהסכדות כו: ז) עשור זה כו' שם פ"ח כ': ח) פיכך כו' הרי"ף והרא"ש שם סי"ט: ט) אם לא כו' נתוב' שם ד"ה מעמל' כו' ורא"ש ופ"פ כתבו שלא הגיע זמן לגבות ע"ש: י) ומן הראוי הרא"ש שם סי"ח והטעם משום דב"ח ב"ח דאחי' א"ל המרדכי והג"ז שם ד"ה ורבי אליעזר כו' כתב מטעם אחר ע"ש: יא) ודוקא כו' וד קה כו' הרא"ש שם סי"ט ע"ש: יב) ודוקא שנותנים לה כו'. וכמ"ש כ' ג' הגם ...

ד י הניח בנות רבות כל שתבא לינשא נותנין לה עישור הנכסים ושל אחריה עישור מה ששיירה הראשונה ושל אחריה עישור מה ששיירה שניה כ ואם באו כלם לינשא כא' ראשונה נוטלת עישור ושנייה עישור מה ששיירה ראשונה וכן אפי' הן עשר וחוזרות וחולקות כל העשירית * בשוה: הגה אע"פ שעישור נכסים אינה נגבה עד שתבא הבת להנשא מ"מ משערי' לפי מה שהניח בשעת מותו וכן אם אומדין אותו אומדין אותו מיד משמת ואינה נוטלת (י) עד טו) שתנשא (המ"מ פ' שני בשם הרשב"א ותשובת הרמב"ן סי' מ"ו):

ה טו ל האחים שמכרו או משכנו קרקע אביהם (יא) הבת [ו] טורפת מהלקוחות פרנסת נדונייתא יז) ובשבועה כדרך שטורפין בעלי חובות מהלקוחות:

ו מ מי שמת והניח אלמנה ובת (יז) טז אין הבת נוטלת עישור נכסים מפני מזונות טז) (יג) האלמנה ואפי' מתה הבת אחר שנשאת אין הבעל יורש פרנס' הראוייה להנתן לה שהרי כולן בחזקת האלמנה שתהא ניזונית מהן (יח) יח) וכן פרנסת בנות קודמת לכתובת בנין דכרין (הר"ן פ' מציאת האשה):

ז י יט) קטנה יתומה שהשיאתה אמה או אחיה לדעת' ונתנו לה מאה או חמשים זוז יכול' היא משתגדיל להוציא מידם פרנסת נדוניא הראויה לה (ואפילו נחקה זמן רב משתגדיל יכולה אח"כ לתבוע יז) פרנסתה) (כן משמע לשון הטור) (וכן כתב המ"מ פרק שני בשם הרשב"א והר"ן פרק מציאת האשה) ס ואפילו לא היו האחים זנים אותה אע"פ שלא מחתה בשעת נישואין (יט) מפני יז שהקטנה אינה בת יח) מחאה יח ע ואם נשאת הבת אחר שגדלה (כ) בין נערה בין יט) בוגרת ולא תבעה פרנסת' אבדה פרנסתה פ כ) אא"כ היו האחים זנין אותה כא) אחר נשואיה [ז] והיא ידעה כן בשעת נישואין (הר"ן פרק מציאת האשה) צ ואם מחתה בעת נישואיה הרי זו מוציאה הראויה לה כל זמן שתרצ' ואסבגרה ועודה בבית אביה בין שבגרה אחר מותו בין שהניחה בוגרת יט [ח] כב) (יש חולקין וס"ל (יג) דאם הניחה

כ) נוגרת אין לה פרנסה כלל (טור בשם הר"ר יונה והרא"ש) אם פסקו האחים מלתת לה מזונותיה שהרי אין לה מזונו ושתקה ד ולא תבעה פרנסת נדוניתה איבדה ואםמחתה לא איבד' ואם לא פסקו האחים מלזונה וזנו אותה בבגר אע"פ שלא מחתה לא אבדה פרנסת נדוניתה כל זמן שהם זנין אותה שיש לה לטעון מפני שהם זנין אותה אע"פ שאינם חייבים והיא עדיין לא נשאת מפני זה לא תבעה פרנסתה כ (מי שלוה לתת לבתו שליש נכסיו והשיאה אחיה ולא נתנו לה (כא) [ט] צריכין ליתן לה כא) אחר כך) (תשובת רשב"א סי' אלף מ"ג):

ח כג) ה מי שמת והניח שתי בנות ובן (כב) וקדמה ראשונ' ונטלה עישור נכסים ולא הספיקה השניה לגבות עד שמת הבן ונפלו כל הנכסים לשתיהן כא (כג) [י] אין השניי' נוטלת עישור אלא חולקות כג) בשוה וזכתה הראשונה בעישור שלה כד) (ויש חולקים וס"ל דגם השניה נוטלת עישור שלה תחלה ואחר כך חולקים) ח (טור בשם הרא"ש):

ט א לא תקנו פרנסת נרוניא לבת אלא במקום בן אבל אם לא הניח אלא בנות יחלקו הכל בשוה [יא] ואפי' נשאו הגדולות בחיי אביהם כג) ואומרות הקטנות גם אנו נשא מהממון קודם חלוקה אין שומעין להם אבל אם נשאו הגדולות אחר מיתת אביהן מהאמצע ישאו גם הקטנים ואח"כ יחלוקו:

י ג מי שצוה בשעת מיתה אל תפרנסו לבנותי פרנסת נדוניא מנכסי שומעין לו (כד) (אבל אם התנה בשעת נשואין שלא יתפרנסו בנותיו מנכסיו כב [יב] אין שומעין לו) (טור לפי' רב האי):

קיד דין מי שקבל עליו לזון בת אשתו וחבירו ובו יב ס':

א [א] א הנושא אשה ופסקה עמו לזון את בתה ה' שנים חייב לזונה א (א) א) (א) במאכל א) ובמשקה ב (ב) ה' שנים ג ג) הראשונים שאחר הנישואין בין אם [ב] המזונות ביוקר או בזול ואםלא זנה בהם והוזל המזונו' אם הוא עיכבב ג צריך לפרוע לה כזמן ג) היוקר ואם היא עיכבה ד (ג) אינו נותן לה אלא כזמן ד) הזול ואם היו בזול והוקרו

ביאור הגר"א

פתחי תשובה

הגהות רעק"א

חכמת שלמה

באר היטב

טורי זהב

והוקרו אפילו אם עיכב הוא ג אינו נותן לה [ג] אלא כדמי הזול:

ב ד אע"פ שהוא זנה ה [ד] מעשה ידיה שלה:

ג ו ה אם (ד) האם פטרו מלזונה [ה] אין הפיטור ה) כלום:

ד ז (ה) ו) מת ו הבעל הבת מוציאה מזונותיה מנכסים משועבדים כשאר בעל חוב ח ז ב) ודוקא שקנו מידו ג) או שחייב עצמו במזונותיה בשטר ד) אבל אם לא הי' שם קנין הם דברים שלא נתנו [ו] ליכתב ואינה ניזונית ממשועבדים:

ה ט (ו) ס מתה הבת [ז] אין יורשיה יורשים ז) מזונותיה ה) הגה: מלאה הבת י [ז] הרי היא ס) כנשאת ומפלה לה מזונות (ח) כאלו היתה בריאה (כ"י בשם הירושלמי):

ו ס נתגרשה בתוך הזמן שקבל לזון את הבת נותן לה יא במקום שתהיה אמה יב [ט] מזונות ו) ט) משלם * כמי שזן את אשתו ע"י שליש ז) י ואינו חייב ליתן לה לפי כבודו ולא לפ"ב יג (ח) [י] וי"א וסוברים דצריך לתת לה כאחד מבני ביתו (טור בשם הרא"ש) וכן ג כ ל ואם מאכילה על שלחנו ניזונת עמו כא' מאוכלי שלחנו ובין כך ובין כך אינו חייב ברפואתה:

ז (ט) נ ה"ה למי שמתחייב בפרנסת אדם אחר (ועיין נ"ל דינים בהמן המשפט סי' ס'):

ח מ נשאת לאחר ופסקה גם עמו שיזון את בתה יד (י) [יא] א' זנה וא' נותן לה דמי י) מזונות משלם:

ט ג גירשה גם השני ושניהם חייבים במזונותיה וכל אחד אומר אני אזונה ולא אתן דמים (יא) ג הדבר תלוי בה שתבחר איזה מהם שתרצה שיזון אותה ח) ואם היא חרשת שאין בה דעת לבחור זנין אותה לפרקים זה שבת וזה שבת:

י פ נשאת הבת תוך הזמן הבעל חייב במזונותיה והשנים כל אחד ואחד נותן לה דמי מזונות:

יא פ כתב לה אזון את בתך כל זמן שאת עמי [יב] ומתה

ביאור הגר"א

פתחי תשובה

הגהות רעק"א

חכמת שלמה

באר היטב

טורי זהב

האם אינו חייב עוד לזונה ט) [יג] וכן אם נתגרשה טו (יב) [יד] נ י) אפי' חזר יא) ונשאה :

יב ק יא) כל המחייב עצמו מדעתו לזון שלא מתנאי ב״ד אינו חייב במלבוש אלא א״כ פירש אזון ואפרנס : הגה טז [טו] ואם כתב לאחד אם ישא בת יב) פלוני ליתן לו סך מה לצורך פרנסת מזונות חייב ליתן לו אע״פ שמתה הבת דהרי לא קצב לו זמן המזונות אלא קצב לו סך למזונות ואלו היה רוצה ליקח ממנו (יג) הסך ביחד היה חייב ליתן לו יב) אך אם כתב לו ולאשתו יז (יד) אינו יורש חלק אשתו (תשו' הרשב״א סי' התק״ע) :

קטו דיני היוצאת בלא כתובה והנפסדת כתובתה ובו י סעיפים :

א א אלו יוצאות שלא בכתובה א העוברת (א) על דת א) משה ויהודית ואיזו היא דת משה (א) (ב) שהאכילה את ב) בעלה שאינו מעושר א) ב (ב) או ג אחד ג) מכל האיסורים או (ג) ששימשתו נדה ד) ג ונודע לו אחר כך כגון

באר הגולה

במשנה ל טור וכן פסק אביו הרא״ש דכל זמן שהיא עמי מאלו הנישואין משמע הרשב״א בתשו' דיד בעל השטר על התחתונה כיון שלעולם אינם כוללים אותו בכלל המזונות ועוד שאינם בכלל מזונות כל בני אדם וזהו שנהגו עכשיו לכתוב בכתובה לאזון ואפרנס וכו' א הגה' כמיכוס דף עב ע״א ג טור וב״כ אביו

בית שמואל

ותן לי דמים רשות בידה ואם תאמר שניהם יתנו לה דמים אין הרשות בידה : טו אפי' חזר ונשאה. דין זה כתבו הרא״ש והרשב״א והר״ן ולמדו מירושלמי דמדמה דין זה לקטן שהוסיף אביו לאשתו על כתובתה בעת קטנותו ואח״כ בא עליה הקטן אחר שהגדיל דאין לה אלא מנה ולא התו' שהוסיף לה כמ״ש בש״ס ולעיל ס״ס ס״ז כן ה״ל כשמחזירה אמרינן שהחזירה על כתובתה הראשונה ולא על תנאים הראשונים. אע״ג דאיתא ס״ס ל״ב אם התנה שיחזיר נכסי אשתו וגירשה והחזיר' על תנאי הראשון הוא מחזיר מתרן בתשוב' רשב״א שיור שאני. והטור והר״ן כתבו כיון שאמר כל זמן שאת עמי מאלו הנישואין משמע ועי' כל זה בתשוב' הרשב״א סי' תתקפ״ב. וא״ל לפ״ז א״כ איך מדמי' בירושלמי לקטן שהוסיף אביו לאשתו על הכתובה ואיתא שם ר' יהודה דס״ל בקטן שהוסיף אביו כתנאי קיים סבירא ליה נמי אם גרשה והחזירה תנאים הראשונים קיימים איך מדמה דיינים אלו להדדי דהא קאמר כל זמן שאת עמי די״ל כיון שאמר כל זמן שאת עמי אז אחר הנשא התנאי בטל ודומה לקטן שהתנאי היה בטל מעיקרא כמ״ש בתשובת ריב״ש סימן תע״ה בש״ן שסברו מנהיגים הראשונים פ״מ שיהי' פטור ממס ואח״כ סברו אותו מנהיגים אחרים סתם ופסקו התנאי קיים ול״ד לקטן הכ״ל דשם התנאי בטל מעיקר' משא״כ בש״ן שהתנאי הי' קיים מעיקר'. לכן כאן בהתנה כל זמן שאת עמי וגירש אז אחר הנשא התנאי בטל לכן אם החזיר נתקיים התנאי ודומה לקטן לפ״ז בש״ן אם הי' כינו לביגו לאו ש״ן וסברו מנהיגים אח״כ דאמרינן ע״ד תנאי הראשון סברו אותו דהא כאן אם לא אמר כל זמן שאת עמי התנאי קיים אפ״ס אחר הנשא לא הי' שייך התנאי מיהו בתשוב' מהרי״ק שורש קי״א פסק אם משך השותפו' יותר מזמן המוגבל לא אמרינן התנאי הראשון קיים ומדמה לקטן משמע שחולק על הריב״ש . ועי' כד״מ ובתשוב' ש״א דף מ״ו ועי' בח״ה ס״ס שנ״ג ומ״מ אין לדמו' דיינים אלו לשנים שעשו' עסקי' על זמן וכלה הזמן והמעו' נשאר ביד זה והתעסק בהם וכ״ד סי' קפ״ז ספק בש״ן דפיסק' קיים דכאן איירי אם שאר התנאים קיים מכ״ש בגוף הדבר מסתמי' קיים : טז ואם כתב לא' וכו' בתשובת רשב״א מבואר כוודאי אם מחייב את עצמו לזון אותה איזה זמן ומתה תוך הזמן א״צ לשלם המזונו' להבא אבל זה הי' מתחייב את עצמו ליתן לו איזה סך ולא קצב זמן של מזונו' אלא קצב זמן פרעון והיו יכולים לכופו' זה הסך אף ביום א' לכן חייב לשלם אפ״ס שלא הגיע עדיין הז״ס. ומ״ש אם היה רוצה ליקח ממנו הסך ביחד וכו' כבר תמה ע״ז בח״מ ואפשר לומר דכוונתו אלו לא הי' קבע זמנים לשלם היה הדין שצריך ליתן לו אותו הסך מיד לכן אפי' אם קבע זמנים מ״מ כבר חל החיוב : יז אינו יורש חלק אשתו מבואר שם הטעם דהוא לשניהם חייב וכ״א זכה בחלי' וחלק אשתו אע״ג כבר חייב לה כמ״ש דלא קצב זמן על מזונות מ״מ כיון שלא הספיקה לגבות אותו חוב הלה הוי חלקה כמלוה וה״ל ראוי ואין הבעל נוטל בראוי ועי' סימן צ' :

קטו א העוברת על דת משה וכו' הכלל הוא דהיני יוצא' בלא כתובה אא״כ הכשילתו בדבר איסור או כשהיא עוברת על חטא דבנים מתו בעוונו חטא או אם עשתה דבר פריצו' דאז יש לחוש שמא תזנה תחתיו אבל משום שאר איסור שעשתה אינה יוצא' בלא כתובה ועי' תשוב' הרא״ש כלל ל״ב סימן ג' כתב שם אשה שהמירה דתה לא הוי עוברת על ד״מ ויסודי' כיון שאינה מחששו' הנ״ל אלא י״ל דאיכ' תקלה לבעלה ולבנים אשר תלד ממנו שיהיו להם לפוז גדול שאמם היתה בין הערלים וגם שאפשר שיהיה סכנה לבעלה לדור עמה במקום אשר המיר' . וכ' בש״ג אם הוא מכשיל אותה בדבר איסור או נודר ואינו מקיים כופין אותו להוצי' וליתן נט והיינו כשבאה בטענה בעינן מוסרי' לידי כשהוא נודר ואינו מקיים דהבנים מתו בעוונו חטא צריכה לספון בעינן מוסר' לידי ואם היא נודר' ואינה מקיימת והיא עקרה ואין לה ולד מפוסק בפסקי מהרא״י סימן כ״ח אם תלא בלא כתובה כיון דאין לה בנים אע״ג דאפשר אם לא היתה עוברת על הנדרים היה מתרחש לה ניסא והיה לה בנים ועי״ש : ב או א' מכל האיסורים. כתב הסמ״ג שהרי מעשר בזמן הזה אינו אלא מדרבנן אפי' יהיה מן התורה קל וחומר בשאר דברים האסורים שהרי המעשר אפשר להבעל להפריש בעצמו ולא יסמוך עליה מכל שכן שאר דבר איסור מיהו יש לומר דוקא כשמאכילתו דבר איסור אבל שאר איסור שאינו דבר אכילה כגון נגיעה בעת נדתה לא כמ״ש חילוק כעין זה בתוס' ר״ס חולין : ג כגון שאמרה וכו' ה״ה אם היא מודה שהכשילתו אף על גב דאין אדם משים עצמו רשע מכל מקום להפסיד

חלקת מחוקק

יתחייבו ליתן דמים כל זמן שהיא צריכה למזונו' : (יב) אפי' חזר ונשאה דכל זמן שאת עמי מנשואין אלו קאמר והכי הרשב״א ראיה לדין זה מבן לוי שמכר שדה לישראל והתנה עמו שמעשר ראשון שלו כל זמן שהשדה זו בידך מכרה לאחר וחזר ולקחה ממנו אין לו עליו כלום דכל זמן שבידך מקמין ראשון קאמר : (יג) הסך ביחד היה חייב ליתן לו. מלשון זה משמע שנתן לו סך קצוב בעד המזונות ועבר הז״ס ואח״כ מתה אשתו אבל המעיין בגוף התשוב' יראה דהשאלה היתה שקבע לו זמנים לפרעון ומתה האשה תוך אותן זמנים ואפ״ה פסק הרשב״א דצריך לשלם משום דלא קצב לו זמן למזונו' שאם כתב הכי מתחייב ליתן לכם מאתים דינר על רך מזונו' ה' שנים ומתה לאחר ג' שנים אין צריך לשלם המזונות רק בעד שלשה שנים וכדאמרינן בירושלמי מתה ככר מתה ומה״ט לעיל סעיף י' אבל הוא לא כתב רק ר' דינר לצורך מזונות ואלו היו הוי' [זוזו] להוליך הרי דינר בפסם א' ביום ראשון מי מיחה בידם פ״כ אף שלא הגיע ז״ס צריך לשלם כח״כ זה הוא כוונת הרשב״א בתשוב' ומ״ש הרשב״א בלשונו ואלו היו רוצים להוצי' אותו סך וכו' פי' היינו להוציאם בהוצאה לא להוצי' מן המתחייב שהרי לא הגיע הזמן: (יד) אינו יורש חלק אשתו אפי' הגיע הזמן כחיי אשתו דה״ל ראוי ואין הבעל יורש בראוי ומלוה של אשתו הוי ראוי וכמו שנתבאר לעיל סי' צ' :

קטו (א) שהאכילי' את בעלה אבל אם היא בעצמה אכלה דבר איסור לא הפסידה כתובתה ודת יהודית משום פריצות' ומשום חשד זנות הוא דמפסידה כ״כ הרא״ש וכתב בהגהות אלפסי אם הוא מאכיל אותה דברים האסורים או נודר ואינו מקיים יוציא ויתן כתובה וכ״כ הרב לקמן סי' קנ״ד פ״ש : (ב) או אחד מכל האיסורים. כתב הב״ח שהרי המעשר בזמן הזה אינו אלא מדרבנן ואפי' יהיה מן התורה ק״ו הוא לשאר דברים האסורים שהרי המעשר אפשר לו לבעל להפריש ולא יסמוך עלי' כ״ש אם מאכילתו דברים האסורי' והוא לא ידע ואם פכ״ל ולא נתבאר אם מכשלת אותו בשאר איסורי' כגון שלוה עליה להניח עירוב והוא סומך עליה ומטלטל בשבת ואח״כ נודע שלא הניחה עירוב או לוה עליה לשרוף החמץ והיא לא עשתה ונשאר החמץ בביתו ונראה בזה אם נ״כ יוצאת בלא כתוב' : (ג) וגם יש עדים שאמרה לו שהוא מתוקן משמע אף שהוחזקה כפרנית במה שאמר' שפלוני תיקן לה ונודע בעדים שפלוני לא הי' בעיר מ״מ יכולה לומר לא האכלתי אותו כי מיד ברצה לאכול הגדתי לו שאינו מתוקן אע״פ שהוא מכחיש אותה והיא הוחזקה כפרנית בדבר

ביאור הגר״א

שור בשם הרמ״ה : ט) וכן אם כו' . ירושלמי והביאו הרא״ש שם : י) אפי' כו' הרא״ש שם וכן כ' הרשב״א והר״ן וכמ״ש הכ״מ פ״נ א' ואם א״ל כו' ובירושלמי דפירקין כ״ז שאת עמי מאה אינה עמו כשגרשה והחזירה ע״ד לכתובה אבל לא לתנאים פ״ג ר״ל לר״מ דאמר כגמרא דידן ל' א' ל״מ אלא מנה כו' אלמא דמה שהוסיף והתנה עמם אין לה הי' ומ״ד בין לכתובה בין להנאים ה״נ ר״ל לרב יהודה שם וכבר קי״ל כר״ה שם ודברי הרא״ש שם בתוספים דאמר שאין ראיה מהירושלמי ואיסתייעתיה דברי הירושלמי הנ״ל : יא) כל כו' . כמש״ל פ״א וכמ״ש פ״א א' לישנות ומפרנסות : יב) אך כו'. עמ״ש סי' פ' כוף פ״ג בהג״ה : קטו' א) או כו' ריב״ש ורא״ש . ד: נקט שאינו מעושר אע״ג דיכול לפרישו ולא לסמוך עליה

חכמת שלמה

אמנם כמו שמבואר בכל הפוסקים אבל אין גוף הנכסים שלה כ״ז שלא נגבה ומהני אם מחלה להם בפירוש משום דבריוב מהני מחילה ע״כ גם אם נאבה ושפקה הוי כמחלה להם בפירוש והכי אבל אם אמר פטור כמו שלוי נכסים ואז קנאה הנכסים לנכרי והוי שלה והיא שולטת בהם כמו האחים בשאר נכסים וקנאה אותם לנכרי ואין עליה שום שם בעלת חוב כלל ואף אם מחלה להם בירוש לא מהני לא שקה בשעת המהני וכעי' דוקא קנין באחד מן הקניינים ופשיטא דלא עדיף מה בשפקה בשעת הנשואין יותר ממחלה להם בפירוש דלא מפני דכיון שהכתובה לא נפקיים כמו שכ' בגוף התשו' והוי כל הנכסים שלה ולא מהני מחילה כן נראה ביישוב דברי הרב הרא״ש ונכונים לדינא לפענ״ד ולא דמי לככור כחו״מ כי״רע״א דמהני ויוסד שם מחמת קרייה ולא הוי מהנה עד דמטי לידי' כמו שכ' הסמ״ע שם אבל כאן דכ״י ש״מ בכהוני' ובמסורים והוי ככבר מטי לידי' ולא מהני היסוד ומחילה כן נ״ל ודוק : סי' קיד סעיף י״א אפי' חזר ונשאה נ״ב עי' ב״ש סקט״ו מה שעשה מחלוקה בין המהרי״ק ובין הריב״ש ובאמת האיך לא ראה מ״ש הש״ך בחו״מ סי' ש״ג דלא פליגי ועי' במ״ש שכתבתי בזה בחיבורי לחו״מ מהדורא ד' בתשו' ל״ק שאמץ במדינת מאלדוי קנה מקומה בחו״מ סי' קע״ו ע״ש ודוק : סי' קטו' סעיף א' ואיזו היא דת משה זה שהאכילה את בעלה שאינו מעושר נ״ב נסתפקתי מה הטעם דהאכילתו שאינו מעושר שיהיה בלא כתובה משום דמחויבת לעשות לו לורכי הבית לבשל ולאפות וכיון דהשתא אינו יכול לסמוך עליה ע״כ יוצאת בלא כתובה ולפי״ז באומרים אח״כ בשעה שבאה לב״ד אינו נזונים ואיני נותנת שום עסורה מלעשות לורכי הבית לרוב הפוסקים כמ״ש בסי' פ' ואז לא לה לגרשה חייב ליתן לה כתובה שהרי כל״ז הוא אינו חייבת לעשות לו לורכי ביתו וצריך לשכור מי שיבשל לו ולכן צייך לומר שמכשילתו הוא כיון שאינו עוסקת בלרכי הבית או ניחא דהטעם דיוצאת בלא כתובה משום דבדבר הכשילתו ע״כ קנסו אותה חכמים שא״ל ליתן לה כתובה ולא מהני איני נזונים וכו' וגם אם נאמר כהנ״ל טעם הפטור של הכתובה הי' מחשש שמא הכשיל אותו להבא מ״מ יש לומר כיון דסיכך נטעם שהאכילתו בפרע הכתובה הו אין בה בידה לחדש שיעבוד הכתובה בלי רצון הבעל ומה דקהני יוצאה בלא כתובה איירי שאין רוצה לטעון איני נזונים כגון שאין הפסיקין לה מעשי' למזונותיה וכו' ע״ש ודוק :

באר היטב

בלא הגיע עדיין הז״ס עיין ח״מ ב״ש ובש״ך ח״מ סימן פ' ס״ק י״ז :

קטו א) משה וכו'. הכלל הוא דאינה יוצאת בלא כתובה אא״כ הכשילתו בדבר איסור או כשהיא עוברת על חטא דבנים מתו בעוונו חטא . או אם עשתה דבר פריצות דאז יש לחוש שמא תזנה תחתיו אבל משום שאר איסור שעשתה אינה יוצאת בלא כתובה ע' תשובת הרא״ש כלל ל״ב סימן ג' עיין ב״ש : ב) בעלה וכו'. אבל אם היא בעצמה אכלה דבר איסור לא הפסיד' כתובה. ואם הוא מאכיל אותה דבר איסור או נודר ואינו מקיים כופין אותו להוציא וליתן נט והיינו כשבאתה בטענה בעינן מוסרת לידי כשהוא נודר ואינו מקיים הבנים מתו בעוונו חטא וכ״כ הרב לקמן סי' קנ״ד ס״א ואם היא נודרת ואינה מקיימת והיא עקרה ואין לה ולד מסופק בפסקי מהרא״י סימן ס״ח אם תלא בלא כתובה כיון דאין לה בנים ב״ש ע״ש ועיין ב״ש : יג) פלוני וכו' . ג) האיסורים. ודוקא כשמאכילתו דבר איסור אבל שאר איסור שאינו דבר אכילה כגון נגיעה בעת נדתה לא. ב״ש ע״ש ועיין ח״מ שנסתפק אם מכשלת אותו בשאר איסור שאינו דבר אכילה : ד) נדה. עיין ברא״מ

באר הגולה

ח״מ סימן קפ״ז אם נותן לבתה מזונות במקום אמה : י) מזונות. והדבר תלוי בה ומשתתא תבחר שתזון בלא אמה . ומ״מ אם תאמר לשני את ידעת כי יש לה מזונות מן הראשון ותן לי דמים רשות בידה ח״מ. ואם תאמר שניהם יתנו לה דמים אין הרשות בידה ב״ש . מי שנשא אשה ונתחייב להשיא את בתה מפני שלא הי' על מה לסמוך ואח״כ מת אפ״ס שאמר הגבה כתובתה ויוכל להשיא' אפ״ה חייבים היורשים להשיא' הר״ב מטראני ח״א סימן קס״א. וכתב כנה״ג עליו וה״ה אם העשיר' הבת שחייב הוא לו יורשיו להשיא' ע״ש ועי' בהרשד״ם קי״ד סי' רי״ס : יא) ונשאה. ואפי' עשו קנונייא האם עם הבעל להתגרש כדי להפקיע זכות הבת נפטר ממזונות הרדב״ז ח״א סי' רנ״ד ע״ש שכתב דאין חילוק בין אמר כל זמן שאת עמי לכשאומר כל זמן שאני נשוי עמה ע״ש ועיין ב״ש : יב) פלוני וכו' . זהו תשובת הרשב״א סי' תתק״ע שהבאתי לעיל ס״ק ז' ומבואר שם אם מחייב א״ע לזון אותה איזה זמן ומתה תוך הזמן א״צ לשלם המזונות להבא . אבל זה הי' מתחייב א״ע ליתן לה איזה סך ולא קצב זמן של מזונות אלא קצב זמן פרעון והי' יכולים להוציא זה הסך אף ביום א' לכן חייב לשלם אעפ״י

פתחי תשובה

(א) על דת מ״ת. עבה״ט מ״ש או אם עשתה דבר פריצות דאז יש לחוש שמא תזנה כו' ובמל״מ פ״ב מהלכות סו ה סב זה דסיא זנה פ״ש ובמ״ש לקמן ס״ק י״ח : (ב) שהאכילה את בעלה. עבה״ט מ״ש ואם היא נודרת ואינה מקיימת וה' עירה כו' ו כ׳ורי לפי מ״ש הר״ב והכ יש לקמן סק״ז בשם מהרא״י בוסיא דבזה״ז לריך דקדוק היטב כו' א״כ הו אין כ״מ בספק זה כאם היא עקרה דהא אפי' באינה עקרה אין לנו לפסוק בזה״ז להוצי' בלא כתובה מחמת נדרים. וכן מבואר להדיא בפסקי מהרא״י שם שכתב בזה לבאר' הדין עפ״י דהכי דייק מהר״ם במרדכי היכא דעובר הוא על החרם (כמ״ש הרמ״א ס״ג) ואכם יש לחלק דהכא אלי מעין אלו לא משמע הוי מסרחא לי כיכא כמו שנעש' לאמנו סרח ע״ה והכי אבכחן בפ' המקבל דאלי למימר הוי מסרחא לי כיכא אמנם לא ברירא לי לחלק בהכ . אלא דהאידנ' בלאו הכי לריך דקדוק היטב כו' ע״ש ונ״ל דהב״ש הפסיק זה דהא כי ח דידוע דאכשור דרי (ועי' בתשו' חתם סופר אה״ע ח״ב סי' קע״ה):(ג) ששימשתו נדה. עיין בפ״ת לעיל כי' ל״ו סי״ב שהביא בשם תשו' אא״ז פמ״א ח״ב סימן י״ב בנידון שהבעל טען על אשתו ששמשתו נדה והיא הודים אלא שט״נ שנעש' כי״יעתו ופסק שיבבע הבעל שלא ידע והיא הכשילתו ויגרשנ' בלא כתוב'. והוא ז״ל כתב דפסק דינו נכון עפ״ש בש״ע שם דאם היא חשודה שבגד' נשבע ונפטר. ואף דבח״מ סי' ל״ב ס״ט הבי' שני דיעות בזה (ומה דהב״ש שם כ״ם הע״ז מחלק דשאני בסוכה שהיא דרבנן וכה״ג כ' הש״ך סי' פ״ב ס״ק י״ט לא נרא' לי לחלק בכך) והש״ך שם מסיק עיקר להלכה כדיעה ב' דנוכה בלא שבועה אין דבריו מוכרחים והעיקר כר״י להל' כדעם תשו' רש״ך שמביא הש״ך ס שספק דיכול המוחזק לומר קים לי כפסק' הראשו'. וא״כ ה״נ הכא יוכל הבעל לומר קים לי אכל למסקנת הש״ך הנ״ל יפה הביב חכם אחד עליו (בתשו' פמ״א שם) שהי' הדין נותן שהיטול בלא שבוע' כי מה שהשיב היהו ז״ל על החכם מדברי הש״ע ח״מ סי' ל״ב ס״ה לע״ד לא דמי כלל כי' ע״ש באורך. והנה מכלל דברי הפמ״א הנ״ל מבואר פכ״פ בהא סוענת שגם הבעל ידע מהעביר' יש בטענתה ממש ותוכל להשביעו על זה. ולכאור' גם ו' מהר״י הלוי אחי הט״ז סימן ל״ט והיא נדפסת נ״כ בתשו' גאוני בתראי סי' כ״ו מבואר שאין בטענה' ממש וכ' שם דלא תוכל לומר כן אח״כ א יתא עדים ע״ז והבי' ראי' מדברי המרדכי והגמי״י והג״א ובתשו' הרשב״א (והרמ״א לקמן ס״ג בהגה) שכתבו באם עברה על השבועה כו' והיא מביאה עדים שגם הוא נוכר ח״י להוציא' בלי״כ כו' הרי דקדקו כולם לומר שאם מביאה עדים. ונכר' דאל״כ בכל אלו שאמרו חכמים תלא בל״כ כגון בעוברת ע״ד ובנודרם ונכלה ונכדה ובמעבר שאמר האשה שהוא ג״כ עובר באותו דבר ולא יכיל הוא לברר אף בעדים שאינו עובר כי לא ראינו אינו ראיה עכ״ד. מיהו י״ל דלא פליגי אהדדי דמהר״י הלוי איירי היכא שיש עדים שעברה כמבואר מדבריו גם להדיא בזו כ״ל דאי לטעון שגם הוא עובר הא״כ מביאה גם כן עדים אבל בפי' פמ״א שם דמיירי שלא היו עדים ע״ז ששימשתו נדה רק שהיא הודים בזה אפשר גם מהר״י הלוי מודה שיכולה לטעון היכא שגם הבעל ידע במנו דלא שמשתי נדה ותוכל להשביעו ע״ז (עב״ש לעיל כי' ל״ו סס״ק ח' ומ״ש שם בס״ק ד') ול ע : שוב ראיתי בתשו' כו״ב תנייכה סי' כ״ו במעשי' כעין זה מבואר גם נ״כ חילוק זה וז״ל השואל' שם ע״ד האשה אשר שימשה נדה יותר מחלי שנה ולפי דברי הבעל אמרה לנו שהיא מעוברת ולפי דברי ה. כיוצ שהמ. הרגישו כי פ״תאם' בשולים ואמרה להם שהיא שומרת ימי נדה ונועלם וכאשר חקרו האשה המעוכה על המקוה אם האשה הזאת פשוט״ם כי זה עשה חדשים שלא ידה לטהרה נתפרסם הדבר ועמדה האשה בפני הב״ד והודים כי היא המייבת בדבר ובעלה יוקה מעון כי כיחשה בפניו לומר שהיא מעוברת ויולא מ במט שהבעל יגרשה בלי כתובה ואחר איזה ימים באה עוד לפני הב״ד והזרה בה ואמרה כי גם בעלה כ דון עשה וידע כי לא ט ורה היא ומה שאמרה בר שוכ' שהבעל נקי הו מחמת שהבטיח' שאם תאמר בפני ב״ד להלדיקו לא יגרשנה. אם היא נאמנת בזה. והשיב כי טענה האשה ש.על' ידע שהיא טענה חלושה ונרוע' מאד שאף אי כימא דילרו תקפו לעבור על איסור כ״ח אבל לא נחשד גם היוסר רשע כל שאינו להכעיס להיות שביק היתירא כי היכא בימי נדתה אבל זו שעשתה כן שנה חדשים למה לא טבלה בימי טהרתה ואם בשביל מעם פריעו דשכר טבילה עשה איסור ח ור כזה. ולומר כי אחרי ששימשו סמוך לא הי' אפשר לה לספור ז״כ דא״כ אם שמה הדיוכות כו' ועוד אמ״כא (אפי' אם לא הי' נמשך הדבר זמן רב) כא זה פשוט ש״ס יב עדים על אשה שבשה כנדתה והיא טוענת היכף שגם הבע' ידע ודאי דאיכה כאמנת דעהיכי סיהי להאמינ' רק אם אין עדים אלא שהיא מודים ואמרה שהי' בידיעת ורלון בעלה היא כאמנת כמגו דלא שמשתי נדה. וזו כיון שכבר הודים בשימשה כדה אפי' לא היתה מודה שהבעל לא ידע רק ש ח יסה אומרת שהבעל ידע ודאי בשוב אח״כ לא היתה כאמנת לומר שהבעל ידע כיון שכבר פסק המגו שלה שכבר הודים ואינו למפרע לא אמרינן (כמ״ש בש״ך ס״ס נ״ז) ואמ״כ מה מועיל אמתלא ואלא אי כה כאמתל' אלא לעקיר דברים הראשונים שאמרה שהבעל נקי ודבר אף אם לא אמרה כלל שהבעל לא ידע נ״כ היתה מפסדת הכתוב' שהרי לא עקרה באמתלא גוף ההודא' ששימש' נדה שגם עתה היא מודים שימש' נדה . ועוד שהאמתלא גרוע מאד שהרי אם היתה טוענת היכף שהי' בידיעתו ג״כ לא הי' יכול יגרש' בע״כ דאחר שיולא' מב״ד לא מהני אמתלא לכן נר״ל שאין כדברי הרשב' הז״ל מהם : וכי' עוד ובנדון עוברת על דת שלריכ' החרמה (כ״ש בש״ע לקמן סוף סעיף ד') קשה לסמוך על דעת רש״י לא דנגד רוב הפוסקים שלא חילקו בין דת משה לדת יהודית בזה (עב״ש ס״ק י״ז ומ״ש לקמן ס״ק י״ח). ולהכם כ״ז לעניין כתובה אבל לעניין ביאת מלוה לגרשה כבר כתבתי בתשו' אחרת שא״ל הרא״ה היכא שכבר הכשילתו מלוה לגרש' אף שלא התרה בה כלל כמה דאיכ' למימ' בכנגה (עמ״ש לקמן ס״ק י״ד מזה) ולכן יכול הבעל לגרש' בע״כ (עמ״ש לקמן ס״ק י') . ואם יש לו לשלם הכתוב' חייב לשלם לה אחר שנשבע שהבעל לא ידע מטומאתה. ואם אין לו לשלם בשאר הכתוב' חוב עליו אבל אינה יכולה לעכב הגירושין עבור פרעון הכתוב' דהרי נגד רצעה זו לא תיקן רגמ״ה וכבאר דין התלמוד שיכול לגרש' אפי' אין לו לשלם הכתוב' ודזכיא כמבואר בסי' קי״ט ס״ו כהנה ואפי' לדעת הרשב״א שמכי' הב״ש גם סק״ו מודה בזו שמלוה לגרש' עכ״ד (והשלום הטוב' זו יובא לקמן ס״ק י״ד. וע' בתשו' בדיה אברהם סי' נ״א מזה) : ולכאור' דברי הגו״ב הנ״ל במה דקיים ואם יש לו לשלם הכתוב' חייב לשלם אחר שנשבע שהבעל לא ידע מטומאתה. אין זה מוכן כלל לאחר שכתב תחיל' דקשה לסמוך על דעת רש״י כו' משמע שדעתו לפסוק כרוב הפוסקים דגם בדת משה לריכה התרא' וכזו שלא הי' התרא' לא הפסיד' כתובתה' אף אם הבעל לא ידע ולמה נשבע. יעוד דהא אם הי' הדין כופן שלריכ' לישבע מה יועיל שבועתו בזה שהבעל ידע הא כבר הכלים מקודם לזה שאין כדברי הרשע' הזאת ממש. ולריך לדחוק ולפרש דמ״ש תחיל דקשה לסמוך כו' אין כוונתו לפסוק כרוב הפוסקים כ' כוונתו דאין לסמוך בהחלט ע״ד רש״י לפסוק להפסיד כתובת' גם ב״א התרא' אלא דהוא ספיקא דדינא (כאשר גם הגאון רבינו עקיבא איגר ז״ל כ״י קי״ד מספקק בזה לדינא כמוזכר לקמן בס״ק י״ד) ולכן ספיר מסיק דלריכ' ליסבע דאם משבע יכול הבעל לטעון קים לי כדעת רש״י דס״ל

טורי זהב

חור ונשאה. ול״ד לפ״ש בס״ם ק' לענין הכתובה שעל דעת כתובה הראשונה החזירה : [טו] ואם כתב לאחר כו'. ע' מה שכתבתי בח״מ סי' ס' דבר הגון בזה בס״ד :

מוסיף : [יג] וכן אם נתגרשה כו'. ול״ק מפ״ש בסי' ק״ה סעיף י״ש דהחזירה פתם על דעת תנאים הראשונים החזירה דשאני הכא דאמר כ״ו שאת עמי בנישואין אלו כ״ב דמוד ובפרישה כתב שאני הכא שאינו תנאי כתובה וה וי דוקא להחזיק מדין שמחייבו בן ולא לחוציא מידו ומשמע מינה והוא ד״ה קי״א סעיף ג' : [יד] ומ״ש

ג כגון שאמרה (ד) פלוני ד ה) חכם תקן לי הברי הזה או התיר לי חתיכה זו או טיהר (ה) לי הדם הזה ונמצאת שקרנית ד ה ב) ודוקא שהוכחשה ו) (ו) בעדים ג) כגון שהעידו שבאותה שעה שאמרה שפלוני תקן לה לא היה אותו פלוני בעיר ה (ג) וגם יש עדים שאמרה לו שהוא מתוקן (ז) ושהוא אכלו על פיה אבל אם אין עדים (ד) והיא כופרת שלא האכילתו או שמכחשת החכם שאומר שלא תקן לה והיא אומרת שתיקן לה נאמנת ו ד) ודוקא שהבשילתו ואכל על פיה אבל אם רצתה להאכילו דבר איסור לא איבדה כתובתה :

ב [א] ז הוחזקה נדה בשכנותיה שראוה לובשת בגדי נדותה [ב] ואמרה לו טהורה אני ו (ה) (ס) ובא עליה יוצאת בלא כתובה :

ג (ו) ח הנודרת [ג] ואינה מקיימת תצא בלא כתובה:

הגה ה) וכן אם עברה על השבועה או על החרם (הגהות מיי' פ"ד) ו) אבל אם היא מגילה עדים (ז) ז שגם הוא ז) עובר על נדרים ושבועה וחרם לא אבדה כתובתה אף אם היא עוברת (בתשו' מיי' ובתשו' הרשב"א סי' תקס"ו) ח (ח) [ד] ז) אשה שהמירה ס) דתה וחזרה בו שינה אלא כעוברת על דת ולא הפסידה כתובתה אלא אסר התראה (תשובת הרא"ש כלל ל"ב) :

ד ט איזו היא דת יהודית הוא מנהג הצניעות שנהגו בנות ישראל

חלקת מחוקק

דדבר אחד לא הוחזקה בשביל זה כפרנית בכל דבריה: (ד) והיא כופרת וכו' נאמנת ולפ"ז במשמשתו נדה נ"ל שהיא מודה ונאמנת על עצמה להפסיד ממון כמ"ש הרשב"א דא"ל שיש כאן עידי יחוד וזן עידי ביאה דרחוק להפסיד ממון ע"פ עידי יחוד דלמה לא תהי' נאמנת לטעון אף שנתיחדית עמו כשבא לשמש עמי הגדתי לו שטמאה אני אלא צריך לומר במודה או שגלאוה עדים משמשת עמו ומיהו קשה שכאן פסק הרא"ש שצריך עדי' ואין החכם נאמן כל זמן שהיא מכחשת אותו ובפרק [שבועת העדות] כ' הרא"ש בשם הרמב"ן שקיבל מפי רבותיו ובכל עד מפי עד אם לא ספר הראשון ומכחיש אותו הראשון נאמן ומביא ראיה מכאן דאמרה פלוני חכם טיהר לי את הכתם ואזלו שיילוהו ואשתכח שיקרי' אלמא אע"ג דהיא מסיימ' כיון דאמרה בשם פלוני ושיילוהו ואמר דשיקר' הוא לא מסיימי' וכ' הרא"ש על דבריו וכן מסתבר וגם הר"ן כתב בכתובות דף תק"ג ע"א אהא שכתבו בירושלמי וכולהון בעדים פלוני כהן פישר לי פלוני ראה כתמי פלוני קן אותי פלוני התיר לי נדרי בדיקין כולהון ולא משכיחין דמשמע דאין המתקן נאמן לומר לא תיקנתי לה אהסיא מכחישתו קאי וכולהון בעדי' לא קאי אמאי דקאמר כהן רק צריך עדי' שאמרה כן לבעל בפני עדים א"כ ת"מ' למה הוצרכה כאן דעת הרמב"ן שקיבל כן מרבותיו והרא"ש והר"ן הביאו דבריו וכן משמע שם לשון הרמב"ם שהחכם לבדו נאמן ועוד הא אפי' א] נשים שכינותי' כמעידין עליה שלבשה בגדי נדות' הוחזקה נדה אף אם היא מכחשת עדותן ואומרת לא לבשתי ולמ' לא יהי' החכם נאמן כמו כנשי' והרא"ש בכתובות פ' המדיר לא כתב רק כגון באמרה פלוני תיקן לי כלומר שאני ראיתי בפני תיקן ומ"כ אין נאמן להכחישה שאין זה עד מפי עד שהרי היא אומרת שראתה שתיקן אבל באומרת פלוני חכם טיהר לי שהיא אינה יודעת אם טהורה היא רק מפי חכם נאמן החכם לומר לא אמרתי לה בטהורה היא וכמ"ש הרמב"ן אבל אם היא מכחשת הבעל ודאי צריך להבי' עדי' בדבריו כנים או שהיא מודה וא"כ מ"ש כאן או שמכחשת החכם היינו באומרת ראיתי שתיקן הכי לא באומרת אמר לי שמתוקן או אמר לי שחתיכה זו מותרת או אמר לי שכתם זה טהור שבכל אלו החכם נאמן יותר ממנה מאחר שמפיו היא חיה אבל בקילור פסקי הרא"ש לא משמע כן: (ה) ובא עליה. בכר כתבתי דמיירי מסתמ' שהוא מודה שבא עליה אע"פ שטוענת עדיין טהור' אני אינה נאמנת במיגו דאי בעי אמרה לא בא עלי נאמינה נ"כ במה שאומרת טהורה אני דהוי כמגו במקום עדים מאחר שהשכינות מעידות שלבשה בגדי נדותה: (ו) הנודרת ואינה מקיימת. אע"פ שבשאר עבירות אינה מפסדת כתובתה בנדרים ושבועות וחרם שאני זה בניה מתים ע"כ יכול להוציאה בלא כתובה וע"כ נסתפק מהרא"י בכתביו אם האשה אינה בת בנים אם יכול להפסיד' כתובתה מטעם אף שאינה בת בנים אולי היה מתרחש ליה נס היפלא מה' דבר ונמנס בזה מאחר דבדור בזה אנשים ונשים פרוצי' בנדרים צריך דקדוק היטב להוצי' אשה בלא כתובה ובפרט בטעם זה לומר אולי היה מתרחש לו נס : (ז) שגם הוא עובר. דהא הבוא נגרם לא בעי בניה ואפשר דה"ה אם הוא עובר שאר עבירות שהעונש עליהם שבניו מתים כדאיתא בגמ' גם כן אין יכול להוציאה מטעם הנ"ל דהא הוא אינו מקפיד בעונש מיתת הבנים אבל אם הוא חשוד על השבועה והיא עוברת על דת משה בשאר דברים מפסדת כתובתה: (ח) אשה שהמירה דתה. בתשו' הרא"ש

בית שמואל

להפסיד ממון אדם נאמן שודאת בעל דין כמאה עדי' דמי וכ"כ הרשב"א והר"ן והמגיד: ד ודוק' שהוכחשה בעדי' כ"כ הרא"ש בשם ג' ז בשם הירוש' וכ"כ הרשב"א אלא הרמב"ן ס"ל כיון שהיא אמרה בשם פלוני אותו פלוני נאמן וכן הוא בכל עד מפי עד ספר הראשון נאמן שפי כמ"ש בסי' י"ז. והרא"ש פ' שבועו' ספדר הבי' דברי הרמב"ן שקבל כן מרבותיו וכ' וכן מסתבר ובפ' המדיר כתב בשם הירושלמי דאיירי הסוגי' דהוכחשה בעדים דאל"כ איך יפקיע ממוני ע"פ עד א' ובח"מ הקשה דברי הרא"ש סותרים אהדדי ואישתמט' מיניה דברי הב"י ביו"ד סי' קפ"ו ושם מתרץ הב"י דברי הרא"ש ומחלק לענין הפסד ממון כתב הרא"ש דאין ספר הראשון נאמן להפקיע הממון אבל לענין איסור נאמן הראשון. אע"ג למ"ש הרא"ש בפ' המדיר דאיירי בהוכחשה ע"פ עדים נסתר ראיה של הרמב"ן שהבי' הרא"ש בשמו בשבועה א"כ י"ל לענין איסור ג"כ אינו נאמן ספר הראשון מ"מ כיון שקיבל כן מרבותיו הספי' עמו לענין איסור גם בט"ז שם כתב חילוק זה מיהו מהרמב"ם והסמ"ג משמע דס"ל כרמב"ן אפילו לענין ממון נאמן אותו פלוני ועי' תשובת הרב רמ"א סי' ס"ו בענין חמאה של כותים פסק שם דאין הראשון יכול להכח"ש את השני כיון דאיסור דרבנן הוא לאו בכל איסור דרבנן קאמר אלא באיסור חמאה שקל יותר משאר איסור דרבנן כמ"ש בתשובה שם לכן כאן בכתם אע"פ שהוא מדרבנן מ"מ יכול החכם להכח"ש אותה: ה וגם יש עדים אע"ג דהוכחשה במה שאמרה פלוני תיקן לי מ"מ י"ל לא נתתי לו לאכול מיהו בהרא"ש לא משמע כן. ובשימשתו נדה כ' בח"מ דוקא כשהוא מודה או עדי' ראו ששימשו אבל משום עדי יחוד לא הפסידה די"ל כשבא לשמש הגדתי לו נדה אני : ו ובא עליה אפי' אם ליכא עדי' רק היא מודה שבא עליה ואמרה טהורה אני אינה נאמנת במיגו דלא בא עליה דהוי כמיגו במקום עדי' כיון דהשכינות מעידים דלבשה בגדי נדותה ח"מ ולא מהני אמתלי' כשהי' לבשה בגדי נדותה כמ"ש ביו"ד סי' קפ"ה מיהו לפעמי' מהני אמתל' כמ"ש בתשובת הרב רמ"א ובלבוש כתב אפי' אם אמת הוא שהיא טהורה מ"מ תצא בלא כתובה משום דמשיאתו שם רע שיאמרו עליו שבעל נדה וליתא כי הטעם הוא משום מכשול ולא משום שם רע וכן הש"ג עליו בט"ז : ז שגם הוא עובר וכו'. כיון דהאי גברא לא בעי בני' לכן לא הפסיד' ואם היא האכילו דבר איסור והוא אוכל גם כן דבר איסור לא הפסיד' ואם היא האכילו דבר איסור והוא עובר על נדרי' כתב במרדכי בשם מהר"מ דהפסידה הכתובה דקי"ל אומר לדבר אחד לא הוי אומר לדבר אחר וי"ל אע"פ שהוא עובר על נדרים מ"מ אינו אוכל דבר איסור וכן להיפוך. כ' בפסקי מהרא"י סי' ס"ח בזה"ז צריך דקדוק היטב להוציא אשה בלא כתובה מחמת שעוברת על נדרים דרבים מקילין בנדרים. ואם תשבע היא על איזה דבר שפשתה שאם תפשה עוד מחויבת לקבל גט ממנו ועברה על השבועה נראה השבוע' אל דהא חר"ג הוה לטובתה שלא יגרש אותה בע"כ והיא יכולה למחול מכ"ש בזה"ז די"ל כבר כלה זמן החרם. וא"כ דהשבועה הי' אל עליה ועברה על השבועה כמאן דהיא עוברת על הדת ויכול לגרש אותה בע"כ וכתב בח"מ ה"ה אם הוא עובר על שאר עבירות אשר בניה מתי' לא הפסידה אם היא עוברת על הנדרי' מטעם הנ"ל: ח אשה שהמירה דתה וכו' בתשו' הרא"ש כתב אם המירה באונס ולא קדשה השם לא הוי עוברת על דת דהא לא הכשילה לבעלה מיהו איכא למימר בזה איכא תקלה לבעלה

באר הגולה

הרא"ש שם בפסקיו : ג שם בגמ' : ד שם איסה פלוני כהן סקן כו' פלוני חכם טיהר וכן העתיק הרמב"ם שם בסכ"ד מה"ז : ה טור וכ"כ הרא"ש בשם הירוש' וכתב דטעמא דמסתבר הוא דא"א להפקיע הכתובה אלא בעדים : ו שם ושם מה דאמרי' שם אי דידע נפרוש כו' ומפרש משום דאלי אמרה משחקת הייתי בך וכשהיים בא לאכול הייתי מונעת : ז כאוקימתא דמתני' כדרב יהודה כו' שם : ח שם במשנה : ט ל' הרמב"ם בסכ"ד מה' אישות

ביאור הגר"א

וכ"ש לשאר איסורים. ע"מ : ב) ודוקא כו'. ירושלמי הביאו הרא"ש שם וב"ש : ג) כגון כו' וגם כו'. הרא"ש והר"ן בשם הרמב"ן כ' דהחכם נאמן וכמ"ש בגמרא ר"זיל שיילוה כו' וא"ל עדים אלא שאמרה להבעל כן ושאמר החכם להבעל כן. הרא"ה וריטב"א ע"ש וכ"ל סי' יז ס"ח וע"ש ביו"ד סי' קפ"ה ס"ג בהגה: ד) ודוקא כו' עי' תוס' שם ד"ה א' כו' : ה) וכן אם כו'. עי' הג"א שם ד"ה כ' מוריגו כו' וכמש"ש בגמ' על עקבי עוה: ו) אבל כו'. ע"ש בד"ה כמו"ה מהיר. ומעשה בא ליד מהו' מ"ר כו' : ז) אשה שהמירה כו'. ר"ל מחמת האונס ומלוה מדאורייתא על קידוש השם ואע"ג דאיכא עוברת על דת כי אם בדברים השייכים לו וכמ"ש הרא"ש בפסקיו וכמ"ש דאמר מר בעון נדרים כו' ובירושלמי שם כולהון דאית ליה ב"ון נודרת ו"ל"י מקיימת מה אית ליה ביה יכול לו ר' א"א באת בדרכיה ומקודרת כו' מ"מ שמא גם בזו תקלה לבעלה ושמא לבניה אחר אלך וגם שמא לא יהא רשאי להיות עמה במקום שיפדוה מיהו צריכה התראה כו'. שם וכ"ז מחמת אונס

הגהות רעק"א

א] סי' קפ ה"מ יוא ד' כ"ס שסכנוסיה מעידים נ"כ עי' ת ואם טור יו"ד סי' א' פ"ק עט :

שי למורה

סי' קטו ס"ג בהג"ה. ולא הפסידה כתובתה. נ"ב ואם מוסר לגרש בע"כ עי' טו"ח למא לדק סי' ע' :

חכמת שלמה

באותו סעיף ודוקא ב וכתבה כו' וכו. נ"ב ע' בח"מ מה שהקשה ועי' מה שכתבתי בחיבורי על חו"מ מהדורא תליתאה בחו"מ סי' ל"ד בספר למשכיל א' ק' טארנאפאל שם ישבתי קו' זו ד"ך ג רז ע"ש גם בחי' על אהע"ז מהדור' ג' בסי' קטז א' כתבנו בזה מדברי הראב"ד והבאתי ראיה דגם הרמב"ם ס"ל כדבריו בפי' המשניות ע"ש בעזה"י ודוק :

עזר מקודש

סי' קטו סעיף ד שהרה בה. אודות המבואר בא"ע סי' קטו דעוברת על דת יהודים צריכה התראה כו ה פשוט שאין זה רק לגבי הפקעת כתובתה. משא"כ לגבי מה דלא שייך בזה חרם דרגמ"ה ע"ה לזה א"ל התראה וכל שנודע שהיא עוברת על דת יהודים מותר לו לגרשה בעל כרחה ומכ"ש בעוברת על דת משה רבינו ע"ה כגון משמש"ו נדה שא רע בע"ה פה. שנודע מפי עלמה רק אומרת שהי' רק כתם בשולי כתונתה והיא או רם עכשיו שחולי הוא מתענין. ותחזיקה את עלמה נדה כ' שבועות ואכלו בפני עלמה כדרך נדה לפני אנשים עדרים שם עמם ואח"כ אמרה שהיך לטבול ולקחה עליה מלבוש שמהעמטין בו לילך בשוק ואמרה שהקה בכין לחסוך לפרניה וחזרה לביתה ולא ..יסה כלל בבית הטבילה כן נודע עפי הנשים הממונים במרחץ וכן הודים היא בפני ב"ד של שלשה שלא היתה בבית הטבילה ובפני בעלה אמרה שטבלה והדבר הוכר ע"י שראו בה לפרנים גדולים וחקרו ונודע הדבר ובהון אמרה שטבלה בליל ביאת בעלה לביתו וגם

באר היטב

הרא"ש מהרא"י ח"ב סי' מ' וסי' פ"ז: ה) חכם וכו'. וה"ה אם היא מודה שהכשילתהו אע"ג דאין אדם משים עצמו רשע מ"מ להפסיד ממון אדם נאמן רשב"א ור"ן והמגיד ב"ש : ו) בעדים. היינו לענין הפסד ממון כו וכן. אבל לענין איסור נאמן הע"ד הראשון ואומר פלוני ב"י ב"ש ועיין ח"מ ועיין בתשובת רמ"א סי' ס"ו ובש"ך יו"ד סי' קפ"ה : ז) עובר וכו'. כיון דהאי גברא לא בעי בני לכן לא הפסיד'. וה"ה אם הוא עובר שאר עבירות שהעונש עליהם שבנים מתים ג"כ אין יוכל להוציאה אם היא עוברת על נדרים מטעם הנ"ל. ואם היא האכילו דבר איסור והוא אוכל גם כן דבר איסור לא הפסיד'. אבל אם היא האכילו דבר איסור או עוברת על דת משה בשאר דברים והוא עובר על נדרים ושבועות הפסיד' כתובתה מ"מ ב"ש כ"כ. בפסקי מהרא"י סי' ס"ח בזמן הזה צריך דקדוק היטב להוציא אשה בלא כתוב' מחמת שעוברת על נדרים דרבים מקילים בנדרים. ואם השבע היא על איזה דבר שעשת' שאם תעש' עוד מחויבת היא לקבל גט ממנו ועברה על השבוע'. השבוע' אל ויוכל לגרש' בע"כ בזמן הזה ב"ש : ח) דתה. היינו באונס אבל אם המיר' ברצון נאסרה על בעלה והוי כזונה' בודאי ומפסדת כתובת' ואינ' צריכ' התרא' ע"ל סימן ז' סי"א בהג"ה ועיין ח"מ ב"ש :

קנו

פתחי תשובה

התראה. אך לאחר שהשבע שהבעל ידע מחויב לשלם לה ומועיל שבועתה בזה דאף שכבר החליט מקודם שאין בדברי הרשעה הז ח מיתה. הלא כל עיקר הטעם מבואר לעיל לפי שכבר הודית והאמתלא שנותנת : מה אינו מועיל לנו י"ל דדוקא היכא שלפני הודאתה הפסידה כתובתה כודאי אמרי' הודאה בע"ד כו' משא"כ בנ"ד שגם לפי הודאתה בתחלה שבעלה לא ידע לא הפסידה כודאי מלך שהי' בלא התראה ולרוב הפוסקים צריכה התראה בכה"ג לא אמרי' הודאה בע"ד כו' וכאשר איהו גופי' ז"ל מחלק כן בנו"ב קמא סי' ע' (יובא לקמן ס"ק כ"ה) לענין שויה חד"א דדוקא אם לפי דבריו האיסור ודאי כו' והרי גם שויה חד"א הוא מטעם הודאה בע"ד כמ"ש לעיל סי' לז ס"ק י"א. ובהכי ניחא מה דהקדים הנו"ב ז"ל למר דקשה לסמוך ע"ד רש"י הנם דלכאורה אין נ"מ כ"כ אם נחליט כרש"י או דהוי ספיקא דדינא סוף סוף יכול הבעל לומר קים לי כרש"י. אך להנ"ל שפיר נ"מ בזה דהדרוחנו דבנ"ד יהא מועיל שבועתה אחר שגם הבעל ידע אף שכבר הודית שלא ידע משום דבשעה שהודית לא היה מכירה שמפסיד בודאי ודוק. אך עדיין ל"ע על מה שפסק הנו"ב ז"ל שהיא תשבע והלא היא חשודה על השבועה דשימשתו נדה עי' בחו"מ לקמן סק"ל וב"ה בחו"מ סי' לב סעיף ג' וסעיף ה'. והיה לו לפסוק או כפסק החו"ז כח' פשו"ת הנ"ל דהוא ישבע שלא ידע ויפטר או כמסקנת הש"ך בסי' סב ס"ע הנ"ל שפטור בלא שבועה ול"ע. ועי' בס' פרדס"ז ח"א סי' ל' הביא שם בכו' הרמב"ם ז"ל דאפי' אם בעלה ידע מזה במשמשתו נדה והוא בוסק אין לה כתובה כלל כדי שלא יהא חוטא נשכר ואע"פ שגם הוא חוטא ונשכר בכפשר מלפרוע הכתובה מכל מקום מפסידה הכתובה לא נקי' שכר כיון שלא קיבל ממנה כלום. ואם יש לה עליו מלוה חייב לפרוע אותם כדי שלא יהא חוטא נשכר כו' ע"ש : (ד) פלוני חכם עי' בהב"ט כ' וה"ה אם היא מודה כו' ועי' בח' נרים אברהם סי' לב אות יד שהביא בשם מהרי"ט הלוי סי' לט (וכמ' ב"ב סי' כ"ו) דאשה שהודית שעברה על דת לא עליה אח"כ לומר משטה הייתי בך בהודאתי' משום דלענין פטור לא בעי' עדי ולא תלי' לטעון משטה יע"ש : (ה) טיהר לי הדם הזה. ע' ח' נרים אברהם סי' יג אות ו' שהעיר על דברי הטור והש"ע ששינו מל' הרמב"ם דנקט טיהר לי הכתם והם נקטו טיהר לי הדם דאולי י"ל דם לד דרבנן לא הלא שלא בכתובה ובתרומות ומעשרות ס"ל להטור דהוי דאורייתא גם בזה"ז כדאי' ביו"ד סי' של"א ס"ב בהגה כו' ע"ש ועמ"ש לקמן ס"ק יד בשם רבינו עקיבא ז"ל: (ו) שהוכחשה בעדים. עבה"ט מ"ש היינו לענין הפסד ממון כו' ועי' בס' דרישת אורי בקונטרס לה' נדה סי' קפ"ה סק"ב טעם נכון לחילוק זה : (ז) ושהוא אכלו על פיה. עי' ח"מ שדייק מזה שצריך נמי עדים על אכילתו ובשמשתו נדה צריך לרחוק דאיירי או במודה או שגלאוה עדים משמשת עמו ועי' בס' ב"מ שהקשה ע"ז דא"כ להראב"ד דס"ל שאינה נאמנת על עלמה גם לענין להפסידה כתובה א"א להעמיד רק בגלאוה עדים וזה דוחק גדול ועוד דאפי' להחולקים הא כ' הר"ן (הובא בב"י) הא דלא מוקי מתני' במודה משום דהוא מלתא דלא"ש והר"ב קשה הא משמשתו נדה א"א להעמיד אלא דוקא במודה או במידי דלא שכיח יותר שגלאוה עדים משמשת. ולכן כ' דיותר מסתבר דלענין הש"ע לי"ד וא"ל אלא עדים שאמרה טהורה אני או שהוא מעושר ושוב נאמן שבא לו מכשול ע"י ידה ודוקא כדליכא עדים כלל יכולה לטעון שמעולם לא אמרה ואף כי אמרה כ"ז שלא אכל יכולה לטעון כדכתב הרא"ש אלו הי' רוצה לאכול הייתי מפרישו אבל כשיש עדים שאמר' לו טוב נאמן שבא לו מכשול על ידה ומ"ש הש"ע אבל אם אין עדים והיא כופרת שלא האכילתו היינו שכופרת שלא אמרה לו מידי ול"ע עכ"ד. ועי' בס' מהרי"ט אלגזי אחי הש"ז והיא נדפסה נ"כ בס' באוני כסף סי' כ דמת לה רצה לומר נ"כ דא"ל עדים רק על שאמרה לו והביא נ"כ ראי' מדברי הר"ן הנ"ל ושוב כ' אף מע"ש פטור וגם יש עדים שא"ל שהוא מתוקן ושהוא אכלו משמע דה"ה בנדה צריך עדים שא"ל טהורה אני ושבא עליה אז. והרז"ש מדברי הר"ן הנ"ל יש לדחות דאפשר לומר דמתני' איירי כגון שהוא אומר שבא עליה אז והיא אינה מכחשת בזה רק שאומרת שהיתה טהורה ולהכי צריך שהוחזקה נדה בשכנותיה או שאמרה פלוני חכם טהר לי הכתם כו' (ר"ל דוקא בעודה שעשתה איסור משמע לי' להר"ן דזה דוחק דהוא מלתא דלא"ש אבל כאן איירי בעדים תחלה בעוד שהיא מחזקת בדיבורה שטהורה היא אז). וכתב עוד והיכא דאיכא עדים שבא עלי' אז אחר שהוחזקה נדה בשכנ' היה אבל לא ידעי' אם אמרה לו טהורה אני משמע לכאורה מדברי הטור הנ"ל דלא סגי אבל מ"מ נראה דדוקא בגדי שאינו מעושר אמרי' הכי משום דיכולה לומר לא ידעתי שהאכלתי ומי אמר לך להוכלו אבל בנדה שבעל מאמין לה והיא יודעת בעלמה ולא אחר לא שייך לומר כן ולא בעי עדים שאמרה לו טהורה אני וא"ל דמ"מ בעי עדים שאמרה טהורה אני משום דיכולה לומר שהבעל ידע מהעבירה ועבר נ"כ כמוה ז"א דלא סוכל לומר כן

טורי זהב

סי' קטו [א] הוחזקה נדה כו'. בגמ' אמרינן ומשמשתו נדה ה"ד אי דידע נפרוש אי לא ידע מנא ידע מי אמר לי' אחרי כן שבא להוציא ומשני תירוץ בתרא שהוחזקה נדה בשכנותיה וכדרבי יהודה דאמר הוחזקה נדה בשכנותיה בעלה לוקה עליה משום נדה ופרש רש"י שראוה לובשת בגדי נדה ולבעלה אמרה טהורה אני ושמשה בעלה לוקה אם התרו בו ובהאי גונא משכחת לי' למתני' דאחר תשמיש הודיעוהו שכיניו שהוחזקה נדה עכ"ל מבואר פירושו דהכא מיירי שהיא הכשילתו במה שאמרה טהורה אני והוא לא ראה אותן בגדים עליה כגון שבא בלילה ואח"כ הודיעוהו שכיניו שראוה אתמול בבגדי נדותה והוא בא עליה ומייתי ראי' דהאי חזקה מלתא היא כאלו ראוה שופעת דם דהא כשבא עליה באותה שעה במזיד לוקה נמצא הפעם בזה דהיא הכשילה אותו שעבר עבירה אבל אם לא עבר עבירה שלא בא עליה אע"פ שהיא מצדה הי' עובר עבירה לא הפסידה כתובה וזה פשוט ולא כתבתיו אלא שראיתי בלבוש שכתב בזה ואפי' אמת שהיא טהורה מפני שמשיאתו שם רע שיאמרו עליו שבעל נדה עכ"ל ומאוד תמהתי איך יצא מכשול גדול כזה מתחת ידי הצדיק דכסה פניות פעה חדא דהוא נתן טעם מפני שמשיאתו שם רע שיאמרו עליו שבעל נדה עכ"ל ובמתניתא חשיב דבר זה דעברה על דת משה ואין לתורת משה שלא תשיא ש"ר עליו אלא הטעם משום מכשול כמו שזכרנו ותו דא"כ למה אמרו דוקא שבא עליה ואי משום שם רע לא צריך לביאה ותו דהיאך אמר אפילו באמת היא טהורה דהא אי אפשר לידע זה כלל כמו דפריך המקשן מנא ידע דטמאה הכא נמי מי ידע דטהורה היא אלא ברור דבעל הלבוש הוסיף מדעתו דבר זה ואינו באמת ולא שייך הטעם משום שם רע אלא בנודרה שלא תשאיל כלים מפני שהשכנים יאמרו עליו שהוא אדם רע אבל בדבר זה דמי יעיד על הביאה שלו ויוציא עליו שם רע אלא ודאי שבאמת בא עליה אם כן הכשילתו באיסור נדה ואת לנו בזה לטעם שם רע :

[ב] ואמרה לו טהורה אני. בפרישה הקשה דרבינו הטור סתם כאן דמשמע דאינה נאמנת לומר אמתלא למה לבשה בגדי נדה וכ"ה דעת הרמב"ן כתבו ב"י סי' קפ"ה ושם תמה רבינו עליו וס"ל דמהני אמתלא והרשב"א הביא ראי' להרמב"ן מדין משמשת נדה דהכא דמשמע דלא סמכינן עלה אפילו באמתלא ונראה דהכא שאני שכבר עברה ושמשה משום הכי אינה נאמנת דמשקרת כדי שלא תפסיד כתובתה אבל קודם ששמשה ס"ל דמהני אמתלא עכ"ל ולא מתיישב בזה דאם אתה חושדה שתשקר בשביל כתובתה ה"נ תחשדה קודם תשמיש שמא היא עושה כן בשביל חשקה לבעלה אלא פשוט שאין כאן חשד כיון שהתורה האמינתה דכתיב וספרה לה דהיינו לעצמה שהיא נאמנת כדאיתא שם בהמדיר ואין שום חשד עליה וקושיא מעיקרא ליתא על הטור דודאי מהני בכה"ג אמתלא אלא דהכא מיירי שאמרה לבעלה טהורה אני ולא זכרה מלבישתה בגדי נדה גם אחר השמוש היא מכחשת ואומרת לא לבשתי כלל בגדי נדה דומיא דתירוץ קמא שם בגמ' לענין מאכילתו שאינו מתוקן כנ"ל לדעת הטור : [ג] ואינה מקיימת. מפני שהבנים מתים בעון נדרים ומ"מ אם גם הוא עובר על נדרים הרי האי גברא לא בעי בנים פסיד אנפשיה : [ד] שהמירה דתה כו'. קיצר הרב במקום שהיה לו לבאר דבאשה שהמירה במזיד ודאי צריכה להפסיד כתובתה משום עוברת על דת ובודאי הפקירה עצמה לזנות בין הגוים ונאסרה על בעלה ואין לה כתובה אלא דשם בתשובת הרא"ש כלל ל"ב מיירי שמחמת אונס מיתה המירה והיא מותרת לבעלה כי אינה מופקרת אלא מחמת שלא מסרה נפשה על קדושת השם מקרי עוברת על דת וזו צריכה התראה : [ה] וראשה פרוע ובגמרא מקשינן ראשה פרוע דאורייתא היא דכתיב ופרע את ראש האשה ותנא דבי ר' ישמעאל אזהרה לבנות ישראל שלא יצאו בפריעת ראש ומשנינן דאורייתא קלתה שפיר ודת יהודית אפילו קלתה אסור אמר ר' יוחנן קלתה אין בה משום פרוע ראש הוי בה ר' זירא היכי

ישראל ואלו הם הדברים שאם עשתה אחת מהם עוברה על דת יהודית יוצאת לשוק י ח) או למבוי ט) מפולש או בחצר שהרבים בוקעים ס) בו ט [ה] (ט) וראשה י) פרוע אין עליה רדיד ככל הנשים י) אע"פ (ט) ששערה מכוסה במטפחת [ו] כ או שהיתה טווה בשוק י (י) ל יא) וורד וכיוצא בו כנגד פניה על פרחתה או לחיה כדרך שעושות העכו"ם הפרוצות או שטווה בשוק מ ומראה זרועותיה לבני אדם יא (יא) יב) (י) (ורגילה יא) בכך) (רשב"א סי' תקפ"א) נ יג) או [ז] שהית' יב (יב) משחקת עם יג) הבחורים או שהית' יג (יג) תובעת התשמיש בקול יג) רם מבעל'ער ששכנותי' שומעו' אות' מדברת על עסקי תשמיש ס או שהית מקללי' יד (יד) אבי בעלה בפני יד) בעלה יד) (וי"א דה"ה אם קללה (מ"י ופ"י) טו אבי בעלה בפני עצמו *(וכן משמע מפרש"י בגמ' הביאו הב"י וע"ל סי' קנ"ד) טז ה"ה המקללת ב]בעלה בפניו (הרמב"ן סי' ק"ב) בכל א' מאלו תצא בלא כתוב' פ אפיש עדים יז) (טז) [ח] (יח) שהתרו בה

בית שמואל

לבעלה ולבניה אשר תלד ממנו גם אפשר שיהיה סכנה לבעל' לדור עמה במקום שהמיר' ופ"כ אפשר שהפסיד' הכתובה ודוק' בהתרא' אבל אם המירה ברצון תליא בפלוגתא שהבי' בסימן ז' ולהני פוסקים דס"ל דאסור' על בעלה משום דינה כזונה' או א"צ התרא' כמ"ש הרמב"ם אפי' בעידי כיעור א"צ התרא' והרב רמ"א לטעמיה אזיל שהבי' שם סי' ז' דעת המקילין אפי' אם המיר' מרצון לא אמרי' שזנתה א"כ אפי' לענין עוברת פד"מ שוה המירה ברצון להמיר' באונס כל שאי' חשש זנות. מיהו הרא"ש עיקר אם המיר' ברצון אסור' לבעל' דהא הרא"ש משאלין ס"ל כן כמ"ש בתשו' מהרי"ק סוף שורש ק"ס והג"א ות"ה סי' רמ"א וכן משמע בתשו' הרא"ש אפילו אם היה פלוגתא א"י לענין הכתובה אפי' אם לא התרה בה אפ"ה לדעת האוסרים אינו אלא ספק שמא זנתה לא הוי כאלו טוען הוא שמא פרעתיך והוי כחוב כודאי והפרעון ספק הוא והאומר יודע אני שהלויתני ואיני יודע אם פרעתיך חייב ש"ה דהיא אסורה לו והיא גרמה האיסור לכן לית לה הכתובה כמו בקינוי וסתיר' כמ"ש ס"ק : ט וראשה פרוע הכלל הוא בר"ה וראשה פרוע לגמרי הוי ד"מ ואם ראשה מכוסה בקלת' או בשאר דבר אלא דאינה מכוסה כדרך הנשים או הוי ד"י . ובחצר שאין רבים בוקעים לפרש"י ותו' ליכא איסור אפי' פרוע לגמרי ומחצר לחצר דרך מבוי פרוע לגמרי הוי ד"י וקלתה מותר אבל בסמ"ג הביא ירושלמי אפי' בחצר יש איסור אם ראשה פרוע לגמרי וא"כ בש"ג ולכאורה משמע דיש ד"י ויוצאה בלא כתובה דהא תניי' היוצאת בקפלוטות היינו רדיד אין בו משום פריעת הראש בחצר אבל במבוי יש בו משום פ"ס היינו ד"י א"כ בחצר אי לאו משום כסוי יש בו נ"כ משום פ"ס והוי ד"י ואפשר לענין כתובה קי"ל כסוגי' שלנו מיהו לענין איסור י"ל אף סוגיא שלנו ס"ל דאסור וקושית המקשן לא סגהא בת לאברהם אבינו וכו' י"ל כמ"ש הב"ח וכן הוא דעת הטור ועיין בד"מ ועיין לקמן : י וורד וכו' היינו פי' הרמב"ם אבל רש"י פי' וורד היינו חוט של טווה נגד פניה של מטה : יא ורגילה בכך עיין בתשוב' רשב"א עובד' היה שהיתה מתקוטט' ומחמת כעס נגלתה זרועותיה וכ' דלא הוי עוברת פד"מ דאינה רגילה בכך ופי' בד"מ דאיירי בהתרה בה דאל"כ מאיכי תיתי לן' דהיא עוברת על ד"מ ונראה דוקא בכה"ג דנגלתה מחמת כעס או בכיוצא בזה או אמרי' דלא עשתה מחמת פריצות אלא דוקא כשרגילה לעשות כן או לא תלינן בשום סיבה כמ"ש בספיק ד' בשם הת"ה סי' רמ"ב אבל אם מגלה את זרועותיה בלא סיבה או אפי' לא רגילה לעשות כן הרי היא עוברת על ד"י והרב רמ"א שכתב ורגילה בכך משמע אפי' אם מגלה את עצמה בלא סיבה א"י מנ"ל וכן תמה עליו בח"מ : יב משחקת עם בחורים בש"ס משמע אפי' אם היא מדבר' שיחה יתירה בלי שחוק הוי משחקת כי שיחה יתירה מביא לידי שחוק . ב"ח : יג תובעת התשמיש עיין ברש"י פי' בע"ח : יד אבי בעלה כן הוא דעת הרמב"ם דס"ל רבא פליג על ר"י וס"ל אם מקללת חמיה בפני בן בעלה לא וכ"כ הב"מ ולא כמ"ש הב"י ולרש"י ותוס' אף בכה"ג הוי בכלל מקללת ולהג"מ אפי' אם היא מקללת זקנו של בעל בפני בעל הוי מקללת ודין זה נובע מחום' דהם פירשו הסוגיא כן ולא כד"מ שהבין בפנים אחר ע"ש : טו אבי בעלה בפני עצמו נראה דמשמע כן מפרש"י דמפרש לרבא דאמר יכלי' אריה לסבא בחפי בריה היינו אבי בעלה בפני הבן של בעלה מזה נשמע מכ"ש אם מקללת אבי בעלה בפניו ועיין ב"י ובדרישה : טז ה"ה המקללת בעלה בפניו הב"י כ' מנ"ל דין זה וא"ל דלמא בק"ו המקללת יולדיו בפניו דהא הק"ו פריכא הוא דא"ל שאני מקללת יולד' בפניו דמציר כבוד האב ול"נ דס"ל כהג"מ דמקלל' זקנו של בעל בפני הבעל ואין הבעל חייב בכבודו מ"מ דינה כמקללי' מכ"ש המקללי' בעלה בפניו : יז שהתרה בה כש"ג כתב דא"צ להתרות אותה שתפסיד הכתובה אלא מתר' בה שאם שלא תעשה עוד וכ"ל לכאורה דהא התראה זו נלמד מקינוי ושם תנן במתני' שאמר' בה אל תסתרי עם פלוני ולא תנא באיזה מקום שאמרה בה שתפסיד הכתובה אלא בד"מ

חלקת מחוקק

הרא"ש מבואר שהמ"ר באונס מותרת לבעלה ונסתפק שם אם מיקרי עוברת על דת להפסיד' כתובתה דהא לא הכשילו לבעל בזה שהמירה אף שחטאה חטא גדול שלא קדשה השם מ"מ לא נחשב להכשיל בעלה שאימת בעלה עליו מיהו איכא למימר שגם בזה איכא תקלה לבעל' לבנים אשר תלד ממנו שיהיה להם לעז גדול שאמם היתה בין הערלים וגם אפשר שיהיה סכנה לבעלה לדור עמה במקום אשר המ"ר ופ"כ אפשר שהפסידה כתובתה אך כ"ז שלא התרו בה אף שעברה על דת ממש מאותן השנויים במשנה לא הפסידה כתובתה אבל כל שהמירה ברצון נאסרה על בעלה והוי כזונה ודאי ומפסדת כתובתה ואין צריכה התראה ועיין בת"ה סימן רמ"ב ועיין מ"ש לעיל סי' ז' ופ"כ יש לתמוה על הרב כאן איך סתם כאן וכתב שהמירה ולא כתב שהמירה באונס : (ט) ששערה מכוסה במטפחת. ואם אין שערה מכוסה כלל מחצר לחצר דרך מבוי שאינו מפולש יש בו משום פריעת ראש ובתוך חצירה אין בו משום פריעת ראש שתקרא מחמת זה עוברת על דת יהודית ואם הוא אסור לכתחלה עיין בב"ח ובד"מ ולעיל סימן כ"א סתם שאין איסור בפריעת ראש רק בשוק ולא בחצר : (י) וורד וכיוצא בו וכו'. זה הוא לשון הרמב"ם ונראה וורד בשני ווין אבל גי' רש"י ורד ופי' שהחוט של טווי מתרדד נגד פניה של מטה והוי"ו של ורד הוא שימושי' וורד הוא לשון מתרדד ור"ת פי' וורד הוא צמר אדום עיין עליו וכולן עולין להלכה שכל שהוא פריצות היא עוברת על דת יהודית : (יא) ורגילה בכך לא ידעתי למה הפתיק זה דאי בלא התרו בה אפי' ברגילה אינה מפסד' כתובתה ואם התרו בה ועברה על ההתראה אפי' בפעם אחת מפסדת כתובתה דלא נתנו חכמים שיעור לדבר והרשב"א בתשובה לרווחא דמילת' נקט דאפי' לקרותה בשם עוברת על דת אין ראוי בשביל פעם א' ויש שם פ"ס בתשובה פ"ש : (יב) משחקת עם הבחורי' לאו דוקא משחקת ובכתובו' אמרו דף ע"ב ע"ב פסקה לפלכה ושדית' ולא רס עלם הב לי פלך היינו מדברת עם כל אדם ששנו במשנה שיחה יתירה כאשה מדברי בעלה ומתכוונת לכך מביאה לידי שחוק ובפרט עם רווק שאין לו אשה ואורחא דמלת' נקט עם הבחורי' : (יג) תובעת התשמיש בקול רם ורש"י פי' כשהוא מדבר עמה על עסקי עונה מריבה עמו ומשמעת לשכיניו והוא הוא כדבר זה ושני הפירושים עולים להלכה דהכל בכלל קולני' שאמרו שם בגמרא ואין זה דת יהודית : (יד) אבי בעלה בפני בעלה בגמרא אמרו דף הנ"ל אפי' בפני בן בעל' מת"א בה סימנא (אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי דבני בניו כבניו) והמחבר נמשך אחר פי' הרמב"ם מ"ש בב"י וכב"מ ולא ידעתי למה השמיט דעת רוב הפוסקים : (טו) אפי' אבי בעלה בפני עצמו לא משמע כן מפרש"י ומ"ש רש"י דף הנ"ל וז"ל במקללת יולידיו בפני מולידיו כלו' דלא תימא לפניו ממש אלא אפי' מקלל' אביו בפני בנו של בעל פכ"ל האי לפניו ממש דקאמר רש"י לאו על חמיה קאמר אלא על בעל' דלא תימא בפניו של בעל ממש אלא אפי' בפני בנו של בעל וכן משמע מדברי התו' דבפניו על בעל קאמר ועיין בד"מ : (טז) שהתרה בה תחלה . וא"ל להתרו' בשעת מעשה כמו בד"נ וא"ל לה בשעת התראה שאם תעשה עוד תפסיד כתובתך ועיין בתשו' הרא"ש ובמרדכי דלא כהגהו' אלפסי ועיין בד"מ ועיין בס"ק

באר הגולה

משנה שם י כ' פ"ה שכ"ל מהירושלמי ומהבבלי שם פ"ב כ שם במשנה ל שם בגמ' ע כ אוקימתא דר"מ וכו' שם ובפי' רבינו מ שם אוקימתא דר' יהודה אמר שמואל כ שם במשנה ומדברת עם כל אדם ובדמוקי לה רב יהודה וכו' שם ם שם במשנה ובדמוקי לה רב יהודה וכו' שם ע שם במשנה ובדמוקי לה רבא שם ומפרש רבינו דרב יהודה ורבא פליגי שם דלרבא עד שמקללנו בפני בעלה ופסק כרבא דבתרא הוא כ"מ שם *בכ"ל וכן הוא בכ"י ולי ל"נ שהשמיט הר"מ מה שפירש"י בעיקר הדין ודלא פליגי רב יהודה ורבא ופרוייהו ס"ל דמתני' מיירי במקללת אבי בעלה בפני בן בעלה פ אבעיא

ביאור הגר"א

ועח"מ וב"ש : ח) או למבוי כו' שם דדוקא בקלתה : ט) מפולש או כו'. ירו' והביאו הרא"ש שם וע"ש אבל מפרש"י כו' מבוי שאין הרבים כו' : י) אע"פ כו'. רמב"ם והביאו הטור ב"ב וזהו פי' על קלתה שאמרו בגמ' אבל הרמב"ם לא כ' חצר כלל אלא מבוי מפולש בלבד וס"ל ומ"ש בגמ' מחצר לחצר דרך מבוי היינו מבוי שאינו מפולש דוקא והשמיט מירו' הכ"ל אבל הרא"ש וש"ס שהביאו מירו' על הגמ' מחצר לחצר כו' ס"ל דחצר שהרבים בוקעין בו ומבוי דוקא בלא קלתה ושאין הרבים בוקעין בהם אף בלא קלתה מותר וכמ"ש תוס' אלא כו' ודברי טוש"ע ל"ע ואף ס"ל דגמ' שלנו במבוי שא"ש והירו' במבוי מפולש ל"כ כן מדברי הפוסקים : יא) וורד כו'. עתוס' שם ד"ה בטווה כו' אלא שהרמב"ם פי' דברי ר"מ שמשימה על פניה וע' רמב"ם בפי' ובר"ן ורז"ש על פדחתה כו' : יב) ורגילה בכך כ"כ ע"ש מ"ש בתשו' רשב"א באשה שמחמת קטטה עם בעלה פרעה ראשה וזרועותיה ואמר שלא אמרו אלא ברגילה ופי' בד"מ דהיינו בהתרו בה דאל"כ בלא"ה לא הפסידה כמ"ש לקמן ועוד תמוה דבהתרו אף בפ"א ואפשר לומר דבלא התרו וכל שרגילה א"צ התראה כמ"ש בא"ה"ד סי' רמב כיון דרגילה איכא פריצותא ביותר וא"כ הפרתה וכמ"ש רש"י בסוטה כ"ה א' כד"ה דל"ל איתמה כו' וא"ע"ג דאמן קי"ל כר' חנינא בס דלא מפליג היינו משום דס"ל דלא תשיב פריצותא כ"ל פה דלא אתנא אבעלה אבל לרחוק הסברה דפריצותא משמע לא פליג אבל מספקא שם להלכה למעשה אבל הא דרשב"א בלא"ה ל"ק ועח"מ וב"ש וכ"מ בגמ' שם זימנא חדא ואף פ"ש לרחוק מ"מ לא נראה : יג) או שהיתה כו'. פכב"י דל"ע שדחקו בזה והשמיטו גי' פרי"ף והרא"ש דל"ג ובימינך אפרי' כו' אלא שכב' ומולדתך אשר תולדם אחריהם וכ"כ הריטב"א שכן הגי' בכל הספרים ופקשה בזה על פירש"י ודבריו ג"כ דחוקים ופרש דבריהם ותחלה צריך להודיע דמ"ש בספרים י' לחר הכ' בפניהם מולידיו הוא פ"ס מולידיו כיון שהוא מוליד והוא האב אלא מולידיו בלא י' וכן פיו ד בפניהם יולידיו ע"ס וכ"ל ג"כ יו"דיו וכמ"ש במשני' ומפרש הגמ' דברי במשוה מהו מולידיו ופי' שכן הכנים כמ"ש ומולדתך יודיע הוא האב כמ"ש מולדת וכן אחרת' דגמ' כבהא הקומות כמ"ש בפ"ק דסכו' וש"ם מה מ' דהוא עוכר כו' וכן בשאר מקומות הרבה ומפ' הרמב"ם בפני מולידיו של אביו דהיינו של יולדיו שלא מאמר דמשני' קאמר בפניו של אביו אלא אפי' בפניו של בניו של אביו והיינו הבעל וזו"ש ניכליה לסבא בחפי בריה ר"ל בנו של רבינו וכ"מ דברי הטור הכ' בפניו או בפני בנו ואע"ג דיש לדחוק דבפניו בפניו של הבעל קאמר ובנו של הבעל מ"מ ל"נ לברר כן אלא דהטור מפ' דל"ד בפני הבעל דה"ס לפני אחיו של הבעל וכ"מ בשטה דגמ' דקאי' בפני מולידיו וכן כאחי בריה ול"ק הכל לפני הבעל. ומ"מ גם אף לגי' הזאת יכול לפרש כפירש"י : יד) וי"א כו'. הוא דברי הטור הכ"ל וכפירש"י ותוס' ד"ה יולדיו דמ"ש שמואל לרבינו וכ"ש כגוונא דהמבי' וכן לפירוש

הגהות רעק"א

כן פ"ד הגה המק לא בעלה בפניו ע"ב בחכם ועי' מ' לחם רב סי' כג :

באר היטב

ט) גו. פ' כנה"ג דף קכ"ס פ"ב ס"ו. ול"ד בשוק או בחצר אלא כל שרואין אות' עוברי דרך עוברת על דת מיקרי כנה"ג בשם מ"ץ : י) פרוע. הכלל הוא בר"ה וראשה פרוע לגמרי הוי דת משה. ואם ראש' מכוס' בקלתה או בשאר דבר אלא דאינ' מכוס' כדרך הנשים או הוי דת יהודית ובחצר שאין רבים בוקעים לפרש"י ותוס' ליכא איסור אפי' פרוע לגמרי אבל הסמ"ג הביא הירושלמי אפי' בחצר יש איסור אם ראש' פרוע לגמרי וכ' ב"ש לענין כתוב' קי"ל כסוגי' שלנו אבל לענין איסור קי"ל כירושלמי ומחצר לחצר דרך מבוי ופרוע לגמרי הוי דת יהודית וקלת' מותרת פב"ש ופ"ל סי' כ"א מ"ש. הנשים שיוצאות בכיסוי שערות שלהם ובמקו' קליעת שער נושאות שערות חוברו' שקורין קריינאל"ן בלע"ז אין בזה משום יוצאת וראש' פרוע כ"ש שערות דידה וכ"ש שערות דחברת' מעט"י שקשור הוא לה כדי שיראה' בעל' בשר אין בכך כלום ש"ג פרק במה אשה : יא) בכך. ח"מ וב"ש תמהו אי בלא התרו בה אפילו ברגילה אינה מפסדת כתובתה ואם התרו בה ועברה על ההתראה אפילו בפעם א' מפסדת הכתובה ע"ש : יב) הבחורים. ל"ד משחקת אלא אפילו אם היא מדברת שיחה יתיר' בלי שחוק הוי משחקת כי שיחה יתיר' מביא לידי שחוק ב"ח ח"מ ב"ש. יג) רם. ורש"י שם פי' בע"ז : יד) בעלה. הוא דעת הרמב"ם ולרש"י ותוס' אפילו בפני בן בעלה. ולהג"מ אפילו אם היא מקללת זקנו של בעל בפני בעל הוי מקללת ב"ש ודוקא על מגן אבל אם מכה

פתחי תשובה

א"כ מביאה עדים ע"ז כו' (וכן לעיל סק"ג ומ"ש שם) עכ"ד ע"ש: (ח) ובא עליה. עח"מ וב"ש [illegible] (ט) וראשה פרוע. עבה"ט מ"ש הנשים היוצאות כו' [illegible] (י) ורגילה בכך [illegible]

[illegible]

טורי זהב

בשוק דת יהודית היא אי בחצר א"כ לא הנחת בת לאברהם אבינו יושבת תחת בעלה אמר אביי מחצר לחצר ודרך מבוי דלא שכיח רבים וכתבו התוס' אלא בחצר פי' אפי' בלא קלתה אין בה משום פרועה שאל"כ לא הנחת בת כו' ונראה שהוכרחו לזה ולא פירשו דס"ש אם כן לא הנחת קאי על קלתה בחצר אבל בפריעה לנכרי לא אפר כן דאם כן מאי א"כ לא הנחת בת כו' דאה"נ דר' יוחנן קמ"ל דבר זה דמותר מטעם זה ואי צריך שיפוא הוי לי' למימר פשיטא אלא ה"ם הא בחצר אפילו פריעה לגמרי אין שום איסור ולמה ליה קלתה ממילא נשמע שליכא איסור בחצר אפילו בפריעה לגמרי וכ"כ הר"ן ובזה הקשה ב"י על הטור שכתב אפילו אין פרועה לגמרי אלא קלתה בראשה כיון שאינה מכוסה בצעיף תצא כו' ודוקא בר"ה או במבוי המפולש או בחצר שהרבים בוקעים בו אבל במבוי שאינו מפולש וחצר שאין רבים בוקעים בו לא תצא דמשמע לא תצא ע"י כך עכ"ג שאין זה הנין והא בחצר אפי' פריעה לגמרי מותר ובמבוי שאינו פס לש בקלתה מיהו לית לן בה עכ"ל ולענ"ד דלקושי' המקשן בנסורא לא ידע רק משני חלוקות דהיינו שוק וחצר של אדם הדר ביחידות וע"ז פריך אי מיירי רבי יחנן בשוק הא"ש איסור דת יהודית אפי' בקלתה אי מחצר יחידי של אדם אחד הא אין שם פריעת ראש אפי' לנכרי דאל"כ לא הנחת כו' דמה לי חצר שלה או חדר שלה כיון שאין שם אדם אחר ופשני שיש שם חלוקה ג' דהיינו מחצר לחצר דרך מבוי דלא שכיח רבים אבל קצת בוקעין שם בזה פס התיר' אין שם פריעה אפילו לנכרי אלא שאצר דת יהודית יש בה בפריעה לנכרי ובקלתה אין איסור כלל ובזה איירי ר' יוחנן ומש"ה שפיר אמר הטור דבהצר שאין רבים מצוין שם פי' אבל קצת בוקעין שם בזה לא תצא כיון שיש עליה קלתה וזה פי' ע"כ בחצר יחידי לנכרי שם איסור אפי' בפריעה לנכרי אם דרים שם אנשים אחרים נ"כ תוה דינו כמו מבוי שאינו מפולש דאין בו היתר כ"א בקלתה והכל ניחא בס"ד דאין כאן פתלוקת בין הטור להתוס' כלל ובפסי' כ"א כתב הטור לא תצא בפריעת ראש ולא זכר שם החלוקה השנית דהל' בקלתה לפי שסמך על מ"ש כאן ושם לא זכר רק שאסור אפילו בקלתה לזה כתב דינו כאן וברי"ס כתב ודאי גם רבינו מודה לזה כמ"ש פי' כ"א דאין איסור בפריעת (שוק) [צ"ל ראש] אלא דוקא לשוק ולא נקיט

כאן לא תצא אלא לפידק בצניעות מיהו משום [צ"ל הוי ששום] אשה לא תראה שערה כלל אפי' בבית ובמעשה דקמחית כו' עכ"ל ולענ"ד לא נתכוון הטור אלא לדינא כאשר כתבתי ע"פ התלכ' בגמ' : [ו] אי שהית' טווה בשוק וורד כו' איתא בגמ' ומה בשוק אמר שמואל בפרא' זרועותי' לבני אדם רב חסדא אמר בטווה וורד על פניה פרש"י בכבה על ירכת נגד פניה של מטה לפ"ו הוי תיבת וורד כאלו אמר וויורד ובתוס' בשם רבינו תנאל פי' וורד הוא צמר אדום היא טווה שיפול מהרירותיו על פניה והוא עו"ת מצא וכ"ה ברמב"ם כפי שהעתיק כאן בש"ע ואע"ג אם טווה בשוק צמר סתם ואינה מגלה זרועותיה אין בזה עוברת על דת יהודית לכ"ע : [ז] שהיתה משחקת. במשנה איתא ומדברת עם כל אדם אמר שמואל במשחקת עם הבחורים והרמב"ם העתיק משחקת יחיד כפ"ש כאן ובטור כ' והמדברת והמשחקת עם הבחורים וקשה הא המדברת לחוד אינו בלום וב"י הגיה שצ"ל ומשחקת דהיינו דתרוויהו חד הם וקשה למה זכר הטור כלל מדברת דזה ודאי דמשחקת לחוד הוי סגי ונ"ל דהדך משחקת דנקרא הוא פי' על פ"ס במשנה ומדברת דהיינו שהיא אומרת דברי שחוק וכ"ש אם משחקת ממש ומ"ה אמר הטור והמדברת והמשחקת עם הבחורים דהיינו שהיא מדברת דברי שחוק או שמשחקת ממש ומה שזכר עם הבחורים קאי על המדברת גם כן וא"ל למה לי משיקת ממש כיון דשגי בדיבור שחוק בזה עוברת י"ל דקס"ל דבתרווייהו דוקא אם הוא נעשה עם הבחורים דוקא שהוא קרוב לבוא לידי עבירה שאין להם בת בסלם ונראה דגם בזה צריך שהיא רגילה בכך וכ"כ ב"י בשם תשו' הרשב"א וז"ל אבל אם נגלתה ראשה בפקראי או דברה עם בת דים פעם אחת דרך שקרה ודאי לא הפסידה כתובתה פ"ה דך ורגילה בכך שובר רמ"א דוקא לפי שיטת הרמב"ם דמפרש משחקת ממש בזה אפי' בעינן רגיל' אבל לפי שיטת הטור המדברת דברי שחוק צריך לומר נם בזה ורגילה בכך וחבי' הקש' על הרשב"א למה לא נתן פעם לפי שלא התרה בה תחלה ונראה דס"ל לרשב"א דאין צריך בזה התרא' ביון שרגיל' בכך שכ"כ את"כ ב"י בסימן זה בשם ת"ה ברגילה להתייחד עם הגוים אפשר שאין צריך התרא' אבל מדברי הטור משמע דבכל פילו בעינן התראה תחלה : [ח] שהתרה בה תחלה אין צריך התרא' בשעת מעשה דוקא

(סם פ"ד) [illegible]

שולחן ערוך

בה טו) תחלה ועבר' על התראתו ואפאין עדים יח י תשבע שהוא כדברי' יט (יז) * טו) ואם רצה (יג) לקיים טז) אותה אח"כ (יג) ק אין כופין אותו להוציאה (יח) טז) מכל מקום מצוה עליו יז) שיוציאנ': הגה יז) ואינה יכולה לעכב על ידו שלא יגרשנ' [ט] (יד) ויכול (טו) לגרשה בעל כרחה (טז) ואין בזה משום חרם ר"ג (תשו' מור"מ בהגהות מרדכי דיבמות וכן הוא ברשב"א סי' תקנ"ז) יח) (יז) אשה שנזמה לבעלה שרוצה להכניס עליו כותים להרגו אם יעשה לה דבר מקרי עוברת על דת (הגהות מיי' פרק כ"ד) כ יט) אשה (יח) הרגילה להתייחד עם כותים נקראת עוברת על דת (ת"ה סי' רמ"ב):

כא (יט) י כל אלו אין להם (יט) **לא** יח) עיקר כתובה כ) ולא תנאי כתובה ולא תוספת כא) ט אבל תטול מה שהכניסה לו והוא בעין כב) בין מנכסי צאן ברזל בין מנכסי מלוג ואם כלה כב (כ) (כ) או נגנב או נאבד אין מוציאין יט) ממנו ס וכן הדין (כ) במי כג) כ) שזינתה או שיוצאת,

חלקת מחוקק

בכוף הס': (יז) ואם רוצה לקיים אותה. מילתא באפי' נפשה היא אפי' יש עדים בדבר: (יח) מ"מ מלוה עליו שיוציאנה. זה הוא דעת הראב"ד וכן הוא במרדכי ומדברי הר"ן משמע שהרשב"א ס"ל דאין זה מלוה רק רשות כמו שאין מלוה שלא למחול על קניינו וכןמשמע מלשון הרמב"ם בפכ"ד מה"א דין ט"ז עוברת על דת משה וכן זאת ששמתה דבר מכוער אין כופין את הבעל להוציא אלא אם רוצה. לא יוצי' והא דאמרי' בסוף המגרש דמלו' לגרש' אפשר דמיירי התם דפרוצ' ביותר דפרוצ' מאוד לגמרי ורוחלת וכו' כדאית' התם מיהו בפ"י מה"ג כתב הרמב"ם ושאר לגוף' בבנות ישראל הכשרות מלו' לגרש'. וסיים הרמב"ם בפכ"ד מה"א בדין הנ"ל ואע"פ שלא הוצי' אין לה כתוב' שבכתוב' מתקנת חכמים היא כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ולא הקפידו אלא על בנות ישראל הצנועות אבל אלו הפרוצות אין לכן תקנה אלא תהא קלה בעיניו להוציא' עכ"ל ונראה אם אין מוציא אותה והיא מתנהגת מכאן ואילך בדרכי הצניעות וחוזרת ממעשים הראשונים אסור לדור עמה בלא כתובה וצריך לכתוב לה כתוב' אחרת דכתוב' הראשונ' נמחל שעבוד' בשעה שעברה על התראתו: (יט) כל אלו אין להם וכו'. כלו' כל אשה שאין גופה כתחלת' שמחמת קלקול שאחר הנשואין הפסידו משא"כ נשים שמתחלת הנשואין לא היה ראוי' יש לכן דין אחר וכמו שיתבאר בסי' שאחר זה: (כ) או נגנב או נאבד אין מוציאין ממנו אפילו נאבד בפשיעת הבעל דפשיע' בבעלים הוא דהיא עמו במלאכתו וכמו שנתבאר לעיל סי' פ"ה ס"ב ובב"ח כ' דחייב בפשיע' ולא ידעתי כוונתו אבל אם מכר נ"מ שלה ואכל הדמים חייב לשלם דאין לו שייכות בקרן של נ"מ והוי כגזלן וכאיכה דעלמא ועי' לקמן סוף סי' קט"ו כתבתי דעת רש"י והרא"ש דאפי' קרן של נ"מ א"ל לשלם גבי ממאנת

בית שמואל

בד"מ כ' דנ"ל מתשובת מהר"מ שהביא בתשובת רשב"א סי' תת"ס ובתשובת הרא"ש כלל ל"ב דצריך להתרות אותה שתפסיד הכתוב' וע"ש די"ש לדחות ומשמע מכל הפוסקים עוברת על דת הן ד"מ הן ד"י צריכה התראה אלא רש"י בסוטה דף כ"ה פי' בבעי' זו אם צריכה התראה להפסיד הכתובה דאיירי דעוברת על ד"י משמע דס"ל אם היא עוברת על ד"מ א"צ התראה כיון דככר הכשילתו וא"צ התרא' בספ' מעש'וסו' כמ' ובהג"ה: יח תשבע שהוא כדבריו לדעת המגיד דוק' אם ידוע שהי' עוברת אלא שאין אם עברה אחר התראה או צריכה שבועה אבל אם א"י אם עברה דומה לטוען על השטר שהוא של ריבית דא"ל המלוה לישבע עד אחר הפרעון כמ"ש בח"מ סי' ס"ב כן ס"ל א"צ לישבע אבל אין משמע כן מדברי הרמב"ם והיינו ל' המחבר בסמוך ד"מ.וב"ח הקש' לפי דברי המגיד דאיירי כשידוע שהיא עוברת א"כ איך מוסרים לה שבועה וכ"מ תירץ דוקא אם ידוע שמשה בנדותה ונפשית רספק אז אין מוסרים לה שבועה אבל אם עוברת על שאר דברים בשירה לשבוע' דקי"ל מומר לד"א אינו מומר לכל התור': יט ואם רצה לקיים. הכה לדעת הרא"ש והמ' והראב"ד לא הפסידה הכתו' בשיטה אם יכול לקיימה וכיון דלא הפסיד לא כפינן ליה לגרשה ומ"מ מלוה הוא להוציא אותה ולשיטת תוס' והרשב"א נפסיד הכתו' דיכול לקיימה ומ"מ ס"ל מלוה לגרש אותה כמ"ש במ' אפי' לפי הכתו' דיכול לקיים' מ"מ מלו' לגרש' מ"מ הסיר מה שפסקו דהר"ג לא שייך בזה וכתב הרמב"ם שם בפכ"ד אם לא הוצי' אות' אין לה כתובה כי היכא שתהי' קלה בעיניו להוציא אותה. וכתב בח"מ אם היא נוהגת אח"כ כבנות כשירים חייב לכתוב לה כתוב' על מנה: ב אשה הרגיל' וכו' ע' בח"ה שם כתב יחוד הוא ד"מ ילפינן מקרא כמו שילפינן פרוע ראש ומבואר שם אפי' יחוד פ"א אחר ההתראה הוי עוברת על ד"מ אלא אם מחמת משא ומתן שלה נתייחד' או דוקא כשרגילו' לעשות כן הוי עוברת על ד"מ ולא בפ"א: **כא** כל אלו אין להן לא עיקר וכו' הכלל הוא כל אלו מעשים גורמים מחמת מעשיה שעשתה אחר הנישואין מ"ה אין להן אפילו ת"כ. וכתבו הדרישה' וב"ח בשם מהר"מ אשת איש שילא' חוץ לדת לא הפסיד' מה שיש בעין ממה שהכניסה' לו ומחזיר לה מה שהוא בעין כי לא קנסו אות' להפסיד מה שהוא בעין ופ' בח"ה סי' רפ"ג. ואם נגנב ונאבד משלה כתבתי בסי' אח"ז והוספת שליש מה שמוסיפים על הנדוני' הוי כנדוני' מהרי"ק שורש ס"א ובד"מ בסי' זה הביא דברי מהרי"ק משמע אף כאן הדין כן אע"ג דאין לה כאן אלא מה שהוא בעין ל"ל דבר הבא מהנדוני' הוי כאלו בעין מנדוני' וע' מ"ש בסי' ל"ו ובסי' ק'. ומזה נשמע אפילו כשהיא גרמה הגט חייב ליתן לה הוספה שמוסיפים השליש ולא כדריש' בסי' קי"ח ס"ק כ"ב וקטנה שזנתה ס"ל לרוב הפוסקים אפי' אם זנתה ברצון הוי כאונס כי פיתוי דקטנ' אונס הוא ומוהר' לבעלה ולא הפסיד' הכתוב' ורמב"ם ס"ל דאסור' לבעל' ומפסדת הכתוב'. מיהו נ"מ ונ"ל אפילו ליתא בעין לא הפסיד' כי גדולה מפסדת משום קנס שקנסו אותה חז"ל ובקטני' לא שייך קנס לכן לא הפסיד' אפי' לשיטת הרמב"ם וע' במהרי"ק שם. ואם זנת' בטעות בסיתה סבורה דאין איסור בדבר עפ"י קס"ח: כב או נגנב כו'. כתב ב"ח אם נגנב בפשיעה חייב לשלם ול"ד דהא פשיעה בבעלים הוא: ודוקא

באר הגולה

ונפבעא סוטה דף כה ע"א ל כדין מליא שטר על אכי ו והוא טוען פרוע *) פי' כשיש עדים ק אבעיא שם ולא נפשטא וכתבו הרא"ש והר"ן בפ"ז דכתובות שם כהראב"ד מספיקא כייפי' ליה ר ברייתא כתובות דף ק"ז ע"א ש שם כרב הונא וכחכמים כברייתא שם ע"ב דזינתה לא הפסידה בלאותי' קיימין ה שם

טורי זהב

דוקא כשו בדיני נפשות א"א שהתרו בה שאם תעשה כך תפסיד כתובתה: [ט] ויכול לגרשה פי' אפילו בלא התראה

ביאור הגר"א

הרמב"ם הנ"ל אבל הרמב"ם לא כ' רק דברי סנהדרין וכמ"ש בש"ע: טו) ואם רצה כו'. ע ה"ג ועי' תוס' בכוטה שם ד"ה פ"ה כו' וכ"כ הריטב"א וכ"כ המ"מ בשם הרשב"א: טז) מ"מ מליה כו' כמ"ש בכוף גיטין מרדכי והג"א שם כד"ה כ' מורינו וז"ל סימן קיט פ"ד: יז) וא"י לעכב כו'. שם כ' מרדכי והג"א וש ע: יח) אשה שנזמה כו'. כ"ש ממקללת יולדיו בפניו שם: יט) אשה הרגילה כו. ערש"י שם ד"ה דהורייתא כו' וה"ה לייחוד שהוא נ"כ דאורייתא וערש"י בסוטה כח א' ד"ה לאפ.ודי כו': כ) ולא תנאי כתובה. יבמות פט א' אין לה כו': כא) אבל הבול כו' ירושלמי והביאו הרי"ף בפ' המדיר שם ולא מנה ומאתים אלא אם לו אלף דינר מאבדת הכל ונוטלת בלויים שבפניה ויוצאה: כב) בין כו'. כן פירש הרי"ף בס"פ אלמנה שם והרא"ש והר"ן וש"ס דלא כרש"י שם ד"ה מה כו' וז"ש וכן כו': כג) שזינתה או כו' שם והיוצא כו' מסייע כו':

הגהות רעק"א

נ] שם בב"ש אות כא והוספ' שליש. נ"ב ע' משכנת חכ"ל סי' קמח:

חכמת שלמה

סעיף ח כל אילו אין להם לא עיקר כתובה וכו' נ"ב עיין בב"ש ס"ק כא מ"ש קטנה שזנתה להרמב"ם אסורה ומפסדת הכתוב' וע' מ"ש בזה במהדורא ד' על העזר בתשו' ל"ק טארניפאל סי' קיא שם כתבתי לפלפל בזה ותכין להרמב"ם דאין לה כתובה ובדין כשטעית מה דינה להרמב"ם ע"ש ודוק:

באר היטב

מכה לה או מלער' הרבה אין אדם והכם על לערו ואינ' מפסדת כתובתה מהרא"ם פי' נ"ג: טו) תחלה וכו' וה"ל להתרות בשעת מעש'. וא"ל לה בשעת התרא' שאם תעש' עוד תפסיד כתובת' הרא"ש ומרדכי ח"מ. והש"ג כ' דא"ל להתרות אות' שתפסיד הכתוב' אלא מתרה בה שאם שלא תעשה עוד וכן דעת ב"ש. וכנה"ג דף קכ"ט ע"א סי' י"ב ועי' בד"מ: טז) אותה אח"כ וכו'. כ"כ הרמב"ם בפכ"ד מה"א. ומסיים שם אם לא הוציא אותה אין לה כתובה כי היכא שתהי' קלה בעיניו להוציא'. וכ' הח"מ אם היא נוהגת אח"כ כבנות כשרים חייב לכתוב לה כתוב' על מנה: יז) שיוציאנ'. אפילו אין עדים בדבר אלא כיון שהוא יודע שהיא עוברת על דת מלו' להוציא' הר"ם מטראני ח"ג סימן קכ"ו: יח) עיקר וכו'. הכלל הוא כל אלו מעשים גורמים מחמת מעשיה שעשתה אחר הנשואין מ"ה אין להם אפילו ת"כ ועי' בסימן שאח"ז. וכתבו בדריש' וב"ח בשם מהר"ם אשת איש שילא' חוץ לדת לא הפסידה מה שיש בעין ממה שהכניסו' לו ומחזיר לה מה שהוא בעין כי לא קנסו אותה להפסיד מה שהוא בעין ועי' בב"ח סי' רפ"ג. והוספת שליש מה שמוסיפים על הנדוניא מחמת שיוכל להשתכר במעות הנדוניא הוי כנדוניא ב"ש ע"ש: יט) ממנו. אפילו הנדוני' אם אינ' בעין אבדה מהרמ"ש סי' ל"ז וכ"כ כנה"ג בשם רוב פוסקים ע' דף קכט ע"א סי"ד: כ) שזינתה. אפילו

פתחי תשובה

[illegible]

עיר מקודש

[illegible]

א כאותה ששנינו ביבמות דף פז ע"ב וגיטין דף עט ע"ב שהרי כל אותן הנשים אלו זנות הן מפסידים כתובתן ב משנה נדרים דף צ' ע"ב

שיוצאת משום שם רע שאיבדה עיקר כתובה ותוספת ונוטלת מה שהוא בעין מכל מה שהכניסה כד) א וכן הדין בכל אותם ששנינו בהן תצא מזה ומזה:

ו ב אין עדים שזינתה אלא שהיא (כא) אומרת שזינתה (כב) אין חוששין לדבר זה לאוסרה (כג) דשמא עיניה (כד) נתנה באחר כג כה) (כה) (ודוקא שאין (כו) כא) רגלים לדבר

כג ודוקא שאין רגלים לדבר פתוס' יבמות דף ק"ד כתבו האומר' טמאה אני והיכא רגלים לדבר ואיכא נמי טעמים להיתר כי הא דאיתא סוף נדרים אם אתי כבעל והנחשד לא הסתיר את עצמו מותרת לבעלה דאם איתא דעבד איסורא ארכוסי הוי מרכים וכ"כ הרא"ש ובא"ע הביא דבריהם בפשיטות ואשתמט' מיניה דברי תוס' פ' אע"פ דף ס"ג דפליגי ע"ז ואין מתירין אותה מטעם הנ"ל כשאומרת טמאה אני ע"ש ובפסקי מהרא"י סימן רכ"ב הקשה דדברי תוס' הנ"ל סותרים זא"ז ותירץ מה שכתבו בפ' אע"פ הוא מדברי הרשב"א מפכ"ן אשר איכר תוס' וכ"כ מדברי הג"ה זו היכא דאיכא רגלים לדבר אסור' ואין חילוק בדבר ואם אלמנה נשאת לכהן ואחר הנישואין נתברר בזנת' קודם הנישואין ואמרה שזנתה מבעל אחותה א"כ נעשית זונה ואסור' לבעלה שהוא כהן עיין תשובת נ"ל סי' פ"ב אם היא נאמנת ואין לדמות למ"ש ס"ס מ"ו לדעת רמ"א אם קול יצא קודם הנישואין נאמנת לאסור את עצמ' לבעלה וכאן נ"כ נתברר שזנתה קודם הנישואין דשם גרע טפי שאומרת סקול הי'

אמת דנתקדשה אבל כאן אף שזנתה י"ל שזנתה עם אחר גם למ"ש שם ליה. הדין מ"ש שם. ואם זנתה וא"י עם מי עפ"י סי' ו' מ"ש בזה. ואם ע"א אומר שזנתה וגם שותקת הוי כהודאה ולא אמרינן שמא עיניה נתנה באחר וחייב לגרש' אפי' ספק א"נ כעיניו כתרי וחייב לגרשה ע"פ הדין כ"כ מהרש"ל אבל לתירוץ הב"י בסימן זה אינו חייב לגרשה ע"פ הדין אלא מדיני שמים חייב לגרשה ועי' פרישה סי' קע"ח. ואם ע"א אומר שזנתה ואומר דבעלה יודע שזנתה ובעל שותק והעד מסימן ליה כתרי כתב מהרש"ל דחייב לגרשה לצאת ידי שמים ועל פי הדין אינו חייב לגרשה והיינו מ"ש הרי"ף והרא"ש פרק האומר והטור בסימן קע"ח דאינו חייב לגרשה על פי הדין אף על גב דשתק לא אמרינן שתיקה כהודאה הוא כמ"ש בתוספות פרק האומר ואין לדמות דינים אלו למ"ש בי"ד סימן קכ"ז לענין אם אומר נתנסך יינך. משום דבר ערוה שאני. ואם אינו שותק ואמר לעד מכין לך זאת אז אינו חייב להוציאה אפילו מדיני שמים אפילו אם מאמין לו אח"כ אלא משום לזות שפתים

ביאור הגר"א

כד) וכן הדין כו'. ערש"י שם ד"ה כסם שאמרו כו' וד"ה נשים כו' והקשו עליו שא"כ נשאת נגם פסול דפ' הזורק ומי שהלך בעלה למ"ה דם תחתם רבה יש להו תוספות והיכי אפשר שיפת עדיף מעוברת על דת לכן פי' דלאו בליסנא סליא שאמרו א"ל כתובה ר"ל מפסדת וכגון נמי נק"ם הבעל שאמרו כשלא למי שאין לו נכים הלא כו' ושאמרו יצאת כו' ר"ל שאח"כ נתקלקלו הרשב"א והרא"ש והר"ן ונ"פ ובירו' הנ"ל נשים שאמרו יוצאות בלא כתובה כו' אפי' אלף דינר כו' ו.ועלה כו' וכנ"ל: כה) ודוקא שאין כו'. עסוכ' שם ס"ג ב' בד"ה אבל. ועוד ק' מאילהי כו' וא' דאי הוה מידכב כו' וכן נראה דבאומרם כו' והיינו משום דרגלים לדבר דבלה"ה ודאי נוהר נ.מתני' דנדרים שם וכנ"ל בש"ע ועפוס' נס יג א' ד"ה מעלה. וי"ל כו'. ואף לדברי התוס' דיבמות כה א' בד"ה א"ר דמי דפליגא את"ש כפ' אע"פ מ"מ נ"ל דדוקא בההו טעמי אבל בלא"ה יש לאוסרה משום דרגלים לדבר וז"ש תוס' שם ואין לסמוה כו' ולא כ' כן אמסכי' דנדרים הנ"ל וכן ברא"ש שם אבל הר"ן בנדרים שם בד"ה בבלאי כו' כ' והא כו' וכמ"ש לטעם ואם היה

באר היטב

אפילו זינתה בעוד' פנוי' ונודע לבעל' אח"כ. מהרי"ט אה"ע סימן ע"ו: כח) רגלים לדבר ע' ב"ש. אם אלמנ' נשאת לכהן ואחר הנישואין נתברר בזנת' קודם הנישואין ואמרי שזנת' מבעל אחות' א"כ נעשית זונה ואסורה לבעל' שהוא כהן עיין תשו' למח לדק סימן פ"ב אם היא נאמנת ואם זנת' וא"י עם מי ע"ל סי' ו'. ואם ע"א אומר שזינת' והיא שותקת הוי כהודא' וחייב לגרש' מהרש"ל ועיין דרישה סימן קע"ח. ואם ע"א אומר שזנת' ואומר שבעל' יודע שזנת' ובעל שותק והעד מהימן לי' כתרי כתב מהרש"ל דחייב לגרש' לצאת ידי שמים ועפ"י הדין אינו חייב לגרש'. ואם אינו שותק ואמר לעד מכין לך זאת אז אינו חייב להוציא' אפילו מדיני שמים אפי' אם מאמין לו אח"כ אלא משום לזות שפתים יגרש אות' וכן אם אומר שזנת' ואין הבעל יודע אז אפילו אם שתק הוי כאלו לא שתק דאין שתיק' ראיה אלא כשהוא יודע אם זנתה

פתחי תשובה

ע"ש: (כא) אומרת שזינתה. ע' בב"ש מ"ש מאיר שכתב דאף דממתני' סוף נדרים מקור דין זה ליכא משמע אלא ב... שאומרת נטמאתי לאוכא שאיכ"ה פקדת הכהונ' באמירתה הוא דחיישי' דעב"ג אבל אשת ישראל שאומרת נזינתה ברצון מספדת הכתוב' כימא מסוך שנאמנת כו' (ע' בכו' כסוכות כב ב' וגם בנים' שילהי נדרים וע' בה"ט לעיל סי' ו' ס"ק כב) אמנם בירושלמי ...

[illegible]

עזר

[illegible]

מקודש

[illegible]

חלקת מחוקק

ממאנת והספר דס"ס הכא ויש לחלק : (כא) אם יש רגלים לדבר נאמנת. עיין בהרא"ש פ' שני דיבמות אף כאומר' טמאה אני לך איכ' רגלים לדבר או איכ' טעמ' לסיתרא כגון דאמרי' אם איתא דעברא אסורא ניחא ליה דלימות או אירכוסי הוי מירכס אין אוסרין אות' פי' שם שכ' טעם לדבריו :

(כב) ונתנה אמתלא לדבריה יש לדקדק אם מועיל אמתלא אף לאחר זמן ולא נחוש שמא למדוה לטעון אמתלא זו וכו' שאין יכול לחזור ולטעון לענין ממון מחויב לסתור בשלא תוך לב"ד אע"פ שנתן אמתלא לדבריו וכמו שמבואר בח"מ סי' פ' ואע"פ שאשה שאמרה א"א אני ואח"כ אמרה פנויה לאחר זמן נאמנת כנותנ' אמתלא שאני איסורא מממון והודאת ב"ד לענין ממון כעדים דמי ומה תועיל האמתלא להוציא ממון מבעלה ואין לך אמתל' גדולה מזה שאמרו במשנה אחרונה בנדרים דף צ' ע"ב שמא עיניה נתנה באחר ואעפ"כ לענין ממון קי"ל כמשנה ראשונה שם וכן משמע מדברי המ"מ סכ"ד מא"א פ"ט :

(כג) אבל אין כופין אותו להוציאה דאין דבר שבערוה פחות משנים ואין ב"ד מ...אין רק בעדי' : (כד) אבל אם נאנסה אפי' שסוף הביאה ברצון לא נאסרה לבעלה באשת ישראל ולא אבדה כתובתה באשת כהן : (כה) נאמן עלי' כע"א . דס גיטן דיבורי' לענין שנחשוב אותו כע"א לא הי' צ"ך לפלגינן דבורי' שעדות ע"א אינו כלום בערוה אלא אם דעתו סומכ' עליו ח"כ להוציאה וא"כ אפי' לא פלגינן דבורי' אם דעתו סומכ' עליו שאומר אמת אף שרשע הוא לא גרע מקרוב או אשה אף שפסול לעדות מ"מ דעתו סומכ' עליו אלא נכלפרף עם אחר ולאוסר' על בעלה קאמר דפלגינן דבורים ונרא' אם בא עוד עד כשר ואמר ג"כ שזינתה עם זה העד וא"כ לפי דברי העד השני העד הראשון פסול אפ"ה נאמן על האשה דאיכא שני עדים ואינו נאמן על העד הראשון דלא יקום ע"א בא"ש לפוסלו : (כו) הנחשד מצטרף עם האחד . היינו בדאיכא רגלי' לדבר שהז לא חיישי' שמא עיניה נתנה באחר רק שהיא מכחשת העד ופ"כ מצטרף גם הנחשד ופלגינן דבוריה והוי כשני עדים כברים שמעידין א' ראה שזינת' וה' שמע שהודי' וכמקום דאיכא רגלים לדבר הודאת' בפני ע"א כאלו ראה שזינתה והודאה אחר הלואה מצטרפין ואעפ"י שלדברי כאשה הנחשד פסול מאמינין אותה לגבי עצמה ולא לגבי הנחשד לשוסלו ומיהו אם הי' חשוד בלהו הכי פסיל לעדות אשה בין לאסוקי בין לפיוגא ועיין בתשובת הרשב"א אלף רל"ז : (כז) הודית לפני א' שזינת'. לאו דוקא לפני א' אפי' לפני שנים דהא הטעם שמא עיניה נתנה באחר שייך אף בשנים

שלחן ערוך

לדבר (כא) (כז) אבל אם יש רגלים לדבר (כח) נאמנת (פסקי מהרא"י סי' רכ"ב) ג כו) אבל איבדה כתובתה כז)עיקר ותוספת ומה שאינו בעין מנה שהכניס' לו כד כח) (ואם חזרה בה(כב) (כט) ונתנה אמתלא כב) לדבריה למה אמרה בתחלה כן נאמנת) (הגהות מרדכי דקדושין) כט) ד ואם היה מאמינה ודעתו סומכת על דבריה ה"ז כה חייב כג) להוציאה (כג) (ל) אבל אין כופין אותו להוציאה(כד) ה אבל אסנאנכה לא הפסידה כתובת' כו לא (לא) אשת כד) ישראל כז ולא אשת כה) כהן: הגה ועי' ל סי' קע"ח סעיף ט ל) אמר א' (לב) על אשה אחת (לג) שזנתה עמו (כה) נאמן עליה כעד אחד כח (לג) דפלגינן כו) דיבוריה (רשב"א סי' תקכ"ב) כט לא) ואם היא הודית לפני אחד שנטמאת (כו) הנחשד [י] מצטרף (כד) כז)עם האחד לאסרה על בעלה(פסקי מהרא"י סי' רכ"ב) ל (כז) לב)הודית לפני אחד שזנתה ואח"כ אומרת ששקר הוא ומכחשת העד המעיד עליה מותרת לבעלה אף אם מאמינהבעל לעד המעיד עליה(לה)דאמרי' בתחלה

בית שמואל

ספתי"ז יגרש אותה והיינו מה שכתב הטור בסי' זה וכן אם אומר שזנתה ואין הבעל יודע או אסי' אם שותק הוי כאלו לא שותק דאין שתיקה ראי' אלא כשהו' יודע אם זנתה . ואם ידוע שנתיחדה עם אחד ואמרה דזנתה נראה דנאמנת ונשמע כן מדברי המרדכי והג"א שהבאתי בסמוך ואיתא לקמן בסי' קנ"ח מ"מ צ"ך לדין מ"ש בסמוך אלמנה שזנתה ש"ס שאומרת שזנתה עם זה שנתיחדה עמו דאיכא רגלים לדבר ועיין סימן ז' : כד ואם חוזה וכו' כתב בח"מ אפשר לאחר זמן אין מועיל אמתל' כי יש לחוש שמא למדוה לומר כן ויש לדמות לטוען וחוזר וטוען דאין נאמן אחר שילא מב"ד כן ס"כ אין מועיל אמתל' כי אמתלא אינו מועיל אלא לענין איסור ולא לענין ממון : כה חייב להוציאה ואם ע"א מעיד על איסור אין חייב לגרשה אפילו אם הוא נאמן בעיניו כתרי תשו' מהר"מ מלובלין סימן ס' ועיין קע"ח : כו לא אשת ישראל מבואר בש"ס אפילו אם היה סוף ביאה ברצון מותרת לבעלה כיון בתחלה היתה באונס הוי כאלו בסוף נמי הי' באונס דאמרי' יצרא אלבשה: כז ולא אשת כהן אע"ג דאסירה לבעל י"ל נסתחפה שדהו ומזלו גרם דהוא כהן ועיין בגמ' פ"ב דכתובות : כח דפלגינן דיבוריה ואם בא עוד ע"א ומעיד כן מצטרפים עדותם של זה וזה והוי שני עדים ואפילו אם השני אומר דזנתה עם הראשון לא נפסל הראשון מחמת עדות של השני כי לא נפסל ע"ס ע"א וכ"כ בח"מ : כט ואם היא הודית וכו' היינו דאיכא רגלים לדבר או אמרי' מה שהודית לפני ע"א הוי כאלו ראתה דזנתה אלא דיכולה להכחיש את ע"א אלא השתא מצטרפים את הנחשד והוי כאלו הי' שני עדים כ"כ בח"מ : ל הודית לפני א' לכאור' קשה מאי קמ"ל דהודא' שלה לא מהני לפני ע"א ת"ל אפילו אם היא אומרת כן בפני כמה עדים דאסורה לבעלה ופומדת בדיבורה מ"מ היא מותרת לבעלה דלא"י לאסור את עצמה לבעלה ואמרי' שמא עיניה נותנת באחר וי"ל דקמ"ל אפילו אם הוא סומך את עצמו על דבריה מ"מ מותרת לו קשה מנ"ל דין זה דהא דבר זה לא נשמע מדברי מהרי"ק שם ואפשר דקמ"ל דמותרת לבעלה כשאומרת שקר הוא דה"א כשאומרת שקר הוא גרע טפי מאומרת פדיין אני אסורה לבעלי ויש לדמות למ"ש בסימן מ"ב בשם מהר"ם פדווה כשאומרת לא קבלתי קידושין גרע טפי אף ע"ג לענין ממון קי"ל עד מפי עד כראשון נאמן מ"מ לענין איסור חוששין לדברי העד השני כמ"ש רס"ז ה"מ דאסורה לבעלה קמ"ל . ולענין הפסד כתובה פשיט' אינה מפסדת ע"ס ע"א כשהיא מכחיש אותו אבל אם הודית לפני שנים הפסידה הכתובה

באר הגולה

ג טור וכ"כ הרמב"ם בפכ"ד וכו' ה"א שתכוגית דב' . בס יש ראיה לזה רק על נב דקי"ל כמשנ' אחרונ' מ"מ לענין ממון הודאת' שזנתה ברצון כאלו עדים ד שם ושם מעובדא דחד סמיך דהוה נביה דמר שמואל וכו' קידושין דף כו ע"א ה פש"ע שם

ביאור הגר"א

מאמינ' כו' : כו) אבל איבדה כו'. גמרא דנדרים שם כמאי עסקינן כו' ובהג"ג: כז) עיקר כ' כנ"ל ק"ה : כח) ואם חזרה כו' . כמ"ש בכתובית כ"ב א' כא"ח ונדה : כט) ואם כו' מהא דקדושין ס"ו א' ונ"ריס הנ"ל. הגמ"ר פ"ב דיבמות סימן סשל"ב כתב בשם הס"ג נרסי' בירושלמי האומרת טמאה אני לך אם נתנה אמתלא נאמנת וא"ל נהנה אמתלא אינה נאמנת א"ר אילא אם הי' חבר יוליא אבל בסמ"ג ובירושלי' שלנו סוף נדרים ליתא אלא דר' אילא לבד ועוד כ' סמ"ג והגמ"ר בס בשמו באם הוא מאמינ' חייב להוליא דלא כרמב"ם וש"ע ז ל) אמר א' כו'. כרבא בפ"ק דסנהדרין : לא) ואם היא כו' שם בשנ' מצטרף עם אחר כו' וכמ"ש בפ"ג שם דהודאות אחר הלואות כו' מצטרפין: לב) הודית לפני כו'. דא"א לומר שהוא סומך על דברי העד שמא היא שקרה לפני העד

חכמת שלמה

סעיף ' אבל אם נאנסה לא הפסיד' כתובת' לא אשת ישראל ולא אשת כהן כ"כ עי' מ"ש בזה בתשו' במהדורא זיין על הט"ז דל"ד בתשובתי לקק קר קא דרך אגב ע"ש ודוק ומ"ש בראש הסעיף אין עדים שזינתה אלא שהיא אומרת שזינתה אין חוששין לדבריה וכו' כ"כ עיין מ"ש בזה במהדור' ואו על הט"ז סי' פ' בתשו' ל"ק מהאיוקע כמוך לבא"ר קנ"ז מקומו בהל' גיטין סימן קנ"ד ושם הארכתי בזה בעז"ה בכמה ענינים ובביאור דברי התוס' בכתובות דפ"ג ובדין זה אם כופין אותו לגרש או לא ודוק :

עזר מקודש

א ס וכדומה מה שיין כן בדאשכחת שהבור' בזה כמה כעמים ואין המבלא כרא' במסורם הדין נריך הוא לנ"ס' דוקא איכף ואיברע נאמנות' לגמרי ויהי' הילך סיהי' המגרש בכל מעין זה הוא על לד היתר טוב :

סעיף ז (ואם הי' מאמינ') פעם אחד עיינתי עם הרב החכיד המפורסם בש"ע מו"ה חייס נ"י האבד"ק סבערנאווין יל"ו לודות מהימן לה למשנ' אחרונ' דנדרים אם הוא מהתוה"ק ועיינתי אז בתו"ס המיוחסות להרמב"ן ז"ל בזה שמשם יש בעין הכרע ע"ש והס"ם סוף נדרים שכתבו מלך הרס דהנמ"ה ז"ל על במאמין אין הכרע כ"כ כי י"ל שאין אנו מאמינים יו שמאמין וכהנה י"ל עוד ואין ההלכ' קבוע' כך ג"כ ושמעתי ממו"ח נ"י בזה שנוטה אללו שהוא מהתוה"ק וכמו שבהינה שויא אנפשי' חתיכ' דאיסורא ברור אללו שהוא מהתוה"ק ואמר בכ"ה במוה"ימ"ש ז"ל וגם שאיננו מלד נדר דהא כן הי' מועיל התר' מכל מקום הוא מלד חזק' שאין כן שויא אנפשי' לבד וזן במאמין ולא

באר היטב

ז נהה . ואם ידוע שנתייחד' עם א' ואמר' דזנתה נראה דנאמנת ע"ל סימן קע"ח וע' כנה"ג וב"ש : כב) לדברי'. כ' הח"מ דלאחר זמן אין מועיל אמתלא ע"ש: כג) להוליא'. ואם ע"א מעיד על כיעור אין חייב לגרש' אפילו אם הוא נאמן בעיניו כתרי מהר"ם מלובלין סי' ס' : כד) ישראל . אפי' אם הי' סוף ביאה ברצון מותרת לבעל' כיון בתחל' הי' באונס הוי כאלו הסוף נמי באונס דאמרי' יצרא תקפ'. ב"ש : כה) כהן . אע"ג דאסורה לבעל י"ל נסתחפה שדהו ומזלו גורם דהוא כהן : כו) דיבוריה . ואם בא עוד ע"א ומעיד כן מצטרפי' עדותם של זה וזה והוי שני עדי' ואפי' אם השני אומר דזינת' עם הראשון לא נפסל הראשון מחמת עדות של השני כי לא נפסל ע"פ ע"א ח"מ ב"ש : כז) עם א' וכו' . היינו דאיכא רגלים לדבר או אמרי' מה שהודית לפני ע"א הוי כאלו ראתה דזנתה אלא דיכולה להכחיש את ע"א ומלטרפין את הנחשד והוי כאלו הי' ב' עדים

שמחזיק כן על עלמו וכ"ה בזה והביא ראי' מההוא' דנבי עבה טעש' סימן כרא"ש כבס שהוא טריפ'. עכח"ש שם ואמרתי לו שאולי יש חילוק כי שם החזיק כן לגבי כ"ע ושייך שפיר חזקה מה שאין כן שם שמחזיק כן עדיין ולנע"ע: נשלם חלק ראשון עזר מקודש

פתחי תשובה

אח"כ אמתלא רק שהי' ספק להב"ד אם היא אמתלא מבוררת וגם הי' דחק גדול להוליאה כי הי' לה בנים דאפשר בכה"ג לסמוך ע"ד הב"י בש"ג סי' קע"ח שי"ל להוליאה אם אינו מאמין כלבו לדברי ה"ד אף שהוקם ומקיים שם אלו היתה אשת ישראל אפשר הייתי סומך להתיר בפשיטות אך לפי ש יא אשת תן (עי' בדברי הב"מ שהובא לעיל) ומע"ה עשו ביוחסין ואיני ר לה לסמוך על דעתי עד שיסכימו שני גדולי הוראה ע"ש נאריך ועי' ב' א"ל סי' קן ובתשו' בית אברהם סי' פ"ו ומ"ש הב"ש ואם ידוע שנתיחדה כו' עי' בתש' רע"ק איגר סי' פ"ח שהאריך בזה וע"ש בסי' קי"א. ועי' בת' בית אברהם סי' ע"ד אות י"ד מ"ש בזה והביא שם דבתשו' מהרי"ט נאמן ק"ם פ"ו כ' בפשיטות דיחוד לא הוי רגל"ד ע"ש מ"ש על זה : (כז) אבל אם יש רגלים. עי' ח"מ שהביא דברי התוס' והרא"ש פ"ב כמות דהיכא דאיכא נמי טעמא להיתר אין אוסרין אותה והב"ש תמה עליו מדברי התוס' כתובות פ"ב דפליגי ע"ז ומקיים הב"ש וכן נראה מדברי הגה זו היכא דאיכא רגלים לדבר אסורה ואין חילוק בדבר עכ"ל ועי' בס' ב"מ שתמה על לשון הב"ש בת"ש ואין חילוק בדבר דודאי גם להב"ש יש חילוק בדבר דהיכא דאיכא רגלים לאיסור לאחר כאמנת לגמרי ומחויב להוליא משום לאו דידי' ואפי' אמתלא לא מהני לה אח"כ ובהיכא נמי רגלים היתר אינה אסורה אלא משום לאו דידה דשויה אנפשה חד"א ומועיל ע"ה. ועי' בדברי תשו' כו"ב סי' ע' שהובא לעיל ס"ק כ"ח : (כח) נאמנת. עי' בת' בית אברהם סק"ע ע"ד שכ' וז"ל איברא דלפי מה שכא במכתבו שהאשה הזאת היתה סובאת תמיד לבעלה וא"כ הא מבואר בדמ"א סי' קפח ס"ט דאם הי' לו קטט עמה אינו כן הבעל שמאמין לדברי העד דודאי מחמת שנאה אמר כן וא"כ כמו דלגבי הבעל גם להפוסקים דיוכל להאמין לדברי העד מ"מ בקטט אינו נאמן וה"ה בדידה גם היכא דהימנוה לדידה משום רגל"ד מ"מ לא הימנוה בקטט אך יש לחלק כו' וגם בעיקר הדין דקטט כ"ל דהוא נובע מתשו' המי חסות לרמב"ן כי' קלב ושם מבואר שהבעל הי' מרגיל קטטה ושם לה כמה עלילות דברים והוחזק כולו בשקר כו' וא"כ נראה דגם כונת הרמ"א בקטט הוא ג"כ דוקא בכה"ג שהוחזק כזרן והרב' לזה מדברי תשו' הרא"ש כלל ל"ב סי' י"ב כ' (נראה ד' ייגו הדין בכ' בש"ע כי' קעח סעיף יו ולפמ"ש שם בשם ה' גבעת שאול אין זו ראיי) וא"כ מכ"ש בידה דבכל היכא דהימנוה משום רגל"ד ה"ה בקטט דכולהו בשי אמרי גרסני ולא מקרי קטט רק כהוחזקה כפרנית אך נראה דמ"מ י"ל דעפ"ז מקרי רגל"ד להיתר כיון שטוענת תמיד לבעלה וא"כ אליה בפלוגתת הח"מ והב"ש אי מהני רגל"ד להיתר כנגד רגליב לאיסור (עמ"ש לעיל ס"ק כ"ח) אמנם מאחר דבכ"ד איכא ג"כ הלא דל"פ כו' עכ"ל ע"ש. ודברים אלו נאמרו ונאמר גם כאן שם ...

[illegible]

הכתוב': **לא** אם עמד וגירשה היינו שעמדה בדבריה כמ"ש שם בתשובה ובד"מ: **לב** לפי"ך משביעה בכ"מ מדמה דין זה לאומר פרעתי הש"ח וטוען שישבע המלוה דצריך ליבבע כמ"ש בח"מ סי' פ"ב לכן אם ראה בעצמו שזינתה הוי עדי' ודאי והוי כאלו הי' טוען פרעתי אבל אם לא ראה בעצמו וא' מקרוביו אמר לו שזנתה א"י להשביעה וכן ס"ל להרמב"ם בפלוגתא דא"י להשביע את הכתבע ע"ס אחד כמ"ש בח"ה סי' פ"ה ועל הרב רמ"א קשה דפסק שם דיכול להשביעה ע"ס אחד וכאן סתם ופסק דא"י להשביעה ועיין בפרישה וסמגיד חולק ע"ז וסבירא ליה אפילו אם ראה בעצמו שזנתה א"י להשביעה. ומדמה דין זה לאומר שטר זה שטר אמנה הוא או של ריבית דא"י להשביעה: **לג** אלא אם מאמין לו גם כן בשאר דברים כתב במהרי"ק דוקא נכרא דגים ביה ומנוי אלו כעובדא דש"ס דאיתא שם דאמר רבא שאני בת רב חסדא דקים לי בגווה טובא אבל אם מאמין לו מחמת שהוא מוחזק בחסידות ולא

וכמשנה אחרונה דנדרים דף צ' ע"ב רק לענין הפסד כתובה יש חילוק בין ע"א לשנים דבע"א לא הפסיד' כתובתה כל שמכחשת אותו אבל בשני עדים אף שאין אסורה לו למשנה אחרונה מ"מ כתובתה הפסיד': **(כח)** אסור להחזיר'. היינו בעומדת בדבריה לאחר שגירשה שאז לא שייך לומר עיניה נתנה באחר

בתחלה שהודית נתנה עיניה באחר ועכשיו חוזרת בה (שם במהרי"ק שורש פ"ב) **לג)** אשה שאמרה לבעלה שזנתה אע"פ שאינה נאמנת **לא** אם עמד וגירשה (לו) **(כח)** אסור כח) להחזירה ואפילו אם הסזירה יש לחוש (מהר"ס פדוואה סי' כ"ד):

ז (כט) ו **מי** (לז) **שראה אשתו** כט) **שזינתה או שאמר לו א' מקרוביו או מקרובותיה שהוא מאמינם** [יא] **וסומכת דעתו עליהם שזנתה אשתו** (לח) **בין שהי' האומר איש בין שהית' אשה** (לט) **הואיל וסמכה דעתו לדבר זה שהוא אמת ה"ז חייב להוציאה ואסור לו לבא עליה ויתן כתובה** לד) **ואם הודית לו שזינתה תצא בלא כתובה** לב לה) **ז** (מ) **לפיכך משביעה בנקיטת חפץ שלא זינתה תחתיו אם ראה אותה** ל) (מא) **בעצמו ואח"כ תגבה כתובתה** (ל) [יב] לו) **אבל בדברי אחר א"י להשביעה אלא ע"י גלגול:**

הגה הרבה קרובים כולם אינם רק כעד אחד (הגהות מרדכי דיבמות) וע"ל סי' קפ"ח סעיף פ' לז) וי"א דלא יכול לומר שמאמין לעד לג אלא אם מאמין לו

דסא נירשה ומותרת לכל אדם אלא ודאי קושט' אמרה ושויתה נפשה חתיכה דאסורה לו אבל אם חזרה מדברים הראשונים ואומרת טהורה הייתי ונתנה אמתלא לדברים הראשונים למה אמרה טמאה אני אז מותר להחזירה: **(כט)** מי שראה אשתו שזינתה וכו' עיין דינים אלו בתשובת הרשב"א סי' אלף רל"ז רמ"ט ר"נ: **(ל)** אבל בדברי אחר וכו' כך היא גירסת הט"ו בדברי הרמב"ם וכן כתב הב"י והכ"מ ומפרש שאם הוא טוען ברי יכול להשביע' כדין כל לוה שיכול להשביע את המלוה שלא נפרע שטרו וכמבואר בח"מ סי' פ"ב אבל אם טוען ע"פ ע"א א"י להשביעה כשהוא טוען שמא והא דתנן ע"א מעידה שהיא פרוע תשבע היינו כשהבעל טוען ברי אבל המ"מ גורס בדבר אחר והכוונה שהבר כתב המ"מ לפני זה בדין עוברת על דת בדין י"ד שכ' שם הרמב"ם אחר שתשבע שלא עברה על דת הרי זה נותן כתובתה וכתב שם המ"מ דאם יש עדים שעברה על דת יהודית רק שהיא טוענת שלא התרו בה מאחר שעכ"פ עברה נריכה ליסבע היא כופרת לגמרי אין עליה שבועה קודם שתטול כתובתה דומה לזה אם הלוה טוען על המלוה שטר אמנה או ריבית שאינו יכול להשביע המלוה מחמת כך רק אחר הפרעון וכן פסק בח"מ סי' פ"ב סעיף י' ודוקא גבי טענת פרעון נריך המלוה לישבע קודם שיטול וזה ג"כ כוונת הרמב"ם כאן מאחר שבזמן המקדש הי' יכול להשביעה ולהשקות' על חשד זנות גם עתה כשהבעל טוען ברי שזינתה ומכ"ש אם יש כאן ע"א נריכה לישבע אבל בדבר אחר כלומר בטענות אחרות שטוען עליה אינה נריכה לישבע קודם שתטול דדמי לטענת אמנה או ריבית וסמ"מ הניח הדבר בצ"ע למה תשבע בטענת זנות אם היא מחזקת

כתוקה כשר' ורלותי בב"ח הקשה על דברי הס"מ איך ישביע אותה כשעוברת על דת משה בעדים והיא חשוד' על השבוע' כשעבר' על דת משה ובלאות אין זה קושי' רק כששימשתו נדה שגם היא עברה על איסור כרת אבל בשאר דברים שהשקיל' אותו ועבר' על לפני עור אינה נפסלת לשבוע' בכך ומכ"ש כשעברה על דת יהודית שדברי המגיד וכו' כהוגים שם ומ"ש הב"ח שם בסכ"ד מס"ח וז"ל הא דתנן ע"א מעיד' שהיא פרוצה דוקא כשהבעל טוען ברי עכ"ל לא ידעתי מניין לו ואפי' ש"ד הסכימו גדולי הפוסקים שמשביעין ע"פ העד כמבואר לקמן סימן ע"ה מכ"ש שבועת המשנה דע"א מעיד' שהיא פרוצ' : (לא) ושהת' עמו כדי טומאה אסורה לבעלה לשון הרמב"ם ה"ז אסורה על בעלה עד שיבקל' מי המרים וכו' והיום שאין שם מי סוטה נאסרה עליו איסור עולם והולא בלא כתוב' וכו' : (לב) ודוקא שאמר לה בלשון קינוי שאמר לה אל תסתרי עם פלו' אבל אמר לה אל תדברי עם פלוני או לא יהא לך עסק עם פלוני לא הוי קינוי . ל' מהרי"ו : (לג) אמר לה בינו לבינה . זה הוא דעת רבי יוסי בר יהודה דס"ל דקינוי ע"פ עצמו ואפ"ה שפסק הרמב"ם בהלכות סוטה כר' יהושע היינו לענין השקאת מים המאררים אבל לאסרה עליו יש לחוש לדברי ר' יוסי בר יהודה : (לד) אסורה לו וחייב להוציאה. הרמב"ם כתב אסורה עליו בזמן הזה שאין שם מי סוטה כלומר דאלו בזמן הבית אף שאין משקין אא"כ קינה בפני שנים ונסתרה בפני שנים מ"מ בזמן הבית הי' אפשר לה לעשות תקנה שיקנא לה בבית בפני שנים והיא תסתיר עצמה בפני עדים וי"ג על עליה גם סתירה ראשונה ותשתה מי המרים ותהי' טהורה לבעלה אבל בזמן הזה אין לה תקנה אף שאין עדים בסתירה ראי' שלו כמא' עדים דמי לענין לאוסרה עליו וכן אם היא תודה בכתיר' הודאת' כמאה עדים לענין הפסד כתובת' : (לה) לפיכך מביע' ע"ז כבר כתבתי בס"ק ל' שהמ"מ מגמגם בשבועות אלו ואין זה דומה לטענת פרעון שיכול להשביע' קודם שתטול: (לו) עוברת על דת היא. כלומר אע"ג דאין קינוי רק על הסתירה אבל אם קינה לה שלא תדברי עם פלוני ודברה או אפי' נסתרה אין זה קינוי מ"מ הכא שהשביע' על הדבור עברה על שבועתה דלא גרעה ממנודרת ואינה מקיימת כ"כ הרא"ש בתשוב' ונרא' אף אם גם הוא נודר ואינו מקיים דמעתה נדר ושבוע' לא הפסיד' כתובת' אבל מ"מ היא בכלל מדברת עם כל אדם מאחר שבעלה מקפיד על כך והשביע' דלא עדיפה מהיא דאמר' פלם הב לי סלך (הובא לעיל ס"ק י"ב) : (לז) תפסידי כתובתך כבר כתבתי לעיל סעיף ד' שנ"ל לא כן ודלא כהגהות אלפסי שכתב בשם ריא"ז שאפי' אם התרה [illegible] לא תפסיד כמנהג הרע הזה והיא מוחזקת ברשעה יוצאת בלא כתובה :

קטז (א) הנוש' אחת מחייבי לאוין אבל אם נשא אחת מחייבי כריתות דאין קדושין תופסין ואין צריכה גט א"צ למיהב כתוב' ואפשר דתוספות כתובה יש לה בהכיר בה שרצה ליזוק בנכסיו מפני חיבת ביאה אפשר אפי' בלא הכיר בה יש לה תוספות כמו חייבי לאוין ואיילוני' דסברי שיערב עליו המקח וכמ"ש הר"ן ואינו דומה לעוברת על דת וחברותי' עיין בר"ן ודין חלוצה לדעת הטור הרי היא כחייבי לאוין אף שהיא מדרבנן ועיין בב"י במאי פליגי : (ב) יש לה עיקר אע"ג דכתובה תקנת חכמים היא שלא תהא קלה בעיניו ולאת בעמוד והולא קאי אפ"ה הואיל וגם הוא עשה שלא כהוגן קנסו אותו בתוס' אלו ככל הנשים ולא יהיה חוטא נשכר : (ג) מעשה ידיה שלו זה ל' הב"י בשם הריטב"א אם זן אותה בשתיק' זוכה במעש' ידיה שמסתמ' כל אותו זמן ולא אמרי' מחל לה לגמרי אלא הרי הוא גוב' ממעש' ידיה או תתן לו מזונותי' וכוונתו שאין זוכה בכל מעשה ידי' אף אם ניתן לה מעט כסף רק כפי מה שזן אות' צריכ' לשלם לו ולא אמרי' דמחל' לו ואי לאו הריטב"א הייתי מפרש דאף שאין לה מזונות מעשה ידיה שלו כדי שלא התתכב אצלו : (ד) ואינו חייב בפרקונה . משמע דבריש' בהכיר בה שיש לה כל תנאי כתובה חייב בפרקו' אע"ג דנתבאר לעיל סי' ע"ח סעיף ז' דהאש' האסור' על בעלה מחייבי לאוין אינו חייב לפדות' היינו שאינו חייב לפדותה משלו אבל הפירות שאכל חייב להחזיר כשנשבי' אבל אם לא נשבית א"צ להחזיר הפירות אבל רש"י כ' אף בלא נשבית יש לה פירות וצריך הבעל להחזיר כל הפירות וכ"כ הרמב"ם ומ"מ ובלא הכיר בה כתב הרמב"ם שאין מוציאין מן הבעל פירות שאכל ולפ"ז לדעת הרמב"ם אף שיש לחייבי לאוין כתובה בהכיר אין לה תנאי כתובה דפרקונ' הואיל ולא זכה הבעל בפירו' דהא מכיון שיעמ' דא"ל לפדות ומה שאכל אף בלא נשבית צריך להחזיר : (ה) ואפ"ה אינו משלם הפירות. דין זה מוסכם בבלא הכיר בה שזכה בפירות ואין

לו (מג) ג"כ בשאר לא' דברים אבל אם אינו מאמין לו בשאר דברים רק בדבר זה משום דבלא"ה נחשדה לו קלא לא נאסרה עליו משום זה (מהרי"ק שורש כב) :

ח ס האומר לאשתו בפני עדים אל תסתרי עם איש פלוני ויש עדים שנכנסה עמו בכתר (לא) ושהתה עמו כדי טומאה אסורה לבעלה לד ט ותצא בלא לג) כתובה לח) ואסור לו להתייחד עמה לט) י וכופין אותו להוציאה מביתו לה (לב) מ) (ודוקא שאמר לה בלשון קינוי (מהרי"ו סי' ס') וכדרך שיתבאר לקמן סי' קע"ח) :

ט לו (לג) (מג) כ אמר לה בינו לבינה אל תסתרי עם איש פלוני וראה אותה שנסתרה ושהתה עמו כדי טומאה (לד) אסורה לו וחייב להוציאה מא) ויתן לה כתובה מב) ואם הודית שנסתרה אחר שהתרה בה ל תצא בלא כתובה (לה) מ לפיכך משביעה ע"ז ואח"כ נותן לה כתובה :

י מג) נ אם השביע אשתו שלא תדבר עם פלוני ועברה ודברה עמו לז (לו) עוברת על נג) דת היא והפסידה כתובתה אם התרו בה תחלה אם תעברי על שבועתיך (לז) תפסידי כתובתיך :

קטז דין כתובה ותנאיה ודין הנושא אשה באיסור ובו ו סעיפים :

א (א) א הנושא אחת מחייבי לאוין א אם הכיר בה (ב) יש לה עיקר א) ותוספת ב) וכל תנאיה ומיהו ב מזונות אין לה אלא לאחר מותו [א] אבל בחייו אין לה ג ג) אפי' לותה ואכל' אינו חייב כלום ב ד) (ואם זן אותה (ג) מעשה ידיה שלו) (כ"י פ"ים מותרות) ד ואם [ב] לא הכיר בה אין לה ק'ור' ג [ג] ה ה) אבל תוספות יש א) לה ו) ואין לה שום תנאי מתנאי כתובה ז) ואפי' מזונות אחר מותו (ד) [ד] ח) ואינו חייב בפרקונה (ה) ו ט) ואפ"ה אינו משלם פירות שאכל משלה

ולא קים ליה בגווה לא : לד ותלא בלא כתוב' כיון דהיא גרמה לאסור עליו ומשמע אפי' הנדוני' וכ"מ הפסיד' כל דבר שאינו בעין כמ"ש בסעיף ה' . גם כתבתי לעיל דהיא עוברת ע"ד כשנתיחד' עם א' דיחוד מן התור' אסור א"כ אפי' אם לא זנתה מ"מ היא עוברת ע"ד ועיין ב"י שכ' אבל נדוניא לא הפסיד' דהוי כמו חוב בעלמא משמע אפי' אינו בעין קאמר דלא הפסיד' ולית' כי כל דבר ד] שאינו בעין הפסיד' : לה ודוקא שא"ל בלשון קינוי שא"ל אל תסתרי עם פלו' אבל אם אמר לה אל תדברי עם פלו' או לא יהא לך עסק עם פלו' לא הוי קינוי מהרי"ו ועיין סימן קע"ח : לו אמר לה בינו לבינה בש"ס פליגי ולר"י קינוי ע"פ עצמו והרמב"ם פסק כמ"ד דוקא כשמקני' אותה ע"פ שנים והיינו דוקא לענין השקאת מים אין משקין אותה אא"כ כשהי' הקינוי ע"פ שנים אבל לענין איסור חושש הוא ג"כ לדברי ר"י אפי' אם היה הקינוי ע"פ עצמו הוי קינוי ואסורה לו והא דמפסדת הכתוב' שהודית היינו טעמא כמה שכתבתי משום דהיא גרמה האיסור ועבר' על הקינוי ועיין ב"ח: לז עוברת על דת. אע"ג אם קינא לה שלא תדבר עם פלו' לא הוי קינוי מ"מ היא עוברת ע"ד כשבועה אף לרמב"ם דס"ל העובר על שבועת ביטוי אינו חשוד על השבועה שלעבר מ"מ עוברת ע"ד הוא . וכה"מ כתב אפי' אם הוא ג"כ נודר ואינו מקיים מ"מ היא בכלל מדברת עם כל אדם כיון שבעל' מקפיד על כך ואין דבריו מוכרחים :

קטז א אם הכיר בה יש לה וכו' ביבמות דף פ"ה מבואר הטעם למה חייבי לאוין יש להם כתובה ולשניות אין להם כתובה לרשב"א הטעם משום חייבי לאוין פוסל אותה ואת זרעה לכן קנסו אותו וחייב ליתן לה כתובה וכן חלוצה לכהן פסולה מדרבנן משא"כ בשניות . ולרבי הטעם חייבי לאוין מדאורייתא וא"צ חיזוק שניות מדרבנן צריכים חיזוק דאין להם כתובה ואיתא גם תרי לשונות ל' א' אמר רבי עוד טעם אחר מפני שהוא מרגילה משום דקשה ליה הא חלוצה מדרבנן ולמה אית לה כתובה מ"ה אמר הטעם שהוא מרגילו' ואיכא דאמרי דרבי לא אמר טעם זה אלא רשב"א אמר טעם זה לפ"ז לרבי חלוצה אין לה כתובה וכסוף הסוגי' מוכח דרבי לא אמר טעם זה דהא איתא שם איכא בינייהו מ"ד דאורייתא הא נמי דאורייתא מ"ד שהוא מרגילה [illegible]

באר הגולה

[illegible]

ביאור הגר"א

[illegible]

באר היטב

[illegible]

טורי זהב

[illegible]

חכמת שלמה

[illegible]

משלה ד ואפי' הם (ו) בעין אצלו ז י) ונכסים שהכניסה לו אם הם בעין בין נכסי מלוג בין נכסי צאן ברזל תטלם ה וכל מה שאבד או נגנב או ג) כלה או נשחת (ז) מנכסי צאן ברזל אינו חייב לשלם וכל מה שאבד [ה] או נגנב מנכסי מלוג חייב לשלם:

ב ו ס יא) חייבי עשה אפילו לא הכיר בה דינה כחייבי לאוין שהכיר בה:

ג ז ס יב) איילונית אם הכיר בה (ח) הרי היא ככל הנשים ויש לה כתובה ותנאי כתובה וכן זוכה הבעל במה שזוכה בשאר הנשים ואם לא הכיר בה דינה כדין חייבי לאוין שלא הכיר בה:

ד [ו] י שניה יג) בין הכיר בה בין לא הכיר בה דינה כדין חייבי לאוין שלא הכיר בה יד) כ חוץ מנכסי צאן ברזל ונכסי מלוג ח (ט) שדינה בהם ככל הנשים:

ה ט ל הממאנת אין לה מנה ומאתים (י) מ אבל [ז] יש לה תוספות כ וחייב לזונה טו) ולפרותה כל זמן שהיא תחתיו ואוכל פירותיה: אבל אם הלך למדינת הים ולותה למזונותיה או לפדיונה ואח"כ מיאנה אינו חייב לשלם (יא) ס אף על פי טז) שאכל פירותיה יז) ואפי' הם בעין:

ו פ קטנה היוצאת בגט דינה כגדולה היוצאת בגט:

קיז דין כתובה באשה שאין לה וסת או שאר מומין ודין קטלנית ובו יא סעיפים:

א א הנושא אשה ובדקה עצמה ונבעלובעת שקנחה עצמה א) היא והוא נמצא דם על עד (פירוש הסמרטוט או מטלית שבודקת עצמה בהן) שלה או על עד שלו אם אירע זה פעם אחר פעם ג' פעמים ב) סמוכות זו לזו הרי זו א] אסורה לישב עם בעלה ותצא בלא כתובה (א) לא עיקר א י ג) ולא א) תוס' ולא

סוא שאין לך מום גדול מזה ומאחר דקי"ל עוברת על דת והכרותיה היינו כמלאו עליה נדרים או מומין אין לכן תוספות ה"ה מום זה אבל דעת הרמב"ן וכעל הפיטור שאין זה דומה לשאר מומין דהתם היא יודעת במומין שלה ועליה מוטל לגלות אבל הכא גם היא לא היתה יודעת במום זה יש לה הוספות כמו איילוני' ודעת הרמב"ם דאין זאת דומה לאיילוני' דהתם יכול הי' לבודק' קודם שכא עליה בסימני איילוני' וגם היא יכול' לישב תחתיו אם ירצה לישא אחרת ולקיים פ"ו ע"כ נמר ומקל' לה תוספו' אבל זו שאסור' לשמשו ולא הי' יכול לבודקה קודם לכנוסה זו בכלל הנשים שאמרו עליהם יוצאות שלא בכתובה שאין להם תוספות כך נראה דעת רבינו ועיקר עכ"ל הס"מ: (ב) ולא תנאי מתנאי כתובה. לא נתבאר דין מה שבלה ונשאר מן הקרן של נכסי צאן ברזל ונ"מ דביולאה מכח מעשיה שגרמו כגון עוברת על דת ומכ"ש היולאת משום שם רע

אבן העזר

ב (ב) ולא תנאי מתנאי ג) הכתוב' שהרי אינ' ראוי לתשמיש ג (ג) ג ויוציא * ולא יחזיר ג) לעולם ד בר"א כשהיתה כך מתחלת נשואיה ד (ד) (א) ומבעילה ד) ראשונה ראתה דם אבל אם אירע לה חולי זה אחר שנשאת נסתחפה (פי' מן מדוע נסחף אבירך כלומר נפסדה ונאבדה למזלך) שדהו לפיכך אם בעל פעם אחד ולא מצא דם ואח"כ חזרה להיות רואה דם בכל עת תשמיש (ה) יוציא ויתן ה כתובה ה) כולה ולא יחזיר עולמית: הגה ג) י"א דאם אינו רוצה ליסא אחרת ורוצה לגרות עם זו (ו) ע"י ו) שליש ו בשנה א' ולא ילך אצלה אלא בעדים ז (ז) ד) א"ל ז) לגרשה (ב"י בשם תשו' הר"ס וכן הוא בתשו' הרשב"א סי' תת"ס) וכ"ש אשגחה תחתיו דמאים ליה ח (ח) (נ) דברי ס) בכה"ג (שם):

אשה

דין הוא דאין לה אלא בלאותיה קיימין אבל אשה זאת שאין עליה אשם במום זה ואפי' תוספות יש לה לדעת הרמב"ן למה לא ישלם הכפל הקרן ממה ש"כבד ונגנב מנכ"ב ואין זה דומה ללא הכיר בה בחייבי לאוין דהתם היא הטעה אותו ואין כאן איסות כלל ולא זכה בנ"מ וא"ל לשלם נכ"ב שהרי היא נתנה לו רשות להיות אצלו והוא לא קבל עליו לשלם רק כשתלא ברצונו והיא

בית שמואל

המגיד ופסי' קע"ב שם מבואר דהרמב"ם ס"ל איילונות היא היכא דיש לה כל סימני איילונות אע"ג קצת סימנים א"י לבדקה מ"מ הי' יכול לבדוק אותה ואם היה רואה קצת סימנים לא היה לו לישא אותה. וכללי' הוא לשיטת המגיד בעלת מום אע"ג דאפשר לו לבדוק אותה מ"מ הואיל דהיא יודעת דהיא בעלת מום הי"לה להודיע לו לכן אין לה כתוב' ות"כ וכשנמצ' דם בעת התשמיש אע"ג דהיא א"י מ"מ הוא ג"כ א"י לבדוק אותה ג"כ אין לה כתובה ות"כ ודומה למ"ש בש"ם וכא"ה סי' של"ג כל שבעל הבי' והפועל יודעים או א"י מוטל ההפסד על הפועל וא"י להוצי' מן הבי"ב אא"כ כשהב"ב יודע והפועל א"י. כן ה"כ אין לה כתובה אא"כ כשהבעל הי' יכול לבדוק אותה ולא בדק והיא א"י לכן באיילונות יש לה כתובה ות"כ משום דהיא א"י אם היא איילונות דלא א"י אם היא נתקשה בעת התשמיש אע"ג שידוע לה קצת סימנים אין מוטל עליה לגלות לו שהיא איילונות כיון דאפשר דאינה איילונ' והוא הי' יכול לבדוק בקצת סימנים אז מפסיד הוא וחייבי לאוין ושאר איסורים דהוא הי' יכול לחקור והיא סברה שמא תפייסו מ"ה יש לה תוס' לפי זה לא פליג המגיד על דברי הר"ן שהבאתי בסי' הקודם. מיהו

באר הגולה

לעמוד תחתיו תחות אחד מן המומין הנזכרים ה"ה ג שם בברייתא וגמ' * אפי' בהדיא והסקנ' שם בגמ' וליינהיו לעיל סי' י"א בעיף ד': ד זה פסוק מדין האשה שנולדו בה מומין משנה כתובות דע"ה ע"א שכל שאירע לה אחר נשואין נסתחפה

ביאור הגר"א

תוספות. כמ"ש בכתובים קא א' ונשים כו' ואף לפי המפרשים הסכימו בנמלאו בה מומין או נדרים דאין לה כתובה כמ"ש ברא"ש שם וש"פ וע"ל סי' קטו ס"ה וה"כ דהו' כאשה שיש בה מומין שאין לך מום גדול מזה והמ"מ בשם הרשב"א ובעי"ה כתב דיש לה תוספות ומדמי לה לאיילוניות וכ' המ"מ דרמב"ם ס"ל דלא דמי לאיילונית דהי' יכול לבודקי וגם יכול' שתשמשנו וישא אחרת אם לא קיים פ"ו משא"כ בזו: ג) י"א דאם כו'. נראה שלמד מכ"פ דכתובות כ"ז ב' הלא ואעפ"כ וכ' שם מ"מ לא דמי למ"ש הו' נזכחים כ' ד"ה כתם כו' ואפי' זינה כו' דשם מאים ליה ונ"ש הרב וכ"ש אם כו': ד) א"ל לגרש' אא"כ בלא מהמת טענה כמ"ש בס"פ הנע"י אבל אם רולה לישא אחרת אפי' רבה שם דאמר נושא כו' דכאן שזו לפורס יאמרו זו אשתו וזו זונתו שם:

פתחי תשובה

(א) ומבעיל' ראשו'. עבה"ט מ"ש ואם ראתה ג"פ ולא הי' קשה לה כו' ויש לספק כו' וע' בס' בית מאיר מ"ש בז: (ב) דברי בכה"ג עבה"ט שכ' ל"ד בכה"ג אלא לפי' יכולה להיות בכיתו כו' ובב"ש כתב נ"ז דלא קשה ממה דמבואר בב"ם אחר קינוי וסתיר' מוכרים לו שני ת"ח שלא יבא עליה בדרך דאפשר שם לכתי ספק הוא אם זנתה ואינה מאוסה לו כ"כ. וע' בס' ב"מ שכ' עליו האמת שכן הכרח לדחוק לשיטת ר"י שכתבו' הרשב"א והוא בתוס' זבחים דף כ' ד"ה כתמ' מכ"לע"ד ל"מ הכי דעת הרמב"ם פכ"ד מה"א ה"א וכן מורה פשטות סוגיא דיבמות כ"ד ע"ב כו' ע"ש. וע' בתשו' הרדב"ז ח"ב סי' המ"ו שאוסר ג"כ וכ' שכ על דברי התוס' דיש זבחים דאין לסמוך על הוראה זו ואפי' ע"י עדים הוא הוכך להתיר רק דיולא בגט ע"ש. ומ"ש בשם שבו"י א' שנירש אשתו מלורעת כו' ע' בנה"ס הל"מ פכ"א מהא"כ דין כז שהביא דברי הרב שבו"י ולו דהעל' להתיר דכל שנרנרש' לא פלוג רבנן והכי' רא"י' מדתניא כאבל רבסי כש"א

טורי זהב

ורעה ע"כ היא אינה מרגילתו לעבירה אלא הוא מרגילה על כן קנ' והו רבנן דעשו חיזוק לדבריהם בשניה שהיא מדברי סופרים יותר מחייבי לאוין שהיא מדאורייתא:

הגהות רעק"א

נ"כ ו"ן כיש לא מכום ופלע"ז שא"י לטבול פסב"ן מ"א סי' מ"ו:

שי למורה

סי' קיז (כ"א בהגה) דברי בכה"ג.כ"כ עכ"ש מ"ם בזה מתוס' נעין ע"ע ול"ע דבא' שכ"כ התוס' שם אבל זה להירושלמי' אבל בב"כ דידן דף פ"א מבואר להיפך ועתוס' שם ובידושי רשב"א שם וע' בירוש' פ' הזירק ה' ע"ב ובק"ע שם תמה על הרשב"א משם אבל בש"ס דילן מבואר להיפך וגם דברי התוס' דף עט קלא תימה ע"ש ודוק ועתוס' יבמות דף לו ב' ד"ה ולא וכו' א"ש שם ועכ"ש לקמן סי' קמח סק"ד ולע"ג:

אפ"ס דהיא בת תשמיש מכ"ש הכא איך יאמרו זו זונתו הא לאו בת תשמיש היא וכגמרא ס' אפ"ס באגדה אמרו לשון זה זו זונתו בכלתו של רבי שנפסקית פקרה שהיא בת תשמיש ולאו לדינא נאמר כאן: (ח) דברי בכה"ג משמע דוקא

וכ' בתשו' מהר"מ אם רולה ליש' אחרת צריך לגרש את זאת שלא יאמרו זו אשתו וזו זונתו. וכא"מ הקשה עליו ממ"ש בסי' קנ"ד בשכתב עמו עשר שנים יכול ליש' אחרת ולא חיישי' שיאמרו זו אשתו וזו זונתו ואפשר שם כשראוי' ישא אחרת זו ראוי' לו לאשה מסיבא תיתי שיאמרו זו זונתו אבל כאן שהיא אינה ראוי לו לעולם מ"ס יאמרו שזו זונתו: ה דברי בכה"ג משמע בלא עדים אסורה ובתשובה הכ"ל משמע אפי' בלא עדים מותרת דלא חיישי' שיבוא עליה דמאוס' בעיניו וכן משמע בתוס' גיטין דף פ"ט ועי' תשו' הרא"ש ובב"י ס"ס קט"ז בקינוי וסתירה אסור להתיחד עמה וכן בשבו"י כמ"ש בסי' ז' וכן הוא בש"ס אחר קינוי וסתירה

באר היטב

ס"ג כג: ב) הכתוב'. וה"מ ונכ"ב שמכר הבעל או מה שבלה מה"מ שלא כדין פסק הא"מ דצריך להחזיר לה משום דהיא כאנוסה במום זה ואע"ג דאין לה תוס' שאני תוס' דהיא א"י להוציא ממנו משא"כ להפסיד את שלה לא תפסיד ע' ב"ש סי' קט"ז ס"ק ה' מ"ש: ג) לעולם אפי' אם נתרפא' אח"כ: ד) ראשו'. היינו בהלמו' אבל אם היא בתולה תולין בדם בתולים. ואם ראתה ג"פ בכל התשמיש ולא הי' קשה לה התשמיש או לא תלינן בדם בתולים כיון שהי' בלא צער ויש לספק שמא מה שראת' בביאות הראשונות ג"כ לא הי' דם בתולים אלא היא רואה' תמיד בעת התשמיש או דילמא מה שראתה בתחל' הי' דם בתולים ובכשיו נסתחפ' שדהו וראתה מחמת תשמיש א"כ יש לה כתוב' ע' א"מ ב"ש: ה) כול'. משמע אפי' תוס' ובתשו' הרשב"א סי' תת"ס כתב דאין לה תוס' כי לא אקני לה כשתלא ממנו וכ"כ הרא"ש מא"ה סי' קי"ח וע' סרישה ס"א סי' מ"ה שמספק דיש לה תוס' וע' ח"מ ב"ש: ו) שליש בשבועי א'. כל"ל ח"מ ב"ש: ז) לגרש'. כ' בתשו' מהר"ס אם רצה לישא אחרת צריך לגרש את זאת שלא יאמרו זו אשתו וזו זונתו ע' ח"מ ב"ש: ח) בכה"ג. ל"ד בכה"ג אלא אפי' יכולה לסיום

ב ה ה) אשה שנבדקה על ידי נשים ואמרו ט (ט) שאינה ראויה ס) לאיש אין לה כתובה ולא תנאי כתובה ואם הבעל טוען עליה בכל זמן שלא נבדקה אינו חייב במזונותי':

ג ו ו) הנושא אשה סתם ונמצאו עליה נדרים שנתבארו בסי' ל"ט תצא בלא כתובה (י) לא עיקר ולא תוספת:

ד ז וכן הכונס אשה סתם [א] ונמצאו בה מומים ממומי הנשים שנתבארו בסי' ל"ט ולא ידע הבעל במום זה תצא בלא כתובה לא עיקר ולא תוספת:

ה ח אם יש מרחץ בעיר ז) והיו לו קרובים שם אינו יכול לומר לא ידעתי מומין אלו ואפי' מומין שבסתר מפני שהוא בודקה ע"י קרובותיו וחזקתו ששמע ונתרצה ואם אין שם מרחץ או שלא היו לו שם קרובים טוען במומין שבסתר ט ונכפה לעתים ידועים הרי הוא כמומי סתר; אבל במומין שבגלוי אינו יכול לטעון שחזקתו ששמע ונתפייס

הגה: יא (יא) המשתנת במטה ו) תמיד י"א דלא הוי מום (ב"י בשם הרשב"א) (ח) וי"א דהוי מום (ב"י) וכן נ"ל עיקר ט) טוען על אשתו יב (יב) שהיא מצורעת יא) הוי מום (ב"י):

ו כ בד"א במקום שמנהג הנשים להלך בשוק ופניהם גלויות אבל במקום שאין דרך הבנות לצאת לשוק כלל ואם תצא למרחץ תצא מתנכרת ה"ז טוען אפי' מומין שבגלוי יג ל ואם יש שם מרחץ אם יש לו קרוב אינו יכול לטעון שבודאי הכל רואין אותה ערומה במרחץ מ ואם דרכן להתחבא במרחץ יכול לטעון אף מומין שבגלוי י) (וי"א דאפילו אין לו קרובים בעיר יש לו ריעים ובודק על ידי נשותיהם) (טור בשם הגאונים):

ז נ כיצד היא טענת המומין אם היו המומין שנמצאו בה מומין שודאי היו בה קודם שתתארס יד (יג) כגון אצבע יג) יתירה וכיוצא בו על האב להביא ראיה שידע הבעל ונתרצה או שחזקתו שידע ואם לא הביא ראיה תצא בלא כתובה כלל:

ח היו בה מומין שאפשר שנולדו בה אחר האירוסין ס אם נמצאו בה אחר שנכנסה לבית הבעל טו (יד) על הבעל להבי' ראיה שעד שלא נתארסה היו בה והי' מקחו מקח טעות ואם נמצאו בה והיא בבית אביה על האב להביא יג) ראיה שאחר האירוסין נולדו ונסתחפה שדהו:

הגה: וי"א טז (טו) דאם האב טוען ודאי יז על כ] הבעל להביא ראיה (המ"מ פכ"ה)

בית שמואל

וסתירי' מוסרים לו שני ת"ח שמא יבא עליה בדרך ואפשר שם אכתי ספק הוא אם זנתה ואי' מאוסה לו כ"כ: ט שאינ' ראוי' לאיש פי' תשו' רשב"ץ שם וכס' ב' סימן ל"ז דאי' תרי גווני אינה ראוי' אם מחמת כאב הוי כאיילונית דמתקשית בעת התשמיש ויש לה תוס' ואם רחמה צר דאינ' ראוי' לתשמיש אין לה תוס' וכזו ליכא פלוגתא כיון דאינה ראויה לביאה אינו נותן לה מתנה: י ולא תוס' עיין בח"מ ועיין בסימן הקודם: יא המשתנת במטה תמיד לאו דוקא תמיד בכל לילה ועיין בד"מ מאריך בזה ומבואר בתשו' רשב"ץ אם היתה ישנה עם השכיבות הוי כמום בגלוי: יב שהיא מצורעת לי"ד מהנהו ד' מראות נגעים דכתיבי בקרא אלא ה"ה שחין וכיוצא בזה. וכתב בח"מ אפשר אם היתה מצורעת או בעלת נכפה קודם האירוסין אע"ג דנתרפאת הוי מום כי יש לחוש שמא תחזור ותהיה מצורעת ולכאורה לא משמע כן מש"ס דא"כ למה לא מחלק בין חכם לרופא דשאני רופא די"ל לחוש שמא תחזור למום ואפשר בש"ס קמ"ל אפילו אם ידוע דריפ' אותה ולא תחזור מ"מ אינה מקודשת כי מאוסה לו ופ"ש בתוס' ועיין סימן ל"ט: יג ואם יש שם מרחץ וכו' אפילו קודם ארוסין בודק במרחץ כ"כ תוס' והמרד' והג"מ כתבו קודם ארוסין אינו בודק ועיין סימן ל"ט בכנסה שקבוע זמן לא מהני מרחץ: יד כגון אצבע יתרה אז אפילו אם היא בבית בעלה צריך האב להביא ראיה שידע הבעל אע"ג דקי"ל אין אדם שותה בכוס אא"כ בודקו מ"מ יש חזקה אין אדם מתפייס במומין לכן צריך האב להביא ראיה והיינו כל זמן שלא בעיל אף על גב שכבר הכניסה לחופה אבל אחר שבעיל אמרינן בוודאי ראה ומתפייס כמ"ש בסמוך: טו על הבעל להביא ראיה משום דאמרינן כאן נמצאו המומין כאן היו מ"מ צריך הבעל להביא ראיה שמקחו היה מקח טעות ואם היא בוגרת אפילו אם היא בבית אביה הוי כאלו היא ברשות בעלה והבעל צריך להביא ראיה והכל אין חילוק באיזה מקום היא עומדת אלא קודם הנישואין היא ברשות אביה אפילו אם היא בבית בעלה ואחר הנישואין או אם היא בוגרת אפילו אם היא בבית אביה אינה ברשות אביה והבעל צריך להבי' ראיה ע"ש בהרא"ש ואם הבעל מביא ראיה דהיו בה מומין אלו בבית אביה לא אמרינן כאן נמצאו וכאן היו קודם אירוסין כי יש לה תרי חזקות א' חזקת הגוף ואמרינן דנולדו המומין לאחר אירוסין [illegible]

חלקת מחוקק

דוקא בכה"ג שרי אבל כלא פדים אסור אפי' באשתו שזנת' וכתשו' הכ"ל כתב בשם ר"י יכולה להיות תחתיו ותשמשנו כשפח' משמע אפי' בביתו יכול לשמשו הואיל ודינה תחתיו שוכא אותה ומאוס' בעיניו: (ט) שאינה ראויה לאיש. כלומר שהיא אטומ' וסגור' ואינ' ראוי' לבעל: (י) לא עיקר ולא תוס' אע"ג דבאיילונית אמרינן דלא הכיר בה יש לה תוס' התם גם האיש ספק הוה לו לדקדק שמא אסורה לו ע"כ אמרינן דרצה ליזוק בנכסיו אבל בנדרים ומומין הוא לא ספק ועלה דידה רמיא לגלויי ואיילונית אע"פ שמום גדול הוא כתב הר"ן לא היה הדבר מוטל עליה שהרי לא היתה יודעת בכך ואני לא ידעתי הא ד' סימני איילוני' הם והרמב"ם סובר עד שיהיו כולם ואיך לא ידעה שאין לה דדים ושאין לה שיעור מעיים ושקולה עבה ואפשר דהר"ן סבר דבחד מן הסימנים סגי וקאי על מתקשה בשעת תשמיש אבל בשאר סימנים היא ככל הנשים אבל לדברי הרמב"ם דמשמע עד שיהיו כל הסימנים קשה אם דדים גדולים או ספק בין דד לדד הוי מום באשה ואין לה תוס' אין לה דדים כלל מכ"ש דהוי מום ולמה יהיה לה תוס' כשלא הכיר בה וראיתי בדברי המ"מ פכ"ה מה"א בדין תאה דס מחמת תשמיש שפסק הרמב"ם שאין לה תוספ' וכתב המ"מ שיש לחלק בין זו לאיילוני' שלא הכיר שיש לה תו' לפי שהאיילוני' יכול היה לבודקה קודם לכן בסימנים הרי זה שלא כדברי הר"ן שכתב שהרי לא היתה יודעת בכך ובאמת היה אפשר לומר הואיל ואיילוני' מום גדול הוא וקלא אית לה אע"פ שאומר שלא הכיר בה אין מאמינין לו דהוה ליה לידע אם האשה ראויה לבנים מסתמא הכיר וקבל לפניו תו' אבל דברי הר"ן שכתב לא היתה יודעת בכך ל"ע בשלשה סימני איילוני' הניכרין לה ובפרט אין לה דדים: (יא) המשתנת במטה תמיד. לאו דוקא תמיד בכל לילה אלא לאפוקי אם דרך מקרה אירע לה דבר זה אין זה מום קבוע ומיירי שלא היתה ישינ' עם השכני' שאלו היתה ישינ' עם שאר נשים והכל ידעו מזה ה"ל כמום שבגלוי ועיין בתשו' הרשב"ץ שהעתיק הב"י בסימן ל"ט (ועי"ש בסימן הנ"ל בחלקת מחוקק ס"ק ס'): (יב) שהיא מצורעת. לאו דוקא מהנהו ארבע מראות נגעים דכתיבי בקרא אלא ה"ה שחין וכיוצא בזה מה שהעולם מחזיקין למום ולא הוי מום מוכר [illegible]

באר היטב

[illegible]

באר הגולה

[illegible]

טורי זהב

סימן קיז [א] דיני מומין כתב [illegible]

ביאור הגר"א

[illegible]

הגהות רעק"א

[illegible]

חכמת שלמה

[illegible]

פכ"ה בשם הרשב"א) יח וי"א (טז) דאם הגיע זמן ליכנס (ס"פ יד) שלא כנסה הוי כאלו היתה ברשות הבעל (רבי' ירוחם נכ"ג ח"ה):

ט ע הביא הבעל ראיה שעד שלא תתארס היו בה או שהודית לו בכך יא) והביא האב ראיה שראה ושתק ונתפייס פ או שחזקתו שידע בהן ונתפייס הרי זה חייב בכתובתה:

י יט ג בא על אשתו (יז) ושהה כמה ימים וטען שמום זה לא נראה לו עד עתה אפילו הי' בתוך הקמטים (פי' כגון תחת בית השחי ותחת הדדים וכדומה) או בכף הרגל אין שומעין לו חזקה אין אדם שותה בכוס אא"כ בודקו וידע ונתפייס: הגה כ יב) ואם (יח) שהה עמה ל' יום אינו נאמן לומר שלא בעל (מהרי"ק שורש ק"ה):

יא ר מי (יט) (ג) שנודע לו כא שאשתו טו) נכפת ורוצה לגרשה ואינו משיג כדי כתובתה כופין אותה לקבל גט יג) (ואין בזה משום תקנת ר"ג) יד) ויתן הנמצא בידו (ד) לכתובתה והמותר כשתשיג ידו (ה) כב (כ) ואם תמאן לקבל גט כג ימנע ממנה שאר כסות טז) ועונה: הגה ודוקא במום גדול כזה שאלו היה (כא) באיש היו כופין לגרש מדין התלמוד ולא תקן ר"ג שתהא האשה עדיפא מאיש (תשו' הרא"ש כלל מ"ב)

אבל

חלקת מחוקק

משום שהאב טוען שמא לאחר אירוסין נולדו ועליו להביא ראי' ואף שהכת טוענת ברי לא מהני ברי דיד' מאחר שכתובת' לאו כתובת' לעצמה ואז מהני טענת ברי דיד' וכתוב' רא"י אבל אם האב טוען ברי אף שהי' ברשות אבי' הבעל צריך להביא רא"י וכן אם הבת בוגרת שכתוב"ת לעצמ' אף שהיא עדיין בבית אביה מהני ברי דיד' ועל הבעל להביא רא"ה וע' ברא"ש פרק המדיר שכתב דאין נ"מ בין רבא לרב אשי והארכתי בזה בביאורי להר"ש: (טז) דאם הגיע זמן ליכנס. קשה דהא בגמ' פרק אעפ"י דף נ"ז ע"א וע"כ תנן במשנה ראשונה כשהגיע הזמן אוכלת בתרומה זו במשנה ראשונה ב"ד שלאחריהן אמרו אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה ומפרש בגמרא הטעם משום סמפון (פי' שמא תמצא בה מום ונמצ' קידושי טעות ובטלים ונמצ' שאכלה זרה תרומה) ואסיקנא דבדיקת חוץ שבדקה ביד קרובותיו לא שמה בדיקה ואכתי חיישינן לסימפון ויהי' מקח טעות ואינו בדיקה עד שמתייחד עמה הוא עצמו ובדקה וא"כ איך פסק כאן כמשנה ראשונה דכשהגיע זמן הוי כנכנסה לחופה ואף די"ש לחלק בין תרומה לכתובה דהתם חיישינן שמא יביא הבעל ראיה שבודאי היה מקחו טעות וא"כ תהיה זרה למפרע אבל בכתוב' לא אמרינן רק מאחר שהיא ברשותו לענין מזונות ומהתמ' בדקה ע"י קרובו ע"כ עליו להביא ראיה מ"מ קשה מנ"ל חילוק זה ובלשון ר' ירוחם מול' מקור דין זה ראיתי ואינו תולה בהגעת זמן רק משמעות לשונו שהכל תלוי ברשות ובמקום וע"כ כתב היתה בבית אביה וכו' נכנסה לרשות הבעל וכו' אין חילוק בין נכנסה לחופה ללא נכנסה דכל מי שנולד הספק ברשותו עליו להבי' רא"י כלומר והכל תלוי באיזה רשות נמצאו המומין וע"כ כתב והתוס' כתבו שאין תלוי במקום רק הכל תלוי בנכנס' לחופה כי אין רשות המקום גורם אבל שיהיה הדבר תלוי בהגעת זמן הנשואין לא מצאתי בדבריו ומשנה שלימה שנינו פרק נערה שנתפתת' דף מ"ח לעולם היא ברשות האב עד שתכנס לחופה או עד שתכנס לרשות הבעל לשם נשואין דהיינו כשמסרו' לשלוחי הבעל ע"ש ועיין בהרא"ש פרק המדיר מה שנחלק על הרמ"ה דכתב דרב' ורב אשי פליגי: (יז) ושהה כמה ימים. בכסף משנה כתב דלרבות' נקט שהה כמה ימים דפשיטא אם בא מיד אחר שבעל אין שומעין לו דמיד ששתה בכוס ודאי בדק ומחל אלא אפילו שהה כמה ימים דמוכח מילת' דלא הכיר בה עד עכשיו מדלא בא מיד אחר שבעל: (יח) שהה עמה ל' יום. תמיה לי דפליגי רבי מאיר ור' יוסי בירושל' (הובי' פלוגתתם בב"י סימן כ"ח סק"י) ס"ל לר"מ טענת בתולי' עד שלשים יום דעד שלשים יום מוקים איניש אנפשיה ור"י ס"ל בנסתרה מיד וכ"ש נסתרה אפילו לאחר ל' יום ולא ס"ל כך סברי' דמוקים איניש אנפשי' ופסקו כל הפוסקים כר"י והוי' פסק כר"מ הסך כל הפוסקים וכן סתם לעיל סי' ס"ח הרב כ"י כר"י וגם הרב מהרי"ק בעצמו כ' דקי"ל כר"י מחבירו ואע"ג דר' יוחנן מוקי ביבמות דף קי"ב סתם מתני' כר"מ וא"כ מסתמ' הלכת' כוותיה מ"מ רבא דהוא בתרא מוקי ליה אפילו כר' יוסי וכו' עכ"ל מהרי"ק: (יט) שנודע לו שאשתו נכפית כלומר ואינו יכול לברר שקודם שנתארס' היתה נכפית וא"כ אין יכול להוציאה בלא כתובה כי נסתחפ' שדהו גם היא אינה יכולה לברר שידע ומחל דאל"כ אין יכולת בידו להוציאה בע"כ מאחר דסבר וקבל וכמו שיתבאר לקמן סימן קכ"ד ונתשובת הרא"ש כלל מ"ב משמע דנכפית סכנה הוא ונרגע ממוכס במין דלא מהני תנאה: (כ) ואם תמאן לקבל גט וכו'. ע' בגוף התשוב' של הרא"ש כלל מ"ב (הוב' ל' לעיל בחלקת מחוקק בסי' ע"ז סק"ג) שפסק וכ' שכשם שבאיש כופין כך באשה כופין לקבל גט ואח"ל שרבינו גרשון השוה מדותיו שום אדם לא יגרש אשה בע"כ אפילו נכפית מ"מ אם תמאן לקבל גט ברצונימנע ממנ' שאר כסות ועונ' משמע דלא ברירי ליה להרא"ש שיגרש אותה בע"כ ושתהי' מותרת לשוק בגט זה דהא כתב דרך אח"ל שר"ג השוה מדותיו וכו' ועוד דאין זה פשוט שנכפה הוי מום באיש לכופו לגרש (כדעת הרא"ש כאן ולקמן סימן קנ"ד סעיף ה' הביא גם דעת החולקין דס"ל דלא הוי מום ולא הכריע בין שני הדעות) ולקמן בימן קנ"ד יתבאר עוד דכפיה דאיש במאי הוי אי בשוטים או בשאר דברים ולמי כופין ולמי אין כופין: (כא) באיש היו כופין לגרש וכו' האשה עדיפ' מאיש. כבר כתבתי לפי זה דנאו למעבד כ"כ הרא"ש שיכופו אותה לקבל גט רק למנוע ממנה שאר כסות ועונה וגם באיש שיכופוהו לגרש כשהוא נכפה אין זה מוכרח וכמ"ש לקמן בימן קנ"ד בני דעות וע' לעיל סימן ע"ז סק"ג כתבתי דבב"ח הבי' תשוב' הרב מזרחי דבכל אשה שבעלה רוצה לגרשה והיא אינה רוצה לקבל דיכול למנוע ממנה שאר כסות ועונה רק תקנת ר"ג היתה שלא יגרש בע"כ כדי לישא אחרת וכל זמן שאינה מקבלת גט ברצון אסור לו ליבא אשה על אשתו

וככר

בית שמואל

דאיירי הסוגי' כשאין האב טוען ברי אבל כשהאב טוען ברי והכתוב' שייך לו נאמן האב ולא כרש"י ותוספת ואם היא בוגרת ואז הכתוב' שייך לה לרי"ו היא לטעון ברי אע"ג דאית לה חזקת הגוף ולתוספת והרא"ש משמע א"ל טענת ברי כי חזקת הגוף מסייע לה: יח וי"א דאם הגיע וכו' הג"ה זו תמוה וכבר תמה עליו בח"מ ולא מצינו לפי משנה האחרונה אם הגיע זמן הוי כאלו כנסה גם בד"מ לא כתב מזה כלום אלא כתב בשם רי"ו וכל זמן שהי' ברשות אביה אפילו שהי' בבית בעלה על האב להביא רא"י וכן לסיפוך כמ"ש בסמוך: יט בא על אשתו. כ"כ הרמב"ם וס"ל הסוגי' דעדיין לא בא עליה אלא בבא בטענה אחר האיפ' בזה איתי' בש"ס אע"ג דאית לה חזקה אין אדם שותה בכוס אלא א"כ בדקו י"ל דלא בדקה כי יש לו חזקה גם כן אין אדם מתפיים במומין אבל בעת הביאה בודאי בודק ורואה המומין ותו אין לו טענה וכתב הב"ח אפילו אם בא עליה אם טוען שלא ידע המומין טענתו טענה אא"כ בא עליה ושהה אחר כך אז אמרינן בודאי ידע המומין וכ"מ כתב מ"ש הרמב"ם ושהה עמה ל"ד וחולק על המגיד וכש"ג כתב אפילו בא עליה ושהה טענתו טענה ואמרינן אין אדם מתפיים במומין ועיין במהרי"ק שורש ק"ה ועיין ב"ח סימן ע"ט מפרש ג"כ מ"ש הרמב"ם בא על אשתו ושהה דוקא ובפרישה שם מפרש דברי הרמב"ם ככ"מ או או קאמר בא עליה אפילו לא שהה או שהה ולא בא עליה אין לו טענת מומין ואז אית לה כתובה גם משמע דהיא מקודשת בודאי אע"ג אם נמצא בה מומין אפילו לא כתנה על מומין אין לה כתוב' והכתובה שכתב בטלה מ"מ אם שהה מחל לה ואית לה כתובה וא"ל איך תגבה עם כתובה זו דהא הכתובה בטלה י"ל דאינה בטילה אא"כ כשהו' מקפיד על המומין כמ"ש בסימן ל"ט אבל כשאינו מקפיד אז הקדושין קידושי ודאי שם ופ"ש: כ ואם שהה עמה ל' יום וכו' בש"ס ס"פ ב"ש פליגי ר"מ ור' יוסי לר"מ י"ל אפילו שהה ל' יום דלא בעיל אותה ולר"י מיד שנסתר עמה אמרינן דבעיל והלכתא כר"י והקשה בח"מ למה פסק הרב רמ"א ואם שהה וכו' דהיינו כר"מ דהא לר"י אם נסתר עמה אמרינן דבעיל אפילו לא שהה ואם לא נסתר עמה אפילו לאחר ל' יום יש לו טענת בתולים. ולכאורה נראה הרב רמ"א פסק כן אליב' אוקימת' דרב' שם דאמר רף לר"י לא אמרינן דבעיל מיד היכא דאיכא איזה טעם דלא בעיל כי כלא דאמר שם ביבמה אמרינן דמוקי נפשיה עד ל' יום משום דמזנה בזיז מינה אבל יותר מל' יום בודאי לא אוקמי נפשיה אע"ג דקי"ל ביבמה אפילו תוך ל' יום צריכה ממנו גט כמ"ש בסי' קס"ז היינו לחומר' אמרינן שמא בעיל אותה לכן צריכה גט ממנו אבל לקולי' י"ל דלא בעיל כן הי"ה להוציא ממנו הכתובה י"ל דלא בעיל כן ה"נ י"ל כשראה המומין לא בעיל כי קודם שבועל בודק אם יש בה מומין ולם בדק וראה המומין ובעיל אז בודאי מחיל אבל כל זמן שלא בעיל י"ל דלא מחל ועדיין לא גמר בדעתו אם ימחול לכן כל זמן שלא בעיל י"ל דלא מחיל אבל שהה ל' יום אז בודאי לא אוקמי נפשי' ובעיל ומחיל: כא שאשתו נכפי'. היינו שנולד בה אחר ארוסין ונשואין ונסתחפ' שדהו לכן חייב ליתן לה הכתוב' וה"ה אם הי' בה קודם לכן וידע במום אז חייב ליתן לה הכתוב' מיהו יכול לגרש' בע"כ כי יש סכנה כדבר ועי' תשובת הרא"ש: כב ואם תמאן וכו' בתשובת הרא"ש כתב כאם הי' האיש בעל נכפה כופין אותו להוציא כן אם האשה בעלת נכפה כופין אותה אח"ל שהשוה ר"ג מדותיו שום אדם לא יגרש בע"כ מ"מ לא עדיף אשה מאיש ואם תמאן לקבל הגט ימנע ממנה שכ"ו מבואר להדיא דס"ל דיכול לכופה אפי' אחר תקנת ר"ג גם נשמע דיכול לכוף אפי' בשוטי' דהא הרא"ש ס"ל אם הבעל בעל נכפה כופין אותו לגרש כמ"ש בתשובת הרא"ש ולקמן סי' קנ"ד פ"כ ס"ל נכפה בכלל שאר מומין דתנא במתני' ושם תנינא ואלו שכופין והיינו בשוטים כמ"ש בסימן קנ"ד ד] ומכ"ש דיכול לזרוק לה כגט בפ"כ ומכ"ש דאין כופין אותו ליתן לה כתובתה' שלה אע"ג כשהו' בעל נכפה איתא' לקמן סימן קנ"ד פלוגת' אם כופין אותו דבם הפלוגת' היא אי אמרינן איתת' ניחא לה בכל דהו מ"מ י"א שם דלא הוי מ"ם אבל אם הי' מום אז לכ"ע כופין אותו מזה נשמע אם היא בעלת נכפה הוי מום וכופין אותה דהיא לא עדיפ' מיניה גם בכפיות א"ש איכ' חשש דאורייתא ובכפיות דידה אין חשש איסור אלא תקנת ר"ג. וכפיה זו למנוע שאר וכסות ועונה לכ"ע אין קפיד' דהא כשהוא בעל נכפה לכ"ע יכולה לפרוש ממנו מאחר לא תפסה לו הדברים אבר היא חייבת לפשות לו א"כ הוא פסור לפשות חיוב שלו. ועי' תשו' מהר"מ מלובלין סי' א' ותמצא רוב דברים אלו ה] וח"מ ל"ד מ"ש כאן: כג ימנע ממנה שאר וכו' עיין ר"ס ע"ז מ"ש בשם תשובת מהר"מ מזרחי וב"ח כל אשה שרוצה בעלה לגרשה וליתן לה הכתוב' ואינה רוצה לקבל כגט יכול למנוע ממנה שכ"ו לפ"ז נ"ל מ"ש כאן ימנע ממנה שכ"ו היינו אפי' אין ידו משגת ליתן לה הכתוב':

אבל

באר היטב

באילו מומין לא שייך חרי חזקות אלו דהא א"י לבדוק עיין ב"ש: יד) כנסה וכו'. הח"מ והב"ש תמהו על הג"ה זו ע"ש: טו) נכפת. היינו שנולדה בה אחר אירוסין וניסואין ונסתחפה שדהו לכן חייב ליתן לה הכתובה. וה"ה אם הי' בה קודם לכן וידע המום אז חייב ליתן לה הכתובה. מיהו יוכל לגרשה בע"כ כי יש סכנה כדבר ב"ש ועיין תשובת הרא"ש כלל מ"ב: טז) ועונה. ע"ל ר"ס ע"ז מש"ש: יז) מומין. וצריך לקיים

באר הגולה

ע"א ע שם וכתב ה"ה זה דבר פשוט פ ומפרש שם ש"ש שם מרחן ויש לי קרובות שחזקתו שידע שא"י יכול לטעון וכו' ומבואר במשנה ונמרא שם ל שם וכ' ה"ה ש"וד מדין טענת בתולים שאין יכול לטעון אותה לאחר זמן כדאיתא יבמות דף קי"א ע"ב וכמ"ש לעיל סימן ס"ח ובירושלמי בפ"ק דכתובות משוה בתולים למומין והיא סוגיא גבי אוקימתא דרבא שם כבבלי דף ע"ה ע"ב איירי בבא בעל או שבא שה"ה ק כר' מאיר שם כברייתא ר משובת

הגהות רעק"א

י] ב"ש אות כ"ב ומכ"ש דיכול לזרוק כ"כ בכנסת הגדולה סי' קנ"ח דחה זה די"ל דהתקנ' הי' בכה"ג דא"י לגרשה בע"כ אבל לכופה בשוטים עד שתאמר רוצה אני עדיף דלא מקרי בע"כ וכמו באיש דאינו מגרש בע"כ אבל כופין אותו עד שיאמר רוצה אני:

כ] באר"ד וח"מ ל"ד מ"ש כאן. כ"כ בתשובת הרא"ש שנקרא בשמים ר"ש סי' קס"ח מבואר להדיא כח"מ דלא פסיקא ליה להרא"ש לזרוק לה גט בע"כ אבל מעשי' אותה עד שתאמר רוצה אני:

שי למורה

סי"א ואם תמאן לקבל. כ"כ עי' ח"מ וב"ש ועי' שו"ת נו"ב הנייכא אהע"ז סי' ק"ב מ"ש בזה וכ"כ בק"א להפנ"א בקיצור ותשובה לשו"כ יגיון מהר"א מלאזג בירתי הדברים באורך וישנתי הדברים כיון אומר כ"ל:

חכמת שלמה

סעיף י בא על אשתו שהה כמה ימים כו' נ"ב נכתפקתי אם אין כאן עדים שנבעלה ונסתרה עמו והוא מודה שנבעל אותה ואומר שלא בדק אותה עד השמא אם כאן במינו שהי' אומר שלא נבעל אותה כלל והי' כא ואם לא שהה שלשים יום כמ"ב הרב בהגה"ה אי לז

ככר כתבתי וחלקתי שם על דבריה ז"ל ולפת"ש בתשו' שם באוהו מהדור[...] בכי' קי"ט לק' מאפליסק דחו"ל [...] הקנו רק לגרשה בע"כ אבל מדעסה [...] אומרת כן דלא ניחא לה בהקנסא דרב[...] יכול למחול א"כ מרצונה יכול לגרש[...] רק שהי' נ"פ הך מ"ש כאן בע"כ וה[...] איירי רק בשני פעמים אבל בנ"פ אין יכול לגרשה בע"כ ודוק כי ז"כ:

ביאור הגר"א

הרא"ש שם: יא) והביא האב כו'. שם יתרת מאי ראיה כו': יב) ואם שהה כו'. הוא תמוה דהא קיי"ל כר' יוסי וכבר תמה בח"מ ודברי ב"ש אינם נכונים: יג) ואין בזה כו'. כמ"ש למטה בהג"ה ולא תקן ר"ג כו' דאמרי' ה' שמוציא לרצונו והאשה [...] ונהי דתקנתו היתה להשוות האשה לאיש ולא כו'. שם וז"ש בהג"ה. ודוקא כו' אבל כו' ר"ל כמו באיש: יד) ויתן כו'. דגרושין אינו [...]

פתחי תשובה

המגרש אשתו לא סדור במבוי כו' והוא ז"ל כתב עליו ורא"י זו איני מכיר כו' ע"ש: (ג) מי שנודע לו. עי' בתשו' נו"ב תנייכא סי' ק"ד שכ' על דבר אשה אחת שנשאת לאיש ולפי דברי האיש זה שנה שהוא עמה היא חולנית ועקשה ברפואות ולא הועיל והוא האיש אומר שהוא מבין חולשה שנתקלקל מוחה והוא שוטה בשכלו שאין לה רפואה [...] ומדמה רוסה לנכפים ורוצה לגרשה בע"כ ואף שאין בידו לסלק כתובתה תשאר הכתובה חוב עליו. הנה רוח רוחא יתירא הזיקא בי' כו' ומי יסמוך על הכנחו שיוא אומר שהבין חולי' ואולי הוא שוטה כו' ומה בכך שמותה כואב לה והיינה יכולה לילך בשוק רק נכים וכי בשביל ז' איכה ראוי' לא[...] ואם אין בכחה לסבול תשמיש כעונת הטייל בכל יום ראויה היא לעונה בכל שבוע או בכל חודש בשביל זה שימעט עונתו לא יוכל לגרש ע"כ ומה ענין זו לנכפים בשם יש סכנה לשמש עמה ולכן דברי הבעל הוא דברי שטות ומחוייב הוא להטפל באשתו בכל צרכיה כו' ע"ש: (ד) כשתשיג ידו. עי' בתשו' נו"ב תנייכא שם שכתב דמתשו' הרא"ש כלל מ"ב בסוף הפסק בשם גאון א' למדנו מדבריו שאם אין בידו די כתובתה והוא נשאר חייב לה המותר מחוייב לישבע שתיכף אחר השיג ידו שיתן לה ומחוייב לכלול בשבועתו כל מה שהשיג ידו וכל מה שירויח שלא יאכיל ממנו לאשתו אחר יקח ולא לבניו ולא ילבש אותם ולא יטפל בהם רק יפרע הכל לאשתו הגרושה חוץ מזון שלשים יום לעצמו וכסות י"ב חודש לעצמו ככל חומר שבועה המבואר בח"מ סי' [...] ס"א והא"כ יכול לגרשה ע"י כפיה שתקבל הגט ע"ש: (ה) ואם תמאן לקבל גט. עי' ח"מ סק"כ וכ"א וב"ש ס"ק כ"ב והעולה מדבריהם שהמה מחולקים מהיפך אל היפך דלדעת הח"מ לא ברירא לי' להרא"ש בסוף דבריו שיכופו אותה בגוף כפיה רק למנוע ממנה שכ"ו. ודעת הב"ש הוא שכופין אותה בכל מיני כפי' אפילו בשוטין וגם ה"ליט שיכול לזרוק לה גט בעל כרחה ועשה זה כמורם ק"ו שאם יכול לכופה בשוטין ק"ו לזר"ק

לה גט. ועי' בתשו' נו"ב תנייכא שם שכ' דהח"מ והב"ש וגם בתשו' מהר"א לובלינסקי ה' כתח"כ שגו בפירוש דברי הרא"ש ולכן שגו ג"כ בדין היוצא מדבריו ולא כיוונו ההלכה והיינו לפי שהוקשה להם בדברי הרא"ש דמתחלה פלפל שר"ג תיקן במקום שכופין האיש להוציא שלא יגרשנה בע"כ וע"ז כתב ואף אח"ל שהשוה מדותיו שום אדם לא יגרש בע"כ. [...] משמע שגם בזו היתה תקנת ר"ג ומשמע דגם בזו לא יגרש בע"כ אף שבאיש כופין להוציא וא"כ איך שייך [...] במקום [...] כופין אף האשה כופין אותה לקבל גט ודבר ו סותרים זא"ז ולכן פירשו הח"מ והב"ש כל א' לפי דרכו אך באמת אין [...] סתירה והמה אמורים על הסדר דהנה נכון בכל כרחה של האשה נכלל בו ב' ענינים הא' כמו על כרחו של האיש במק[ום] שכופין אותו דהוא עד שיאמר רוצה אני והב' ע"כ ממש בלי רצונה כלל כמו שהי' בזמן התלמוד. ופלפל הרא"ש מתח[לה] דבכה"ג לא תיקן ר"ג כלום ומילתא כשאר בה דין הש"ס וזורק לה גט בע"כ ממש בלי רצונה כלל. ואח"כ אמר ואף [...] שהשוה מדותיו שום אדם לא יגרש בע"כ דהיינו בע"כ לגמרי אבל עכ"פ במקום שכופין אותו להוציא כופין אותה לקבל והיינו שכופין אותה שתאמר רוצה אני לקבל הגט. ולפי שיש הפרש בין הגירושין בע"כ ובין הכפי' לקבל הגט שלגרש בע[...] לא משכחת לה מונע שהרי יכול לזרוק וכיוצא בזה יש תמאן אבל בצד השני שכ' הרא"ש שאח"ל [...] השוה מדותיו ואף שכופין אותה אם במילי ואם בשוטין מ"מ משכחת לפעמים באשה סרבנית ועקשנית וסובל כל הכפיות [...] שתאמר רוצה אני ומשכחת בזה שתמאן וע"ז סיים הרא"ש ואם תמאן לקבל שלא יועיל כל הכפיות ימנע ממנה שכ"ו. הפי' הנכון בדברי הרא"ש. מעתה הדין היוצא מדבריו לזרוק לה גט לא החליט הרא"ש אבל לכופה כמו שכופין אם [...] כמה שמבואר במשנה שכופין האיש כופין גם האשה אם בשוטין אם בשאר כפי' לכל מר כדאית לי' דהיינו שכופין אותה עד [...]

כד (כב) אבל שאר יז) מומין אינו יכול לגרשה בעל כרחה אבל טו) מ"מ אין כופין אותו להיות עמה מאחר דמאיסה עליו כה (כג) ורוצה לגרשה ולתת יח) כתובתה (מהרי"ק שורש כ"ז):

קיח תקנת נשואין של קהל טוליטולה ודיני נדוניא ובו יט סעיפים:

א א) א אלמנה שיש לה לחלוק עם יורשי בעלה א (א) בכח התקנה של א) טוליטול' שמין בגדי שבת שעליה ב (ב) אבל לא בגדי ג) חול ג (ג) ב) תנאי השיור אינו ג) אלא אם תמות האשה בחיי בעלה אבל לא אם תמות שומרת יבם * (טור):

ב ב מי שגירש את אשתו סמוך למיתתו אע"פ שלא גירשה [א] אלא כדי שלא תזקק ליבם דינה לענין כתובתה בתקנת טוליטולה כדין גרושה: הגה ג) אבל אם לא גירשה ממש כגון שלא יצא עליה קול גרושה בחייו רק היתה בחזקת אלמנה רק אחר מותו הוציאה גט ואומרת נתגרשתי אינה נאמנת וצריכה ראיה על הגירושין דודאי לא נכתב הגט רק להגרשה בעלמא (ב"י בשם הר"ר יודא בשם הרא"ש):

ג ג ד) אם שהתה מלחלוק עם היתומים כפי התקנה קצת זמן לא איבדה מזונות אותו זמן (ד) (אע"פ שהכח ביד היתומים לסלק האלמנה בחצי הנכסים) (טור בשם תשובת הרא"ש):

ד ד ו) ה) אלמנה שפרעה שלא ע"פ ב"ד חובות הכותים מנכסי בעלה כדי שלא יזלזלו במכירת קרקעותיו (ה) יפה ו) עשתה:

ה ה ו) אלמנה שהורידוה ב"ד בחצי נכסי המת בכח התקנה ויש למת קרקעות משושבנים ביד אחר אע"פ שיש לו נכסים בני חורין (ו) נוטלת חצי קרקעות המשושבנים לפי מה שנהגו על פי התקנה לחלוק בכל דבר ודבר חציו:

ו ו ז) דבר שאינו מפורש בתקנה נעמידנו על דין תורה ה ח) וכן כל ספק שיש בתקנה על יורשי האשה להביא ראיה דאין מוציאין ירושת הבעל מספיקא (ב"י בשם תשובת הר"ן):

ז ז כל דין שיש לה בגביית כתובתה כפי דין תורה יש לה בחצי נכסים שנוטלת מכח התקנה:

ח ח ט) אם נתנה האשה לבעלה או לאחר שיזכה אחר מותה בחצי נדונייתה הראוים יורשיה לירש כפי תקנת טוליטולה אינו כלום אבל (ז) אם מחלה ז מעכשיו לבעלה כל ש"ח שיש לה עליו מחילתה מחילה: הגה ח ויש נילך בזה אחר לשון ה) התקנה דאם משמע שם דאינה יכולה למחול בלא היורשים או שע"מ כן נתן הנותן אין בידה לשנות ואם היא בעצמה נותנת הנדוניא יכולה א] למחול לבעלה או להתנות ליתן לאחר כפי מה שתחפוץ (ח) י) ובלבד שתעשה בפני עדים ובלא זה זוכים היורשים מכח המנהג (כל זה תמצא מבואר בב"י בשם תשו' הרא"ש ורשב"ז) (ט) יא) במקום שיש תקנה שיורשי האשה יחלוקו עם הבעל כשמתה האשה תחלה יפרעו תחלה כל החובות שהבעל חייב ונאמן הבעל לומר כמה חייב במגו דאי בעי היה כופר ואומר שלא הניח כ"כ (תשובת הרא"ש כלל כ"ה):

סכותב

בית שמואל

כד אבל משום שאר מומין וכו'. וצריך לקיים שאר כסות אבל עונה אין כופין אותו להוליד בני שנואה אע"ג שידע ממומי' ומחיל מ"מ השתא מאוסה בעיניו ואי' לקבל. ואין כופין אותו להחזיר לה הנדוני' כיון דהיא מעכבת ואינה רוצה לקבל הגט ועי"ש סורש ק"ז. ונראה דאיירי במומי' שנולד בה או שידע מהם אבל אם הי' בה מומין והוא לא ידע י"ל דכופין אותה כיון דעשתה שלא כהוגן כמ"ש בתשובת הרא"ש כלל ל"ה אם הוא עשה שלא כהוגן וקידש ברמאו' כופין אותו ה"ה דכופין אותה: כה ורוצה לגרשה ולתת כתובת' משמע אם אינה מאוס' עליו אפי' אם רוצה ליתן לה הכתובה א"י למנוע ממנה הכ"ו ומזה ראיה לא כתשובת מהרי"א מזרחי וב"ח בסי' ע"ז גם משמע אם אינו רוצה ליתן לה הכתובה כופין אותו להיות עמה וכן מדויק בה"מ. וקשה איך אפשר לכופו להוליד בני שנואה ויש רגלים לדבר דהיא מאוסה בעיניו:

קיח א בכח התקנה וכו' התקנה היתה שאם כתובתה מרובה מחצי הנכסים אין לה אלא חצי הנכסים וחצי אחר ליורשים ובעל חוב גובה חובו מחלק היורשים ואפי' אם ויתרו היורשים לאלמנה שתטול כל הכתובה אין שומעין להם לחוב את הבעל חוב ואם התקנה היא שהברירה ביד היורשים לסלק לאלמנ' הכתוב' או ליתן לה חצי עזבון ויש כאן ב"ח יכולים ליתן לה כל סך הכתובה כדי להפסיד לב"ח ועי' סי' ק"ג: ב אבל לא בגדי חול. אע"ג בסימן נ"ט מבואר לאלמנ' שמין כל הבגדים אפי' של חול שאני הכא דאינה נוטלת אלא חצי עזבון אפי' אינו מספיק לכדי הכתוב' לכן אין שמין בגדי חול כן כתוב בפרישה: ג תנאי השיור וכו' עיין ב"י סי' ק"ס שם הביא תשובת הר"ן והטעם כמ"ש בסמוך כל שאינו מפורש בתנאי אוקמי' אדינא לכן היבם יורש אותה ואינו מחזיר כלום אע"ג אם מתה בחיי בעלה צריך להחזיר ליורשים ע"פ התיקון נ"מ אם מתה כשהיא ש"י נגד היבם לא הי' התקנה: ד אלמנה שפרעה וכו' עיין ח"מ סי' קכ"ח שם פסק בהג"ה הפורע לעכו"ם אינו בכלל הפורע חוב של חבירו וחייב הלוה לשלם לו וכאן משמע דיפה עשתה משום דהוי כאלו נתמנת אפטרופס עליהם כמ"ש בטור משמע אי לאו הכי היו היתומים פטורים לשלם ל"ל נגד היתומים שאני דלא הי' לה לשלם בלי ידיעת הב"ד ועי' פרישה ותשובת ש"י סי' כ"ח ועי' פרישה ס"ק כ"ב כתב אם היא גורמת הגט א"צ ליתן לה תוספת שליש מה שמוסיפים ולכאור' אה"נ כי תוספ' שליש דינו כנדוני' כמ"ש בסי' קס"ז ועי' סי' ס"ו: ה וכן כל ספק וכו'. ה"ה בתקנות בתפסיד מהכתוב' כל מה שאינו מפורש או אם יש איזה ספק אין לגרוע מהכתובה ועי' בטור סעיף י"ג ובתשובת הר"ן שהביא הב"י ולא כתשובת בן ששון סימן י"ט שכתב דוקא בספק תנאי אמרינן יד הבעל על העליונ' ולא בספק התקנה ובענין התקנה שיהי' הולד ל' יום עיין בתשובת הר"ן דהיינו שיחיה בחיי האם ואחר מותה ל' יום וכן מפרש בדרישה דברי הטור ובתשובת בן ששון כתב שיחיה אחר מות האם ל' יום: ו אבל אם מחלה עיין סי' ל' שם מבואר הפלוגת' אם מחלה מועיל בנכ"ב ובטור מבואר דאיירי כאן בענין דאינה יכולה לומר נ"ר עשיתי לבעלי: ז מעכשיו לבעלה. הטעם דחיישינן כל איש יפתה באשתו ליתן לו במתנה לאחר מותה אבל בחיי אשתו אין האשה מתרצית ליתן דשמ' ימות הבעל בחייה ויאכלו אחרים את נחלתה בחייה ועי' תשובת רשב"א סי' תשע"ח: ח ויש נילך בזה אחר לשון התקנה. ולכאור' נרא' לפי המנהג בלנו שכותבים מחמת שידור תקיים כתקנת שו"ם א"כ מתנה אביה שיחזיר לו הנדוני' אחר מותה דהיינו תקנו' שו"ם שיחזור אפי' בשנה שניה בחלי מ"ה א"י למחול והוי כאלו כתנה שנותן בתנאי זה ואפשר אפי' אם היא נתנה הנדוני' מעלה דאז יכולה

חלקת מחוקק

וכבר כתבתי שם שאין דבריו ברורים ולא משמע כן מתשובו' הרא"ש שהב"י כאן ועי' בתשובת הרב מהרי"מ מלובלין סי' א': (כב) אבל משום שאר מומין אין יכול לגרשה וכו' וצ"ך לקיים לה שאר כסות כשאר נשים רק עונה פטור שהוא צער דגופה ואין כופין אותו להוליד בני שנואה בפרט כשנותן אמחל' לדבריו ומ"מ אין יכולת בידה להוליא ממנו הנדוני' כל זמן שהיא מעכבת הגט דהאין לה לתפוס החבל בתרין ראשין או תקבל גט או לא תתבע הכתובה והנדוני' והוא' מחוייב לעשות לה כמשפט הבנות לבד עונה א"צ לקיים: (כג) ורוצ' לגרשה ולתת כתובת'. אבל אם אין ידו משגת ליתן כתובת' אפשר דנקרא מורד ומוסיפין על כתובתה וכן משמע מלי' תשובת הרא"ש שכת': כיון שמן הדין היא חייבת לקבל גט כאשר כתבתי. נמצא פריעת כתובה הוי כשאר חוב משמע הא כל שאין הדין נותן לגרשה אין יכול לגרשה כשאין לו הכתובה וכ"כ הרשב"א בתשו' סימן אלף רנ"ד וכבר כתבתי מזה סי' ק' ס"ק כ"ז ועי' בתשובת הריב"ש סימן ל"א משמע קצת דמי שרוצה לגרש אשתו יכול לגרש ואחר כגירושין תתבע כתובה:

קיח (א) בכח התקנה של טולטילה תקנת טולטיל' היתה שאם כתובה מרובה מחצי הנכסים אין לה אלא חצי הנכסים וכחצי האחר ליורשים וב"ח גובה חובו מחלק היורשים ואף אם יוותרו היורשים לאלמ' שתטול כל כתובת' אין שומעין להם לחוב לב"ח: (ב) אבל לא בגדי חול. בתשו' כתב הטעם שלשון התקנ' הוא כל אשר ימצא לו תחלוק האלמ' עם היורשים ובגדים של חול לא היו מצוים לו כי לא היו לבעל בהם כלום ועוד דחלוק' זו במקום גביית כתובתה וגם עתה לא יפלו לה בחשבון ומשמע דס"ל דאין שמין לאלמ' בגדי חול בכתובת' ולא ידעתי הא גמר' ערוכ' היא בכתובות דף כ"ד ע"א יתמא וארמלת' שלא ופוק הספסק בגדיה ולא וכן פסק לעיל סימן נ"ט ס"ח וגם על טעם ראשון יש לפקפק דהא גם בגדי שבת שלה אינם בכלל אשר ימצא לו לפי מה שפסק לעיל סי' נ' סעיף ס"ו: (ג) תנאי השיור וכו' זה הוא לי' הר"ן בתשו' סימן כ"ד והעתיקו הב"י לקמן סימן ק"ס ס"ק ע' והענין כי דעת השואל הי' מאחר שהבעל נתחייב בתנאי אם תמות בחייו אז היא משיירת שליש נדוני' או סך מסויים שיהי' ליורשים ועתה כשמת' שומרת יבם והיבם יורש נכסים כמו שהבעל יורש צריך הוא לשלם השיור שיירה היא כמו דקי"ל דיורשי הבעל חייבים בקבורת' תחת נדוניית' ה"ה דיורשי הבעל צריכין לשלם השיור ועי"ז השיב הר"ן דלא דמי לקבור' שהיא תקנת חכמים כל מי שיורש כתובת' קובר' אבל דין השיור תנאי ממון הוא ואין לנו אלא מה שהתני' אם תמות אשתו בחייו אבל בחיי יבם אין לנו כלו' ואין כאן שיור כלל רק יתנהגו ע"פ הדין וכמו שפסק הר"ן סי' מ"ו ועי' לקמן סי' ק"ס: (ד) הע"פ שהכח ביד היתומים וכו' כלומר מסתמ' לא הי' התיקון רק אם תתבע האלמנ' כל כתובת' יכולין לסלק' בחצי הנכסים אבל אם לא תתבע הכתוב' לעול' ניזונית על כרחן כמו שנתבאר לעיל סימן צ"ג ואף אם הי' תיקון בעיר שהיתומים יסלקו אותה כשירצו כ"ז שלא התרו בה שהם מוכנים לסלקה צריכין ליתן לה מזונות: (ה) יפה עשתה בגוף התשו' מבואר דהטעם הוא"ל והיתומין היו סמוכין לה"לה הוי כאלו נתמני' אפטרופס וכאן השמיט זה ואפשר כל שהב"ד רואין שעשת' טובה ליתומין אף שלא סמכו אלא"ה יפה עשתה דזכין לאדם שלא בפניו: (ו) נוטלת חצי קרקעות המשועבדי' והמלו' גובה חובו מן היורשי' עיין בגוף התשו' שע"פ הדין הי' חוב על היורשי' לסלק האלמנ' מבני חורין רק שע"פ המנהג פסק כן שהיא תטול אף מחצית מן המשועבדי' ובעלי השעבוד יחזרו על היורשי': (ז) אם מחלה מעכשיו לבעלה. עיין לעיל סי' ל' סעיף ס"ז שלדעת הרמב"ן והרשב"א והרמב"ם אין מכיר' ומחיל' מועיל בנכסי מ"ב רק בכתובה ותוספות ולדעת הרא"ש מהני מכיר' ומחיל' רק כשהבעל מוכר לאחר לא מהני הסכמ' דיכול' לו' נחת רוח עשיתי משום איבה והרשב"א מחלק בין מכיר' למחיל' ועי' כאן בטור דמעכשיו ולאחר מיתה לא מהני והכל תלוי בלי' התקנ' כמ"ש הרב בהג"ה: (ח) ובלבד שתעש' בפני עדים. ה"ה בפני היורשים אם הם מודים דלא נכרא' הסדי אלא לשקרי: (ט) במקום שיש תקנ' וכו' כלו' שהתיקון הוא מיד כשתמות אשתו אז כל הנכסים שיש לבעל בין שהכניס' לו אשתו בין נכסים שלו הכל יחלוק מחצית ליורשי' וצריכין להניח לבעל כדי שיפרע כל חובותיו ואח"כ יחלוק ונאמן הבעל לומר כמה חייב במיגו דאי בעי למימר אין לי אלא כך ממון ולפ"ז אם אין לבעל מיגו כגון שלא הי' בביתו כשמתה אשתו

באר היטב

לקיים שאר וכסות אבל עונה אין כופין אותו להוליד בני שנואה אע"ג שידע ממומין ומחיל מ"מ השתא מאיסה בעיניו ולאו לקבל. ואין כופין אותו להחזיר לה הנדוני' כיון דהיא מעכבת ואינה רוצה לקבל הגט עיין במהרי"ק שורש ק"ז. וכהכ"ג בהגהת ב"י. וכתב ב"ש נראה דאיירי במומין שנולדו בה או שידע מהם אבל אם הי' בה מומין והוא לא ידע י"ל דכופין אותה כיון דעשתה שלא כהוגן ע"ש: יח) כתובתה. משמע אם אינה מאוס עליו אפי' אם רוצה ליתן לה כתובה א"י למנוע ממנה שאר כסות ועונה ובזה ראיה דלא כתשובת מהרי"א מזרחי וב"ח בסי' ע"ז ע"ש גם משמע אם אינו רוצה ליתן לה בכתובה כופין אותו להיות עמה וקשה איך אפשר לכופו להוליד בני שנואה ויש רגלים לדבר דהיא מאוסה בעיניו ב"ש. ועיין ח"מ:

קיח א) טוליטולה. תקנת טוליטולה היתה שאם כתובה מרובה מחצי הנכסים אין לה אלא חצי הנכסים וחצי האחר ליורשים ובע"ח גובה חובו מחלק היורשים ואף אם יוותרו היורשים לאלמנה שתטול כל הכתובה אין שומעין להם לחוב לבע"ח. ואם התקנה היא שהברירה ביד היורשים לסלק האלמנה הכתוב' או ליתן לה חצי עזבון ויש כאן בע"ח יכולים ליתן לה כל סך הכתוב' כדי להפסיד לבע"ח ועי"ל סי' קי"ג סעיף ב' ב"ש. ועי' בתשו' חכם צבי סלה ס"א: ב) חול. אע"ג דבסי' נ"ט מבואר לאלמנה שמין כל הבגדים אפי' של חול שאני הכא דאין נוטלת אלא החצי עזבון אפי' אינו מספיק לכדי כתובתה לכן אין שמין בגדי חול פרישה. ב"ש: ג) אלא וכו'. עי' ב"י סי' ק"ס מה שהביא בשם הר"ן: ד) עשתה. הטעם הוא"ל והיתומים היו סמוכין אלי' הוי כאלו נתמנית אפוטרופסת עליהם כמ"ש בטור ע"ש. משמע אי לאו הכי היו היתומים פטורים לשלם ומכאן ראיה להש"ך בש"ע ח"מ סי' קכ"ח על הרב דפסק שם בהג"ה סעיף א' דהפורע לעכו"ם אינו בכלל הפורע חוב של חבירו וחייב הלוה לשלם לו ע"ש ועי' פרישה וב"ש: ה) התקנה. ולפי מנהג שלנו שכותבים מחמת עידור תקיים כתקנו' שו"ם א"כ מתנה אביה שיחזור לו הנדוני' אחר מותה דהיינו תקנות שו"ם שיחזור אפילו בשנה שניה שהלי. אינה יכולה למחול. ואפשר אפי' אם היא עשתה הנדוני' מעלה דאז יכולה למחול

עם

טורי זהב

סימן קיח [א] אלא כדי שלא תזקק פי' שהיא אומרת שאין שייך בה התקנ' לחלק הנכסים כדין אלמנ' אלא שלא תזקק ליבם שפילא הוי דינה באלמנה והברירה בידינו לחלוק הנכסים בזה אמר דהדין עם האשה אני ויתנו לי כתובתי במלוא' והם אומרים אינך גרושה כיון שלא נתן גט

באר הגולה

[illegible]

ביאור הגר"א

[illegible]

פתחי תשובה

[illegible]

הגהות רעק"א

[illegible]

שי למורה

[illegible]

יב ס יב) הכותב לאשתו בשעת נשואין ש"ח בסכום ידוע ומתנה שתוכל לגבותו בכל עת שתרצה ט (י) אם תגבנו ילקח בו קרקע והוא אוכל פירות יג) ואם יש עליה חוב שלותה [ב] אחר שנשאת (יא) אינו גובה ממנו י אבל אם (יב) לותה קודם ו) שנשאת גובה ממנו יד) אבל אם אינו עומד לגבו' אלא לכשתתאלמן או תתגרש אינו יכול ב"ח לגבות ממנו (יג) אלא ימכרוהו ב"ד בטובת הנא' לו או לאחר אבל לא לבעל: וזהו אינו נכון אלא לא ימכרו ב"ד בטובת הנאה לא לו ולא לאחרים יא דכל לגבי בעלה ודאי ז) מחלה (טור) ואטרוחי בי דינא בכדי לא מטרחינן (ב"י בשם גמרא י הטובל):

י יב (יד) [ג] טו) כ אם נתן לה הבעל ס) מתנה אפי' בעל חוב שהלוה לה אחר שנשאת גובה ממנו:

יא ל טז) שטר שזה נוסחו הוו עלי עדים וכתבו וחתמו עלי בכל לשון של זכות ותנו ללאה אשתי כך וכך בתים במתנה גמורה אינו כלום (הואיל ולא כתב שהוא נותן לה ומה שאמר תנו לאו כלום הוא) (טור בשם תשובת הרא"ש):

יב מ יז) הנוהגים שהאשה המכנסת קרקע לבעלה כותבת לו שטר מתנה והוא כותב לה ש"ח שתגבנו כל זמן שתרצה ואין מזכירין באותו שטר הקרקע שנתנה לו יג (טו) אין לאותו קרקע דין נכסי צאן ברזל אלא הרי הוא כשאר נכסיו:

יג יח) נ הבעל אומר היא מתה תחלה ואח"כ הבן ויורשיה אומרים לא כי אלא הבן מת תחלה יד (טז) [ד] עליהם להביא ראיה:

יד ס המתנה בכתובה שלא ישא אשה אחרת עליה טו (יז) אינו מתנה על מ"ש ס) בתורה:

טו פ יט) הנושא (יח) אשה שפסקה מלדת טז (א) ונשבע שלא ישא אשה אחרת עליה שלא מרצונה אין יכולים להתיר לו שבועתו שלא מדעתה:

טז כ) פ מי שנשבע לתת לחבירו חצי מה שירויח ואינו מספיק לפרנסת אשתו אם יתן לזה חצי מה שמרויח אעפ"כ יז (יט) [ה] צריך לקיים י) שבועתו:

יז צ אשה שמחלה כתובתה ונדונייתה לבעלה ואח"כ טענה שבאונס מחלה מפני שהיה מגזם עליה לגרשה או לישא אחרת מפני שאינה יולדת יח (כ) אין זה טענת יא) אונס לבטל המחילה:

יח יט ק כא) אלמנה (כא) שגבתה כל הנכסים יב) בכתובת' אינה חייבת בקבורת בעלה:

ביאור הגר"א

פתחי תשובה

טורי זהב

הגהות רעק"א

דגול מרבבה

חכמת שלמה

באר היטב

הגה ואפי' אין כאן רק כדי קבורה היא גובאת כתובתה ב והוא נקבר מקופה יג) של צדקה (תשו' הרא"ש כלל פ"ו והגהות מיי' פי"ז ותשו' הרמב"ן סי' ס"ד והרשב"א סי' אלף ק"ב) כא) אבל אם תפסו היתומים מטלטלין וקברו אותו א ל כ] לפלס (ריב"ש סי' קי"ד):

יט ר כב) המתנה עם בעלה בשעת נשואין שאם תמות תחתיו בלא ולד קיימא יהא שליש נדוניתא ליורשיה ונירשה והחזירה סתם כא (כב) [ו] על דעת תנאים ראשונים החזירה: הגה כג) תקנת קהלות שו"ם שאנו נוהגין בזמן הזה בנדוניית חתנים כמו שנתבאר לעיל סוף סי' נ"ד י"א שהתקנה לא נתקנה כב (כג) רק בנדוניא אבל לא [ז] יד) בירושה שנפלה לאשה בעודה תחתיו (תשו' הרא"ש כלל נ"ד) כג (כ) וכן במתנות שנתנו טו) לחתן ובזמן שהנכסים חוזרין מכח התקנה (כד) כד (כד) י"א [ח] שחוזרין לנותני הנדוניא (תשו' מיי' להלכות אישות וכן משמע ל' התקנה) וי"א ליורשים (תשו' מיימוני' ל"ה) כד (כה) וכן מנהג טז) הקהלות ואין חילוק בין אם האב נותן הנדוניא או אחרים (ת"ה סי' שנ"א):

בית שמואל

לרשותה וזכתה בהם אבל אם לא תפסה אפילו אם היורשין ג"כ לא תפסו חל חיוב הקבורה על הנכסים קודם שחל גביות הכתוב' והנה בתשו' הרשב"א שהביא הב"י ר"ס ל"ג ובתשו' הרמב"ן סי' ס"ד איתא אפי' לכתחלה הי' גובה הכתובה והוא נקבר מן הצדקה וכ"כ במרדכי הנ"ה וכן משמע מדברי הג"ה בסעיף זה ואפילו אם תפסו היורשים קרקע או מטלטלין אם כתב לה מטלטלין אג"ק מוציאה מהם ומה שאמר בתוספתא מי שקדם זכה והוא נקבר מן הצדקה משמע אם זכו היורשים נקבר מן אותם מעות איירי אם תפסו מטלטלין ולא כתב לה מטלטלין אג"ק כיון מדינא דש"ס מטלטלין אינן משועבדים לה א"כ כשתפסה מחיים לכן אם תפסו היורשים מטלטלין זכו כיון שלא כתב לה אג"ק ואם תפסה היא משמע אפילו אם תפסה אחר המיתה מהני והוא נקבר מן הצדק' וכה"ג דף תקכ"ח פסק מטלטלין ולא כתב לה אג"ק לא מהני תפיס' של אחר מיתתו כי בודאי בזה לא תקנו הגאונים שתגב' היא והמת יהיה מושלך כבזיון. העולה מזה קרקע או מטלטלין וכ' לה אג"ק לא מהני תפיס' היורשים. ומטלטלין ולא כ' לה אג"ק לא מהני תפיסה שלה אא"כ שתפסה מחיים ואם היורשים מכרו קרקע וקברוהו כ' בח"מ דאינן חייבים לשלם מדין גרמי דיש לדמות ליורשים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים דאין חייבים לשלם משום דאין זה רק שהרחיק שיעבודו ומאחר דקי"ל ב"ח מכאן ולהב' הוא גובה א"כ כ"ז שלא התרו בהם אין על היתומים שום תלונה מיהו אם יכולה לטרוף הקרקע שמכרו נראה דיכולה לטרוף אלא כשא"י לטרוף פטורים הם לשלם אבל אם מיחו בידם בכח ב"ד ומכ"ש אם הוציאו היתומים ממון שלהם ורוצים לתפוס נכסי המת מוציאה מהם ומ"ש ב"ח וכן עמא דבר דנקבר מן נכסי המת אין ראיה משום רוב האלמנות אין מקפידין אבל מי שרוצ' לעכב הדין עמה ע"כ ועיין בח"מ ס' ק"ז וכד"מ רס"ק: ב והו' נקבר מקופה של צדקה בתשו' מהר"מ מינץ סי' ג"ן כ' הוצאות קבורה קרוב קרוב קודם ואם היה הבן שם עליו מוטל הוצאות קבורה דעל כל ז' מתים אשר הכהן מטמא' את עצמו מצוה להם לקוברו ולא הוי מת מצוה להטילו על הצדק' אלא בנו קוברו וה"ה בתו אם היה לה בלא בעלה ואם לא היו שם הבנים והבנות והאלמנ' ואחיו שם מוטל על שניהם בשוה ואחיו נותן חצי מה שנותן אחנו או אלמנה ואין חצי מן אחיו: כא ע"ד תנאים ראשונים החזירה עיין מ"ש ס"ס קי"ד: כב רק בנדוני' וז"ל בתשו' הרא"ש ול"ד לתקנות ר"ת וכו' כי בכל תקנ' אמרי' הכו דלא נוסיף עליה דוק' בנדן תיקון מש"ס ענמת נפש ואסמכוהו אקר' ותם נריך כהכם אבל ירושה שנפלה לה דהיינו נ"מ לא תיקון ומשמע אפי' לא בא לידי הבעל עדיין הירוש' מ"מ זכה מיהו נראה נ"מ שהכניסה הביה מודה הרא"ש דצריך להחזיר כי איכא בזה ג"כ ענמת נפש · ובח"מ כ' נ"מ שהיו לה קודם הנישואים היינו שנפל לה הירושה קודם הנישואים צריך להחזיר וירושה שנפלה אחר הנישואין א"צ להחזיר ואין נ"ל אלא כל מה שאין אבי' נותן לה א"צ להחזיר ובתשו' מהרי"ו סי' ס"ד פסק כהרא"ש דתקנ' לא הי' על נ"מ שהי' לה ובתשובת מהרי"ל סי' ס"ד פסק גם בנכסי מלוג שהיו לה תקנו וכבר האריך בזה בתשובת ש"י סי' ל"ג ופסק כמהרי"ל ולדעת הרב רמ"א עיקר כהרא"ש ועיין ס"ס נ"ה: כג וכן במתנות שנתנו לחתן מבואר בתשו' מהרי"ל שם כל המתנות שנותנים להחתן משני צדדים הוי נ"מ וצריך להחזיר היינו לשיטתו כמ"ש בסמוך וכן פסק בתשו' בנימין זאב ובתשו' מהרי"ו שם משמע דמודה בזה מה שנותנים להכלה אית' ביה ותם נריך כהכם אבל בתשובת מהרא"מ סי' ס"ז פסק דמתנות א"צ להחזיר אפי' מה שנתן אבי הכלה ואמה ול"ד לנדוני' דאיכ' מנהג' ידועה וברור' אבל במתנות ליכ' מנהג ידוע לא שני בלא תנאי וכ"פ בתשובת מהר"מ סי' ק"מ ומסיים שם וכ' המספקסק בזה ראוי לנזיפ' כאלו מהרהר אחר התור' ואחר דברי חכמים ונרא' לשני פוסקים דצריך להחזיר הכל או א"צ לקובר' ואם תופס נ"מ חייב לקובר' ואפי' אם מחזיק נ"מ מה שנתן האב ומחזיק שאר נ"מ מה שלא נתן האב נרא' דחייב לקובר' כמ"ש בסי' ק"ס וכן משמע מתשו' מהרי"ל סי' ס"ד ותשו' מהרי"ו שם ועיין בד"מ סי' נ"ה: כד וכן מנהג הקהילות ע' בתשו' מ"ב מס' י"א עד סי' ס"ו מה שנתחבטו בזה חכמי הדור והו' כ' הרב רמ"א לא הכריע ומ"ש וכן מנהג הקהלות הוא ל' תשו' מיימו' אע"ג בח"ס סי' רכ"ג הכריע אם מתה קודם נישואין לא זכו בהם היורשים שאני התם דאומדנ' הוא דלא נתן אלא לנשוי' אותה אבל כאן כבר היא נשואה ובט"ז כ' אם האב נתן הנדוניא או א' מקרובי' נתן הנדוני' אפילו אם יש קרובים יותר וא' נותן הנדוני' מחזירים לנותן אפי' אם לא נתן משלו רק קיבץ ונתן לה נדוני' ואם הנותן מת נותן ליורשיו ואם נתן אדם אחר שאין קרוב לא שייך כלל ותם נריך כהכם ומחזירים ליורשים

חלקת מחוקק

ולא כמו שפי' שם בסמ"ע ומה שפסק הריב"ש שאם היורשין קדמו והוציאו וקברוהו ממה שבידם מנכסי המת שא"צ לשלם לאלמנה היינו כשלקחו נכסי המת ומכרום לצורך קבורה אין להם לשלם מדינא דגרמי דומה למה שאמרו יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים או יתומים שמכרו כל הנכסים לפרוע שאין זה רק שהרחיק שעבודו ומאחר דקי"ל דב"ח מכאן ולהבא הוא גובה א"כ כל זמן שלא התרו בהם ב"ח ואלמנה אין על היתומים שום תלונ' אבל אם מיחו בידם בכח ב"ד ומכ"ש אם הוציאו היתומים ממון שלהם ורוצים לתפוס נכסי המת ודאי מוציאין מידם וכמו שפסק הרא"ש דאין הנכסים משועבדים לצורך קבור' והארכתי בזה באשר ראיתי בב"ח לא פסק כן ובפירוש אין דבריו ברורים ולא כוון יפה בדעת הריב"ש ולא מהני תפיסה רק אם מכרו או משכנו הנכסים עצמם בלא מחאה פיס ב"ד או מה שעשו עשו ומ"ש הרב וכן עמא דבר היינו משום שרוב האלמנות אין מקפידות ומוחלות על כתובתם כי היה גנאי להם שבעוד שהמת מוטל לפניה תתבע מיד כתובת' ותרצ' לשבע והטיל כולה על הצדק' אבל אם אלמנ' עניה רוצה לטעון כך או קרובים טוענין בעדה הרשות בידם וכן אם קברוהו היורשים משלהם אין מועיל התפיס' שתפסו מנכסי המת וכמ"ש: (כב) ע"ד תנאים הראשונים החזירה. לא מבעי' במקום שנוהגין לכתוב כן אלא אפי' במקום שנהגו שלא לכתוב כן שלא ע"ד נשואין הראשונים נעשה התנאי אלא כל זמן בתמות תחתיו בלא ולד קיימא ופ' בגוף התשובה: (כג) רק בנדוני' אבל לא בירושה וכו' · זה ל' הרא"ש בתשוב' לא דמי לנדוני' אחרים כלו' שמבואר לעיל סי' נ"ב פלוגתא דרש"י ור"ת ומכח ספק לא מפקינן ממון מן האב דשאני התם דאין סהדי שהאב לא הי' דעתו ליתן הנדן אלא ע"מ שתהנה בתו כמו בעלה וכו' וגם לא דמי לתקנת ר"ת וכו' וניחא' הבת' ממון הבא לידו צריך להחזיר לא כ"ש שינב' הא תניא אין דנין ד"ת מד"ס וכו' ובכל תקנה אמרי' הכו דלא נוסיף עלה דוקא בנדן תיקון משום ענמת נפש ואסמכוה אקר' ותם צריך כהכם אבל ירושה שנפלה לה דהיינו נ"מ בהא לא תיקון רבנן ומשמע מלשון הרב מהרמ"א דדוק' נ"מ שנפלו לה בעודה תחתיו אבל נ"מ שהיו לה בשעת נשואין בזה נוהג תקנת הקהילות דגם בזה שייך ענמת נפש וק"ו הוא מנדוני' שהכניסה לו בתורת נ"ב אבל בתשובת מהרי"ל סימן ס"ד כתב אף שמכח דינא דגמר' לפי פי' ר"ת ירית הבעל נ"מ וכן הוא בהגהת אשרי' נכסים שירשה בחייה אע"פ שלא גבתה ומתה הבעל יורשה אם נשאה אבל מצד תקנו' הקהלות יחזיר ג"כ נ"מ בשנה הראשו' ומחליתן בשנה שניה ומשמע דלא מחלק וכל כ"ג יחזיר הבעל בשנה ראשו' ומטעם זה פטור הבעל מקבורת אשתו דאם איתא דירית נ"מ אם היו לה היה חייב בקבור' אף דלית לה נ"מ ומשמע התם דכל המתנו' שנתנו לחתן וכלה הוו נ"מ של הכלה וכתב שכן קיבל מפי גדולי המורים שכל המתנו' שנותנין להחתן מצד שניהם חשבינן להו נ"מ ויחזיר הכל לאבי הכלה בשנה ראשו' ולא לנותני המתנות ובשנה שניה יחלוקו הכל ולא ידעתי למה השמיט הרב דעת מהרי"ל ולמעשה צריך להתיישב הרבה אם לפסוק כתשובת הרא"ש דבנ"מ לא שייך תקנת הקהילות או כתשובת מהרי"ל דתקנת הקהילו' שייך בכל דבר אח"ז מצאתי בתשו' מהרי"ו סי' ס"ד דפסק כתשו' הרא"ש דלא תקנו בנ"מ וכתב שם בסי' ס"ה מ"ש הגאון מהרי"ל ז"ל פסק דתקנו' קהילו' שייך ג"כ בנ"מ לא שמעתי מזה ואפשר דדע' הגאון דוקא אדמי עכפו' שניתן בשביל כבוד הכלה וכו' אבל בכ"ד אפשר דמודה כמ"ש הרא"ש בתשו' ול"ע אם היה הרב רואה גוף התשוב' מה הוי אומר בה ומעשה בא לידי ג] ופסקתי דכל בגדי הכלה שהן נ"מ יחזירו ליורשי' דהרא"ש מודה בזה דשייך בהן ענמת נפש: (כד) י"א שחוזרין לנותני הנדן וכו' וי"א ליורשים וכן מנהג הקהילות וכו' ועיין בספר משאת בנימין סימן י"א וי"ב וי"ג וי"ד ע"ו מה שנתחבטו בזה חכמי הדור ודעת הרב מהר"ף כ"ן שדעת הרב מהרמ"א להכריע כמנהג קהלות שו"ם שיחזירו ליורשים ודעת הרב מהר"ר משה איש חי להכריע ליתן לנותני הנדן ודעת הרב בעל משא' בנימין שהדבר ספק ואם האחד מהן מוחזק אין מוציאין מידו ואם הממון ביד אחרי'

באר היטב

ברשותה וזכתה בהם אבל אם לא תפסה אפילו אם היורשים ג"כ לא תפסו חל חיוב קבורה על הנכסים קודם שחל גביות הכתוב'. ובתשו' הרשב"א ובתשו' הרמב"ן אי' אפילו לכתחלה היא גובה הכתוב' והוא נקבר מן הצדקה וכ"כ המרדכי דכ"מ בהג"ה בסמוך ואפי' אם תפסו היורשים קרקע או מטלטלין אם כתב לה מטלטלי אג"ק מוציאה מהם. והב"ח כתב קרקע או מטלטלי וכ' לה אג"ק לא מהני תפיסת היורשים ומטלטלין ולא כ' לה אג"ק לא מהני תפיסה שלה אא"כ שתפסה מחיים. ואם היורשים מכרו קרקע וקברוהו. כתב הח"מ דאינן חייבים לשלם מדין גרמי מיהו אם יכולה לטרוף הקרקע שמכרו יכולה לטרוף אלא כשא"י לטרוף פטורים הם לשלם. אבל אם מיחו בידם בכח ב"ד ומכ"ש אם הוציאו היתומים ממון שלהם ורוצים לתפוס נכסי המת מוציאה מהם ע"ש. ע' כנה"ג דף קל"ח ע"א סכ"ח. ובש"ך ח"מ סי' ק"ז סק"ו וע' מהר"ם מטראני ח"א סי' ע: יג) צדקה. בתשו' מהר"ם מינץ סי' נ"ג כ' הוצאות קבורה קרוב קרוב קוד' ואם הי' הבן שם עליו מוטל הוצאות קבורה דעל כל ז' מתים אשר הכהן מטמא א"ע מצוה להם לקוברו ולא הוי מת מצוה להטילו על הצדקה אלא בנו קוברו. וה"ה בתו אם הי' לה בלא בעלה ואם לא היו שם הבנים והבנות והאלמנה ואחיו שם. מוטל על שניהם בשוה ואחיו נותן חציו ממה שנותן אחיו או אלמנה · ואין נותן חצי ממה שנותן אחיו ע"ש: יד) בירושה. דדוקא בנדן תיקון משום ענמת נפש ואסמכינהו אקר' ותם נריך כהכם אבל ירושה שנפלה לה דהיינו נ"מ לא תיקון תשו' הרא"ש. ומשמע אפי' לא בא לידי הבעל עדיין הירושה מ"מ זכה מיהו נראה נ"מ שנתן לה אביה מודה הרא"ש דצריך להחזיר כי איכא בזה ג"כ ענמת נפש ובח"מ כ' נ"מ שהי' לה קודם הנשואין היינו שנפל לה הירושה קודם הנשואים צריך להחזיר וירושה שנפלה אחר הנשואין א"צ להחזיר ואין נ"ל אלא כל מה שאין אביה נותן לה א"צ להחזיר. ובתשו' מהרי"ו סי' ס"ד פסק כהרא"ש דתקנה לא היתה על נ"מ שהי' לה. אבל בתשו' מהרי"ל סי' ס"ד וסי' ס' ופ"ד כ' דשייך נמי תקנות הקהלות בנ"מ שהי' לה ע"ש. וע' שארית יוסף סי' ל"ג. וע' ד"מ ס"ס נ"ה שהאריך בזה. וע"ל ס"ס נ"ג בענין אם מתה בחודש י"ג. מתה ביום אחרון של שנה א' ונקברה ביום ראשון של שנה שניה או ביום אחרון של שניה ונקברת ביום ראשון של שלישי' יום המיתה עיקר מהריב"ל ח"ב סי' כ"א. ספרדי שנשא בת אשכנזי ומתה תוך שנה ראשונה והספרדי אינו רוצה להחזיר הכל אלא להחזיק בתקנות טוליטולה הנהוג בין הספרדים הדין עמו מהריב"ל ח"א סי' ל'. וכ' כנה"ג וה"ה איפכא אשכנזי שנשא ספרדית שאבי הבת מוחזק אין להוציא מידו ע"ש: טו) לחתן. מבואר בתשו' מהרי"ל שם כל המתנות שנותנים להחתן משני צדדים הוי נ"מ וצריך להחזיר לשיטתו כמ"ש בסמוך. וכן פסק בתשו' בנימין זאב. ובתשו' מהרי"ו שם. משמע דמודה בזה מה שנותנים להכלה אית בזה ותם נריך כהכם אבל בתשו' מהרא"ם סי' ע"ו פסק מתנו' א"צ להחזיר אפילו מה שנתן אבי הכלה ואמה. ול"ד לנדוניא דאיכא מנהג' ידועה וברורה אבל מתנות ליכא מנהג ידוע לא שני בלא תנאי וכ"כ הרשד"ם מח"ם סי' קכ"ו ומסיים שם המספקסק בזה ראוי לנזיפה כאלו מהרהר אחר התור' ואחר דברי חכמים. וכנה"ג דף קנ"ד ע"א סעיף ל"ח הביאם. ומביא תשו' הרא"ת ח"א סי' ג' והר"ם מטראני ח"א סי' כ"ט וח"ב סי' ק"ן שס"ל דמתנות שנתנו קרוביה בין נתנו לו או לשניהם אין לבעל חלק בהם אלא יורשיה יורשים הכל עמ"ש סעיף ל"ט. וכתב ב"ש להני פוסקים דצריך להחזיר הכל או א"צ לקוברה. ואם תופס נ"מ חייב לקוברה ואפי' אם מחזיר נ"מ מה שנתן האב ומחזיק שאר נ"מ מה שלא נתן האב חייב לקוברה ע' ב"ש. ע' ד"מ ס"ס נ"ה ובהריב"ש סי' ס"א ובהרשד"ם מח"ם סי' ל"ב ובהרא"ח ששון סי' נ"ב ונ"ס ובספר משא מלך בדיני מנהגות דיני ממון שורש ד'. ובתשו' כ"י שאלה ע"ט בסופו: טז) הקהלו' ע' בס' משאת בנימין מסי' י"א עד סי' ע"ו מה שנתחבטו בזה חכמי הדור והעל' שהדבר ספק הוא ואם הא' מהן מוחזק אין מוציאין מידו ואם הממון ביד אחרים יחלוקו יורשי הנותן ויורשי האשה וט"ז כ' אם האב נתן הנדוניא או א' מקרוביה נתן הנדוני' אפילו יש קרובים יותר ואחד נותן הנדוני' מחזירים להנותן אפילו אם לא נתן משלו רק קיבץ ונתן להנדוני'. ואם הנותן מת נותנים ליורשיו. ואם נתן אדם אחר שאין קרוב לא שייך כלל ותם נריך כהכם ומחזירים ליורשים עכ"ל ומהריב"ל בח"ג סי' ס"ז פסק דאפי' נתנו אחרים יחזיר למי שנתן המעות וכנה"ג דף קל"ח ע"ב סעיף ס"ה האריך והעל' דתלי' הכל בתנאי השדכון. אם בתנאי השדכון כתוב שיחזור ליורשין או אחרי' שמתלו אחרים ע"ז ואם בתנאי השדכון כתוב שיחזור לנותן אפי' כתוב בכתובה' דהנעל' לי' מבית אביה יחזרו לנותן ע"ש. ואם נהגו להחזיר הנדוניא ליורשים אפילו אם נתנו אחרים הנדוניא מנהגן מנהג והולכין אחריו מהריב"ל ח"ב סי' ע"ו מי שעידך בתו שהשוכ' על שלחנו ובכתיבת התנאים אחרונים רוצים לכתוב כתקנות שו"ם והחתן מעכב כיון שהוא לא

באר הגולה

ר הרשב"א בתשו'

טורי זהב

[ו] על דעת תנאים הראשונים. עמ"ש בסי' קי"ד סעיף יא: [ז] בירוש' ש פל'. וכן בנכסי מלוג שלה כ"כ בתשו' הרא"ש כלל ה' ובתשובת מהרי"ל סי' סד כתב ע"ש רבינו יקיר הלוי דשייך תקנת הקהלות אפי' בנכסי מלוג ותמהני על רמ"א שלא הביאו: [ח] שחוזרין לנותני הנדוניא כו' מחלוקת זו היא בתשו' סי' ה' אישות סי' כו וז"ל תקנת ר"ת נהגו היכא שמתה הבת תוך שנתה שמחזירין יורשיה כל מה שהכניס' ומנהג הקהלות אם מתה תוך שנתיים מחזירין ליורשי' מורי נתן הנדוניא והוצרכו להחזיר לו מה שנתן ולא לאביה ויש נוהגין להחזיר חצי מה שהכניס' אם נפטר' בשנה ב' וכ"כ בתקנת דקהלות ע' לקמן סי' ל"ה עכ"ל ובסי' ל"ח שם כ' וז"ל מורי ר"ם אסר להחזיר הממון לפי שנתנו כראי' לעיל סי' כו בסופו והנה גדולי הקהלות וראשיהם כולם העידו שהתקנ' שהמנהג פשוט שתוך שנתיים מחזירין החצי מה שהכניס הזוג הסת לאביו או לקרוביו עכ"ל ובת' הרא"ש כלל נד כ' באל' א' כתב שם מתקנת ר"ת ז"ל להחזיר הנדוניא לנותנו או ליורשים כ' בת' שם לתקנת ר"ת ז"ל דהיכא שמתה תוך שנתה שהבעל מחזיר נדוניא לאביה או ליורשים ובמרדכי פרק נערה שנתפתת' זכר נ"כ לו או ליורשי' והנה צריך טעם למ"ד ליורשים בשלמא למ"ד לנותני דנדוניא הטעם דכי היכא דאם אביה חי והוא נותן הנדן דתקן ר"ת לעקור נח"ה הראוי' דהיינו מבעל ונתנוהו להאב משום קללות הפסוק ותם לריק כחכם דהיינו שאבד בתו ואבד ממונו ה"נ שייך לומר כן בנותן הנדן אף שאינו אביה אלא למ"ד ליורשי' קשה מובא למה עקרו הנחלה בלי טעם כן הבעל דאם הממון שלה ממילא בעל

ביאור הגר"א

כא) אבל אם כו'. כ"מ מהתוספתא הנ"ל דוקא שתפסו האשה או בע"ח ולכן נקט דוקא מטלטלים דבקרקע אין שייך תפיסה ובחזקת היורשים קיימא וכ"כ הב"ח אבל ח"מ וב"ש לא כתבו כן ע"ש ושם: כב) המתנה כו' כ"ש בכתובות פ"ט ב' המגרש כו' שע"ד [illegible]

פתחי תשובה

[illegible]

הגהות רעק"א

[illegible]

חכמת שלמה

[illegible]

חלקת מחוקק

אחרים יחלוקו יורשי הנותן ד] ויורשי האשה:(כה) כשהן פלמן מכניסין הנדוני' לא תיקנו דלא שייך טעם ותם לריק כחהם אלא כשאחרים נותנין ועיין שם עוד שכתב ראיות לזה מכ"מ ועכשיו מנהג פשוט ביתומה שיש לה מעות ירושה מאביה מחמת עישור נכסים או שהיא בת יורשת אז כותבין בתנאים מחמת עידור וקטע יועמד בתקנ' שו"ס כאלו השיאה אביה בחייו וממילא צריך לקיים התנאי אף שהי' מעות שלה ונראה אף שאין התנאים לפנינו או שהכחי מלכתוב כן נוהגין בזה תקנת שו"ס מאחר שרגילין לכתוב הוי כאלו נכתב : (כו) הולכין אחר מקום שנשאה שם . עיין לעיל סי' ס"ה ספיף י"ב שאם נשאה ע"ד שתדור עמו במקומו הולכין אחר מנהג מקומו וציין מ"ש שם : (כז) דלא שייך בזה דין חתנים · כלומר שאף שפסק ר"ת מתוך ההלכה בנדונית חתנים שלא נבה החתן א"ל שהב ליתן היינו דוקא במתה הבת מיתה טבעית אבל לא בנהרגה והמירה שזה אונס דלא שכיח ולא אסיק אדעתיה אונס כזה ואפי' התנה בפי' אם תמות תוך שנה שיוחזר הנדן ליורשי המת אם לא מתה רק נהרג' או המירה אין זה בכלל התנאי והוי כאלו אמרי דאמרו בגמרא אונס דלא שכיח הוא ובעל יורש אותה ובזה מודה ר"ת לרש"י שאף אם לא נתן יתן : (כח) שצריכין להחזיר מכח התקנ' אין חילוק וכו' . כי בתקנ' אמרי' דלא פלוג אפי' באונס' דלא שכיח כיון דתיקון רבנן בחד אונס ה"ה בכולהו אי שייך בהו ה] חד טעמ' ע"ש בפסק מהרא"י שהביא ראיה לזה מתשובת הרא"ש ומדברי התוס' ומיהו בהמירה מסופק אם לא נאמר דלא שייך עגמת נפש דהא מותר לקראה בת רשע ומותר לומר ארור שזו גדל ארור שזו ילד וא"כ י"ל דלא חיישינן לעגמת נפש דידיה ובחילוק כל דהוא אמרי' הכו דלא לוסיף עלה והתקנ' לא היתה על מיתה והריגה אבל בהמיר' אין להוציא מיד הבעל ועיין בגוף הפסקים שכתב ומ"מ בכ"ד יש לחלק קצת וכו' לא חיישינן לעגמת נפש וכו' ובסיף הפסק הייס כתבהי דרך שקלא וטריותא ולא בתורת פסק הלכה למיסמך עליה כלל ע"כ כתב הרב מהרמ"א ויש להתיישב בדבר :

בית שמואל

ליורשים : כה אבל כשהן פלמן וכו' דלא שייך ותם לריק כחהם כשהן בעלמן הכניסו הנדוני' ועכשיו מנהג פשוט ביתומים כשיש להם מעות ירושה כותבים בפי' מחמת עידור וקטע יועמד בתקנות שו"ס כאלו השיא' אביה בחייו וכתב בח"מ אפילו אם שכחו לכת"ב א' שאין התנאים לפנינו נוהגים תקנות שו"ס כיון שרגילים לכתוב הוי כאלו כתבו ותקנו' שו"ס היינו שיחזיר שנה שניה כי שנה הראשונה היינו תקנת ר"ת ועיין תשו' מ"ב סימן י"ג ועיין תשו' ש"י סימן כ"ד ועיין כד"מ סימן נ"ה : כו הולכים אחר מקום שנשאה בסימן ס"ו מבואר אם נשאה ע"מ שתדור עמו במקומו הולכים אחר מנהג מקומו : כז דלא שייך בזה דין חתנים כמ"ש בסי' נ"ה שפסק ר"ת נדונית שלא בא ליד החתן א"ל ליתן לו כי אומדני' הוא שלא כתב לו אלא שתהנה בתו ג"כ והיינו דוקא כשמתה מיתה טבעית אבל אם נהרגה או המירה שזה אונס דלא שכיח ולא אסיק אדעתא ואפי' אם התנה בפי' שאם תמות תוך השנה שיחזיר הנדן מ"מ אין זה בכלל התנאי : כח שצריכין להחזיר מכח התקנה . בפסקי מהרא"י סימן רס"ז כתב בתקנ' אמרינן לא פלוג אפי' באונס' דלא שכיח כיון דתקנו כחד אונס ה"ה בכולהו ומיהו בהמירה מסופק שם לכן כתב הרב רמ"א דיש להתיישב בדבר :

כו) כה (ג) אבל (כה) כשהן יז) פלמן מכניסין הנדוניא לא תיקנו(מהרי"ו ס"ד) כז) וכל מקום שיש מנהג הולכין אחר המנהג ואפי' לא התנו בשעת נשואין כאילו התנו כח) דכל הנושא על דעת המנהג הוא נושא (ר"פ וכ"כ הרשב"א סי' אלף ש"ז ובתשובת מיי' סוף אישות ל"ה) כט) ואפי' הלך למקום שאין נוהגים מנהג הקהילות (כו) כו הולכין אחר מקום שנשאה שם (ריב"ש סימן ק"ה) ל) ואם לא מתו הבת או הבן רק נהרגו או נשתמדו י"א כז (כז) דלא שייך בזה דין יח) חתנים אפי' לא נתן האב צריך ליתן אבל אם אין כאן זרע יט) קיימא כח (כח) שצריכין להחזיר מכח תקנה (ד) אין כ) חילוק (ה) בין נהרגו למתו אבל אם נשתמדו א"צ להחזיר ויש להתיישב בדבר :

ביאור הגר"א

כ') אבל כשהן כו'. דלא פקנו אלא מטעם ותם לריק כו'. כמ"ש בהג"א ומרדכי וה"א הנ"ל וזה נ"ב אלא כשאחרים נותנים וז"ש הרא"ש דניר.ש' שלה לא הקנו. שם כמהרי"ו סי' סד ע"ש : כו) וכ"מ שיש כו'. כמ"ש ר"ב הפיעלים מקום כו' ובירו' גם והביאו הרא"ש וש"ב וז"ם אומרת כו' ובכ' המקבל מ"וס שנהגו לעשות כהודה מלוה כו'. ריב"ש סי' ק"ה וע"ל סי' סו סי"א : כח) דכל הנושא כו'. וכ"כ הרי"ף ורא"ש בריפ"ז דיבמות: כט)ולפי' הלך כו'. כמ"ב בכתובות נד א"ל והאי לנהרדעא כו' וע"ל סי' סו סי"ב : ל) ואם לא מתו כו' דל"ם כו'. ר"ל דינא דר"ת הנ"ל בבי' נב ס"ג בהג"ה דשם מטום אומדנא דדעתא כמ"ש בכו' שם ואונכא דלא בכיח לא אסיק אדעתא כמ"ב נגטין ע"ד אבל התקנה נ"ל שו"ס יהיה לפי' בכה"ג בי' מהרא"י סי' רסז ע"ש וז"ש הכל אב כו' וע חלקת מחוקק :

הגהות רעק"א

ד] (ח"מ אות כד) ויורשי האשה. כ"ב ע' תשו' מהרי"ל ס"ג סי' נעו סי' סז ותשו' מבי"ט ח"ג סי' קע ובתשו' מהרי"ט ח"ב חאה"ע סי' תז ותשו' כרם שלמה סי' מב :

ה] (ח"מ אות כח) חד טעמא ע"ש . כ"ב ע' תשו' ח"ל ועמ"ש ס"ב פ"ד מס' מלוה :

באר היטב

נתן לה כלום רק הכל הוא ממעש' ידי' כפסק שבו"י ח"א שאל' ק"ה דאין החתן יוכל לעכב ע"ש : יז) עלמן וכו' . דלא שייך ותם לריק כחכם כשהם בעלמןהכניסו הנדוני' ועכשיו פשוט המנהג ביתומים כשיש להם מעות ירוש' כותבים בפירוש מחמת עידור ו קטע יועמד כתקנת שו"ס כאלו השיא' אביה בחייו. וכתב הח"מ הפי' אם שכחו לכתוב או שאין התנאים לפנינו נוהגים תקנת שו"ס כיון שרגילים לכתוב הוי כאלו כתבו . ועיין הרא"מ ח"א סי' ב' ובהרשד"ם סי' רל"ד וכנה"ג דף קל"ג ע"א ס"ו . ותקנות שו"ס היינו שיחזור בשנ' שניה כי שנה ראשונ' היינו תקנת ר"ת וכ"כ מהריב"ל ח"ג סי' נ"ט ומהרי"ט ח"ב חאה"ה סי' מ"ז ועי' בסי' מ"ב ס' י"ג ותשובת אחרית יוסף סי' כ"ד. ובד"מ סי' נ"ה. בכתוב' שכתוב בה דהנעלת לי' מנית אמה ומתה האם ואח"כ מתה הבת בלי ז"ק יש נהסתפק אם החלי יחזיר ליורשי האם או ליורשי' או לא יחזיר הבעל כלום מהריב"ל ח"ג סי' נ"ט. ראובן השיא יתומ' אחת מנכסיו וכתב הסבנון ליורשי' וקנו ע"ז מהחתן וחתמו העדים בכתוב' ואח"כ ערער ראובן שיכתוב כתוב' אחרת ויכתוב בתוכו שהסבנון יחזור לו. פסק מהרמ"ע ח"ג סי' קמ"ח דיכולין העדים לכתוב ולחתום כתוב' אחרת שהסבנון יהי' לו וכ"כ הר"י אדרבי סי' שכ"ם אשה שמת' בחיי בעל' בלי ז"ק ונתאחר מ' שנה שלא תבעו היורשים חלק המגיע להם אין בכך כלום וכל זמן שבטר כתוב' בידם גובים חלקם. הרמ"ע ח"א סי' נ"ח ומהרח"ש בתשוב' חאה"ה סימן נ"ז והר"ש הלוי חאה"ה סי' י"ד . ועיין כנה"ג כמה דינים לענין תקנות טוליטולה ומשם תלמדנו לכאן לענין תקנות השו"ס שלנו: יח) חתנים . דזה אונס דלא שכיח ולא אסיק אדעתא ואפי' התנה בפירוש שאם תמות תוך השנה שיחזור הנדן מ"מ אין זה בכלל התנאי : יט) קיימא . ע"ל ס"ס נ"ג אי בעינן דוקא שיהי' הולד למ"ד יום אחר מיתתה . ועיין בתשובת תפארת הגרשוני סי' ס"ח ובתשובת נחלת שבעה סימן פ"ב ובתשובת שבות יעקב ח"א שאלה ק"ט ובבית שמואל סי' נ"ב ס"ק י"ח וכנה"ג דף קל"ח ע"ב : כ) חילוק. כי בתקנה אמרינן לא פלוג אפי' באונס' דלא שכיח כיון דתקנו רבנן בחד אונס ה"ה בכולהו אי שייך בהו חד טעמא ע"ש בפסקי מהרא"י סי' רס"ז מיהו בנשתמדה מסופק שם ע"ש ע"כ כתב הרב רמ"א דיש להתיישב בדבר :

פתחי תשובה

(ג) אבל כשהן עלמן. עבה"ט מ"ש ועכשיו פשוט המנהג ביתומים כו' כן הוא הל' בב"ש ס"ק כ"ה אך בח"מ ס"ק כ"ה כ' וז"ל עכשיו מנהג פשוט ביתומה שיש לה מעות ירושה מאביה מחמת עישור נכסים או שהיא בת יורשת כו' וע' בס' נ"מ לעיל סי' נג שכתב דהיינו דוקא היכא שיש לה מכח עישור דחשיב כאילו האחים נתנו הנדוני' דב"ח דהאחי' היא אי כמי לפי' בת יורשת מ"מ מכח אחרים המורישים לא ויש בי' מום לפא דומם לריק (ואף הכ' שם עוד חילוק ולהפוא חילוק' בכל ענין יש לכתוב. לא כתב שם רק לרווח' דמלם) ע"ש. וע' בתשו' ג"א החדשות סי' פ"ה כתב שם וז"ל ונראה ד ע"ג דביתומה המנהג להתנות בשעת שידוכין שאם סעדר היתומה תוך ב' שנים יהא דינה בחזרת הנדוני' כאלו היה אביה הי אכן ביתום אין מנהג להתנות בחזיר האשה הנדן חוץ ב' שנים ולא תגבה מה שהוסיף לה בכתובתה ולע"פ דכוונו לבנו ונעדר חוץ ב' שנים חייבת האשה להחזיר מה שכהן לבנו כפי התקנה כמפורש בח"ע סי' נג שהכי התם דרחו הכמים לתקן גם כוונן לבנו משום ותם לריק אבל ביתום ויתומה דליכא משום ותם לריק אלא דנריגו להתנית אין ספק דדוקא ביתומה דכנכנדרה לא הבעל על הנכסים מתורת ירושה בפיר מהנה עליה שלא ירבנה כדרב מתנה כו' אבל תוספת כתובה דמתנה הוא שכוסן לאשתו משום חיבת ביאה ובחוב גמור קיבל עליו לשלם למה יהא מתנה שלא ישלם ומעולם לא ראינו ולא שמענו להתנות תנאי זה בשעת שידוכין לכן נראה דכשנעשו שידוכין בכהם והניחו כ"א ממרכי ביד שליש ע"פ הסנאים הנאמרים בראשי פרקים והחתפטו ב"ד השוב לכתוב תנאים כפי' כמנהג ובאו לד היתום להתנות בכך שאין שומעין להם דהו"ל להתנות תנאי זה בשעת הכתה הממרכי ומדלא התנה בכך ע"ד המנהג הנירם ביד שליש וחייב השליש ליתן הממרכי לבד כנגדו עכ"ל: ויש לרקור אם נשאת היתומה בעודה קטנה ואח"כ הגדילה ומתה אם לחשוב הנשואין מעת שנשאת או מעת שהגדילה ונמרו נשואין דבר תורה. טוב נזכרתי דיש ללמוד דבר זה מדברי הח"מ לעיל סי' נו סק"ט ועמ"ש שם סק"ל. אמנם אם הוא היה קטן כיון דלא תקינו רבנן כלל נשואין לקטן נראה פשוט גם לענין בני חזרה לא חשבי רק מטעם שהגדיל ול"ע : (ד) אין חילוק. עבה"ט בב' דבתקנה אמרי' לא פלוג כו' ועי' בזה בתשו' הרא"ח ח"ב סי' ס"ח ובתשו' נחלה לי הושע סי' לח ובתשו' ברית אברהם סי' טו"ב בלורך : (ה) בין נהרגו למתו. כ' בשו"ת תשו' מאהבה ח"ג סי' ח"ט בבי' דהדעת נוטה שלא תיקנו התקנה אלא במתה כדרך כל הארץ או אפי' נהרגה מאחרים אבל לא באיבדה עצמה לדעת ואפי' אם נסתפק בזה לומר שמא גם זו בכלל התקנה וכי בדבר ספק נוציא ירושה מבעל שהוא יורש ודאי וכמ"ש לעיל ס"ו ואף שכתוב בי"ד סי' שמ"ה אם מלאכוהו מושלך ע"ג סייפו ה"ז כחזקת כל המתים ושלא לדעת אפ"ה מידי ספיקא לא נפקא כו' ומ"מ לא מלאו לבו לפסוק בזה הלכה וע"ש עוד מ"ש על דברי תשו' עה"ג סי' סח :

טורי זהב

יורשה ולמה יקחו יורשיה ול"ד למאי דאמרי' בי"ד פ"ם רנג עני שהגנבו לו לרשלים די מחסורו והותירו על מה שצריך המותר שלו כו' דהתם קנה העני לגמרי מה שנבו לו ע"כ יורשיו יורשין זה הממון ואין מנרעין שום כח בזה משא"כ באן נהי דהבעל חייב להדזיר הנכסים מכח תקנת ר"ת ולמה לא יורש הבעל את אשתו במקום שאין חשש ותם לריק כחכם ונ"ל טעם דמ"ד זה משום דבסתמא קרובי האש' הראוים ליורש' הם הנותנים הנדוניא ושייך בהם ותם לריק אלא דלפעמים אינו נותן הנדוניא היותר קרוב הראוי ליירש אלא שאר קרובים נותנים הן מכח השגת ידם הן מחמת נדבת לבם והי' ראוי להחזיר לאותן הנותנין אלא דלא פלוג רבנן בתקנתייהו והשוו מדותיהם דבכ"ם הראוי לירש קודם הוא יקח כיון דעכ"פ יש באלו קצת ותם לריק והם"ד שינתן להנותן הנדוניא הוא ס"ל דהנותן שהוא נ"ב קרוב בסתמא הוא קודם להיורש שהוא אינו ניחן הנדן וי"א ס"ל הך סברא דלא פלוג שזכרנו וזהו דעת מהר"ם שזכרנו שהי' הוא הנותן נדוניא לנינו רחל ואביה לא יתן כלום והחזירו למהר"ם אע"פ שאביה הוא היורש הקדום אבל אם אדם אחר לנמרי הוא הנותן הנדן דבזה ל"ש כלל ותם לריק כ"ע ס"ל דיחזור ליורשיה משום לא פלוג ולענין הלכ' אין ללמוד מכאן שכתב רמ"א בדעת י"א וכן מנהג הקהלות ממילא יש לנו לפסוק כך זה אינו דאין ל' רמ"א בשום מקום שמביא מנהג על איזה דבר להזכיר הקהלות אלא וכן נהגו סתם ובלבוש המה על רמ"א במ"ש שכן הוא מנהג הקהלות שלא ראינו זה במנהג הקהלות שלנו אלא הדבר ברור דהך וכן מנהג הקהלות שזכר רמ"א לא על קהלות שלנו מדבר אלא על קהלות שו"ם הנזכרים בתשו' מיימון שזכרנו ופי' דברי רמ"א הוא בדרך זה וי"א ליורשים ואותן י"א הם כתבו דכן מנהג הקהלות ודבר זה הוא פשי"ט בל' רמ"א וא"ל נ"ב נהי דלא קאי על קהלות שלנו מ"מ יש לנו לצאת בעקבי הראשונים דהיינו קהלות שו"ם הא ל"ק כיון דחזינן דמהר"ם הי' פוסק דיחזרו לנותן והוא הי' נמשך אחר קהלות שו"ם ודאי הוא ס"ל דאין מנהג הקהלות כן א"כ אין הכרע מל' רמ"א שום הל' לדידן ובתשו' משאת בנימן סי' י"ב הביא פלפול רב בין הרבנים מובהקים שהיו בדורו זה אומר בכה וזה בכה ודעת עצמו שאין כאן הכרע להלכ' אע"פ שיותר מסתבר שיחזור לנותן מ"מ הלכ' היא דהוה דבר שאין בו הלכ' מבוררת כי בתש' מהר"ם סי' ע"ב כתב לנותן או ליורש ובן תשו' מיימון שזכרתי ותשו' הרא"ש שזכרתי כולם העמידו בספק ב"ש לדידן שיש ספק וע"כ אי תפים חד מנייהו לא מפקינן מיני' ואם הממון ביד אחרים יחלוקו ע"כ מבקנתו ואני אומר דאין זה כלל אמת שהמרדכי והרא"ש שכתבו לאביה או ליורשיה הוא משום ספק למי שייכה החזר' אם לנותן או ליורשי' דא"כ לא הו"ל למנקט כן אלא ה"ל למנקט לנותן או ליורש ותו דבודאי כ"ע ס"ל דאבי' קודם לשאר יורשים אלא ודאי דלא דק הרב בעל מ"ב בפי' זה דבודהו אלו שזכרנו ס"ל דינתן לאבי' עכ"פ דהוא בסתמא הנותן אלא דאם אין האב קיים ינתן ליורשיו שהם יורשיה נ"ב וו היא פי' של סלת או ליורשים דקאמרי ותמהני מובא על כל הרבנים הנזכרים שם דאשתמט מנייהו דברי תשו' מהרי"ל סי' סד שכ' וז"ל אלא דצריך לדקדק הואיל ומהר"ם פסק להחזיר לנותן והכא לא נתן האב הסבעת מ"מ נרא' דיחזור לאב דל"ש אוסדנא להחזיר לכל חד וחד והם נתנו לכבוד הכלה וכו' ועובדא דווירצבורג בתשו' מיימין נ"ב החזירו לאמה וליורשים אע"ג דהכס' מקומות קבצה עכ"ל הרי לפנינו דודאי להחזיר' להנותן דהיינו האב שהוא בסתמא הנותן ואע"ג דעיקר הממון שהוא נותן קבצה משאר בני אדם מ"מ הכל נקרא ע"ש וכן הדין באם ואחותו כההיא עובדא בווירצבורג הנזכר בתשו' מייבון שב ואם אין חיים ינתן ליורשיהם דבזה הוה ממש כאלו הי' הממון שלהם כיון שהם קבצו הממון ועל ידם נתני וכיון דמהרי"ל הי' גדול שבאחרונים וראה תשו' מיימון ופסק מה שפסק דבתר נותן אזלי' אליו תשמעון וכאשר זכרנו ואין בכלל זה אם אדם אחר שאינו יורש שלה נתן ממון או אפי' נתן מבון משלו לשם צדק' דהוא אינו שייך בחזר' כיון שאין בו כלל משום ותם לריק אלא מחזירין ליורשיה אע"פ שלא נתני כלל ובזה מודה גם מ"ד שיחזור לנותן דלא אסר כן אלא אם גם הנותן הוא ראוי ליורש' אלא שיש יורשים אחרים קרובים ממנו ולא נתנו הנדוניא ובזה ק"ל כמ"ד הזה ואין חילוק בין נתן משלו או קיבץ ממקומות הרבה ונתנם לנדוניא ואין כאן ספק לע"ד כנלע"ד נכון וברור בס"ד :

נשלם חלק ראשון

השמטה עזר מקידש

לסי' קנב ספי' ז' מה שקורפים הגיטין והיא נשאת על פים גם שהיא בלעיפים הרגילים לנשואות אין חשש כיון שפנויות שזינו הולכים ג"כ בכסוי הראש בלעיפים א"כ לא גרע מכח מנו. והו"ל כאשת איש הייתי ונתגרשתי שבקל"ב כיון שאין זה מנו במקום מנהג. ולא שייך בזה רוב ג"כ כיון שיש אלמנות ופנויות כנ"ל בהדי הדדי אין כנגדן רוב גמור. וגם י"ל דהוי קבוע. וכל שיש עדים שהית' אשת איש באמת [חסר תיבה] עדים שהיא גרושה. ובלי עדים מן הסתם כל שיש קול על הנשואין יש קול על הגירושין הנהוגין בכותבי. ונזאת י"ל שפידי גיטין דידן לא שייך בהם שיסי' כוונתם לאסהודי כי אין מלוי כלל להלריך עדים בא' מני אלף והנדהם לפני המסדר הוא רק זריזות יתרות שהרי גם המסדר רואה. ואי"ל ב"ד כנ"ל נסדור גיטין ע' או"ח סי' ע' כ' כן רק לטעם המנהג ולא מדינא. וגם גט ע"י שליח שלריך ב"ד לבפני נכתב ובפני נחתם. לפי הנהוג עכשיו בשטרי הרשאות מקוים מב"ד כשר בדיעבד גם בלא בפני נכתב ובפני נחתם כבס"ם קמב ומלד זה יש היתר אודות השאלה ששמעתי מהגאון רשכב"ה מ' משלם זללה"ה אבד"ק טיסמניץ יל"ו וק"ק פרעשבורג ילי"ו שכתוב אללי באריכות במק"א מה ששמעתי ממנו היתר וגם אני כתבתי בזה אך מדברי וכתבי לא ילא שום נדנוד לרוף ונטיה כל דהוא בענין ההלכה למעשה לשם לטובדא ההוא ולא לשום כיולא בזה ואז לא הייתי נזקק עדיין לשום הוראה ודברתי וכתבתי רק כתלמיד הדן לפני רבותיו לפלפולא בעלמא בכעין דרך זה הי' דברי אז. ומלד זה לא שייך לאסהודי לד"דן כנ"ל יש ג"כ לד היתר וי"ג ג"כ לד היתר ע"פ דברי הב"ש סי' מב סק"א. שמשם יש סמיכה גדול להיתר פשוט וסניף מהב"ש סי' ק"ל ס"ק פ"א ו סי' קלג ומלד מה שכשר בדיעבד ע"פ הרשא' בקיום ב"ד אין שום פתחון פה כשהמסדר נוטל שכר הרבה גם כשאינו קבוע לכך והגט כשר. ומ"ש מהרא"י זללה"ה שלא לסדר לפני הרב הוא חומרא יתירה וחסידות וגם היינו היכא דלא נהוג בהתלם בהרשאות כנ"ל וגם דברי הרמ"א זללה"ה יש לפרש כן: לסי' קכט הילני בש"ס ביו"ד בסוף ונכתוב שם זה בגט ל"ע בס' שמות. בב"ש לא הובא שם זה. ולפי הכלל נוטה לכתוב בא' ול"ע:

לסי' קכ א' רלה לשלוח גט פטורין לאשתו ומלד שהוא קטן בקומה גם שהוא כבר בן ע"ז לוה המול"ק כ"י לבדוק בשערות ואין לו. ועי"ז לא רלה לסדר גט פטורין ע"י שליח והי' הזוג לפני וכיון ששמעתי כנ"ל לא רליתי לסדר גט פטורין. גם שמשמע שמוה"ל לוה להם שישע אל אשתו וכן אמר הפברן שביניהם מ"מ אין ברור לי להקל בשליחות הבעל להם פר י"תר מבשליחות להולכת הב"פ כי המניעה בשליחות להולכה נראה שכוונת מוה"ל הי' מלד מ"ש בט"ז ז"ל באה"ע א' נראה שהוא דברי המגי' ז"ל שם מבואר לחזק דברי הב"ח ז"ל שבהשיאו אביו יש קידושין מדרבנן לקטן וחשש מוה"ל נהלכה עי"ז גם שהחמ"ח ז"ל במ"ב והב"ש ז"ל שם בס' א' כתבו דלא כהב"ח ז"ל בזה ולא שמעתי שיסי' דברי ההגהות שבט"ז ז"ל אה"ע דסמכא ונראה שאינו הגאון ח"ל ז"ל שהגיה בט"ז או"מ רק אחרון א' ששמו ג"כ מוהל"ה ז"ל מ"מ שהוא בתרא"ה יש להחמיר ועי"ז לא רלה המוה"ל לסמוך א"ע על חזק' דרבא ז"ל. וגם אחר שראו שאין לו שערות כראוי הי' מקום לסמוך א"ע להקל וגומר שמא נשרו כדקיימא לן להחמיר בספק זה וכאן בדרבנן ופלוגתא דרבוותא ז"ל הי' נקים לומר שמא נשרו להקל ואי, זה נגד חזקת איסור כיון שיש חזקה דרבא ז"ל. ועי"ז אין נהקל ג"כ אודות שליחות הבעל להסופר גם שבזה יש הלטרפות דעת הפוסקי' ז"ל דסבירא להו שכשיגם הגט א"ל שליחות מהבעל כי מ"מ ממיר יותר עכשיו שראו שאין לו שערות לגבי שליחות הסופר מלגבי שליח להולכה קודם שבדקוהו שהי' שייך להקל בסת שלא להלריך בדיקה בדקי"ל דלגבי כל מילי דרבנן סומכין על חזקה דרבא ז"ל להקל וגם לגבי תפלה בליבור שהוא מלוה דרבים ושייך עי"ז חששות ברכה לבטלה דאסמכוהו חז"ל ללא חשא דחמיר ומחמירים גם בספק ספיקא בברכות כמ"ש במקו"ר. ולזה נראה שמ"ש מוה"ל לבדקו הי' אך למחסור והחמיר באנס. וגם שבמה דאיכא לברורי אין סומכין א"ע גם על רוב דעדיף מחזקה מ"מ הרי ברור להדיא שסומכים במילי דרבנן על חזקה דרבא ז"ל. והיינו או מלד שאין הבירור ודאי ויש כמה ספיקות גם בבדיקות שמא נשרו ושמא יש גומות וספיקות בשיעור השערות בארכן. או מלד שחזקה דרבא ז"ל אולי עדיפא גם מרוב ואמרו חז"ל לסמוך עליו גם בדאיכא לברורי ועכ"פ לגבי איסור דרבנן אפי' איכא לברורי כנ"ל. ומ"מ אחר שבדקוהו לל"ע להקל על סמך שמא נשרו בהלטרפות פלוגתות הנ"ל שיש אומרים שגם קטן שהשיאו אביו אין לו קדושין גם מדרבנן ויש אומרים שהסופר א"ל שליחות ל"בט. כי נגד שמא נשרו יש מכל מקום חזקת איסור וסברת הב"ח ז"ל אולי כיון שע"פ בתרא"ה יש מקום שהלכה כן אין הספק שקול. ואודות שליחות להסופר משמע ג"כ שרוב הפוסקים ז"ל סבירא להו שלריך וקיימא לן שקטן שכתב וגדול עומד על גביו גם בטופס לבד יש חומרא והב"ש ז"ל ברסי' קכ"ג הגי"ז בל"ע דברי סברת התוס' ז"ל במ"ש דא"ל שליחות לסופר וכיון שאפשר שיסודר גט פטורין בעיר אחרת שיש שם גיבורים של האחרונים ז"ל יותר מכאן ואין חשש עיגון מבחי ידי מלסדר הגט פטורין ואולי להב"ח ז"ל ג"כ אין חשש שכמו דס"ל שתיקנו חז"ל קדושין כן יכול ג"כ לגרש כחרש דתקינו ליה מדרבנן קידושין ברמיזה ומגרש ג"כ ברמיזה ועי"ז תיקנו שיוכל לשנות לסופר לכתוב אך נוטה דחרש דלא אתי לכלל דעת הלרכו לתקן שיגרש ברמיזה משא"כ קטן שעומד להגדיל י"ל דלא תיקנו ליה לגרש ולא נזדקקו שיוכל לעשות שליח ולל"ע היטב: לסי' לה סעיף א' אודות אסור לקדש אשה עד שיראנה אולי כששמע מאמו או מאחד מקרוביו ג"כ סגי כאילו ראה בעלמו. וגם שאין הכרע לזה ממ"ש חז"ל בס' ב"פ לידבר ע"ה בהדי' כי שם איירי לגבי חשש אינוף ע"י טביעות עין. מ"מ אולי יש חשש איזה משמעות שיוכל לסמוך א"ע ע"י ראיית זולתו. ומ"מ נוטה שעכ"פ יראה בעלמו כי מן אשה כו' ורק על שלא נמלפה סומך על הע"ה שמסתכל ביותר ויש לו טביעות עין. ולכן כתב הב"ה ז"ל שנוהגים לעשות סעודה בלילה לפני החופה כדי שיראנה אז גם שמסתמא בכל שידוכים יש ראיה מקודם ע"י קרוב או מי שסמכה דעתו עליו. ויש נוהגים להביא המשודכת לביתם על איזה יו"ט מטעם זה. ולגבי מ"ש הב"ה ז"ל כנ"ל נראה שאין לסמוך א"ע על הקולא שכתב הדרישה ופרישה ז"ל בגם בזה שייך כעין מ"ש התוס' ז"ל לגבי אסור לקדש בתו קטנה שע"י טרדת הגלות קיל. כי בס' וזה הנ"ל כשאין עליו מניעה כ"כ לא שייך כ"כ קולא מלד טעם הנ"ל. ומה שיש גורעין סעודה הנ"ל הוא מלד שנוהגים שרואים א"ע סמוך אל השידוכים או ביו"ט כנ"ל:

לסי' ב סעיף י"א אודות במדינה אחת אשה ואח"כ במדינה אחרת. גדר מדינה בכך אולי ריחוק או שינוי מבטא קלת או שינוי מלכות ושרים או שינוי נימוסים שהרי בארץ הקדושה ג' ארלות והכל מלך א'. ומ"מ מלד מלכות ג"כ י"ל דהו"ל ב' מדינות ובפרט בגבולים ביניהם עם קפידות ועיכובים. ומי שיותר נוטה שלא יוליד י"ל ס"ם לקולא סיטב ומ"מ מלד אחותה גופה לבניו או אשת אחיו אם אין לו בן י"ל ס"ם.

ומ"מ אולי לא פלוג בזה:

סי' א' (סעיף י') י"א מי שנשתמדה אשתו וכו' נ"ב מה שקשה על דברי הרמ"א מסי' ק"מ עיין במהדורא ה' שני בתשובתי לק' טרנפאל קנה מקומה בהל' כתובות סי' קט"ו מ"ש לייש"ב על נכון גם בדברי האבני מלואים מה שמלא היתר על פי דברי הרשב"א כתבנו שם דליתי' ייע"ש בעזה"י ודוק :

סימן יא (סעיף א') כל כיצא שנסתרו בו ועבר וכנס לא מקרי דיעבד וכו' נ"ב עיין בב"י בשם הריב"ש סי' רמ"ב דוקא התרו בו אבל התרו בה הוי דיעבד וע' מ"ש במהדורא ד' שלי בתשובה לק"ק זאלקווא באהע"ז סי' ו' דלאו כל הענינים שוין ויש דאף בסתרו בה לא הוי כדיעבד ועיין לקמן בש"ע סי' י"ז סעיף ל"ד בהג"ה ומ"מ ייע"ש ודוק :

סימן יז (סעיף ג') אשה וכו' והעידו עליו שמת וכו' . נ"ב הנה ראיתי בספר נטע שעשועים (סי' ס"ב) שרוצה להוכיח דעד מיתה הוי דרבנן דאם מן התורה הרי עד מפי עד ודאי דרבנן א"כ איך קאמרי' בש"ס פ"ד דשבועות דהכל מודים בעד מיתה דפטור שאמר לה לדידה ולא לב"ד הרי אמרינן בש"ס משחק בקוביא חייב ק"ש מכח מדאורייתא מחזי חזי א"כ ה"נ הרי מדאורייתא נצרך לעדותו והניח בצע"ג והנה אחר מחכמ"ה טפה ודימה שני ענינים נפרדים דשבועת עדות לא שייך רק אם נצרך לעדותו אבל אם אינו צריך לעדותו לא שייך שבועת עדות א"כ בשלמא במשחק בקוביא נצרך לעדותו דהרי זולת עדותו באמת אינו נאמ ס הנתבע ולכך כיון דנצרך לעדותו רק דנאמר דהרי לאף אם יעיד לא יועיל בזה אמרי' דאזלינן בתר דאורייתא ומן התורה ראוי לעדות וק"ש שייך דהרי נצ"ך לעדותו אבל היכי דכעת אינו נצרך לעדותו דהרי סוף סוף השתא הימנוהו רבנן וא"כ בלא עדותו תנשא וכיון דלפי האמת אינו נצרך לעדותו בזה ודאי אזלי' בתר דרבנן דלו יהא שמא אחד אינו צריך לעדותו שמשלם הלה ממילא או כאלו באו עדים אחרים לזה או כאלו היה מבקשת עדים כלל וכל דאין צורך לעדותו בזה אזלינן בתר דרבנן אבל היכי דצריך לעדותו רק דאין תועלת בעדותו בזה אזלינן בתר דאורייתא ודוק היטב . עיין בתשובתי להג' יגוס סי' קס"ט מה שהוכחתי דלא הקילו חז"ל באשה משום חק"ע רק היכי דהעד מעיד על מיתה ממש ולא על ענין אחר אך לדינא צ"ע כי בתשובתי מכבר לק"ק זלאטיפאליא הוכחתי להיפוך וכן משמעות הפוסקים וצ"ע בזה כעת אולי יזכני ד' בזמן אחר לדבר ברחבה אודות זה ודו"ק : סעיף ה' ולא יספידו אותו עד שיודעין שמת וכו' נ"ב עי' ב"ש מ"ש דאם ראינו נוסף ג' ימים ודאי מת וע' באחרונים שהרגישו בזה וחולקין עליו וע' בחבורי ליו"ד מהדורא ז' סי' ר"ה בהל' אבילות סי' שלי"ט מ"ש לקיים דין זה בעזה"י ייע"ש ודוק :

סימן כא (סעיף ה') בהג"ה לכן נהגו להקל בדרכים אלו וכו' נ"ב עי' בחבורי לאו"ח חלק הגרשס חלק ק"ב דף ל"ג באו"ח הל' נ"ט בתשו' לק"ק הרומאוז מ"ש שם דרך אגב בדין הנ"ל דנכממירין אסור אפי' לס עוסי' מעלמה בלי בקשת הזכר ייע"ש מ"ש ראיות לזה בעזה"י ודו"ק :

סימן כו (סעיף ד') האשה מתקדשת בשלשה דרכים וכו' אבל חכמים אסרו לקדש בביאה וכו' נ"ב נסתפקתי אם איסור זה הוי דוקא באשה חדשה שלא בעלה מעולם אבל באם כבר היתה אשתו ובעלה וגרשה ומחזיר גרושתו אם בזה מותר לקדשה בביאה או דלמא גם זה אסור ונראה דיש לפשוט זה ממה דגרסינן במס' גטין (ד' פ"א ע"א) במשנה דהמגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק ובש"ס שם ארבב"ח אמר ר' יוחנן בראוה שנבעלה וכו' אבל בלא ראו שנבעלה לכ"ע א"צ גט שני תנן בד"א מן הנשואין אבל מן הארוסין לכ"ע א"צ גט שני מפני שלבו גס בה וכו' ואי בראו שנבעלה מה לי מן הנשואין מה לי מן הארוסין וקשה לי מה פריך הרי י"ל דמה דס"ל לב"ה דא"א עבב"ז הוי רק מכח חזקת כשרות דידי' וראיה דהרי ברגיל לזנות לא אמרי' אין אדם עבב"ז כמ"ש לקמן (סימן קמ"ט) בהג"ה ובע"כ הוי מכח חזקת כשרות ובפרט דהרי חזינן דב"ש ס"ל לגמרי דעושה אדם בב"ז ונהי דב"ה חולקין י"ל היינו מכח חזקת כשרות אבל היכי דראינו דעושה איסור בביאה זו גופ' י"ל דמודים ב"ה דאדם עושה בב"ז וא"כ מהו פריך הרי י"ל מן הארוסין כיון דבלא"ה אסרו חז"ל לקדש בביאה א"כ סוף סוף חזינן דעבר ע"ד חכמים בזה שוב י"ל דעבר גם על זנות דגם ביאת פנוי' הוי רק דרבנן אבל מןהנשואין דמותר לקדש בביאה א"כ אם קדשה בביאה זו ליכא איסור כלל לכך ס"ל לב"ה דאין אדם עבב"ז וזה יפה כוונת המשנה דמן הארוסין אין לבו גס בה והוי פרילות ואסור לקדשה בזה לכך נ"מ לקדושין ומהו פריך ובע"כ מוכח דאף בגן הנשואין אסור לקדשה בביאה ודוק היטב ועיין מ"ש בסוגיא זו בעזה"י בהשמטות לפנ' נדה סימן קל"ב עודנו בכ"י ד' יזכני להוליאו לאורה אמן ודוק :

סי' כח (סעיף כח) המקדש באיסורי הנאה וכו' נ"ב עי' באבני מלואים מה שהביא דברי הריטב"א דאסורי הנאה אין לו בהם וכו' ועי' מ"ש בחיבורי חלק הגרשס ק"ב ד' נ"א בתשו' באו"ח הל' לולב השייךלחבורי סה"א לקונטרס לקיחה תמה מ"ש בזה לייש"ב קושית הא"מ וכמה ענינים בזה ייע"ש בעזה"י ודוק:

סימן לה (סעיף א') האיש יכול לעשות שליח וכו' נ"ב הנה ראיתי בבית מאיר ובספר ישועת יעקב כונו לד"א לומר דבשבת לא שייך איסור שליחות דעיקר כוונת התורה שינוח האדם ייע"ש והנה כמדומה לי שכבר דחיתי זה בחידושינו באיזה מקום וכעת יצא הדבר מלבי והנה כעת ראיתי הדברים נסתרין מן הש"ס ספ"ק דע"ז (ד' כ"ב ע"א) במה דקאמר שם והא אותבי' רבינא לרבא סיועי לסייעו וע' שם בפרש"י מוכח שם מכמה דיבורים דשייך שליחות בשבת ואם לא הוי שייך בשבת שליחות שפיר הוי דומה לערלה ושפיר הוי תיובתא לא סיוע ובע"כ מוכח דיש שליחות בשבת ובפרט דהם באו לייש"ב פרש"י דס"ל דיש שליחות לנכרי לחומרא ויעשובו בסברא הנ"ל ובאמת ברש"י מבואר היפך סברתם ולכך אין לדבריהם מקום בזה כן השבתי לק"ק קאליש לתלמידי החריף מ ה' בעריל שווארץ נ"י ודוק : (סעיף ז') וכן בכל מה וכו' שאם אמר לו לקדש פ' זם וקדשה על תנאי וכו' נ"ב הנה בדין זה אם הוי שינוי בשליחות עיין בחיבורי ליו"ד הל' חלה סימן שכ"ג מהדורא ה' סימן רנ"ב מ"ש קצת ראי' מפ' ש"י גיטין ד' ס"א דהוי שינוי אם השליח עשה תנאי ייע"ש בעזה"י ודוק :

סימן מ' (סעיף א') ולהרמב"ם וכו' אם היתה אשת חברו מעוברת והוכר העובר וכו' נ"ב הכל תמהו על הרמב"ם שהוא סותר הש"ס דקדושין ונראה דהרמב"ם הוליא זה מסוגיא מפורשת במס' ע"ז (ד' מ"ו ע"א) דקאמר שם הכא מעיקרא בהמה והשתא בהמה ודשא הוא דאחדא באפה ייע"ש מוכח להדיא דולד במעי אמו לא נחשב דש"ל והוי כאלו כבר היה בעולם ופליג על סוגיא דקדושין וזה ראיה ברורה לפענ"ד להרמב"ם ודוק :

סימן מג (סעיף א') קטן שקידש וכו' נ"ב הנה אם האב קידש אשה לבנו קטן יש לחוש בזה לדעת הר"י בר ברזילי דס"ל דהוי קדושי תורה וכבר חששו בזה האחרונים בתשובותיהם אך אם לא קדשה האב רק הקטן בעלמו כתבו בזה ודאי אינו כלום ונרא' דהיינו דוקא אם לא עמד האב בשעת שקדשה הקטן אבל אם עומד שם האב בשעת קדושין נחשב כאלו נתן האב בעלמו לה הקדושין וכמ"ש כעין זה הרב רמ"א בעלמו לעיל סי' י"ו סעיף א' גבי קטנ' אם עמד האב שם נחשב כאלו קבלו בידי' וא"כ ה"נ בקטן הוי כן ושוב חזר מזה הרי"י בר ברזלי למקומו מיהו אפשר לחלק בין קטנה לקטן דבקטנה דהיא ברשותו ונחשבת כידו כמו דמבעיא בש"ס בפ"ב דקדושין ייע"ש ולכך כיון דכיד אביו דמיא וזיהו לענין יד בעינן שיהי' עומד בלדו כמ"ש בש"ס פ"ק דב"מ גבי חלר לכדאם עומדת בלד אביו נחשב כאלו קיבל הוא אבל בקטן דאינו ברשותו ולא הוי בידו לא מהני מה שעומד אללו להיות נחשב כנתן הוא מ"מ לא מלאתי לבי לפטור מספק להקל בזה כן כתבתי לק"ק דובנא בקלרה ואיפכא להחמיר בזה אולי יזכיני ד' בזמן אחר לבאר יותר בזה ודוק:

סימן סח (סעיף א') אף וכו' אינה מפסדת אלא עיקר כתובתה וכו' נ"ב עיין בסוגיא דפ"פ בתוס' ד"ה אלא להפסידה כתובתה מה דהקשו דגם באשת כהן איכא ס"ס הנה מה שיש לפיין בזה מכח עוברת על דת עיין בחבורי לאו"ח בחלק הגרשס חלק ק"ב דף ל' הל' ק"ש דרך אגב מה שהשבתי בזה למדינת פולין גדול ייע"ש בעזה"י ודוק :

סימן עג (סעיף א') ספק אם אותה וכו' נ"ב הנה גרסי' במשנה פ"ו דיבמות (ד' ס"ו ע"ב) היבם וכו' ספק הביא ב' שערות ספק לא הביא וכו' ה"ז לרתה חולצת ולא מתייבמת וע' ברע"ב ותוי"ט מה שנדחקו בפירושו בזה דקשיא הא ממ"נ תתייבם ייע"ש ולא ידעתי למה נדחקו ולמה לא פרשו כך דמיירי כגון שקידש אשה שהיא ערוה ליבם וספק הוי אם היה לו אז ב' שערות או לא ולא בא עליה וא"כ אחר שהגדיל קידש אשה אחרת ומת וא"כ הוי ספק אם היה בשעת קדושי ערוה גדול והוי לרתה לרת ערוה או לא היה גדול אז ולא הוי לרתה לרת ערוה לכך חולצת ולא מתייבמת לרתה כדקיים במשנה וזה הפירוש הנכון בזה לדעתי בעזה"י וק"ל :

סימן צב (סעיף ג') בהג"ה סלק עליו וכו' ואפי' נכסים שנפלו לה אח"כ הינו בכלל וכו' נ"ב עיין בב"ש שכ' דמן הר"ן מוכח דס"ל דבסתמא הוי סלוק אף למה שיפול אח"כ ונעלם ממנו דברי הר"ן בעלמו בנדרים (ד' פ"ח ע"ב) ד"ה כשים לה בית באותו חלר שמוכח להדיא מדבריו דבעי' שיפ"ל גם החלר בעודה ארוסה וא"כ כ' לה אבל אם נפל אח"כ לא מהני והרי שם נמי מיירי לדינא דמתניתין שמיירי שם בפרושא דמתניתין ואעפ"כ לא מהני למה שיפול אח"כ וכן מוכרח שם לפירושו מגוף הסוגיא דא"כ למה לי כשים לה בית כיון דכבר כ' לה דו"ד אין לי בנכסיך ובע"כ מכח מה שנופל לה אח"כ אינו בכלל וא"כ לדברי הב"ש יסתרו דברי הר"ן זא"ז וגם על הרמ"א קשה למה כ' זה בשם המהרי"ק הלא מן הר"ן הנ"ל מוכח כן גם מ"ש הרב רמ"א דפירש בהדיא מהני ל"ע משם כמ"ש בחיבורי נדרי זריזין שם ייע"ש ול"ע והנה ממ"ש מוכח דדעת הר"ן אינו כדעת הב"ש רק כדעת הרמ"א ומה שהקשה הב"ש דהרי המשנה מיירי בכ' סתמא א"ש דהם מיירי לפי דינא דמתניתין ודגנא"ה מכרה ונתנה קיים בנפלו לה בעודה ארוסה א"כ אי אפשר לומר דנתכוין פל' עתה דא"כ למה כ' לה כלל הרי בל"ז מכר' ונתנ' קיים ובע"כ מוכח דכוונתו הוי על אחר נשואין מה שיפלו לה אח"כ ולכך אף בסתמא הוי כמפרש ממש כיון דבלא"ה לא הוי נלרך כלל וזה לדינא של המשנה דמפרשי' דלא נתכוין לפירות מכח יד בעהש"ע על התחתונה רק למכירה נתכוין דבולינא עב מקרא לכך ספי מפרשי' דנתכוין למכירה ולמה שיפלו אחר נשואין ממה שיפרש לפירות על נכסים שנפלו כבר והוי כמפרש אבל הרמ"א מיירי לדידן דלריך סילוק אף מה שנפלו בעודה ארוסה או בכ' לפירות דלריך סילוק בעודם ארוסה לכך לא קאי מסתמא על מה שיפול אח"כ ולכך הי"נ הר"ן בנדרים שם דבע"כ כונתו מ"ש דמיירי בכ' לה דו"ד אין לי בנכסיך היינו דפייס נמי ובפירותיהן דאי בנכסיך לבדן עדיין הוי החלר שלו לפירות ואינה לריכה לערב כיון דהדירה שלו פ"זה לשימוש בו ובע"כ מיירי בכתב ובפירותיהן ובזה כיון דפירש לפירותיהן איצטרך לף לדין המשנה לנכסים שנפלו כבר לכך אין מה שיפול אח"כ בכלל בסתמא לכך כתב הר"ן בנפל בעודה ארוסה ולדקו דברי הרב רמ"א ולא כהב"ש בזה וז"ב בעיני וא"ש ודוק היטב :

סימן ק"ט ספיף וא"ו יכול לגרשה בלי דעתה ואפי' אין לו לשלם הכתובה וכו' נ"ב נשאלתי היכי דהדין נותן שמותר לגרשה בע"כ רק שאין לו ליתן הכתובה אם מחויב אז ליתן לה קאמפרלאמים ותיוב הנהוג עפ"י דת הקי' ה או אינו מחויב והביא השואל ראי' מן התוס' דבב"ק דפ"ט ע"ב שכתבו דאינ' צריכ' לעשות קיומיכ להניזק וכו' הנה מזה אין ראי' לכאן דכאן עכ"פ הגט אינ' מחוייבת לקבל בלא זה והרי יש דיעו' דאם אין להבעל לסלק הכתוב' א"י לגרש' ואף להחולקים עכ"פ כיון דאם הי' לו כדי כתובת' לא הי' יכול לגרש' בלי הכתוב' רק שאין לו ועכ"פ זה הוי בידו ליתן לה קיומים והרי זה נמי הוה כעין דאמרינן בש"ס בכתובות פ' הכותב מקרקש לי' בזוזי וכתב ליה שטרא בשמי' וכיון שזה יכול ליתן לה לכך אינ' מחויבת לקבל גט רק שיתן לה חיוב עפ"י נמוסי הקיר"ה לשלם כשיהיה לו גם בלא"ה אין ראי' מזמניהם לזמן הזה דבזמן הקדוש שהי' דת תוה"ק בתוקף והי' ביד ישראל לכפות אם לא יציית לכך לא הוי צריכי ליתן קיומי' אבל בזה"ז דיד נכרים תקיפה ואין בידינו לכוף על שום ד"ת וודאי צריך ליתן קיומים וזה ברא ות עיני הב"ד תלוי לפי ערך הזמן כנלפע"ד ודו"ק ומ"ש בספיף הנ"ל או חרשת שנתקדשה כשהית' פקחת ונתחרשה נ"ב עיין מ"ש בתשובה לק"ק הרימילוב בחיבורי לאה"ע מ"ד סימן כ"ד וגם בדין הרגמ"ה אם שייך בחרשת או בתקנתא דרבנן או במקום מצו' יבואר שם בתשוב' הסיא וע' בנו"ב מ"ק מהאע"ז מ"ש שם בזה ומ"ש אני עלי' בתחיב סי' הנ"ל ע"ש ודו"ק: **באותו ספיף** אבל אם נשתטית ואינ' יודעת לשמור גיטה נ"ב ע' במ"ד ס"י על אהע"ז בתשובתי לק"ק זאמישטץ שם כתבתי הטרה חדשה בדין עתים חלימה עתים שוטה דיש למצוא צד היתר לגרשה היינו אם בעת שנשאת כבר הית' עתים חלימה עתים שוטה ובזה נרא' דלכ"ע מותר לגרש' וטעם סברתי הוא דבשלמא אם נשאה כשהיתה בריאה ותחתיו נעשית עתים שוטה אז י"ל כיון דקיי"ל בעלמא דאמרינן נסתחפה שדהו ומזלו גרם לכך אסור לגרשה ותבא לידי זנות והפקר אבל אם כבר היתה עתים חלימה וכו' טרם שנשאה א"כ אם לא הי' נשאה הי' ג"כ כהפקר וא"כ לא הפסיד' כלום וכיון שהוא לא גרם לה כן וגם בלעדו נמי הי' חשש זה שתהי' כהפקר א"כ מה"ת ניכוף אותו לחוש על תקנתה יותר מכל העולם לכן נראה דבכה"ג לכ"ע לא עשו בזה תקנה ומותר לגרש' ובזה יש ליישב מה שהקשה הג"פ על הרא"ש הובא לפסק הלכה לעיל בש"ע סי' ק"ז שאם אשתו נכפית יכול לגרשה בע"כ ותמה הג"פ הרי הא עכ"פ עתים חלימה וכו' ע"ש שנדחק בזה ולפמ"ש א"ש דהרא"ש מיירי שכבר היתה נכפית בעת שנשאה מ"ה מותר לגרשה בע"כ וז"ב לדעתי ועיין בב"ש סי' ק"ז שקכ"א לתירוץ ב' מיירי שם כן דהיתה מקודם כן ואף לדעת הח"מ שם מ"מ י"ל דלענין איסור זה נאמן לומר שהי' קודם בה דנהי דלענין לפטור מכתובתה אינו נאמן מ"מ נגד איסור דג"רה נאמן וז"ב ודוק: והנה בדין המגרש בע"כ ע"י שליח אם אמרינן אשל"ע והמעשה בטל כדעת הט': הארכנו בזה בכמה דוכתא וכעת נרא' לי ראי' ברורה לזה מן הגמ' דתמורה ד"ע דפריך שם בשל אחרים היכי משכחת לה ומתרץ באומר כל הרוצה להמיר בבהמה ימיר ע"ש וקשה למה לא מתרץ בפשיטות דנתן לו רשות להמיר בבהמתו ובע"כ מוכח דבזה אמרינן אשל"ע כך בא מר כל הרוצה לא נחשב שליחות כמש"כ בנדרים דל"ו ע"ב גבי כל הרוצה לתרום ע"ש וקשה מה בכך דאשל"ע סוף סוף כיון שנתן לו רשות והומר הוי תמורה א"ו היכא דאשל"ע מעשה השליחות בטל וא"כ אין לו רשות להמיר ובטל התמורה וזה ראי' שאין לו תשובה ועיין בחיבורי ליו"ד מהדורא ה' סי' ל"א מ"ש בפנזה"י בסוגיא דתמורה שם וגם מהתם מוכח דאף דאין עביר' למשלח רק לשליח נמי אשל"ע דהרי התם בתמור' למשלח ליכא איסור דאין הקרבן שלו ודוק כי קצרתי:

סימן ק"כ ס"א הגט צריך שיכתבנו הבעל וכו' נ"ב עיין בתורת גיטין בדין אם אבי הבעל נתן שכר הסופר ועיין מ"ש בזה בתשוב' לק"ק זלאטיפאלייא במהדורא ה' שלי על אהע"ז סימן קכ"ו ומ"ש שהכרעתי דלא כתו"ג עיי"ש ודוק: **באותו ספיף** לכך נהגו כשהבעל מלוי שנותן לו הסופר הקלף והדיו וכו' במתני' קודם כתיב' נ"ב הנה ראיתי בס' מר"א הל' זכיה ומתנה סימן כ"ו שהעיר בסופר המקנ' לבעל הכלי כתיב' ואחר הגט הוא חוזר אותו להסופר אבל אינו מקנה לו והכי דהסופר מסתמא הוי כוונתו במתני' ע"מ להחזיר מ"מ הרי במתנ' עמ"ל בעינן שיחזור ויקנ' לו והבעל אינו יודע שצריך לחזור ולהקנות לו ומחזיר לו כך ומצדד שם להתיר מכח מחיל' בטעות הוי מחילה ופלפל שם אם גם בתפס מקודם אם מהני מחילה בטעות וא"כ צידד להתיר מכח יאוש דעכ"פ הבעלים מתייאשים והוי יאוש וש"ר ביד מי שיחזור הסופר ויקנ' לו ע"ש בארוכה והנה מ"ש דהוי יאוש וש"ר הוא למותר כיון דבהתירא אתי לידו ודוקא בגזילה ובגניב' דבאיסורא אתי לידו לא מהני יאוש וש"ר אבל היכא דבהתירא אתי לידו כמו באבדה קנה ביאוש לבד וה"ס בזה מיהו י"ל כיון דזה אינו מכוין לקנות והוי כמודר בנכסי הגר וסבר דשלו הוא דלא קנה הוא לכך הוצרך לש"ר דשם הבעלים מכוין לקנותם ובהכי א"ש מה שיש להעיר עוד בדבריו דהאיך כתב דהוי ש"ר הרי כיון דכתב המח"א בעצמו דנתינת הסופר הוי רק עמ"ל א"כ מנ"ל דזה נחשב ש"ר דילמא ש"ר לא הוי רק אם נותן לחלוטין ולא ע"מ להחזיר והרי דעת הרשב"ם דאפי' במוכר באחריות לא הוי ש"ר ונהי דהש"ך חולק בזה מ"מ בזה דהוי רק עמ"ל מנ"ל דזה הוי ש"ר וכמדומ' לי שכבר כתבתי במק"א אם נחשב מתנ' עמ"ל ש"ר ועכ"פ האיך כ' המח"א זאת בפשיטות ולפמ"ש א"ש דנהי דלא נחשב ש"ר ממש כיון דעכ"פ מכוין לקנותו קנהו ביאוש לבד דכאן די ביאוש לבד ולא בעינן בזה הדין ש"ר כשאר גזיל' וגניב' מיהו באמת לא הי' צריך המח"א לכל זה דנהי דס"ל להפוסקים דמתני' עמ"ל בעינן הקנייה היינו משום דבלי הקנא' הוי רק קנין פירות ולא כקה"ג דמי וכמ"ש הקצוה"ח בהל' מתנ' ג"כ כן וא"כ תינח היכא דלא מהני קנין פירות אבל בגט לענין הכלי כתיב' הרי אין הבעל צריך לגוף כלי הכתיב' ואינו מגרש את אשתו בזה וא"ל להיות רק שימוש כלי הכתיב' שיהי' שלו ולענין השימוש בהם די בקנין הפירות דעכ"פ הפירות הוי שלו והוא א"ל לזה רק להפירות וכיון דדי בקנין פירות ממילא מהני מתנ' לזמן ג"כ ובזה אין הסופר מקנ' לו רק לזמן להשתמש בו ואח"כ חוזר ממילא להיות שלו ואין בזה חשש כלל כנלפענ"ד ברור ונכון ודוק: **ספיף ג'** בהג"ה וצריך להכיר שם האיש והאש' ושם אביהם וכו' ושם אביו נהגו לכתוב עפ"י עצמו נ"ב מדלא פירש כאן נמי דדי בע"א מוכח דבזה בעינן עדים ממש ומטעם הסברא שכתבתי בתשובתי לק"ק באר במהדורא וא"ו סי' ל"ה דהכרת שמותם גרע מהכרת עצמן גם בתשובתי בחיבור הנ"ל סי' כ"ד שם כתבתי מדברי הר"ן פ"ד דגיטין די"ל דאף דע"א נאמן על שמו היינו על שם הראשון שלו מה שאינו נגד החזק' אבל אם בא להעיד ע"ש חדש שלו שמשתני' דהוי נגד החזקה בזה אין ע"א נאמן ובעינן דוקא ב' עדים וראוי לחוש לזה כי סברא נכונ' היא ועיין גם מ"ש בזה במהדורא וא"ו שלי בסי' כ"ו שם בארתי הרב' חלוקי דינים בזה: **באותו ספיף** ובשעת הסכ' כותבין ונותנין אעפ"י שאין מכירים נ"ב עיין במ"ש בתשוב' במהדורא ה' סי' קכ"ט דבזה נרא' דבעינן שיכתבו שם אביהם דוקא ובלא"ה לא מהני ואינו דומ' למ"ש בסי' קכ"ט דאם לא הזכיר שם אביהם דכשר דשם מיירי דעכ"פ מכירים העדים שזה הבעל וזו אשתו אבל אם אין מכירין כלל ומכש"כ אם אין זה בפני זה בפני העדים משלחו למקום אחר ודאי בעינן לפרש שם אביהם ובלא"ה הוי כמגרש בלי עדים ודוק ועיין בקצוה"ח בחו"מ סי' מ"ע ובמהדורא ו' שלי בתשובתי לק"ק באר בדף ס"ב מ"ש לפלפל אם הוא מן התור' או מדרבנן ע"ש ודוק: **סימן קכא ספיף ג'** מי שהוא עתים חלים וכו' אם גירש באותו שעה גטו גט ואפי' חלים בעלמא שאינו שפוי לגמרי נ"ב הנה שיעור זה מה נקרא אינו שפוי לגמרי לא ביאר כאן הש"ע והנה בהרשב"א בתשוב' הובא בב"י מקור דין זה משמע כל שאינו עושה דברים המפורשים בחגיג' לסימני שוט' יש לו דין פקח אף דהוי עתים שוט' לגמרי אך נרא' דהרשב"א לשיטתו אזיל דס"ל דלא נחשב שוט' רק בעוש' דברים המפורשים בש"ס דחגיג' שם לכך גם בעתים חלים בעתים שוט' ס"ל כן אבל לדידן כיון דבשוט' עצמו יש דיעות בפוסקים הובא בב"י דאף בשאר דברים נמי נחשב שוט' ולאו דוקא הני דמפורשים בחגיג' וא"כ נהי דלענין להחשיבו שוט' קיי"ל דאינו שוט' רק באחת מאלו היינו רק דלא מחזיקין לי' לשוטה רק בהני ואף דספק אשת איש היא והוי ראוי' לאוקמי' אחזקת א"א מ"מ אזלינן בתר חזק' דידי' וכיון דעד הנה לא הי' שוט' להחזיקו בחזקת שוט' לא מחזקינן לי' ואוקמי לי' אחזקתו דמעיקרא שלא הי' שוט' וחזקת הגוף עדיף משאר חזקות כידוע ולכך אין לו דין שוט' רק באחת מאלו אבל היכא דהוי כבר שוט' לומר דעת' יוצא מחזקת שוט' להיות פקח כיון דיש חזק' להיפוך דהוי שוט' עד הנה וגם חזקת א"א לכך נרא' דאף אם עוש' אחד' שטות אחר כל דאין דרך פקח לעשות כן נחשב שוט' וחיישינן לדעת הרמב"ם וסייעתו דס"ל דאף בדברים אחרים הוי שוט' ולפי"ז מ"ש המחבר אפי' אינו שפוי לגמרי הכוונ' רק דחזינן דאינו מבין דבר אחד על בוריו או בניכר מישיבתו ומפסקיו דאין דעתו צלולה בו אבל מ"מ אינו עוש' שום שטות בפועל אבל כשעוש' שום שטות בפועל בקים ועפ' יש לו דין שוט' כנלפענ"ד נכון וברור לדינא וכן הסכים עמדי הגאון בעל ישועות יעקב ז"ל והוא נכון ועיין מ"ש במהדורא ב' ח"ב על אהע"ז סי' ר"כ ובמהדורא ה' סי' ע"ז וכ"א אשר הארכתי בענין זה בכמ' חלוקי דינים חדשים בפנזה"י ודוק ועיין בב"ש סק"ט מ"ש בסימני שוט' ונרא' לי עוד הטרה חדש' דאף שיש בו סימני שוט' היינו דוקא אם דרכו להיות כן שוט' בעצמו מבלי גורם דבר אחר אבל אם מעצמו לא השתטה כל ימיו רק בסרוח' דבר אחר נבהל ונעש' שוטה בזה אינו נעש' שוט' ובזמן שהוא חלים הרי הוא כחלים לכל דבריו ויש להביא ראי' לזה מוסת הקופלת או שאר וסת דבא ע"י מעש' דאין לו דין וסת ואף דהתם עכ"פ בעי עקירה פ"א היינו דשם הוי לאותו דבר עצמו לומר דאפי' בעשת' אותו מעש' תהי' מותרת ולא ניחוש לו בזה בעי עקיר' עכ"פ פעם אחד אבל כאן דהוי לענין אם יהי' נחשב בכלל שוט' לדברים אחרים אפי' בעת חלימתו בזה כל דאין השטות בא מגופו רק מכח דבר אחר אין לו דין שוט' ולכאור' קשה למה במועד קיי"ל באם הוי מועד לשבתות אינו מועד לחול ופרש"י ע"י שרוח' ב"א מלובשים יפה משמע הא לשבתות גופו הו"ל דין מועד ובעי' עקיר' ג"פ והרי הוא נמי ע"י מעש' ולמה בוסת הבא ע"י מעש' נעקר בפעם אחד אך באמת א"ש דהתם עיקר הפדא' שלו אם ראינו שכבר נגח עוד לענין שיהי' חייב נ"ש בזה כיון דחזינן דעדיין מתנהג בדרכו לכך אינו נעקר רק בג"פ אבל בנד' דהוי החשש רק על להבא שמא תרא' בזה כל דלא ראינו דמתנהגת בדרכ' לכך נעקר בפ"א וא"ש ועכ"פ בנדון דידן יש לצדד בזה ואין פנאי כעת לעיין בזה היטב ולא כתבתי רק דרך הערה בעלמא וע' בחיבורי מ"ה על אהע"ז סי' כ"ח שהארכתי בזה ודוק: **סימן קכב ספיף א'** ונמלא פסול נ"ב עיין בב"ש אפי' פסול מדרבנן פי' פ"ש בתשו' לק"ק טלמשין במהדורא ע' סי' פ' שם כתבתי דנפי ענין סידור גט שלנו דמתנין דמגרש בלי שום תנאי י"ל דאף אם פסול מדרבנן נעש' שליח ואין רשאין לכתוב אחר רק בציווי הבעל או שאמר כמנהג שניתן רשות לכתוב עד מאה ע"ש ודו"ק: **ספיף ב'** אמר להם כתבו ותנו נ"ב עיין בב"ש ס"ק ז' מה שהביא פלוגתת הפוסקים אם קי"ל כאת"ל היכי ד. פורש האת"ל והיכי דאין מפורש האת"ל לכ"ע לא קיי"ל כאת"ל וע' בחיבורי לסל' שבועות סי' רל"ח בהשמטות מ"ש ראי' לזה מן הש"ס דשבועות דכ"ב יעו"ש: **סימן קכג ס"א** הכל כשרים נ"ב עיין בב"י מה שנסתפק בדעת הרא"ש כמאן פיסק אם בעינן שליחות בכתיב' או לא וע' מ"ש בחידושי להל' גיטין במהדורא א' סימן רנ"ט מ"ש להוכיח זה בדעת הרא"ש והטור ע"ש בפנזה"י ודוק וכעת נרא' ראי' דלא בעינן שליחות בכתיב' ממה דאיתא בגיטין דכ"ה דקאמר שם אביי מבעיא מיני' תולה בדעת אחרים ופשיט ליה תולה בדעת עצמו ע"ש בפרש"י וקשה מה פריך הרי קי"ל בעלמא אין אדם מוליא דבריו לבטל' והשעה"מ הל' נדרים הביא בשם הריטב"א שהוכיח מן הש"ס דכתובות שם דאף לרבנן דס"ל אדם מוליא דבריו לבטלה מ"מ היינו רק היכי שצריך לשנות לשונו אבל בא"ל לשנות לשונו אף לרבנן אין אדם מוליא דבריו לבטל' א"כ ה"נ הרי י"ל כיון דאמר לסופר כתוב גט לאשתי אם יהי' כוונתו שיהי' שלוחו הוי מילי דכדי ואין בגט זה כלום דהוי תולי' בדעת עצמו ואין ברירה לכך ודאי הוי כוונתו שלא בתורת שליחות וממילא מה שהסופר כותב לשם איזו' אשה שירלה הבעל הוי תולה בדעת אחרים ויש בריר' ולמה יופסל ובע"כ מוכח דאף בתול' בדעת אחרים אין בריר' וגם נולא דברי הריטב"א הרי מעש' ודאי לא עביד בכדי כמו דקי"ל בחו"מ סי' מ"ב דהיכי דיתבטל השטר לגמרי לא אמרי' יד בעהש"ט על התחתונ' והיינו מכח דמילי דכדי לא עביד אינש והרי לא חלקו שם בין אם הבע"ד בעלמו כ' השטר או צוה לעדים לכתוב בע"כ מוכח דאף באומר לאחר לעשות מעש' נמי לא עביד מילי דכדי א"כ ה"נ באומר לסופר לכתוב ובפרט שיפסיד ממון בתגס פשיטי דספרי אם יפסל הגט א"כ ודאי הוי כוונתו באופן המועיל וכוונתו שלא יעש' בתורת שליחות ומהו פריך ובע"כ מוכח דבעי' שליחות בכתיב' דבלא"ה פסול וא"כ ממ"נ פסול ופריך אביי שפיר ודוק וכנון: **בספיף ד'** מותר להניח חרש שוט' וקטן לכתוב נ"ב הנה לשיט' זו ס"ל דלא בעינן שליחות בכתיבת הגט רק מה דבעי' עע"ג היינו משום דלאו בני כוונ' ניהו וע' בחיבורי ליו"ד במהדורא ז' סי' רי"ט בתשובתי לק"ק וועגגריבן שם העליתי סברא חדש' דבדבר דבעי' גדול מלד גזה"כ או דבעי' שליחות בזה אף שהוא בן יג"ש ויותר ולא הביא סימנין יש לו דין קטן אבל בדבר דבעינן גדול מכח דקטן אינו בר דיעה בזה אין סברא לומר דע"י הסימנים יהי' נעש' בר דיעה רק בשנים תליא מילתא ודוקא בפחות מבן י"ג אין לו דיע' נכונ' אבל ביותר מבן י"ג ויום אחד יש לו דיעה נכונ' לכך באם כ' טופס הגט להסוברים דלא בעינן שליחות כשר אף באין גדול עומד ע"ג כן כתבתי סברא אחת אבל מ"מ זה אינו להלכ' כי צריך בדיק' בש"ס והראשונים אם אין סתירה לזה כעת כי חלוש כח אני והנלפענ"ד בפנזה"י כתבתי: **בספיף ה'** בהגה"ה ואין נגרש בלילה נ"ב עי' במהדורא ד' בתשובתי לק"ק פאמארין סי' קכ"א מ"ש שם דגם ע"י שליח אין לשלחו בליל' וגם החתימ' לא תהי' בליל' ושים מקום לומר דאם חתמו בליל' אפי' בדיעבד פסול פ"ש כמה חלוקים בזה ודוק: **סימן קכד ס"א** בהג"ה מיהו בדבר שצריך ביעור מן העולם וצריך שריפ' אם כ' עליו הגט פסול נ"ב עיין בב"ש מה שהאריך בדין אי עומד לשרוף כשרוף דמי וע' בתשובתי בספרי נדרי זריזין שם כתבתי לחלק בין אם הוי הדבר לזכותו אם יחשב כעין בזה לא מהני מה שבידו שלא לשרפו רק אזלי' בתר עיקר דינא והוי כשרוף אבל אם מה דהוי בעין הוי לחובתו אז לכ"ע לאו כשרוף הוא מכח דבידו שלא לשרפו ע"ש שבארתי טעמו של דבר בפנזה"י והנה הב"ש העלי' דהרמב"ם פסק כר"ש דכל העומד לזרוק כזרוק דמי וע' בחיבורי לחו"מ במהדורא ג' סי' רס"ה מה שהוכחתי מדברי הרמב"ם בהל' אסורי מזבח ג"כ דפוסק כר"ש דכל העומד לזרוק כזרוק דמי: **ספיף ז'** והוא יולא מתחת ידם ואומרת שנתנתו לו נ"ב עיין מ"ש בזה בתשובה לק"ק בריגיל ביש"ב הסוגיא מקור דין זה בגיטין ד"כ וביאור כמה קושיות בזה ושאין לשון הש"ע כאן מדוקדק והוא בחיבורי מ"ה סי' מ"ז:

סימן קכו ס"ב נ"ב הנה מלאתי בד"מ הל' גיטין סי' קכ"ב דכ' דכל היכי דהגט כשר בדיעבד ה"ה אם לא ניתן לה עוד והוי הדרך רחוק זה הוי כדיעבד ע"ש וזה חידוש דין וכ"מ לכמה דברים ודוק וע' בב"ש ס"ק ט' הביא חלוקי דיעות אם לזכר בקמץ ולנקיבה בסגול או להיפוך וע' בחיבורי על או"ח בהל' קה"ת סי' קמ"ג בתשובה לק"ק יאסםי שם הוכחתי מן התרגום דס"ל דלנקיבה הוי בקמץ ע"ש ודוק. וע' בח"מ מה שנסתפק באם כ' על לחת אחד וה"ה להיפוך ע"ש וע' מ"ש בתשו' מ"ה סי' קנ"ו דלדעתי ודאי דפסול וה"ה בספק מה שמסופק הב"ש בשם הלבוש על אחת עשר' עשרה ואחת ע"ש ודוק: **ספיף י'** נ"ב הנה בדין דיתגלגין אם הוי טופס או תורף ואם אירע בו טעות מה דינו עיין במהדורא א' שלי סי' י"ב דרך אגב שכתבתי שם דהוי טופס ע"ש היטב ודוק: **סימן קכז ס"ב** אם הי' מוקדם נ"ב ע' בטור מ"ש בשם תשו' הרא"ש דבגט מוקדם אין קדושין תופסין ומה שתמה עליו הב"י והג"ם מתרץ וע' במהדורא א' סי' ק' בתשובתי לק"ק קסטיטוב בזה ודוק ומ"ש בהגהות רמ"א **ספיף ה'** ומיהו נהגו להחמיר ולכתוב אחר פי' מ"ש בתשו' לק"ק בארסטשוב בחיבור מ"ה סימן כ"ג ע"ש ודוק: **ספיף ט'** גט שזמנו מאוחר וכו' אין הגירושין חלין עד הזמן הכתוב בו נ"ב הנה דעת הראב"ד הוא דהגט חל מיד והגט פשוט תמה עליו מן הגמ' דע"ז וע' מ"ש ביישובו בחיבורי לאו"ח הל' פסח סי' תמ"ח בחלק הנדפס חלק ק"ב בתשו' לק"ק ניקאליוב ויישבנו דעת הראב"ד ע"כ ודוק: **סימן קכח ס"א** צריך להזכיר בגט וכו' נ"ב ע' במהדורא ה' שלי סי' קנ"ו בתשובתי לק"ק זלאטיפאלע מ"ש בדין אם כ' על האשה לשון זכר הפומד סיום מה דינו ע"ש ודוק ובדין שם טלגא במדינת רוסיא היאך לכתוב בגט עיין בחיבורי מהדורא א' סימן רמ"א היאך לכתוב שם טלגא עיין שם ודוק: **סי' קל ספיף יג** עידי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה נ"ב הנה גרסינן בש"ס פ"ק דגיטין די"א דקאמרינן שם כגון דחתום ישראל לבסוף דאי לאו דכותי חבר הוי לא הוה מחתים לי' מקמי' וע' בתוס' שם דהקשו דנפיק נכי רבפא דממונא אפומא דחד ותרצו כיון דהוי מדרבנן אין לחוש וע' בחיבורי לאו"ח הנדפס קי"ט בסקט"ז בחידושי לפ"ב ד"ה שם הארכתי קלת בזה בפנזה"י ושם הראיתי דמן הירושלמי רפ"ב דר"ה מוכח להיפוך גם הקשיתי עליו מן הש"ס דילן ע"ש בפנזה"י ודוק: **סכ"א** לא יטו עידי גט שכר יותר נ"ב ע' בחיבורי לנשים כ"ז דל"ח כ' שם היתר להרבנים ליטול שכר וביותר כתבתי שם בהשמטות לק"ק באטישאן ע"ש ודוק: **ספיף ד'** חתמו כראש הגט נ"ב עי' בב"י וח"מ סקי"ב שהביא דברי הרמב"ן ובב"י מבואר יותר לשונו ואין הבנה לדבריו ועמ"ש ביאורו בפנזה"י בחיבורי לנדרים כ"ז בהשמטות בתשובתי לק' ליגטעוויטץ שם ביארתי כוונת הרמב"ם ע"כ גם בדין אומר אמרו במהדורא ג' על חו"מ סי' רמ"ג בתשו' לק' ראהטין שם בארנו דהיינו דוקא באומר לכתוב אבל לשאר דברים לא נחשב מילי ע"ש ודו"ק: **סימן קלא ס"א** צריך שתהי' כתיבת הגט וחתימתו לשם האיש המגרש ולשם האש' המתגרשת נ"ב הנה בריש פ"ק דזבחים מוכיח הש"ס דבגט סתמא פסול ובעינן פירש לשמה ובזבחים סתמא נמי כשר ותמי' לי טובא שמחפש שם הש"ס להביא כמה ראיות דבזבחים סתמא נמי כשר וקשה הרי זה משנה מפורשת בפ"ב דזבחים משנה ד' ובש"ס דכ"ט ע"ב כיצד קרב המתיר כמלותו שחט בשתיקה קבל והלך וזרק חוץ לזמנו ופירש שם הרע"ב בשתיקה היינו בלא מחשבה הפוסלת משמע אף דלא חישב נמי מחשבה כשרה כל דלא חישב פסולה הוי כמלותו וכן כ' שם התוי"ט בשם פירוש המשניות להרמב"ם וזה"ל וכש"כ אם היתה מחשבתו במקלת ר"ל מחשבה כשרה עכ"ל הרמב"ם משמע דלשון בשתיקה משמע דלא חישב מחשבה כשרה רק דלא חישב גם פסולה ובע"כ לשון בשתיקה הכי משמע דאין לומר כוונת בשתיקה ממעט דיבור שלא דיבר כן בפירוש דמה ענין דיבור לכאן הרי אח"כ בחישב חוץ לזמנו וכו' נמי פוסל בשתיקה במחשבה לבד וא"כ אינו דבר והפוכו והו"ל שחט כדינו או בהכשר ובע"כ מ"ש בשתיקה היינו כפירוש הרע"ב וקמ"ל דאפילו לא חישב במחשבה כשירה רק דלא חישב מחשבה פסילה נמי נחשב קרב המתיר כמלותו ואם כן מפורש הוא דמסתמא כשר ודו"ק ולפ"ג בזה: **בספיף ה'** גט שכתבו שלא לשמה נ"ב עיין במהדורא א' שלי סימן ר"ה מ"ש ביישוב דברי הרא"ש בזה וכמה שיש לחקור הוענה יותר ממה שהי' תחלה אם מהני לכ"ש או גם זה לא מהני פ"ש מ"ש בפנזה"י וביישוב קושית התוס' בריש פ"ב דגיטין די"ט ע"ש ודוק וע' בחיבורי סת"ס בהשמטות ליו"ד סי' רע"ו מ"ש בפנזה"י בתשובתי לק"ק ניקולשפורג ודוק שם:

סימן קמא ס"א הרי זו ספק מגורשת עד שיגיע גט לידה נ"ב הנה מקור דין זה בש"ס גיטין דס"ג ע"ב דקאמר שם הו"ל דבר שבערוה וכל דבר שבערוה חולצת וע' בחיבורי ליו"ד מ"ו בהל' תערובת סי' ק"י בדיני ס"ס מ"ש בביאור דבר זה בסי' נ"ב ע"ש גם כתבנו שם דיש ראי' מהך סוגיא דיבמה לשוק הוי דבר שבערוה ע"ש ודוק והנה ידוע דעת הנו"ב מ"ק דבע"כ א"י לגרש ע"י שליח מדינא דהש"ס ע"ש ובמה"ת הביא מה שחלקו עליו גדולי הדור מן הש"ס דגיטין דכ"א דפריך והא שליחות לקבלה וכו' ע"ש מה שמתרץ והנה לפי מה שהקשו עליו הם יפה תירץ אך לדעתי קשה יותר מתחלת לשון הש"ס שם מה ידה בין מדעתה בין בע"כ וכו' והרי לפי דבריו גם בידה משלחת לה מדעתה ולא בע"כ כגון ע"י שליח דאיתא מדעתה ולא בע"כ ובזה לא שייך תירוצו הנ"ל ומוכח שלא כדבריו. ומידי היותי בזה אזכיר מה שהקשו התוס' שם דשליחות לקבלה לאו מידה אתרבאי ע"ש ולפמ"ש הקצוה"ח בהל' שלוחין בשם התוס' דב"מ דהיכי דנעשה שליח להזוכה צריך נמי להיות שליח מיד המזכה ע"ש שמיושב קושייתם דנהי דמה דנעשה שליח מלדה לא נלמוד מידה מ"מ מה דלריך להיות נעשה גם שליח דידי' זה מידה אתרבאי דנהי דשליחות דידיה נמי ילפינן מושלח היינו אם הוא עושה שליח בתחלה אבל אם היא עשתה שליח תחלה ונעשה שלה תחלה להיות נעשה גם שליח דידיה זה מידה אתרבאי דזה הוי דומיא דחצירה דהוי שלה והוא נותן בו הגט כן ה"נ בזה ולכך מה שהיא עושית שליח לקבלה הוי מושלחה אבל מה שנעשה א"כ גם מלדו זה הוי מידה ולכך פריך שפיר ודוק: **סל"ג** בהגה"ה ודין מומר כדין פסולי עדות מדאורייתא נ"ב ע' בחיבורי מ"ט סי' פ"ג בתשובתי לק"ק אדעסא מ"ש ראיה דמומר אינו בר שליחות גם בחיבורי לחו"מ מהדורא ה' סי' רי"ג ס"ב נ"ב ראייה דמומר אינו בר שליחות ע"ש ודו"ק: **ספיף ל"ה** השולח גט ביד עכו"ם נ"ב הנה בתשובתי אלני כמה פעמים התרתי לשלוח גם ע"י הב"ד אף להחולקים ע"ש יעויין בקונטרס תיקון עולם שלי הנדפס אצל ספרי שיורי טהרה שהארכתי בזה אך נרא' דהיינו דוקא הבעל עלמו אם רול' למוסרו לנכרי או לב"ד אבל אם הוא מינה שליח ישראל ומסר לו הגט והשליח רול' למנות שליח אחר בכתב ולשלחו ע"י הב"ד ודאי לא מהני ומכ"ש ע"י נכרי והטעם דהרי בלי רצון הבעל אף שליח ישראל לא היה יכול לעשות

בלי אונס ומוכח דיש בזה קפידא רק כיון שכותבין בהרשאה דיכול למנות שליח יותר לכך יכול לעשות אף בלי אונס וא"כ אין לנו רק כפי מה שנתן לו רשות והרי הוא לא נתן לו רשות רק ע"י ישראל ואולי לא ניחא ליה להיות הגט ביד נכרי והב"ד ובודאי יש חילוק בין גוי לישראל ואולי לא ניחא לי' להיות הגט בידי נכרי ובפרט שמא יהי' נאבד ע"י הב"ד לכך בלי רצון הבעל ודאי אין יכול לשלחו ע"י נכרי או הב"ד וא"כ לדינא ודו"ק: סעיף נג ואם לא נתקיים ולא נודעו עדיו כלל תלא והולד ממזר כ"כ ע' בב"ש סק"ע מ"ש די"ל בזה ג"כ כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש והנה מה שנשאלתי מחכם אחד ממדינת אונגרין מן הש"ס פ"ק דגיטין עמ"ש בזה בחיבורי לחו"מ ס' כ"א במהדורא ג' ע"ש: סעיף ב והוא שיבטלנו בפני שנים כ"ב ע' במהדורא ע' של סי' קנ"ו בתשובתי לק' ריזין מה דיש לחקור אם ביטל בלחש וכדין המבואר בהל' נדרים סי' ר"י ובדברי הב"ח והט"ז שם ע"ש ודו"ק :

סי' קמ"ג ס"א המגרש על תנאי וכו' כ"כ הנה בדין אם אחד רצה לילך למרחקים ובקשו ממנו שיתן גט לאשתו ולא רצה לגרש רק על תנאי שיחול הגט אחר ג"ש ולא רצתה בזה ואח"כ כשהסכין את עצמו לילך אמרו לו שאינו מן היושר לעגן את אשתו ולא ישא עון על זה ונתרצה ונתן גט סתם אם הוי הכוונה מהיום או על תנאי הראשון ע' בשו"ת מוהרי"ט ח"א סימן ל"ה שהעלה דהוי על תנאי הראשון ואני במהדורא ג' על אה"ע סי' ס"ג בתשובתי לק"ק טרנאפאל דחיתי דבריו על נכון בעזה"י והעליתי דהגט חל מיד ע"ש והוא אמת לפענ"ד ודו"ק שם : סעיף כ' צריך שלא יתנה עליה תנאי וכו' כ"כ ע' במהדורא ג' שלי לחו"מ סימן קפ"א שם העליתי דדוקא בפירש בו לעולם בעי' הא סתמא לא הוי כלעולם אף דבעלמא י"ל דסתמא הוי כלעולם כאן שאני כיון דאם יהיה כוונתו לעולם בטל הגט ומילי דכדי לא עביד ע"ש כמה חלוקים בזה בעזה"י ובדברי המחבר והרמ"א שלא יסתרו להדדי ביארתי שם הכל באורך ע"ש :

סימן קמ"ה סעיף ב' נתייחד עמה בפני שני עדים וכו' לפיכך היא ספק מקודשת וכו' כ"כ ע' בב"ש סק"ד שהביא דעת הש"ג דאם שניהם מודים שלא בא עליה א"צ גט ותמהו עליו כולם כיון דקי"ל הן הן עידי יחוד הן הן עידי ביאה א"כ הוי כאילו הי' עדים בדבר ע"ש ולפענ"ד א"ש כיון דאמרי' בב"ב דקל"ד דהאומר זה בני נאמן מכח דבידו לגרש' וא"כ נהי דבש"ג סי' קנ"ז פסק דאינו נאמן לומר דאין לו אחין במגו להוי מגו במקום חזקה וקצת פוסקים ס"ל שם דנאמן דמגו דבידו עדיף משאר מיגו ופלוגתא תליא במה שמבואר בש"ס פ"ג דקידושין דרבי ס"ל דמה לו לשקר כעדים דמיא ומהני אף במקום חזקה ור"נ ס"ל דמה לו לשקר רק כחזקה דמיא ולא אתי מה לו לשקר ומרעא לחזקה ונראה דאף לר"נ דס"ל דמה לו לשקר רק כחזקה דמיא היינו רק במיגו דהתם די"ל דלכך אינו רוצה לגרשה דא"כ יופסלו מכהונה משא"כ באומר אין לו אחין כשרה לכהונ' וכבר הרגישו התו' בב"ב דקל"ד ע"ב וכתבו דאעפ"כ הוי מיגו והיינו דס"ל דמיגו לאו טענה אמרי' מיהו נרא' דעכ"פ מיג' גרוע הוי כיון דעכ"פ יש לחוש אולי אינו רוצה לפוסל' לכהונ' לכך במיגו כהך פליגי לרבי אף זה הוי כעדים ולר"נ מיגו כהך הוי רק כחזקה אבל היכי דהוי מיגו טוב מודים כ"ע דמה לו לשקר כעדים דמיא ומהני נגד החזק' ואף דבב"ב הוי בעיא אם אמרי' מגו במקום חזקה היינו היכי דאינו בידו אבל היכי דהוי בידו והוי מיגו טוב לכ"ע אמרי' במקום חזקה דכעדים דמיא ובהכי א"ש מה דקשיא לן דמה מיבעיא לן בפ"ק דב"ב אם אמרי' מיגו במקום חזקה הרי קי"ל כר"נ דס"ל דלא מהני מיגו במקום חזק' וק"ו הוא דמה מהדר אי בידו לא מהני במקום חזק' מכ"ש בזה דאין בידו ובשלמא להפוסקים כרבי א"ש דמבעיא לנו דלמא דוקא התם דהוי בידו מהני מיגו במקום חזק' אבל היכי דאין בידו לא מהני אבל להסוברים דקי"ל כר"נ מהו מיבעיא ליה ועוד מהו פשיט שם מן המשנ' דאמרי' מיגו במקום חזקה דילמא התם אתיא כרבי ורבא מיבעיא ליה לר"נ ובע"כ דס"ל דמרבי אין ראי' דע"כ לא קאמר רבי רק היכי דהוי בידו אבל היכי דאינו בידו מודי רבי דלא מהני מגו וא"כ מה מבעיא ליה כיון דקי"ל כר"נ ואף רבי מודה בזה ובע"כ דמיבעיא ליה די"ל להיפוך דוקא התם דהוי מיגו גרוע אבל בעלמא היכי דאין בידו ומיגו גרוע לכ"ע לא הוי מיגו ולהיפוך במגו טוב ואינו בידו זה מבעיא ליה ואין זה ענין לפלוגתא דרבי ור"נ כלל וא"כ בדין הש"ג כיון דבידו לפוטרו בגט ולכהן כבר אסורה מכח גט ראשון וא"כ הוי מיגו טוב ובידו כ"ע מודים דמה לו לשקר כעדים דמיא ומהני במקום חזקה ולכך נהי דהן הן שלוחיו הן הן עידיו מ"מ אם אומר לא בעל נאמן במיגו דבידו לגרשה וכאן הוי מיגו טוב דלכהן בלא"ה אסורה מכח גירושין הראשונים ולכך לא כתב הש"ג זה בכל עידי קדושי ביאה שנאמן לומר לא בעלתי דשם הוי חזק' ומגו לא מהני כיון דהוי מיגו גרוע ד"ל דאינו רוצה לפוסלה מכהונה ואף להסוברים דבאין לו אחין נאמן י"ל דמודים כאן דזה הוי חזקה דאתיא מכח סברא דלא מוקי איניש אנפשיה וחזקה דהוי מכח סברא עדיפא לכך לכ"ע לא מהני מגו גרוע במקום חזקה רק כיון דכבר גרשה ובלא"ה פסולה לכהונה הוי מיגו טוב לכך נאמן לכ"ע וא"ש ודוק היטב כי הוא דבר נכון וביחוד שאמר לא בעלתי התם ליכא מיגו ואדרבא הוא לאוסרה דאכ ס לא בעל אסורה בגט ובעי חליצה ודו"ק :

סימן קנד ס"א אנו שכופים אותם להוציא וכו' כ"כ הנה בדין אם אנסוהו תחלה ואח"כ בשלו האונים רק שהיה בידם לחזור ולאנסו אם נחשב אונס ע' בתשו' מוהרי"ק בזה הובא באחרונים ובחדושיו מכבר וע' בחיבורי כ"ז בהשמטות לנדרים דכ"ב במעשה דעולא דהוכחנו שם דהוי אונס מ דהתם לא אנסו כלל רק לחבירו מ"מ הוי אונס כיון דהוי בידו לאנסו מכ"ש לו עצמו אם אנסו בשום פעם דהוי עליו דין אונסים אח"כ מיהו אפשר דהתם הוי באותו מעמד ואין לתלות בשינוי משא"כ בזה דלא הוי במעמד אחד וי"ל דנשתנה דעתו עתה ואינו רוצה עוד לאנסו ודו"ק : סעיף כ"א בהג"ה לכן מי שגירש בגט כשר ויצא קלא לעז על הגט מותר לכופו לתת גט אחר כ"כ הנה בע"כ איירי באופן דאסורה להנשא מכח לעז זה דאם מותרת להנשא למה לי לכופו ליתן גט אחר בחנם ואדרבא הרי יש בזה חשש שיאמרו דאין הגט ראשון כלום ואם קדשה אחר ביני ביני יאמרו דאין קידושין תופסין בה והוי חשש איסור וכעין שכתב הרמ"א סי' ל"ד דאין לחזור ולקדש תחת החופה מכח חשש זה ובע"כ איירי בענין דאסור' להנשא מכח הלעז לכך כיון דהוי חשש עגונה אין לעזוב הוודאי ולתפוס הספק בחשש דנפיק מיני' חורבא א"כ נרא' ה"ה אם יפסל הגט מכח שינוי שם אביה' בזה מה"ת הגט כשר דאינחיוב מה"ת להזכיר שם אביהם כידוע ואם לא נכתב שם אביהם כשר הגט מה"ת ואינו פסול רק מדרבנן לכך כה"ג כופין אותו ליתן גט אחר ודוקא היכי שפסול הגט מן התורה בענין שאם ירצה לקיימ' א"ל קדושין אחרים אז הי"א אשתו גמור' וכבא לגרש' מתחלה דמי בזה אין לכופו דהוי גט מעוש' מן התור' והוי מעוש' שלא כדין אבל אם הגט כשר מן התור' ואינו פסול רק מדרבנן וא"כ אם ירצה לקיימה צריכין קדושין אחרים וכיון דצריכין קדושין אחרים הרי זה תלוי ברצוי שניהם ואין האש' מתקדשת אלא לרצונה וא"כ אין בידינו לכופ' לחזור ולהנשא לו ושוב כיון דלא תנשא לו ולדור עמה בלא קדושין א"א א"כ הוא רוצה לעגנה וכל היכי דרוצה לעגנה לא לדור ולא לגרש כופין אותו לגרש אם טעם נכון וברור לפענ"ד לדינא ודו"ק :

סימן קנט סעיף ה' בהג"ה וי"א דעכשיו בזה"ז וכו' כ"ב הנה הח"ל בתשובה (סימן קט"ז) הקשה דברי הרמ"א אהדדי דכתב (בסי' א') דגם בארוסה לא תיקן והרי ארוסה הוי יותר אשה וזקוקה כמו שהוכיח שם יע"ש ולענ"ד במחכת"ה לק"מ דמ"ש הרמ"א דגם בארוסה לא תיקן היינו אם הוא רוצה לגרשה והיא אינה רוצה לקבל הגט והרי א"א לגרש בע"כ ולכך בארוסה נהי דאסור לגרשה בע"כ מ"מ לישא אחרת מותר אבל אם הוא אינו רוצה לגרשה ודאי אסור לו ליקח אחרת וכאן ביבמה איירי שהאשה רוצית לחלוץ והיא אינו רוצה ולכך כיון דסוף מעכב אסור לו ליקח אחרת וזה פשוט ונכון בעזה"י ודו"ק והנה נדפס מחדש שו"ת ח"ס על אהע"ז וכתב (בסימן א') לחדש דהיכי דמותר לגרש בע"כ מותר מעילא ליקח אחרת וכו' ובמחכת"ה נעלם ממנו מ"ש (בסי' פ"ז) (ובסימן קי"ט) בשם מסר"א פדואה דאף היכי דמותר לגרש בע"כ מ"מ לישא ב' נשים אסור יע"ש ולכך א"א להורות כן לדינא יע"ש ודו"ק :

תם ונשלם בעזה"י יום א' לסדר שאו את ראש וכו' ל"ג לספירה ח"י אייר תרו"ם קרני לפ"ק ה' יאיר עיני במאור תורתו ג"ל עיני ואביטה נפלאות בתורתך אמן ואמן :

חידושי הגהות מהגאון מוהר"ר ברוך פרענקיל זצ"ל

אשר שלח בכת"י ע"י חתנו רב האי גאון הצדיק הקדוש מרן מוהר"ר חיים הלברשטאם נ"י אב"ד דק"ק צאנז

סימן א (מחבר סעיף יו"ד) ר"ב החרים. נ"ב יעוין סימן קנ"ח בב"ש ס"ק א' בדין ע"א על מיתת אשה וגם' נב"י ח"ב לה"ע סי' ז': (הג"ה סעיף יו"ד) רשב"א סי' ר"ף נ"ב הוא תשובת רבינו שמשון בן אברהם: (שם) והפי' במקום יבוס. נ"ב יעוין לקמן בסדר חליצה סעיף נ"ט בהג"ה: (שם) או שהוא מן הדין לגרשה כו' נ"ב יעויין סי' ע"ז סעיף ג'. (מחבר סעיף יו"ד) אלא עד וף אלף החמישי נ"ב יעוין יש"ש יבמות פ"ו סי' מ"א וביש"ש ב"ק פ"ה סימן ע': (בית שמואל ס"ק ב') דאשה נמי מצווה על שבת. נ"ב יעוין ברמב"ם פכ"א מאיסורי ביאה דין כ"ו שכ' בזה"ל ורשות לאשה שלא הכנא לעולם או שהנשא לסרים עכ"ל. וכ' במ"מ שכן מבואר בהוספתא: (ב"ש ס"ק ד') וכן מוכח מרא"י שהביאו התוס' מקטן שהביאו אביו נ"ב ס"פ הכותב ויע"ש בש"מ מה שכותב שם בשם הר"י וגם בענין הז' ברכות נראה משום דלדעת הפוסקים דמותר להשיא קטן מברכין הז' ברכות. יעוין בילקוט איכה רמז תתקל"ט ובתשובת מבי"ט ח"ב סי' ל"ו פוסק דיש לברך הז"ב בקידושי קטן ויעוין בתשו' כנסת יחזקאל סי' נ"ה. (ב"ש ס"ק יב) דאז ה' זרעו מיוחס אחריו נ"ב ולפ"ז נראה דאם היה לו בנים בהיותו עכו"ם ואח"כ מכר עצמו לעבד ואח"ז נשתחרר לך שהפסיק עבדות בין גיותו לשחרורו ובזמן עבדות לא היו הבנים מיוחסים אחריו מ"מ כגר קיים פ"ו דהא אף בנכרי שמתגייר מטעם הגירות ואילך דהוי כקטן שנולד אין הבנים שהיו לו בגיותו מתייחסים אחריו ועכ"ז קיים פ"ו באשר הולידם בעת שהיו מתייחסים אחריו שוב מלאתי פלפול בדין זה בס' ט"א: (ב"ש ס"ק כ"א) לכן במקום ספיקא כו' נ"ב יעוין ש"כ יו"ד סי' רי"א ס"ק ג': (ב"ש ס"ק כ"ג) וכן בהרוסה נ"ב יעוין בתשו' מהר"ם מפאדוואה סימן י"ד ובשארית יוסף סי' כ"א ובמ"ל סי' קכ"ד: (ב"ש ס"ק כ"ג) מיהו ב"ח כתב נ"ב ויעוין סי' קי"ט ובמת"מ שם ס"ק וא"ו. ודע שיש חילוק בין היכא דיכול לגרשה ע"פ הדין ואינו מלוה ובין היכא שהמלוה עליו לגרשה ורא"ה לזה שבתשו' הרשב"א סי' תקי"ז מהליט בפשיטות שהיכ' שהמלוה לגרשה לא תיקן ר"ג מאה"ג וסי' התי"ם לענין מורדת (המובא לקמן סי' ע"ז) לא החליט לפסוק כדעת הרא"ן יעו"ש. שוב מלאתי בשו"ת עה"ג סי' נ"ז שכתב מסברא דנפשי' די"ל אף שנראה מדברי הב"ח דאף היכא שהדין לגרשה אין להתיר לישא אשה כלל כ"א במאה רבנים ותימה דאפשר כן גם לענין לכופה לקבלת הגט מ"מ היכא שמלוה לגרשה מלד דברים מכוערים א"ל מאה רבנים ואח"כ מלדד עוד בחילוק שמחלק מהר"ם מפאדוואה סי' י"ג (המובא סי' קי"ט בח"מ וב"ש) בין כפיה לגרשה דקילא מנשיאת אשה על אשתו יע"ש גם בתשו' שב יעקב חלק אה"ע סי' א'. (ועיין גם בס' מ"ג) העיר בחילוק הנ"ל ובסגנון אחר קלת והרשב"א בתשו' סי' תקכ"ז מיירי להדיא לענין כפי' על הגירושין ובכי' חת"ם (המובא לקמן סי' ע"ז ס"ה) מגיא דברי הרא"ן לענין מור"ת שמשהין יב"ח ולא מתירין שישא אשה אחרת: (ב"ש ס"ק כ"ה) ועיין כו' נ"ל כו' אם המירה באונס נ"ב יעוין מש"כ בזה בתשו' פסב"ג סי' לו:

סימן ב (ב"ש ס"ק י"ד) וכן הקשה כו' נ"ב יעוין בק"א של הפ"י לפ"ק דכתובות שכ' דאישתמיטתיה תשו' הרשב"א סי' ת"א שמקשה קושיא זו יעו"ש בסוף התשובה:

סימן ג (חלקת מחוקק סק"א) דהיכא איסור עשה נ"ב יעוין בש"ע או"ח סי' קכ"ח ס"א ובט"ז ומג"א שם: (ב"ש ס"ק ג') דהא היכא איסור מדאו' כו' נ"ב יעוין תשו' מהרי"ט ח"א סי' קמט נדון כזה: ומנינו יעוין במהרי"ט הנ"ל ותשו' הריב"ש סי' ל"ד וש"מ ותשו מהרשד"ם אה"ע סי' רלה ותשו' חוס השני סי' י"ז ותשו' שבות יעקב ח"א סי' ל"ג ותשו' כנס"י סי' כ"ו ותשו' חו"י סי' ק"י ותשו' זכרון יוסף חלק אה"ע סי' ג' בא"ש סי' ע"ה ותשו' השיב ר"א ושיח השדה וביש"ש פכ"ה סי' ד' ולב"ק פ"ה דין ל"ה ובמהרי"ו סי' ל"ג קל"ג בדיני פסח ובש"כ י"ד סי' שכ"ב ס"ק ט'. (ב"ש ס"ק א') וכתב הר"ן הטפס נ"ב לשון הרמב"ם שמא לא העידו אלא על המלוה ולשון הר"ן והרמב"ם ז"ל כ' דאפי' בלשון עדים נמי מספקא לן וטעמא דמלתא לפי שאפשר שהסופרים סומכים על שמות ב"א כפי מה שהם מחזקים כו' יעו"ש. נ"ל שכוונתו דהעדים באמת לא העידו רק על המלוה ולא שתו לבם למה שכתב הסופר כהן שהסופר שכתב כן היה משום שהוא מוחזק לכהן באכילת תרומה ולא גרע פרא"י מכתיבת הסופר מתמסל"ת אבל על העדים י"ל דלא ידעו מאומה וכ"כ מלשון הגמי' והרמב"ם שחוששין שלא העידו אלא על המלוה ודברי הש"ך חוה"מ סי' מ"ט ס"ק ס"ז דחוקים: (ב"ש ס"ק ס') וסבירא ליה אכי' אינו מספר שאר דברים נ"ב אדרב' דעת הר"ן כמבואר בתשובותיו סי' ג' דבלא קישור דבריו לפניו או לאחריו לא הוי כמסל"ת אבל טעמו שם בזה"ל מי שהוא או"ר מסל"ת אינו אומר אותו דבר בעליו אלא בקבר ענין כו'. וכל שלא אמר כן אינו סומר כמספר דברים אלא כרולה להודיע אותו הדבר לבדו ואינו נאמן עכ"ל וסברא זו לא שייך הכא דבחתימתו לא נתכוין כלל להודיע רק כיון שהוא כהן חותם א"ע כן משא"כ כשאומר בפיו אני כהן לכך אמרו בש"ס כשאמר זכור אני כו' דהוי כקישור דברים:

סימן ד מחבר (סעיף ה') אלא שפגום לכהונה נ"ב ויעוין לקמן סעיף י"ט ובגמרא דף מ"ה ואי' ברש"י שבתה פסולה לכהונה ויעוין ביש"ש יבמות פ"ד דין ל"א שכ' די"ל שרק הבת פגומה לכהונה אבל אם הוא זכר אינו פוסל לא את אשתו ולא את בניו כמו חלל וגם בבת ליכא איסורא אלא עליה אבל אם נשאה כהן והולידה ממנו בן אינו חלל ובסוף הסימן מסיים שלא מלאו לבו להקל: (ב"ש ס"ק כ"א) זה גרע טפי כו' נ"ב יעוין דבריו בס"ק מ"ט: (ב"ש ס"ק כ"ו) ואם היא פרולה כו' נ"ב ויעוין חולין דף י"ג ע"ב רש"י ד"ה בניו ממזרים: (ב"ש ס"ק מ"ס) אפי' אם מודה נ"ב יעוין גם' נ"ש סי' י"ב סעיף ע"ו:

סימן ה (ב"ש ס"ק י"ז) מ"מ מדאסור לגבוה נ"ב כ"כ תוס' בחולין דף קס"ו ע"א: (ב"ש ס"ק יח) אפי' עכו"ם לעכו"ם ואין שליחות נ"ב יעוין מג"א סי' תמ"ח ס"ק ד' ושם לייגתי בזה"ל כ"כ בשם הש"כ בסימן רמ"ג ס"ק ס' ויעוין במ"ש המל"מ בפ"ב מהלכות שלוחין דין א' ומה שמליין שם בעל ההגהות ויעוין עוד במג"א סי' רת"ו ס"ק יו"ד והרא"י שמביא הב"ש כאן מדברי המהר"ד ל"ע דשם מבואר הטעם משום דאין שליח לד"ע:

סימן ו דין כפיה בכהן שנושא נשים פסולות הוא במס' כתובות דף פ"ז ע"א ויעוין לקמן סי' קנ"ד ס"כ ומקור הדין שם ביבמות דף פ"ד ע"א במשנה: (מחבר סעיף א') שהפקירה עלמה שהיא במלקות נ"ב יעוין לקמן סוף סימן קע"ז: (ב"ש ס"ק י"ט) דאין איסור כלל לכהן לישא אותה נ"ב יעוין בתשובת מהרי"ט בחידושיו על פוסקים ריש מס' קידושין ובמג"א סי' קנ"ב ס"ק מ"ח: (ב"ש ס"ק כ"ה) היינו לכתחלה נ"ב ועיין סי' קס"ו בהגהת רמ"א בסעיף וא"ו בשם תשובת מהר"ם מפאדוואה: (ב"ש ס"ק ל') אפילו קול שמוחזק בב"ד נ"ב יעוין לקמן סימן מ"ו: (שם) ואשתמוטי להו כו'. נ"ב הב"ח בתשובותיו סימן ק"ב בעלמו שמיירי אף בקול שמוחזק בב"ד ומביא לראיה מדברי המגיד וכתב עוד שם דהא דכ' הרמב"ם בפ' פ"ו ומובא בטור לעיל סי' ו' דאשת איש שילא עליה קול כו' היינו דוקא כשכל הפס מרננים אחריה וזה כדברי הח"מ והב"ש כאן ולעיל בסימן ד': (שם) כתבתי שם נ"ב בס"ק כ"א ובס"ק מ"ע:

סימן ז (מחבר סעיף ד') האשה שאמרה נשביתי וטהורה אני. נ"ב ל"ע אם אינה אומרת טהורה אני תכ"ד מה דינה ויעוין לקמן סימן קנ"ב ס"ו. ויעוין במ"מ בפי"ב מה"ג ה"א שמוכיח מדתנן במתניתין ואם יש עדים שהיתה אשת איש כו' לשמעי' רבותא עפי דאפילו ליכא עדים אלא שהיתה אומרת א"א הייתי ולאחר כ"ד אמרה גרושה אני אינה נאמנת כו' יע"ש והרא"י זו יש לכאורה גם בדין נשבתי וטהורה אני דהוי נ"כ פלה במתניתין ואם יש עדים שנשבית. אמנם לפי דעת רבינו ירוחם שמובא שם במ"מ הטעם גבי א"א כיון שאומרת הייתי נראה מיד מדבריה שאינה עתה א"א וזה לא שייך באומרת נשבתי. (יעוין כתובות דף כ"ד ע"א ד"ה נשבתי וטהורה אני ול"ע) אמנם לכאורה י"ל דלפי האמת דאמר פסקינן כמ"ד ואם משנשאת באו עדים קאי אסיפ' דנשבתי וכו' ליכא ראיה מלשון המשנה דהיא נאמנת אף לאחר כ"ד די"ל דבאמת אינה נאמנת רק הכ"ד והא דתני אם יש עדים ולא תני ואם לאחר כ"ד י"ל משום דבעי למתני עלי' ואם משנשאת באו עדים לא תלא. ואין מקום התחלה לדיוקו של המ"מ רק בריש' גבי א"א אני כו' מדתני ואם יש עדים שהיתה א"א כו' דעלה לא נאמרה הדין דאם משנשאת באו עדים כו' ולרבינו ירוחם גם בא"א בטל דיוקו של המ"מ דהא באומרת הייתי לא משכחת לאחר כ"ד אמנם א"כ לתאן דמתני אריש' ספיר יש הוכחה גבי שבוי' מדתני עלי' ואם יש עדים שנשבית כו' דאי ליכא עדים נאמנת אפי' בלאחר כ"ד וא"כ קשה מאי מקשה בגמ' בדף כ"ד נשבתי וטהורה אני ל"ל כו' היכא כו' אלא למאן דמתני לה אריש' מא"ל כו' יע"ש הא למאן דמתני לה אסיפ' יש להוכיח כנ"ל דשבויה נאמנת אפי' לאחר כ"ד מכ"ש בשארי הפה שאסר ומאי מקשה נשבתי וטהורה אני ל"ל דלמא הא גופא אשמעינן דנאמנת אפי' לאחר כ"ד יעוין בח"י פ"י למס' קדושין דף ס"ו שדעתו דשבוי' אינה מותרת אלא מחמת לירוף גרי דידה. (ב"ש ס"ק א') וכן משמע להדיא ברש"י נ"ב ד"ה הי"ג ויעוין במרדכי דעת רבינו שמחה: (ב"ש ס"ק י"ג) ואפי' ק"ל דאתחזק בב"ד נ"ב יעוין סימן מ"ו: (שם) ולכאורה קשה נ"ב כל דבור זה ל"ע:

סימן ט (ב"ש סק"ד) ועי' במרדכי פרק הבע"י נ"ב ויעוין בש"ך חוה"מ סימן י"ב סק"ז ובכנה"ג חוה"מ המלוין בשו"ת שער אפרים גם בסימן פ"ג בכללי המגו:

סימן יא (מחבר סעיף ד') לריכים דו"ח נ"ב יעוין בב"ש סי' י"ז ס"ק ס"ג: (חמ"מ סק"י) ומיהו באשת כהן שנאנסה כו' נ"ב יעוין תו' יבמות דף נ"ה ע"א בסד"ה אפ"פ שכתבו בזה"ל ומיהו גבי בועל כו' יש לחלק בין אונס לרלון באשת ישראל דסברא היא דלא נאסרה על הבועל אלא כשנאסרה על הבעל ע"כ והעיר ע"ז במל"מ הלכות סוטה סד"ה כל אשה שמדברי התוס' הנ"ל נשמע באשת כהן שנאנסה שאסורה לבועל אמנם לכאורה יש לספק באשת כהן שנאסרה לבעלה ואח"כ נאנסה מאחר אם אסורה היא לבועל השני דכיון שלא גרם איסור לבעלה י"ל דאינה אסורה לבועל אף דבזנות ברלון אסורה גם לבועל שני כמבואר בסנהדרין דף מ"א ע"א ומש הפסי האחרונים על מהר"א ששון שנסתפק בזה מ"מ יש סברי' לומר דה"א אלא בזנות ברלון משא"כ באשת כהן באונס: (ב"ש סק"א) וריי"ו דף קל"ב נ"ב בחלק הוס נתיב כ"ב מ"ב: (שם) ואי' מכ"ל חילוק זה. נ"ב יעוין תשובת הרא"ש כלל ל"ע דין ט' שכתב בזה"ל וגם הפוסרים פאין כופין אותו לגרשה כופין ורפוים על הבעל מבניאים כו' יעו"ש: (ב"ש סק"ב) היכא דאסורה לבועל אסורה ג"כ לבעל נ"ב נכון להגיה וקי"ל היכא שאסורה לבעל אסורה לבועל לכן כו' וסרה תמיהת דמ"ר: (ב"ש סק"ד) וכן הנתפד מ"ליאים נ"ב יעוין לקמן סימן ס"ח ס"ז בהגה:

סימן יג (מחבר סי"א) וחודש העיבור עולה למנין כו' נ"ב יעוין י"ד סי' פ"א ס"ז ובסי' נ"ו בש"ך ס"ג ובפר"ח שם: (מחבר סעיף י"ד) ומשמע מדבריו כו' נ"ב יעוין בתשובת מוהר"ש לולאטי ז"ל הובא בשו"ת אמונת שמואל סימן ד' ויעו"ש גם בר"י ב' ג': (ב"ש סק"כ) לכאורה אשה כו' נ"ב כן דעת הח"ל בתשובה סימן ס"ד ובדבריו שם מיושב בפשיטות קו' הב"ש: (ב"ש סקל"א) אפילו במכירה וכן הוא בסמ"ג נ"ב וכן מפורש בהג"א ובמרדכי ודברי מוהר"ש לולאטי בכוונת דברי המרדכי דחוקים אלא הנכון כפי הבנת מהרי"י מינץ שהר"ש לא חייב ג"ושה בכלל שם מנקת חבירו אף במכירה והא דכופין במכירה שהינק היא אינה מלד חיוב שעבוד. ויש להוסיף עוד דאף אם נאמר שבמכירה אסורה שתנשא אף לשיטת הר"ש הזקן היינו משום חשש שחוששים הב"ד שלא ימות הולד עכ"פ אינה בשם מנקת חבירו ואחר שכבר ג"לוהו מותרת משא"כ באלמנה שהיתה משועבדת להנקת הולד והוא מנקת חבירו שאסרו לף בנגמלתו ונתנה למניקה:

סימן טז (מחבר סעיף ג') הבא על הכותית כו' נ"ב יעוין חוה"מ סי' ל"ד בסמ"ע ס"ק ד': (ב"ש ס"ק ד') ואפילו ב"כ בלנעה נ"ב יעיין בחי' הריטב"א לקידושין דף ל"ט ד"ה אמר מורי ל"י כו':

סימן יז (הג"ה סעיף ה') עד שיודעים שמת נ"ב יעוין תשובת מה"ג סימן י"א לענין אמירת קדיש וביש"ש ליבמות פט"ז סי' ס"ו ובזכוב' שבות יעקב סי' ק"ד ובשכה"ג ליו"ד סימן שנ"ט: (הג"ה סעיף כ"א) ויש מחלקים נ"ב יעוין לקמן סעיף ל"ג: (הג"ה סוף סעיף ל"ג) מהר"ם פאדוואה סי' ל"ו נ"ב בתשו' זו שם מגו"ר דהעד ברחוהו נטבע באותן בגדים לא מלאו את רק אחר שני ימים שהעלהו הים ליבשה: (הג"ה סעיף ל"ו) ב"י וסמ"ת. נ"ב בשם הרשב"א בחידושיו במס' יבמות דף פ"ז ע"ב וברש"י מסכת גיטין דף פ' ע"א ד"ה יורשים וכן הוא בחידושי הריטב"א במס' יבמות דף הנ"ל ויעוין סי' ק"ן שם כתב הרמ"א בזה"ל וי"א דנעשה הראשון יורשה ע"כ. ודע דמרש"י הנ"ל מבואר דגם בכ' לשום מלכות שהיה הוגנת וכל השנויים המוזכר שם בגיטין יורש הנפל הראשון דרש"י לשיטתי' אזיל שסובר שהגט פסול אף מדאור' כמש"כ שם בדף ע"ט ע"ב ד"ה הל: מזה ומזה אבל לפי דברי רבינו יוסף שם תוס' ד"ה לריכה גם כו' שגיטה של ראשון כשר מדאו' ואינו פסול אלא מדרבנן אין מקום לומר שיהיה זכות ירושה להבעל וגם בחידושי הרשב"א והרמב"ן והר"ן לאלפסי שם מבואר כדברי רבינו יוסף הנ"ל ולא כר"י ול"ע על הטור והש"ע ריש סימן ק"נ שכתבו כל גט שהוא בטל מן התורה כו' והרי לדעת הר"י שבתוס' ושארי קדמונים הנ"ל דין השנוי במתני' דגיטין הוא היכא. הגט מהראשון כשר מדאור' ואין פסולו אלא מדרבנן: (נט"ז ס"ק ד') יעוין בשו"ת בן לב. נ"ב מ"א סימן י"ט וח"ג ס' מ"ה וח"ג סי' ע"ה: (נט"ז ס"ק ע"א) סימא רבה הא סוגיא מלאה נ"ב ועיין מ"ש הרשב"א בעל ו סימן יו"ד ושם מפלפל דאף שלא נבעלה לפסוי מ"מ מנא ידע דוד גם מדמי שם טעות בהוראות ב"ד לטעות בהוחלפו שמבואר במשנה ביבמות דף ל"ג ע"ב ומובא בש"ע לקמן סימן קע"א דהיכא שסברה שבעלה הוא מותרת לבעלה הראשון לף שהי בחיוב קרבן מ"מ לענין איסור לבעלה דיינינן אותה כאלו נאנסה דטעות אונס הוא ובמי' הרשב"א ליבמות דף פ"ז ר"פ הא"ר מביא דברי הירושלמי שם שמקשה ממשנה דהוחלפו על מתניתין דתלא מזה ומזה ומשני קום הוא שקנסו בה שהתה בודקת יפה ע"כ הכוונה דאף בבאו ב' עדים היה לו לבדוק יפה והיה מבורר לה שהעדים מטעים אותה אבל בהוחלפו כיון דלא אסיקו אדעתן שנעשה חילוף ולא נלמת שום התחלה ספק במחשבתו לא שייך ה"ל למידק או י"ל דהוחלפו מלתא דלא שכיחא היא ולא גזרו בי' חכמים לקנום וכן בהוראת ב"ד בטעו בדין: (חמ"מ ס"ק י"ט) ודברי הרב בב"ח כמה תמוהים נ"ב יש אריכות בזה בתשו' ב"ח סי' ל"ד ושם מתרץ שלא יהיה סתירה לדעתו מדברי תשו' הר"ן: (מחבר סעיף ג') או עפ"י שני עדים נ"ב יעוין ביש"ש יבמות פ"ו סי' ג' שכתב שהדין כן אף בנשאו עפ"י עדים וברשות ב"ד דין וכן מלא בהגהות מרדכי ויעוין תשו' הרשב"א סי' אלף קפ"ט המובא לקמן בסוף הסי' וט"ז וב"ש שם הקשו מכאן על דברי תשו' הרשב"א: (ב"ש ס"ק ו') וכ' הרא"ש כו' נ"ב פ' התקבל דין מ' בסוגיא דשליש: (שם) וכ' הרא"ש כו' נ"ב דע דלכאורה י"ל דאקדע"א ממ"ב לסיוע שהאשה יכולה להעיד מ"מ היכא שאומרת קמ"י דידי יהבית ניהלי' לשליש לגירושין לא מחשב לסיוע מהו שהשליש אמר שקיבל לגירושין דהא מתנגד לזה דאם איתא דלגירושין כו' לדידה הוה יהיב ניהלי' דהא דברי הרא"ש שהאריכא דר"ם שסובר דאין השליש נאמן ומה"ט דאם איתא כו' והמעיין היטב בדברי הרא"ש שם יראה שהיה מקום לומר דסברא אם אי' כו' מגרע החזקה דאין אשה מעיזה כניה לולי שהיה לה מגו דאי בעית אמרה נתנה לי והפקדתיו ביד השליש ולכך הולרך הגמ' לומר האי מגו דאי בעי אמרה לדידי יהבא ניהלי' דאם לא הוה מגו לא היתה נאמנת מלד חזקה דאין אשה מעיזה כיון דאיכא ריעותא דאם איתא ובזה סרה קושית המ"מ בפי"ב מהל' גירושין דין י"א:(ב"ש ס"ק יו"ד) וכ"כ ב"ח נ"ב המעיין בב"ח יראה שאין כרע מדבריו שנתכוין למ"ש הב"ש ובגוף קושית ח"מ וב"ש דסתם עבדים אף שמחזיקים אותם לבעלי עבירה בידיעה וב"א ראיה אינם פסולים אלא מדרבנן כמו סתם רועה ומוכסן ולדינא דאו' כ"א בחזקת כשרות ואין נפסלים משום המוחזק בסתם וקלא סמוכין לסברא כזו ממ"ש התוס' במס' בכורות ד' כ' ע"א סד"ה ואיבעית כו' שיש להעמיד כל אדם בפ"ע בחזקת כשרות: (ב"ש ס"ק י"ח) אמרינן בודאי מת נ"ב יעוין ס"ק ל ד: (ב"ש ס"ק י"ט) וכתב דוקא רשע גמור כו' נ"ב יעוין תשו' מהריב"ל ח"ג סי' ע"ח ויעוין ת"ש בח"א סי' י"ט ובח"ב סי' מ"ה ובש"כ חוה"מ סי' ל"ד ס"ק ל"ג ובסי' ל"ה סק"ז שסותר לדבריו סי' ל"ד ס"ק נ"ג. ויעוין לקמן סי' מ"ב ס"ק ס"ה ויעוין ביש"ש ביבמות פט"ז דין כ"ה שמיקל בדיעבד אם הותרה האשה ע"פ עדות עד שהיה תחלתו בפסלות דכיון דעתה נאמן הוא אלא שהתורה פסלו להעיד על זה שראה כשהי' פסול לא גרע מעבד ואשה שפסולים מדאו' ומ"מ כשרים לעדות אשה וכן הדין בנכרי שנתגייר ומעיד על ראיית מיתת איש בגיותו אבל בקטן שראה ונתגדל אינו יכול להעיד דאף עתה אינו יכול להעיד על בוריו: (ב"ש ס"ק כ"ה) עד אומר כו' נ"ב יעוין בחי' הרשב"א לקידושין ד' ס"ה ע"ב ד"ה כ"ד ובחי' הריטב"א שם סוף ד"ה מי מל"ם וברש"י בסוגיא שם ד"ה ע"א בהכחשה: (שם) מ"מ כו' כשאומר מת שאינו מי כו' נ"ב יעוין מה שכתב בס"ק ס"ג ויעוין בתשו' עה"ק סי' ס"ז ובשו"ת שב יעקב סי' י"א ובתשו' מהרי"ט סימן קל"א ובחלק אה"ע סימן ל"א וסימן מ"ג: (ב"ש ס"ק כ"ז) דהא הר"ן מפרש הפלוגתא. נ"ב. יעוין בחי' הר"ן לגיטין בפרק מ"ש שהסביר בעלמו פ"ז ויעוין בחוה"מ סימן ת"ו ובש"ך ס"ק ט': (ב"ש ס"ק ל"א) ובתשו' שער אפרים. נ"ב ס' ק"ס: (שם) איך מיישב הריב"ש הסוגיא בגיטין. נ"ב יעוין בתוספות מס' יבמות ד' מ"ז ע"א ד"ה במוחזק מבואר דבריהם כיון דרוב הבא לכנינו בתורת יהודית ישראל הם ע"כ כל הבא ואומר שהוא ישראל אין חוששין שמא נכרי הוא ומשיאין לו אשה אף על גב דרובא דעלמא נכרים הם מ"מ סמכינן ארובא הנ"ל דרוב המכנים א"ע בשם ישראל אינם נכרים. וכעין זה נשמע מדברי התוס' במסכת כתובות ד' כ"ד ע"א ד"ה אבל אינו נאמן ומה"ט בשעת הסכנה כותבים גם אף שאין מכירים ואין חוששים שמא נכרי הוא רק שבזה י"ל כסברת הט"ז דכותי אינו חשוד להכשיל אנוס בהא דמשיאין אשה לכל הבא ומחזיק עלמו בשם ישראל מוכח אף די"ל דלהנאת עלמו מיכוין כדי שישא אשה ישראלית עכ"ז לא חיישינן שמא נכרי הוא וסמכינן ארוב כנ"ל וא"כ מיושב קושיית הא"ז הגאון מוה' העשיל זצ"ל דבמס' גיטין ששמע מפיו שאו"ר אני פב"פ ממקום פ' כתבו גט לאשתי הרי מוחזק לישראל מתוך אותן הדברים וע"כ לא חיישינן שמא נכרי הוא אבל במעשה דהעוגד ברחש ההר ואומר פב"פ מת שפיר מקשה הריב"ש ניחוש שהאומר כן הוא נכרי ויעוין בחי' הרשב"א ליבמות ד' מ"ו ע"ב ד"ה מי שבא כו': (ב"ש ס"ק מ"א) דשם חיישינן שמא שאל כו' נ"ב לא יתכן לומר כנפירוש דברי הר"ן שהרי כ' בזה"ל ואפי' שבא בלשון השאלה ומלאתי אלמנותו שנשאת לאחר ואמרה לי שמת האיש פ' בעלי הראשון ש"מ מתוך הלשון שהשליח לא אמר לה דבר אלא שהיא התחיל' בעלמה מפני שהדבר רחוק בעיני אני חולה זה בקילור לשון כו' עכ"ל הרי מה שחשש שהשליח התחיל לשאול על בעלה הי' מפני שרחוק כו' שהיא התחיל' מעלמ' לומר לשליח ממיתת בעלה טרם נשאלה מן השליח ואי משום הא עדיין ליכא הוכח' שנשאלה בשם ישראל ואי מלד ס' דלמא שאל בשם ישראל ס"ל להר"ן כו' בקילור שחוששין שהשליח שאל תחלה בשם ישראל אבל בל"ז י"ל דלא פליגי הר"ן והתפי"ד דע"כ לא הקיל ההפי"ד רק שנכרי שואל מנכרי דרך שיחה ואין נפקותא כלל להשואל אבל בשליח נכרי שבא במכוון לבית המלריות אף כששאל בשם עלמו על בעלה הרגיש' האשה שיש לו בודאי לורך מה בשאלתו כ"ון דהא לזה בא חוששין שסקרה בתשו' לו ועיין בל' תה"ד בסי' רל"ט מה שמדייק בלשונו בזה"ל משום דנראים שיש להם נפקותא בדבר ומשקר כו': (ב"ש ס"ק נ"ה) ואמרינן מסתמא אותה חבורה היתה. נ"ב המ"ב מדמה זה לדינו של הרא"ש שמובא לעיל בב"ש ס"ק י"ג שבתשו' הרא"ש כלל כ"א סי' ב' יעו"ש. ואחר שכת"ז חולק שם על הרא"ש והמ"ב ותשו' בן לב בודאי לא הודה בדין דכאן להמ"ב שוב עיינתי בס"ז ומלאתי שחולק על כל דברי המ"ב ול"ע על הב"ש שסתם כאן ולא הזכיר שהס"ז חולק: (ב"ש ס"ק ס"ג) ואם היא מותרת מ"מ אינה נוטלת הכתובה נ"ב יעוין בנ"ב חלק אה"ע סימן ע"ב שמדמה טעם זה אבל אישתמיטתייהו שהסביר ע"ז בתשו' הרמ"א סי' י"ב וכ' דדוקא במקום דאיכא למשקל כתובה דאית בה ג"כ טעמא דאיכא כדאי' בכתובות (תקנו דלא נבעי דו"ת) אבל בהפסידה כתובתה דלית בה טעמא להקל לכ"ע שבעי' דו"ת כו' יע"ש: (ב"ש ס"ק ס"ד) מ"ש כאן ב"ח שבגה הוא לפניו. נ"ב בתשובתו סי' ל"ד מאריך להחזיק דפתו ומתרץ מה שיש סתירה לזה מתשו' הר"ן: (ב"ש ס"ק ס"ס) מהני ממ"נ. נ"ב בפסק של מהרי"ל שבא לדפוס לא מוזכר המת"כ רק מה דלא חיישינן לשאלה והמת"כ מבואר בשו"ת חוט השני ובתשו' הכ"י סי' קכ"ט בשם הגאון מוה' הלמאן מפראג. (שם) שמא השאיל הבעל. נ"ב ודמשני בעידי אוכף לא קשה כיון דסימנים דרבנן ניחוש לשאלה ולא נחזיר החמור די"ל שסובר הב"ש דרק באדרוקי ועבטת לפעמים משאילים אותם אבל אוכף לא משאל כלל והוי האוכף כסימן מובהק ביותר לגבי הך חמר' לכך אמרה התורה להחזיר החמור בעידי אוכף והמעיין בדברי הב"י בתשו' יראה שאף הכרת האדרוקי וטבעת אינו מועיל גבי מת הנמלא ודבריו שם דאי סימנים דרבנן מפרשינן מלאו קשור בכיס שהשליח בעלמו מלאו והכירה בפ"ע דנאמן במגו ומשילא י"ל דגם כיס ואדרוקי אינו מועיל מלד סי' ולא נסתו בגמרא מטעם דעבטת

דטעמא וכיון לא מוקמי רק לי סימנים דמו' ומפרשינן מלמו מאי קשיר אמאי תורף כוותא הב"י סק"ח דליכא למיחש לשמלה לכיס ומרגלי מ"מ גבי עדות משה דליכא למיחש מגו מין מעידין עלי' ומפייס סק"ל דסיפו בכולים דליכא למיחש לשמלה לא הוי סימן כו' ולא ביאר סוס ס"ס ולא נחית כלל לפגרת הב"י כמבואר להמעיין שם ולכך שפיר מפסו עליו הב"ח נחתו' פ"ז ומוהרש"ם בק"ע סי' ל"ז ובחתו' גמ"ב סי' כ"ח: (שם) שם נמלא מרגלי סמוך לו כו' ל"ב יעוין תשו' מ"ב סי' מ"ב. ולע"ד דבקלפ"ח סי' רס"ב מביא דברי הב"י שבכתן וכתב פליו בזה"ל ופשיטותא דידיה לא נדע די"ל דהוא דומה ממש להך דהכא כו' יפו"ש וכבר כתבתי שם שה"ג מה שהיה ל"ל לתלק. ועתה התבוננתי איך שפיר פשוטה לומר דלא דמי לדין מליחה כתבר מבחר דהא פשוט כשנמלח מיד ומ"כ נמלח הרוג מף שיודעים שהיתה שעיקר היה בודאי בחומו יום ממקום ההוא בתולה שם ההרוג מ"מ לא מיקרי בשביל זה שהוא הנהרג דמה שכך שהי' שם דלמא הלך לדרכו ומדם מחר נהרג מ"ב מף כשנמלח המרנקי אם אין להוכיח ממליחות רק שבודאי היה נעל המרנקי במקום ההוא ומכך שם המרנקי מכל מין רחיה שבהרג שם הכי בשביל שמכך המרנקי נשפט בהרג נ"ב ואין כאן הוכחה מלד דין קיוב דהא אם דנין שבהרג שם מכלל שהי' במקום ההוא ומחר שכן יכולים לומר שבמיותו מכך שם המרנקי והלך משם והיה מתיבר' מהקיוב לה דהיינו מבעל המרנקי שהי' שם עכ"פ. ובמה שתומרים שמא לא נהרג אין מכו תומרים שלא בא המרנקי ממקום קיוב דהא אם נשתר בעל המרנקי כמי שהא נשמילת המרנקי שבא מקיוב דהיינו מבעל המרנקי שהיה שם עכ"פ: (ב"ח ס"ק פ"ו) ה"ה אם ידע כו'. ל"ב בחתו' מוהר"ח שמן סימן מ' מלק לפסברא זו ולא מצינו כלל מדברי הרמב"ן במלחמות שפבאתו על הבעל המאור שפ"ש ביה דאם נאמר דהרומה לא יעיד משום שהא בדמי גם בידיעה שייך שהא זה: (שם) ובחתו' ל"ל. ל"ב בחתו' ל"ל מחליט הלישנא הרא"ש אין מילוק מלא מצו' הריב"ש סי' שע"ח: (שם) ובחשובת ל"ל. ל"ב בחתו' ל"ל מחליט הלישנא הרא"ש אין מילוק מלא בין רחיה ללא רחיה והיכא שלא רחיה אף שידע יכול להעיד גם בחתו' פמ"ש ח"ב סי' ל"ה ל"ב כ"כ וכן הוא בחתו' גאוני בחרמי סימן כ' בשם הגאון מהר"י הלוי ממיון של הט"ז: (ב"ח ס"ק ל"ד) ואם הוא נוסף ג' ימים מעידים עליו. ל"ב פשוט לדעתי שכוונתו אף דמיעוט נוסף ג"ם מיים מ"מ אם הנפים משוכה במשך שלשה ימים לפופים אין מומלת מיים עוד לומתו נוסף ואיה זמן הנפים הרמ"ד ופ"ז הב"ח וכן הי' מפרש הב"י דברי רמ"א בי"ד סי' של"ט ס"ב אף שרמוק קלת לפרש כן שם גלגון הרמ"ח מבל בדברי הב"י כ"ן פשוט שכן הכוונה שהעתיק, שהוא נוסף שלשה ימים היינו שהגם שם היתה נכל הג' ימים: (ב"ח ס"ק ל"ו) הקשה נכ"מ. ל"ב פי"ב מהלכות גירושין: (שם) כמ"ש נתום' נכמה מקומות ל"ב יעוין בפסקי תום' בפ' מ"ט ובפ"ח יו"ד סי' ל"ו ובנה"י סוף זמא ס ובשלחי סי' מ"ד: (ב"ח ס"ק ל"ט) ואם נטעה בימים שאין להם סוף כ"ב ל"ע דהא המחבר כלל יחד לשם מת בשלשה ונטעה שם הגדול דלי בקברתיו ובשניהם ל"ל סימן (יעוין מ"ש בק"ע סי' קי"ח) ובאמת המחבר קנע להכיא שלא כדעת היש מתלוקים שמניע הגהות הרמ"א בשיל סעיף כ"ח ודברי הב"ח מיש מיג לעיון המעיריכים בראיה בטניעה ט"ע וסימנים. ולפ"ד הריח"ז בבב"ג ס' התם שהלכה שתומת בדמ"ח ס"ק ל"ח בתשרה היא מת בשלשה לריכה לתשר סי' כי מוסיון בגה שתומת בדמי ודמי לטניעה בשיש מיג בע"ח שאין מוסיון בו לבדמי מ"ל סימן כ"ז מבואר מדברי הריח"ז שהוגה בב"ג בב' מקומות יעו"ש ותמילה לפ"ז לפי דעת הרמ"ם והרז"ה דאף בע"ח נראה מוסיון לבדמי י"ל שגם בע"ח בשלשה לריכה סימן ולמה לא כ' הב"ח דין לורך סימן רק בטניעה: (ב"ח ס"ק ל"ב) בטניעה בשיש שת"ל סוף. ל"ב בריב"ש מבואר דבשיש שת"ל סוף היו מיעוטא דמיעוטא מיג היכא שיש רק רוב שם שיעה תלא וכן הדין בספיקא שבטניעה בשיש בספיק ל"ו: (ב"ח ס"ק קכ"ד) מדא דהא ר"ש ס"ל. ל"ב יעוין תשו' הרמ"ם ס"ס ל"ו אב' דפלוגתא דר"ש ור"ע מיג מלא קודם שהומזקו להמיר עד מפי עד ויעוין בב"י סוף יבמות מב"ב דהא דהא ר"ע ס"ל כו' לא ידעתי הגין דהא מפורש שם בגמרא דר"ע לא מלריך דו"ח ור"ע הוא דמלריך דו"ח ולא מלאתי מפורש דעד מפי עד כשר. ממנס גרסת ני והמ"מ ר"ע ור"ש חומרים נודקים. (ב"ח ס"ק קמ"ח) ל"ל משום הר"ן ס"ל ל"ב יעוין תשו' הר"ן סי' ל"ב:

קונטרס ענונות

תשו' הרב המבי"ט סי' שכ"ו שכ"ג. ל"ב עדים היו שם מבל לא הזכיר שמו וקנרתיו שהיה סנרא להשליט מה שחפר בעדות השמך המבי"ט ודלא לסחיר על דבריהם בלירוף דברי החשובה להרמ"ה: (תום רכ"ט) יש מקום להחיר משה זו. ל"ב מהרי נקשא מהילה ס"פ מפני"ע ז"ל תו"ד מי שהין בדמי סהיכה סהילו במקלת על דבריו בזה דלא מלינו בשום מקום שיהיה לחומות לנכרי שלא בפני"ב ובמיבור דרבנן ומין ענין לזה ס"ב הרי"ף בבי מיה מבריהו דהחם כיון דהחהילה מעלתה לנכות ומח"כ מהרה שחת מף שיהא הכסק בשהלה שהשלו מיה מבריהו מ"ח נרחה דהכניה היתה על מיחתו של זה ולא על מקרה רע שחרחה כן מולי כנד וכדומה ע"כ הוי כשלונ"ש מפיה מיכף קודם השהלה שבניהם דף ס' סימן ק"ג ס"ק ל"ב ובמ"ש שור שהוא בפסקת קידושין

סימן כ (חמ"ח סק"ב) ומשוד על הערוות כ"ב וכן לשון הרמב"ם פ"כ מהלכות סהדרין לשו קס"ב שכתב וזהו המשוד על הערוות: (ב"ח סק"ב) ולפירושו ניכא שום בני שום מרין ולשותו נשר ניכא שם עטרה כיון כ"ב ז"ל דבין הנקב ובין המרין יש מעם נשר שום בני שום מרין ולשותו נשר ניכא שם עטרה כיון שהוא שלם ושוה בני שום מרין: (ב"ח סק"ו) כן הוא כוונת הב"ח כמ"ש בחמ"ח כו' יעוין תשובת בית יעקב סימן ל"ט:

סימן כא (חמ"ח סק"ב) ממרינן דסיומא בסיומא ורחמה פרוש כו'. ל"ב לפי פרש"י שם בזה"ל ורחמה פרוטה וספרה על כתיפה כו' ע"כ אין רחיה דחמת אין רחמה מכוסה בסיומא ואין נרחה השער רק חוץ לכ"מ ומונחים על כתיפה ויעו' בתרה"ש שי"ף:

סימן כב (מחבר ס"ט) בית שממנו כו' ל"ב יעו' תשו' רשב"ש סי' תלף רל"ח המובא בקיצור לשל סימן י"ג ס"ק ויעו' שם, ע"ז דף ס"ח ע"ח: (תח"מ סם"ק י"ב) וכ"ה בתה"ד סי' רמ"ד ל"ב בביאור רמ"ח נפי' קע"ח: (ב"ח סקי"ב) אם גם בה מאור ל"ב יעו' בהגהות פ"ז

סימן כג (הג"ה ס"ו) סי' מרדעת כו' ל"ב יעו' רש"י בה"ד ע"ח ד"ה המקף: (ב"ח סק"ג) ליה ל"ב יעו' בתי"ר של מו"ח סי' ג' סקט"ו:

סימן כה (ב"ח סק"ה) מיהו בניסוי כ"ד מני ל"ב יעו' בתב"ח סי' שפ"ו סק"ג ובפי' ל"ח סק"ב ול"ב יעו' בתי"ר של מו"ח סי' ג' סקט"ו:

הלכות קידושין

סימן כו (תמ"ח סק"ל) מסורס ניחת סטיה מיסו מדרבנן ל"ב יעוין לשון רש"י בברכות דף כ"ב ע"ב בד"ה את הפשה:

סי' כז (הג"ה סעיף ג') מלא מדברים מענין לענין כו' ל"ב בשותו ענין דסיינו שאין מדברים בקידושין רק מפפקי שידוכין. מרדכי פוף השים מקדש כל"ל. (הג"ה סעיף ב') שם הניחם דברי ל"ב יעוין לעיל בשו"ת בהיותי בחידושי הרשב"א: (ב"ח ס"ק כ') ופשה שם כ' הרשב"א

סימן לג (ב"ש סק"ב) ונתיחד עמה כ"ב לשון המ"מ שכל האומר שע"ד לקדש נתיחד עמה והוא בפני עדים הן הן עידי ביאה עכ"ל מדבריו אלה נשמע דמה שמחזיקין לודאי שבעל אינו רק משום שאמר שע"ד לקדשה מתיחד ולכך בגירשה ולנה עמו בפונדקי פוסק הרמב"ם שאינו רק ספק קידושין וכדאי' לקמן סי' קמ"ט ול"ע לעיל ס"ם ל"א ובסי' מ"ג ס"א :

סימן לה (מחבר ס"ד) יש מי שאומר כו' כ"ב לכאורה יש סמוכין לדין זה מדברי התוס' מס' גיטין דף ע"ב ע"א ד"ה קולי כו' יעוי"ש אבל ל"ע מדין המבואר לקמן סימן ק"מ מחלוקת הפוסקים באשה המהדרת אחר גט דיש מחמירין דלא מהני אם קבל אחר הגט ואף דאחר שנתן ליד השליח אמרה ג"כ דניחא לה ל"מ דיש לחוש שמא בעת שנתן ליד השליח לא היה ניחא לה וסברא כזו מבואר ג"כ בר"ן ואלפסי ר"פ התקבל בשם הרמב"ן דאם אמרה האשה התקבל לי גיטי והבעל אמר זכה לה כיון שבטל שליחית הקבלה שעשאתה היא תו לא מצי השליח לזכות לה הגט דשמא חזרה א"כ גם הכא אף שכבר גלה דעתו להשדכן שרצונו לקדש לו האשה ההיא מ"מ יש לחוש דלמא הדר ביה במשך הזמן שהיה משעת אמירתו עד הקידושין ול"ל שאני הכא שמיד שגילה להשדכן שרצונו לזאת הוי כאילו עשה אותו תיכף שלוחו וגם הוא נתרצה להיות שלוחו וכיון שנעשה שלוחו תו לא מצי לבטלו משליחותו זה מלד שהשתנות רצונו שאינו אלא מחשבה ועד"ז בחרש שמרכין ראשו בפני הסופר שיכתוב גט לאשתו שלדעת התו' כיון דקים לן שמתרלה נעשה הסיפר שלוחו ברכנתו שלוחו ותו לא פקע משליחותו אף כשנשתנה רצונו של החרש בין הרכנה לכתיבת הגט אם לא כשמבטלו בדין ביטול שליחות ואפשר מטעם זה ל"מ באומר אמרו לסופר שיכתוב שיהא הסופר נעשה שליח מאליו דהא ידוע שרצונו של הבעל שהוא יכתוב הגט כיון שבעת האמירה לא נעשה הסופר מיד שלוחו ומילי לא ממסרן לשליח ע"כ אף שנודע אח"כ להסופר ע"י עדים אף ע"י ב"ד ששמעו מפי הבעל שרצונו שיהיה הסופר הזה שלוחו א"א לסופר להיות שליה ע"י זה דהא יכול להיות שחזר הבעל במחשבתו מרצונו הקדום טרם הגיע הודעת רצונו להסופר : (ב"ש סקט"ו) שאין קפידא אם יחליף כ"ב בתוס' רי"ד ר"פ האיש מקדש אי' ואפי' מסר לו שום חפץ כו' יעו"ש : (ב"ש סקכ"ה) ולא מהני ס"ם בזה כ"ב יעוי' ש"ך יו"ד סי' ק"י סקכ"ב ובפר"ח שם : (ב"ש סקל"א) אבל אם לוה לקדש כ"ב יעוי' במל"מ בהלכות בכורות פ"ד דין א' :

סימן לז (ב"ש סק"ט) ואפשר דס"ל כו' כ"ב הריטב"א בחי' מאריך בדין זה ומס"ק דע"כ הכוונה והוא שלא בגרה היינו דהוי נערה : (ב"ש סק"י) מיהו כו' בענין קטנה המתגרשת ע"י אביה כ"ב בחי' הריטב"א לקידושין דף ט' ד"ה אמר רבא מבואר דנוסח גט קטנה שמתגרשת ע"י אביה הוא כנוסח שאר גיטין : (ב"ש סקי"א) והאי דאי' בסנה' כ"ב דף ע"ו : (שם סקי"ח) וכ"כ המ"מ בפי' אע"פ כ"ב יעו"ש בדף י"ז ע"ב ברש"י ד"ה אבל פוסקים ובהג"א שם :

סימן לח (מחבר סי"ח) ממון שיש לו בעסקא מאחרים כ"ב לשון הרמב"ם בפ"ז מהלכות אישות דין ד' לקח מעות בשלוחה או בתוספת כו' : (ב"ש סק"ב) וכן בצלמא מי שנותן מתנה לא' כ"ב יעו' חו"מ סי' קל"ה סעיף ז' ולע"ג בחי' ריטב"א לב"מ דף ס"ו המובא בשמ"ז שם ד"ה סיפא דא"ל מדעתיה כו' מדבריו שם נשמע שסובר דאף בגט לאחר המסירה ליד האשה בעוד עסוקים באותו ענין מועיל הטלת תנאי והוא לע"ג דהא אפי' חזרה תכ"ד ליתא במקדש ומגרש (ויעוי' כאן בטור מה שמשיג על הרמב"ם ובב"י) ול"ל דהטלת תנאי עדיף די"ל דנתכוין לזה תחלה (וע' תמורה דף כ"ה ע"א משנה האומר ולדה זו כו' אמר ר' יוסי אם לכך נתכוון תחלה כו' ובפי' המשניות להרמב"ם שם) וכן נראה כן בב"י במ"ש בישוב דברי הרמב"ם מהשגת הטור אבל עכ"ז קשה שיועיל כ"ז שעסוקים באותו ענין ודברי הב"י אינם רק בהטלת תנאי תכ"ד ובלי הפסק דברים כלל בין המעשה להתנאי דהוי כהשלמת דברים ויעו' חי' הרשב"א למס' קידושין דף כ"ט ע"ב ד"ה אי חזרה : (ב"ש סק"ג) לכאורה נראה מדברי הר"כ . כ"ב ע"ז משיג המל"מ בפ"ו מהלכות אישות ה"א ד"ה ודע : (ב"ש סקס"ו) ואיני יודע מנ"ל כ"ב וע' בשעה"מ פ"י מהלכות אישות דף ל"א ע"א שמביא דברי הריטב"א בפ' הא"נ דאף תנאי קודם ל. מעשה לא בעינן : (ב"ש סקל"ד) וע' בחה"מ כו' שם אי' כו' כ"ב יעו' חו"מ סי' ע"ד בסמ"ע סק"ז ובתו' ב"מ דף ק"ה ע"א ד"ה הני בי תרי וקושית הב"ש יש לדחות דלא דמי להגיע זמן הלוקה דהכא אף שבידו לחזור מ"מ כ"ז שאינו חוזר אינו עומד לחלוקה ורווחא לקרנא משתעבד והוי כאלו עדיין אין מגיע לו מאותו ריוח דיכול להיות שיהיה זה להשלמת היזק בקרן שיהי' להלוה עד כלות זמן העסקא ולכך לא הוי עתה כיש לו מנה משלו . (ב"ש סקנ"ה) והיא אינה יכולה להכחישו כ"ב דבריו ל"ע די"ל רק בקיום התנאי דלהכא הוא דנאמן כיון שאין הס' בעצמות הקידושין דהא בודאי נתקדשה רק שנתלה בקיום תנאי ובכה"ג נאמן הבעל לומר שקיים כפי שקבל על עצמו לעשות או שלא לעשות משא"כ בגוונא דהכא שאם לא הרהר תשובה לא היה התחלת קידושין דתנאי ע"מ שאני לדיק הוא אם הוא לדיק בעת קידושין והוי ספק מעיקרא על עצמות הקידושין אם היה קידושין או לא היה שם קידושין כלל : (ב"ש סק"ס) והב"י תמה ע"ז. כ"ב יעו' דברי הרמב"ן שמובא במ"מ בפ"ט מהלכות גירושין דין ע'. ויעו' מס' קידושין דף ס' ע"ב ברש"י ד"ה אימא מודה ליה לר"י ולע"ג מדברי התוס' רי"ד שם ד"ה א"ב שפשטה ידה כו' שכ' בזה"ל כ"ז שאח"כ ימלך ליתן לה הוי קידושין למפרע משמעות לשון ימלך מורה דאף אם אמר תחלה להדיא שאינו רוצה ליתן לעולם מ"מ חיישינן דלמא ימלך וביותר ממ"ש שם אח"כ אין לה תקנה כו' וכן נמי כו' גבי גט כו' יע"ש : (בט"ז סק"ב) משמע מזה הנותן מתנה לחבירו כו' כ"ב יעו' חו"מ סי' קל"ה ס"ז ובב"י שם : (בט"ז סקי"ג) ודוגמא לזה אי' בב"י כו' דוגמא זו ל"צ :

סימן לט (ב"ש סקי"א) דמבטלים הקידושין כו' כ"ב יעו' פלתי סי' פ"א ס"ד : (שם) כמ"ש בפרק המדיר כ"ב יעו' מג"א תס"ז : (שם) משום דאמרי' כאן נמלא כו' ומוכח דהוא מסקר . כ"ב דבריו אלו תמוהים וקשים לשמוע ובודאי לא אלימא החזקה מהודאת שני עדים ושויא אנפשיה חתיכה דאיסורא אמרי' אף היכא ששני עדים מכחישי' ומקור דברים אלו הוא במל"מ פ"ט מהלכות אישות הט"ו ובפ"ג מהלכות יבום והוא מתשובת הרשב"א ומובא בש"ע לדינא בי"ד סימן ד' ס"ב שוב מלאתי בפי' בק"א לכתובות סי' קע"ז שמתפלא ע"ד ב"ש ומסברא דנפשיה כתב שאף בהתנגדות כמה חזקות אמרי' שויא אנפשיה חד"א אבל מדברי הרשב"א הנ"ל דאף שעדים מכחישים אמרינן שויא אנפשיה לא הזכיר הפ"י וביותר תמוה על הב"ש שמדבריו בעצמו בסי' ד' סק"י וסי' קנ"ו סקט"ז מבואר שתפס לדינא כדעת הרשב"א ובמל"מ כתב להדיא שלא מלא שום חולק בזה על הרשב"א גם בב"י אה"ע סי' מ"ה מבואר כן להלכה ומה שרולה שפה"מ בפ"ט מה"א הט"ז לומר דמדברי המ"מ מוכח דלא כדברי הרשב"א שכ' וי"ל דאפי' אם בא ארוסה אינה מותרת לו בלא גט מהשני שהרי אין העדים מעידים כדבריו ע"כ לא אבין כלל דהא אם יש עדים שנתקדשה לראשון לא מלית שויא אנפשה חד"א שאין בידה שתפקיע א"ע משעבודה לארוס הראשון ואינה נוטלת גט מהשני כדי שלא תהא אסורה לשוב לראשון יעוין לקמן סי' קנ"ב ובב"ש סקי"ב ובתוס' רי"ד מס' קידושין דף י"ב :

סימן מ (חמ"ח סקי"א) וכ' הרשב"א בתשו' כ"ב סי' תש"ו : (ב"ש סק"ג) א"כ אם נתאכלו למס היא מקודשת כ"ב וכ"כ הריטב"א בחי' לקידושין דף מ"ו : שם אפילו אם הוא חוזר כ"ב יעו' תוספות יבמות דף ל"ג בד"ה קנו לו ובחי' הרשב"א לקידושין (דף כ"ט) : (ב"ש סק"ט) אינו יכול לגרש מיד שמא תנאי הוא כ"ב יעו' מל"מ בפ"ו מהלכות גירושין דין ג' . (שם סקי"א) גרסם בטעות וצ"ל ס' מקודשת: (שם) המגיד והר"ן. כ"ב לדינא ל"ע מדברי תשו' הר"ן סי' כ"ג שפוסק כהרמב"ן שמביא הרשב"א בחי' למס' קידושין שבממכשיו אינו יכול לחזור וגם לפי שיטת הר"י בעל התוספת שמובא שם בחי' הרשב"א כשאמר ממכשיו אינו יכול לחזור אבל לא כן דעת התוס' בב"מ דף ט"ו ע"א ובחי' הריטב"א שם ויעו' בר"ן לאלפסי בפ' האומר שמביא דברי הרשב"א בתשו' סי' תש"ג שמלדד לומר שאף במעכשיו יכול לחזור :

סימן מב (הג"ה ס"ד) תשובת הרשב"א סימן תש"ף . כ"ב ובסימן אלף קנ"ג ויעוין תומים סימן מ"ו ס"ק ד' . (שם) אין לחוש לקידושין כ"ב יעוין ש"ך חו"מ סימן ל"ט ס"ק ט' : (שם ס"ה) הרמב"ם כ"ב ליתא כן ברמב"ם : (שם) מיהו אלו האנוסים כו' הם כשרים לעדות כ"ב יעוין תומים סימן ל"ה סק"ה וסימן מ"ו ס"ק ב' . ודע דלדעת רבינו דוד המובא בחידושי הר"ן לסנהדרין דף ס"א העובר באונס בע"ז וג"ע וש"ד חייב מיתה בב"ד אם היה בהתראה א"כ יש לפוסלו לעדות רשע מקרי שעבר אלאו שיש בו עונש ב"ד ויע"ש מה שמחלק לדעת רבא בין האומר זה אלי ובין העובד בא' מהעבודות ויעוין במרדכי ב"ק פרק הגוזל דין קנ"ג : (חמ"ח ס"ק ד') ושכך פסק הל' למעשה כ"ב ויעוין בתשובותיו סימן ל"ז ראיה שמביא מדברי הב"ש בשם הריב"ש בריש סי' זה : (שם ס"ק ח') ומשמעות לשון הרשב"א כו' כ"ב בלשון הרשב"א בחידושיו לקידושין דף מ"ג ד"ה א"ה נראה כדברי מהר"ם מפאדוואה ובחי' הריטב"א שם איתא תחלה כדעת הח"מ ומהרי"ט ואחר כך כ' ועוד כו' שסברא שלא הועילו מעשיו וע"ש והוא טעמו של הרשב"א וטעמו של הריטב"א במ"ש ראשונה אינה מחמת אנן סהדי כו' שכ' שהח"מ כאן רק כמ"ש מהרי"ט דכך גזה"כ שמהלורך בקידושין שידעו המקדש והמתקדשת שהעדים רואים הקידושין ובלא"ה מ"ש הח"מ כאן לסברא פשוטה דהכל יודעים שאין קידושין בלא עדים כו' ופי"כ אנן סהדי דלא קבלה לקידושין ל"ע והרי בתה"ד סימן ר"ס מבואר להדיא להיפך : (ב"ש ס"ק ו') אם א' מכחיש את השני כ"ב יעוין או"ח סימן פ"א ס"ק ב' : (שם סעיף קטן י"ב) והרשב"א בת' כ' כ"ב בתשו' מיימוני הלכות אישות סי' א' ובמרדכי פרק המגרש : (שם) לפ"ז י"ל בקידושין . כ"ב יעוין בתומים סימן ל' ס"ק י"ד ובקצה"ח שם : (שם ס"ק טו) וליתא כי שם לא איירי בד"מ כ"ב באמת שעיקר התשובה שמה על עדות שכי בקידושי אשה שכבר השיב בסימן אלף ר"ס וחזר וחיזק דבריו בסימן אלף ר"י שאין סומכים על עדות החתימה דבכל הא מפיהם בעי . ומ"ש הרשב"א שם אמ"ז אבל כשכתבו גם האחרונים והכחישום ומרו שאין זה כמ"י כו' בכל מקום אין מסגיחין כו' מפרש הב"י שקאי לענין ד"מ דבעדות קידושין בלאו הכי לית בהו משמא כתשובתו שקודמת ודבריו הראשונים במוסף תשובה עלמו . אמנם לענין עדות קידושין גם כן מועיל עדות שבשטר היכא שכתוב בשטר שהאשה אמרה להם שיכתבו ויחתמו ומעתה יש לו' שפיוס

דברי הרשב"א הנ"ל אבל כו' נאמרה להוראה אף בגוונא שהשטר העדות של הקידושין נכתב בנוסח הזה שמועיל כמו מפיהם מ"מ מבטל את העדים בעלמם אומרים שמזויף הוא :

סימן מד (מחבר סעיף ד') סרים שקדש. כ"ב יעוין תשו' הו"י סימן רכ"א שמפלפל היאך הדין כשלא ידעה המתקדשת שהוא סרים: (שם סעיף יו"ד) כותי שקדש לריכה ממנו גט כ"ב יעוין ש"ך יו"ד סימן קכ"ט ס"ק ה' : (שם סי"ב) המקדש כו' לריכה גט כ"ב ל"ע לדינא היכא שהחליה של שפחה הוא של המקדש אם יכול לגרשה במסירת הגט לידה דיש לו' דהוי כחלר המשותפת להבעל ולאשה ויעוין מסכת גיטין כ"ג ע"ב תוספת ד"ה ונעשה כמי שהקנה כו' ובר"ן לאלפסי שם ובחידושי הרמב"ן שם .

סי' מה (ב"ש סוף ס"ק ב') ובר"ן ובתו' ובמלחמות. כ"ב ובתו' מסכת בכורות דף כ' ע"ב : (שם ס"ק ד') והטעם הוא כו'. כ"ב י"ל בפשיטות דהא התו' מקשים על שיטת רש"י והא בעינן שידבר מענין לענין כו' יעו"ש והתירוץ ע"ז מבואר דברי הא"ז שמובא בתה"ד סימן ר"ז שבאתרא דרובא מקדשי והדר מסבלי הוי הסבלונות ודאי בדרך קידושין ואנן סהדי כאלו קדשה לפנינו כו' יע"ש עכ"פ בסברתו מיושב מה שלא לריך כאן שיהיה הדבור מענין לענין ואם כן נכון לומר דבאתרא דרובא מסבלי והדר מקדשי אף אם היה מהמיעוט ונתכוין שיהיה הסבלונות שלו לשם קידושין אין שם קידושין עליהם כיון שלא היה מענין לענין ואנן סהדי ליכא הכא שוב מלאתי כעין כל דברי אלה בהריב"ש. (שם ס"ק ח') ולכא ר' קשה היאך מיושב הוא כו'. כ"ב מהרי"ק עלמו כשאל ע"ז ומתרץ בשורש קפ"א דיש לחלק בין היכא שהיה המשודך במעמד א' עם המשודכת כיון שהיה בידו לקדש בעלמו לא היה מוסר להשליח מה שאין כן כששולח ממק"א ויעו"ש :

סי' מו (הג"ה סעיף א') מיהו אם הוא מודה אחר כך כו'. כ"ב יעוין תשו' מהרי"ט ח"א סי' ל"ב ובשעה"מ פ"ט מהלכות אישות דין ט"ו ובפסקי הרא"ש סוף גיטין מעשה שהי' בימי ר"ת :

סי' מז (הג"ה ס"ד) דלאו כל כמיניה כו'. כ"ב יעויין דברי רבינו יונה המובא בהרא"ש פ"ב דכתובו' ד"ס ובח"מ סימן מ"ז ולקמן סימן קט"ז ס"ו ובח"מ ס"ק כ"א : (חמ"ח סס"ק ד') למה אינה נאמנת במגו דגרשתני. כ"ב י"ל כיון דהודאת בע"ד כמאה עדים הוי כמגו במקום עדים וכעין מש"כ במרדכי כ"ב פ' חזקת ס"י בשם מהר"ם. ונראה שמזה הטעם גם אמתלא אינו מועיל דאין חוזר ומגיד מהודאתו דהוי כעדים שאינם חוזרים ומגידים אף באמתלא גדולה כגון שאומרים אנוסים היינו מחמת נפשות ועיין בחמ"ח סי' קט"ו ס"ק כ"ב .

סי' מח (הג"ה ס"ו) וכפאו לגט . כ"ב יעוין תשו' רש"ל סי' כ"ס: (ב"ש ס"ק ו') מיהו אחר תקנת ר"ג כ"ב יעוין תשו' מהר"י הלוי סי' מ"ס ולקמן בסימן קע"ח ברמ"א יע"ש :

סי' נ (מחבר סעיף ד') מאי דשלחה איהי לדידיה כ"ב יעוין שו"ת ב"ח סימן מ"ט . (הג"ה סעיף ו') ואחר כך אין הבת רולה כ"ב יעוין תשו' מה"ג סי' ע"ד . (ב"ש סק"א) מיהו נראה הכל לפי הענין כ"ב יעוין בסמ"ע סי' רל"ב סק"י.(שם סעיף קטן ט"ז) ואם כו' י"ל דאין שום כפיה עליה . כ"ב יעוין יו"ד סי' רכ"ח ס"כ בהג"ה. (שם ס"ק יט) מכ"ש הכא שהוא בעלמו כו'. כ"ב יעוין בתשו' מהרי"ו סי' ק"ד :

סי' נא (ב"ש ס"ק יו"ד) כמ"ש בהג"א דיבמות וכד"מ הביא דבריו כו' כ"ב יעוין בתשו' מהר"ם מרוטנבערג בסיפו מבואר שם בזה"ל ומרם שמקבל החתן עליו גם כן לריך מאה להתיר וס"ל שיהיה מג' ארלות ומרם קדמוניות על תשובת יד בלא קבלת חרם לקיים התשו' יד אך יש להתיר בשלשה וכולם לריך טעם מבורר להתיר עכ"ל :

סי' נב נג (ב"ש ס"ק ט') ול"ק כ"ב יעוין תומים סימן ס' ס"ק ט' : (ב"ש ס"ק יו"ד) והא דלא אמרינן אומדנא בפוסק מזונות לבת אשתו כ"ב יעוין בט"ז חו"מ סימן ס"ג : (שם ס"ק י"ג) מיהו לדעת הטו' במסכת כתובות ד"ע. כ"ב יעוין בק"א של הפ"י לפ"ק דכתובות תו' ד"ה אי למיתב לה כתובה : (שם ס"ק ט"ז) ובתשו' מהרי"ל כ' כ"ב יעוין תשו' אמונת שמואל סימן י"א : (שם וכן תו' שלים) כ"ב בספר נחלת שבעה חולק אדין זה וכן משמע בתשובת ב"ח החדשים סימן פ"ה : (שם ס"ק יח) וכ' אף לענין תקנת שו"ם. כ"ב ז"ל התקנה בתשו' מהר"ם מרוטנבערג סי' תתקל"ד כל הנושא אשה ומתה תוך שנתה בלא ולד של קיימא עד עבור שנת הנשואין שיחזור כל הנדוניא עכ"ל ול"ע דמשמע לכאורה לשון תקנה הנ"ל דהולד יחיה עד תום שנה מנשואי אמו :

סי' נה (מחבר סעיף א') הארוסה אסורה לבעלה מדברי סופרים כ"ב ובתוס' לכתובות דף ז' מביא דעת הראב"ד ורב האי גאון ועוד שסוברים שהארוסה אסורה על הארוס מדאורייתא: (הג"ה סעי' א') והמנהג פשוט עכשיו כ"ב יעוין בדרישה יו"ד שמ"ב ובט"ז שם ס"ק א' : (ב"ש ס"ק א') נראה דהרמב"ם לא ס"ל כן כ"ב יעוין ש: יעקב חלק אה"ע סי' כ"ד : (שם ס"ק ג') ולמה קונה אותה באיסור כ"ב יעוין בשעה"מ קונטרס חופת חתנים סעיף ט' : (שם ס"ק ד') לכן אם באתה כו' כ"ב וכן פוסק המג"א של"ט ס"ק י"א :

סי' נו (מחבר סעיף ג') נתחייב במזונותיה כו' כ"ב ז"ל הריטב"א בחידושיו שמובא בשמ"ז כתובות דף נ"ז אוכלת משלו פי' שחייב במזונותיה ובכסותה ופרנסתה כאלו נכנסה לחופה והוא ג"כ זוכה במליאתה ובמעשה ידיה וכו' עכ"ל ובחידושי הרא"ה לכתובות דף ק"ז המובא בשמ"ז איתא בזה"ל ולאו משום מעשה ידיה כו' ומהכא משמע דלאו זוכה במעשה ידיה עד שתנשא לו וכן הדין בארוסה ואעפ"כ חייב במזונותיה הרא"ה ז"ל עכ"ל ויעוין בדף הנ"ל תו' ד"ה עמד בדין ולענין מליאתה יעוין עוד ברש"י כתובות דף מ"ח ע"ב ד"ה שמואל אמר לירושתה ובתו' שם :

סי' סא (חמ"ח ס"ק ב') וגם בתשו' כו' פסק שנתיחדה כו' כ"ב המעיין שם בלשון השאלה וגם בלח"מ פ"ו מה' אישות ימלא ישוב לסתירה זו : (ב"ש ס"ק ו') וכ"כ ב"י בא"ח כ"ב וכו' שם שיש להקל שישתה מכוס בתחלה שקיעה ויע"ש במג"א ס"ק ה' :

סי' סב (מחבר סעיף י"ג) אלא בשבעת ימי המשתה כ"ב יעוין ב"ח סוף סימן ס"א ומג"א סימן תקכ"ח ס"א ובסי' תר"מ ס"ק י"ג :

סי' סג (ב"ש ס"ק א') מותר לבעול בתולה בשבת כ"ב יעוין לקמן סי' ס"ד ב"ש ס"ק ה' באם הי' חופת נדה ואח"כ נטהרה אם מותר לבעול בשבת :

סי' סד (מחבר סעיף ה') לפיכך לריך להתיחד עמה קודם שבת כ"ב וכן הדין בי"ט ומבואר בפירוש בא"ח סימן של"ט : (ב"ש ס"ק ו') אבל קודם קידושין לא מהני כ"ב יעוין במל"מ פ"ו מהלכות אישות דין ב' : (שם ס"ק ז') וכ' הרשב"א כ' כ"ב ל"ע ע"פ דברי התו' בכתובות דף מ"ז ע"א ד"ה דמסר לה כו' א"כ כו' או נישואין בלא סעודה כו' יעו"ש ויעוין במג"א רסי' תקמ"ו שהעיר בדברי התו' והקשה עליהם מדברי הגמרא במ"ק והיינו ממה דאי' שם דף י"ח ע"ב דנשמע משם דנישואין אף בלא סעודה אסור אבל האמת כדברי מהרש"א שהתו' מודים דבלא סעודה אסור מדרבנן וכ"כ בחס"ז לכתובות שם בשם התו' שכתבו בעלמם כן להדיא :

סי' סה (חמ"ח ס"ק ב') כ"כ הרא"ש כ"ב כן נשמע מלשון הרא"ש ובחי' הריטב"א מבואר כן בפי' ודלא כדעת ק"כ בפירושו על הרא"ש :

סי' סו (הג"ה סעי' ו') ויש מי שמשער כתובת בתולה כ"ב יעוין במג"א ססי' של"ד : (ב"ש ס"ק כ"ה) ואם היא בעולה כו' כ"ב יעוין בב"ש סימן י"ב סעי' ט"ו דמסיק דאין לכתוב בעולה משום גנאי אבל גם ארמלתא לא יכתוב היכא דאסורה לכהונה מספק מלד מה שהוא יעוין שם באריכות :

סי' סז (מחבר סעיף ט') וכ' לה מאה מנה. כ"ב לפ"ד המ"מ פ"ד מה' זכיה נראה דמפ' שמיירי שזיכה לה ע"י אחר או ע"י עדי השטר לוני זאת אין זכיה לשוטה אף בדעת אחרת מקנה ויעוין חו"מ סי' רמ"ג ויעוין ברא"ש פ"ב דכתובות על סוגיא דבר שטיא ובשמ"ז שם ויעוין במהרי"ט חלק חו"מ סי' כ"ב דף פ"ס :

סי' סח (ב"ש סעיף קטן כ"ב) וכאן יש בידה שטר הכתובה . כ"ב יעוין תוספות סוטה דף כ"ה ע"ב ד"ה ב"ס :

סי' ע (הג"ה סעיף ג') למלמה ושותירה כו' כ"ב יעוין תו' נזיר דף כ"ד ד"ה שקימלה ובר"ן לנדרים דף פ"ח ע"א ד"ה המודר הנאה ולקמן בב"ש ס"ק י"ע ויעוין במל"מ פי"ב מה' אישו' הל' י"ג ובפירש"י בכתובות : (הג"ה בסעיף ג') וי"ל דחייב כו' כ"ב יעוין תשובת הרא"ש כלל מ' דין י"ד ומובא לקמן בקיצור סימן קי"ח סע"ז : (ב"ש ס"ק י"ח) רק דחקה את עלמה ולמלמה כו' כ"ב ועיין לעיל סעיף ג' וי"ל דהכוונה מדייק הב"ש במ"ש דחקה את עלמה ולמלמה דהיינו שקבלה מפיה ולא אכלה כדי שביעה ולעיל בס"ג מיירי בלמלמה בדרך שלא דחקה את עלמה ויעוין ל' התוספת בנזיר שליינתי מסבר לדף :

סי' עא (ב"ש סעיף קטן ו') אין זנין לבניו שלא בפניו כ"ב יעוי' בי"ד סימן רמ"ח בש"ך ס"ק ד' :

סי' עה (הג"ה סעי' א') ויש חולקים כ"ב בתשו' מהר"י בן לב ח"א כלל י"ב סי' ע"ב כ' שהריב"ש אינו חולק על התה"ד ותופס להלכה כתה"ד ותורף דבריו שם בזה"ל והריב"ש לא פ"ז בא להשיב אלא מלתא אגב גררא קאמר. ולרווחא דמלתא לא רלה לזכות לאותו ר' שמואל מטעם דלא אתדר ליה באותו מקום ולא היה לו בו הללחה כיון שהיה לו טעם מספיק ויותר מרווח שלא היה מקום לחלוק לחלוק והוא הטעם שכי שאותו מקום לא היה מקום הנישואין כו' עכ"ל מהריב"ל אמנם המעיין בלדק יבין מדברי הריב"ש בתשו' סי' פ"ד שדעתו שאף אם היה רולה לעקור מחמ' דוחק אינו יכול לכופה ולא כדעת התרומת הדשן ויעוין בתשובות מהרי"ט ח"א סימן מ"ו שמתלים כדברי הרמ"א שהריב"ש חולק על התה"ד :

סי' עז (הג"ה סעיף ב') מרדכי סוף אע"פ בשם ראב"ן כ"ב בדף ק"ל : (שם) אבל לאחר יב"ח כ"ב יעוין לעיל סימן א' סעיף יו"ד ובב"ש שם ס"ק כ"ג ובסי' קי"ט בחמ"ח ס"ק ז': (שם) אם הוא רולה לגרש כ"ב יעוין תשו' מהר"ם מינץ סימן ק"ד : (חמ"ח ס"ק ג') ועיין לקמן סימן ע"ם ס"ק ג' כו'. כ"ב הב"ח בעלמו תופס שם להלכה כדברי מהרש"ל אף שבכאן פוסק כדברי מהרא"ה אף בזמן הזה איכא חרם דר"ג מ"מ כיון שהבעל רולה לגרשה פטור והמעיין כאן בב"ח יראה שכוונתו

פיון

כיון שהבעל טוען שהיא מאוסה בעיניו וע"כ רוצה לגרשה הוי כנעקרו האישות לגמרי משא"כ בחולה חולי שאין דעתו לגרשה מחמת מיאוס אלא משום כובד הוצאת החולה ובכה"ג לא נעקרו האישות ע"כ פוסק שם כדעת מהרש"ל דאף שרוצה לגרשה לא מפטר מהוצאת רפואתה:

סימן עח (ב"ש ס"ק ז) לכן אפי' אם זנתה ברצון חייב לפדות. נ"ב יעוין חידושי הרא"ה לכתובות דף נ"א ע"ב סד"ה לא כתב לה:

סימן פ (מחבר סעיף א) נ"ב יעוין במל"מ רפכ"א מה' אישות בדין אשה שעוסקת במו"מ ומפרנסת בעלה אם יש לו זכות בהריוח:

סימן פא (חמ"ח סק"ה) הוי קדושת הגוף שידים נעשו הקדש. נ"ב יעוין שפ"א פי"ב מה' נדרים ה"י ד"ה והנה מ"ש כו' דקדושת מזבח בידיה המ"ל כו':

סימן פה (ב"ש סקי"ד) והרשב"א כתב המכר קיים כל ימי חייה. נ"ב יעו' חי' רשב"א לב"ק דף פ"ח ע"ב ד"ה רבי יוחנן אמר ובדברי הרשב"א שמביא הב"י: (שם סקכ"ג) וכן הוא דעת הרמב"ן. נ"ב יעוין תשובת רמב"ן מלוין בהגהת רמ"א: (שם סס"ק כג) וכן ראיתי בהגהות ש"ך שם נ"ב על הח"מ סי' סב:

סימן פו (ב"ש סקכ"א) וכאן אפילו טענת ברי לא מהני כו'. נ"ב יעו' בח"מ סי' ק"ח ס"י וטעם פלוגתתם תלוי בפי' דברי הגמ' א"א מוריש שבועה לבניו אם מחמת דהוי כאלו לא היה זכות לאביהם ולא היה יכול להוריש או משום שהיורשים אינם יכולים לישבע בברי וכמבואר באריכות בקצה"ח שער י"ד דין ב' לפ"ז ל"ע בדין זה:

סימן צ (הג"ה סעיף ה) אבל כ"ז שלא נתגרשה כו' יורשה נ"ב יעוין ביש"ש מס' גיטין: י"א דאם מתה אינו יורשה נ"ב יעוין רש"י ב"ח סימן כד: (מחבר סעיף יז) הבעל שמכר נכסיו נ"ב יעוין לקמן סי' קו בח"מ סק"ו: (שם) וחזר הבעל ומכר לאיש אחר נ"ב יעוין תשובת ב"י סי' נח: (בהג"ה) אשה שסלקה כחה מנכסי בעלה. נ"ב יעוין בח"מ סי' רע בסמ"ע ס"ק כא ובט"ז שם: (חמ"ח סקי"ז) כמבואר לקמן סי' קיט וכו': (חמ"ח ס"ק ל) אף אם לא מכרה היא בעצמה נ"ב ובסמ"ע סימן ריב ס"ק יג לא כתב כן ויעוין בטור חו"מ סי' קמט מ"ש שם בשם הרמ"ה בדין חזקה כשהבעל חפר בה בורות ומה שחולק שם הטור עליו ולע"ד נכון לומר שהרמ"ה סובר כדעת הסמ"ע דהיכא שיש להבעל פירות יכול לחפור בורות דלקוחה שוי' רבנן בתקנת אושא והוי כקונה לזמן וכדברי הסמ"ע ויעוין גם בסמ"ע בסי' קמט: (ב"ש ס"ק לט) ולכ"ע למה באמת המכר קיים נ"ב יעוין מ"ש בחידושי הרמב"ן למס' ב"ב דף קנו ד"ה ר"י אומר קנין פירות בשם הר"י בן מג"ש ובתוס' ב"ק דף ל' ע"א ד"ה ר"מ אומר וברש"י ב"ק דף פט ע"ב ד"ה סברוה ובאס"ז לב"ק דף פט כ' בשם המאירי דתקנת אושא הי' שיהי' הבעל כלוקח מעכשיו ולאחר מיתה וכו' יעו"ש ובזה סרה ג"כ קושית הב"ש כמובן: (ב"ש ס"ק מ) וע"כ לא חל הקדש כלל נ"ב יעויין חו"מ סי' רנז ס"א בהג"ה ובגוף תשו' הרשב"א סי' תקס"ג יעו"ש דהיכא מי שיש לו קנין הגוף לבד מקדיש ומשייר כל מקום היניקה לפירות חל ההקדש: (שם) ועיין חו"מ סי' רע"ב. נ"ב בס' שו"ת בית אפרים חלק חו"מ סי' מז מתקן כאן טעות הדפוס תחת א' צ"ל ת' דהיינו הכוונה על התה"ד שבסי' רע"ב מקור הדין שבחו"מ סי' רנו: (ס"ק מט) גם שייך בזה תקנת השוק. נ"ב יעוין מ"ש לעיל סוף סי' עג: (שם) וכ"כ הסמ"ע בסי' עב ס"ק נט. נ"ב בסמ"ע לא נזכר שם הטעם דתקנת השוק ואדרבא פוסק שם דהיכא דהיא מוחזקת תשבע שהושכן שלא בידיעתה ופטורה מלפלוט הבע"ח ומשמעות הלשון שם נראה דמיירי דתחלת הלואה היה על משכונות דבאחר כה"ג פסקי' תקנת השוק ויעוין באורים סי' עב ס"ק כו דכ' היכא דהי' ניכר שהם בגדים לא שייך תקנת הש"ק. ויעוין לעיל סי' פ"ו ס"ב בהג"ה ובב"ש שם ס"ק יז:

סימן צב (מחבר סעיף א) הכותב לו הא מר לאשתו. נ"ב יעוין תשו' חו"י סי' מז כ' נ"א נ"ב ובמל"מ פכ"ג מה' אישות:

סי' צה (חמ"ח סק"ז) ויש מי שאומר כו'. נ"ב יעוין בתשו' מהר"ם בר ברוך סי' תק"ב:

סי' צח (הג"ה סוף סעיף ז) וכ"ל דכן ראוי להורות. נ"ב יעוין ריב"ש סימן קח: (ב"ש ס"ק י"א) ועיין בחס"מ סי' לג. נ"ב יעוין בש"ך חו"מ סי' ע"א ס"ק י"ד:

סי' צט (מחבר סעיף א) אלמנה שבאה לגבות. נ"ב עיין בתשו' הרא"ש כלל נ' סי' ה' וכלל נ"ה סי' ד' וברמזי עין רוגל ויעוין לקמן סי' ק"ח בח"מ ס"ק כ' ובב"ש שם: (הג"ה סעיף ב) אפ"ה מתנתו שלה. נ"ב יעוין תשו' הרשב"א ספר תולדות אדם סי' קי"ב ובתשו' מהר"א ששון סי' כד: (שם) או תכשיטים העשויה להתנאות בהם. נ"ב גם בזה יעוין בתשו' ת"א שציינתי בגליון:

סי' ק (מחבר סעיף ג) בין במתנת ש"מ. נ"ב יעוין לקמן סי' ק"ו בח"מ ס"ק ו: (סעיף י) אבל אינו נותן לה התוספת. נ"ב בש"מ בסוגיא דהולאה גט כו' מביא הריב"ש דלאחר מיתה גובלת תוספת כתובה כיון דאף לפ"ז הבעל נשאר עליו החיוב לאחר מיתה וכן מובא בש"מ על ב"מ בשם גליון תו' ויעוין בתומים במ"ג אות לז:

סי' קב (מחבר סעיף ו) ואם היה קבלן. נ"ב יעוין בחי' הרשב"א לגיטין דף מט ע"ב ד"ה ותיפוק ליה. (ב"ש סס"ק ב) א"י לומר לא אגבה. נ"ב עיין בתשו' מבי"ט ח"ב סימן ת"ר: (ס"ק ה) ותוספת שליש כו'. נ"ב יעוין לעיל סי' ק' ס"ה בהג"ה: (ס"ק ז) ומכ"ל לרבות אם תפס ברשות. נ"ב וכן מבואר בשו"ת פני יהושע אה"ע סי' ד' דאם גבתה ע"פ ב"ד אין להוציא ממנה:

סי' קח (מחבר סעיף ה) הם אלו כתובתה כו' נ"ב יעוין לעיל סימן ס"ו: (חמ"ח ס"ק יד) אף דנקיטה כתובה. נ"ב אשתמיטי' דברי בעל העיטור סוף אות מחילה שמדחה ראיות אלו. והש"ך בחו"מ סי' רמ"א ס"ק ד' רמז לקושיא זו ותירוץ בעל העיטור הנ"ל: (ב"ש סק"ז) ועיין בהרא"ש כו'. נ"ב יעוין ש"ך חו"מ סי' ס"ו ס"ק כ"ו:

סי' קי (ב"ש סס"ק ו) ודבריו תמוהים. נ"ב יעוין ש"ך ס"ק מ"ט:

סי' קיב (מחבר סעיף יד) אם קדמו הבנים ומכרו נ"ב דין בנים קטנים שהגיעו לעת הפעוטות ומכרו במטלטלים יעוין בשו"ת הר"ן סי' מ"ד ומובא בחו"מ סי' רנ"ה: (הג"ה סעיף יד) ונדחו הבנות אפי' ממעות שקבלו מן המקח. נ"ב דע דבחו"מ סי' ק"ד במעשה דחנוך פוסק הטור כדעת הראב"ד דאם בע"ח של חנוך גובה מהנכסים שנפלו לירושתו מאביו ומדחה את הבע"ח שיש לו חוב בע"פ על אביו של חניך מחויב חנוך לשלם להבע"ח מדין מזיק שעבודו ומה שהקשו שם על הטור שמדבריו בסי' ק"ז במעשה דתשו' הרא"ש ביורש שמכר נכסיו לאלם או לנכרי שפוסק הרא"ש בתשו' כלל פ"ט סי' י' שאין לחייב מדין מזיק דק"מ דלא מקרי מזיק שעבודו אלא היכי שבא ירתו או בנתינת שטר לא' על חובו מופקע שעבודו של הראשון וסר מכל וכל ובכה"ג דמי ממש לעושה עבדו אפותיקי ושחררו משא"כ היכי דלא הפקיע במכירתו שעבודו של הבע"ח ועדיין שיעבוד של הבע"ח קיים על הקרקע שמכר היורש רק שמ"מ אלמותו של הלוקח אין בכח הבע"ח לגבות הימנו ודברי אלם בישוב דברי הטור שלא יסי' נראה כסותרים ברו"ים לכל מעיין בגוף תשו' הרא"ש הנ"ל והא דלא הזכיר כאן כלל לחייב הבנים מדין מזיק שעבודו של הבנות דהא הכא מופקע שעבוד הבנות מהנכסים ע"י למכירת הבנים י"ל דגבי מזון הבנות לא הוי כברי היזיקא בשעת המכירה דהא כשנתארסו הבנות אין להן מזונות ויש לכאורה ראיה לזה מדברי הרא"ש במס' ב"ב דף ק"מ שמסכים לדעת רש"י שבעמדו דין להחזיק הב"ד הבנות בנכסים מוציאים מיד הלקוחות דאל"כ מה הועילו חכמים בתקנתם ואם נאמר שיש לחייב הבנים מדין מזיק שעבוד הרי יש תועלת בתקנתם להוציא מהבנים ולפ"ז יש לייש ה שיש להן זות לכאורה בגמ' מס' גיטין דף נ"א ע"א א"ל ר"א גדולה מזו אמרו מוציאין לפרנסה כמ' ומפרש רש"י שאם מכר האח את הנכסים מוציאים מיד הלקוחות העישור לפרנסה וקשה דהא גבי פרנסה אף בהעמדה בדין נשארים הנכסים בחזקת הבנים ואין זכות לבנות למכרן עד שיתגברו ולא שייך החזקת הבנות בנכסים אף בשעמדו בדין א"כ אם היה הדין כשמכרום הבנים לא יהיה ביד הבנות להוציא מיד הלקוחות מאי הועילו חכמים בתקנתם שתקנו פרנסה לבנות אבל לפי דברי הנ"ל א"ש דבפרנסת הבנות אם היה הדין שלא להוציא מיד הלקוחות עכ"ז היה תועלת בתקנת הפרנסה לחייב את הבנים שישלמו מכיסם להבנות מדין מזיק שעבודו:

סי' קיג (ב"ש סקי"ג) וא"כ כיון שראינו שנתן נ"ב ר"ל אבל כשאין רואים שנתן לא' פחות נותנין הכל לשניה דאמרינן אלו היה חי היה נותן לה כמו שנתן לראשונה אף שלא היה נשאר לו כלום וכסברת הראב"ד המבואר בטור בזה"ל שאומדין דעתו שיתן לשניה כל מה שהניח והוא טרח לחזור אחר נכסים אחרים כו' ואם לא השיא האומד דעת לפי כו' אומדין אותו לפי ממונו ודעתו האחרון ויעו"ש וי"ל דסיום דברי הטור לא קאי רק אלא השיא כו': (שם) ופי' דברי הגמ' דף ס"א אי נימא עשיר והעני כו' לדעת הראב"ד יעו' בס' הפלאה:

סי' קיד (ב"ש ס"ק ק) ואפשר הט"ז נמי איירי כו'. נ"ב יעו' תשו' מהרי"ו סי' מ"ב:

סי' קטו (מחבר סעיף ז) או שאמר לו א' מקרוביו נ"ב יעוין תשו' רשב"א סימן אלף קפ"ז ובמיוחסות שציינתי ובשארי תשובותיו בזה שמליין הח"מ יעו' תשו' מהרי"ט חאה"ע סי' א': (שם סעיף ז) לפיכך משביעה בנק"ח נ"ב יעוין בתומים סי' פ"ז סקכ"ג: (הג"ה שם) וי"א דלא יוכל לומר כו' נ"ב מקור הדין במיוחסות סי' קל"ג: (חמ"ח סקי"א) והרשב"א בתשו' נרווחא דמלתא. נ"ב מלשון הרשב"א שם שכ' בזה"ל ועוד שלא אמרו אלא ברגילה בכך כו' וזה ששנו במשנתינו יוצאה וראשה פרועה וטווה בשוק ע"כ נראה שנראה לו מל' המשנה שהכוונה שרגילה בכך: (שם ס"ק כב) יש לדקדק אם כו'. נ"ב יעוין לעיל סי' מ"ו סעיף ד': (שם) שאני איסורא ממנון. נ"ב יעו' סימן ו' בב"ש ס"ק כ"ו ובשו"ת צ"צ סי' צ': (שם סק"ד) הרמב"ם כ' אסורה כו'. נ"ב וע' בתוי"ט מס' סוטה פ"א משנה א': (ב"ש סק"ח) כמו בקינוי וסתירה. נ"ב אין זה ראיה מכרעת דשאני סוטה ע"י קינוי וסתירה שעשאה התו. ה ספק כודאי ויעו' בתוס' מס' סוטה דף כ"ה ע"ב ד"ה ב"ה אמנם מש"כ דהוי כא"י אם פרעתיך בלא"ה לאו מילתא דפסיקא היא יעו' חי' הרשב"א למס' גיטין דף ע"ח ובמל"מ פ"ד מה' שלה ופקדון דין א' ויעו' בב"ש בספק התערובות שער שני דף קט"ו בדפוס ווילנא ע"א שדעתו שאף בפתח פתוח אף היכא דליכא רק ס' א' אינה אסורה מדאו' כס' סוטה ואף לדברי המשמרת הבית שם שחולק עליו י"ל דשאני התם מחמת הטעמים שכ' שם יעו"ש. ומדברי התוס' סוטה הנ"ל נראה דלא הוי כא"י אם פרעתיך וע"כ לא הקשו שם אלא למ"ד דגם א"י אם נתחייבתי חייב: (שם סקי"ז) הן ד"מ הן ד"י. נ"ב יעו' תוס' יבמות דף ל"ח ע"ב ד"ה ב"ש ודע די"ש שם טעות הדפוס וצ"ל ועוד דבארוסה ושומרת יבם יש לחושבה כעוברת על דת: (שם ס"ק כז) י"ל נסתפקה שדהו. נ"ב ל"ע לדעת הפוסקים קטנה אונס הוא ומותרת לבעלה ישראל ובבעלה כהן אסורה אם מחויב ליתן לה כתובתה בטענה זו דקדושת כהונתך גרם לך ויעו' במהרש"א כתובות דף ל' ע"א על תוס' ד"ה ר"א: (שם סס"ק כ"ח) וכ"כ בח"מ נ"ב יעוין בתומים סי' פ"ז סקכ"ח: (שם סק"ל) ה"א דלם רה לבעלה קמ"ל נ"ב יעו' מ"ש בסי' י"ז סקכ"ג: (שם סקל"א) הייט שעמדה בדבריה. נ"ב יעוין בב"ש לעיל סי' ו' סקכ"ה:

סימן קיז (הג"ה סעיף א) י"א דאם אינו רוצה לישא אחרת כו'. נ"ב יעוין תשו' עה"ג סי' נ"ג ובסוף ספרי חדושי הגרשוני ובת' שבות יעקב סימן קיט ובהגהת מל"מ פכ"א מה' א"ב דין כ"ו ודע שמדברי תו' גיטין דף י"ז ע"ב סד"ה הכהו וברא"ש שם מבואר דתקנת זמן בזה"ז דדלמא כהסרה עליו והוא יתן לה גט בלא זמן כדי שיהיה בידו להחזירנה דגרושה שזינתה מותרת ויסברו ב"ד שזנותה היתה אחר הגירושין הרי שחוששין שרוצה באשתו אף שזינתה תחתיו. ודע דלשיטת הסוברים דהיכא דיודע הבעל בודאי שזינתה מאוסה עליו מ"מ כ"ל דיש לורך זמן בגט גם בזה הזמן דחיישינן לחיפוי אם יקנא אותה ותסתור א"ע שבכה"ג אינה אסורה עליו אלא בספק סוטה ואין לה תקנה בזה"ז דליכא מים המאררים וכשיתן לה גט בלא זמן יאמרו שנתגרשה בין קינוי לסתירה ויחזירנה וא"ש וזה דהוצרך להגמרא לומר משום בת אחותו דבזמן הבית שהיה השקאת סוטה אין לחוש לחפוי הנ"ל אלא שלא תהרג ב"א ובזה"ז דליכא חפוי דהללת הריגה שייך חפוי שיהא יכול להחזירה כנ"ל: (ב"ש ס"ק ח) ובתשו' הנ"ל משמע. נ"ב יעוין בפסקי תו' ריש מס' זבחים: (שם) ואפשר שם אכתי ס' הוא. נ"ב ל"ע עפי"ד רש"י שם בסוטה דף ז' ע"א ד"ה שאין לה הי ר אם תמלא טמאה ולפיכך לבו רודף אחריה עכ"ל: (שם ס"ק כ"ב) ומכל שכן דיכול לזרוק לה הגט. נ"ב בתשו' מהר"ם מלובלין סימן א' אבל לכאורה ל"ע דז"ל תשו' הרא"ש אלא ודאי יגרשנה ויתן לה כתובתה כי כולי האי לא ייפה בתקנתא כח האשה כו' אבל לא יתכן כלל לומר במקום שהאיש כופין להוציא לא יגרשנה בעל כרחה (ר"ל אף בזריקת גט כמו שהזכיר תחלה בזה"ל כי ראה הדור פרוץ ומזלזלין בזריקת הגט ע"ז דן הרא"ש דבכהאי גוונא שהיא בעלת מום שכיוצא בו כופין באיש לא תיקן ר"ג) ואף אם תמצא לומר שהשוה מדותיו שאם אדם לא יגרש בע"כ (כוונתו שי"ל שר"ג השוה מדותיו שאף שהיא בעלת מום גדול לא יגרשנה בע"כ אלא לרצונה) מ"מ באיש במה שהאיש כופין אותו להוציא אף האשה כופין אותה לקבל גט ואם תמאן כו' ע"כ: וכ"ל שכוונתו דאף שנאמר שר"ג ז"ל השוה מדותיו שלא יהיה ביד הבעל בעצמו לגרשה בע"כ שהיה מייפה כח האשה כמו האיש וכשם שהאיש אין מגרש אלא לרצונו ואף היכא שהדין נותן שמחוייב לגרש בעינן רצונו בשעת הגירושין וע"כ גט מעושה בעכו"ם פסול אף שהיה מחויב בדין לגרש ואינו כשר אלא כשהוא מעושה ע"י ישראל או ע"י עכו"ס וכשאומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך בכה"ג חשבינן שמגרש לרצונו וכאשר ביאר הרמב"ם בפ"ב מה' גירושין וכמו כן אחר תקנת ר"ג בעינן שיהיה רצונה של האשה בשעת הגירושין וממילא אין ביד האיש לזרוק לה גט דהא בכה"ג לא עדיף מגט מעושה ע"י עכו"ם באיש דלא מחשב מגרש ברצון והא ר"ג השוה מדותיו כהנ"ל מ"מ יש לכופה ע"י ב"ד דהא בדין הוא שיהיה הב"ד כופין אותה לכשתקבל גט ע"י כפיית ב"ד הוי כמתגרש' מרצונה דהא בכה"ג גבי איש הוי מגרש מרצונו כיון דמצוה לשמוע דברי חכמים אמרינן דנתרצה בשעת הגירושין וכן גבי אשה היוצא מזה לפי דברי הנ"ל שלא החליט הרא"ש שיהיה ביד הבעל לזרוק לה גט בע"כ רק לכפותה ע"י ב"ד כדרך שכופין לאיש או ימנע ממנה שאר וכסות כו' עד שתתרצה לגרש: ומה שמהר"ם מלובלין מחזיק דעתו דיכול לזרוק לה גט מתוך דברי הרא"ש אינו מובן לפי דברי הנ"ל ומה שהוסיף עוד לראיה מדברי הסכמה של הרב מ.ה' מרדכי בר יוסף בתשו' הרא"ש הנ"ל אינו מובן דהא ז"ל שם טוב לה שתתפייס במאי דאתפייס' שאם יזרוק לה גט מי יבא אחר הדבר אשר כבר עשהו ע"כ כוונתו דיש להפחידה שיזרוק לה גט ואף שמן הסתם אין אדם חשוד שיעבור על חרם דר"ג בכה"ג דאיכא נטיית דעת לומר דבכה"ג לא גזר ר"ג דלא השוה מדותיו אם יערב לבו להורות היתר לעצמו ויזרוק לה גט אין בכלל עבריין ובדיעבד בלא"ה בכל עובר ומגרש בעל כרחה מה שעשה עשוי רק בחיוב מזונות לפי דברי הבית שמואל בסימן קי"ט ס"ק י"א לחד טעמא שם נשאר בחיובו וכאן אף קודם גירושין פטור ממזונות ע"כ אם יזרוק לה גט יהיה פטור מכל וכל ול"ע. גם דברי הרמ"א כאן במ"ש אבל משום שרי מומין אינו יכול לגרשה בעל כרחה כמ"ש הב"ש ולפי הנ"ל לא החליט הרא"ש אלא לכופה והיינו בכפיית ב"ד כדרך שכופין לאיש:

סי' קיח (חמ"ח ס"ק כ"ה) ונכסיו מנהג פשוט ביתומה נ"ב יעוין לעיל ס"ס נ"ו בח"מ ובב"ש: (שם ס"ק כ"ו) יעוין לעיל סי' ס"ה נ"ב ובתשו' ב"ח החדשים סימן פ"ה אי דהמנהג הוא רק ביתומה ולא ביתום ויעוין בב"ש: (ב"ש ס"ק ה) ובענין התקנה. נ"ב יעוין תשו' עה"ג סימן ס"ח ובבכ"י סי' ס"א ובתשו' מבי"ט ח"ב סי' כ"ה ובשו"ת יד אליהו: (שם ס"ק יא) דיכול לקיים פו"ר. נ"ב לא משמע כן מדברי הרא"ש בתשו' שהוא שכ' בזה"ל לא יעבור על שבועתו האמור יו' בשביל מצות פו"ר כו' ע"כ הרי מבואר שהיה מנוע מפני השבועה מקיום מצות פו"ר: (שם ס"ק כב) דהיינו כ"מ לא תיקן. נ"ב יעוין בתשו' מהרי"ט חלק אה"ע סימן מ"ו ובכנ"י סימן ע"ט: (שם ס"ק כד) ואם נתן אדם אחד. נ"ב יעוין תשובת מהרי"ט שציינתי לעיל ובתשובת מהריב"ל ח"ב סימן כ"ט:

א] ק"ז א': ב] דלכאורה קשה למה לא הביא הרמב"ם הראיה מכללי הכתוב דשלמה ואפשר לומר דמשם לא ילפינן אלא ב' מיני שמחות וכשטת התוס' כמו שאין עושין מלוה חבילות כו' אבל מפסוק דירושלמי נשמע אף במין שמחה א' וכ"ש לשני מיני שמחות: ג] מס' שמחות: ד] ר"ל שלא תקשה פלא ב' י"א אלו נתוס' ובכל הפוסקים כלולים בדעה א' אבל המעיין בתוס' יראה שכתב שמרבים בשבילם השמחה ובשבת נמי כו' היינו לדעה שהובאה בהגה דלא בעינן שיהיו הפ"ח אוכלים וע"כ נפרש דמרבים בשביל הפ"ח מלות הסעודה שיאכלו שם וכ"כ הב"ח בשם המרדכי ולפ"ז א"כ בשבת ויו"ט : ו] אפשר ר"ל דלשון התוס' יש נוהגים כו' אך רבינו משולם כו' מ' שאין זה דעה לכתוב בל' יש אומרים. ועתוס' כתובות ג' ב' ד"ה זה כו': ז] אפשר ר"ל מפני שמשמעות הלשון מ"כ מ' אבל אם ירצה יקח כוס אחר ובתוס' איתא היה אומר הכ: על כוס א' כו' דבהמ"ז גורם לב"ג עכ"ל. ולפ"ז אפשר דאינו רשאי ליקח ב' כוסות וז"ש אא"ז הג' ול ק"ז והר"ן כ' כו'. ולטעמיה רש"י ליקח ב' כוסות: ח] לפי דברי תוס' אהרא דיוקו של הב"ח: ט] מ"ו א': י] אפשר דקשה לאא"ז והוא שיפרש כו' שלש כו' הרי דוקא קתני מפני יהר הדברים פ' לקמן בדנ"ב ע"א: יא) המעיין יראה דב גמרא אמרו כסא דזוגיתא ובתוס' כ' לשבר זכוכית והרב כתב לשבר כוס: יב] גר"ס ל"ה נשמט דברינו מהדפוס. וכה היו דברינו שם בסק"א הארוסה כו' ר"ל מ' הל' דאיסורא עליה רביע. ז"ל אא"ז מ"ש כלה כו' מיירי ג"כ בדידה ומפני שהש"ע לא הזכיר איסור יחוד. ז"ש וערש"י כו' ר"ל דאיתא שם ולף ארוסה לא התירה הרי שאין בה איכור נוסף על כל האסורים ביחוד מפני איסורן בביאה וא"ל להשמיענו כאן ודעת המרד' והב"א חכמים גזרו על יחוד דפנויה גזרו על יחוד דארוסה ולפ"ז היחוד בעלמו אסיו ולא מהני האיסור ביאה כאיסור יחוד דפנויה וז"ש הרב ואפילו ביחוד כמ"סיף בש"ע שכתב אסורה מד"ס וא"כ מ"ש הח"מ פ"ו וס"ה מבודכת כו' אין הנידון דומה ומתורץ קושית ח"מ וב"ש מה מהני ז' ברכות כו' ולדברינו מהני לדעת הרב כנ"ל להוליאה מאיסור יחוד. וא"כ לאחר הברכה מותר ביחוד אף שלא כ' לה כתובה ולא תקשה על הרב שקיים דברי המחמיר באיסור ייחוד בסי' ל"ה הביא כאן היש מקילין וכן הש"ע דס"ל שם דאיסור היחוד אינו אלא מפני איסור ביאה לכן ג"כ כאן אסר ביחוד וכתב הש"ע כאן אסר כו' משום דהאיסור עליו רביע וז"ש אא"ז כיון דאסור לבעול כו' ואסור ג"כ ביחוד כו' שאין היחוד אסור כאן בעלמו אלא מפני חשש הביאה וזה צריך כאן להזכיר איסור היחוד מפני דעת הר"ן שהובא בהג"ה להתיר יחוד משום דאיסור הביאה מדרבנן. וז"ש אא"ז ועכבג"א כו' וכמש"ל כו' ר"ל נתבאר שם מפני היחוד שאסור מדרבנן גזרינן יתיחדו וה"כ כאן. יג] פ"ס ב'. יד] מ"ח ב'. טו] ז' ב'. טז] קל"ב ב': יז] כ"ב ב'. יח] כ"א א'. תקנתא דרבנן ומנהג כו' כדי שיהא שמח עמה היינו נמי תקנתא ותני מנהגא ונראה במה שלא חילק הרמב"ם וש"ע בין ב"ת ללדם בטל כמ"ש בגמרא ובטור. ע"כ דס"ל כמ"ש הו' ורא"ש הובא בב"ח ז"ל אלא לגב דתקנו הס תקנתא בדוכתא דל"יכא כגון בב"מ תקנו נמי לפילו בלדם כו'. משום ברכה וז"ש אא"ז דאין עיקר הטעם משום ברכה ר"ל ז"ש הש"ע כדי שיהא שמח כו' ומטעם ברכה ראוי לומר מנהג וז"ש אא"ז ועיין תוס' כו' שכתבו דמטעם ברכה לא מקרי עבריין ומנהג חכמים מקרי. אפשר רלונו לבטל דעת מי שליין בהג"ה כל הנ"ל בטור הרואה לשון הטור אם האבה כו' דינן כשאר הכתובה ונגבית עמה וזה נקרא נדוניא יראה לשון הרב שמהפך הדברים. וע"כ כוונתו עיקר להשמיע דברי הב"י. היינו דוקא לענין ונגבית עמה אבל לש"ד כו' וז"ש אא"ז רגאון סק"א ר"ל לף על פי שנקרא כתובה כו'. וז"ש כאן ופרש"י כו' שרלון רש"י ג"כ אינה אלא לפודיע מה שנקרא ל"ב : יט] התחיל רש"י בלשון הנ"ל מה שהאשה כו' וכן רלה הרב להודיע זה נקרא נדוניא ר"ל נדוני' ונדוניא נקראת כתובה. אינה נקראת כתובה ללא שאינה נגבית כו' : כ] ולדברי תוס' הללו. נפרש עד פירוש ונגבית עמה. שיורשי כתובתה הם יורשי נדוניתא: כא] אפשר לפרש דברי אחריות הנדוניא עליו ר"ל על השליש שהוסיף וז"ש אא"ז הגאון וע' רש"י הוא פוסק כנגדן ז"ל רש"י שליש יותר יקבל עליו לכתוב בכתובתה ר"ל יקבל עליו באחריות לכתוב בין כל הנל"ב בכתובתה וז"ש הרב כנכסי ל"ב ולא נלטרך להגיה כמ"ש ח"מ סקל"ט: כב] והגירסא שלפנינו ר"י אתוהב: כג] מ"ש ח"מ סקי"ב. מתנאי ב"ד טורפת ממשעבדי כו' ולא ידעתי למה דחק בב"ח שכ"ל המעיין יראה בב"ח מבאר דאילו מתנאי ב"ד לא היתה גובה ממשעבדי כלל במקום שכותבין כתובה והנראה שמוכח כן מתוס' כנ"ל ז"ל וא"ת מאי קמ"ל בו' אלו לא כ' לה מעולם יש לה כתובה וליכא למימר דאתא לאשמעינן דטרפה ממשעבדי כו'. ואם נאמר דטרפה ג"כ מתנאי ב"ד הקושיא במקומה עומדת. מאי קמ"ל כו' אפילו לא כתב לה מעולם טרפה ממשעבדי ואפשר ז"ש אא"ז הגאון פ' תוס' שם ד"ה ל"ש כו'. וזה שרמז לנו בליונו ואפילו העיקר כו'

אלא מתנאי ב"ד לפיכך כו' ואי כדברי הח"מ מאי לפיכך דנקטו הטוש"ע. לולי נאמר שדעת הטוש"ע כיון דהכתובה שכתב לה בקטנותו אינו אלא חספא ואסור לשהות אפי' שעה א' בלא כתובה. בודאי כותבין לה מהשתא כתיבה אחרת אלא שמדייגין. אם לכתוב כבראשונה ע"ז פסקו שאין כותבין לה אלא עיקר כו'. אפילו העיקר כו' ולא הקשי מידי על מ"ש שנמכרו בקטנות: כד] אפשר ל' הש"ע קא קשיא ליה. שכ' אבל הבעל שאמר דיעבד לשון אבל יוכל. לכתחלה מ' ז"ש ר"ס המדיר ר"ל דשם במשליש לה ע"י פרנס. ג"כ הלשון באו:ר גם לאי כו' ופ"ק דגי'. ר"ל דשם הלשון ואם אמר לה לאי. ומה שהערו חז"ל בשינוי לשון זה ז"ש ועתו' דב"ב ר"ל בתו' השגה על דעת רש"י והרמב"ם מדמוכח בהדיא פ"ק דגיטין (ובריש המדיר) דפריך כו'. דקדקו התוס' לכתוב גבי דגטין מוכח בהדיא משום דמריש המדיר יכול לתרץ כמ"ש התוספת והר"ן שם. וכ"ת הדרא קושיא כיון דהשתא משעבד לה כו' וי"ל דכיון דבשעתא דאדרה כו' ומש"ה אפילו לבתר דלא יכלה לאיג"גולי חייל נדרה עכ"ל והנה כ' הרמב"ם הל' ד' אין שומעין לו משום שמא לא יספיק לה וא"כ ה"נ לא הדרא קושיא כיון דבשעתה דאדרה פסיק לה חייל נדרה אבל באומר אין שומעין לו משום שמא לא יספיק לה וז"ש בילקוט כתובות ק"ז ב' ובפ"ק דגיטין ולא הוזכר מס' המדיר וז"ש וע' במר' והב"א. דהקשו ג"כ מכתובות וגיטין ולא מהמדיר וז"ש וע' ברמב"ם הלכה כ' המעיין שם יראה שהאריך וכפל לשונו. שכ' לא רלתה בדבר זה ולא סמכה דעתה ומאי סמכה דעתה איכא. ע"כ נראה שהרמב"ם מפ' הא דאמרי' בפ"ק דגיטין מ"ד כל כבודה וגו' ר"ל קרא דוקא כתיב ואי"ל לאי מדינא דקרא קמ"ל דקרא ל"ד אבל בודאי איכא קפידא גבה משום כל כבודה. וז"ש רשאי ודעת רש"י והרמב"ם דוקא היכא דאחרלאי אבל לא אחרלאי היינו דאמרה לו. אפילו במספקת אין שומעין לו שמא לא יספיק ובעיר אחרת מפני שמקפדת על כבודה. ובלשון אין שומעין לו. מ' בשגם היא אומרת לא. ולפ"ז לא יסתור הרמב"ם מ"ש הלכה ד' אמ"ש הלכה כ' דשם איירי ששתקה. ובדשתקה ס"ל דאמדי' דעתה בדספקא ודאי אחרלאי ובדלא ספקא ודאי לא אחרלאי. וערש"י כתובות ק"ז ב' ד"ה א"ב גדולה כו' דכיון דלא ספקא לא קבלה עליה עכ"ל והיינו דאמדינן כן. וא"כ תגלל רש"י ורמב"ם מיד ר"א ומר' והב"א שסוכימו מגמרות הנ"ל דאפי' בע"כ ואי מדעתה אפי' בדלא ספקא נמי. ורמב"ם ורש"י ס"ל דגמרות הנ"ל מיירי בדשתקה לכן אי לא ספקא אמרי' דלא אחרלאי. ובדספקא אמרי' דאחרלאי ז"ש הרמב"ם הלכה כ' שאלו לא רלתה בדבר זה היינו שמקפדת ולא סמכה דעתא. היינו שמא לא יספיק נה. ה"ל להודעו או לומר לו אין מ"י מספיקין ר"ל בכל עת. אבל כי אמרה לא טענתה טענה. ואמרו חז"ל ומכבדה יותר מגופו לכן לכתחלה אין ראוי לומר לאי כו'. וז"ש אם אמר לאי. וכ"כ רמב"ם וש"ע הבעל שאמר. אבל בפ' המדיר במשליש ע"י: כה] ואני בעניי בדעת הבינותי פה דברי הר"ן ר"פ בכי דייני גזירות וז"ל ואפ"ה א"ר פוסקין דכיון דאילו איתיה קמן ואמר אחספתיה לררי במזונותיה העתידין אינו נאמן אף כשאינו כאן אין פוסקין לררי ושמואל ס' אין פוסקין דדלמא אילו איתיה קמן הוה טעין הכי והיא לא תעיז פניה להכחישו: כו] עח"מ והנכון לפי שהמחבר כ' לשונו בלשון מסקנת הרמב"ם בג"א באותן הימים כו' ואמרו שם מותר בלאות לאשה למה לה אר"ת שמתכסה בימי נדהה ובזמנינו אין לובשין בלאות בימי נדותה א"כ מותר בלאות ל"ל לכן לא הזכירו המחבר וכן בכל המקומות שבסביבותינו אין מספיק לקור ימות הגשמים חדשות של בגדי ימות החמה וכן קשים בימות החמה שמקים של ימות הגשמים. אלא בגדי אחרי' לימות הגשמי' ואחרי' לימות החמה.וכוהל' בטור הראוים ליתן לה לימות הגשמים ולימות החמה. ומ"ש הרמב"ם וש"ע בימות הגשמים כו'. נמשכו אחר ל' המשנה: ז"ש אא"ז הגאון בימות הגשמים. שם במתני': כז] ק"ב ב': כח] נ"ד א': כט] ע' א': ל] הנתיק התוס' להודיע בי' הנכונה: לא] בגמרא איתא אר"א לף בזו יוליא כו' שאני אומר כל הנושא אשה על אשתו כו'. וכל היינו בין מדעתה בין בע"כ. ומ"ש על אשתו משום דבעי למימר יוליא כו' ורבא פליג ע"ז ואמר נושא. היינו ג"כ בין מדעתה כו'. וע"ז אמר והוא דא"ל כו' מ' אפילו מדעתה והוא דה"ל כו'. וביבמות מ"ד א' ושבקי ליה. אלא מפני שהרמב"ם והש"ע כ' באר היטב. לשון נושא כו' היינו דאין האשה יכולה לעכב. סמכו ליה והוא כו'. דייק הח"מ מ' דהרשות בידה למחות לכן רמז רמז לנו אא"ז הגאון והוא כו'. שם. ר"ל אינו לשון הרמב"ם וש"ע אלא שם בגמ' וכנ"ל (ליקוט שנשמט מן סעיף מ"ה סס"ק ע"ז). ע"ש במ' שמדמה לדינא דמורדת וכמ"ש הרי"ף בדינא דמתיבתא וא"ל לשיטתו שהיה דן בדינא דמתיבתא אבל רבים חולקים וכמש"ל סימן ע"ז וי"ף לשיטתו ל"ע כי דיוקא דגמרא אינו כי אם תקנו במתיבתא לא תקנו אלא למורדת משום קלקול הדורות ועברא"ש שם וגם פי' בדינא דמתיבתא לא מ' כן לקמן :

הנהות על האבן העזר מהגאון מאוה"ג מהרמ"ס בעל חתם סופר זצללה"ה ומבנו הגאון בעל כתב סופר ז"ל מועתק ע"י הרב הגאון תלמיד מובהק של הגאון המחבר מהרמ"ס ז"ל

סימן א (סעיף ח) רמ"א משום חשש זו כ"ב ע' ב"ב ס' וילקוט חיי פסוק וינחם יצחק המעתיק: (סעיף י) שם אם אינו כ"ב ע' תשובתי וע' שו"ת עבודת הגרשוני סו"ס סח ימייתי פלוגתא בכל ספק חרם ח"ס: (שם) שם מזכה לה גט. כ"ב ברור כל דיני חרגמ"ס ע' היטב תשובתי ח"ס: (סק"ו) ח"מ שכתב להיפוך. כ"ב ולפע"ד י"ל בימים קדמונים שהיו כופים לישא אשה כמ"ש בסק"ד בשם הרא"ש א"כ י"ל ק"ו מה מי ששהה עשר שנים כופים להוציא ק"ו שכופין שלא ישא עקרה לכתחלה אלא דכופים לישא אשה הראוי להבנות ממנה אבל עכשיו שאין כופין רווק לישא אשה כלל א"כ פשוט שלא נכופו שלא ישא לשם ממון דמה בלא בהסניפה והלא ישב בטל לגמרי ויותר מזה דאפי' מי ששהה עשר שנים שאם נכוף אותו להוציא קרוב לוודאי שישא אחרת שהרי לא טוב לו להיות לבדו ומ"מ אין כופין להוציא כנלפע"ד ח"ס: (סק"א ב"ש) לערב אל תנח. כ"ב ל"ע הא לא ישא אשה במדינה זו ובמדינה אחרת ולתלמודינו ע' אפי' לאפקועי שמו. המעתיק: (סק"ו ב"ש) ע' במרדכי. כ"ב פ' הבא על יבמתו סי' ג' ואגודה שם ורא"ן דקכ"א ע"ג ח"ס: (סק"י) שם כתב בח"מ יש להסתפק. כ"ב ע' בבני אהובה פט"ו מה' אישות ח"ס: (סקכ"א) שם דררא דאיסורא כ"ב ע"ש וע' תשובתי ח"ס: (סקכ"ג) שם מיהא ב"ח כתב. כ"ב ע' יש"ש פ"ו דיבמות סי' מב תשובה ארוכה וס"ל דגם בזה"ז החרם ממש כבימי רגמ"ה ע"ש וע' תשובתי ח"ס: (ס"ק סז) שם מצות פו"ר. כ"ב נ"ל מצות אל תנח המעתיק: (סק"א) ט"ז בסוה"ד דמיירי ביש לו וא"כ לדידן דלא שייך אחרת הו"ל לרמ"א להגיה דליתא להאי דינא המעתיק: (סק"ב) ט"ז דמש"ה לא נקיט קרא כנ"ל ח"ס: **סימן ב** (סעיף יח) מחבר לא ישא וכו' כ"ב ע' ס' חסידים מסי' שעג עד סי' שכ"ד מ"ש בענין הזווגים וע' בחכמת אדם כלל קכג סעיף יג דמ"ש בצוואות ריה"ח שלא ישא אשה ששמה כשם אמו או שמו כשם חמיו היינו דוקא במשולשים מבעסמ"א כ' סופר. וע' שו"ת חתם סופר חאה"ז סי' קט"ז. המעתיק: (סקי"ד) ב"ש מיהא י"ל דתלא כ"ב ע' לקמן סי' ל"ה סקכ"א ח"ס סי' ג': (סק"א) ט"ז דה"מ קטן. ול"ע דכהן שקנה עבד קטן האיך מאכילו בתרומה ותו חרש וחרשית איך אוכלין בתרומה המעתיק: (סקכ"ז) ט"ז הס ס"ז צ"ל ס"ל המעתיק: (סקכ"ח) ט"ז להני תרי הפוסלים כנ"ל המעתיק: בתו"ד וס"ל ול"ל וה"ל המעתיק: **סימן ד** (סעיף יד) מחבר יותר מיב"ח כ"ב ע' תשובתי ח"ס: (סעיף יד) ברמ"א בתשו' ר"י מינץ כ"ב וכ' שם ואל תתמה דאמרי' שפורא גרים קיום הולדים יותר מזה איתא בירושלמי (ע"פ נאל גומר פלי) כתובית פ"א ה"ב ע"ש והן הנה דברי הרשב"א מובא בש"ך יו"ד סי' קפ"ט סקי"ג ע"ש ואכן י"ל קודם מ"ת לא היה שיפורא גרים ולפי"ז לק"מ קו' ב"ש סק"ט וע' תשובתי ח"ס: (סט"ו) מחבר תולים בבעל כ"ב ע' רש"ל פסחים ר"פ האשה ול"ע וי"ל פרוצה שאני דנומר בת דבלים שמה וגם זקן וק"ל ח"ס: (סעיף כו) רמ"א אפי' אומרת כ"ב ע' תשובתי ח"ס: (סקכ"א) ב"ש מזנה בעיר כ"ב ע' תשובתי ח"ס: (סקכ"ו) ב"ש מיהא הרא"ש פ"ב כ"ב פ' יש נוחלין קכ"ז ב' והוא בה"ג סוף הלכות מעילה ע"ש ח"ס: (סקל"ח) ב"ש ולא כה"ג ספ"ק דכתובות כנ"ל ח"ס: (סק"מ) ב"ש אם מודה כ"ב עי' תשובתי ביאור כל הסעיף ח"ס: (סקמ"א) ב"ש אפי' משבועה כ"ב ע' בית מאיר בזה שם סוד"ה וע' ת' ריב"ש והבאתיו ס"ס ע"א כנ"ל ח"ס: (ס"ק ס"ג) ב"ש עם עכו"ם כ"ב בחידושי ובכמה תשובות הכרחתי דבעכו"ם ודאי בודקת ומזנה ככתוב כי חרפה הוא לנו לתת אחותינו וכו' ובקשתי לי חבר ומצאתי רב גדול בעלי ארזים סי' כב סקס"ה משמעות טוי"ד סי' קמ"ג ע"ש ח"ס: (סקמ"ה) ב"ש בש"ג כ"ב ובס' המכריע סי' ס"ד וע' תשובתי מפנין נאמנות האב ח"ס: (סקמ"ה) ב"ש ס"ק כ"ב פטור כ"ב עי' תשובתי ח"ס: (סק"ד) ט"ז והוה מעזי פנים כ"ב כן הוא במס' כלה סי' ה: (סק"ז) ט"ז ריטון כ"ב וכעין כתובות נ"ו ע"ב וכל כיוצא בזה ותמהתי שלא הביא גי' זו:

סימן ה דין פל"ע דכא כ"ב ביאור כל הסי' ודין מי שיש לו ג' ביצים ע' תשובותי ח"ס: (סעיף ד) מחבר ואם נסתם כ"ב ע' תשובותי ח"ס: (סעיף ז) מחבר נכרתו הביצים כ"ב ע' תשובותי ח"ס: (סעיף יד) מחבר אסור לומר כ"ב ע' תשובותי ח"ס: (סעיף יד) רמ"א בתה"ד סי' רל"ט כנ"ל וע"ש כי דברי ב"ש סקי"ט לע"ג: (סק"ז) ב"ש כ"ב ע' תשובותי ח"ס: (ס"ק יד) ב"ש משמע כ"ב בארתי בתשובותי ח"ס: **סימן ו** (סעיף יח) מחבר נשאת לכהן תלא כ"ב משמע אם נודע הזנות אחר הנשואין נאמנת לומר לכשר נבעלתי וקיל משבועה ע' לקמן סי' ז בב"ש ס"ק יא ול"ע לדינא: (ס"ק טו) ב"ש תימא לרמב"ם כ"ב ע' מ"ש ה"ה פי"ב מה' מ"א ולק"מ וע' רמב"ן ורא"ס פ' שמיני: (ס"ק כד) ב"ש ואומרת טמאה אני כ"ב ע' תו' סוטה ו' א' ד"ה האומרת וע' מ"ל פ"ח מה' תרומות: (ס"ק כד) ב"ש ואומרת וכו' כ"ב ע' תוס' כתובות סג ב' ד"ה אבל. המעתיק: (ס"ק כה) ב"ש אם נשאת לכהן לא תלא כ"ב ל"ע למה הרי שויא נפשה חתיכה דאסורא המעתיק: (ס"ק ל"א) ב"ש כמ"ש בסי"ד סעי' כח כנ"ל המעתיק: (ס"ק לד) ב"ש דעת הטור כ"ב ע' תשובותי ח"ס: **סימן ז** (סק"א) ב"ש ול"ע וכ"כ תשב"ץ ח"ג סי' קפ"א ח"ס: (ס"ק לב) ב"ש ואם אשה נדרה כ"ב ע' תשובותי ח"ס:

סימן י (סעיף ג) מחבר המוליא את אשתו כ"ב ע' תשובותי ח"ס: **סימן יא** (סעיף א) מחבר הנחשדת כ"ב ע' פ"מ ח"ב סי' קל המעתיק: (ס"ק ג) ב"ש לדחות ראי' זו כ"ב עמ"ש ב"ש לקמן סי' קמ"ט סק"ט וע' תשובתי ח"ס: בדג"מ על הב"ש ס"ג סיים לא נזכר בח"מ כ"ב לא ע' בח"מ סס"ק מ' ח"ס: **סימן יג** ברמ"א תה"ד סי' ר"ן כ"ב סימן רי"ו שם ויש מחמירין כ"ב עי' תשובתי ח"ס: (סעיף י"ד) ברמ"א ויש מקילין כ"ב אם היתה אומרת מניה והוא מכחיש וחוזר ומודה עי' תשובתי ח"ס: (שם) ברמ"א ואם גמלתו כ"ב עי' תשובותי ח"ס: (ס"ק א') ב"ש ולזרעך אחריך כנ"ל: (ס"ק כ"ב) ב"ש שתי שנים ואמנם במס' גיטין תנן שתי שנים וע' טו"ז: (ס"ק כ"ג) ב"ש כ"ב עי' תשובתי ח"ס: (ס"ק כ"ה) ב"ש כסיק חלבה ע"כ הולד אזל מינקת כנ"ל המעתיק ול"ע דילמא ממסמסא ליה בבילה וחלב: (ס"ק ל"ג) ב"ש והוא זמן קצר כנ"ל המעתיק: (ס"ק ל"ח) ב"ש אין מכירה אסורה כ"ב עי' ברא"ה כתובות שם: **סימן טו** (סעיף א') מחבר ואותן שהן כ"ב עי' תשובותי בדיני שניות: (סעיף כ"ד) מחבר באחות חמיו כ"ב עי' תשובותי ועי' בקונטריסי מסכת תקפ"ד ח"ס: (סעיף כ"ז) ברמ"א כופין אותו כ"ב עי' תשובותי ח"ס: (ס"ק א') ב"ש לפני עדות פסולה דרבנן כנ"ל המעתיק: (ס"ק כ') ב"ש ועד אחד שמעיד כ"ב כ"כ לקמן רס"י קנ"א ועי' תשובותי ח"ס: **סימן יז** (סעיף ב') מחבר כל דיני סעיף זה מבוארים היטב בתשובתי ח"ס: (סעיף ה') מחבר כבר אמרנו וכו' כ"ב עי' בשמ"ק ב"ק שאה צריכה להיות מסיח לפי תומה ב"ק קט"ז מה שכתב בשם הר"ש מסרקסטה: (סעיף ע') מחבר עי' נב"י מה"ק חאה"ע סי' מ"ו המעתיק: (סעיף י"א) מחבר כ"ב עי' תשובותי ח"ס: (סעיף י"ח) רמ"א וי"א כ"ב עי' תשובותי ח"ס: (סעיף כ"ד) ברמ"א וה"ה לראשם כ"ב עי' תשובותי ח"ס: (סעיף כ"ה) מחבר כ' ר"ת כ"ב עי' היטב ביאור דברי ר"ת בתשובותי ושם נתבאר דברי הספר הישר: (סעיף כ"ז) מחבר מלאוהו כ"ב עי' בחידושי למסכתא גיטין כ"א א': (סעיף כ"ח) מחבר בשם ר"ת כ"ב עי' תשובותי ח"ס: (סעיף ל"ב) מחבר ראוהו וכו' כ"ב עי' תשובותי ח"ס: (סעיף ל"ג) מחבר קברתיו כ"ב עי' תשובתי ח"ס: (ס"ק י"א ח"מ) דלמא ימות בפלה כ"ב ועי' מ"ש תוס' ב"ב מ"ה א' ד"ה והיאשו ובר"ן נדרים ס"ד סוף ע"ב מבואר דעושר מלוי טפי ממיתה וזה סדרן עוני מיתה עושר ויש לעיין אי אפילו בזקן אמרינן כן ועי' סמ"ע וש"ך רסי' קי"א וא"כ בנשים דשכיחא מיתה טפי כמ"ש תוס' כתובות בשם הירושלמי משום דמסתכני בלידה ויש לעיין בכל זה ובתו' ב"מ מ' דבשבוי חיישינן למיתה טפי ועי' תוס' גיטין כ"ז א' ד"ה והניחו ועי' תוס' יו"ט פ"ט מ"ב דנדרים סוף ד"ה פותחין בנולד ח"ס: (ס"ק כ"א) ח"מ ולא חיישינן לגרה כ"ב וכשכותבין על הדואר לב"ד ומשיבין על הדואר תו ליכא למיחש לגרה וכן בארתי בתשובתי ח"ס: (ס"ק מ"ז) ח"מ נר יונה אות כנ"ל המעתיק: (שם) לידי נביית כנ"ל המעתיק: (ס"ק נט) ח"מ דקרי כו חן כ"ב לא ראה דברי ריטב"א ביבמות שם דווקא בטרפה שמחמת כאב מועיל ניבון אבל טרפה מחמת הנקב עלמו לא יועיל ח"ס: (ס"ק ו') ב"ש א"י להפיז כ"ב אמנם במיוחסת סי' ק"מ כ' להדיא מהאי דהתקבל דבעד א' מעיזה: (סקי"ב) ב"ש המגיד פי"ג כנ"ל: (ס"ק יג) ב"ש כ"ב עי' תשובתי ח"ס: (ס"ק כ"ח) ב"ש כ"ב עי' נב"י מ"ק חאה"ע סי' מ"ו: (ס"ק כז) ב"ש כשכותב לזכרון כנ"ל: (שם) ב"ש והרי"ף כאן כ"ב אבל המעיין בחידושי הר"ן גיטין ע' ע"א ירא' דסבירא ליה להר"ן דברייתא דלעדות אשה מקבלים בכתיבה היינו במכוון להעיד ובריית' דירושלמי שאין מתירין ע"פ שטר הייתו בנכתב שלא להעיד ומשמע מדבריו דאזלינן להחמיר כאותה ברייתא כיון שאין ש"ס דילן מתנגד וכרמב"ם ח"ס: (ס"ק כ"ג) ב"ש בלא התרת כ"ב לא מהני כ"ב וכן דעת הש"ך ביו"ד סימן קכז סוף סקי"ד וכן דעת בית מאיר כאן ע"ש ח"ס: (ס"ק כט) ב"ש וע' תשו' אלשיך כ"ב סימן קי"א ח"ס: (ס"ק לח) ב"ש ובתשו' שער אפרים כ"ב סוף סימן ק"פ וע"ש רסי' קי"ו ובתוך סימן ק"ג ועי' משנה למלך פ"ג מגרושין הי"א ועי' היטב בתשובותי ח"ס: (ס"ק מז) מ"ש מיהו שם כ"ב עי' תק"ע סימן רכ"ו: (ס"ק נד) ב"ש סורג נ"ל הרוג המעתיק. (ס"ק סס) ב"ש ביותר בכלים כ"ב עי' לשון רש"י חולין ל"ז א' ד"ה פלוגו ומ"ש בחידושי שם: (שם) ב"ש בסוד"ה ופשוט בעיני כ"ב עי' גיטין כ"ח ע"א ומ"ש פנ"י בענין זה ועי' קלה"א סימן רס"ג ועי' תשובותי ח"ס: (ס"ק סג) ב"ש בתשו' מ"ב כ"ב עי' תשובתי ח"ס: (ס"ק לג) ב"ש ללוב בידים כ"ב בתו' כתובות ל' ב' ד"ה דין וכו' מבואר דגם בימי חכז"ל היו חונקים ע"י תלי' ודלא כהב"ח: (ס"ק לד) ב"ש אם הוא נוסס כ"ב עי' סע"ב ל' ב' ד"ה מעתה וגם נוסס מגויד מעיד: (ס"ק לה) ב"ש הרב מהרש"ת כ"ב ובתשו' פנ"י ח"א סי' ז' נחלק שם המרש"א ז"ל דשמא היו סימים פתוחין במק"א רחוק מכאן ולדינא ל"ע. ח"ס: **סימן יז** (ס"ק לז) ב"ש דטריפות זו כ"ב דבר זה פשוט בש"ס נדה כ"ד ב' ולפע"ג דזמן י"ב חודש לא הזכיר שם א"כ גם במתניתין דמן מרכובה ולמטה תנשא נמי לא נזכר זמן ומבואר בתשובותי ח"ס: (ס"ק קס) ב"ש משנשרף כ"ב מבואר היטב בתשובותי ח"ס: (ס"ק קפב) ב"ש או שהורה לה ב"ד כ"ב עי' לקמן סי' קע"ח ב"ש סק"ד ח"ס: (ס"ק י"ח) ט"ז ועד"ז סובבים כנ"ל המעתיק: (שם) שהלכו לכרכים כנ"ל המעתיק: (ס"ק כ"ג) ט"ז דשם וודאי ידעו ועדים כנ"ל ומלת לא נמחק המעתיק: (ס"ק כ"ט)

ט"ז חלק עליו כ"ב ומ"ש נמחק ול"ל ומ"ב ח"ס: (ס"ק ל"ד) ט"ז לא בא אלא לחלק כנ"ל המעתיק (ס"ק מ"ג) ט"ז ולליבת קיסס ומורי הגאון חתם סופר סי' מפקפק אם אין התרגום על רות לדוקי לדידן לא הוה חנק כ"א ע"י סודר. המעתיק שכח דברי עלמו מה שהעתיק מהגאון חתם סופר בב"ש ס"ק ל"ג: (ס"ק מג) ט"ז כמבואר בסנהדרין. כ"ב דברי הטו"ז תמוהין וכי בקרא כתיב מה אמרה נעמי המעתיק: (ס"ק ס"ג) ט"ז תנשא ואולי כ"ב נ"ל ואולי: (ס"ק עא) ט"ז דלא נבעלה שתי תשובות בדבר דאפילו נכנס' לחופה ולא נבעלה דינה כנבעלה ועוד מי העיד לדוד עליה שלא נבעלה הא לא הוא ולא היה נאמנים בדבר וקרא הוא דדרשינן אבל לא להלכה. המעתיק:

קונטרוס עגונות

בהקדמת הב"ש לקונטרוס עגונות אמר המחבר וכו' השייכים לסי' זה. כ"ב הוכיח תחילתו על סופו. א' כתב אגרת לביתו שמאבד עלמו לדעת או יפיל עלמו למים שאין לו סוף לפנינו במהריב"ן ועי' תשובתי ח"ס: (בק"ע) סי' פ"ט סקכ"ב יש להפך כ"ב עי' תשובתי ועי' סימן קל"ט ח"ס: (שם) סי' א' ס"ק קלא וקטריגו אחד כ"ב עי' תשובתי ח"ס: (שם) סי' קל"ד ס"ק שכ"ז הא דק"ל כ"ב עי' סי' רפז ח"ס: **סי' יט** (סק"א) ב"ש דנין וכו' כ"ב עי' ח"ס אהע"ז ח"א סי' מ"א המעתיק: סי' כ' סעיף ב' מחבר ומעשה ארץ מצרים כ"ב לע"ג בשבת ס"ה א' נימא מסייע ליה לר"ה וכו' ול"ל דמסוללות איננה מעשה אלא שמביא לידי כך שתנשא אשה לאישה או כמ"ש תוספת יבמות ע"ו א' בשם ריב"ן וזה בכלל תירוץ הש"ס דלא נילפי גופא נוכראה ותבא לידי מעשה מצרים והס"ד היה סבור שמסוללת בעלמו מכוער כרב הונא ודחי דעתו ודוחק ח"ס: **סי' כא** סעיף ה' רמ"א לרמוז מכותית כ"ב עי' שלה"ה רל"ח א' ח"ס: סק"א ח"מ והא דאמרינן ע"ש ול"ע המעתיק:

סי' כב סק"ב ב"ש בכלל גזירת יחוד ערין פרק בתרא דקדושין המעתיק: (סק"ט) ב"ש וכתב בד"מ כ"ב עי' תשובותי ח"ס: **סי' כג** סעיף א' מחבר אסור ולענין עובר עי' חו"מ סי' תכ"ה סעיף ב' וכתב מהרי"ט בתשובה ח"א סי' נ"ז דלסייע לגוי להפיל עוברה עובר אלפני עור דהרי ב"נ חייב מיתה על העוברין אבל ישראלית שמלטערת בקשוי לידתה תמיד ומשו"ה רולית להפיל עוברה אפשר להצילה מכאב ויסורין וקלת ראיה מסוף פ"ק דעירובין דמכין נגד בית הריונה מפ"ס ניוול ויש לדחות ראיה זו ועי' שו"ת חות יאיר סי' ל"א. ח"ס: **סי' כו** סק"א ט"ז דין תורה כ"ב ל"ע אסו בת כהן שומרת יבם בשריפה ועי' רמב"ן וישב המעתיק: **סי' כז** סעיף ד' מחבר אמר לי כ"ב עיין תשובתי ח"ס: (ס"ק יג) ב"ש וצריך לחזור וסיים ול"ע כ"ב עי' רשב"א קידושין שם ול"ע המעתיק:

סי' כח סעיף ה' רמ"א אשה שחטפה וכו' כ"ב עי' תשובת מהרי"ל סי' ע"ח ותשובתי ח"ס: (סעיף י"ז) מחבר כגון תמרה כ"ב עי' תשובתי ח"ס: (סעיף י"ט) מחבר שרולה לקדש כ"ב וכלה שנתנה טבעתה לחתן לקדשה בו עי' תשובתי ח"ס: **סי' כא** מחבר עיקר מדאורייתא כ"ב עי' תוס' חולין ד' ב' ד"ה מותר ול"ע המעתיק: (סעיף כא) רמ"א קהל שתקנו כ"ב עי' תשובתי עמ"ש באבני מלואים כאן ח"ס: (סקי"ב) ח"מ אפילו נתוך וכו' כ"ב ביאור דינים אלו בחידושי מסכת תקע"ח ובתשובתי ח"ס: (סק"ט) ח"מ כממון דמי. כ"ב עי' תוס' ר"פ השוכר את הפועל ד"ה בדמיהן ול"ע. המעתיק: (סק"ט) ב"ש לא נמלא כ"ב עי' רשב"א קידושין פ"ב שם המעתיק: (סקט"ז) ב"ש ולפי זה מ"ש כ"ב אמת שכן יש ללמוד מדברי תוס' ב"מ מ"ו א' ד"ה הקדושה וכו' אבל הך לפי זה שכתב ב"ש ל"ע בשלמא התם כיון שזה הקדיש וזה שתיק א"כ הודה שיהא מוקדש על שמו של זה המקדיש וזה המקדיש נעשה בעליו וצריך להוסיף חומש כשיפדנו וכן בקדושין כיון שאמרה כן רולית היא שתתקדש לו בפרוטה זו והרי כבר חזירה לבעליו ונעשה פקדון בידה אבל גזלן ונגזל שניהם רוצים להקדיש אבל כל אחד מקדיש על שמו של עלמו והרי שניהם אינם יכולים להקדיש ולא החזירו גזלן לנגזל ול"ע וכעין זה עי' רשב"ס ב"ב כ' א' ד"ה ואבא ח"ס.(ס"ק י"ט) ב"ש משמע אם עדן וכו' כ"ב עי' ב"י. המעתיק.(ס"ק ל"ה) ב"ש וע' לעיל סק"ג כ"ב עי' תשובתי בענין זה ח"ס. (ס"ק נ"ב) ב"ש וכן משמע בש"ג כ"ב וכן הוא בריטב"א קידושין שם המעתיק. (ס"ק נג) ב"ש והמעין בדברי המאור. כ"ב אולי כוונתו לדברי הירושלמי שהביא שם בסוף אבל פשט דברי הרז"ה לא משמע כן המעתיק: (ס"ק כ ד) ב"ש שלא כדרך הנאתן כ"ב עי' ריטב"א קידושין שם המעתיק. (ס"ק נ"ט) ב"ש דהיינו כהלוואה כ"ב עי' תוס' ב"ב ל"ב ב' ד"ה אי דליכא המעתיק: (ס"ק ל"ד) ט"ז בדברי המגיה אם על בנו מקפיד וכו' כ"ב מעשה שהיה בבניו של בעל הבית היה ולכך דווקא בבנו ובבתו גזרו המעתיק:

סימן כט (סעיף ו') רמ"א הגה נ"ל הת"מ המעתיק: (סק"ו ט"ז) זמן לפלוני על פיה כנ"ל המעתיק:

סימן ל' (סק"א) ב"ש דהוה סקי"ט כ"ב ע' משנה למלך פ"ג סוף הלכה א' מאישות ועי' תשובתי ח"ס: **סימן לא** (סעיף ג') ברמ"א קדשה בטבעת כ"ב עי' תשובתי ח"ס: (סעיף ג') מחבר שמא דבר זה. כ"ב ע' ביאור דין זה בתשובתי ח"ס: (סקט"ו) ב"ש מהרי"ט כ' הטעם כ"ב וכן הוא בחי' רשב"א שם. המעתיק: (שם) שם לענין תורה כ"ב נ"ל חזרה: **סימן לד** (סק"ג) ט"ז וקשה הפרישה מאשה כ"ב ל"ע דמאן יימר דהותן שנשאו בהיתר נאסרו עליו אחר מתן תורה המעתיק: **סימן לה** (סעי' ו') רמ"א דשליח ראשון כ"ב עי' ירושלמי גיטין פ"ג ה"ה במראה הפנים ד"ה אף בקידושין ע"ש ח"ס. (שם) וי"א כ"ב עי' ר"פ האיש מקדש בתוס' רי"ד וריטב"א שנחלקו בזה המעתיק: (סק"ג) ח"מ הוא דעת הרמב"ם כ"ב ל"ע דלהרמב"ם דאפי' מכחישתו מהני המעתיק: (ס"ק כו) ח"מ וכ"כ הריב"ש כ"ב מריב"ש אין ראיה דאזיל בשיטת הרמב"ן ולרמב"ן כל קרובות נאמנות בין על על"ן בין על קרובותיהם אבל לדעת התוספת דלית להו סברא זאת מאן יימר דנאמנות והארכתי בזה בסוגי' זו המעתיק: (סק"ג) ב"ש ולא פ"י שליח. כ"ב וכ"כ הרשב"א קידושין מ"ד ד"ה בו ובשלוחו ועי' ש"ס קידושין ורש"י כ"א ב' ד"ה מלוה דרמיא עליה המעתיק. (סקט"ו) ב"ש עי' ירושלמי גיטין פ"ג ה"ה ובמראה הפנים שם המעתיק: (ס"ק יח) ט"ז דקרובותינו כ"ב ל"ע בתוס' גיטין ס"ד א' ד"ה התקבל. ח"ס: (ס"ק כח) ב"ש ואחר בהתערובות כ"ב דאין לומר ס"ס שמא לא קידש ואת"ל קידש שמא את זו קידש. דזה אינו ספרי היא עומדת לפנינו ומקבלת קידושין ואינה אומרת כבר קדשני שליח שלך והמגיה בט"ז לא דק בזה ח"ס: (סקל"א) ב"ש דלא שייך כ"ב עי' תוס' גיטין ס"ד א' ד"ה התקבל ח"ס: (סקט"ז) ט"ז ופרכינן פשיטא כ"ב לפנינו ליתא לגירסא זאת. המעתיק: **סימן לז** סעיף ה' מחבר קדשה כ"ב עי' תשובתי ח"ס: (סקכ"א) ח"מ מה נכך כ"ב עי' ב"י הרואה מחבר כאן המעתיק: **סימן לז** (סק"ה) ב"ש אם נתקדשה לאחד כנ"ל המעתיק: (סק"ז) ב"ש לכל אפי' בספר כ"ב עי' בריטב"א קידושין שם שכ' להיפך ודברי ב"ש ל"ע: (סק"ח) ב"ש איך מיישב כ"ב עי' תוס' רי"ד שם בשם דריטב"א שמיישב שפיר המעתיק: (סקי"א) ב"ש ואפשר הטעם משום שניחות כ"ב ל"ע דאמו קטנה בת שלימות היא המעתיק:

סימן לח ס"ג רמ"א רק אמר סתם כ"ב א"כ אמאי לא אתקין שמואל בגיטא דשכיב מרע שיאמר תנאי זה יהא כתנאי בני גד ובני ראובן ואפשר דבעת האורך שאינו מבין בענין זה לא מהני ועוד י"ל דסב"פ אין רולה הבב"מ לתימר אם מתי יהיה גט משום אקדומי פורעניות בוב הוה ליה תנאי כפול מתילא וגם למסקנא דרבא יש לייתב כן המעתיק: (סעיף כד) מחבר כנסה סתם כ"ב עי' פי' סעיף זה בתשובתי ח"ס: (סעיף לד) מחבר כדי דיבור כ"ב עי' תשובתי ח"ס: (סעיף לה) מחבר ובטול התנאי כ"ב כאן מתחיל דיבור חדש בט"ז ס"ק יז המעתיק: (ס"ק א') ב"ש תקנת רבינו גרשון משום לניעותא כ"ב תיבת משום נמחק ועי' נספר בני אהובה פ"ו מאישות מה שכ' בזה ח"ס: (סק"ב) ב"ש מהני תנאי בביאה כ"ב ר"ל וכשם שהביאה א"א ע"י שליח ה"נ כסף ושטר ועיין ט"ז המעתיק: (סק"ד) ב"ש הלאו לא נשמע כ"ב עי' בהפלאה בק"א המעתיק: (סקי"א) ב"ש עי' תוס' כתובות נ"ו כנ"ל ח"ס: (סקי"ד) ב"ש כלומר שאמר אין כ"ב לריך עיון הא בדאורייתא ק"ל אין ברירה עי' בר"ן פ' כל הגט המעתיק: (סקכ"ב) ב"ש אתי שפיר כנ"ל המעתיק: (סק"ל) ב"ש ופלוני אמר שיש לומר אלו כנ"ל המעתיק: (סקל"ו) ב"ש עדיין יש לי זמן כנ"ל המעתיק: (סקכ"ו) ב"ש ואם הקפיד כ"ב עי' ב"י בשם שו"ת הרא"ש דלדבריו ניחא לכל דברי הר"ן: מדרבנן. כ"ב עי' לקמן סי' מ"ט ודלא כהרשב"ם כל ל: (סקכ"ט) ב"ש ודברי הטור תמוהים כ"ב עיין מ"ש בהגהות הטור בזה המעתיק: **סימן לט** סקי"א ב"ש מחלק חילוקים כנ"ל: לקמן כ"ב סי' קיז לקמן סימן טז נ"ל קמ"ז: (סקי"א) ב"ש גי' מגיה נסור כנ"ל: **סימן מ** דג"מ גס"ה ספק קידושין כ"ב פי' ירושלמי קדושין פ"ב ה"ה ול"ע לחלק ח"ס:

סימן מב סעיף א' ברמ"א לשחוק בעלמא כ"ב פי' תשובתי ח"ס: (סעיף ב') מחבר אינם קדושין כ"ב פי' תשובתי ח"ס: (סעיף ב') רמ"א ואחד כ"ב ביאור היטב כל הסעיפים האלו עי' תשובתי ח"ס: (סעיף ג') רמ"א ובנלבד כ"ב בתשובתי ביארתי כי בזה אפי' להסמ"ג אינה מקודשת ח"ס: (סעיף ד') מסיר עדים כ"ב פי' תשובתי ח"ס: (סעיף ה') רמ"א המשוב כ"ב עי' ש"ך יורה דעה סימן קי"ט סקי"א ובחידושי למס' חולין ד"מ ודע"ו ח"ס: (סק"ד) בח"מ משפה כ"ב עי' תשובתי ח"ס: (סק"ג) ב"ש שונדא בהג"מ כ"ב שם מיירי בטבעת וי"ל דהכי דלא בעי למשדי' אבל הי' לה להסירו מן האלבע א"כ חייש לרלון מה שא"כ הא דרמ"א עי' שם ומיהא בהג"מ גיטין סימן תפ"א מיירי בהדיא בדיבור מה מתחלה בעסקי קדושין ו"מ"ש ב"ש כאן ח"ס: (סקי"ג) ב"ש ובתשובות הרשב"א סי' פ"ב ועי' בתשובתי ח"ס: **סימן מג** (סק"ד) ב"ש ולהרא"ש אין מוליאין כ"ב פי' בהרא"ש פ' הניזקין ובס' המדים ובס' ש"ה ובתה"ד סימן רי"ב ול"ע המעתיק:

סימן מד סק"א ט"ז שרב חסדא כ"ב נ"ל שרבינא חננאל והמדפיס או המעתיק ראה ר"ח וסבר שר"ח של החיבה היא רב חסדא ובאמת היא רבינו חננאל המעתיק: **סימן מה** סק"א ב"ש דקדש אותה עם הסבלונות כנ"ל המעתיק: (סק"ג) ב"ש הרשב"א שהביא ב"י נ"ב נ"ל הרשב"ץ המעתיק: (סקכ"ב) ב"ש אפי' לא סדך לא כנ"ל המעתיק: (סק"ב ס"ז) שמוכח נ"ל שמכר ח"ה ר"ת תמורות המנהג המעתיק: **סימן מו** סק"ה ח"מ בעיר הזאת נ"ב ועי' לח"מ דהך ברייתא דשלא לפלוני ובעיר אחרת ע"כ מיירי בדבר ברור ול"ע המעתיק: (סק"ס) ח"מ וכן פסק הרא"ש ע"ש ול"ע המעתיק: (סקט"ז) ח"מ מקלא קול נ"ב אמנם דעת הרמ"א שכאן סי' הקול קודם קידושין וע' ב"ש המעתיק: (סק"ג) ב"ש ולכאורה לא משמע מתשו' הרשב"א נ"ב עי' רש"י גיטין שם ד"ה קלא דבתר נשואין דייק

נ"כ שהקול יוצא שנתקדשה היום . המעתיק : (סק"ה) ב"ש תיתי נראה נ"ב ל"ע הרי זה שלוחת ר"מ ור"ח בריש גיטין שם המעתיק . (שם) שם להעיד שנתקדשה נ"ב כן משמע לשון רש"י ד"ה כל קלא דבתר נשואין המעתיק . (ס"ק) ב"ש בטור שכ' נ"ב ובפסקי הרא"ש שחיבר הטור כ' בהדיא כדברי ב"ש המעתיק : (סקי"א) ב"ש כיון שנתקדשה נ"ב ועי' בר"ן שם המעתיק : (סקי"ב) ב"ש קול שזרק קידושין כל"ל המעתיק . שאלה הקול וכן דעת הרי"ף דמקום אמתלא אם ניסת לא תצא המעתיק :

סימן מז סק"ד ב"ש דהרמב"ם ס"ל נ"ב דלא אמרינן כל"ל ח"ס : כגון שאינה נ"ב פי' להרא"ב"ד א"ו לא והר"ן כדעת הרמב"ם . ח"ס : סימן מח (סק"א) ב"ש אמר שהם נ"ב ולשון המחבר סוף סעיף לא משמע כן דכ' דווקא הם הודו משמע דמן הספק הוי קידושין המעתיק : (סק"ה) ב"ש נאסור עליו נ"ב ועי' לקמן סי' קנ"א ספי"ט המעתיק : סימן מט (סק"ב) ב"ש גזל מאחד מחמשה כל"ל המעתיק: (סק"ג) ב"ש בסי' ל"א נ"ב סק"ג : סימן נ' (סעיף ד') מחבר כשבטלו נ"ב מת"ש בט"ז כאן משמע דמיירי הכל בזמן שלא הי' חרם וקנס בביטול שידוך וא"כ בזמנינו יש לעיין אם לא דמי לאירוס ושוב מצאתי מ"ש בזה בספר בית מאיר ח"ס : (סעיף ה') הג"ה וי"א נ"ב עי' חו"מ סימן קי"ז סקי"ב וע' ב"ש סימן ל"ט סקי"א מבעל כתב סופר : (סק"א) ב"ש קידושין לא הדרה כל"ל : (סקי"א) ב"ש באחות אבי המשודך נ"ב לולי דמסתפינא הייתי אומר דהמירה דווקא כי כן כ' הרמב"ם באגרת תימן דכל המומר בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני ועי' בתשו' ח"ס : (סקי"ד) ב"ש קאי על איסור הזמן ותיבת לא נמחק נ"ב ט"ז יו"ד סי' רכ"ו סקי"ג ובנחלת שבעה תנאים ראשונים ח"ס : (סקט"ז) ב"ש וידוע לו ל"ל ומודיע לו לנטל בעל המקח : (סקט"ז) ב"ש ועי' ש"ך יו"ד נ"ב ל"ל ובחו"מ תמור ח"ה ומ"מ לל"ע נכי שהשב אונס דלא פייסה נתרצתה בדינר ומ"מ לא יתן נדן ולריכה חופה עד שתתחייב מראשון או תברר טענת אמים עלי ועי' מ"ש בזה בחידושי למס' גיטין ל"א ובתשובתי ח"ס : סימן נא סק"ז ב"ש מרמב"ם נ"ב פ"י מהלכות מכירה המעתיק :

סי' נב נג (סעי' ב) מחבר וכן הבן לא קנה נ"ב כל"ל : (סעיף ד) רמ"א וקפן במלוה נ"ב אבל שטר הודאה שקבל מיד חותנו הלוואה במזומנים כך וכך ובפרט לפי הנהוג לכתוב בתנאים האחרונים שכבר סילק את הזוג עד פרוטה אחרונה ושוב כותב א"כ בהודאה שקיבל מיד חותנו כו"כ בהכוו"ס ובזה לא מיירי שו"ע פה הין אחר ההודאה כלום : (סי"ד) רמ"א כלום כמ"ש ח"מ לקמן סי' נז סק"ב וכן ביארתי בתשובתי וע' ב"ש סי' קד ועתה מצאתי כן בהדיא בס' בני אהובה פכ"ב מאישות סוף הלכות ה"ב : (שם) שם בעין חוזר נ"ב סדר תקנות סוס ע' תשובתי : (סק"א) ב"ש יפה כחה נ"ב כל"ל:(שם) ואי אין נ"ב ע' תומים סי' ס' סק"ט : (שם) שם אם נהקדשה כל"ל : (סקי"ג) ב"ש אם יש ס"ם נ"ב לפ"ג למעשה ע' בפ"י בק"א במס' כתובות אות לד ע"ש : (סקי"ד) ב"ש קים ליה ע' היטב באורים סי' כ"ה סקכ"ב ובקצר ת"כ אות פב פג פד איתתי יכול לטעון קים לי ע"ש ועיק' שם סי' קעד ע"ש הסכמתו שם כי הם דא"ח ואין לזוז מהם מדברי תומים הי"ט ח"ס : (סקט"ז) ב"ש עוד תיקן נ"ב מבואר לקמן סי' קנח : (שם) מאחיים נ"ב ע' תשובתי וע' בית מאיר וע' היטב בכנים בתשובת מהרי"ל סי' פו שם סוף הסי' : (שם) שם וכן תוס' שליש נ"ב וכמ"ש לקמן סי' ק' סק"ג והיינו דלא כנוסחאות נחלת שבעה אבל הגאון בית מאיר הכריע דוקא אם הרוויחו הנכסים אז נותנין לה הוספות שליש ממה שהרוויחו אבל לא ממון של לבותיו דאיכא משום שם לריק והיא סברא נכונה וסברא זו רמוזה בת' מהרי"ל סי' פ"ש: (סקי"ז) ב"ש בכלל נ"ב נתבאר היטב בתשובתי: (סק"כ) ב"ש וכמ"ש הרשב"א בתשובה נ"ב ובש"ך חו"מ סו"ס מג : (סק"ג ט"ז) נידה לקיים כל"ל . (סק"ד ט"ז) בדברי המגיה בשביל אשתו כל"ל : סי' נד סק"א ב"ש דר' יהודה ל"ל יוסי : (שם) שם או נ"ב ר"ת אינו יכול למוכרה : (שם) שם ואז היא יכולה כל"ל :

סימן סא סעי' א' רמ"א י"א לעשות החופה תחת השמים נ"ב פ' תשובתי:(סעי' ב) רמ"א ועכשיו המנהג נ"ב ע' פנים מאירות ח"ב סי' קכד: (ס"ק ב) ב"ש ולא תמתא נ"ב ע' תשובתי : (ס"ק ה) ב"ש גם יש בידו נברך הברכות נראה דתרתי קאמר ר"ל שניה כאחד וכעין זה בתוס' גילה גבי בית שנפחת :

סימן סב סעי' ג רמ"א חופת ב' אחיות נ"ב ע' ט"ז א"ח סי' תקמו סק"א : (ספי' ו') מחבר עד כמה נ"ב פ' תשובתי אם לברך אחר ז' בליל בעילה וע' לקמן בב"ש סקי"ד וע' בבני אהובה פ"ו מה' אישות הנ"א : (סעי' ז) מחבר ברכה נ"ב והנושא מפותה עצמו פ' תשובתי : (סק"ז ט"ז) ואחרי נסופה ל"ל בתו"ה: (שם) דמכשיר ל"ל דעכשיו : סי' סד (ספי' ג) רמ"א והאשה יכולה נ"ב אולי הביא הרמ"א כאן דעת רי"ו ע"ד ספק ספקא כלומר כי בד' ימים האחרונים שי"א שפטר ממכינן פ"ד רי"ו נגד הר"ן בספי' א: (סק"ז) ב"ש נכנסו מעצמן נראה הפירוש שנמשכה הסעודה עד הלילה ונראה ראיה לדברי הריטב"א מדבי שמואל פ' אנו מגלחין אין כונסין ואין עושין סעודת אירוסין וסעודת נשואין ודייק מינה הב"י בא"ז שם דנשואין בלא סעודה ג"כ אסור וא"כ ה"ה סעודה בלא נשואין ג"כ אסור : סי' סה סק"ב ח"מ כ"כ הרא"ש נ"ב המעיין ברא"ש שם יראה בסיפך דמי בחורתו אומתו רשות ולא חיוב ול"ע :

סי' סו סעי' יא רמ"א מחוז אם שינה פ' תשובתי מדין שחיקות : (שם) שביא גרושה נ"ב ע' תשובתי : סק"ח ב"ש בתוס' דף ה' ל"ל נ"ו : (שם) דאת ר נוף מ' נ"ב ל"ל נ"ו : (סק"ט) ב"ש אא"כ כתבה התקבלתי נ"ב פ' חידושי רשב"א שם מ"ש בזה : (שם) שהחילה אינה לריך קנין נ"ב יש לומר דהתם קאי אנדוניא ותוס' ופ' ב"ש סקי' שם ניחא דלא בניה כל"ל : (סקי') ב"ש ואפשר אף לדעת הפוסקים נ"ב כן מבואר לקמן סי' עת דיכול לרפאה מכתובה : (ס"ק טו) ב"ש הבל נ"ב פ' תשובתי: (סקל"ג) ח"מ תמתא ל"ל תמתע.(סק"ז) ט"ז הרשב"א כתב בזה שם מתא"כ הכא כל"ל : (שם) ואי לית ליה אורח' כל"ל: שם פירש"י מלואה האשה כל"ל: סי' סח (סעי' ז) רמ"א והכסת. נ"ב היטב מבואר בתשובתי : (סקי"א) ח"מ ותס' כתובות. ע' תוס' ד"ה א"כ: סי' סט סעי' ד מחבר איני זנך כל"ל : סי' ע ספי' ג מחבר לריכה נ"ב פ' תשובתי : (ספי' ה) מחבר רס מלא שפשחה הרי אנו שלו כל"ל : (סקט"ז) ב"ש אין לו בינה כל"ל : (ס"ק כח) ב"ש שגר את כדי כל"ל : (ס"ק לד) ב"ש היינו דנררה הדברים כל"ל : (סקל"ט) ב"ש אסר כאן חנקה מתיקק : (סק"א ט"ז) והיא בתולה בעל נ"ב דנערה המאורסה בסקילה ובעולת בעל בחנק הרי דעולה עמו : (בדג"מ) נ"ב ע' אריכות דבר זה בתשובה מאהבה ח"א סי' עח ע"ש:

סי' עא (סעי' ד) מחבר הפנ"י נ"ב פ' תשובתי : (סק"ב) ב"ש מאחר קידושיו נ"ב פי' שפינו מאביו :

סי' עב (סעי' ה) מחבר וע' לעיל סי' ע כל"ל : (סק"א) ב"ש וע' תשובת הריב"ש נ"ב סי' כג :

סי' עד (סק"א) ב"ש אז את האיסור כל"ל : סי' עה (סעי' א) ברמ"א בהגהות ריב"ש סי' סח נח ל"ל סי' פח : (שם) סי' א' נ"ב ל"ל רפ"ו ומסברא אני הומר דריב"ש לא אמר אלא במקום שיכול לגרש בעל כרחו אלא שאינו רוצה ליתן לה כתובה אבל במקום שאינו יכול לגרש בעל כרחו מפני חרגמ"ה מה יעשה העני הזה ימות ברעב מפני שבנון, אשתו פ' מתיקות דברי הה"ד בפנים ע"כ נלפ"ד שפטור ממזונותיה עד שתבא אצלו או תתרצה לקבל גט וכתובה וכל זה ממדינה למדינה אבל באותה מדינה ומכרך לכרך ומעיר לעיר לית דינא ולית דיינא שכופין אותה ולפי' התנה בפירוש לדור בעירה מ"מ אדעתא דהכי למות ברעב ולסבול הני עניות דקשה ממכות ויסורים על דעת כן לא התנה ואם לא תתרצה להתגרש אין לה מזונות כנלפ"ד כי דרכיה דרכי נועם : (סקי"ג) ב"ש מרשב"ץ נ"ב ח"א סי' לב אבל יראה כי לא רצה בתשו' מיוחסת סי' רפח ופסקה רמ"א ביו"ד סי' רלג ע"ש בש"ך סקמ"ג וכן יש נפסוק וכ"כ בית מאיר וע' תשובתי ח"ס : סי' עו סק"א ב"ש והיא נגרית. והטור כתב כל"ל : (שם) והרמב"ם השמיט כל"ל וע' ח"מ ול"ע : סי' עז סק"א ב"ש דיני מורדת לפי' הי' וכו' ח"מ נ"ב היינו באות ד' ע"ש וא"כ עדים לאו דוקא אלא שנראה כן לחכמי העיר : סי' עח סק ח ח"מ אשת כהן שנזנתה המעיין ברא"ש ור"ן כתובות נ"א שם משמע להיפך מדעת ח"מ אבל נאמר העיון הכס מיירי דמיד כשנשבית הי' ספק רצון : (סק"ג) ב"ש נראה אפי' יותר וע"ש בש"ך סקי"א דלא משמע כדעת ב"ש: (סק"א ס"ז) אלא שאין מחייבין נ"ב ע' ח"מ וב"ש ול"ע : סי' עט סק"א ב"ש נפ"ז נראה דבריו ל"ע וע' בתבני מלואים : סי' פ סק"א ח"מ את הפה ואת השפתים כל"ל : (סקי"ג) ב"ש לעשות בצמר נ"ב ל"ע דהדינא גם בני מבפתחה חייבין ואם אינם עושות הוי שלא כדין : (סק"ב ס"ז) אין לה כח להוציא ממנו כל"ל : סי' פא סק"ב ח"מ דהיא אומרת איני ניזונית : סי' פב סק"א ב"ש אלא אתי נ"ב ע' תשובתי : (ס"ק ד) ט"ז בה אלא הא כל"ל :

סי' פה סעיף יע רמ"א דאם הם הכשיטין נ"ב פ' בבי"ה דמשמע שם דדוקא בתכשיטין שהוא קנה לה ולא שהכניסה לו ודברי הרב ל"ע : (סקי"ד) ב"ש בסעיף אחר זה נ"ב כאן כל"ל: (סקכ"ג) ב"ש נמי בכל מ וס נ"ב בחו"מ סי' סב ובש"ך שם סק"ז ד"ה כתב נפה"ח: (סק"א) ט"ז שומפין לה כל כ: (סק"ג) ט"ז א"כ נ"ב ל"ל אמר רבא שם בגמ' ל"ל בניא ור"ח בנכסי מלוג: סי' פו סק"ו ח"מ כ"ש כשאינה בידה כל"ל: (סק"ד) ב"ש אם אמר דגנבה כל"ל : (סקי"א) ב"ש ולא כח"מ ובחידושי הרמב"ן שם מבואר כדעת הח"מ ותוס' ורא"ש כרשב"א ס"ל : (סקי"א) ב"ש כידוע בגנב כל"ל : סי' צ סעיף ה רמ"א המורד על אשתו נ"ב ע' רשב"ם ב"ב קמו ב' דכל שנתן עיניו לגרשה אינו יורשה ולפ"ד הרשב"ם נמי לא אמר אלא קודם תקנת רגמ"ה אבל עכשיו שאין בידו לגרשה לא עדיף היא מאשה שאמרה לבעלה גרשתני דלא מקרי בזה קטטה כמבואר ר"ס האשה פ"ש : (סעיף יד) מחבר רשות לכוהי לפדות כל"ל: (סעיף יד) רמ"א ואין הכוסי נ"ב הסכמת מורי בק"א דס' הפלאה דהאי ואין היינו אי אין וכו' דאם הפזיק בה אפי' יכול לפדותו מ"מ יש לו דין קרקע והיינו דדברי ח"מ סקמ"ח מא"ה נראים דבע"מ גובה מיתמי אע"ג דשומא הדרא ומשמע לתו"ד לתפרע גובה אפילו בלא סברא משעבדא מדר"נ אפ"ה בע"מ גובה מהם וע"כ בש"ם שיש לו רשות לנטוע ולבנות : (סעיף יד) רמ"א ולבנות ע"ש בתה"ד וע' תוס' ב"מ סב ב' ד"ה משכנתא כתבו דאע"ג דשומא הדרא מ"מ הוה קנין גמור ולא רק משכנתא דהרי אכל פירות בלא נכיתא ע"ש ומ"מ היא גופא טעמא בעי כיון דסוף סוף לריך להחזיר הקרקע כשיב"ז לו מעות במה יפה כחו שיהיה נקרא קנין קרקע רפ"ג דאי זבני לאחר שוב לית ביה משום ועשית הישר והטוב מ"מ אין להיתומים כלום בקרקע אלא בזוזי שיקבלו מהלוקח או מהמלוה שלהם וא"כ הוה ליה יתמי שירשו מטלטלי וזוזי בעלמא ומ"ם בעל חוב גובה מהן אפ"כ משום שיש להם רשות לבנות ולנטוע ולהשלות הה לאות יתרות על השבח וע' בש"מ שם ל"ה ב' ד"ה והלכתא שומא הדרא בשם רמ"ך וא"כ דין זה ברור וכ"כ ב"ש סק"א בסופו ויפן רוב קרקעות במדינתינו כך הם ע"כ האריכתי ומ"ש לענין שטר חצי זכר שאינו נגבה ממקרקע שיש לפ"ין בה : (סעיף טז) מחבר על הנכסים מהני כמו שמהני כל"ל : (סעיף טז) מחבר עצמו נ"ב והפירות והקרן שלה כמ"ש בב"ש סקכ"ד : (סק"ב) ח"מ לנחו כל"ל (סק"כ) ח"מ דכת' שאשה כל"ל: (סק"ד) ב"ש ק"ה ע"ש כל"ל ונ"ב ע' בית מאיר ויש להיות מתון בדין וע' תומים סי' ס סק"ט ואורים שם סקכ"ד וט"ז סימן ס ועיין תשובתי. (סק"ה) ב"ש שח"ז היא נ"ב ע' לקמן סס"י קח וסי' קיג ברמ"א סעיף ג : (סקכ"ד) ב"ש אירך הרש"י כל"ל : (סקל"א) ב"ש דכוונה היה כל"ל : (סקמ"א) ב"ש מ"ש היא אי כל"ל : (סקנ"א) ב"ש המקדיש פירות ל"ל פירות: (סקנ"ב) ב"ש מטלטלין נ"ב ע' תשובתי : (שם סקנ"ב) סי' עב כתב נ"ב סקכ"ב וע"ש : (סקנ"ט) ב"ש שהם כדעת כל"ל: (סקס"ב) ב"ש להשאיל ולהפקיד כל"ל : (סקל"א) ב"ש ונד"מ וביש"ש נ"ב וש"ך שם סק"ט וע' סמ"ע וש"ך סי' עז סק"ל אם הבעל משלם חובות שלה. (שם סה) ס"ן ל"ל סי' קיז : (סי' לא) סעיף ד' מחבר סה"ס הג"ה : (סי' רסו) ל"ל רסג : (ס"ק ה) ב"ש דסבר שיעשו פזרה כל"ל : (סק"ח) ב"ש דמחזירים לבן הלוה נ"ב ע' חו"מ ס"ס נג ול"ע : (סקכ"ט) ב"ש לכשידאה דמלוה כל"ל : (סקי"ג) ב"ש בעלה נ"ב פ' היטב תשובתי : סי' צב סעיף ה' רמ"א קודם נ"ב פ' ב"ש סק"ו וע' תשובת מו"י וגם' בית מאיר ולולי שאיני כדאי הייתי אומר דטעמא דהרשב"א והרי"ף משום דקודם אירוסין לא הוה עבידא דאתי ולא עדיף סלוק מדבר שלא בא לעולם לדידן מקנין גמור למ"ד אדם מקנה דשלב"ל דבעינן עבידא דאתי משא"כ קודם אירוסין כ"ל בטעם הדבר וא"כ לפי מנהגינו שאנו כותבין חרם וקנסות על ביטולים א"כ י"ל קודם אירוסין נמי הוי עבידא דאתי ומועיל סילוק וצ"ע ובחדושי האריכתי עוד וע' ש"ך חו"מ סו"ס ס"ו אח"כ ביארתי הדברים בעס"י ביתר ביאור בחידושי למס' גיטין ר"פ הזורק קמאו משם : סק"ג) ב"ש בת"ש נ"ב ר"ת הכתה שלמה כל"ל : (סק"ג) ט"ז המגיד נ"ב נעלם ממנו דברי המגיד שם פכ"ג ה"ז : סי' צג סעיף ג' מחבר כל זמן נ"ב וע' לקמן סי' קב מ"ש ב"ש סק"ב: (סעיף ב) רמ"א ויכולין ב"ד נ"ב ע' בית מאיר בעניני הנהגים : שהיתומים נ"ב וכן נוהגים בדינות אלו לבנין מזונות ולא לסלקה מדירה ע' בית מאיר סי' זה ולקמן רסי' לד ובהמצוה שבסוף ספר בית מאיר כתב שמטעם זה מותרים נגד האלמנה בכלי בית וכדומה ע"ש . (סעיף יד) מחבר כתיבתה נ"ב פ' תשובתי : (סקמ"ג) ח"מ שכ"כ הר"ן בשם ר"ש נ"ב אמנם ע' ב"ב תשובות מבואר דלדינא פסק כן וע' בריב"ש שהביא ב"י בסי' זה שכתב הסברא לפיכך דלאחר תקנות הגאונים ברע וע' ברמב"ם פי"ח ודברי הח"מ ל"ע : (ס"ק י"ג) ב"ש ב"ד מוחתה נ"ב וכן הוא לפנינו בב"י שם : (סק"כ) ט"ז דאי ה"ה אחר ס"י פ"ד כל ל : (סקכ"ו) ט"ז ולא זכר כנוס: סי' צד סעיף א' מחבר וכלי תשמיש נ"ב מה שנוהגים עכשיו לוותר נגד האלמנה כלי הבית ע' ביטם נכון בסוף ח"א שבבית מאיר בהשמטה : (סעיף ה) מחבר או שלא היה לבעלה כל"ל : (סק"ס) ח"מ בס"ה שנשתמש בחיי בעלה כל"ל : (סק"ד) ב"ש אלא כדי שלא תתגנה חסר כאן וע' בח"מ : (סק"ז) ב"ש ולא כרש"י נ"ב בב"י הנדפס מחדש כתב דלדעת רש"י ודעמי' דלא אלא ע"ש : (סקי') ב"ש נר לאחד וכו' נ"ב נראה דה"פ עלים לבשל ולהספך : סי' צה סק"א ב"ש דלא סגי דלא יהב כל"ל : (סק"ז) ב"ש שיכתוב בקיצור נ"ב ל"ע לפי דברי הב"ש מה זה שכתב ולמ"ד בחיי דאינה נוטלת בשבח והיינו נ"כ בנדוניא וכתבתי בזה בחידושי לכתובות בפרק אלמנה : (סק"ה) ט"ז מחבר ערחא מיהא ישלם כל"ל :

סימן צו סעיף א' מחבר גובה נ"ב אם לוה הבעל לתת לה כתובתה אין היורשים יכולים להשביעה ב"ש סימן ל"ז ע"ש ב"ב : (שם) ולד אחד נ"ב ל"ל מ לר : (סעיף י"א) מחבר ותפסה נ"ב היינו תפיסה שכתבתי לעיל בסעיף א' : (סעיף י"ט) מחבר גוררת נ"ב ועמ"ש ב"ש לקמן סימן ק"ב ס"ק נ"ג: (סק"ד) ב"ש בתפסה נ"ב היינו תפיסה ממש אבל מה שהאלמנה נשארה בבית ונו"כ בבית כמקדם לא מקרי תפיסה כ"כ להדיא בתשובת מהר"ס שבמרדכי פא"ה סימן תקכ"ז ומייתי לה ב"כ בט"ז כאן ובזה מתישבת סתירת תשובת מהר"ס שבמרדכי כ"כ שלפי הגנורים בגליון מרדכי פכ"ה דפים זוללב"ך דף קכ"ז ע"ב ע"ש ואין לזוז מזה כי הוא ברור ונכון בעזה"י אחרי כתבתי זאת מצאתי לי רב גדול הגאון בעל ב"מ שכ"כ ואמרתי שישו בני מעי וברוך ד' שזכיתי לכוון האמת : (סק"ד) ב"ש כ' בתשו' ש"י שם נ"ב בסירין ל"ד ובסימן סי"ז כ"כ גם גזכרים נגד שטר חצי זכר אבל בב"ת כ' פ"פ מ"ש רסת"ע בח"מ סימן רפ"א סקי"ב הא דכתובה קודם לשטר חצי זכר משום דשטר ח"ז הוי לענין זה כירושה ע"ש א"כ יטענו הבנות אנו רוצים בתקנות חכמים ע"ש ונכון הוא אך אני כ' בכתובה ומטלטלי אגב מקרקעי והיא מוקדמת לשטר ח"ז אזי לא לריכין לדברי הסת"ע הנ"ל ול"ע : (סקכ"ו) ב"ש אבל המטלטלין נ"ב וה"ה אם מכרה המטלטלין הוה כמטלטלין ולא כמעות אא"כ הניח הבעל מעות ותפסתם : סימן צז סק"א ט"ז המשביע אשתו וכו' כל"ל : (שם) שכ' דעת הרא"ש כל"ל : סימן צח סעיף א' מחבר אם פטרו נ"ב אם נחשדה לאחר מותו לריכה לישבע אף שפטרה כ"כ בס' חינוך בית יהודה ס"ס קי"א מהגאון בעל כ"ם : (סק"א) ב"ש רמב"ם רפ"ע כל"ל ובדפוס חדש לגוב חסר בדברי ב"ש כאן שורה שלי ה המעתיק : (סק"ט) ב"ש בס"ה ולא לקיחות כ"כ ח"מ סקי' וב"ד נאפוטרופוס כל"ל : (סק"ס) ט"ז כשאמר בלשון הזה כל"ל :

סימן צט סעיף א' מחבר מדינה דגזרה וכו' נ"ב עי' תשובתי ח"ס: (שם) אלמנה נ"ב פרטי דינים בזה עי' בס' חינוך בית יהודה סימן קי"א מהגאון בעל כ"ם : (סק"א) ח"מ שנתנו לה אחרים נ"ב אפי' אין לו ממה להתפרנס אין יכול למכור כל"ל : דתכשיטין שעשה לה נ"ב אין יכול למכור שלא מדעתה כל"ל : סימן ק' סק א ח"מ פשיטא דאין גובה נ"ב ע' ר"ן נדרים ס"ה ב' דלר"מ כתובה אפי' מיתמי עדיפא מנ"א : (סק"כ) ח"מ בפרק קמא דב"ק סימן י"ט : (סקכ"ב) ח"מ ס"ה מכר נ"ב ל"ע מאין פשיטא הא דלמא תלי כתימר כיון דחזיתי דהיינו רוצה לקנות בלא דידי נתרציתי משום נחת רוח : (סק"ג) ב"ש ואם נתפשט נ"ב ועי' רמב"ם פ"ח מהלכות נ"ב ה"ב ול"ל בבתי דינים פשטי אבל לא בכתבי שטרות ול"ע וע' תשובותי : (סק"ג) ב"ש ע' תשובת משאת בנימין נ"ב גבאי צדקה שרוצים להיות קודמין לכתובת אלמנה ע"ש וע' תשובתי : (סקי"א) ב"ש שפר ארג נ"ב רמב"ן פ' אמור כ' כי ארג מלשון נחמד מתרגמינן רגיג ע"ש : (סקכ"א) ב"ש נדעת הש"ג נ"ב וע' במלחמות ב"מ שם סוף דבריו : (שם) בס"ה א"ל נ"ב ל"ל א"כ ר"ח אינו נאמן המעתיק : (סקל"ו) ב"ש אז לכ"ע נ"ב ע' בה"ה בכתובות שם חולק ע"ז המעתיק : (ס"ק מ"ב) ב"ש דלא נגבי בעדי גט כל"ל המעתיק : סימן קב סק"ה ב"ש כב"ח נ"ב עי' לעיל סימן ק' וריש סימן ל"ג וגם סי"א דין נדוניא וסימן ס' ס"ק מ"ו ח"ם : (ס"ק"א) ט"ז כמו לבעל חוב ל"ל לא : סימן קג סקי"ב ט"ז בס"ד המתחיל אלא מאה כל"ל המעתיק: סי' קו סק"א ב"ש אלא אם כל"ל : (סק"ד) ב"ש ל"ל יכולין לומר. המעתיק : (סק"ג) ט"ז לא אמרינן דאלוה כל"ל : (שם) שמעיסה קי"ה כל"ל : סי' קז סעיף ג מחבר אידה נ"ב ע' לעיל סימן ל"ב סעיף ע' וק"ל:

סי' קח סק"ד ב"ש להטרים נ"ב ענין הערמה ע' נחלת שבעה סימן כ"א סק"ב :

סימן קיא סק"ה ב"ש וליתא נ"ב פ' ברא"ש כתובות ל"א וק"ל המעתיק : (סקי ד) ב"ש אין גובה בב"ד כל"ל המעתיק : סימן קיב סעיף א' מחבר הבנות נ"ב ואפי' נולדה אחר מיתת האב ניזונית ממלוה שהניח ע' תשובתי : (סעיף י"א) מחבר עד שיבגרו. כאן ש"ך ט"ז סקט"ז : (סעיף י"ד) ב"ש דבר המספיק נ"ב ע' בש"ם ובב"י המעתיק : (סקט"ו) ב"ש לבנות מן המשועבדים ר"ל לפרנסה המעתיק: (סקי"ז) ב"ש עדיפא ל"ל הדיפה : (סק"ד) . ט"ז דלא רצה לזונה נ"ב ל"ע דהרי ק"ל דאיבה היינו איבה דמזונות כ"א דלמא מסר לה למוכה שאין ע' ח"מ סימן ע"א : סימן קיג סעיף א' מחבר שמת נ"ב עי' תשובתי : (סעיף ב) רמ"א בקרקעות נ"ב פי' חו"מ סימן רפ"א : (סעיף ז') ברמ"א דעשור נכסי גובים קודם לשח"ז אמנם מה שמוסיפים על עשור נכסי מפני האומד כ' מהרי"ק סוף שורש ע"א דשח"ז קודם וכן כ' חלקת מחוקק לקמן סקט"ז אמנם אם נשתדכה בחיי האב ופסקה לה כך ומת י"ל דזה קודם לשח"ז כי' לעיל סימן כ' בב"ש סקי"ם וסימן זה סקי"ג וע' באורים סימן ס' סקי"א שינוי בנוסח שח"ז ובסמ"ע וש"ך ס"ס קי"ד מה נקרא ראוי ומוחזק לענין שח"ז : (סקי"י) ח"מ לה עישור אז אין נותנין כל"כ המעתיק : (סקט"ו) ח"מ בסוף הדיבור יפקוד ל"ל יפרע ח"ס (סק"ד) ב"ש כך נ"ב פי' תשובתי ח"ם : (סק"א) ט"ז נראה לגאון ראשון נ"ב ל"ל כגאון ראשון : (שם) אם נאמר הגאון השני נ"ב ל"ל כגאון השני שם ואח"כ כ' הטור נ"ב ל"ל כשהביא הטור: סימן קיד סק"ו ב"ש כ' בפי' נ"ב ל"ל בפרישה : (סק"ג) ט"ז אלא כדי הזול נראה דקאי אלעיל אמנם כדמי היקר ע' ב"ש סק"ג : (סק"ד) ט"ז והרי הוא עמה נ"ב חסר תיבת אינו ול"ל והרי הוא אינו עמה : סימן קטו (סעיף ג') רמ"א שגם היא נ"ב עי' בית מאיר ופי' תשובתי ח"ס : (סק"ד) ח"מ ומיהו קשה נ"ב ע' בס' תורת השלמים סי' קפ"ה סק"א המעתיק : (סק"א) ב"ש ופ' תשו' הרא"ש כלל ל"ב סימן ג' נ"ב ל"ל סימן א' : (סק"ג) ב"ש בתוספת ריש חולין נ"ב ה"ב ד"ה לדיקים : (סק"ד) ב"ש ביו"ד סימן קפ"ו נ"ב ל"ל בסימן קפ"ה . (סק"ו) ב"ש משום שם רע נ"ב ואמנם בתשו' הרא"ש גבי אשה שהמירה כ' דמשום ש"ר ג"כ יוצאת שהרי משום לעז הבנים דינה כעוברת : (סקט"ז) ב"ש ואין הבעל חייב בכבודו נ"ב פ' רש"י פ' ויגש לאלהי אביו יצחק מכאן שחייב אדם יותר בכבוד אביו מכבוד זקינו משמע דעכ"פ גם בכבוד זקינו חייב : (סק"ט) ט"ז ויכול לגרשה פי' אפילו בלא התראה נ"ב ל"ל דל"ל התראה : (סקי"א) ט"ז דנטור יש כאן טעות סופר במה שכ' כך משום לזות שפתים כל"ל : (שם) במאי דק"ל כרבא ל"ל כרבא : סימן קטז סק"ג ח"מ ולא אמרי' מחל לה נ"ב ל"ל דמחל : (סק"א) ב"ש ל"ה כתבו תנאה יש לה כתובה נ"ב פ' רשב"א יבמות פ"ה שם ישוב לקושיא זו : (שם) יש חולק אם הוא מרגילה קנסינן אותו ואם הוא אינו מרגילה קנסינן אות' כל"ל : סימן קיז סקט"ו ב"ש איהו נכנס לזה וכן מומין נ"ב ל"ל לזמן או שאר מומין : סימן קיח סקכ"ה ב"ש דלא שייך וכו' נ"ב ע' בית מאיר סימן נ"ב ועי' היטב תשובתי :

נשלם חלק ראשון